

Виктор Фалк

Мъртвите сибирски полета.

Том 1

I. ЛЮБОВНИЦАТА НА МЛАДИЯ КНЯЗ

Празнуваше се по руския календар 1860 година.

Величествените дворци, които се издигаха на бреговете на Нева, бяха почти цялото имущество на руското царско семейство. Тази нощ те бляскаво бяха осветени. Очарователната светлина на многобройните лампи и свещници се процеждаше през големите прозорци на улицата и се смесваше с кристалната лъскавина на смразения лед на Нева в неопи-суема гледка.

Из навъсените вечерни облаци, които обвиваха столицата на мощния цар, непрекъснато валеше сняг, който застла улиците и покривите на грамадните къщи, издигнати от двете страни на главната петербургска улица.

Петербург бе потънал в сняг! Картината бе очарователна; човек неволно се унасяше и я наблюдаваше жадно. Улиците бяха препълнени с хора! Където и да погледнеш – засмени лица и ясни погледи. И най-бедните се бяха пременили и всеки се промъкваше през навалищата, за да отиде час по-скоро в топлата стая, където го очакваше врящият вече самовар. Наредени една след друга в средата на широките улици, шейните се надпреварваха. Ясният глас на малките звънчета и знаменца, окачени на конете, отекваше далеч в хубавата нощ.

В православна Русия всеки нетърпеливо очакваше осъмването на новата година, за да дочака с нея нов живот, нови надежди, нови радости.

Същата нощ, преди камбаната да възвести началото на новата година, от една къща близо до зимния дворец на императора излезе загърнат с дълга наметка човек. Като вдигна нарочно яката на наметката си, този нощен минувач предпазливо се огледа на всички страни и с бързи крачки се запъти към Невския проспект.

Главната улица на руската столица беше препълнена с хора, шейни и кочияши. Човекът с черната зимна наметка се смеси с тълпата и бързо се изгуби от очите на любопитните минувачи.

Той вървеше бързо напред. На „честитките“ за новата година отговаряше само с кимване на глава. Бързаше напред, без да се обръща, докато стигна до прочутия тогава руски Базар Вавилон.

За минутка той се спря, доближи се до една шейна, която стоеше в средата на затрупаната със сняг улица, сякаш нарочно го очакваше.

Щом съгледа човека с дългото наметало, кочияшът сне учтиво шапка, поклони се и след това подсвирна по обичая, което бе знак, че е готов за тръгване. Кочияшът плесна с камшика и конете тръгнаха в ситен тръс по посока на едно от бедните предградия на богатата руска столица.

Снегът постоянно валеше. Шейната бързо напредваше по снежната улица, докато изведнъж спря пред ниска дървена къща, чиито прозорци бяха затворени с дървени капаци.

Човекът с наметката скочи от шейната и бързо се отправи към малката врата, но тъкмо когато напипа ключалката, пред него се изпреди някаква просякиня, която не бе забелязал досега.

– Бог да те благослови, братко! Извади си кесията и отдели нещичко за бедната жена за Нова година.

Странникът се стресна. Дълбока въздишка се изтръгна от гърдите му, тъй като видя, че стоящата на колене жена е олицетворение на бедността.

Той бързо мушна ръка в джоба на наметката си, извади няколко сребърни монети и ги подаде на просякинята.

Непознатата жена погледна алчно парите, след това блъсна ръката на странника и монетите се разпиляха по снега.

– Сребро? – извика просякинята с глас, пълен с презрение. – Князете даряват злато, а не сребро! Вие не сте кавалер, велики княже Константино!

Странникът побледня. Всяка дума, излязла от устата на просякинята, бе остър нож, който прободаше гърдите му. Той понечи да се втурне след нея, да я задържи и принуди да говори, но тя успя да завие зад ъгъла, преди той да дойде на себе си от изненадата.

– Това не е на добро – помисли младият човек, като гледаше унесено затрупаната със сняг улица. – И тъкмо сега, в навечерието на новата година! Този случай потвърждава моето мрачно предчувствие. Трябва да се постарая Елисавета да не забележи и най-малката сянка по лицето ми. Защо да я натъжавам?

С тези мисли той се приближи полека до вратата, отвори я и влезе в преддверието, което бе наредено с доста добър вкус.

На един разкошен полилей горяха благоуханни свещи. Пламъчетата им се отразяваха върху тъмните стени и бяха твърде приятни за окото.

По всичко личеше, че странникът добре познава къщата. Без стеснение той хвърли наметката си върху зеления копринен фотьойл и се

изправи пред едно огледало, в което се оглеждаше хубавата му мъжка фигура.

Той беше хубав, изящен мъж. Облечен бе с красива униформа на императорски офицер от флотата. Бляскавите, скъпоценни златни еполети показваха, че е адмирал от императорската флота.

Тъкмо когато сваляше шашката от кръста си, вратата, която водеше към предверието, се отвори изведнъж и на нея се показа една млада жена. Неговото лице светна от неопикуема радост.

– Елисавета! – извика той и протегна ръце. – Моя мила Елисавета! Ти си ме чула да влизам, а аз желях да те изненадам!

Възхитена и развълнувана, тя се хвърли в прегръдките на този величествен мъж.

– Знаех, че ще дойдеш, Константине – извика весело тя. – Ах, твоята Елисавета щеше да прекара една много тъжна Нова година без теб.

– За мен щеше да бъде още по-тъжна – отвърна младият адмирал и отведе любимата си в една стая, наредена с твърде добър вкус.

– Затова и аз напуснах угощението в царските дворци, където царят бе събрал всички членове на семейството. Ах, вярвай, миличка, това не бе тъй лесна работа, нали знаеш, че от някое време насам следят много внимателно моите стъпки, но някаква висша сила ме привличаше към тебе, и да бях знаел, че ще заплатя с главата си, пак щях да дойда при моята мила Елисавета, макар и за малко.

С неопикуема нежност той притегли своята любима към себе си и покри с целувки устните ѝ.

Жената, която младият офицер държеше в своите ръце, бе в разцвета на младостта си.

Лицето ѝ наистина бе поизгубило онази мека и хубава форма; при все това витата ѝ снага имаше приятна гъвкавост, а вратът, гърдите и раменете ѝ – онази закръглена облота, които биха били добре оценени от живописците.

Изкусно заплетената ѝ кестенява коса хармонираше с черните ѝ, но ясни очи, а също тъй и с пурпурночервените ѝ устни.

Със страстен копнеж отговаряше младата жена на всяка целувка на младия офицер.

– Колко щастлива се чувствавам, когато ти си при мене – каза тя. – Страхувах се, че няма да дойдеш, и все ми се струваше, че царските стражари ще дойдат и ще ме отвеждат заедно с детето някъде далеч от този тих кът, където бяхме толкова доволни и щастливи!

– Царски стражари? – повтори младият адмирал. – Бъди спокойна,

мила моя. Брат ми, мощният господар на цяла Русия, който с желязната си воля може да съсипе всички народи, който може да създава закони, предизвикващи цели потоци кръв, той, Александър II, не може да унищожи любовта, що свързва нашите сърца, и да ни застави да забравим един за друг.

– Не, мили мой – извика тя, – ние сме свързани със здрави железни вериги. Ела да ти покажа взаимната ни връзка!

Те влязоха в съседната стая, която бе полуосветена от едно кандило. На постелка, окичена с цветя, малко детенце спеше хубав ангелски сън.

Подпряло глава с малките си ръчички, то кротко спеше. Дори се усмихваше насън, сякаш гледаше някоя играчка или коледно дърво.

Младият офицер склочи ръце и възкликна:

– Дете мое, миличкото ми!

– Не го буди – помоли младата жена, – едва успях да го приспя днес. То искаше да бъде будно, когато дойдеш, защото ми каза: Татко ще ми донесе малко параходче, майко, той ми обеща.

– Утре сутрин, като се събуди, ще го намери в леглото си – отговори Константин и продължи: – Мила моя, ти не знаеш колко ми е тежко, когато стоя пред леглото на нашето детенце! Заболява ме сърцето, защото се размислям за неговото бъдеще. Бедният ми Владимир, си казвам винаги; той е потомък на царската клонка на Романовците, той е мой син, син на великия княз Константин, но все пак неговото бъдеще е обвито с черна сянка. Но докато съм жив, нито на тебе, нито на скъпото ни дете, мила моя, може да се случи нещо лошо. Но ако не се завърна от морето или пък падна в бой за отечеството, тогава какво ще стане с вас? Кой ще ви закриля?

– Отецът, който е на небето, той ще ни пази – отвърна младата жена и набожно погледна към иконата, пред която гореше кандилце. – Нека на него, Константине, се надяваме.

– Ти си ангел, мила Елисавето – каза княз Константин и я отрупа с целувки. – Ти ми го доказа с хилядите жертви, които си направила за мене. Когато се запознах с тебе, ти бе най-много глезена. Като дъщеря ига барон Пал – най-прочутия рицар и богаташ в Курландия, за мене ти напусна бащината си къща. Заради мене ти презря цялото си бъдеще и сложи в ръцете ми моминската си чест. Ти стана любовница на един княз. Не, мила ми Елисавето, не се черви, не трябва да се срамуваш. Пред Бога ти си моя жена, при все че пред света не можеш да се покажеш като такава.

Очите на Елисавета се напълниха със сълзи.

– Както и да е, Константине – каза тя, – аз много пъти съм се молила на Бога да направи някакво чудо и да измени нашите отношения. Сега не съм нищо повече от една държанка, която не смее да погледне някоя честна жена, пък била тя и най-бедната гражданка. Как щях да се радвам, как щях да бъда щастлива, ако можех да се нарека твоя законна съпруга, ако моето дете, моят Владимир можеше да носи името на баща си...

Гласът на Елисавета се задави от сълзи. Великият княз погледна жадно към постелката на детето си; в гърдите му кипяха страстни чувства.

– Това не може да бъде – мълвеше той, – от това нищо няма да излезе.

– Нима сърцето на брат ти, царя на велика Русия, не може да се трогне? – извика младата жена. – Той навярно не би ме пропъдил, ако с препълнени от сълзи очи отида при него и го помоля за нас и детето ни.

– Недей, какво мислиш да правиш! – извика уплашено князът. – Александър е добър, има милостиво сърце, но аз предвиждам, че той не би могъл да измени каквото и да било. Законите на Романовия род са неизменни и строги. Нима ти не си доволна от моята любов към теб? Елисавета, нима ти не намираш в нея залог за всичко, от което си се отказала?

– Твоята любов? – попита младата жена, изтривайки пътешките на капналите сълзи. – Да, ако нямах твоята любов и това дете, какво щеше да стане с мене? Нали ти, Константине, ще ме обичаш всякога? Каж ми, да го чуя от твоите уста. Искам да чуя, че любовта и верността ти ще са до гроб.

– Отвѣд гроба – извика князът. – В това ти се заклевам, Елисавета, тук, над главата на нашето дете.

– Майко, майко! – извика в същия миг малкият Владимир, който сепнато се пробуди.

Елисавета изплашено поглеждаше ту детето, ту любимия си.

– Какво е това? – шепнеше тя. – Лош знак! Владимир ме повика на помощ в същата минута, когато ти ми се заклеваш! Константине, тъй ми е студено на сърцето и нещо ме мъчи! Боже, пази и закрилай нашата света любов!

При тези думи на младата жена прозвучаха гръмки звуци, възвестяващи на хората в дворци и колиби, че е настъпила новата година.

В тази минута милиони горещи молитви се отправяха към небето,

милиони надежди оживяваха в гърдите на набожните хора. Те бяха тъй силни, че едва ли човешките гърди бяха в състояние да ги задържат.

Великият княз Константин се сбогуваше с любимата си.

– Трябва да отида в царския дворец, защото отсъствието ми може да предизвика съмнение. Сбогом, мила Елисавето, а утре, ако даде Бог, пак ще се видим!

Още веднъж той страстно я притисна до сърцето си, впи устни в хубавите й румени уста; после хвърли пълен с нежност и жадност поглед към спящото дете и бързо излезе от къщата, в която със страх би крил щастието си от света.

Великият княз крачеше гневно и още не бе стигнал до ъгъла на най-близката улица, когато изведнъж чу едно повелително „стой“ и моментално бе заобиколен от 10–12 черни сенки, носещи знака на тайната царска полиция – бяха в пряка служба на царя.

Великият княз отстъпи назад, защото не бе очаквал такава среща, недоверчиво огледа един от тях, който ниско му се поклони и покорно му подаде запечатано писмо. Приносителят на писмото бе облечен цивилно. Той бе млад, приблизително на годините на княза – едва ли имаше тридесет. Острият поглед и черната брада придаваха на лицето му – бледно и безкръвно – израз на смелост и строгост и нямаше нито следа от съжаление.

– Що означава това? – попита князът. – Защо ми пресичате пътя и какво означава това писмо?

– Нека Ваше царско величество благоволи да го отвори – отговори непознатият.

– Как, вие ме познавате? – извика Константин. – Знаете ли кой съм аз?

– Зная, че съм удостоен с високата чест да стоя пред великия княз Константин. Но не ще ли благоволите, Ваше царско височество, да видите печата, който стои на писмото?

– Но Боже мой! – извика Константин, цял пребледнял. – Това е печатът на моя брат!

Разтревожен, той поднесе писмото до устата си, целуна царския печат, а след това отвори с разтреперана ръка плика и прегледа повърхностно съдържанието.

По време на четенето чертите на лицето му бързо започнаха да се променят; той притискаше с ръце развълнуваното си сърце.

При все това се мъчеше да овладее смущението си: щом прочете писмото, гордо и хладно се обърна към приносителя:

– Негово величество царят ми заповядва да тръгна с вас, господине. Не знам що значи това. Може да означава арест, но царят повелява и аз слушам.

– Моля, елате с мене до шейната – отговори царският пратеник и тръгна с княза към съседната улица, където ги очакваше закрыта шейна.

Двамата скочиха вътре и караха галоп около половин час. Щом шейната спря, Константин слезе след пратеника; озоваха се пред едно здание, което той никога през живота си не бе виждал.

Придружителят на Константин почука три пъти на вратата, след което тя изведнъж се отвори отвътре.

– Заповядайте, Ваше царско величество – каза човекът с черната брада. – Ще минем през тъмния вход, докато стигнем до градината, след което ще влезем в градинската къща, която се намира вляво.

Константин за минутка се поколеба дали да тръгне. Като мълния премина през ума му мисълта да не би да са му скроили някакъв капан, за да бъде отвлечен тайно. В двореца в последно време много се говореше за съзаклятници, дали клетва, че ще отмъстят на членовете на царското семейство. Константин се запита да не би това да е такъв случай. Но докато размисляше, той се засрами от себе си и от своята нерешителност и тръгна в тъмнината.

Заедно с придружителя си той влезе в градината и оттам – в една стая, която бе украсена доста изящно.

В средата на стаята имаше маса, на която бяха поставени много книги и два свещника със запалени свещи. Една от стените на стаята Константин не можа да види, защото бе закрыта с тежки пурпурни завеси.

– Ние вече сме на мястото – каза царският пратеник, посочвайки му един фотьойл с висок гръб. – Нека Ваше царско величество заповяда на този стол.

– Не бих сторил това – поде Константин твърде развълнуван, – докато не узная защо съм доведен тук и какво се иска от мене. Не зная също и името на придружителя, който ми е натрапен насила.

Странникът се поклони и каза:

– Името ми е Иван Кардов. Удостоен съм с честта да бъда офицер от тайната царска полиция. Не трябва да крия нищо повече от Ваше царско величество. Прочее ще говоря, но преди това моля да седнем и тогава ще пристъпим към работата.

Великият княз нетърпеливо седна на един кадифен стол, докато Кардов чинно стоеше зад писалищната маса и полека вдигна един

написан лист.

– Касае се за една дреболия – каза той, като хвърли съмнителен поглед към великия княз. – Вашият подпис, Ваше царско величество, трябва да стои под тези няколко реда.

– Моят подпис? – извика учудено великият княз. – Какво има в тези редове, какво трябва да се подпише?

– Друга една дреболия – изрече полека, но проникновено Кардов. – Касае се до заточение в Сибир.

– В Сибир? – извика ядосано князът. – В Сибир, в земята на нещастията и отчаянието? Кой е тоя нещастник, заточението на когото зависи от моята заповед?

– Това е една жена – отвърна с колеблив глас офицерът от тайната полиция. В този миг неговият поглед се бе спрял неподвижно върху великия княз. – Една млада и хубава жена на име Елисавета Пал.

– Елисавета! – извика великият княз. – Елисавета, ние сме загубени!

След това той бясно се хвърли върху Кардов и с едната си ръка го хвана за гърдите, а с другата извади шашката си.

– Нещастнико! – извика великият княз. – Аз предвидих мръсното ти дело. Ти си служил на царя – моя брат, като шпионин и най-безсъвестно си издал тайната ми. Но ти няма да избегнеш наградата за предателството си. Като ме правиш нещастен, ти ме правиш и твой убиец! Ще те убия, предателю!

Кардов изкрещя, като гледаше отчаяно върха на смъртоносния меч, насочен към гърдите му. Но преди острото оръжие да докосне тялото на полицейския офицер, пурпурната завеса се повдигна и един човек с горда осанка отстрани княза от жертвата му.

– Стой, грешнико! – извика този човек с ясен и дълбок глас. – Един Романовец не бива да бъде прост убиец!

Като чу гласа, князът захвърли меча и падна на колене.

– Ваше величество, брате, милост!

– Стани, Константине – отговори достойният странник, – стани и не произнасяй името ми в този дом. Ела тук и подай ръката си. Останете и вие, Кардов. Щом събрахте сведения за тази работа, сега можете да чуете и как ще се свърши тя.

– И тя трябва да се свърши – обърна се той пак към великия княз. – Е, Константине, тайната на твоята любов ми е от доста време позната. Дадох разпореждане да те следят. Помислих отначало, че това е някаква временна глупост, присъща на младите, която ще се свърши с падението

на една млада жена. Но се уверих скоро, че отношенията ти с немската баронеса имат много по-сериозен характер. В пощата отваряха всички твои писма до Московския митрополит, чиято благословия ти просиш, за да се венчаеш с Елисавета.

И последната следа от кръв по лицето на Константин изчезна.

– Всичко е загубено – шепнеше той, – всичко е загубено!

– И в Англия си се обърнал към някои твои верни приятели – додаде непознатият. – Всяко твое писмо изразяваше откритото ти намерение да смесиш кръвта на Романовци с кръвта на един немски селянин. Значи трябва, необходимо е аз да осуемя намерението ти. Известно ти е, че има един стар руски закон, който изрично казва, че всяка жена, която отведе някой от князете на Романовците и този княз се венчае в неравенство с нея, трябва да се смята за предателка на отечеството и като такава трябва да бъде осъдена. Всичката тежест на този закон сега пада върху Елисавета фон Пал.

– Не, не! – със сълзи молеше великият княз. – В името на всемогъщия Бог, това не бива да стане.

– Какво? Кое не бива да стане? – изрече с достойнство човекът със звучния глас. – Тук заповядвам аз, аз владее цяла Русия и моята воля се изпълнява от Висла до Урал и от Черно до Бяло море. И ти, хлапак, имаш смелостта още да мислиш, че ще се поколебая в намерението си към една слаба жена и един загубен глупак като тебе.

Константин склочи отчаяно ръце.

– Моля те, смили се над мен! – каза той. – Изгони ме, вземи царското ми име и всичките ми надежди, само се смили над Елисавета, над майката на детето ми.

– Майка на детето ти? Нима не знаеш, безумни, че с тази дума ти изрече нейната смъртна присъда? Подпиши сам заточението ѝ в Сибир, защото ако не сториш това до три минути, ще видиш трупа на любимата си да се люлее на бесилката в Петербург.

Като залиташе в несвят, Константин се приближи до писалищната маса.

– Не, не, да не умре – непрекъснато говореше той, сякаш бе разстроен умствено. – Ти не трябва да умираш, Елисавета, по-добре ще е в Сибир... по-добре... О, Боже мой, Боже, защо трябва да стана убиец на своята жена?

– Ще ти обясня това – изрече човекът с достойнство; гласът му беше по-благ и звучеше много по-топло, отколкото преди.

– Тези, които се любят, до последния час се надяват да се срещнат

и съединят. Верността на жената няма граници. Затова аз искам да бъде показана на любимата ти заповедта, подписана от самия тебе, защото тогава тя ще помисли, че си ѝ изменил и любовта ще отстъпи място на омразата и презрението.

Константин захвърли перото, което държеше в ръката си.

– Убий ме, царю, но недей ме кара да изневерявам на любовта си!

– Само две минути още – каза царят, като гледаше украсения си с брилянти часовник. – Ако не се подпишеш под тези няколко редчета, тогава знай, че Елисавета подир един час ще бъде окачена на бесилката.

Великият княз се отпусна на стола, захлупи лицето си с ръце и горко зариде.

– Времето ти мина – извика царят. – Кардов, отнесете на петербургския комендант заповедта за обесването на Елисавета!

– Не мърдай от мястото си, негоднико! – каза великият княз, като скочи от стола. – Аз... аз ще подпиша.

Той взе перото и започна да го влачи по хартията, а от очите му се отрониха две сълзи, които паднаха на мястото, където се бе подписал.

В продължение на няколко минути в стаята владееше дълбока тишина. Нищо друго не се чуваше освен хълцането, което идеше от гърдите на младия княз.

– Кардов – заповяда царят, – нека заповедта бъде изпълнена още тази вечер. Във вас аз виждам един твърде способен човек, който може да направи повече от неколцина други с по-високо положение, които ме забикалят сега. Отдавна вече министърът на полицията не ми се харесва... Ще поговорим още по това, Кардов! Вървете и увенчайте отличните си способности с най-голямо мълчание.

Лицето на Кардов се обля в руменина, а очите му забляскаха необикновено, когато се приближаваше до вратата с тайнствената хартия в ръце.

Щом вратата се затвори, Александър II прегърна нещастния княз и го притисна до гърдите си.

– Прости ми, братко – каза той. – Дано и Бог ми прости. Иначе не можех! Кръвта на Романовци трябва да остане чиста, а честта на нашата къща – неопетнена.

II. СТЬЛБЪТ НА СЪЛЗИТЕ

Надалеч се простира сибирският път, покрит с дебел сняг.

Слушали ли сте, уважаеми читатели, за онази неизмерима равнина на пустинята Сахара, тъй ужасна, когато се появи самумът, този страшен вятър, който вее и издига пясъка, както ураган морските вълни, и този пясък затрупва цели кервани. Разказвали ли са ви за страшния тайфун, който се явява в китайските води и в своя бяс разбива параходи и ги хвърля на дъното на морето? И най-последно чували ли сте някога за онзи тайнствен ужас на африканските пустини и за проломите и бездните на Короделск, които не са открити и до ден днешен.

Всички тези ужаси, всички тези опасности, които вледеняват сърцето и душата ни като неопишуема магия, са нищо в сравнение с ужасната пустиня на сибирския път, където се разиграват сцени, от които кръвата ни се бунтува и от които се ужасява и плаши цялото човечество.

Какво е онова там, в гъстата мъгла, онова, което постепенно се движи през снежните равнини като бял мъртвешки саван, онова, което постоянно се приближава и се чуват дрънкане на окови и странните песни на смъртта?

Това е керванът на заточениците, който се движи към страната на бедите, отчаянията и нещастията – Сибир.

Една група нещастници, залепени един о друг и вързани с тежки окови, газеше дълбокия сняг. Зад нея вървяха казаците, които – без сърце и съжаление – гледаха навъсено това тъжно шествие, което се движеше полека все напред и напред.

Лицата на тези нещастници бяха повехнали и бледни, по тях личаха следите на дълготрайни мъки, тежки душевни болки и лишения. Нито следа от надежда не се забелязваше по тези мрачни лица. Тъпо безразличие бе изписано по тях. Мъжете бяха облечени с дрехи от най-лоши платове. Жените бяха облечени с дрехи от същата материя. Ако пътуването продължеше още няколко дена, тези тънки дрехи щяха да се изпокъсат и тогава едва ли щяха да опазят от студа разтрепераните тела.

Пътят, който тези нещастници трябваше да изминат, бе неизмерно дълъг: често траеше една година, докато керванът на осъдените стигне до Азиатския Сибир. Животът, който заточениците прекарваха в течение на тази година, може да се предаде с малко думи. В нашия разказ ние ще се ограничим да кажем, че от заточениците, които руското

правителство изпращаше в Сибир, едва ли пристигаха и половината, останалите още по пътя умираха. Умираха тези окаяници от немилостивите обноски на грубите казаци, от недостиг на храна, от силния студ и от тифуса, който върлува в станционните тъмници, където затварят осъдените.

Между руските провинции Перм и Тоболск, недалече от село Марково, в една изсечена гора се издига стълб, висок 10 – 12 стъпки. Той показва границите на Сибир. На никое друго място в света не са увековечени тежките спомени на пътниците и техните чувства, както тук, в този малък изпосечен шумак, в подножието на този тайнствен стълб.

Той се нарича Стълб на сълзите.

Нито една от границите на света не е била свидетелка на толкова човешки нещастия. Нито край една от тях не са минали толкова съкрушени човешки сърца, както тук, където стотици хиляди божи създания – жени и деца, князе, благородници и селяни – се прощаваха завинаги с отечество и милия си роден кът.

Тъй като има граница между Европейския и Азиатския Сибир, то тук винаги е било разрешено на заточениците да си поотпочинат и да кажат последно сбогом на своите мили, оставени в отечеството.

При този пограничен стълб всеки ден се разиграваха тъжни и жалки сцени.

Съкрушени, побледнели и изнурени, останали без всякаква надежда, заточениците даваха малко разтуха на мъките си. На колене те прегръщаха земята на милото си отечество или впираха устни в студения стълб. Едни шепнеха молитви, други вдигаха ръце и тихо кълняха света, хората и живота; трети пък се приближаваха до стълба и с разтреперана ръка искаха да изрежат на подножието му страшния знак на хорските беди и нещастия – думи, пълни с болка и отчаяние.

Няколко седмици след Нова година – тъкмо на разсъмване – до Стълба на сълзите пристигна керван със заточеници и един груб глас извика: „Почивка!“

Оковите задрънкаха и осъдените, уморени от дългия път, изпопадаха на покритата със сняг земя. Простите дъсчени коли, на които бяха натоварени жените, болните и децата, спряха и в миг тази тъжна група оживя.

Няколко минути и пламъкът на запаления огън блесна и около него се наредиха казаците. Горките осъдени хвърляха отчаяни погледи на този хубав пламък, който можеше да ги стопли. Керванът се наричаше „смесен“. Той бе образуван от политически емигранти, мъже и жени; ще

рече – от такива, които са били съмнителни за руското правителство, та затова ги бе откъснало от милия им поминък, за да ги закопае завинаги в студения Сибир. Имаше и престъпници, изроди на човечеството, които бяха зацапали душите си с кръв или с някое друго грозно престъпление.

Двама от заточениците, за които имаше заповед да бъдат наблюдавани внимателно, бяха отделени предпазливо от останалите; заеха място до една елха, отрупана със сняг.

Това бяха хубава млада жена, твърде бледа и измъчена, и снажен момък, чието нежно лице беше обрасло с черни къдрави косми. Гърбавият нос и острият поглед го издаваха, че е син на поробена Полша.

Младата жена държеше в ръцете си четиригодишно дете. Тя го сложи нежно под елхата върху един шал, който младият поляк простря на снега.

– Спи, Владимире, миличък мой, спи! – шепнеше клетата жена. – Ах, благодаря Богу за всяка минута, в която ти изпраща сън, за да не гледаш грозотата, престъпленията и греховете, които ни заобикалят.

– Мамо, аз не съм никак уморен – каза малкият, като се усмихваше, – добрият чичо ме носеше.

При тези думи детето обгърна с малките си ръчички белия врат на достойния поляк и наклони главичката си върху гърдите му.

– Детето има да ви благодари – каза заточеницата. – Отдавна щяхме да отпадне от този тежък път, ако вие не бяхте ни пазили. Ах, Боже мой, ако още веднъж – както се надявам – се освободя, то тогава Елисавета фон Пал няма да забрави нито вашето благородство, нито добрината, а ще ви остане благодарна вечно за всичко. Но стойте, аз не знам още името на нашия приятел и помагач. Моите познания се ограничават само в това, че и вие, и аз сме нещастни заточеници, които руският цар изпраща в сибирските степи.

– Проклятие да съпровожда тези, които ни изпращат! – каза младият поляк. – Но се заклевам, че ще доживея деня на отмъщението, когато ще бъда свободен да отмъстя на онзи, който ме тласна в тази пропаст. Ако не дочакам този ден, ако тялото ми изгние в Сибир, тогава от нашите кости ще възкръснат отмъстителите и ще удари часът на отмъщението за тираните и за техните палачи.

Очите на поляка блеснаха с необикновен блясък и с неизказана страст той прибави:

– Знайте, че без причина не ще накажат и интернират Понятовски. Аз съм последният член на нашата фамилия, но няма да забравя, че

баща ми падна за свободата на Полша.

– Как, вие сте от семейството на Понятовски? О, тогава вие сте княз Феликс, комуто баща ми – барон Фон Пал – бе кум в Курландия?

– Аз съм княз Феликс Понятовски – отговори младежът, – но тъй като – както всички от моята фамилия – тия чувства за освобождението на Полша, те ме причислиха към руските емигранти. Те мислят, че с интернирането ми в Сибир ще се отърват от мен. Навярно смятат, че там постепенно ще ме уморят, но горко се лъжат. Аз ще избягам – каза той шепнешком, като хвърляше подозрителни погледи към казаците. – При първа възможност ще се измъкна и ще застана в редовете на тези, които са против Русия. Има, уверявам ви, един човек, който хиляди пъти повече от мене мрази Романовците и непрекъснато подклажда огъня, който ще погълне веднага гордия дворец. Него наричат цар на съзаклятниците. Той е Михаил Бакунин.

– Михаил Бакунин? – повтори Елисавета. – За този особен човек съм слушала много. Мисля, че тайната полиция е оценила много скъпо неговата глава, но при все това не могат да го заловят.

– Да, защото има навсякъде приятели, искрени и истински приятели – подзе Феликс въодушевено и весело. – Приятели, които ще изгубят главите си, преди да предадат Бакунин; той е навсякъде. Сега в Петербург или в Париж, а после в Лондон или в Цариград. Навсякъде той ги привлича за тази свещена идея, дори намира и нови хора във всяко руско село. Често прави съзаклетия в някой прочут европейски град. Неоспорима истина е, че и царят на трона не е тъй силен, както Бакунин, който раздвижва със словото си цял свят.

Зад гърба им се дочу хриплив смях.

– Този Бакунин трябва да е истинска лисица – каза един креслив глас. – Бих се хванал на бас, че тоя човек не съществува, че е някакъв необикновен призрак, измислен от бунтарите, които се скитат по нашата Русия.

Елисавета и княз Понятовски се отдръпнаха. Пред тях стоеше старец с бяла брада, облечен с извехтели и вече износени дрехи. Той подпираше изнемошялото си тяло на две дебели патерици. Изражението на този човек бе странно. Той носеше шал, завит около главата; забраденият му нос, ведно с острия поглед на черните очи издаваха, че е истински арменец.

– Не се плашете – каза старецът, който забеляза смущението, предизвикано от явяването му. – Не съм казашки шпионин, няма да ви предам, но позволете ми да поседна при вас и да послушам какво

разправяте за Михаил Бакунин.

Без да дочака разрешение, легна на земята до Елисавета.

С очи, препълнени със съжаление, той разглеждаше детето, което неспокойно, без да може да мигне, се търкаляше на одеялото.

– Охо, малкия го е втресло – каза старецът, като погали челото и лицето на Владимир.

– Втресло ли го е? – извика поразена Елисавета. – О, Боже мой, ако детето ми се разболе, и то тука, на този сибирски път, всичко пропада, защото няма никакво спасение, ни помощ.

Клетата жена приклепна до малкия, като се вслушваше в неравномерното му дишане и в биенето на сърцето му.

– Лошо ще бъде, ако някому се случи нещо, защото освен ударите с щикове, казаците нямат друг лек за осъдените, а пък ме не никак не ми се ще да вярвам, че ударите от техните пушки помагат на тифуса.

– Тифуса!? – изпищя Елисавета, побледняла като мъртвец. – Предполагате ли, че детето ми, моето съкровище, боледува от тази болест, от която мнозина от заточениците умират?

– Малкият се разболява от тифус – каза старецът с трогнат глас, – но при все това не трябва да се отчайвате, госпожо. В началото тифусът може да бъде пресечен. Аз имам лек, който ще помогне на малкия. Донесете в един съд малко вода, млади господине, искам да сипя в нея един прах.

Княз Феликс скочи и бързо донесе вода, а старецът изсипа белия прах в нея.

– Ето, дайте сега на вашия Владимир да пие – каза той. – Но какво ви е, защо ме гледате така подозрително? Не се страхувайте, това не е отрова. Ето, уверете се: аз пия и нищо не ми става.

– Извинете – каза Елисавета, – в последно време никому не ми се ще да вярвам. Ала аз мисля, че тези хора, които докараха толкова беди и нещастия, не са толкова сурови и груби, та да сторят зло на едно невинно детенце и да изтръгнат единственото ми утешение и богатството на печалния ми живот.

След като изпи глътка от питието, което майката поднесе до устата му, лицето на Владимир се промени, тъй като огънят по-олекна и болният тихичко заспа. Елисавета сграбчи ръцете на стареца и ги обля със сълзи на топла благодарност.

– Ах! – извика тя. – Бог още не ме е напуснал съвсем. При тези тежки мъки, които изтърпях за тъй късо време, той ми изпрати добри хора. Аз не съм без помощ, не съм самотна и изоставена.

– Какво сте сторили, дявол да го вземе? – питаше старецът младата хубава жена. – Да не би и вие да сте замесена в съзаклятието против царя, та затова заедно с останалите ви водят в Сибир?

– Какво съм сторила ли? – каза Елисавета, като обърна към небето препълнените си със сълзи очи. – Единствен Бог може да знае за какво ме заточават. Ако искрената любов и моята преданост са престъпление, тогава аз съм голяма грешница.

– За колко време сте изпратени в Сибир? – попита старецът.

– Нищо не ми е известно, тъй като нищичко не ми е съобщено. Една нощ стражари влязоха в къщата ми като крадци. Едва ми позволиха да се облека. Без дори да се наметна, те почнаха да ме влачат. Пожелах да взема детенцето си, но и това не ми позволиха. Тогава паднах на колене пред главатаря на безцеремонните гости и той ми позволи да си взема детето. След това ни хвърлиха в една дълбока тъмница. Доста време се мина и аз не виждах човешко лице. Ядене ми даваха през една малка решетка. Най-подир ни освободиха от тъмничния затвор и ни откараха в един параход, където бях принудена да споделям живота на някакви развратни и отвратителни жени. Научих се от другите, че пътуваме по Волга и че ни водят в Сибир.

– Не е добре, че не знаете колко ще трае заточението – каза старецът, – защото в такъв случай заточениците не се връщат вече в цивилизования свят. Осъждат ги на принудителна работа в Сибирските рудници, и то за цял живот.

– Цял живот? – изпищя Елисавета. – Значи завинаги ме изтръгнаха от хората, за да ме закопаят жива в тая снежна пустиня? Но защо да се сърдя? Не е ли безразлично за мене къде ще се отърва от окаения си живот? За мене вече няма никаква надежда, аз вече няма да видя пролет. Моето щастие бе разбито в една нощ и от тогава, когото обичах най-много на света.

Гласът ѝ се задави в хълцане. Тя покри с ръце лицето си и падна до заспалото дете.

Дълбоко трогнати, двамата мъже наблюдаваха съчувствено младата нещастна жена.

Но бедната не можа задълго да се отдаде на тежките си мисли. Един от наредените до огъня казаци, като въртеше камшика си, се приближи до Елисавета.

– Хей! – викна той и я ритна с грубия си крак. – Ставай, че моят офицер желае да говори с тебе. Тръгвай след мен!

Като гледаше грубите обноски на казака, княз Феликс се

разтрепера. Въпреки тежките окови, той щеше да се съпротиви на грубиянина, ако старецът незабелязано не го бе отдръпнал. Елисавета скочи, като остави малкия Владимир на грижата на двамата мъже, и се запъти към огъня.

Офицерът лежеше върху меча кожа, стискаше между зъбите си запалена цигара и наблюдаваше облаците дим.

Щом Елисавета се приближи, той скочи от постелката си. С пламнали очи загледа хубавата жена. При дадения от офицера знак казакът се оттегли при заточениците.

– Ела тук, миличка – каза офицерът, като хвана разтрепераната й ръка. – Ела тук и ми помогни да съкратим времето. Да знаеш колко ми е досадно от този дълъг път! Сега не ми остава нищо друго, освен да благодаря на случая, че те изпрати тук. Аз съм напълно уверен, мила, че ти не ще се посвениш от нищо. Ела тук и поседни на тази мечешка кожа.

Елисавета боязливо се отдръпна назад. По безсрамния поглед на офицера и разтреперания му глас тя разбра истинското му намерение.

– Ти си тъй хубава, гълъбче – раздразнено извика казакът. – Без съмнение ни една от петербургските хубавици не би могла да съперничи на неописуемата ти красота; аз вярвам, че любовта ти ще е сладка, дори най-приятна в целия свят. Искам една целувка от твоите устни. Уверен съм, че ние ще бъдем добри приятели още нощес. Разбираш, нали, пиленце, още нощес...

При тия думи той разтвори безцеремонно ръце и привлече нещастната жертва, чиито ръце бяха оковани в синджири.

Елисавета потрепера цяла в мръсните му прегръдки. Когато нещастницата усети дъха на ракията и впитите му груби устни в нежното си лице, извика отчаяно за помощ със сърцераздирателен глас.

– Браво, ти още се противиш, пиленце мое – възкликна, раздразнен от животинската си страст, пияният казак. – Не вдигай шум, че имам средство, с което да те укротя... Приближи се до мен и отговаряй на целувките ми, защото иначе ще те предам в ръцете на моите казаци. – Той непрекъснато я притискаше и все по-диво и по-силно привличаше безпомощната жена към себе си, а когато Елисавета започна с всичка сила да се тегли от него, обзе го такава дива страст, че като я хвана за гърдите, скъса тънката й дреха.

Отчаяно, като викаше с нечовешки глас, Елисавета скръсти ръце на гърдите си, за да закрие нежните части от очите на останалите.

Офицерът, обзет от дива страст, искаше отново да я сграбчи; той простря ръцете си към нея и извика:

– Жено, ти трябва да бъдеш моя!

– Назад, нещастнико! – извика в тоя миг княз Понятовски и притича до огъня, около който спяха казаците и се разиграваше тази мръсна сцена. – Назад или ще намерим средство да съобщим в Петербург за гнусните ти постъпки.

– Свалете го! – крещеше офицерът. – Удряйте това псе, докато премалее.

– Нещастнико! – каза младият княз. – Ти искаш да обезчестиш една слаба и безпомощна жена, ала знай, безобразнико, че аз, окован във вериги, ще те удуша, аз ще те...

Младият княз не можа да продължи повече. В същата минута около двадесет-тридесет ръце се издигнаха над главата му и преди да довърши, го повалиха на земята.

– Милост! – молеше Елисавета. – Смилете се над него. Не го бийте вече. – По-добре бийте мене и детето ми.

Но нейните молби не помогнаха.

Камшиците се издигаха непрекъснато над поляка, който лежеше безчувствено на земята. Казаците удряха без милост и от пресните рани течеше кръв. И така княз Понятовски лежа няколко минути в несвяст, облян в собствената си кръв. Старецът с патериците се довлече, клекна до него и се мъчеше да попие с кърпата си кръвта, която постоянно течеше. В това време офицерът притегли младата жена и я повали на мечешката кожа.

Лицето му бе пламнало, очите му светеха като на див звяр, а гласът му трепереше; той страстно извика с пресипнал глас:

– Ей, казаци! Изгасете огъня, защото ми е нужна тъмнина.

– Честита сватба, господин поручик! – каза един от войниците, като изсипа цяла кофа вода на огъня, който изпраща и угасна.

Офицерът прегърна младата безпомощна жена през кръста и я сложи на коленете си.

– Целуни ме! – дереше се той. – Само ме целуни и бъди уверена, че няма да се разкайваш за това.

В минутата, когато офицерът искаше да положи Елисавета на кожата, из гората се появи ездач на бял кон.

– Какво е това? – извика офицерът, объркан от силната си страст и от изненада. – Царски куриер?

Ездачът, чиято униформа бе обшита със злато, беше от конвоя на царя. Той слезе от коня и предаде на офицера едно запечатано писмо.

– Ако началникът на транспорта сте вие, четете, а на мене ми дайте

чашка ракия. Не съм слизал от коня си и нищичко не съм хапвал. Едва се държа на краката си.

Докато казаците услужливо даваха да хапне и пийне на царския куриер, офицерът отвори писмото и сърдито и гневно запреглежда съдържанието му. След като го прочете, той хвърли поглед върху легналата на кожата трепереща Елисавета.

„Нешастие – си каза той, – няма да има удоволствие за мен. Струва ми се, че царят доста се интересува от тая жена, защото саморъчно ми заповядва да я отведа здрава и непокътната в Сибир. Трябва да се подчиня, но все пак ще ѝ отмъстя. – Ще взема детето ѝ.“

– Ей, гълъбче, къде е малкият, който беше с тебе?

– Ето под тази елха – отвърна Елисавета. – Но, господине, аз много се безпокоя за него, защото е сериозно болен.

– Обичаш ли го?

– Той е всичко за мене: живот, щастие и единственото благо на този свят.

– Осипе – викна офицерът, – Осипе, къде си?

Един от войниците дотича и попита какво желае господин поручикът.

– Вземи детето, което спи под онази елха – заповяда офицерът. – Възседни коня и с него скоро в Петербург! За 7 дни трябва да си там. Като стигнеш, ще се явиш при управителя на петербургските крепости и ще се научиш за останалото!...

Осип, казакът, погледна подозрително детето, защото малко се уповаваше на смъртната бледност, която се бе появила на лицето на спящото дете.

– Хм, хм! Ако малкият умре по пътя, тогава каква ще я бъде, господин поручик?

– Тогава занеси неговия труп на управителя. А сега, Осипе, хайде на път и отстранявай всичко, което би ти се изпречило отпред.

– Детенцето ми! – изпищя Елисавета. – Моят Владимир. Де е моят Владимир! Те искат да те откраднат, но преди да направят това, преди да ни разделят, нека убият и двама ни.

Тя се втурна като тигър върху детето и го притисна до гърдите си.

– Разделете ги! – заповяда казашкият офицер. Войниците се навърлиха върху Елисавета и започнаха да я влачат, но всичко бе напразно. Тя тъй силно стискаше детето в прегръдките си, че казаците по-скоро можеха да го насекат на късчета, отколкото да го изтръгнат от ръцете ѝ.

– Какво гледате, удряйте с камшиците! – каза един казак. – Прърснете главата на този хлапак.

– Ето, виждате ли, това помогна, тя го пусна, дава го!...

– Господи, вечни и справедливи Боже, запази ме от тези тирани – говореше Елисавета като луда. – Докажи ми, че си добър баща и не позволявай да се вършат тези ужасни престъпления! Изпрати гръм, ах, помогни ми, всемогъщи Боже!

Един от казаците я удари с камшика по лицето и с това затули устата ѝ.

Осип грабна разплаканото дете, а Елисавета с отчаян вик падна в ръцете на младия поляк.

– Да се изпълни заповедта за детето! – каза офицерът.

– Сбогом, чедо мое! – хълпаше Елисавета. – Сбогом и нека Бог те пази и закриля! Не забравяй да отмъстиш за майка си. – С тези думи клетницата свърши и падна в несвяст.

Това състояние бе за Елисавета голямо щастие, защото не бе осъдена да гледа ужасните сцени, които биха разкъсали майчиното ѝ сърце.

Казакът Осип отвлече разплаканото дете до коня си и искаше да го подхвърли на седлото. Ала той се излъга, тъй като детето не бе лекичко. Малкият Владимир падна по очи на земята и се хвана с малките си ръчички за клончетата на едно дърво, което се подаваше над снега.

– Не искам да вървя с тебе, лоши човече, аз ще остана с мама. Пусни ме или добрият ми татко ще те разсече с шашката си.

Грубият казак се смееше така, че вратните му жили се надуваха.

– Я гледай как се дърпа тази малка жабка. Наистина, господин поручик, по-добре да го усмирим завинаги. Но Бог знае дали по пътя ще оцелее – добави той, като се подсмиваше подигравателно.

– Събирай си устата, Осипе – каза поручикът, – защото, ако стане нещо с това дете, нито моят, нито твоят живот ще струва счупена пара.

Офицерът се доближи до Осип и му пошепна:

– Не зная каква е тази тайна, но без съмнение царят живо се интересува от този хлапак, защото, ако не беше така, не би изпращал куриер, и то в това диво място, за да ни заповяда детето да се върне чак в Петербург. Хайде, вземи бързо детето и се качвай на коня.

Заповедта бе изпълнена начаса.

Въпреки упорството на детето, той го грабна и възседна бързия си кон.

Няколко хубави удара и конят препусна като стрела по снежните стени. Виковете на детето той задушаваше, като го притискаше силно

към гърдите си. И така бързо напредваха, че за късо време се отдалечиха на една миля от мястото, където си почиваха изгнаниците. Когато Елисавета се свести, около себе си видя полския болярин и стареца, който седеше наблизо.

– Владимире – беше първата й дума, която тя тъжно изрече. – Къде е, къде е детето ми?

Младият княз Понятовски взе нежно ръката й и рече:

– Не се отчайвайте, Елисавета, защото, ако царят е мощен, Бог е всемогъщ и ако Той пожелае да видите отново детето си, то царят не ще може да ви попречи.

– Те ще го убият – хълцаше клетата жена.

– Все пак вие се лъжете в предположенията си – шепнеше старецът с патериците. – Аз не мисля, че малкия Владимир го изтръгнаха от ръцете ви с цел да го убият, защото внимателно подслушвах разговора на офицера с казака... Офицерът казваше, че царят живо се интересува от детето, защото в писмото, което царският куриер донесе, изрично е казано, че нито косъм не трябва да липсва от главата на детето.

Елисавета вдигна очи към небето и искрица надежда освети лицето й.

Изведнъж се чу тръбен звук.

Поручикът даде знак за тръгване.

Заточениците станаха, а войниците вдигнаха пушките на рамо.

– Строй се! – викна офицерът и начаса заточениците се наредиха. Последва заповедта „Ходом марш“ и цялата тълпа тръгна по пътя за Сибир. Четирима казаци с тъмнозелена униформа предвождаха смесения керван, който и отстрани бе заобиколен от казаци.

Зад тази тълпа пътуваха колите, в които седяха старците, болните и малките деца. Шествието завършваше с дванадесет казаци и 4–5 коли с вещи.

Елисавета бавно крачеше между двамата си приятели. Не искаше да се качи на колата, защото се страхуваше да не я обиждат грубите казаци. Затова бе събрала всички сили и крачеше, вгълбена в тъжни мисли.

– Вярвам, че пътят няма да продължи много – каза белобрадият мъж с патериците. – Според думите на някои от осъдените, на 3–4 часа път отгук се намира един затвор, в който може би ще си починаем един ден.

– Дай Боже! – каза Елисавета. – Искам да заспя и да забравя случилото се.

– Да заспите – каза старецът, усмихвайки се. – Както се вижда, вие за пръв път пътувате за Сибир, иначе нямаше и да помислите, че ще можете да спите или да почивате в този ад.

– Значи тъмницата е толкова лоша? – попита княз Понятовски. – Вярвайте ми, не предполагам, че на сибирския път ще ми се случи нещо по-лошо от това.

– Мамите се – каза човекът с бялата брада. – От големите нечистотии и мръсотии в задушните тъмници се развиват най-опасни болести. Тифусът върлува в тях и завлича със стотици от изгнаниците. Защо ли преждевременно да ви троя сърцето! За съжаление вие сами скоро ще имате възможност да се уверите в истинността на казаното: ще видите къде руското правителство настанява заточениците.

Подир малко керванът отмина елховата гора. Тъга, отчаяние и тежки мисли съпровождаха тези нещастници, а над главите им се виеха врали и гарвани.

Изведнъж керванът спря. Казаците, които вървяха отпред, скочиха от конете и забързаха към един човек, който лежеше на края на гората.

Видът му предизвикваше съжаление и страх. Той бе на около 30 години, а лицето му беше белязано точно по средата с някакъв знак. Гъсти разбъркани коси се спущаха по челото му и покриваха късия му врат. Грозен, като че ли бе живял със зверовете в гората.

– Той е от ротата на „генерал Кукуков“ – викаха казаците. – Както се вижда, гладът го е принудил да излезе от гората.

Но да обясним това. Заточениците не пропускаха случай да избягат. Но зимно време никой от тях не се решаваше да бяга, защото знаеха, че всеки би загинал в пространните снежни степи. Но щом дойдеше лятото, щом горите се отрупат със зеленина, у тях се появява силна жажда за свобода и за скъпото им отечество и мнозина се решават на бягство от затворите.

„Кукуков“ ни зове“ – си говореха заточениците и стотици от тях бягаха в редовете на „генерал Кукуков“. С надежда да видят още веднъж широкия свят, те скритом се промъкваха през безкрайните сибирски гори. Но от стотиците бегълци едва един успяваше да стигне преследваната цел; останалите или умираха от глад, или на сибирския път се предаваха на полицията. Но имаше случаи, когато един и същи нещастник се бе опитвал да бяга 7 или 8 пъти поред; щом чуеше кукувицата, той предприемаше този тежък път, за да се отърве от сибирските тъмници.

Един от тези бегълци бе човекът, когото казаците доведоха пред

краката на своя офицер. Като хвърли презрителен поглед, той ритна с крак вдървения труп.

– Този негодник не е мъртъв! Помогнете му да стане!...

– Да опитаме с ракиения цяр – каза един от казаците. След това повдигна главата на клетия беглец.

– Плюскай ракия, мръсно псе! – реवेशе казакът... – Плюскай, като ти казвам! – Казакът започна да налива лютата течност в носа, ушите и устата на трупа. След това разтвори клепачите му и взе да сипва капка по капка в очите му.

Този цяр подействува твърде бързо. Цял разтреперан, човекът с червените очи скочи на крака. Но щом забеляза около себе си казаците, побледня като платно и от безкръвните му уста се чу разтрепераният му глас.

– Значи пак ме хванаха.

– Ела по-насам, говедо! – викна казашкият офицер. – Няма нужда да те разпитвам откъде идваш и кой си. Вижда се, че си беглец от някой сибирски затвор. Кажу как ти е името.

Беглецът се почеса по врата и измърмори през зъби:

– Как ми е името ли? Ай, името ми може би ви е известно. Аз се казвам Забравения Иван.

Забравения Иван се наричаше всеки сибирски беглец, който по някои свои съображения искаше да скрие нещо от миналото си. Всички се нареждаха под обща категория с прозвище „забравени“ – затова и полицията губеше право да научи подробности за тях. Тя наказваше всеки, който носеше името Забравения Иван, с 5–6 години работа в сибирските рудници, независимо дали бе злосторник или политически престъпник.

Казаците донесоха синджири и вързаха ръцете на беглеца. Офицерът даде заповед да го отведат до близкия затвор.

– По-добре ще е да ми дадеш да хапна нещо – каза Забравения Иван, – защото иначе мъртъв ще ме отведете в затвора. От четири седмици нищо не съм ял.

– Щом си гладувал толкова време, можеш да погладуваш още малко – каза жестокият офицер. И без да обърне внимание на молбата на нещастника, даде знак за тръгване. Забравения Иван забиваше зъби в пръстите си, дано измуче малко кръв, за да намокри изсъхналите си устни. В тази минута старецът с патериците се приближи до него и като го огледа от главата до петите, каза:

– Откопчай торбата от гърба ми. В нея ще намериш хляб и риба. Взemi си колкото щещ, но да не измъкнеш и малката кесийка, която е

до хляба.

Очите на беглеца светнаха с необикновен огън.

– Да открадна! О, и брилянти да имаше в торбата ви, вярвайте, бих предпочел парче сух хлебец. Допущате ли, че ще дръзна да сторя това, и то на моя спасител? Забравения Иван, ако и да е вагабонтин, не е толкова долен, че да направи това. Да, той не е толкова неблагодарен, както предполагате вие!

При тези думи той сграбчи торбата, извади хляба и сухата риба и започна бързо да гълта.

– Какво престъпление си извършил, Забравения Иване? Беглецът отговори с пълни уста: убийство, и то двойно убийство, и пожар при това!

– Двойно убийство? – каза старецът. – Ти, човече, не си достоен да те спасявам от глад. По-добре беше да се скапеш по пътя.

– Безразлично ми е – отговори беглецът, като отпусна равнодушно рамене. – Аз бих казал, добро старче, че и вие, както и много други, твърде преждевременно ме съдите, защото не искате първо да чуете причините, които са ме заставили да извърша това. Тогава чуйте: убих жена си и тъща си. Удавих ги със собствените си ръце, господине! Жена си за това, че ми измени, а тъща си, защото беше посредница на дъщеря си. А собствената си рожба, своята плът и кръв, продаде на един богаташ, който откупи със злато безчестието ми. Аз бях сиромаш, кондуктор по железниците. По цели дни и нощи бях на крака, за да изхраня семейството си. Работех от сърце, защото жена ми беше хубава и аз я обичах до лудост! Обичах и децата си, защото те бяха родени от моята Марианка. Един ден нещастие сполетя къщата ми. Веднъж един частен влак излезе от релсите. Беше на някой си Ягодкин, богат търговец от Петербург. Вината не бе моя. Машинистът бил пиан. Доведоха Ягодкин полумъртъв в къщата ми и жена ми положи големи грижи за него.

Оздравя богатият Ягодкин, но не му се искаше да си отива. Разправяше, че не можел да предприеме такъв дълъг път, догдето не оздравее напълно. На това аз му отговорих: „Нека Бог благослови присъствието ти в моята къща. Останете тук, докато желаете.“ Тъкмо това търсеше този богаташ – да може да унизи един бедняк.

Така течеше времето. Но един ден ето малкият ми син ми каза: „Татко, я погледни тази златна рубла, гостенинът ми я даде, за да не ти обадя, че той винаги целува мама, а пък баба винаги ме заплашва, че ще ме хвърли във фурната и ще ме опече като хляб, ако ти кажа какво съм видял.“

От този час аз непрекъснато ги следях и скоро забелязах, че моята Марианка и богаташът Ягодкин...

Но по дяволите, задушавам се, като си спомня. Като див звяр плам-на скитникът и така силно плесна с ръце, че синджириите му издрънкаха.

Старецът с патериците го слушаше мълчаливо, а Елисавета и Понятовски се доближиха, за да чуят и те тоя чуден разказ. Като забеляза въпросителните им погледи, човекът с черната коса подскочи диво и грубо извика:

– Защо ме гледате тъй странно? Нима тези случки не са обикновени в живота? Рядко ли е жената да измени на мъжа си и той да си отмъсти кърваво? Бъдете уверени, че аз никога не съм се разкайвал за това. И сега, ако беше отпреде ми, бих я удавил. Несправедливо е, че заради това съм осъден на 20 години затвор. Не зная само какво е станало с децата ми. Имам син и дъщеря. Ах, колко бих искал да зная дали са здрави горките ми сирачета.

Елисавета беше покъртена. Раната ѝ наново се разтвори, защото и тя оплакваше детето си, тъй немилостиво изтръгнато из ръцете ѝ. Искаше да попита за детето си, но в това време един казак замахна с камшик и извика:

– Какво сте навели глави, грешници? Марш напред! Веднъж да се отървем от вас и да ви предадем в тъмницата, та да не отговаряме повече за вас, негодни изроди!

Най-после стигнаха до така очаквания затвор. На разсъмване, в студена и мъгловита зора, застана тази група заточеници пред тъмницата.

Дървената врата на затвора се отвори и керванът влезе вътре. На всяка врата стояха стражари, а в двора, пълен с нечистотии, се разхождаха стотици оковани със синджири затворници, които излизаха на чист въздух всяка сутрин.

– Да се държим заедно – прошепна старецът с патериците. – Нека не се делим, да бъдем в една стая.

– Дали ще ни разделят? – попита Елисавета. – Нима няма да обърнат внимание на това, че не сме от един пол, и ще ни наблъскат в една стая с мъжете, та да прекарваме с тях не само цели дни, а и цели седмици?

– Тази надежда ще пропадне – каза старецът. – Тук не искат да знаят нито за безсрамието, нито за други неблагоприятности. Ах, ето идват да ни затворят по килиите. Сега бъдете решителни и мъжествени, защото мястото, което ни очаква, е страшно.

Започнаха да въвеждат осъдените в една стая, в която можеха да се

съберат около 15 души; но въведоха три пъти повече. Стаята беше доста светла, но въздухът беше доста задушлив и горещината не можеше да се търпи. Двата двойни реда скамейки, сложени покрай стените, едва можеха да поберат половината от тези хора, а останалите трябваше да налягат под скамейките или на голата земя.

Подът на тъмницата никога не е бил почистван. Калта, която затворниците бяха носили с краката си в дъждовно време, покриваше дъските.

Изпотрепаните и измъчени затворници не успяха да заемат места на скамейките и налягаха без много колебания в тази смет. Задушлив спарен въздух изпълваше цялото пространство.

Като влезе в тази килия, Елисавета бе обзета от ужас. Щеше да падне в несвяст, ако не беше силната ръка на поляка, който я подпираше.

– Значи на това място ще си поотпочинем – извика тя. – Тук ще се предам на мирен сън, сред тази тълпа от престъпници? О, Боже мой, Боже мой, не издържам, не мога повече...

– Елисавета! – чу се един креслив глас.

Щом се обърна, тя се намери между две жени, чиито погледи всяваха страх и ужас.

Едната беше висока, суха, с напукани устни и без зъби. Очите ѝ бяха сиви като на котарак. Щом се обърна Елисавета, тази жена се спусна към нея и сръчно я хвана за ръката.

– Ела тук – каза повелително, – няма да бъдеш с останалите затворници. За тебе има отделна стая.

Елисавета страхливо загледа двете жени. Клетата, тя не разбираше дали тази покана не е направена с умисъл и с някакви задни цели.

– Отделна стая! – извика с разтреперан глас тя. – А, това е добре. Те имат милост към мене! Къде ще ме отведете сега?

– Там, дето ти се харесва – подиграваше се сухата жена и започна да се смее, както направиха и останалите.

– Те имат някакви задни намерения към тази жена – шепнеше старецът на княз Понятовски. – Възможно е да я затворят в отделна килийка, но това е най-грозното, което може да ѝ се случи.

Младият княз не можа да изтърпи това, той вдигна пестници и рече:

– Нима ще допуснем това? Нима ще останем хладнокръвни пред сцената, която искат да разиграят с тази нещастница? Нима трябва да я оставим да я мъчат и унижават?

– В тази минута всяка съпротива е безсмислена – отвърна тихо

старецът. – Ако постъпите така, и нас ще сполети същата участ. По-добре е да наблюдаваме какво става около нас, та в даден момент да я отървем.

– Аз няма да дойда с вас – каза Елисавета с треперещ глас. – Желята да остана между своите приятели! Ах, помогнете, помогнете ми, приятели мои, те ме влачат насила...

Жените не обръщаха никакво внимание на молбите на изнемощялата мъченица. Те разплетоха дългата ѝ гъста коса, а едната не се задоволи с това, нави около сухите си ръце тази вита коса и почна да я влачи. С нямо равнодушие останалите заточеници наблюдаваха страшната сцена, която се разиграваше пред очите им. Само човекът с патериците, младият княз и Забравения Иван наблюдаваха тази картина с дълбоко съчувствие. Двете грозни жени влачиха Елисавета по дългия мрачен и нечист коридор, докато стигнаха до една врата в края му. Една от тях извади ръждясал ключ и отвори вратата. Щом Елисавета пристъпи прага на тази тъмна килия, жените я тласнаха вътре и силно затръшнаха вратата. Килията, в която се намери Елисавета, не беше по-голяма от гробница. Елисавета дишаше тежко и дълбоко. Забеляза, че въздухът бе топъл и влажен, като че тук бе препълнено със смъртна задуха.

Изнемощяла, потресена и разтревожена, стоеше в средата на влажната тъмница. Притъмня ѝ пред очите. Стори ѝ се, че се отървава от тежките мъки, че сладка смърт ще я отърве завинаги от тези грозни хора. Главата ѝ клюмна; тя затвори очи и заспа.

Сънува някакъв чуден сън. Над главата ѝ като че хвърчеше мило и светло ангелче и това ангелче като че имаше чертите на детето ѝ. То се спусна на гърдите ѝ, обгърна я около врата с малките си ръчички и я целува дълго, дълго... Ах, как бяха сладки тези целувки, защото идеха от устата на детенцето ѝ!

Но изведнъж малкият ангел подхвъркна уплашено, защото един гарван с корона на главата си се спусна из облаците и между тях започна борба на живот и смърт. Гарванът с яката човка и острите нокти искаше да сграбчи ангелчето, но то се издигаше все по-нависоко и по-нависоко над облаците и грабливата птица с короната не успя да го достигне. Елисавета не можеше да откъсне поглед от тази чудна сцена, която разкъсваше майчиното ѝ сърце. Тя започна да плаче, а след това тихо започна да се моли Богу за детенцето си. Далечно в безкрайността гарванът размахваше крилете си и гонеше малкия ангел. Искеше да го свали на земята, но ангелчето успяваше да отбива ударите му.

Изведнъж светлото ангелче се спусна върху гонителя си и смъкна

короната от главата му. В тази корона, изглежда, се състоеше всичката негова сила, защото щом бе свалена, грабливата птица полека-лека започна да пада към земята, додето най-сетне се намери пред краката на Елисавета и се сви от болка и изнемога.

С вик Елисавета се сепна от съня и плахо се огледа.

С ужас забеляза, че в тази страшна тъмница не беше сама.

Пред нея стоеше човек със светла униформа. Бледното му лице бе оброчено от черни мустаци и голяма брада, а изпитателните му очи дръзко гледаха Елисавета.

Това беше Кардов, царското оръдие, човекът, който предаде великия княз Константин на брата му – царя. Униформата, която той носеше, бе най-голямо доказателство, че царят е възнаградил неговия труд и услуги и че му е дал доста завиден пост – директор на петербургската полиция.

Кардов не беше сам. Съпровождаше го един свещеник, който държеше в ръцете си голям кръст и лика на Спасителя. Тук бе и инспекторът на военните затвори – човек слабиък, малък, с кестенява коса и продълговато лице.

Като съгледа тези хора, Елисавета се възмути: първата мисъл, която й дойде наум, бе, че те са дошли да я отведат на мястото за екзекуция и затова заяви решително:

– Кажете ми накъсо, че последният ми час е настъпил и аз ще предам душата си Богу и мирно ще тръгна подире ви.

На бледото лице на Кардов се показва иронична насмешка.

– Вярвам, че искате да умрете, графиньо Елисавета, ала нашето намерение е да ви направим безопасна. Аз идвам по заповед на великия княз Константин. Неговата заповед ме принуди да предприема дълъг път – от Петербург до Сибирската пустиня, и сетне и до вас, баронесо Елисавета.

Елисавета се изправи гордо.

– И какво иска от мене великият княз? – попита тя. – Нима моите мъки не са му достатъчни? Нима не му стига това, че жена си и детето си хвърли в беди и страдания? Кажете, какви още мъчения е измислил за мене?

– Никакви мъчения – отговори Кардов. – Всичко, което великият княз иска, е да се закълнете пред нас, че никога и никому няма да каже за онова, което е било между вас и княз Константин.

– Ще рече, сама себе си да предам – извика Елисавета. – Какво? Нима трябва да прикрия гнусното му дело? Нима трябва сама да потвърдя,

че той ме имаше за любовница, която му стана отвратителна и която той изгони! Не, ако се закълна в това, ще дам свидетелство, че Елисавета е била само държанка и никога детето ми, моят Владимир, няма да посмее да носи името на Романовците!

– Млъкни! – изгърмя гласът на царския посланик. – Ти не знаеш какво те очаква, щом се колебаеш и не искаш да се закълнеш.

Той приближи и й прошепна сърдито:

– Слушала ли си някога за сибирските рудници и за онези студени гробове, изпълнени с живи човешки същества, които не виждат никога нито слънцето, нито месеца? Чувала ли си за ония, които, завързани със синджири за количките си, са длъжни да влекат тази тежест, докато умрат?

Студени тръпки ползиха по цялото тяло на Елисавета. Сибирските рудници! Тя беше слушала за страшното място, знаеше и това, че който отиде там, вече не се връща между живите.

– Решавай, жено – настояваше Кардов, – и се закълни в онова, що иска великият княз, или още утре ще се намериш на път за живите гробници в рудниците.

Кардов отстъпи мястото на свещеника, който с кръст в ръце направи няколко крачки напред и с дълбок и свенлив глас каза:

– Закълни се, дъще, за да се избавиш от този ужас. Елисавета отскочи в един ъгъл на тъмницата и с хълцане извика:

– Няма да се закълна, не мога! В такъв случай аз сама бих унищожила и обезобразила женската си чест.

Кардов нетърпеливо тропаше с крак, така че искри излизаха от шпорите му.

– Нима изтраях толкова мъки и се изложих на такива опасности, за да се върна сега с празни ръце в Петербург? – извика Кардов. – Ако знаех някакво средство да принудя тази жена, бих си послужил с него, макар то да беше и най-жестокото изтезание.

– Има едно средство – прошепна тънък глас. Тези думи каза инспекторът на полицията. Той даде знак на Кардов, че иска да говори насамо с него.

Когато двамата се отделиха, инспекторът ниско се поклони пред големеца, потривайки мършавите си ръце.

– Ако високопоставеният господин полицейски директор благоволи да се смили за мен и бъде така добър да каже някоя и друга думица за мен пред господин министъра на полицията, за да ми увеличи заплатата, аз ще намеря средство и начин да принудим тази твърдоглава жена да

говори.

– Двойна ще бъде заплатата ви – каза Кардов, – ако тази упорита уста изрече клетвата, която трябва да притежавам.

– Тогава да опитаме с пара – пошепна инспекторът. – Ха, ха, ха, не-напрасно затворих в старото банче тази млада жена. Мисля, че ще ѝ стане зле, ако се поизпоти на парата.

– Добре – каза Кардов след няколко минути. – Планът ви ми се харесва! Хайде, убедих се, че тя ще се реши на клетвата, когато се задуши...

Със заповеднически жест Кардов даде знак на свещеника да излезе от килията, в която беше Елисавета.

След това тя пак остана самичка.

Изнемощяла и покрусена, падна на колене и със сключени ръце молеше Бога да ѝ даде сили да се съпротивява на предложенията на този грозен човек.

Но тъкмо по средата на молитвата тя беше поразена.

Що бе това? Въздухът в килията стана така гъст, че Елисавета едва можеше да диша. Силна пара като че излизаше от стените, пода и потона.

Елисавета залиташе и пипнешком търсеше някакъв изход.

Около нея беше тъй горещо, като в най-горещите пустини, когато слънцето силно прежурия. Нетърпимата топлина действуваше на Елисавета тъй, че беше като упоена. Пот обля цялото ѝ тяло и тя все повече и повече изнемощяваше. Нещастната започна да се досеща какво става с нея. Тя не бе вече в обикновена килия, а в тъмничното банче. Навярно бяха отворили някоя тръба, от която постоянно излиза пара. Парата все по-силно и по-силно се нагорещяваше и нещастната жертва губеше свят.

Елисавета се подпря на стената, за да не падне. Гърдите ѝ буйно се повдигаха, не можеше вече да си поема въздух. Пред очите ѝ започнаха да се явяват огнени пламъци, които сякаш идваха все по-близо и по-близо.

– Сбогом, дете мое – изпищя Елисавета, – сбогом! Аз няма никога да те видя!

В този миг откъм вратата се чуа три силни удара.

– Ще се закълнеш ли? – извика с дълбок и пронизителен глас Кардов.

– Да се закълна? – хълцаше Елисавета. – Да се закълна?... Не, хиляди пъти не...

Тя не можеше повече да говори. Съвсем изнемощяла и полузадушена, падна на земята. Като се пробуди по-късно, едва можа да повдигне глава. Ала колко се учуди тя, като отвори очи.

Като в мъгла съгледа някаква черна сянка да стои на колене пред нея – благо и пълно с участие лице, лицето на стареца с патериците.

– Това сте вие, приятелю? – попита тихо Елисавета. – Де съм? Как можахте да дойдете при мене? Боже, Боже, няма съм съгрешила, че така ме наказваш? Сигурно ще се смелиш и ще изпратиш Архангела да ме спаси от ужасните мъки.

– Не викайте тъй високо! – пошепна ѝ старецът. – С опасност за живота си дойдох. Тук с пари човек може много да сполучи. Падна ми шепа рубли да подмамя един пазач. Той ме доведе до банчето и дойдох навреме да ви избявя, защото животът ви висеше на косъм.

– Да бяхте ме оставили да умра – каза Елисавета. – Честна дума, щеше да е сто пъти по-добре, ако бях умряла. Нима не предчувствувам съдбата, която ме очаква? Ще ме хвърлят в сибирските рудници без всякаква милост и съжаление, ще ме закопаят в онзи гроб, в който са закопани толкова живи същества!

– Щом знаете това – каза той, – освободен съм от тежкото задължение да ви го съобщя. Да, тъй е, баронесо, ти си нещастница и невинна жертва! Свърши сметките си с живите, защото всеки, който отиде там – в ада на сибирските рудници, е заличен от списъка на живите.

Младата жена чупеше ръце и говореше:

– Могат да постъпват както си щат, всички мъки ще понеса леко, защото Бог е с мене: само една мисъл ме мъчи, мисълта за детето ми.

– Затова и дойдох да те потърся за сетен път, Елисавето – прекъсна я старецът. – Случаят ни събра, за да стана свидетел на това как изтръгнаха детето от ръцете ти и казашкият камшик те плесна по лицето. Тогава се заклек в душата си, че ще бъде покровител на детето, което, оставено на хорския произвол, стана сираче.

– Да те благослови Бог за тези думи, хиляди пъти да си благословен! – каза Елисавета, като целуваше разтрепераните ръце на стареца.

Той се престори, че не е чул тези думи и с радостен глас добави:

– На клетвата си ще остана верен, баронесо. Ще подиря детето ви в многолюдната столица на силния цар. Ще го подиря навсякъде, на всяко място и докато не го намеря, няма да се успокоя и помиря. Тогава ще застана пред твоето и моето дете и ще река: „Синко, нося последните поздравления на умиращата ти майка и последната ѝ дума, която трябва да бъде свят завет през целия ти живот. Чуй, синко, коя беше

последната дума на твоята майка: Отмъщение, отмъщение за онези, които опропастиха както нея, така и тебе! Отмъщение на убийците на майка ти.“

При тези думи старецът много се развълнува. Из очите му изскача искри и той се изправи гордо. Слабостта и изнеможлостта, които до тогава се забелязваха, изведнъж като че изчезнаха.

В тази минута старецът се видя на Елисавета като някой полубог. Сълзите, които проливаше тя, сега бяха от радост, защото в последния час Бог ѝ изпрати един отмъстителен свидетел на несправедливата ѝ съдба.

– Ако го срещнеш, благородни човече – каза тя с разтреперан глас, – дай му и това за спомен и го благослови вместо мене.

Като казваше това, тя разтвори горната дреха на гърдите си и измъкна едно златно кръстче, което висеше на една лъскава верижка.

– Това кръстче предай на моя Владимир. С него той може да се представи на баща ми или на брат ми. Трябва да го носи винаги със себе си, защото той няма да бъде само спомен от майка му, но и защита от всяко нещастие.

– Тогава защо този кръст не помогна и на тебе? – запита старецът.

– Защото помага само на онзи, който изпълнява точно дълга си към своите родители. Аз сгреших, защото напуснах баща си и тръгнах след оногова, когото обичах. Вземи този кръст, отнеси го на моя Владимир като последен подарък от нещастната му майка. Когато целува кръста, нека се сеща за майка си.

– Той ще се сеща – отговори старецът, а след това взе скъпоценния кръст и го мушна в подплатата на износения си кожух. – Той няма да забрави назначението си, защото всеки ден, всеки час и всяка минута ще му напомня: Владимире, спаси майка си или отмъсти за нея. Отмъщението трябва да бъде мисълта на живота му! Отмъщението трябва да бъде всекидневната му храна. Когато се отпусне безгрижно на меката постелка на младия си живот, аз ще изгърмя като тръбата на Страшния съд: Ставай, Владимире, отмъщението ти още не е извършено! Сред бурните вихри, сред веселите викове на твоите приятели, сред любовните наслаждения чуй гласа на майка си, която от дълбочините на сибирските рудници, от гроба на живозакопаните ти вика: Отмъсти за майка си, Владимире, отмъсти, отмъсти!

– Кой си ти, чудни човече? – попита Елисавета, която се съвсем преобрази от дивния, въодушевен говор на стареца. – Кой си ти и какво са ти направили, че в гърдите си храниш такава омаза срещу

Романовци? Сега виждам, че не си такъв, за каквото се представляваш. Патериците, на които се подпираш без нужда, твоята мнима немощ и парцалите, с които си завил тялото си, всичко това е преструвка и лицемерие. Ти си съвсем друг човек, избавителю мой.

– Ти позна, баронесо – отговори тайнственият човек с ясен мъжки глас. – Аз не съм онзи, за когото се представям. Макар че никои не трябва да ме види в този вид, защото с моята гибел пропадат велики планове, на тебе ще кажа кой съм.

Той смъкна лъжливата брада, която покриваше лицето му. Маската се търколи в един ъгъл на стаята, а с нея и белите влакна, които не бяха изкуствени: наместо изнемошял старец, пред Елисавета стоеше висок и снажен мъж, пълен с енергия, с римска глава и черна бръсната брада. Това бе човек с дух за свобода и решителност; лицето му като че изразяваше неизказана благодост и добродетел.

– Това лице! – извика Елисавета. – Струва ми се, че съм го виждала някога, и то, мисля, на портрета, който е окачен на стената на бащината ми стая! Всемогъщи Боже, дали това е сън? Този човек, който се намери в нужда и в опасност, се казва...

– Михаил Бакунин? – отговори непознатият. – Да, аз съм непримиримият враг на Русия. Нито един владетел не може да изрече името си тъй гордо, както аз своето, което е страшно за всекиго!

– Михаил Бакунин? – повтори Елисавета. – Значи пред себе си аз виждам човека, когото още в моминството си почитах. И сега той със собствените си уста ми казва, че ще бъде баща на детето ми, на моето сираче. Но сега чудният сън е разгадай; вярвам, че ангелчето ще победи гарвана с короната. Разбирам, че Бог ми показа картината на бъдещето.

С развълнуван глас тя разказа чудния си сън на Бакунин. След като свърши, великият съзаклятник се изправи гордо и изрече със страшен глас:

– Не падай духом, Елисавето; дори и сега, когато си на крачка от гроба. Твоят Владимир, твоят син, е стоманата, от която ще изковем меч. Той, потомъкът от лоното на Романовците, трябва да стане най-опасният техен враг и смъртен неприятел. Погледни нагоре, Елисавето, завесата на бъдещето се вдига. Руският народ, който е тъпкан тъй дълго и е захвърлен в праха, разкъсва веригите, с които е бил окован. Мракът и невежеството изчезват и вместо тях ще блесне като слънце идеалът на науката и хуманността!... Когато тази идея изпълни сърцата на целия руски народ, тогава няма да има Сибир с неговите живи гробници. Тежко на тези, които дръзнат да се противят на това! Руският народ ще

пръсне главите им! През трупове на тези хора ще върви Михаил Бакунин като предводител, а командуваният тази народна революция ще бъде Владимир – твоят син...

Леко похлопване на вратата прекъсна думите на великия съзаклятник.

– Някой идва – каза той, – трябва да те оставя! Сбогом, Елисавето, последният твой поздрав и благословия ще предам на сина ти.

III. ЖИВА ЗАРОВЕНА

На няколко дни път от Тоболск се издига снежен хълм, на който се вижда огромно раздвоено устие, което прилича на гърло на вулкан. Ако навлезете в това гърло, първо ще видите един проход, по стените на който капе вода. На края на прохода се намира входът на един рудник.

И сега, уважаеми читателю, събери всичките си сили, защото ще те отведем дълбоко – в подземна гробница, която не е била никога осветявана от слънце или месец, но в която, въпреки това, живеят стотици нещастни хора.

Този проход е доста дълъг и прилича на истински ад. Потонът на този пъкъл е влажен и хлъзгав. Няма нито прозорец, нито врата. Вечна нощ и тъмнина щеше да владее тук, ако не бяха маслените лампички, които едва-едва го осветляваха със слабата си светлина.

Стотици клетки осъдени бяха обитатели на това помещение. Измъчените им лица бяха покрити с голяма гъста брада и разрешени коси. Тежки окови стягаха краката им и изпълваха гробното пространство с тъпи звукове. В мършавите си ръце те държаха чукове, чиито удари отекват едновременно с дрънченето на оковите. От челата им се лее пот върху сухите лица, така че човек мъчно би ги различил от сълзите, които тези нещастници проливаха за отечеството и за изгубената си свобода.

Много от тях бяха боси и краката им се разкървяваха на всяка крачка. Телата им бяха изложени на студ и влагата, която постоянно капеше по стените. Измокрените дрипи, с които бяха облечени, изстудяваха дори костите им; горките осъдени трепереха от студ и от ударите на камшиците, които немилостиво се сипеха върху тях.

Работата, която вършеха, не се съпровождаше от смях, весела песен или шега; тук се чуваха само стенания, плач и въздишки, отправени към онези, които ги бяха направили толкова нещастни. Мъже и жени работеха тук един до друг, съвсем затъпели. Всеки от тях гледеше равнодушно пред себе си, без да го е грижа за другия. Всеки размишляваше за съдбата си, всеки се занимаваше с една и съща мисъл: кога ще дойде смъртта да го отърве от страшните мъки. Надежда и упование за по-добро бъдеще те не знаеха. Знаеха само, че от този проклет ад никога няма да излязат живи, та дори да бяха заточени за 5-годишна работа, защото много рядко някой успяваше да оцелее и да дочака края на наказанието си.

Тежките и тъжни охкания, които заточениците изпусаха всяка минута, потискаха и най-здравата натура. Най-силният стълб, върху който почи-ваше правдата на руските закони в тези мрачни гробници, се наричаше унищожение.

Тук, в този земен ад, няколко седмици след станалите събития още се намираше баронеса Елисавета.

Преследвачите ѝ бяха постигнали своята цел.

Елисавета бе съкрушена; тя бе само сянка на предишната Елисавета.

Как бързо унищожават женската хубост въздухът в тези смъртоносни рудници! Достатъчни бяха няколко седмици, за да отпадне Елисавета и се съкруши напълно: светлината на очите ѝ изчезна, витата ѝ снага, гордата някогашна осанка на стройното ѝ тяло изчезна, сега тя, вследствие на мъките и болките, бе свита и прегърбена. Гърдите трепереха и тя взе да покашля.

Елисавета бе окована със синджир около кръста, единият му край бе закачен за стената, тъй че нещастницата можеше да се движи само доколкото ѝ позволяваше дължината на синджира. Всяка крачка, която бе в състояние да направи, бе точно определена. Тя имаше толкова пространство, колкото да се обърне да поеме живачния метал и да го даде на стоящия до нея, той на съседа си и тъй нататък.

Тази работа бе много тежка, защото ако не успееше да поеме тиганчето, нажеженият метал щеше да се разлее и да изгори краката ѝ.

Само нощта служеше за почивка от тежката работа на осъдените. Нито един ден не бяха свободни. За тях нямаше празник, нито неделя, както не виждаха изгряването и заходването на слънцето и месеца.

Едно нещо правеше особено впечатление в този подземен ад. Това бе един човек, който се намираше близко до Елисавета и който с тежък чук удряше постоянно каменната стена, като че търсеният метал тук изтичаше в по-голямо количество от обикновено. Този човек беше същински скелет. Дрипите на тялото му бяха провиснали. Рамената му бяха съвършено голи, а от колената надолу липсваше всякаква дрипа. На правилното му лице се четеше отчаяние, а черната му брада се спускаше чак до гърдите.

Този човек никога не бе очаквал, че ще отиде в Сибир и ще бъде изложен на ударите от камшиците на жестоките надзиратели. Допреди три години той бе фаворит на царя. Целият Петербург завидваше на тайния съветник Бояновски, когото царят при всяка възможност награждаваше. Той имаше величествен дворец край Нева и при всичкото си богатство,

чест и слава, бе и мъж на най-хубавата жена в цял Петербург.

Госпожа Бояновска имаше едва 17 години, докато съпругът ѝ бе прехвърлил 30-те. Освен че беше млада и хубава, тя бе още весела, пълна с живот и буйна млада натура; напротив, мъжът ѝ разсъждаваше сериозно и беше енергичен в изпълнение на своята длъжност. Тя обичаше весели общества, балове и веселби, а той – уединението и тихия домашен живот. Но въпреки различието в темперамента, те се радваха на пълно щастие. Ала един ден се случи нещо, на което не би повярвал ни един смъртен в Петербург. Държавният съветник бе затворен от тайната полиция и без следствие и присъда го отведоха в сибирските рудници. Той беше изкарал тук цяла година, когато пристигна Елисавета. За късо време между тези две същества се развиха приятелски отношения. Винаги, когато му се удадеше възможност, той прошепваше по някоя дума на Елисавета, а тя доброволно и с радост му разправяше за всички случки от своето минало.

Така бе и в деня, когато въвеждаме нашите читатели в рудника. Сега му се удаде случай да ѝ пошепне нещо, защото надзирателите се бяха отдалечили.

– Ако ви предстои избор между живота в този ад и смъртта, кое бихте предпочели, Елисавета?

– Смъртта – решително отговори младата жена.

– Тогава навярно и вие ще се присъедините към нас.

– Аз се досещам за всичко – отвърна младата жена. – Вие искате да бягате, искате да напуснете това място на мъки.

– Ще узнаете своевременно за всичко – пошепна ѝ Бояновски. – Не по-късно от един час след като легнем излезте скришом до живачния извор. Ще намерите мене и останалите ни приятели. На това място ще се посъветваме още веднъж и тогава ще предприемем решително делото.

– Ей, скот такъв – викна в тази минута груб глас, – какво шушукаш там?

Един от надзирателите незабелязано се беше приближил. Той наистина не чу техния разговор, но видя, че Бояновски шушнеша на съседката си. И това бе достатъчно, за да изяде той камшика по плещите си. Какът удари нещастника така силно, че дори бликна кръв от удареното място; с едната си ръка той се подпираше на чука; не издаде звук, не искаше да се издаде пред мъчителя си, че го е заболяло силно.

– Какво е сгрешил пак номер 137? – попита груб мъжки глас.

Човекът, който отпрати този въпрос към казака, беше главнокомандуваният в Тоболск. Той се зовеше капитан Николин. Беше твърде горд

човек, с къса прошарена коса и черни мустаци. Изражението на лицето му бе сурово, без жалост или други някакви чувства.

– Прочее – повтори капитанът, – какво е направил номер 137, искам да зная.

След като изговори това, той презрително погледна Бояновски, а онзи пък го изгледа от главата до петите.

Капитан Николин се познаваше с Бояновски още от времето, когато последният беше силен и на власт. Тогава Николин беше офицер от конвоя на царицата в Петербург. Макар и да беше с 15 години по-стар от Бояновски, той му съперничеше пред прелестното момиче, което отпосле стана жена на Бояновски.

Николин трябваше да отстъпи на щастливия съперник. В своята ярост той се закле, че ще му отмъсти и оттогава още ликуваше с неизказана радост. А сега, когато Бояновски му бе паднал в ръцете, той използваше всеки случай, за да му отмъсти.

Казакът му разправи защо е употребил камшика.

Тук трябва да споменем, че всеки затворник, щом влезеше в сибирските рудници, губеше право на собственото си име и получаваше номер, с който в бъдеще се именуваше. Слагаха го на гърба му върху едно парче жълт плат.

– Значи него пак го хванахте да злоупотребява с правилата и запovedите ми? – каза с насмешка капитан Николин. – Във всеки случай на номер 137 трябва да му сложим на устата някаква кошничка. Тъкмо днес аз свалих една от муцуната на ловджийското си куче. Тя е лоша за животното, но извънредно добре би прилегнала на този човек.

Бояновски стисна конвулсивно чука; кръвта му закипя. Вдигна чука да пръсне черепа на неприятеля си, но ръката му падна, когато съгледа уمولителния поглед на Елисавета. Той се постара повече да не обръща внимание на оскърбителните думи на Николин. На устните му се появи насмешка, от която би потреперал и командирът, ако го бе видял.

– А номер 190 същото престъпление ли е извършил? Наказвам и двамата с двудневен глад! Ако това се повтори, ще използвам кошницата, а в случай че и това не помогне, ще употребим друго средство.

И като се задави от висок смях, той излезе из рудника.

Щом главнокомандуваният излезе, звънецът удари, за да извести на затворниците, че работата престава.

Един човек се доближи до Елисавета, откачи синджира, с който беше вързана, и я поведе към нейната стая. По пътя казакът постоянно я задяваше и гледаше да я привлече към себе си. Тя с всичката си сила се

измъкна из ръцете му и избяга в групата на другите осъдени.

Спалнята на арестантите беше дълга и толкова висока, колкото да се изправи човек. Осветляваше се от едно кандилце, което висеше на стената. Арестантите трябваше да спят по скамейките, на които бяха сложени някакви стари сламени дюшеци. В прегради, направени за един, спяха по седем човешки същества.

Другарите на Елисавета налягаха и заспаха, докато тя с разтрепера-но сърце очакваше да види дали ще затворят и нея при останалите затворници.

Тя размисляше за бягството, с което се бе заел Бояновски: дали ще-ше да успее, дали този опит нямаше да бъде осуетен и да стане причина за нови теглила и нещастия.

Тази вечер пазачите бяха пийнали повечко „водка“, поради което изпозаспаха като заклани, така че силното им хъркане се чуваше надалеч.

Тревожна и уплашена, Елисавета стана и тръгна към живачния из-вор, където Бояновски и останалите я очакваха. Тя спираше диханието си, за да не би да пробуди някого, и вървеше все покрай стената.

Изведнъж кракът ѝ се удари в нечие тяло, което лежеше напъряко.

Това бе един пиян пазач, който повдигна малко глава, отвори очи и машинално улови края на Елисаветината рокля.

Нешастицата се разтрепера, защото помисли, че е завинаги изгубена.

В рудника беше тъй тъмно, че казакът не можа да познае Елисаве-та, но щом дръпна по-силно дрехата ѝ, тя падна на земята. Той сграбчи младото ѝ тяло и в този миг позна, че това е жена.

Очите му блеснаха в тъмнината, той започна да я притегля все по-близо до устата си, която вонеше на ракия.

– Много добре, гълъбче – бърбеше с надебелял език, – добре си сто-рила, че си дошла при мен.

Елисавета трепна от срам.

Тя беше в много неловко положение; за да не се издаде, трябваше да понася гнусните целувки на пияния казак.

Но Елисавета получи неочаквана помощ.

Като с невидима сила някой я изтръгна от прегръдките на казака и за миг – повече носена, отколкото влачена – тя се намери в мрачния проход.

– Това съм аз – прозвуча познатият глас на Бояновски. – Тръгнах да ви посрещна, защото помислих, че по пътя може нещо да ви се случи.

Мисля, че пристигнах тъкмо навреме, за да ви отърва от насилието, което искаше да извърши над вас онова животно.

Покъртена, Елисавета стисна ръцете му.

– Хиляди благодарности – изрече тя. – Страхувам се да не би онзи нещастник да ни преследва.

– Това не ме смущава – отговори Бояновски, – защото всички пазачи са мъртвопияни, а този, на когото случайно попаднахте в ръцете, не може навярно и да се повдигне от мястото си. Но, Елисавета, вие виждате, че стигнахме. Вижда се слаба светлина; там се намира живачният извор и там ни очакват другарите по нещастие, които са готови по-скоро да умрат, отколкото да продължават един тъй мъчителен живот.

След това двамата завиха и в миг се намериха пред група затворници, между които имаше и няколко жени.

На слабата светлина от кандилцето, закачено на стената, по лицата им се оглеждаше решителност и смелост.

– Аз съм, приятели – каза Бояновски. – Не се бойте! Водя ви още един член на тайното събрание, на съгласието на когото можете да разчитате, тъй както и на мълчанието му.

– Добре дошла, сестро в бедата и нещастие – отекна в мрака глух глас.

Двадесетина от тях простряха ръце към Елисавета и поздравиха.

– Сега на работа, приятели! – добави Бояновски, който беше като главатар на това събрание. – Да не губим нито минутка, защото всяка минутка ни е скъпа и драгоценна. Трябва да работим бързо, храбро и решително. Готови ли сте още тази вечер да започнем нашето дело? Знаете, че надеждата за спасение е твърде слаба и че ето пъти е по-възможно да пропадне, отколкото да се спасим! Но все пак аз смятам, драги приятели, че и вие мислите като мене и че сто пъти бихте предпочели смъртта, отколкото да се мъчите и да търпите тези тежки, нечовешки мъки в сибирския ад.

– Предпочитаме доброволно смъртта – отговориха всички едва чуто.

– Заради това ние трябва да продадем скъпо нашия живот – каза Бояновски, като замахна силно с ръка, тъй че оковите му издрънчаха. – Така също не трябва да се церемоним и да съжаляваме онези, които всеки ден ни мъчат и ни довеждат до подлудяване.

– Със синджирите си ще ги пребием! – извика един младеж с жълтеникава брада, който бе изпълнен с отмъстителност и омраза, та искри изскачаха от очите.

– Успокойте се – каза Елисавета. – Нима петата заповед не гласи – не убивай? Макар и да сме жертви на тъпи кръвопийци и на диви зверства, кой ни дава право да проливаме кръв?

– Голяма чест и почитание на вашите възгледи, Елисавето – отвърна Бояновски, – но не ни остава друго средство за спасение. Трябва да премахнем всичко, което ни пречи, за да стигнем до желаната свобода. Пред всекиго от нас руското правосъдие е сторило грях, всекиму е направило зло. Що се отнася до мене, аз не зная защо съм докаран тук. Явно не съм осъден, нито пък ми дадоха възможност да се защитя. Отделиха ме от скъпата ми и любима жена и ме довякоха тук, където жив ме закопаха. На колене молих пазачите да ми кажат вината, но в отговор те само вдигаха рамене! Тъй бе с мене, а с вас?

– Още по-зле – извикаха затворниците. След това всеки накъсо, с пресекив глас разправи горчивата си съдба.

С пламнали очи, задъхано, Елисавета слушаше тези разкази. Все същата песен с разлика само във вариациите. Едного оковали с вериги за това, че в родния си град отворил училище за бедни занаятчии – само за това, че разпространявал наука и просвета, го изпратили в сибирските рудници. Друг пък за това, че водил кореспонденция с лица от правителствената опозиция. Една малка девойка разправяше, че управителят на полицията я задирил. Тя не могла да го обича и затова го отблъснала. След това една нощ полицията нахлула в къщата на баща ѝ, за да търси някакъв много важен ръкопис, изпратен от петербургската полиция. Обвинили нещастницата, че е откраднала този ръкопис, когато му правила любовно посещение. Макар това да е било чиста измислица и лъжа, въпреки че „важният ръкопис“ не се намерил, тя пак бива осъдена, и то на заточение в Сибир.

Такива и подобни на тях истории разправяха затворниците от сибирските рудници. Хиляди проклетия се откъсваха от техните бледни уста и се отправяха към онези, които без милост и съжаление бяха погубили техния живот.

Най-после Бояновски ги усмири и с разтреперан глас добави:

– Доста чухме, приятели, и убедени сте, прочее, че би било голяма глупост, ако за някого се колебаем и свеним. Не, ще избием мръсните тирани, а след това ще прегазим трупове им, за да стигнем до златната свобода! Затова аз съм на мнение да погубим командувачия рудниците капитан Николин. В същата минута в тъмното пространство проехтя:

– Николин трябва да умре!

Лицето на Бояновски бе озарено от усмивка, пълна с отмъщение и

омраза. Тази усмивка реши смъртната присъда на враговете им.

– Николин няма да доживее утрешния ден. Един от нас ще го убие, докато другите ще нападнат с чукове пазачите и ще пръснат главите им. В писалищната маса на управляващия ще намерим формуляри за пътни свидетелства, които ще попълним и ще скрепим с царския печат! По този начин можем да разчитаме, че ще пътуваме спокойно през Сибир и щом се доберем до някое пристанище, ще ударим към широкия просторен свят – далеч от Русия, далеч от нашите мъчители.

– Добър е планът ти, Бояновски – рече затворникът с русата брада. – Но това е същинска илюзия, защото може и да го осъществим само ако имаме щастието с ръце да убием Николин. Но кой от нас ще се нагърби с трудната мисия, от която зависят нашето бъдеще и живот?

– Този въпрос ще реши жребият – отговори някогашният съветник. – Да направим бързо 17 бели билетчета и едно черно. Всички ще теглим, а тъй също и момичетата и жените. Който изтегли черното билетче – той ще убие капитана.

– Как трябва да стане това? Николин идва много рядко в рудницата. Как ще го намерим тогава?

– И това обмислих – отвърна Бояновски. – Работата не е тъй трудна, както си я представяте. Само направете бързо билетчетата! Този, който изтегли черното, не трябва да се страхува и да отпада духом. Още повече той трябва да се счита щастлив, че е удостоен с честта да унищожи един тиранин.

Настана гробна тишина. Билетчетата бяха направени набързо. Един от затворниците извади една кърпа и ги сложи в нея. Всички се изредиха да вадят от кърпата и всеки си мислеше дали нему ще се падне грозната участ.

Бояновски пръв бръкна в кърпата и извади първия жребий.

Като видя, че в ръката си има бяла книжка, неговото винаги бледо лице пламна. Излъган в надеждата си, той сърдито хвърли книжката на земята.

– Не ми е било писано значи аз да забода ножа в предателските гърди на този нещастник! На драго сърце бих пожертвувал и тъй прочетените си дни, ако да бях избран аз да извърша това убийство.

По примера на Бояновски и останалите вадеха от билетчетата с нетърпеливото желание да узнаят кому ще се падне да убие капитана. Треперейки, със страх, те доближаваха кърпата. Всеки, който бръкнеше и забележеше, че не е изтеглил черната хартийка, издаваше лека въздишка.

Елисавета също бе много възбудена, когато ѝ дойде редът да тегли. Тя се разтрепера.

– Елисавето – извика Бояновски, – теглете храбро и не се стеснявайте да не би другите да се усъмнят във вас.

Ръката ѝ беше студена като на мъртвец, когато бръкна в кърпата.

Но ето че тя извади книжката. Като обезумяла погледна изтеглената хартия. Беше черна. От устата ѝ се изтръгна възклицанието:

– „Смъртна присъда!“

Значи тя бе изтеглила черният жребий; тя беше определена да убие капитан Николин.

След грозния избор между съзаклятниците настъпи мъртва тишина.

– Елисавето – извика Бояновски, – вие поемате дълга да бъдете страшният съдия!

Като насън, тя сепнато каза:

– Значи ролята на съдия. Това е роля и длъжност на палач. Бог е искал аз да оцапам ръцете си с кръв! Моята душа трябва да е проклета, както и тялото ми.

Тежките мъки, които тя изпитваше в тази минута, изгаряха сърцето ѝ. Изнемощяла и разплакана, обори глава на хладната стена на рудничния вход.

– Приятели и другари мои в нещастие – извика Бояновски, – жребият е изтеглен, ала както винаги, така и сега, работата излезе иначе. Ние онеправдахме жените. Слаба и немощна, жената не е за убийство. Затова аз ви моля да ми отстъпите тази тежка длъжност, паднала се на жена, и да позволите аз да я изпълня вместо нея.

– Вие желаете да се пожертвувате вместо мене? – извика Елисавета.
– Не, това никога няма да допусна!

– И ние не го допускаме – обадиха се някои от заточениците.

– Така Бог е наредил, ние не трябва да изменяме този избор. Вие, Бояновски, сте ни нужен: трябва да застанете начело на предприятието, за което не може така лесно да се жертвувате.

– Не допускаме и ние! Жребият реши това, стореното не търпи промяна – извикаха заточениците и за миг изглеждаше, че ще се скарат. Но сред тези викове и шум се изправи Елисавета и най-решително каза:

– Успокойте се, приятели! Заклевам ви се във всемогъщия Бог, на когото се надяваме да възвърне загубената ни свобода, заклевам се, че утре до обяд капитан Николин ще падне убит от собствената ми ръка.

– Нека Бог те пази, сестро – извикаха съзаклятниците, които бяха водушевени от този решителен отговор. Те се надпреварваха кой по-

напред да целуне нейните сухи ръце; а тези, които не можеха да се доближат, целуваха полите на затворническата ѝ дреха. Те падаха на развълнуваните ѝ гърди и със сълзи на очи се прощаваха с нея.

– Сбогом, сбогом – казваше младата жена. – Ние пак ще се видим, но не като затворници, а като свободни хора в скъпото ни отечество, или там горе, на небето, при всемогъщия Бог, бащата на всички бедни и неволници.

Няколко минути след това в сибирските рудници настъпи гробна тишина.

Тихо и с бавни крачки се приближаваше смъртта в тази страшна гробница. Тя като да бе спуснала студените си ръце върху челата на пияните казаци. В глухата и тайнствена нощ се чуваше смъртна песен, в която се разказваше целият живот на тези тирани. Полунощ настъпи, дойде за жертви.

Жилището на капитан Николин бе разположено на стотина крачки от входа на рудника. То беше солидно здание на един етаж наистина, но вътре наредено с вкус. За Николин бе голямо, защото не беше женен, а живееше с една слугиня, която същевременно му беше и робиня.

Марушка бе от същото село, в което капитан Николин за пръв път бе зърнал света. Николин я познаваше още като дете. След дълга служба в царската войска се завърнал в родното си село, за да наследи бащиното си имущество и повторно срещнал Марушка; бил очарован от нейната красота. Младата селянка се била преоборила в истинска красавица. В селото ѝ извадили прякор Горделивка, защото отблъсквала всички ергени, които я искали. Тя отхвърляла не само прости и бедни хора, но и доста видни и богати.

Заобленото ѝ пълно тяло, хубавото ѝ мило лице на млада селянка, нейната нехайност и затвореност я отличавали от другите селски момичета. Всички тези особености подействували на капитана до забрава. Чувствата му били толкова по-силни и по-бурни, колкото селянката била студена към него. Един ден той признал на Марушка, че я обича до безумие. Макар бурният столичен живот да го бил превърнал в полустарец, той намерил у Марушка топъл отзвук.

Марушка отговорила на любовта на капитана, тя – гордата и нехайната – се предала без колебание в ръцете на този човек.

И чудно: само няколко седмици били достатъчни и капитан Николин успял да завладее тази жена, която му се отдала доброволно. В същото време излязъл и указ, с който капитан Николин бил назначен за командувач сибирските рудници.

Колкото това назначение допаднало на лошия му характер, толкова се и боял от него, защото със заминаването си за Сибир трябвало да остави Марушка, която неизказано обичал. Но скоро се успокоил, защото любимата му казала, че и тя ще върви с него.

С това решение на Марушка мъките на онези, които гинеха в страшния рудник, се увеличиха, защото освен че Николин бе човек без сърце и чувства, но за него бе и приятно развлечение да мъчи и изтезва другите. Марушка не му отстъпваше в това отношение, защото и тя беше сурова и жестока. Като се прибавеше и умението ѝ да го владее и да налага хитро волята си, можем да си представим картината – мъките и изтезанията на затворниците се превърнаха в същински ад.

Сутринта, когато съзаклятниците взеха решението си, Николин и Марушка закусваха. При всичките богати закуски и мебелирани стаи, Николин не беше добре разположен. Той ту сърбаше кафе, ту поемаше дим от цигарата си. Изведнъж хвърли цигарата и подскочи.

– По дяволите! Марушке, повече не мога да понасям твоите обнос-ки. Цяла сутрин не обели нито думица, а сега не искаш и да ми отгово-риш на въпроса.

– Щом съм ти отвратителна, мога и да се махна. След това тя хлад-но се запъти към вратата.

– Стой! – извика капитанът и тя се спря до вратата.

– Марушке – рече капитанът, като се мъчеше да придаде някаква благост на гласа си. – Престани веднъж завинаги с това мълчание и ка-жи защо ми се сърдиш? Кажи защо тъй рано затвори снощи вратата на стаята си?

Любовницата на капитана отвърна с презрителен глас:

– Ти си много смешен, като ме питаш за това: от мен искаш любов, преданост и вяност, а аз те моля за една толкова дребна работа и ти ми отказваш.

– Ах, знам де, знам – каза Николин. – Ти още помниш, че не отго-ворих на зададения от тебе въпрос защо Бояновски е осъден на тъмни-чен затвор в Сибир. Но, дете мое, това са служебни тайни и ако ги пове-ря някому, мога да остана не само без службата си, но и без глава.

– Нима ще разкриеш някаква тайна, ако ми съобщиш това? – каза Марушка и в очите ѝ пламнаха яд и омраза.

След това тя го хвана за ръката и го погледна строго в очите:

– Ти най-добре знаеш, че аз мога да мълча като гроб, особено кога-то подобна тайна е съдбоносна за тебе, то аз никому не бих посмяла да я поверя.

Николин пребледня, огледа се предпазливо наоколо, за да не би някой да дочуе думите на Марушка, и със задавен глас добави:

– Накъде биеш, Марушке? Остави старите работи настрана. Не ни трябва да се докосваме до тях.

– Исках да ти докажа, че умея да мълча. Откажи се от стария навик и не обвинявай доблестния чиновник в неизпълнение на задълженията му; кажи защо Бояновски чезне в сибирските рудници.

– Добре, ще узнаеш – рече след късо мълчание командувачият. – Но преди да ти кажа това, бих желал да зная защо толкова се интересуваш от този човек, който не е нищо повече от един гроб и един номер в сибирската земя?

– Какъв интерес представлява той за мене ли? – каза Марушка. – Боже мой, нищо по-лесно да се отговори на този въпрос. Не си ли ми казвал често, че той е твой непримирим враг и че няма друг, когото повече да презираш от него?

– Той ми е смъртен враг – прекъсна я сърдито Николин. – Предпочитам да живея в Петербург, а не в тази изолирана от хорски същества студена земя, но при мисълта, че Бояновски е тук и че мога да го мъча и опропастя, аз се утешавам.

– Значи на тебе Бояновски дължи изгнанието си в Сибир? Навярно ти си го наклеветил и очернил пред царя?

– Заклевам се, че аз не съм причината за неговото заточение. В началото и аз се учудвах защо държавният съветник е заточен. Но преди няколко дни научих от Петербург, че той е бил предаден от собствената си жена като съзаклятник.

– От собствената си жена! – рече изненадано Марушка. – Но нали ти си ми казвал, че тя го е предпочитала пред другите в любовта си?

Капитанът се усмихна злобно.

– Тя може би го е обичала – отговори той, – но ти ще узнаеш, моя Марушке, че женската любов е изменчива като априлски вятър! Кой знае какво се е случило помежду им и защо Бояновски е спечелил в лицето на жена си един враг. Причината за осъждането му трябва да е много важна, иначе е немислимо да го осъдят и изпратят в Сибир.

Марушка се замисли и каза:

– Значи собствената му жена го е тикнала в пропастта?! Много чудно! Аз мисля, че тук има някаква любовна история. Дали госпожа Бояновска не е имала любов с някого?

– Ще ти кажа. Но преди да започна, те предупреждавам да не бъдеш ревнива, защото ще ти кажа, че аз още се интересувам от нея. Аз

наредих да я следят и да ми съобщават за всяка нейна стъпка. По този начин узнах, че тя е била в интимни връзки с някой ей Кардов. В началото този Кардов не бе особена личност, прост офицер в тайната полиция, но ненадейно стана директор на петербургската полиция. Сега, като знаеш всичко това, мисля, че не ще имаш нищо против, а мене остави да отида и да си направя всекидневната баня.

Николин се поклони учтиво и излезе. Той премина бързо коридора и се упъти към партера, където се намиреше банята. Тя беше доста елегантно наредена. Пъстри тапети красяха стените, а в средата имаше басейн.

Николин започна да се съблича сърдито, след като сам отвори чучурите и пусна водата да тече. Събличайки се, той сърдито крачеше из стаята и си мърмореше нещо за госпожа Бояновска.

– Още не мога да я забравя – си казваше той. – Горещата любов, която ме изпълваше към хубавицата Наталия, днес още ме гори. Какво озлобление изпитвам, като си помисля, че тя предпочете Бояновски пред мене! Но кой знае!... Гора с гора не се среща, а хората... Да, възможно е още веднъж да я срещна и тогава ще наваксам изгубеното в миналото. Наистина сега по-мъчно бих спечелил женската любов, защото и аз нося окови, които пречат на свободното ми движение. Марушка е тук! Тя знае много и аз не мога да се отделим от нея. Чудна ми е как се предадох на тази селянка, която така ме владее. Тя е много опасна и не мога да се отърва от нея. – Бъбрейки си, той влезе във водата. Мек, приятен вик се изтръгна от гърдите му.

След няколко минути някой тихо почука на вратата.

– Кой е там? – извика той, като хвърли над водата персийското килимче.

– Аз съм, твоята Марушка.

– Ах, ти ли си, гълъбице моя? Да влезеш ли искаш? Влез, вратата е отворена.

– Имам да ти кажа нещо твърде важно – отговори тя, като откряна вратата. – Току-що доведоха от рудниците една млада жена; тя ми каза, че имала да ти съобщи лично на тебе някаква тайна.

– Ох, това е много чудно – отговори Николин. – Не ти ли каза каква е тая тайна?

– Отнасяло се за някакво съзаклятие против тебе. Не оставай с нея. Кой знае какво се крие зад това.

– Пусни я – отговори той. – Какво може да ми направи една жена! А за да бъдеш спокойна, скрий се под тоя килим.

Тя излезе бързо в коридора и веднага се върна, като му зашушна на ухото:

– Казах на казака Да я доведе, след като чуе звънеца. Натисни копчето на звънеца, щом аз се скрия добре.

След няколко минути той натисна копчето от слонова кост. В преддверието се чуха стъпки.

Вратата се отвори и трима казаци въведоха Елисавета. Бледна като мрамор, тя заговори:

– Отстрани казаците!

– Ние нямаме никаква тайна – отговори комендантът. – Каквото ще ми кажеш, кажи го пред тях.

– Не се решавам, капитане – енергично и с решителност звучеше гласът ѝ. – Ако не ме послушаш, ще се върна назад в рудника, а нека над тебе се смили св. Богородица, защото над главата ти витае смъртта. – Той хвърли изпитателен поглед към Елисавета, като искаше да отгатне мисълта ѝ. Тя издържа погледа му и без да потрепери, дочака решителния момент.

– Излезте – заповяда капитанът на хората си. Казаците излязоха и затвориха подире си вратата.

– Коменданте – каза Елисавета, пристъпвайки към басейна. – Считам за свой дълг да ви съобщя за съзаклятието, което ще причини вашата смърт.

Николин прихна.

– Смъртта ми? – извика той. – Дали тези хора, оковани във вериги, могат да убият? Могат ли мъртвите да станат из гроба си и на мястото си да сложат някой жив човек? Ако нямаш да ми съобщиш нещо по-важно, то не трябваше да дохождаш тук, номер 190. Но все пак аз съм ти благодарен, защото чрез тебе ще мога да узная имената на съзаклятниците.

– Един-единствен ги бунтува и те сяпао слушат. Не мога да му съобщя гласно името, защото се страхувам да не би някой да ме чуе и утре да не намерите моя труп в рудника.

– Глупаво е да се страхуваш, ние сме сами тук. Но щом искаш, ела ми пошепни на ухото.

Младата жена очакваше само това. Полека тя се наведе над басейна и с дясната си ръка напипа един нож, скрит до гърдите ѝ.

– Но какво се бавиш, защо не казваш името му? – рече Николин. – Кажи го и още утре ще те освободя от този страх, защото ще го видиш на бесилката.

– Името му е Бояновски – каза Елисавета.

– Бояновски – викна той побеснял. – Значи той?! Ах, вагабонтино, ти си вече в ръцете ми.

Тази сцена така го обърка, че той забрави положението, в което беше, и скочи бързо към дрехите си, за да се облече.

В тази минута в ръцете на Елисавета блесна ножът.

– Трепериш при това име, нещастнико – каза тя, – приеми този смъртен удар и знай, че ти е изпратен от Бояновски.

И тя светкавично забодя ножа в гърдите му. Николин падна във водата.

– Убит съм! – викна той отчаяно.

– Осъден си! – извика тя, като мислеше, че щастливо е изпълнила задачата си и се наслаждаваше на отмъщението.

– Убийство! – извика женски глас зад нея. – Убит е комендантът. Умри и ти, проклета жено!

Две силни ръце хванаха Елисавета за плещите и я събориха на земята. С шум и ругатни казаците влязоха в къпалнята.

– Убийте я! – крещеше Марушка, която в тази минута приличаше на ранен звяр. – Убийте я, тя уби коменданта!

Докато Марушка се мъчеше да извади окървавения капитан от водата, един от казаците се прицели в раменете на Марушка. Чу се гръм. Майката на Владимир вдигна ръка, за да я притисне към сърцето и главата си. И падна до басейна.

– Мъртва ли е? – попита Марушка.

Казаците нищо не отговориха. В този миг откъм рудника се чуха писъци и грозни викове. Един от казаците изскочи от къщата и се завърна пребледнял и с треперещ пресипнал глас каза:

– Бунт в рудника. Заточениците са убили всичките ни другари. Приближават и насам.

– Майко Богородичке, те са вече в градината!

– Елисавето – гърмеше силен мъжки глас, – Елисавето, ето ни, идем да те спасим!

Това бе гласът на Бояновски.

Тази, която трябваше да чуе думите му на надежда, слава и живот, вече не чуваше нищо. Студена и успокоена, тя лежеше до басейна върху мрамора на разкошната къпалня.

Не бе ли пристигнала късно помощта?

IV. СИРАЧЕТО

Във всички шумни градове, в които живеят милиони хора, така и в Петербург покрай величествените дворци, грандиозните постройки, прекрасните черкви, музеи и вили, имаше четириетажни къщи с големи прозорци, които оправдаваха напълно берлинската поговорка: „Казарми за даване под наем.“

В тях живееха осъдените на беди и отчаяние. Тук обитаваше нещастieto, което се оглеждаше от всеки ъгъл, а във всеки вход се криеше по едно престъпление.

Това се отнася особено до едно предградие на Петербург, наричано Тъмния град.

Както улиците, така и всички къчета на това предградие бяха мрачни и там вечно владееха тъмнина, бедност, отчаяние и беда. Твърде рядко слънчеви лъчи озаряваха струпаните сгради, а като настъпеше нощ, те се осветляваха само от няколко фенера. Но петербургската полиция навярно си мислеше, че е проявила голямо снизхождение и безнаказно народолюбие, тъй като по-добре беше да бе ги оставила във вечната тъмнина на нощта.

Мрак вечен, мрак като в гроб съпровождаше живота на тези жители.

Известно бе, че в Тъмния град живееха обикновени хора, които вследствие на разорение бяха изгубили имота си, така щото им беше приятно да се скриват от своите по-раншни познати. Всеки, който се преселеше тук, изгубваше всяка надежда за възвръщане на изгубеното си имущество, заради което страстно се предаваше на пиянство и нехайство.

Тук от пръв поглед бе лоното на престъпленията, които се криеха в черните къщи на Тъмния град. Престъпления всевъзможни и различни: едни – под постоянен полицейски надзор, за други и полицията още нищо не знаеше.

Там, където е вкоренено злодеянието, там не минава и без порок.

Блудството се срещаше във всяка втора къща. Кръчмите, от чиито прозорци се показваха начервените и набелени момински лица, изобилстваха в тази част на Тъмния град.

Нощем в тези кръчми цареше буен живот. В тях се срещаха съмнителни личности, които се наговаряха какво злодеяние да извършат.

Накратко, тук живееше общество, отхвърлено от всички останали жители на Петербург – великата руска столица.

Но покрай тези злодеяния, бедствия и разврат, тук царуваше и нещастieto. В тази част на Тъмния град намираше убежище и по някой пропаднал търговец, когото нещастията бяха преследвали, докато изнемощее и няма повече сили да се заеме с работата си отново.

Действително, макар петербургската полиция да обръщаше особено внимание на тази част на града, голяма рядкост беше да се не случи някое убийство, въпреки стотиците шпиони наоколо.

Един ден по обед от четвъртия етаж на една къща в Тъмния град някой пищеше тъй силно, щото съседите и минавачите мислеха, че пак е станало убийство.

Всъщност детски глас викаше за помощ. Наред с тези писъци се чуваха псувните и хоканията, изричани от прегракнал мъжки глас, комуто току пригласяше тънкият смях на някаква жена. Тази сцена не смущаваше ни най-малко обитателите на къщата.

– Янкович бие храненичето си – казваха някои, като равнодушно повдигаха рамене, а някоя добра душа добавяше: – Този безсрамник ще го убие и ще ни докара полицията.

Преди около три месеца Янкович се бе преселил със семейството си в тази къща. Още първата вечер той бе счел за свой дълг да раздаде картичките си и да се запознае със съседите си.

Тази вечер Станислав Янкович бе отишъл в кръчмата, където така се бе насмукал с топъл грог и ракия, та като се връщаше късно у дома, помъчи се да се изкатери по стълбите; не можа да направи това и се строполи чак долу на земята.

Навикнала на подобни случки, жената на този забележителен човек занесла няколко кофи с вода и ги изляла върху главата на забележителния си мъж.

Тази нощна случка за съседите бе само прелюдия към онова, което в бъдеще щеше да се случи.

В Тъмния град дотогава никой не бе чувал такива викове, както в къщата на Янкович: в нея се разиграваха кървави борби. С пъклено удоволствие Янкович беше жена си, която за своя защита прибегна към някаква артилерийска тактика: хвърляше върху сладкия си мъж кофи, паници, столове, тигани и други кухненски съдове.

Но ето че един ден между неприятелските страни бе сключено примирие. Изглеждаше, като че ангелът на мира се бе вселил в тази къща. И наистина това обстоятелство се оправда с друго. По това време на

тавана на Янкович се появи едно дете.

То бе на възраст около 4 години. Детенцето имаше копринени къдрички, нежно лице и незабравими мили очички.

Похабените му и изпокъсани дрехи висяха на измършавялата му снага. Това обстоятелство явно показваше, че детето не е син на Станислав Янкович. По какъв начин двамата се бяха добрали до него, в какви отношения бяха с него и защо, най-подир, го държаха у дома си, когато всекидневно го биеха, гълчеха и наричаха с безобразни имена? Това никой не можеше да обясни. Хората от тази къща си мислеха, че малкият Владимир (така се казваше детето) е плод на някаква любов и че е предаден от лекомислените си родители на Янкович, за да не речем, че е предаден да бъде уморен постепенно от бой и глад.

Колко увяхнало и бледно изглеждаше това детенце! Като някаква сянка пълзеше горкото по стълбите, за да донесе поръчаното мляко в пръстеното гърне или нещо друго. Детето не смееше да отвори очи, така бе наплашено.

В тази казарма сякаш нямаше хора, които да се заемат с детето. Само едно-единствено лице се интересуваше от малкия Владимир и то понякога промълвяше по някоя добра думица за него. Това лице бе гърбавата шивачка Петровна, която живееше в зимника на тази къща, където денонощно висеше над работата си.

Това нещастно същество имаше едва 17 години. Тя бе съвсем гърбава, гърдите и гърбът изглеждаха като два хълма; при всичката грозотия на тялото си имаше глава с неизказано хубаво лице. Изражението на това лице бе пълно с любов и доброта.

Винаги, когато детето минаваше край нейния дюкян, тя не му позволяваше да отmine, привличаше го към себе си. Обикновено го галеше по черната копринена косица и по бледните странички; всякога му даваше било захарче, било бонбон, но по-често парченце месо, чашка чай или кафе, на които детето повече се радваше.

– Боже мой, те не ти дават да се нахраниш! Безчовечни са! – искаше да каже понякога Петровна.

– Клетото ми дете, къде е майка ти?

– Мама – хълцаше детето, – добрата ми майка, майка ми! Горкото момченце, то нищо не можеше да каже. Не знаеше кои са родителите му и къде се намират.

– Я виж какъв си нечист и запуснат – каза гърбавата шивачка. – Ела да те измия със сапун и гъба, та да станеш най-хубавото дете в цяла Русия.

Петровна се зае за работа. Взе детето за ръката и го заведе до умивалника. Смъкна дрипичките му и започна да го трие хубавичко със сапун. Това беше цяло благодееие, защото детето не беше мито отдавна и в гъстата му коса се бяха развълдили множество от шестокраките, а цялото му тяло бе изцапано от прах и нечистотии и изринато с краста. Много продължи това миене, след което гърбавата подаде на детето огледалце с позлатен ръб и с гордост му каза да се огледа.

– Нали си хубав сега? – запита добрата жена. – Ела целуни ме, но от все сърце!... Така, детенце мое! Целувката на малките ти устица е по-сладка от всичко на света. От днес напред ние по-честичко ще се виждаме и навестяваме. Мили Боже, такова хубаво дете би пропаднало, ако аз не се бях заела за него. Но сега, малки ми Владимирчо, хайде у дома, за да не те бият пак онези лоши хора, задето си закъснял.

– Къде е гърнето ми? – попита малкият.

– Ето го тук. В него има мляко, внимавай да не паднеш, та да го счупиш.

Малкият Владимир още веднъж благодарно се усмихна и си отиде. Той бързо качваше стълбите. Не очакваше нищо добро от тази работа. Много се бе забавил при своята гърбава приятелка.

– Дойде ли си най-подир? – посрещна ги един женски глас. – Къде закъсня досега, проклето скитниче?

Жена с парцаливи дрехи грабна гърнето от ръцете му и го повлече в един тъгъл на мрачната стая.

До стената бяха поставени два сламени дюшека, покрити отгоре с мръсна покривка. Отсрещната стена бе отредена за огнището. Готварските съдове бяха пръснати без ред. На средата на стаята бе разположена маса, около която имаше няколко стола. На един от тези столове бе седнал известният ни вече човек, господин Станислав Янкович. Той тъкмо се забавляваше с едно тумбесто шише със силна ракия.

– Влез вътре, малка жабо! – извика госпожа Янкович. – Пак е нещо, че те виждам, но чакай, днес ще ти приседне скитосването, ще ти покажа аз на тебе къде скитаеш и защо по цял ден се не прибираш вкъщи.

Тя удари детето така силно, че то зашеметено падна пред краката на Янкович.

Той пък на свой ред го ритна така, че детето изпищя от болка. Янкович не се задоволи с това, а грабна един жилав камшик за пазене от кучета.

Янкович беше около 30-годишен. Пиянството бе изпило както лицето, така и тялото му. Угасналите му вече очи говореха, че е човек груб

и без характер. Той беше бедно облечен. На главата си носеше кожена шапка, изядена от молци. Неговата жена Хиацинта беше образец на грубост и отвратителност. Много по-стара от човека, който се бе оженил за нея тъкмо тогава, когато тя не отговаряше на професията си и когато бе негодна за нищо. В какво се състоеше тази професия ще се види от следното: госпожа Хиацинта Янкович бе носила преди това в Тъмния град отличното прозвище „любовница за копейка“.

Тихо и без да каже думица, Янкович откачи камшика от стената и започна да бие детето, което трепереше от страх.

– Ще те убия, нещастнико! – извика той, като залиташе. – Заех се да те възпитам, за да те направя знаменит и прочут човек – длъжен съм да го сторя. Затуй ще ти наля в главата възпитанието с ей този камшик, кучи сине!

– Милост! – плачеше детето. – Милост, тате, не ме бий!

Малкият приклепна и като простираше ръчички, молеше този безсърдечен и безчувствен човек.

Но никакви молби не помагаша. Ударите непрекъснато се сипеха, докато разкъравеното и безчувствено телце падна пред краката на този жесток и суров човек. Едва тогава той престана да го бие. Доволен от това, като че Бог знае какво похвално и възвишено дело бе извършил, той зае пак мястото си на стола. Една хубава глътка от бутилката бе награда за храброто му дело.

Жената гледаше непрестанно тази страшна сцена и не снемаше погледа си от побоя. Когато мъжът престана да бие детето, тъй като ръката го заболя, тогава тя се провикна:

– Продължавай още, братко, няма нищо по-сигурно от това, с което сега се залавяш. Обзалагам се, че ако поне по три пъти на ден натупваш това говедце, ще станеш гъвкав като младо момче на 20 години.

Когато момченцето започна да плаче и да се превива от болки, тази безобразница взе едно медниче с вряла вода и го изля върху и без това измъченото дете.

Пищейки от ужасни болки, детето се превиваше на земята.

– Не се дери – извика Янковица, – защото ще ти запуша завинаги устата!

– Налей ракия в гърлото му – каза достойният ѝ брачен другар.

Скоро той се разкая за казаното. Бързо сграбчи шишето и започна да гълта колкото се може повече алкохол.

– От всяка глътка ми става по-добре! Парите, които получавам за това дете, са тъй малко, че трябва да го оставяме по три пъти в

седмицата гладно, та да има да си попейваме по малко.

Жената се приближи до мъжа си и тихо му прошепушна:

– Знаеш ли какво, старче? Хайде да убием това дете, та да не живее повече! За него и така не се грижи никой на този свят. Като го заровим, няма да ни струва и копейка. Тогава ще можем да сложим в джоба си голямата сума, която получаваме за него всеки месец.

Още недоизказала това, пианицата скочи от мястото си и извика като попарен:

– Детето трябва да живее, да живее, че дяволите ще ни вземат. Знаеш ли кой ни го е предал! Той е могъщ човек и ако детето умре, ще ни съсипе. Той ми каза: „Малкият трябва да живее дотогава – чуваш ли, жено!, – докато не получим ново нареждане.“

Хиацинта кимна с глава в знак, че е разбрала.

– Ти винаги много си говорил за този човек – каза тя, – но аз не го познавам. Как се казва той?

Пианицата хвърли подозрителен поглед на жена си и каза:

– Зная името му, но не се решавам да ти го доверя, защото вие, жените, не можете да пазите тайна.

– Но аз ти се заклевам, братко, че ще мълча като риба!

– Ще ти го поверя тогава – каза Янкович. – Ела насам в ъгъла да не ни чуе този хлапак.

И двамата се отделиха в единия край на стаята. Янкович пошепна на жена си:

– Той е полицейският директор на Петербург, той ни предаде това дете. Казва се Иван Кардов.

Жената плесна с ръце.

– Божичко – каза тя, – струва ми се, че те ни изпитват с това дете. Полицията може да иска да узнае дали ще се отнасяме зле и дали ще го мъчим. Станиславе, казвам ти, тук се крие някаква тайна.

– Навярно има някаква тайна около това дете – каза Янкович и зелените му очи заблестяха. – Но съвсем не е това, което мислиш. Този Кардов желае детето да изчезне. Постепенно, жено, съвсем постепенно, защото сигурно господин Кардов иска още веднъж да се срещне с детето. Уверявам те, Хиацинта, че може и да измъкнем още някоя рубличка за детето. Ние трябва да го държим под око, и без това сега сме му като родители, имаме и право над него.

– Шт, някой хлопа на вратата! – прекъсна го жена му. – Сложи бързо детето на дюшека и го покрий с нещо. Кажи му, че трябва да спи, ако не – ще го удавим. Само бързай, пък аз ще отида да видя кой е.

Когато Хиацинта излезе от стаята, Янкович сграбчи детето за крака и го хвърли на дюшека.

– Обърни се към стената и спи! – заповяда той на нещастното, – ако ли не, ще те изхвърля през прозореца.

Горкото дете затвори очи и легна мирно на дюшека. С бледото си лице и кръстосаните на гърдите ръце приличаше на същински мъртвец. Колко чудна и безредна е съдбата! Някои трябва още от детинство да вкусят горчивините ѝ.

Докато хиляди други деца се наслаждават на благост и обич, докато родителски грижи и погледи бдят денонощно над тях, животът на Владимир бе постоянно в опасност. Но чудното е, че от редовете на тези мъченици най-често излизат надарени хора.

Само този, който познава бедност, който е търпял хиляди унижения, само той може да разбира болките на другите. Спи спокойно, клетки Владимире! Бог знае какво бъдеще те очаква.

След няколко минути госпожа Янкович влезе вътре.

С нея вървеше една едра жена, облечена в черно. Лицето ѝ бе покрито с гъст воал и освен светлите ѝ очи, нищо друго не можеше да се види.

– Имаме особено посещение, братко – каза Хиацинта, придавайки си важност. – Ще се изненадаш, като узнаеш кой ни посещава.

– Сами ли сме? Сигурни ли сте? – каза непознатата и преди да ѝ отговорят, смъкна гъстия воал от лицето си.

Лицето ѝ не бе грозно, дори бе хубаво, ако малко извитият ѝ голям нос не го загрозяваше. Устните ѝ, които също така бяха големи, показваха, че тази жена има решителен и твърд характер.

Особени бяха живите ѝ очи, препълнени с дух и живот. Тя се огледа предпазливо на всички страни.

– Еврейката Махлен! – извика зачудено Янкович. – Ти си дошла при нас? О, това означава нещо.

– Бъбривец – каза жената с еврейско произношение. – Мислиш ли, че ще изкачам тези стълби за свое удоволствие?

– Във всеки случай ще е за някоя важна работа – бързо додаде Хиацинта.

– Но защо да обикалям като котка около гореща каша – отговори Махлен, която наричаха Марголинска. – Касае се за една работа, която ще донесе кесия със злато...

Когато Янкович чу, че се говори за злато, обърна се чевръсто и силно извика:

– Говорете, госпожа Махлен. Каквото можем да направим, ще го направим.

– Аз бих ви рекла да отидете на Невския проспект и да извикате колкото имате сила: „Госпожата на Абрахам Марголински дойде при мене да уговорим обира на най-богатата къща в Петербург.“

Хубавата еврейка изговори последните думи съвсем полека, тихо и задавено, а след това, като се огледа добре наоколо, прибави:

– Янкович, познавате ли хубавата и млада вдовица на Бояновски?

– Бояновски ли? – каза пияницата. – Хъм, струва ми се, че съм чувал това име.

– Дали сте чували за него? – попита буйно еврейката. – Нима не се сещаш за големеца в царския двор, онзи горд и прочут държавен съветник, комуто един ден взеха всичката власт и го отведоха в Сибир?

– Но неговата млада и хубава жена остана в Петербург. Аз мисля, че никак не ѝ е зле, още повече че преди няколко дни един богат кавалер ѝ купи накит, който струва 50 хиляди рубли и на брата си да го продадеш.

– И този накит е в къщата на вдовицата Бояновска! – извика Хиацинта.

– Да, там е още – гордо отговори еврейката. – Ако бъдете умни и хитри, той до 8 дни ще бъде в ръцете ни. Аз казах всичко на мъжа си и сега дойдох да кажа и на вас, за да се спогодим. Утре вечер ще дойдете в нашия ресторант в еврейската махала – срещу синагогата. Там ще се посъветваме и ще определим условията. Но заклевам ви в Аврама, Исака и Якова да не говорите никому нито думица, защото всичко ще се струпа върху нашите и вашите глави.

Еврейката свали воала си и понечи да си тръгне.

– Ние ще дойдем – каза Янкович, – кажете ни само в колко часа трябва да сме там?

– В 9 часа вечерта – отвърна еврейката. – Ще се вмъкнете през малкия вход, който е на Невския бряг. Той ще бъде отворен.

Тя тръгна, но се спря наред път. Хвърли подозрителен поглед на детето, което лежеше на дюшека, и запита:

– Какво е това? Откъде е това дете? Аз не знаех, че имате дете?

Настъпи кратко мълчание. Съпрузите смутено се спогледаха, като да се питаха как да я излъжат.

– Малкият е мой внук – каза Янкович, – син на покойния ми брат. Взех го от съжаление и милост да го отгледам, защото иначе щеше да умре на улицата.

Еврейката го изгледа със съмнение.

– От милост и съжаление ли? – попита тя, смеейки се. – Тези думи не се срещат в речника на господин Янкович. Но да оставим това, то не изглежда да е от вашата фамилия. Чергите на лицето му са болярски, а струва ми се, че ще е роден при някакъв княз. Но както и да е, аз виждам, че не ви се иска да кажете за това нещо и затова няма да ви принаждавам. Утре вечер, а дотогава – мълчание. Никому ни думица.

Тя си отиде. Щом затвори след себе си вратата, Янкович потри ръце и доволно каза на жена си:

– А, старо, това ще бъде славна работа. Как мислиш?

– Хубавичка печалбица ще падне, ако се доберем до накита на госпожа Бояновска. Страхувам се само тези чифути да не ни измамят. Ще видиш, че те ще гледат да ни отнемат всичко.

– Хе, ще видим! – каза някогашният бравар. – Този път работата може да излезе и по-друга.

– Ех, това ще бъде отлична работа – смееше се Хиацинта, така че вратните ѝ жили се издуха. – Сега заслужаваш една целувка.

– Остави тези глупости, каква полза от твоите целувки. По-добре ще е да ми дадеш да си глътна малко ракия.

– И ракия ще даде Господ – каза жената. – Самичка ще отида да ти донеса, защото ако пратим това говедце, ще трябва дълго да чакаме.

След четвърт час седяха двамата един срещу друг и си подаваха ракиеното шише. Пиха непрекъснато, докато по едно време, мъртво пияни, се сгромолясаха под масата и дълбоко заспаха.

На следната вечер, един час по-рано, Янкович и жена му се приготвиха да отидат у еврейката Марголинска. След като се натъкмиха, Хиацинта рече:

– Какво да сторим с тоя хлапак? Ако го оставим тука, ще видиш, че ще направи някоя пакост.

– Нима и за това се грижиш? – каза Янкович, като хвана детето за косата. После го отведе в тесния коридор и го завърза за една доста висока халка, поставена за закачване и чистене на дрехи. За предпочитане беше да си куче, вързано със синджир, пред положението на това дете. Те се възхищаваха от хубавата идея, която бе хрумнала на Янкович, а Хиацинта счете за необходимо да каже следните думи:

– Стой мирно, не викай и не плачи тъй високо, че да те чуят чак на улицата, защото ако не мируваш, ще взема клещите и ще ти извадя с тях някой зъб. Помниш ли как преди няколко дена ти извадих един зъб?

И наистина, тя му бе причинила такава мъка.

Веднъж, без да иска, Владимир бе свалил едно шише от масата. Тази жена така се разгневи от това, че без много церемонии го наби хубаво и отгоре на това му извади с клещи и един здрав зъб.

Оттогава детето изтръпваше, щом чуеше да се говори за клещи.

И този път заплахата постигна целта си. Малкият побледня и стреснато гледаше тази ужасна жена.

– Хе, това ми харесва – смееше се жената. – Тъй те искам, да трепериш от уплаха и ужас.

Смеейки се, те оставиха малкия Владимир в ужасни мъки.

Оскърбен и уморен; той искаше да си полегне, но възето беше късо и можа само да се подпре на стената. Дълго три сънливите си очи.

На вратата се чу леко похлопване.

– Владимире – обади се отвън един познат глас, – чуваш ли ме, клето дете?

Детето се сепна. По бледото му лице сякаш премина искра на надежда и очите му засвяткаха.

– Петровна, мила Петровна, ти ли си?

– Да, аз съм, дете мое – отговори гърбавата шивачка. – Видях твоите възпитатели, че отиват някъде, та си казах: Хайде да видя какво прави малкият ми Владимир. Отвори вратата да вляза!

– Не мога, аз съм вързан – отговори малкият.

– Вързан? – възкликна гърбавата, – това е невъзможно. Те са толкова лоши хора, че не правят разлика между дивия звяр и невинното дете. Но почакай, аз трябва да вляза при тебе, макар и да счупя вратата.

Малкото гърбаво същество се засили да счупи вратата, но когато видя, че не ще успее, се отчая и зачупи ръце.

– Не мога, аз съм съвсем слаба. Тогава не ни остава друго, освен тъй да разговаряме. Слушай тогава, искам да ти разкажа за бялата мишка.

– Ах, да, за бялата мишка – каза детето.

– Едно време – подзе Петровна – пред къщата на Янкович се разхождало бедно момченце. То нямало нито баща, нито майка. Гладувало и мръзнало на силния студ. Биели го денем и нощем. Но детето знаело, че майка му е горе на небето и когато било натъжено, сключвало малките си ръце и се молело: „Ах, помогни ми, моя мила майчице, помогни ми.“ Един ден затворили детето в тъмен зимник. Сирачето плачело от страх колкото сила имало, догдето изнемощило и заспало. Изведнъж го събудил някакъв шум и когато се обърнало, забелязало пред себе си един малък плъх, който го гледал право в очичките.

– Не се плаши, аз няма нищо лошо да ти сторя. Майка ти ме прати да съм винаги при тебе, когато ти потрябвам.

– Петровна – чу се в тази минута някакъв женски глас, – къде сте, за Бога? Цял ден ли ще чакам за дрешката си?

– Трябва да слеза, малкия ми Владимирчо, и кой знае дали тази вечер ще дойда пак.

Гърбавата шивачка изтича надолу, защото се страхуваше да не изгуби клиентката си.

Наистина госпожа Стернини бе ядосана, задето така дълго трябваше да чака.

– За Бога, къде сте били досега? – каза тя сърдито на шивачката. – Мисля, че идвате от четвъртия етаж? Там навярно живее вашият любовник, с когото сте побъбрили. Ха, ха, ха, вие почервенияхте? Виждате, че имам право. Всичко е възможно на този свят.

Петровна пламна чак до ушите от срам, защото трябваше да понесе присмеха и подигравката на своята клиентка.

Тя трябваше да преглътне тази обида пред клиентката си – богатата рибарка, и да се покаже весела. Не искаше да каже в лицето ѝ как я заболя от тази закачка.

– Дрехата ми навярно е готова? – попита рибарката.

– Имате право. Аз ви обещах и цялата минала нощ работих над нея – каза Петровна.

– Надявам се, че добре ще ми прилегне, утре ще кръщавам, кума съм. Наистина чудно е защо, всички желаят аз да кръщавам. Навярно знаят, че Стернини дават богати подаръци. Що се отнася за пари, и там не падаме по-долу. Виждате ли, драга Петровна, аз бих могла да си шия дрехите при най-прочутите модисти в Петербург. Но не го правя, защото желая и вие да вземете някоя рубла.

– Затова особено ви благодаря, госпожо – отвърна гърбавата шивачка, макар да знаеше добре, че я лъжат. Тази богата жена шиеше тук дрехите си, защото Петровна имаше изкусни ръце и изискан вкус, а освен това и цените ѝ бяха твърде умерени.

– Мисля, че не ми стои хубаво – каза рибарката, когато шивачката ѝ облече дрехата.

– Наистина, признавам, че не ви стои съвсем добре, но вината не е моя. Вие твърде много мърдахте, когато ви правих проба.

– Ама че работа – извика сърдито госпожа Стернини, – аз съм била крива?! За това, че вие сте глупава, драга моя, и за това, че похабихте с невниманието си скъпия ми плат, аз да съм ви крива! Добре! Ако утре

заран не получа хубава дрехата и ако тя не прилепне добре на снагата ми, аз няма да я взема и вие ще трябва да ми заплатите както плата, тъй и останалите разноски.

– Но, госпожо – мънкаше Петровна, – роклята не е толкова лоша; може и да се поправи.

– Много благодаря! – извика побеснялата рибарка. – Носете си я тогава вие. Ах, ще се пукна от яд, като си помисля, че утре ще отида на кръщенето със старата си рокля.

– Няма нужда да ходите със старата – прекъсна я Петровна; – цяла нощ ще работя да я направя по волята ви. Утре ще имате рокля, която ще ви стои като изваяна.

Тези думи укротиха отчасти рибарката и след като заплаши още няколко пъти клетата шивачка, тя излезе.

Щом си отиде, Петровна се залови за работа.

Работните ѝ ръце преобръщаха плата. С ниско наведена глава тя цяла се предаде на работата.

В мислите си проследи цялото си минало.

Колко грижи и мъки бе прекарала тя в миналото, макар че едва бе навършила 17 години.

Не беше ли добре, че тя се грижеше за Владимир?

Нима не ѝ се бе случвало същото, както и нему сега? Не бе ли отрасла тя между чужди хора, без родители, хранители и пазители?

Над нея се беше смилила една бабичка. Тя се бе заела да я отгледа и отхрани. Но за жалост благодетелката умря, преди Петровна да навърши 14 години, и оттогава момичето бе принудено само да се грижи за себе си. Беше доста сръчна, но ѝ липсваха пари, за да си отвори работилница.

Живееше твърде скромно и трябваше да работи за много ниска заплатата само за да не умре от глад.

Никой не би могъл да живее по-скромно от нея; трябваше много пъти да си ляга и гладна, и да спи в студена стая. Събираше пара по пара, икономисваше, за да може да си отвори работилница.

– Дали след десет години ще се осъществи тази моя мечта? – казваше си тя, докато с невероятна бързина довършваше някоя рокля. – Тогава ще живея в по-добър квартал, при богатите. Тогава при мене ще дождат княгини с лъскави премени и ще ме наричат „драга Петровна“, за да ме привлекат.

Тъй горката Петровна си фантазираше за бъдещето, работейки цяла нощ.

– Като стана богата – добави тя унесено, – ще потърся малкия

Владимир, който тогава ще е голям, ще му дам много пари, за да може да се учи и да стане велик човек.

– Пожар! – изкрещя някой в този миг. – Къщата гори! – отекнаха и други викове.

И през полуотворения прозорец, където седеше Петровна, долетяха писъци и врява.

Гърбавата шивачка изпусна роклята от страх. Хвърли иглата и напръстника и притича до прозореца.

– Боже мой, къде гори? – попита тя един човек наблизо.

– Къде гори ли? Над главата ви – отговори онзи. – И ако не излезете от зимника, покривът ще се сгромоляса върху вас.

Петровна изпищя, дръпна се назад и веднага изскочи навън. Тесните улици бяха препълнени с хора, насъбрали се повече от любопитство, отколкото от съчувствие.

От прозорците излизаха пламъци, които подхванаха и една част от покрива.

Всички, които живеяха в тази къща, бяха наизскачали по прозорците.

Очевидно беше, че огънят е избухнал от стаите на Янкович.

За минутка Петровна беше като слисана, но след малко се спусна към насъбралите се хора и започна да ги моли:

– Дете, едно дете има там в онова жилище, дето гори! Бързо, бързо, спасете го, помогнете му!

Хората свиваха рамене и само гледаха разтревожената трепереща Петровна.

– Пожарникарите скоро ще пристигнат – каза един. – Съобщено им е.

– Но докато пристигнат, малкият Владимир ще се задуши – хълцаше клетото момиче.

– Да, но кой ще се реши да влезе в тия буйни пламъци? – каза друг.

– Аз – извика Петровна, изпълнена с енергия. – Достатъчно е само няколко души да дойдат с мене, за да разбият вратата.

На нейното предложение се отзоваха няколко души и засрамени от това, че една жена излезе по-храбра от тях, тръгнаха след нея и започнаха да се катерят по стъпалата.

– Ето вратата – извика Петровна, като стигнаха до жилището на Янкович. – Счупете вратата!

– Слушайте как плаче клетото дете.

Гласът на Владимир се чуваше отвътре. Той молеше за помощ.

Думите му бяха толкова трогателни, че сърцето на човек се свиваше от болка, като го слушаше. В тази страшна минута той си спомни за приказката, която Петровна преди един час му разправи, и започна да я повтаря:

– Ела, бяла мишко, помогни ми; ела, бяла мишко, ела... Изригна гъст дим. Искри працияха от всички страни и пламъкът удари във вратата. От страх хората се оттеглиха.

Петровна хукна напред. От дим тя не можа да види Владимира. Започна полека да опипва наоколо. Ръката ѝ се удари о тялото на детето.

Тя здраво го сграбчи с две ръце и понечи да излезе навън.

Но ето ти беда! По-нататък не можеше да върви заради въжето, с което малкият Владимир беше вързан.

Вик на отчаяние се изтръгна от устата ѝ. Всяка минута беше скъпа. Тя видя как яростните пламъци заплашват да я погълнат заедно с детето.

Петровна дръпна въжето, но то беше яко.

– Значи Владимир е изгубен – плачеше тя. – Изгубен е, макар че го държа в ръцете си. О, майко Божия, коленопреклонно те моля, смили се над него.

В същата минута тя докосна нещо студено с ръката си. Заравана, вдигна ножиците, които висяха на кръста ѝ.

Отряза бързо въжето и Владимир беше свободен.

Петровна го притисна силно до гърдите си и излезе с него навън. Тя усети, че тялото му се отпусна. Хората, които бяха на входа, поискаха да ѝ помогнат, но тя здраво го притискаше до гърдите си. Като полулуда вървеше все напред и напред към чистия въздух.

Веднага съгледа вратата. Щом излезе на улицата, нещо звънна в ушите ѝ, като да я обхванаха хиляди пламъци, и тя падна изнемошляла заедно с малкия Владимир.

V. В СИРОПИТАЛИЩЕТО

По петербургските улици пътуваше кола. Тя беше черна и от двете ѝ страни имаше по един бял кръст. Въздух и светлина влизаха в нея само отгоре, от единствения прозорец, приличащ на отвор, преплетен с телове.

Полека, съвсем полека се движеше тази кола и всички други коли ѝ правеха път. Тя обиколи почти целия град и най-сетне спря в околности-те на Александровския портал, пред едно голямо здание.

От седалката скочи един старец с бяла брада, гордо спря пред високата затворена порта и дръпна металическата дръжка, поставена вдясно. Извънн звънец; след малко вратата се отвори и се показа един човек с дълга дреха, кожен калпак и широки обувца, който добродушно попита:

– Пак ли водиш някого?

Кочияшът кимна утвърдително и след това додаде:

– Едно хубаво петгодишно дете, извадено от един пожар полумъртво. Доста работа ще имате, докато оздравее.

– Опасно ли е ранено? – попита човекът с антерията.

– Не, но е полумъртво от страх и е нагълтало доста пушек.

– Тогава ще повикам доктора – каза човекът с антерията и натисна звънеца. След това помогна на кочияша да изнесат от колата дюшека, върху който в една вълнена завивка лежеше бледното като мъртвец дете.

Това бе Владимир. Очите му бяха затворени, изглеждаше като че спи.

Но трескавото дишане, което постоянно повдигаше гърдите му, беше най-доброто доказателство, че сънят му не беше сън на почивка и спокойствие, а на слабост и умора.

Предпазливо отнесоха Владимира в малката, но добре наредена стая.

Сиропиталището бе построено със средствата на един богат столичанин. Спомняйки си за младите години, когато бе скитал без подслон по петербургските улици, той преди смъртта си завеща своите милиони на държавата. Чиновници от това сиропиталище обикаляха из града и щом намереха някое дете, го довеждаха в тоя приют. Детето, измито и облечено с нови дрешки, бе подлагано на преглед от доктора, за да бъде лекувано, ако е болно, и хубаво хранено.

След като Петровна спаси малкия Владимир от пожара, един чиновник от сиропиталището намери детето и го взе.

Докторът, който веднага го прегледа, каза, че няма опасност за живота му, но че е нужно добро гледане, защото поради недохранване е съвсем изнемощял. Малкият Владимир се чувствуваше много добре, сякаш се намираще при родителите си, и беше обсипан с техните грижи.

Особено много се грижеше за Владимир един млад учител, който често си играеше с него. Немец по произход, този учител, който бе напуснал кой знае по какви причини отечеството си, избягваше да говори за Германия.

Млад, 28-годишен, висок, развит, без брада и мустаци, Конрад Фелзингер имаше добродушно изражение на лицето. Хубавата му сива коса се спускаше над раменете, а сините му сънливи очи изразяваха благородния му характер.

Той бе способен и можеше да заеме и по-добра длъжност, но бе в твърде лоши отношения с директора, суров и строг русин, който мразеше учителя поради простата причина, че той бе немец.

Един ден Конрад получи заповед да се яви при директора си и поради това беше много разтревожен, предполагаше, че не го очаква нищо добро. Но бе длъжен да се яви и щом свърши обяда, веднага се отправи към канцеларията.

Директорът не го покани да седне.

– За последен път ви правя забележка, господин Фелзингер, че държането ви към възпитаниците не ми харесва. Ние тука не възпитаваме графове, че да ги приемаме с ръкавици. Редът преди вашето идване беше съвсем друг, но откак вие сте тук, липсва оная строгост, която съществуваше по-рано. Ще бъда по-ясен, господине, ако аз заповядвах тук, то да знаете, че нито час не бих ви държал повече. За жалост вие сте на държавна служба и на мен не ми остава друго, освен да докладвам в Министерството.

– Надявам се, че в доклада си ще изложите самата истина – прекъсна го Фелзингер, цял разтреперан и с пламнали очи. – Мисля, че изпълнявам добре длъжността си към бедните деца. Според мен ние, техните учители, имаме двойка длъжност: на учители и родители. Бащата не мъчи и не бие децата си. Той ги възпитава и ги възпитава с благодетелност и нежност. Строгостта, която предписват, оставям за казашките фелдфебели и старшини. Директорът се сепна и заглади брадата си с ръка – признак, че беше въбесен.

– Вие се държите твърде свободно, дори пресвободно с мене. Може

би ще се посмутите, като ви заговоря за вашето минало, за което се постарах да науча нещо.

Конрад побледня и се дръпна назад.

Директорът приближи, като го стрелкаше със зачервените си очи през синкавите очила.

– Бях малко по-любопитен – продължи той със задушен глас – и разпитах за вас в Берлин. И тъй узнах, че Конрад Фелзингер е много морален и че е бил учител в една от берлинските гимназии, откъдето е бил уволнен заради някакво престъпление.

Фелзингер притисна с ръка сърцето си.

– Слушайте, господин директор – извика той, – чуйте моята защита, моята...

– Не се трудете толкова, млади ми господине, защото колкото да сте опитен в оправданията си, не можете да се оправдаете за онова, което сте извършили в Берлин. Нима желаете да отречете, че в Берлин ви знаят като социалдемократ, което има същото значение, както тук нашите нихилисти?

– Господин директор, мене презрете, но не и онези стотици хиляди честни хора, които не търсят друго, освен да поправят тежкото си положение.

Като говореше тези думи на своя противник, младежът почервения до уши.

– Няма защо да се препираме – отговори директорът. – Аз мисля, че водачите на тези партии във всеки случай са честни хора. Те дори показаха това, като изпъдиха един измамник от своята дружина.

Настъпи мълчание. Нищо друго не се чуваше освен дълбоките въздишки на нещастния Конрад.

– Какво искате да кажете с това обвинение, господин директор? – попита той.

– Нима трябва сериозно да ви отговоря на това, господин Фелзингер? – изрече с присмех директорът. – Вие по-добре знаете своята история, отколкото аз. Или може би не се сещате за деня, когато водачът на вашата партия предприел ревизия на общата ви каса? Касата е била в ръцете ви и когато прегледали сметките, излязло, че липсва значителна сума.

– Да, това е истина – каза Конрад, – тези пари липсваха от касата, но аз не злоупотребих с тая сума, а я използвах за благородна цел. Боже мой, Боже мой, откъде да започна, за да отхвърля това обвинение, което ми приписват? Как да оправдая тая клевета, която ме накара да

напусна отечеството си, родители и моята годеница? Ах, тази черна змия ме преследва и тук и ще лее смъртоносната си отрова в ранената ми душа, докато най-последно не ме умъртви.

Сълзи бликнаха от очите му, а гласът току секваше.

Този строг човек, който така тежко го обвиняваше, или не искаше да разбере душевните мъки и болката на нещастника, или нарочно правеше това.

– Вие твърде добре играете тази роля, млади ми приятелю – каза директорът, – но е голямо щастие, че не отричате това. Социалистическата каса е била празна, а вие не сте искали да кажете къде са парите, нали е така, или може би аз се лъжа?

– Не се лъжете, така е – отговори Фелзингер, – пари нямаше в касата, но на един от членовете на това дружество аз дадох честната си дума, че съм злоупотребил с тях и че съм ги дал за едно добро дело и че подир три дни ще бъдат пак в касата.

– А когато изминаха трите дни – попита подигравателно директорът, – изпълнихте ли дадената дума?

Младият учител гледаше пред себе си, а лицето му побледня като мрамор.

– Аз не я удържах, не успях да я удържа – каза той със задавен глас, – защото онзи, за чиято чест и приятелство дадох живота си, ми изневери; той изчезна.

– Ще рече, че вие хвърляте вината на едно непознато лице, за което предварително знаете, че няма да се намери. Докажете, че дадената дума ви пречи да откриете името на този човек.

Конрад повече не му отговаряше. Напълно съкрушен, стоеше пред обвинителя си и след няколко минути запита:

– Защо ме принуждавате да кажа името на този човек?

– Ще ви пощадя – каза директорът, след като прекоси два-три пъти стаята. – Аз няма да разкрия вашето съучастие и да съсия бъдещето ви само ако в срок от три дни напуснете това заведение.

Конрад започна да трепери.

– Вие знаете, че договорът ме свързва с държавата – каза той. – Според него трябва да остана тук още три години и не мога да наруша този договор.

– Добре, тогава почакайте, докато хвърлят договора в краката ви, защото настоятелството не ще посмее да държи тук един вагабонтин.

– Стига! – прекъсна го Фелзингер. – Виждам, че сте безжалостен и че сте решили да ме лишите от положението, което заемам. Без

съмнение аз доброволно напускам службата си. След три дни ще ви освободя от моето присъствие и позволете ми да ви кажа причината, която ви кара да се отървете от мене. Вие се боите да не ви смъкна от вашия пост.

И без да дочака отговор, той сърдито и презрително погледна човека, който го лишаваше от сигурно поприще, излезе от канцеларията и се запъти към стаята си. Там се хвърли на кревата, покри лицето си с ръце и остана в това положение цял час.

Младият човек се бореше със себе си.

– Нима и занапред да живея така! – извика той в отчаянието си. – На моето чело е изрязан белег, който не мога да унищожа, а Бог ми е свидетел, че съм невинен. Не е ли по-добре да сложа край на живота си? Но пък аз не мога да направя това – добави той плачешком. – Животът не ми принадлежи – той е чуждо притежание, притежание без стойност, но на което сериозно разчитат. Горката ми стара майка! Не чуваш ли, че синът ти мисли да свърши със самоубийство? А ти, Елено, моя мила Елено, нима не искаш от мене да живея дотогава, додето намеря човека, който ще докаже моята невинност и ще измие моята чест?

Фелзингер скочи и се приближи до писалищната маса, където в една изрязана рамка се виждаше ликът на младо прелестно момиче. Малък увехнал венец красеше този портрет, което беше знак на вярност и спомен.

Също като престъпник, който търси спасение при олтара, когато го гонят, така Фелзингер започна да целува портрета.

– Далеч от мене, черни мисли! – извика той. – Не, не, моя Елено; не, не, стара ми добра майко, това няма да направя. Доброволно ще понасям неправдите и играта на лошата съдба, но само това не, няма да се покажа страхливец.

С поглед, пълен с любов, гледаше той портрета на милата си годеница и докато все повече и повече се вдълбочаваше в чертите на любимата си, пред очите му се представи целият му досегашен живот...

Родителите му бяха бедни, но честни. Баща му дълго време въртеше дребна търговия, но не можа да издържи.

С малкия си капитал не можеше да противостои на богатите и затоа един ден съвсем пропадна.

Като приписваше на себе си вината на този банкрут, той постепенно вехнеше, додето не легна от лошата гръдна болест и почина в кръга на семейството си.

Вдовицата му трябваше сама да се грижи както за себе си, така и за

детето. Конрад едва бе навършил 10 години. Добрата жена не се срамуваше и от най-тежката работа. Тя переше дрехите на някои добри семейства; и тъй като и нощно време работеше, успя да даде завидно възпитание на сина си.

Конрад учеше в гимназията. Той бе най-прилежният ученик. Когато подкара 15-та си година, майка му се разболя и повече не можеше да се грижи за него. Конрад трябваше да дава уроци, за да издържа себе си и майка си. Това беше постоянната му борба в живота – борба в грижи и лишения; борба, в която преждевременно позна човека. Единствен слънчев лъч озаряваше тъй печалния му живот – прелестната мома, с която Конрад бе прекарал своето детство.

Елена бе дъщеря на неговия съсед, който също не беше богат, но въпреки това се стараше да даде добро възпитание на дъщеря си. Конрад беше с 5 години по-възрастен от Елена, но в детинството си той на драго сърце си играеше с нея, а по-късно, когато порасна, почувствува гореща любов към хубавата си другарка.

В деня, когато Конрад получи назначение като учител в Берлинската гимназия, те се сгодиха и взеха решение да се венчаят след две години, за да могат да се понаредят.

Но човек мисли едно, а Бог прави друго. Между буйния цвят и червената му главичка стои гъсеницата, която прегризва стъблото, както се казва в песните. Преди Конрад и Елена да постигнат желаната цел, едно грозно приключение унищожи надеждите им.

Конрад се впусна в политически борби; стана водител на социалдемократите. По собствено убеждение воюваше явно и открито за правата на угнетените класи и искаше да се подобри положението им.

Поради това лесно можеше да изгуби службата си, но тъй като бе отличен учител и се очакваше да стане добър специалист и учен, не го уволниха от службата.

Фелзингер имаше малко приятели, защото обичаше уединението. Само с един беше в по-близки отношения, тъй като го познаваше напълно. Но щом намереше приятел, на когото можеше да повери всичко, той откриваше сърцето и душата си и доказваше приятелството не само с наставления и съвети, но и на дело. Такъв бе той.

Един от другарите му, който можеше да се нарече близък приятел, учеше в Берлинския университет.

Казваше се Хуго фон Пал. Той бе потомък на барони, човек от благороден произход, познат като истински немец и върл неприятел на Русия.

Хуго бе наследил характера на баща си.

Той твърде често спохождаше народните партии в Берлин и там се запозна с Фелзингер. За кратко време двамата завързаха добро приятелство и курландският благородник често прекарваше вечерите си в бедняшкото жилище на своя приятел, където последният живееше заедно с майка си и годеницата си Елена.

Това бяха прекрасни дни, изпълнени с буйни фантазии и въображение.

Хуго винаги разполагаше с големи суми, получени от баща му, предлагаше на Фелзингер да му даде пари, за да се ожени, но Фелзингер отклоняваше предложението. Той искаше сам да спечели и сам да сложи основа на новия си живот.

В един зимен ден, късно следобед, Хуго съвсем разтревожен дойде при приятеля си и му каза:

– Трябва да поговоря насаме с тебе, но съвсем насаме, никой да не ни чуе!

Фелзингер се затвори с него в своята стая. Младият човек стисна ръцете на приятеля си и треперейки, каза:

– Конраде, днес поставям на тежко изпитание приятелството ти.

– Което лесно ще издържи на него – отговори Фелзингер.

– Ще видим – рече Хуго. – Трябва ми една сума от 2000 талера и ти трябва да ми я заемеш.

Фелзингер се дръпна назад.

– Ти знаеш, че не бих се колебал нито за минута – каза той, – стига само да съм в състояние да ти помогна. Но аз нямам толкова пари.

– Не са твои, но са в ръцете ти – каза Хуго. – Знам, че държиш касата на твоята партия. Тя е у вас и в нея има най-малко 2000 талера.

– Какво? – извика Фелзингер, цял побледнял. – Какво искаш от мене? Касата на партията ми е поверена и аз не смея да я пипна, а камо ли да вземам пари от нея и да ги давам назаем. Не, не, Хуго, избий това от главата си.

– Тогава аз съм съсипан! – извика отчаяно младият курландски боярин. – Конраде, ти не знаеш каква услуга можеш да ми направиш. Тогава аз ще ти кажа. Ако ми дадеш пари, ще спасиш живота ми, не ми ли дадеш, по-добре ми направи още една приятелска услуга да закопаеш трупа ми пред черковните врати.

– Такава ли е работата? – извика Фелзингер като попарен. – Тогава трябва да помисля. Аз ще ти дам тази сума, която е в касата, но ми кажи крайния срок, когато можеш да ми я върнеш?

– Ще пиша на баща си – извика Хуго радостно. – До три дена ще имаш парите в касата. Давам честната си дума, че ще бъде точен.

– Не се съмнявам в това – отговори Фелзингер, – защото мисля, че няма да бъдеш неблагодарен към мене и към нашата партия. Ти знаеш, че този капитал принадлежи на бедняци. Събиран е пара по пара и във всяка пара се вижда сиромашката пот. Тези пари трябва да ни служат за святата цел.

– Знам – каза Хуго, – но знам и това, че през целия си живот ще ти бъда благодарен за благодарното ти дело.

Прещастлив, младият барон излезе с парите. От този час Фелзингер бе разтревожен и невесел. Самата мисъл, че всеки час ще дойдат на проверка да прегледат сметките, го смущаваше.

От ден на ден съмнението все повече го мъчеше. Хуго не се виждаше. Той не дойде в уговореното време да върне парите.

Цяла нощ Конрад не мигна и щом се пукна зората, бързо се отправи за дома на Хуго, очакваше, че приятелят му е болен и ще го намери на легло.

Кръвта се смръзна в жилите му, когато научи от хазайката, че младият барон от три дни не се е прибирал вкъщи. За неговото отсъствие тя бе съобщила и в полицията; страхувала се, че му се е случило нещо лошо.

Фелзингер се върна като луд у дома си. Майка му отвори вратата и му съобщи, че някакви хора го очакват в стаята му.

Негови съмишленици бяха дошли да прегледат касата. Тя беше празна. Всички се изсмяха, когато каза, че бил заел парите на един приятел, но името му не можел да съобщи.

Изключиха го от партията, а след няколко дни го принудиха да си даде доброволно оставката, за да не бъдат принудени да го изключат и от колегията.

Съкрушен, той напусна своето обиталище, своите мили и драги и отиде в Русия, където започна нова кариера. Но ето че директорът на училището му отнема всичко и го прави жалък като просяк.

Цялата тази история той мислено преживя отново, като целуваше портрета на Елена, и по лицето му течеха сълзи.

Но ето че изведнъж се стресна в своя унес, защото чу електрическия звънец; знаеше, че нещо извънредно се е случило, щом се звъни така.

Той слезе сърдито в големия салон, който се намирал в партера. В коридора срещна директора.

– Внимавайте – пошепна му директорът, – не се показвайте неразположен. Сега ще имате едно забележително посещение. Великият княз Константин, братът на царя, и младата му жена, гръцката принцеса Хела, с която се е венчал преди осем дни, идат да посетят нашето заведение.

Щом каза това, той тръгна към големия партер, където тъкмо в тази минута се появи младата хубава княгиня.

Великият княз изглеждаше сериозен и бледен, така сериозен, както не прилича на човек в първата седмица на брачния му живот. В петербургския палат се знаеше, че тази женитба с гръцката княгиня бе станала насила, по заповед на царя.

Директорът се поклони ниско, а великият княз и княгинята тръгнаха след него към големите стаи на училището.

Великата княгиня – жена, пълна с дух и жизненост – се интересуваше от всичко. Тя посети спалните, готварниците, пералните и задаваше върде много въпроси на директора, който любезно ѝ отговаряше.

На младата Хела не се хареса този човек: тя набързо го оцени колко струва. Но тя на драго сърце се обръщаше към Конрад Фелзингер, който вървеше заедно с другите учители.

Въпреки душевните си болки, Фелзингер трябваше всичко да ѝ разпоя. Очароваха го любезните обноски на княгинята и той забрави за няколко минути ядовете и болките си.

След като разгледаха навсякъде, запътиха се към големия салон, където децата-възпитаници любезно ги поздравиха.

Княгинята погледна децата и я обзе съжаление, очите ѝ се напълниха със сълзи.

– Нямаат родители – каза тя топло и притисна ръката на великия княз. – Константине, не е ли пълна с болка мисълта, че тези деца няма никога да усетят целувката на майчината любов, нито пък ще изкажат болките си на майчините гърди?

Великият княз гледаше тъжно пред себе си, сви рамене и пошепна на княгинята:

– Такава е човешката съдба, драга ми Хела! Нещастieto и сиромашията не могат да изчезнат от света. Но всеки благороден княз е длъжен да смекчи и облекчи това положение колкото може.

– Какво прекрасно дете! – извика в този миг Хела и отдели едно хубаво дете от групичката на другите.

Детето гледаше прекрасната и добра госпожа. Княгинята се бе загледала във Владимир.

– Боже – извика тя, – това дете има чертите на Романовец. След това погали детето по копринената коса.

– Как му е името? – попита тя Фелзингер.

– Владимир – отговори Конрад. – Фамилното му име не зная, защото е намерено в един пожар и оттогава нито една жива душа не се е интересувала за него. А когато питам детето, то започва да плаче.

– Какво ти е, Константине? – извика княгиня Хела, тъй като мъжът ѝ беше бледен като платно.

Великият княз посърна, сякаш че бе видял някакъв зъл дух.

Константин изтри челото си, което се бе обляло в пот.

– Няма ми нищо – отговори той. – Това беше минутно неразположение, което вече премина. Но ти имаш право, Хела, детето е извънредно хубаво. Неговият хубав профил много прилича на нашата фамилия. Дай ми ръката си, малък...

Малкият Владимир протегна ръчичката си, но щом я допря до Константиновата, тя затрепера и великият княз се обърна настрана, за да скрие сълзите си.

После бързо се приближи до директора и го помоли да отидат по-нататък, защото имат още много да разглеждат в салона.

Княгинята даде знак на Фелзингер да тръгне с нея.

– Има ли добър нрав детето? – питаше тя.

– Доколкото може да се съди досега, то е дори най-възпитано, има благородни обноски. С една дума истински ангел е – отговори младият учител.

– Тогава заслужава да се заемем с него. Ние ще го вземем от сиропиталището и ще го дадем в друго заведение, където по-добре ще го възпитават и ще получи по-широки познания за бъдещия си живот.

– Без съмнение, Ваше Царско Височество – отговори Фелзингер, като гледаше детето. – Аз се занимавах повече с Владимира, отколкото с другите деца, и дойдох до убеждението, че детето е от благородна фамилия.

– Аз се интересувам от това дете – каза великата княгиня Хела. – Възможно е да ми се удаде случай да променя неговата съдба, но ето че мъжът ми си взема сбогом. Сбогом, мое дете, може би скоро ще чуеш нещо за мене.

На тръгване тя погали малкия Владимир, прости се с останалите деца, след това взе под ръка мъжа си и двамата излязоха от сиропиталището. Директорът ги изпрати до вратата.

Знатните съпрузи влязоха в елегантната руска тройка, която ги

очакваше, и поеха към двореца, който бе подарен от братя на княза в деня на сватбата и който, можеше да се каже, бе чудо на модерната архитектура.

Хела се стареше да поразговори мъжа си, да го поразее, но великият княз мълчеше. Той отговаряше кратко на княгинята и изглеждаше, че е потънал в мисли.

Щом пристигнаха у дома си, Константин веднага се усамоти в стаята, където се занимаваше с военни работи. Влезе и започна бавно да крачи, говорейки си сам. По челото му преминаваха тъмни облаци и отразяваха бурята, която бушуваше в гърдите му.

– Не, не е възможно да се лъжа – каза той. – Природата не може да се прояви в една и съща форма. Това е Владимир, това е моят син, моето дете, намерих го в сиропиталището. В сиропиталището?! Синът на наследника на царския престол се намира в онова заведение, в което приемат нещастни деца, деца без семейство, без защита и без права? Ако един Романовец измисли такова нещо, ще кажат, че е преминал границата. Но животът, животът всъщност описва онова, което най-изкусната ръка не може да опише, онова, което човешкият разсъдък не може и да си представи. Испитах го и аз, и то горчиво – добави великият княз. – Отнеха ми Елисавета, която така страстно любех и която ще любя до последното си издихание! До днес още нищо не съм научил за нея. Кой знае в какъв снежен гроб прекарва тя вечния си сън!

Обзет от тъга, нещастният княз падна на едно канапе и горко заплака.

Даде воля на тъгите и болките си и когато най-сетне дойде на себе си, мъката изчезна от хубавото му мъжко-лице.

– Елисавета е изгубена за мене – каза той, – аз няма никога да я видя. И по-добре така! Защото ако сега я видя, какво ще стане с нея? Нима не принадлежа на друга? Не съм ли свързан с брачни връзки? Не, не, аз трябва да забравя Елисавета, трябва да я залича от всичките си спомени, но на детето ѝ, моето дете, трябва да бъда защитник и покровител.

Той бързо натисна електрическото копче. Влезе неговият личен адютант. Великият княз му заповяда да повика градинаря Стефанович.

Стефанович беше постъпил на служба още когато великият княз бе съвсем невръстен. Отначало му бе като придружител, а после, като поостаря, го пенсионираха и го направиха градинар. Стефанович се зарадва, че князът го повика, защото отдавна не беше имал случай да говори с него.

– Стефанович – каза великият княз, когато градинарят влезе в

стаята му. – Ела по-близичко, имам нещо да поговоря с тебе.

Градинарят падна на колене и целуна десния крак на княза.

– Стани, старче, и чуй какво ще ти кажа – добави князът. – Искам да изпитам твоята вяроност и преданост.

– Трябва ли да си дам живота за тебе? – извика Стефанович. – Ти знаеш, че няма да се поколебая, защото винаги съм те обичал, велики княже Константине!

– Това го зная, старче; зная, че ти си ми верен. И затова в най-важния случай се обръщам към тебе. Още тази вечер ще вземеш едно дете, което ще ти предадат от мое име. Ще го пазиш при себе си, докато не ти дам други нареждания. Ти и жена ти ще го гледате като собствено дете, като зеницата на окоото си.

Стефанович скръсти ръце на гърдите си и дълбоко се поклони.

– Бог да те благослови, бащице – каза той. – Детето ще бъде под моя покрив така осигурено, както е при тебе. Аз ще кажа на жена си да слее своя живот с живота на детето.

– Няма да говорим повече за това – прибави великият княз. – Ти ще мълчиш като гроб и преди всичко ще кажеш на жена си, че ако си позволи да говори с други жени за това, ще изпита моя гняв. Никои не трябва да знае, че детето е у вас и че аз го посещавам.

Стефанович се усмихна; с това искаше да каже, че добре е разбрал княза.

– Жена ми ще мълчи, бащице, защото аз ще ѝ запуша устата. Ти трябва да речеш: Върви, Стефанович, така трябва да бъде...

– За Бога, стига си ми бърборил разни врели-некипели – каза князът. – Сега върви и се приготви да приемеш детето, защото преди да се мръкне, то трябва да е при тебе. Още нещо. Ти едва ли имаш подходяща мебелировка, затова иди при адютанта и му кажи да ти набави нужната мебел. Кажи му, че аз заповядвам така.

Стефанович повторно се поклони пред княза, целуна му краката и излезе от стаята.

Великият княз седна на писалищната маса и написа няколко реда. След това адресира писмото до директора на сиропиталището.

Същата вечер някакъв призрак, увит в черно наметало, премина през градината на замъка и се запъти към къщичката, в която живееше градинарят. Неговото жилище беше разположено в един ъгъл на това величествено здание, в самото начало на изкусно направения парк.

Едно почукване на вратата и тя се отвори. Стариият Стефанович измери с остър поглед странника, който искаше да влезе вътре.

Но изведнъж лицето му се промени и той радостно извика:

– Това си ти, княже Константине. Да бъде благословено идването ти в къщата ми и нека света Богородица да ми подари още много щастливи дни като днешния.

– Тихо, старче, тихо – каза той. – Никой не трябва да знае, че съм тук. Донесоха ли детето?

– Тук е – отговори градинарят, след като въведе гостенина в добре наредената стая. – То е като ангел, същински ангел, и ако ти позволиш, бащице, бих рекъл: да не знаех, че нямаш малък брат, сякаш да помисля, че това дете е брат на Романовци.

– Къде е? – попита нетърпеливо князът.

– Там – отговори Стефанович, като посочи съседната стая. – Детето беше така уморено, че щом го доведоха, заспа и жена ми го сложи на креватчето му. Сега тя стои над него и го пази. Да, при нас ще му бъде много добре.

– Искам да го видя – каза Константин с разтреперан глас. – Ти останни тука, Стефанович, а аз ще отпратя жена ти. Искам да съм насаме с детето.

Съвсем полека той отвори вратата и влезе вътре.

Стефанович беше украсил стаята, както му бе заповядано. Зад копринената завеса беше сложено твърде елегантно нареденото легло на детето. Недалече от него, на една маса, имаше разпятието на Исуса Христа и две свещи. От тавана се спускаше кандилце, което разпръскваше слаба светлина. Стъпките на Константин не се чуваха поради дебелия килим, с който беше застлана стаята.

До креватчето стоеше жената на градинаря, сериозна и кротка.

Бабата като че ли бе позаспала. Твърде възбуден и раздражен, Константин се наведе над леглото. Вик на радостна изненада се изтръгна от устните му, когато забеляза златния кръст на голите гърди на детето.

– Този кръст! – извика той. – Аз го познавам много добре. Елисавета го носеше. Това е моето дете, което намерих в сиропиталището.

Сега той беше напълно уверен, че Владимир е неговият син.

Беше потресен. Неговото дете, детето на Елисавета, пак беше намерено. Когато се наведе над детето си, очите му бяха насълзени, започна да шепне:

– Ти си при баща си, мило ми дете. Аз ще те гледам като розата на моята младост. С тебе ще поправа грешката си към твоята нещастна майка.

Целуна бялото чело на детето и с наведена глава излезе от стаята.

Щом вратата се затвори, бабата, която се преструваше, че спи, се повдигна и с тъп поглед гледаше ту вратата, от която бе излязъл князът, ту детето, което лежеше в постелката. След като се увери, че князът е излязъл от градинката, извика:

– Стефанович, ние не се лъжем. Това дете е негово.

– Негово дете? Значи наистина е негово дете? – смееше се доволен Стефанович. – Жено, това значи, че трябва да внимаваш; хубави парици ще паднат.

– И аз това мисля – отговори тя. – Младата княгиня ще ни бъде особено благодарна, ако ѝ съобщим за детето. Старче, аз чувам как рублите звънтят. Разтвори си двете ръце, за да можеш да сграбчиш повече.

– Значи ти мислиш да кажеш за това на великата княгиня? – попита жена си Стефанович, който бе научен да ѝ се подчинява. – Не е ли похубаво да съобщим на самия цар?

– Луда главо! – извика жена му. – Царят ще се разсърди и детето няма да остане повече при нас. С младата княгиня ще бъде по-иначе. И ние дълго време ще я водим за носа. В мътната вода ще ловим риба, рублите ще започнат да ваят като дъжд, дори ще ни дойдат до гуша. Стефанович, великата княгиня трябва да научи. Аз ще обмисля как и по какъв начин да се забодее червеният меч, който изкова тази тайна.

VI. ГОСПОЖА БОЯНОВСКА

В хубавия дворец на великия княз Константин се готвеше бал. Новата двойка щеше да се запознае със столичното общество.

Според специалните нареждания на царя балът трябваше да бъде колкото се може по-бляскав.

Господарят на цяла Русия искаше да опровергае с един удар носещите се из града слухове за недоразуменията между него и брата му, от една страна, и между последния и неговата любима. Как щеше да се отрази това празненство на Константин? Какво можеше да направи той, когато царят бе заповядал така. Не можеше да се противи на брат си, на царя, защото твърде добре познаваше непоколебимата му воля. Александър II, който управляваше семейството си, както и държавата, не бе научен да му се правят забележки.

Колкото Константин се дразнеше от това празненство, толкова жена му се радваше като малко дете.

В своето отечество Гърция Хела тъй много бе слушала за големите богатства и разкоша на руския двор, че с голямо нетърпение очакваше празненството, на което тя ще бъде царицата.

Бляскава и очарователна музика се разнасяше из украсените салони. Обществото блестеше със своите коприни, злато, брилянти и разкошни кадифета. То се състоеше от високопоставени личности, които обкръжаваха царския престол, и от хубави жени, които украсяваха Петербург.

И най-безпристрастният съдия трудно би дал преценката си за най-хубавата измежду тях.

Още повече би се колебал той, ако погледът му бе зърнал хубавата главица с черни коси, онази Рафаелова мадона, която с извънредно хубавото си лице, с големите си черни очи и пурпурните си устни, между които се белееха два реда зъби, представляваше оживяла богиня Венера.

Говореха, че госпожа Бояновска е най-красивата жена в Петербург и в цяла Русия.

Госпожа Бояновска, чийто мъж, както знаем, прекарваше черните си дни в сибирските рудници, не бе се отказала от траурните си дрехи. Черната траурна рокля беше доста отворена отпред, та хубаво изпъкваша белият ѝ врат и белите ѝ пълни рамена, а и пълните ѝ гърди, които се вълнуваха като вълните на свежия младежки живот. Копринена

панделка пристягаше косите ѝ, в които блестяха скъпоценни брилянти.

Тиха меланхолия се четеше на хубавото ѝ лице. Тя не се смееше никога. Погледът ѝ винаги бе сериозен и когато трябваше да се усмихне, тя бързо ставаше пак сериозна. Млади кавалери постоянно я обикаляха и просека усмивка от хубавите ѝ червени устни. Всички я ухаждваха, но всички разбираха, че от ухажданията и любовните им изповеди няма никаква полза, защото госпожа Бояновска бе винаги сдържана и нямаше изглед, че след мъжа си другиму ще даде ръката си. Но въпреки това – колко бе хубава тази жена, извънредно хубава, – щом пожелаеше, тя можеше всекиго да привлече и да го завладее.

Но тя не само е хубава, но и богата, поне така мислеха хората. Нима можеше да бъде иначе? Имаше дворец на брега на Нева, където живееше буржоазията на руската столица.

Имаше слуги, държеше прекрасни екипажи, даваше големи приеми, които даже надминаваха тези в самия дворец. При такава жена, разбира се, се събира най-разнообразно общество; и най-високопоставените считат за голямо щастие да я придружат до къщи. Изглеждаше, че в момента Феодора Бояновска никак не се стремеше към това, тъй като без много церемонии се бе отделила от очите на обожателите си в ъгъла на зимната градина, дето се дишаше по-свободно.

Зимната градина на великия княз наистина заслужаваше внимание. Тя бе талантливо произведение. Колосални мраморни стълбове се извистваха из цялата градина. Този очарователен парк бе осветен отгоре и беше пълен с вечнозелени кипариси, елхи и други дървета, разпръснати между мраморните стълбове.

Високи палми ограждат най-красивия павилион, в който имаше златни канапета и маси за онези, които желаеха уединение и спокойствие – да могат да си починат.

В един от павилионите, който се намирал до входа на градината, влезе Бояновска. Подпря с ръка пълните си обли гърди и в този миг нещо зашумя в листата; дългите палмови стъбла се разтвориха и се показа човек, който се приближи до нея.

Тя не се изненада никак при появяването му.

Наведе се съвсем леко от канапето и го попита тихо:

– Преди малко в салона ми пошепнахте, че желаете да говорите насаме с мене и че тук ще ме чакате. Какво има, Кардов, какви новини ми носите?

Кардов, който бе любимец на царя и бе дошъл по негова заповед и против волята на великия княз, приведе рамене и отговори с

извинителен тон:

– Много съжалявам, че ви лиших за една минута от удоволствието да присъствувате на този сияен бал, но не мога да скрия една новина, която е много важна както за вас, така и за двама ни.

По лицето ѝ се изписаха страх и изненада; Феодора подскочи уплашено.

– За Бога, Кардов! – извика тя разтревожена и бледа. – Дали не става въпрос за Бояновски? Да не е умрял в Сибир? Вие извърщате глава? Значи той е още жив в сибирските рудници?

– Избягал е – каза задавено Кардов.

– Избягал! – извика Феодора. – Значи той е избягал от гроба на живи заровените? Значи пак е свободен?

– Как е избягал – каза навъсено Кардов, – както на вас, Феодора, така и на мене не ми е известно! Но за съжаление нямаме причини да се съмняваме в това. Тази новина научих от официално място и досега никой друг освен мене не знае; дори самият цар. Заточениците решили да убият капитан Николин, за да се отърват от теглилата си.

– И това е било възможно? – каза Феодора. – Ха, ха, ха, тогава тези ужаси в Сибир са гола измислица, щом затворниците се радват на неограничена свобода!

– Но съзаклятието не е успяло – прибави Кардов, като не обърна внимание на присмеха на тази жена. – Затворниците са хванати, да, те не успяха. Бояновски единствен успял да избяга: а всички други са върнати обратно в рудника. Николин не е умрял, въпреки тежките си рани. Той е на път за Петербург, където ще се лекува при прочути лекари.

– Какво ме интересува Николин? – каза Феодора с разтреперан глас и блеснали очи. – Дали ще живее, или ще умре ми е безразлично, важно е, че Бояновски е свободен! Докато ние говорим тука, той може да е на път за Петербург? Ах, настръхвам, като си помисля, че ще го видя, че ще се явя пак пред очите му!

Хубавата жена покри лицето си с ръце и падна на канапето, като въздишаше тежко.

Кардов се приближи до нея. Очите му светеха от пламенна страст и на неговото винаги хладнокривно лице се изписа горещо чувство.

– Защо се плашите и измъчвате така; това е излишно – шепнеше ѝ той на ухото. – Въпреки че Бояновски е свободен, за да пристигне в Петербург, му е необходимо много време. Мислите ли, че ще му е лесно да премине през пространните сибирски гори, степи и дефилета? На всяка стъпка го преследват казаци на бързоходи коне. От хиляди бегълци

рядко се случва да се спаси някой и този един едва ли ще бъде Бояновски.

Хубавата Феодора стисна нежно двете ръце на Кардов, като го гледаше с измъчен поглед.

– Вие ми възвръщате наново живота – каза тя. – Ах, не се смейте, приятелю! Вие не можете да си представите колко ме мъчи сянката на Бояновски. Често сънувам, че сянката му е до мене и хладно ме пита: Жено, какво направи с мен? И думите му преминават в страшен гръм. Предателко, звучи в ушите ми. Нещастнице, ти трябва да умреш, и то от моите ръце. Аз ще те удуша! И тогава, Кардов, ми се струва, че две ледени ръце ме душат, а аз, треперейки от страх, се пробуждам.

– Сънят е измама, прекрасна приятелко – отговори Кардов. – Няма защо да се тревожите, че вие сте причината на заточението му в Сибир! Аз съм уверен, че той още ви обича и не се съмнява във вас.

Феодора отпусна рамене.

– Мислите ли, че той не знае кой го е предал в ръцете на полицията? Наистина аз се преструвах, че нищо не зная и когато го откарвах от къщи, той се хвърли на врата ми и започна горко да плаче. Аз проклинах стражарите, легнах на пода, тъй че те трябваше през мене да преминат. При все това много спокойно отидох в будоара си и там получих от очаквания ме чиновник на тайната полиция голямо възнаграждение за предаването на Бояновски.

– Наистина щастлива трябва да се смята полицията, че има такава хубава и изкусна агентка. Жертвата, която направихте, прекрасна госпожо, е най-скъпата в цялата държава. Кой би могъл да ви се възпротиви? Кой би могъл да скрие от вас каквато и да било тайна, когато искате да я откриете?

Хубавата Бояновска се изправи, като се подпираше с ръка на масата, и погледна пред себе си.

– Право да си кажа, това не е на добро – каза тя – и често се кая, че съм го сторила. Нима в тая опасна игра не излагам живота си на опасност? Да предадеш невинни хорица на бесилка? Знайте, че един ден, ако някой от тях се освободи, първата му грижа ще бъде да забие ножа в сърцето ми! Тялото ѝ леко потрепера.

– Излишно е да се страхувате – отговори директорът, – защото нито един от тези, които отиват в Сибир, не се връща между живите. След това, хубава госпожо, вас ви осигуряват услугите, които правите на полицията – а това е доброто възнаграждение. Представете си как скромно щяхте да живеете, ако ви отнемеха палата, тройката и слугите.

Доколкото зная, Бояновски не ви е оставил Бог знае какво имущество и всичко, което имате сега, се дължи на умението ви и на прелестите ви. Наистина какво направихте с последните разследвания, които ви възложихме?

– Ах, да, вие навярно имате предвид младия барон Фон Пал – каза вдовицата, като повдигна внимателно главата си.

– Във всеки случай аз мисля за него – отговори Кардов. – Полицията се съмнява в него, защото ѝ е известно, че той е бил член на прогресивната партия в Германия. Сега той е в Петербург и като че ли се е обявил за нихилист. Доверил ли ви е това, Феодоро?

– Нещо повече. Изповяда ми своята любов. Знаете ли, че аз го познавам отпреди 3 години, от Берлин? Нашето запознанство стана при твърде особени обстоятелства. Но за това ще ви кажа по-късно. Ще се огранича само да ви кажа, че барон Хуго ме придружаваше до Петербург и оттогава лежи в краката ми. От деня, когато полицията ми повери задачата да разбере дали той е в нихилистическия кръжок, личността му повече не ме интересува.

– Той повери ли ви? – попита Кардов.

– Още не е – отговори Феодора, като наблегна на последната дума, – но очаквам всеки ден, всеки час и минута да стори това.

– Но тогава ще изпълните ли задължението си своевременно да съобщите на полицията?

Хубавата жена се изправи и го прониза с изпитателния си поглед.

– Какво ме питате, Кардов? Не съм ли била изправна досега? Защо пък именно той да е привилегированият?

– Защото се носи мълва, че вие го отделяте от останалите, Феодора; знае се също, че той идва при вас нощно време, а след това ходи и по други места...

Феодора се изсмя.

– Никога не съм предполагала, че полицията ще се усъмни в мене, като се имат предвид големите услуги, които ѝ правя в качеството си на неин агент. Не мислех, че следят всяка моя крачка. Каквото искат да правят, аз не се боя. Истина е, че баронът идва у дома често и при това твърде късно вечер, но тези посещения са в полза и в интереса на работата.

– Заклевате ли ми се, че не любите барон Фон Пал? – пошепна Кардов.

– На какво основание искате да сторя това?

– На какво основание ли? – попита Кардов. – Не знаете ли, че аз ви

любя? Искам да станете моя жена. Най-голямото щастие за мене ще е да ви нарека моя жена. Спомняте ли си, Феодора, какво ми отговорихте веднъж на това?

– Спомням си наистина – отговори хубавата жена; очите ѝ заблестяха с особен пламък, който отразяваше победата ѝ над този човек. – Тогава аз ви рекох, ако искате да стана ваша жена, че вие трябва да станете велик човек, Кардов.

– Трябва да стана велик човек – каза Кардов развълнувано. – Оттогава не мога да забравя тия думи. Те ме съпровождат насън и наяве, звучат ми непрестанно: ти трябва да станеш велик човек, велик като... и ето, оттогава аз все се възвишавам, Феодора, От обикновен офицер на тайната полиция станах директор на тайната петербургска полиция. Тази длъжност не е така незначителна както в обществото, така и в държавата. Питам ви сега: Феодора, желаете ли да ми станете жена?

– Повтарям, както по-рано: трябва да станете още по-голям човек, Кардов!

Бледното лице на Кардов се свъси, веждите му се свиха и той напразно поглаждаше брадата си.

– Знам, вие искате да стана още по-велик, Феодора – каза ѝ той тихо. – Добре, аз ви разбирам, вие държите на своето; това, което не давате на полицейския директор, ще благоволите да дадете на министъра на полицията?

Той млъкна, като че очакваше от нея отговор, но хубавата вдовица не отговори, само лека усмивка се показа на устните ѝ.

– Министър на полицията. Нали звучи по-добре? Аз ще ви докажа, Феодора, че пред нищо не ще се спра, за да ви придобия.

Той се поклони и си отиде.

Феодора го изпрати с поглед, в който се четеше присмех и ирония.

– Никога няма да бъда в твоите прегръдки – каза тя. – По-скоро бих прегърнала змия, отколкото тебе.

Тя се запъти към салона, където в това време свиреха и танцуваха валс.

Двойките се обръщаха след нея. Няколко кавалери изтичаха при хубавата Феодора и я поканиха да танцува.

Феодора не бе разположена. Тя стана умислена, след като чу думите на Кардов. Не можеше да забрави, че Бояновски е свободен от робството.

Отказваше на всички покани за танц и си помисли: не беше ли по-добре да напусна това общество? Но изведнъж някой извика:

– Хубава вдовице, ще ми откажете ли, ако ви поканя на валс? Феодора се обърна: пред нея се представи млад хубав момък с руса брада и с живи пламенни очи.

– Хуго – извика учудено тя. – Вие тук? На бала на великия княз?

– Като научих, че си тук, веднага си взех входен билет – каза той с ясен глас. – Надявам се, че не ти е неприятно да ме видиш тук.

– Що за въпрос? – каза тя, смеейки се. – Но слушай, знаеш ли, че никой не трябва да забележи нашите близки отношения? Затова не ми говори на ти, нито ме наричай Феодора. За тебе трябва да съм госпожа Бояновска, както ти за мен си Хуго барон фон Пал.

– Добре тогава, госпожо Бояновска – отговори Хуго сърдито, – моля ви да потанцувате с мен.

За един миг тя се намери в прегръдките на младия курландски барон. Въртяха се из салона под звуците на чудесната музика, гърди до гърди и сърце до сърце.

Хубавата двойка правеше особено впечатление. Другите двойки се оттеглиха и ги оставиха сами.

Феодора бе опряла красивата си главица до рамото на младия танцьор. Топлият ѝ и приятен дъх го унасяше и опиваше и той все по-силно я притискаше до гърдите си.

А тя! Все повече и повече се отдаваше на това сладко чувство, защото той, той бе човекът, когото любеше, на чиито гърди би желала вечно да снува.

Да, гърдите ѝ се повдигаха от силна страст към този млад човек. Хуго също се смяташе за най-щастливия човек, тъй като имаше най-хубавата жена в целия Петербург. Той беше луд за нея.

Най-после придружи дамата до едно канапе с червена корона на облегалката.

– Това беше чудесно, неизказано хубаво! – каза Феодора. – След такъв хубав танц празненството вече няма значение, затова те моля, Хуго, придружи ме до вкъщи. Искаш ли да ти предложи чай?

Преди Хуго да отговори, адютантът на великия княз се изправи пред него, поклони се ниско и каза:

– Господине, Негово царско височество великият княз иска да се запознае с вас. Имайте добрината да ме придружите.

Нищо не му оставаше на Хуго, освен да се отзове на поканата. С поглед, пълен с любов, той се прости с Феодора и тръгна след адютанта към мястото, където го очакваше великият княз.

Константин го поздрави с леко кимване.

– Току-що научих, че вие сте барон Фон Пал...

– Хуго барон фон Пал, Ваше Височество – каза младият човек и учтиво се поклони.

– Доколкото помня, тази фамилия води началото си от Курландия – каза великият княз, без да издаде вълнението си.

– Глава на фамилията е баща ми Фридрих фон Пал, който се намира от дълго време в източната провинция.

– Фридрих фон Пал ваш баща ли е? – попита раздражен Константин. – Той има някакъв имот в околностите на Рига.

– Тъй вярно, Ваше Царско Височество! Моят баща живее в имението си в Паулинкс.

– Веднъж бях гост на баща ви – каза великият княз с колеблив глас. – Не си спомням да съм ви виждал. Тогава имаше големи флотски маневри в Рига.

– Аз прекарах няколко години в Берлин, където завърших образованието си.

– Спомням си, баща ви ми разправяше, че имал син в Берлин. Ако не се лъжа, имате и една сестра?

Гласът на великия княз потрепваше предателски и той се облегна на стола, който се намираще пред него.

Челото на Хуго се свъси, устните му потреперваха и той едва проговори:

– Да, имах една сестра, Ваше Височество, имах, обаче сега нямам!

– Значи е умряла? – попита великият княз.

– За нас е умряла, за баща ми и за мене. Тя избяга от къщи, за да се съедини с човека, който я отвлече. Кой е този нещастник ние не знаем, дори не успяхме да открием следите ѝ, въпреки голямото търсене. Като че в земята е пропаднала.

– Как понесе баща ви този удар? – попита с разтреперани устни Константин.

– Той стана мълчалив, а черната му коса съвсем побеля.

– Навярно проклина човека, който е отвлякъл дъщеря му.

– Не толкова него, колкото самата нея – отговори Хуго. – Елисавета беше неговата любимка и той по-скоро би повярвал, че светът ще пропадне, отколкото, че тя ще избяга от къщата му, за да се отдаде на този срамен живот.

Великият княз кимна в знак на одобрение и след това прибави:

– Не трябва така жестоко да осъждате сестра си. Вие може би не знаете какво я е принудило да постъпи така. Може би тя е искала да

бъде мъртва за своето семейство? Може би по независещи от нея причини не ви се обажда?

Великият княз се обърна и покри лицето си с ръце.

Хуго помисли, че аудиенцията е свършила, затова се върна при Феодора.

– Какво искаше от тебе великият княз? – попита тя.

– Ти искаш да знаеш твърде много – отговори Хуго. – Желаете само да се запознаем, а когато бях пред него, ме разпита за семейството ни, особено за сестра ми, от която отдавна сме вдигнали ръце и която вече сме оплакали, както знаеш.

– Ах, онази нещастница Елисавета? Значи за нея разпитваше великият княз?

– И то с такъв интерес, та човек би помислил, че тя му е добре позната.

– Наистина това е много чудно – каза унесено Феодора. – Но хайде, изпрати ме до файтона и ела с мене у дома.

Хуго я взе под ръка. Гордо преминаха салона и излязоха през малката врата. Феодора се притисна до младия човек. После отиде да си вземе наметалото. Нейната тройка я очакваше: конете нетърпеливо ровеха замята.

Хуго повдигна хубавата жена и ѝ помогна да влезе във файтона. Тя с разтревожен глас му извика:

– Ела и седни по-скоро до мене.

Тъкмо когато Хуго понечи да скочи в колата, една ръка го сграбчи силно и един глас, при звука на който той цял потрепера, извика гръмко:

– Барон Хуго, само за минутка, само една дума.

Хуго побледня. Пред него стоеше стар човек, загърнат в пелерина.

– Тате – извика Хуго, – ти си тук?

– Виждам, че не ти е много приятно, като ме виждаш тук. Лишавам те от едно приятно развлечение, но ти трябва да ми посветиш няколко минути, тъй като имам да ти съобщя нещо твърде важно.

– Хайде елате, бароне – извика хубавата жена. – Не е кавалерски да ме оставяте да чакам така дълго на този студ.

– Тате – извика с нетърпение Хуго. – Ти няма да ми се разсърдиш, ако най-напред изпълня дълга си като кавалер. Можем да си поговорим и утре, ако щеш и днес. Каж ми само в кой хотел си отседнал и аз след един час ще бъда там. Ти сам ще се увериш, че...

– Аз не зная нищо друго, освен че твоето време принадлежи първо на баща ти – извика старецът сърдито. – Кочияш, карай, младият

господин няма да се качи.

Повелителният тон, с който старецът каза тези думи, така по-действува на кочияша, че той без колебание дръпна юздите на конете и те потеглиха в галоп.

– Тате, какво направи? – извика Хуго.

– Аз те задържам за един час, това е всичко – късо и грубо отговори главата на високата баронска фамилия от Курландия. – Навярно ти ще имаш случай пак да се срещнеш с тази хубава дама. Сега ми кажи откъде идеш.

– От двореца на великия княз. Имах честта да бъда поканен на бал.

– Имал си честта! – извика баронът и се усмихна. – Видя ли те лично великият княз? Знае ли, че си Пал?...

– Да, тате. Той живо се интересува за нашето семейство, за тебе, за тайнственото изчезване на Елисавета. Иронична усмивка заигра по устните на стареца.

– Разпитвал е за Елисавета? – извика той, като стисна ръката на си-на си и я дръпна към себе си. – Той е разпитвал, казваш ти? Глупак! Той знае сто пъти по-добре от тебе къде е тя.

– Тате, как да тълкувам думите ти? Говориш двусмислено! Аз се боя за тебе, защото очите ти така необикновено светят. Това, което говориш, пада като удар върху мене.

– О, аз бих желал да е като удар с чукове – говореше старият съсем извън себе си, като стискаше юмурици. – Удар на чук, който ще унищожи похитителя на моята чест, опропастителя на детето ми. Виждаш ли свещите горе в салона? Мислиш ли, че те светят за удоволствие и радост? Аз ти казвам, че това са свещи на смъртта, които осветяват ковчега, в който лежи сестра ти, моето чедо. Чуваш ли музиката горе? Ти мислиш, че музиката, под чийто такт танцуват, е весела? Ха, ха, ха, лъжеш се, синко! Това е погребална музика. Там горе носят една нещастница към вечното ѝ жилище.

– Тате, в името на Бога, моля те, утеши се. Бягай оттука. Ти не знаеш колко шпиони обикалят наоколо и могат да те чуют.

– Нека чуят тайната, която ще ти съобщя. Ако ме ядосаш, знай, така високо ще я кажа, че целият свят ще ме чуе. Слушай! Великият княз Константин е този, който измами твоята сестра. Заради него тя пожертвува своята чест.

Вик на изненада и болка се изтръгна от гърдите на Хуго.

– Това е невъзможно, тате, не може да бъде.

– Не може да бъде! – извика старецът. – На твоите години сега

може би така ти се струва, но после ще разбереш, че на тоя свят всичко е възможно. Възможно ли е князът да постъпи така с жертвата си, след като тя му е родила син? Възможно ли е да ѝ се къдне в любов и вяроност, а след това да я заточи в Сибир?

Синът гледаше учудено баща си. Баштата продължи:

– Не ме гледай така. Ти мислиш, че съм си загубил ума? Не, в главата ми всичко е ясно и всичко казано мога да докажа. Имам свидетел, който ще ти каже къде е Елисавета.

Синът отведе баща си в съседната улица.

– Тате, ако всичко, което ми каза преди малко, е истина, то ние отсега нататък имаме още една цел в живота си: да освободим Елисавета и да отмъстим за нея.

Фридрих фон Пал прегърна сина си.

– Онова, което ти извърши през последните години, се заличава с тези думи. Да, ако не можем да освободим Елисавета, ще си отмъстим за нея. Ще отидем при един човек, който ще ти разправи за съдбата на сестра ти. Той ще ти каже как е била окована във вериги. Как е лежала в тъмница, как после са я влекли по снеговете, докато я закарали във вечната тъмница на сибирските рудници.

Гласът на стареца се задави от сълзи и той немощно сложи побелялата си глава на рамото на своя син, чиито очи също се напълниха със сълзи.

След малко старецът се съвзе и гордо се изправи на крака.

– Хайде сега да отидем при човека, който ще повдигне завесата на Елисаветиния живот. Бъди внимателен към него и му отдай нужната чест и уважение. Спомняй си винаги за момента, в който ще стоиш пред великия човек, пред гения, чието име ще бъде записано със златни букви в историята.

Хуго следваше баща си с решителни стъпки.

– Татко, къде ме водиш? – молеше го той. – Кой е човекът, дето ще ни разправи за Елисавета?

– Твоята уста хиляди пъти е изговаряла името му. Той е спасителят на своя народ – Михаил Бакунин.

VII. ЗАЛУТАН В СИБИРСКИТЕ ПУЩИНАЦИ

Най-ужасната от всички сибирски провинции бе Якутск.

Тя представляваше грамадно животно, спящо под снега. Там не бе проникнала културата. Грамадни вековни гори се простираха по цялата ѝ земя. Там рядко бе стъпвал кракът на европеец. Тези, които се бяха решили да дойдат в тази пустош, не се завръщаха вече назад в своето отечество. В грамадните африкански гори може да се изсече път за преминаване. Но кой би се решил да стори това тук, сред тези затрупани със сняг степи, където нямаше храна дори за зверовете? Якутск бе населен с азиатски племена, които бяха дотолкова примитивни, че живееха заедно с животните в подземни дупки. Нечистотия, гнила слама, развален въздух – ето каква бе храната на жителя на Якутск.

Европеецът не може да яде тяхната храна. Готвеха без сол почти изгнило месо и цялото семейство се хранеше от една паница. Там никой не знаеше какво е това пране, къпане, вестници. Не знаеха да четат и пишат. Речникът им беше по-беден и от тоя на австралийците.

В техните бедни колиби винаги се намираше по някоя съмнителна за полицията личност, която тук бе съвсем в безопасност.

Много от заточениците, на които бе писано тук да прекарат живота си, свършваха със самоубийство или пък полудяваха – друг изход нямаше за тях. И самите диви якутци се страхуваха от дивите зверове, които върлуваха тук и които разкъсваха пътниците.

Беше цяло чудо, когато през 1860 година в пустите гори на Якутск се появи човек. Той със страх и несигурно се движеше напред. Бе олицетворение на бедата и изнемощението. През окъсаните дрехи се подаваше пожълтялото му от студ тяло.

Черната му коса вече се беше прошарила и сплъстила. Брадата и мустаците му бяха покрити със сняг. Под кожата на измършавялото му лице ясно изпъкнаха костите. Голите му рамене бяха само кости и кожа.

Като че някакъв скелет се движеше. Но в очите се четеше твърда воля. Този самотен пътник беше Бояновски.

– Няма ли да свърши тази пуста гора? – каза си клетникът, изнемощял от път и мъки. – Ето че нощта приближава и вълците излизат от леговищата си. Денем те не се решават да нападнат, но нощно време човек не може да се скрие от тях.

Той извади един малък револвер и го разгледа внимателно.

– Бива го – каза си, – щом мога да стрелям още 10–15 пъти с него. Това малко оръжие ме е спасявало много пъти от моите преследвачи. Не зная как да благодаря на providението, че ме избави от казака, който ме преследваше и когото убих с оковите си.

През деня Бояновски вървеше бодро, с надежда, че ще попадне на добри хора, които ще го приберат и ще му помогнат в бягството.

Но когато настъпи нощта, тази ужасна нощ, той изгуби всяка надежда и отчаяно насочи оръжието към гърдите си, за да се спаси от мъките.

Мисълта за жена му го спираше. Неговата хубава жена, която мислеше за него. Искаше му се да я прегърне и след това да умре.

Когато го отвеждаха, тя беше почти като луда. Струваше му се, че още чува отчаяните ѝ молби и викове, отправени към този, който го отвеждаше.

Той знаеше, че като се върне в Петербург, пак ще го затворят, но въпреки това искаше да види още веднъж скъпата си и любима жена.

Да, само още веднъж искаше той да види жена си, образа от сънищата му, само веднъж да я прегърне, да я целуне и да почувствува дъха ѝ, а след това да свърши с измъчения си живот.

Обзет от тия мисли, Бояновски си легна на снега, като сложи ръка под главата си и револвера до себе си.

Мъките на глада бяха ужасни. Ако не стигнеше до някоя къщурка, ако не намереше някоя добра душа да го нахрани и напои, той беше сигурен, че не ще види вече изгряването на слънцето.

Но Бояновски предпочиташе да умре тук, в тази гъста гора, отколкото да живее в сибирските рудници.

– Бедна Елисавета! Как ми се къса сърцето, като си помисля, че не можах да те освободя! Тебе, която се пожертвува за всички ни.

Той се отдаде на мисли за онези сцени и приключения, които се бяха разиграли в рудника.

Когато Елисавета, под предлог, че иска да съобщи на коменданта някаква тайна, влезе в къщата на Николин, останалите заточеници, които се бяха заклели или да умрат, или да се освободят, започнаха да действат бързо.

В това време Бояновски вече се беше освободил от тежките окови.

Как бе успял да ги счупи?

Още от първия ден на затвора си той пилеше веригите си, докато металът така се изтъни, че можеше да се счупи с камък.

И когато настъпи часът, той хвърли оковите. Но в същата минута

някой подсвирна наблизно.

– Тук, всички братя на нещастieto! – извика Бояновски като тигър.
– Минутата е близко. Нека Бог ни е на помощ!

– Ставай, псе! – извика един от приближаващите се казаци и насочи пълния си револвер към Бояновски.

Но преди той да успее да стреля, Бояновски му пръсна главата с чука си.

Казакът се строполи със силен вик на земята.

– Това заслужавате всички вие, безчовечни създания, всички, които така ни измъчихте – извика Бояновски.

В този момент заточениците нахлуха в изхода на рудниците. Никой не им попречи, защото те бяха избрали момент, когато казаците закусуваха заедно със стражарите. Обикновено при смяна на караула казаците изпиваха по едно шише ракия, пък и по няколко чаши отгоре.

Днес сториха същото и Бояновски много се радваше.

– Сполучихме – пошепна той на другарите си по нещастие. – Останете тук, за да не вдигате шум със синджирите си, а аз ще отида да затворя вратата отвън, докато намерим време да я счупим. – Храброто сърце на Бояновски биеше силно, когато затваряше вратата.

Той се поколеба дали да завърти ключа, защото в това време се чу гласът на един казак, който викаше на другарите си да влизат вече в рудника. Казакът бутна вратата, но Бояновски успя да я заключи, след което се отправи към другарите си в рудника.

Казаците можеха да повярват в какво ли не, но не и в това, че заточениците могат да избягат. Те помислиха, че някой от другарите им се е пошегувал и ги е затворил в рудника. Удряха по вратата с юмурици, смееха се и викаха: „Отворете, хей, дяволи, отворете!“

Осъдените излязоха от рудника, предвождали от Бояновски. Пред караулното помещение се виждаха пушките на казаците, заточениците ги грабнаха и се запътиха към къщата на коменданта.

– Ние трябва да освободим Елисавета – каза Бояновски. – Тя трябва да е убила Николин и сигурно са я задържали. Чувате ли писък? Любовницата му вика за помощ, защото нещастникът май се търкаля на земята. Ускорете крачка, приятели! По-скоро да отървем Елисавета!...

– Напред! – извикаха заточениците и оковите им глухо издрънкаха. Бледните им лица пламнаха от възбуждение и стиснали оръжието с измършавелите си ръце, те влязоха в къщата на коменданта.

– Ето ни, Елисавета, идем – извика Бояновски и прескочи няколко стъпала, мислейки, че и другарите му го следват.

Но чу глас, който викаше за помощ.

Бояновски се обърна, сякаш предчувстваше, че се бе случило нещо лошо. Но косите му настръхнаха от онова, което видя. На пода, до вратата на стаята имаше друга врата, която водеше някъде надолу. Вратата изведнъж се отвори и нещастниците пропаднаха в мрачното подземие.

Бояновски бързо и ясно разбра какво става. В рудника се говореше, че в къщата на Николин се намирали някакви зимници, входът за които знаели само капитан Николин и любовницата му. Тези входи с врати водели нагоре. Нечия ръка трябва да ги бе отворила точно когато заточениците минаваха.

От дълбочините на зимника се чува ужасни викове и охкания. Никой не знаеше колко дълбоки бяха тези зимници, но повечето от хората изпочупиха ръцете и краката си при падането.

Бояновски хвърли още един поглед върху тези нещастници и съобрази, че трябва да се спасява.

Пред него имаше открита пропаст. Ако слезеше по стълбите, щеше да попадне в ръцете на казаците. В същия миг няколко казаци, които навярно бяха разбили вратата, нахлуха вътре, за да си отмъстят на заточениците.

Бояновски мислеше, че е изгубен. Той бързо сграбчи револверите, които бе взел от казаците в рудника, и твърдо реши скъпо да продаде живота си.

След това вратата на къщата се отвори пред казаците и те се намериха пред зимника, откъдето нещастниците викаха за помощ.

– Млъкнете! – извика един от войниците, които веднага се приготвиха да стрелят.

– Огън!

Дванадесет пушки гръмнаха и дванадесет души се търколиха в зимника.

Скрит зад един стълб, Бояновски наблюдаваше страшното зрелище. Той яростно стискаше юмруци.

– Сега идва моят ред – каза си той, щом димът от пушките се разнесе, казаците се канеха да прескочат вратата на зимника; ала тъкмо когато реши да се остави на съдбата си или да се самоубие, забеляза едно прозорче, което гледаше към градината.

Той удари с юмрук по стъклото и то се разтроши на хиляди късчета.

Бояновски скочи бързо през прозореца и падна на снега.

Успя да се задържи на крака и хукна да бяга. Прескочи зида на

градината и без да забележи, че от ръката му тече кръв, забърза напред, сигурен, че сега започват нови теглила и мъки.

– Невъзможно е още дълго да издържа на тоя път – каза си Бояновски, както бе легнал да си почине. – Трябва да избирам между свобода и живот! Ако не стигна скоро до някоя колиба, очаква ме смърт.

Бояновски не искаше да заспи и дълго се бори със съня, но най-после заспа дълбоко на снега.

– Щастлив си, Бояновски, защото сега не изпитваш мъка. Почивай тихо, защото пробуждането ти ще е ужасно и страшно.

Той чу страшен вой и изведнъж се сепна.

Изправи се и видя две блестящи очи, вперени в него.

– Вълци! – извика той, разтрепера се и отпусна ръцете си, с които стискаше револверите.

Съвсем тихо се изправи. Вълкът следеше всяко негово движение.

Щом направи няколко крачки, вълкът се изпречи отпреде му.

Бояновски се прицели с револвера в гладното животно, гръмна и вълкът се затъркаля в локва кръв.

Като си пое дъх, Бояновски погледна умиращото животно.

Силният гръм бе отекнал по целия път и му се стори, че цялата местност оживя.

Бояновски се заслушваше. Дали не бе сбъркал с този гърмеж?

Той дълго стоя в неведение, докато от всички страни се разнесе воят на гладните вълци.

Бояновски бе като попарен, защото знаеше, че скоро ще стане жертва на сибирските вълци.

Чуваше как вълците тичат, защото бяха подушили, че наблизо има човек.

Искаше му се да живее.

Изведнъж той се обърна и хукна да бяга. Зад него вълците се приближаваха все повече и повече.

Цялата гора ехтеше от вълчия вой. Той щеше да стане тяхна жертва, ако не си служеше с лукавството, което индианците употребяват, т.е. криволиченето.

Вълците бяха на три крачки зад него и на Бояновски се стори, че чува дишането им. Още веднъж се опита да им се опре. Още веднъж помисли за своята хубава, любима жена, след което се обърна бързо и гръмна в глутницата. Най-близкият вълк се свлече на земята. Останалите се събраха около него и мигом го разкъсаха на парчета. Бояновски се възползува от това и започна да бяга. Но скоро се убеди, че радостта му

е била преждевременна. Вълците набързо унищожиха убития и пак почнаха да гонят човека.

Нещастният Бояновски напрягаше последните си сили. Толкова бързаше, че въпреки студа се беше изпотил. Изведнъж му се стори, че забелязва бяла точка. Това го развесели, защото знаеше, че се намира на шосето. Ако можеше да стигне до него, имаше надежда да се спаси; знаеше, че сибирските вълци не излизат от гората. Гърдите му се издуваха. Кървава пяна излизаше от устата му. Той изнемощя съвсем, но все пак тичаше. Вик на радост се изтръгна от гърдите му, когато разбра, че е излязъл на сибирското шосе.

Вълците спряха накрай гората. Изръмжаха още веднъж, когато разбраха, че жертвата им се е изплъзнала, и се върнаха обратно в гората.

Бояновски залиташе. Той едва се държеше на краката си, но се утешаваше, че още малко му остава да върви.

Месечината осветяваше пътя с ясна светлина. Бог като че ли му помагаше да види накъде да върви.

Изведнъж се показа малка къщичка, покрита със слама.

Кой би могъл да опише радостта на Бояновски в тази минута?

Той не знаеше какви хора живеят тук. Но мисълта, че не е сам в гората, облекчи тежкия му товар.

Той се намираще само на няколко крачки от къщата и тъкмо когато вдигна ръка да почука на вратата ѝ, падна в безсъзнание. Денят настъпи, а той още лежеше. Вече усещаше, че го тресе, но не знаеше, че това бе начало на опасна болест. Мъчеше се да се повдигне, но не можеше. В отчаянието си той се търколи в снега и тъкмо когато затваряше отново очи, вратата се отвори и на прага се показа едно младо момиче. В ръцете си то държеше стомна, с която отиваше за вода.

Бояновски мислеше, че вижда свръхестествено създание.

Не можеше да каже нито думица. Вдигна ръце, като че молеше за милост. Момичето го погледна със съжаление.

То притича и сложи ръката си под главата му, за да го повдигне.

Като видя, че не ще може само да го вдигне, то се изправи и каза:

– Ще викна майка си. Не се страхувайте, знай, че сте беглец от рудниците, но сам Бог ви е изпратил в къщата ни. Тук ще бъдете спокоен, защото и ние с майка ми сме изгнаници. Тук живеем в усамотение, далеч от хората и света. Потърпете малко. Майка ми не позволява нещастните да мръзнат пред нашата къща.

VIII. РУСКАТА ЧАЙНА

Балът в палата на великия княз бе в разгара си, когато госпожа Бояновска си тръгна с кавалера си. Те не можаха да си отидат, без да бъдат забелязани, както се надяваха. Две светли очи внимателно ги следяха; те видяха излизането им из малката врата, както и това, че бяха хванати под ръка. Този ням наблюдател беше Кардов, директорът на петербургската полиция. Никак не му харесваше дружбата на госпожа Бояновска с младия барон Хуго. Макар че беше хладен и без чувства, той страстно любеше Феодора. Огънят на любовта се бе запалил в сърцето му и щеше да изригне като лавата на някой вулкан.

– Тя го люби – каза си Кардов, докато ги наблюдаваше. – Тя го обича и му се отдава, а мене ме отблъсква! Глупости! Нима не се досещам защо прави тя това? Целта ѝ е да го съблазни и да разбере дали той е от партията, която цели преустройството на нашата държава, а за да постигне, това, тя трябва да се преструва, че го люби, докато го улови в мрежата си.

Кардов се поразвлече малко, но балът не му се нравеше без Феодора. Четвърт час след излизането на Бояновска той забърза по улиците на Петербург, загърнат с палто с голяма качулка.

Оглеждаше се на всички страни и крачеше замислен, с отпусната глава.

На един ъгъл срещна пиян човек.

За да избегне срещата с него, той забави малко крачка, но онзи като че нарочно идваше насреща му и докато Кардов успее да се дръпне настрана, пияният разтвори ръце и го прегърна.

– Пияно животно – канеше се да извика Кардов, но думите заседнаха на гърлото му, когато пияницата му каза тихо:

– Това съм аз, господин директоре!

– Ашинов?

– Вашият секретар иска да ви съобщи нещо много важно. Някой ви чака в канцеларията.

– Слушам! – каза Кардов тихо, като Ашинов.

Той забеляза, че някои любопитни минавачи го оглеждаха, удари Ашинов с оръжието си в гърдите и каза високо:

– Бягай оттука, пияницо. Иди си бързо вкъщи да се напиш. С голяма радост пияницата се оттегли и си отиде вкъщи. Той се махна и за

голяма радост на зрителите.

Кардов вървеше бързо и никъде не се спря, докато не стигна до вратата на едно голямо здание. Отключи я с едно малко ключе и се качи по стълбите на втория етаж, където висеше надписът: III отделение на царската полиция.

Това отделение беше част от тайната царска полиция, чиито членове имаха за цел да се грижат за благоразположението на целия руски народ и да внушават на всеки русин любов към господаря му. И ако не съществуваше тази любов, всеки бе длъжен да съобщи за това в Трето отделение. Тази тайна царска полиция се състоеше от малък кръг чиновници, всеки един от тях имаше доста много частни агенти на служба при себе си, които донасяха каквото са научили и пазеха тишина и ред сред народа.

Никой в цяла Русия не бе сигурен, че не го шпионират; откриваха най-големи тайни; това, което бащата казваше на сина си, това, което младоженците си казваха в брачното легло – разбира се, имаше и неистини. Ако някой в Русия искаше да си отмъсти някому, достатъчно бе да пошепне няколко думи на тайната полиция и в същата минута клетият човек вече не можеше свободно да се чувствава и радва на своя живот. Започваха да го преследват навсякъде и горко му, ако каже нещо в гнева си.

Такава бе задачата на III отделение на царската полиция, където Кардов бе едно от главните лица. Той влезе в стаята, където освен големите маси, имаше и едно канапе, сандък и чифт обуца. Телефонът беше сложен на една маса. Чрез него подчинените съобщаваха всичко на своя шеф.

Кардов се приближи до телефона и започна да прислушва.

След това взе бележника си и го запрелиства отгоре-отгоре.

– Не е важно – каза, но после, като намери онова, което търсеше, зачете от един продълговат лист.

– Не е възможно – каза той, – тази вест няма да се потвърди. Той не е полудял да дойде наред Петербург! Главата му е оценена и не ще се намери човек в Русия, който да не го предаде. Но както и да е, тази новина не може да е чиста измислица. Ашинов е бил винаги точен в работата си. Той никога не казва нещо, което не може да докаже, това не му е присъщо при неговото хладнокръвие.

Разхождайки се нагоре-надолу из стаята, той си говореше сам на себе си. Изправи се пред един шкаф – изглежда, бе се решил на нещо. Бързо го отвори.

Това бе неговият гардероб, където пазеше дрехите си; преобличаше се, когато ходеше да претърсва града. В този гардероб имаше всякакви дрехи – като се започнеше от просешка дреха, намираше се също и генералска униформа, както и попско расо.

Директорът взе едни вехти скъсани панталони, синьо палто с жълти копчета и със затворена яка, чийто цвят беше почти сив, стар цилиндър и бамбуков бастун с дебела метална дръжка.

Той напръска брадата си със сив прах, за да си преобрази лицето и си сложи сини очила.

Изглеждаше като старец на 60 години; никой не би му дал 30 години.

Преди да напусне стаята, погледна още веднъж онази записка, заради която се бе преоблякъл, и я постави в джоба си.

В нея пишеше:

„В Петербург, в къщата на евреина Абрахам Марголински, притежателя на чайна, се е настанил Михаил Бакунин, под името Армен Ибрахам.“

Чайната на евреина Абрахам Марголински се намираше в онази част на еврейския квартал на Петербург, където живееха бедните евреи – близо до Синагогата. Зданието беше двуетажно, с балкон, подпрян на здрави стълбове, който гледаше към Нева. Тук бе приятно да се живее лете, а през зимата никой не посещаваше чайната, тъй като стаите бяха съвсем ниски, стените опушени, а сводовете прости и вехти. Гостите бяха насядали около кръглите маси, на които вреше самоварът за чай.

Госпожа Марголинска с мъжа си Абрахам Марголински се намираха в най-голямата стая, където имаше най-много посетители, и ги обслужваха.

Запознахме ви вече с госпожа Марголинска, а сега ще кажем нещо и за Абрахам. Противно на красивата си жена, той бе нисък, краката му – сърпообразни и много големи, а ръцете му приличаха на ноктите на орел. Главата му беше покрита с къса къдрава коса, а лицето му бе обрасло с къдрава брада. То нямаше да изглежда грозно, ако не беше големият му нос с големите ноздри, дебелите устни и белоснежните зъби.

Когато тръгна към жена си, Абрахам пхна ръце в джобовете си и човек би рекъл, че единият му крак е по-къс от другия.

– Махлен, мила моя, пипни ръката ми да видиш как гори, все едно че имам треска. Хич не е за чудене, когато всяка минута очаквам да

дойде онзи човек.

Еврейката отпусна рамене.

– Абрахаме, да не си събркал, като си уведомил тайната полиция за него? Няма тъй лесно да се отървеш!

Абрахам се замисли, като сви горната си устна и се протегна.

– Махлен, не приказвай глупости – каза той. – Може ли да се мамя, когато чух името му от собствената му уста. Той разговаряше с онези буржоа и ей тука бе седнал. По произношението му човек би казал, че е от Курландия. Бях се скрил и чух добре, като каза: „Истина е, както е истина и това, че аз съм Михаил Бакунин. Вашата дъщеря ми разправи злочестата си история.“ Като чух името Михаил Бакунин, Махлен, все едно че скочих в ледените води на Нева. Бакунин! – казах си. – О, Боже, та неговата глава е оценена за 5000 рубли!

– Пет хиляди рубли! – възкликна алчно еврейката. – Нека Бог ни дава по толкова всеки месец, защото сумата е кръгла и добра, нали, Абрахаме?

– И аз така мисля – каза Марголински, като сви горната си устна чак до носа. – Затова изтичах да съобщя на моя господин Ашинов. Казах му: Ще делим наполовина, господин Ашинов.

– Мислиш ли, че ще дойдат да го арестуват? Марголински извади от джоба си часовник, погледна го и каза:

– Всяка минута трябва да са тук и затова не смея да оставя Бакунин да избяга; тогава ще бъде с 2500 рубли по-беден.

– Много добра сделка – каза еврейката, – но тазвечерната по ми се харесва. Ти що ще кажеш, Абрахам? Ако се доберем до златната диадема на госпожа Бояновска, ще спечелим повече от 2500 рубли.

– Уверена ли си, че тази вечер ще дойдат пианицата Янкович и жена му? – попита Марголински.

– Те дойдоха вече – отговори Махлен. – Заведох ги на втория етаж и им предложих да си пийнат малко ракия, за да бъдат посмели. Ще се промъкнем в къщата на Бояновска преди разсъмване.

Абрахам наведе глава, с което показа, че е съгласен напълно с нейния план. И в този миг се сблъска с един млад човек, който тъкмо влизаше в чайната.

– Къде беше, Исидоре? – извика той на младото момче. – Вместо да подслушваш гостите, ти навярно си се сгушил в някой ъгъл да спиш. Ако не беше син на умрялата ми сестра, щях да те изпъдя и тогава щеше да скиташ по улиците.

Шестнадесетгодишният младеж бе слабичък, но изглеждаше много

голям за годините си. Показваше се страхлив и сдържан. Сви рамене и отвърна:

– Вуйчо, защо винаги ме заплашваш, че ще ме изпъдиш? Колко много съм те молил да не ми говориш така, а ти винаги ме заплашваш и с полицията.

– Уверен съм, че и ти като нас ще напуснеш всичко еврейско и ще се покръстиш!

– Никога не ще чуеш от мен какви са съкровения ми желания – каза Исидор с блеснали очи. – Много пъти те молих да не ме караш да работя онова, което не желая и което ме унижава, но нищо не помага! Майка ми, твоята сестра, ме записа в гимназията да уча и ти добре знаеш това. Но след смъртта ѝ бях принуден да остана в твоята къща.

– Ти си мързеливец – каза Марголински, – който не заслужава и 10 рубли месечно. Сега иди да поднасяш чай на посетителите и недей гледа само как да се скриеш с някоя книжка. Трябва да ме слушаш. Разбираш ли?

– Какво ще ми направиш, като не ми се ще да изпълнявам ролята на келнер! – каза смело момчето.

– Какво ще ти направя ли? – извика Марголински и се нахвърли като бесен върху племенника си, ала онзи се приготви да отбива ударите. – Като те хвана, ще ти дам...

Плесница, смяташе да каже, но една здрава ръка го хвана изотзад.

Това бе жена му, която сложи край на тази неприятна сцена.

– Опомни се, Абрахаме – каза тя на мъжа си. – Нима искаш да пропъдиш посетителите? Какво искаш от това дете? Той е невинен. Не трябва да го караш да върши това, което не желае. Най-хубаво щеше да бъде да му помогнеш да продължи образованието си, защото може да стане славен и велик.

Исидор погледна с благодарност тази жена.

Тя го изгледа особено. Кръглите ѝ пълни гърди бързо-бързо се повдигаха. Черните ѝ очи с дълги клепки заблестяха, като че искаха да изгорят младежа.

Марголински се канеше да отговори на жена си, ала погледът му се спря на двама души, които в тази минута влязоха в чайната.

Единият приличаше на руски гражданин, което личеше по вехтите му дрехи и смачкания цилиндър; той носеше сини очила. Неговият другар бе още по-сиромашки облечен. Шапката си бе нахлупил чак до ушите. Той нямаше брада, докато другият, с черното облекло, имаше голяма брада.

– Ето че вече са тука – каза Марголински на жена си, стискайки ръката ѝ, – тоя без брадата е Ашинов.

– Исидоре, бързо дай на господата самовара. Или остави, аз ще им услужа.

В силната си възбуда евреинът не знаеше що да стори. Взе единия пълен с вода самовар, притича при двамата мъже и го постави пред тях.

– Още сега ли ще го арестувате, господин Ашинов, или чакате някого от вашите?

– Мълчи! – извика Ашинов. – Кой е човекът, когото смяташ за Бакунин?

Евреинът наливаше спирт в самовара.

– Нека благоволят господата да погледнат на онази маса отсреща. Там има един човек в турски елек и чалма. Сега разговаря с момчето със сивата брада.

– Значи това е същият човек, казакът със сините очила?

– Той е, ваша милост – пошепна му Абрахам. – Аз чух от него самия, че се казва Бакунин.

– Бакунин! – извика един глас, пълен с изненада. Марголински се обърна, като че ли беше ударен от гръм. Евреинът изгледа своя племенник, който при името Бакунин бе извикал така високо. В първия момент Абрахам като че ли искаше да го удари, но после се овладя, защото се сети, че така може да издаде тайната.

– Махни се оттук! – извика той, като съдържаше гнева си.

И Исидор се отдалечи, за да не видят гостите как го напада вуйчо му.

– Никой не чу нищо – каза Марголински на гостите, – а важното е, че и нашият човек не чу нищо. Какво още мога да сторя за вас?

– Затвори всички врати, за да не може никой да излезе навън, и когато аз извикам, ще изтичате заедно с жена ти в салона и ще изгасиш всички лампи.

– Тежко ми, ако трябва да изпочупя лампите, това ще ми струва много. Но аз смятам, че полицията не само ще ми заплати уговорената сума за главата на този човек, но и ще ми набави счупените лампи.

– Добре, гледай само по-скоро да се махнеш оттук, защото твоето присъствие ще ни издаде – каза човекът със сините очила.

И наистина нещастникът не предчувствуваше опасността. Той живо разговаряше с двамата си съседни. Той бе човекът, който с изпокъсаните си дрехи се бе скитал по сибирския път. Видяхме го като герой, който се притече на помощ на Елисавета, когато тя бе затворена в

тъмницата.

За да не го познаят, се беше маскирал и се представяше под името Михаил Бакунин.

Старецът и младежът, с които седеше, бяха барон Фридрих фон Пал и синът му Хуго.

Хуго чу от Бакунин историята на сестра си. Но макар че тази история го беше развълнувала дълбоко, все пак не можеше да забрави Феодора. Той разсеяно слушаше стареца.

– Хуго, ти чу всичко за сестра си. Какво мислиш да правиш, за да си отмъстиш и да я спасиш?

Хуго изтри сълзите си с ръка, на която блестяха брилянтени пръстени.

– Моля те, тате, не ме питай за това. Ти знаеш, че аз ще направя всичко, за да я избавя от сибирските рудници. Но кажи ми как бих могъл да скроя план в тази минута?

– Време за разсъждения нямаш, защото ако не избавиш по-скоро сестра си, тя ще загине. После ще обмисляш всичките трудности, свързани с това пътешествие.

– Аз ще заловя всички виновници и ще освободя Елисавета. – Така буйно го каза, че Бакунин трепна. – Но сега ми се иска да се освободя за малко от тези мисли.

– Аз мисля, че според мен отмъщението трябва да бъде целта на живота ти!

– И аз мисля така, Михаиле – додаде баронът. – Но ще ви обясня защо му се иска да се отдели тази вечер от мене и от дълга към сестра си.

– Тате, моля те – каза умолително Хуго. – Ти нямаш право да разкриваш тайната ми...

Но Фридрих клатеше глава.

– Пред човека, който ни стори такава голяма услуга, не трябва да имаме никаква тайна – каза той. – Не трябва ли да кажа защо искаш да си отидеш и да забравиш за семейното ни нещастие? Хората добре познават този човек, той трябва отдавна да се е досетил, че тук има пръст някоя жена.

– Добре, тогава най-после можете да узнаете всичко – каза Хуго, като се обърна към Бакунин. – Касае се за една жена, на която обещах да се срещнем тази вечер. Заради известията, които ни донесохте, баща ми ме задържа, та досега не можах да устоя на обещанието си, Но вече знам всичко и от утре ще живея само за отмъщението.

– От утре – повтори баронът, – даваш ли ми честна дума, че ако те

пусна тази вечер, след три дена ще отпътуваш за Сибир и ще спасиш сестра си?

След като размисли няколко минути, Хуго отговори:

– Давам честната си дума! След три дни ще тръгна да избавя сестра си.

– Знам, че дадената ти дума ще бъде свята. Ни един Пал не е пресъпил дадената дума.

Слаба руменина се показа на лицето на Хуго. Пред очите му изплува образът на един нещастен човек, един млад учител-немец. Неговият дух се яви пред него. Той видя лицето му, погледа му, който го укоряваше. Това лице имаше чертите на Конрад Фелзингер. Мъртвец се яви на Хуго и той покри лицето си с ръце.

– Далеч от мене, грозен спомен! Не искам никога да те виждам. Всичко е мъртво и заровено.

Той стана и подаде ръка на Бакунин.

– Сбогом – каза той. – Ще ви бъда длъжник! Позволете да се срещнем през малкото дни, които ми остават да прекарам в Петербург, за да ми дадете някои подробности за тежкото предприятие, което ми предстои да извърша!

– Утре по същото време ще ме намерите на това място – отвърна Бакунин, ала гласът му вече не звучеше с онази сърдечност, с която бе говорил преди малко на младежа. – Ние пак ще се видим – му каза той. – Аз имам да говоря с вас за благосъстоянието на Русия, барон Фон Пал.

Съпровождан от баща си, Хуго излезе от чайната. В същата минута човекът със скъсаните дрехи пошепна на другия със сините очила:

– Ще арестуваме ли и неговите събеседници или ще ги оставим да си отидат свободно.

– Остави ги да си вървят – отговори той. – Познавам единия от тях. Той е барон Хуго, а другият, изглежда, му е баща, чичо или някой роднина. Гледай, Бакунин стана! Ето че говори с евреина. По-бързо, Ашинов, сега трябва да го заловим.

Човекът със сините очила понечи да стане, но другият го спря.

– Още малко почакайте – каза той. – Марголински ми смигна да кротуваме.

– Дявол да го вземе, какво е пък това? Сега той отива с евреина?

– Този евреин няма така лесно да го изпусне – каза събеседникът му.

– Не вярвам, той е прекалено страхлив, за да направи нещо против нас.

– Ей-сега ще разкрием лукавата му постъпка. Но ето че жена му идва. Като че иска да говори с нас...

– Мъжът ми току-що подмами оня човек в една стая, откъдето-никой не може да избяга. По-добре е да се справите с него там, тъй като тук не е удобно. Пред гостите кой знае какво може да стане!

– Те се боят от нихилистите – пошепна мъжът с дългата дреха на другия с очилата.

– Дали се боят или не – е наша работа. Преди няколко недели стана една случка, която наистина хубаво ме изплаши. Във Варшава открихме един мъртъв ученик. Той бе писал на началника на полицията, че искал да му съобщи някаква тайна, от която зависел животът на царя.

– Но не, по-добре да свършим тихо тая работа...

– Ще ни повика ли мъжът ви, когато стане време?

– Ще ви повика, бъдете сигурни в това – каза еврейката. Успокоени от отговора, двамата мъже от тайната полиция заеха местата си до масата.

В това време Бакунин се качваше заедно с евреина по стълбите, които водеха на горния етаж.

Марголински осветяваше пътя на гостенина си. Свещта, която той носеше, светеше много слабо.

– На кой етаж е стаята, в която ме водите? – попита Бакунин, като хвърли подозрителен поглед към домакина.

– На втория – отвърна евреинът. – Стаята е така хубава; все едно че ще бъдете в лоното Аврамово.

Евреинът го въведе в една стая на втория етаж. След като остави свещта на масата и посъветва гостенина да си легне по-скоро, той излезе и заключи вратата отвън.

Щом остана сам, Бакунин дръпна езичето на вратата, смъкна изкуствената си брада, взе свещта и внимателно започна да разглежда стаята. Опитвайки дебелината на стените, той внезапно забеляза, че една от тях, точно зад мръсното канапе, беше преградена с дъски, там изобщо нямаше стена и у него се появи съмнение.

– Трябва да бъде много внимателен, да не би някой да дойде зад стената и да подслушва що говоря. Ха. Що е това? Лош знак!

Тези думи се отнасяха за железните решетки, които видя на прозорците.

– Чудно – каза той, – стаята е също като затвор. Никога не съм бил тъй недоверчив, както към този евреин; тоя човек никак не ми се харесва. – Свали елека си и се оказа, че отдолу е облечен с модерно облекло.

– У него има нещо съмнително; по лицето му се чете нехайство, а и струва ми се, че той потрепера, когато го погледнах строго в очите. Но от тези хора не се боя. Напоследък никой не знае колко е ценна моята личност за тайната полиция.

Изведнъж Бакунин млькна и огледа внимателно цялата стая. Не беше ли това познат глас? Той спря да диша и се послуша. Беше обезпокоен.

Бавно мушна ръка в джоба си и извади револвера.

– Струва ми се, че в последно време съм доста нервен, сякаш виждам духове там, където ги няма. Нима не съм сам в тази стая?

След като се поуспокои, продължи да се съблича, а после огледа наоколо, като държеше в едната ръка свещта, а в другата револвера. Така отиде и до леглото си.

Един черен предмет лежеше на пода под леглото. По всичко изглеждаше, че това е човек.

– Излез, глупецо! – извика Бакунин. – Вън, или ще продупча черепа ти, преди да съм видял лицето ти!

Изпод леглото изведнъж се показва една глава, а след това и тялото.

Бакунин се отдръпна назад, като не снемаше поглед от лицето на човека, срещу когото бе насочил револвера си.

– Какво дириш тук? – попита той. – Бързо ми дай оръжието си и кажи кой те е пратил да ме убиеш?

Непознатият уплашено показва вратата, като че искаше да му даде знак да говори по-тихо, след това падна на колене пред Бакунин, скръсти ръце и каза тихо:

– Аз те обожавам, Бакунин, ти си народен човек, спасител на нещастните.

Като ударен от гръм Бакунин отстъпи една крачка назад.

– Какво е това? – извика той. – Не може да е преструвка! Доколкото познавам хората, струва ми се, че този въодушевен поглед и този разтреперан глас са искрени.

– Прав сте. Намеренията ми са чисти като ясен ден – увери го младежът. – Откакто чух за вас, велики човече, аз ви уважавам и се стремя да се запозная с вас. Но ето че сега ми се удаде възможност да спася живота ви.

– Да спасиш живота ми? – извика Бакунин. – Значи някаква опасност ме грози?

– Голяма опасност – отговори Исидор, защото това бе той – и ако не ни помогне Бог, ще пропаднем!

– Трябва да има някакво предателство! – извика решително Бакунин.

– Черно и пъклено предателство – потвърди Исидор накъсо. – Ще ви разкажа що се случи. Аз съм племенник на вашия домакин. Бях седнал близо до вуйчо си, дочух думите, които той каза на жена си: „Махлен, тази работа навярно ще свърши тихо. Аз ще го заведа в стаята с решетките. Нека там да го нападнат, вържат и го отнесат с чувала. Тъй всеки ще помисли, че изнасят някаква стока, а не човек.“ Преди няколко минути чух как вуйчо ми произнесе вашето име пред две съмнителни личности и изведнъж се сетих, че това сте вие.

– Значи такава е работата – извика Бакунин и зареди револвера си. – Оставете ги да дойдат; ще ме намерят подготвен и ще отмъстя с кръв за това предателство.

– Моля ви в името Божие, не бъдете тъй безумен да смятате, че по този начин ще се спасите – каза Исидор. – Само бягството може да ви спаси. Но нямаме време! Струва ми се, че те приближават вече! Говорят за това как ще си поделят възнаграждението. Ще си поделят само лъвската кожа – додаде шеговито Исидор. – Аз ще ви спася, Михаил Бакунин!

Бакунин огледа подозрително стаята.

– Тогава трябва да сте магьосник, тъй като не виждам никакъв изход. На вратата са поставени стражари, а на прозорците има решетки. Няма никакъв таен изход! Как ще се измъкнем оттук?

– Вие сигурно мислите, че в тази стая няма таен изход – пошепна му Исидор. – Истината е, че за него знаем само аз и вуйчо ми.

След като каза това, той се приближи до едно изцапано обявление, залепено на стената. На него бяха напечатани разпорежданията на тайната царска полиция, отнасящи се до всеки ресторант в Петербург. Исидор повдигна това обявление и натисна някакво копче. Изведнъж една врата се отвори и Бакунин видя пред себе си мрачен вход и много стръмна стълба.

– Вървете подир мене и се дръжте за мене – рече младежът. – Време е вече, Михаил Бакунин. Ето, чувате ли, че идат?

– Отворете вратата, уважаеми господине – чу се отвън милият глас на Марголински. – Съжалявам, че съм принуден да ви безпокоя, но имам да ви съобщя една много важна новина.

– Глупак! – каза Бакунин и додаде със спокоен глас: – Сега, сега, обличам се. Моля, почакайте една минутка.

И Бакунин, и Исидор се изгубиха в тъмния вход. Исидор затвори

вратата и скри тайния изход.

Настъпни мъртва тишина. Марголински отново похлопа. Тишина, никакъв отговор. Той забарабани с юмрук и извика с писклив глас:

– Май не ви се иска да отворите, но полицията е тук и иска пътните ви документи. Полицията от шега не разбира, затова отворете.

– В името на закона, отворете! – прекъсна го Кардов.

Пак тишина. След това вратата изпращя и падна с трясък в стаята. Тайната царска полиция влезе заедно с гостилничаря.

– Хванахме го! – завика евреинът, като потриваше ръце. – Ние спечелихме заедно 5000 рубли!

Изведнъж започна да се оглежда уплашено, а лицето му преbledня.

– Къде е, дяволите да го вземат? – извика Кардов и махна очилата си, за да види по-хубаво.

– Къде е? – повтори Ашинов и хвърли строг поглед към евреина, който започна да трепери.

– Къде ли може да бъде! – охкаше Марголински и се мъчеше да придаде на гласа си известно хладнокръвие. – Не е могъл да изхвъркне през тавана или да избяга през пода.

Тъй като не вярваше на думите си, той огледа цялата стая и се увери, че Бакунин наистина го няма.

– Евреино! – извика Кардов. – Ако си ни излъгал, ще те пратя на 10-годишно заточение в Сибир.

Марголински падна на колене и като чупеше ръце и скубеше косата си, ги убеждаваше, че не е излъгал.

– Това е цяло чудо! – каза той с развълнуван глас. – Трябва Бог да е направил някое чудо. Ако не ви казвам истината, всемогъщи директоре, изпратете ме не за 20, а за 100 години в Сибир. Нима не ми се иска да спечеля такава голяма сума? Но ето...

– Не приказвай глупости! – извика Кардов и го блъсна като куче, което му се навираше в краката. – Сигурно ни мислиш за глупаци, а? Прегледа ли навсякъде? Да не би да се е скрил някъде тук?

– Той е избягал – каза секретарят, – по всичко личи, че го е сторил с голяма бързина; ето му елека и фалшивата брада. Тези вещи показват, че той се е готвел да си легне. Някой трябва да го е предупредил за опасността, която го застрашава.

– Сега знам – извика Марголински като луд. – Работата е ясна! Той е избягал през тайната врата, която случайно е открил, тъй като освен мене и жена ми, никой друг в къщата ни не я знае.

Той се втурна като луд към стената; повдигна обявлението, което

бе спуснато внимателно от Исидор, и отвори тайната врата.

– Оттук е избягал извика той. – Ето, вижте, че не съм ви лъгал. Сигурно е избягал в същата минута, когато ние бяхме на вратата.

Кардов прехапа устни така, че кръв потече от тях. Той трепереше от яд, задето жертвата бе избягала от ръцете му.

– Как е намерил изхода? – попита Кардов евреина. – Трябва някой да му го е показал!

Марголински се кълнеше във всичко на света, че той не е сторил подобно нещо.

– Накъде водят тези стълби? – попита Кардов.

Абрахам се уплаши; не му бе приятно да отговаря на такъв въпрос.

– Тези стълби... – мнъкеше той, – ваша милост... тези стълби... да ми помогне Бог, са обикновени стълби, те са направени главно за да мога да наглеждам по-добре големия си дюкян, защото, както знае господин Ашинов, вашият секретар, освен че държа кафенето, работя и със залози, които крия в черния ъгъл на мазето. Тези стълби водят там.

– Във всеки случай беглецът трябва да е вътре, защото ти сигурно си затворил много добре.

– Дали съм го затворил добре, господине? Не се грижете! Голяма бравата има на вратата. Истински затвор е тук. Но каква полза от това, когато за оня, който желае да излезе навън, е достатъчно да дръпне железата и да иде в градината.

– Ашинов, вижте дали този евреин говори истината!... Ашинов скочи като котка, Марголински и Кардов останаха в стаята, а евреинът размишляваше и си говореше сам:

– Кой ли ще е?... Аз не съм, Махлен още по-малко, тогава кой ще е тоя, който знае тайната на къщата ми? Исидор – викна той. – Защо се мъча и си бия главата? Той е сторил това; той е искал да ме измами, както и да измени вярата си.

Марголински гризеше ноктите си от яд.

– Тежко му и горко, ако моите предположения излязат верни. Ако и да е син на сестра ми, ще му отмъстя.

Ашинов се върна и потвърди пред Кардова, че Бакунин е избягал през същия изход, за който предполагаше евреинът, като е слязъл по стълбите и оттам се е измъкнал през прозореца.

– Ваша милост, не ви ли казах? – извика Марголински, смятайки, че по този начин доказва невинността си, но изведнъж млъкна, защото видя, че Ашинов извади от джоба си една червена копринена кърпа.

– Бакунин не е избягал сам – прибави секретарят. – Наличието на

тази кърпа с двойна буква „М“ доказва това.

– Двойно „М“ – извика собственикът на чайната и веднага се сети, че тази марка имаха дрехите на жена му. – Какво означава двойно „М“, господин директоре? Нима не може да значи Марушка Манкович или?...

– Или Махлен Марголинска – прекъсна го подигравателно Ашинов. – Не се преструвай, евреино! Тази кърпа е собственост на жена ти.

– На жена му ли? – извика Кардов. – Това не може да бъде. Тя не е могла да помогне на Бакунин в бягството, защото през това време беше в гостилницата.

Абрахам държеше кърпата и я гледаше с голямо любопитство.

– Откъде-накъде кърпата на жена ми е тук? Да не би Исидор да я е изгубил?

В главата на Марголински се въртяха страшни черни мисли.

– Момъкът не е грозен. Тези ясни черни очи, после... това се харесва на жените...

Ясният глас на Кардов го изтръгна от дълбоките му мисли.

– Невъзможно е да се докаже, че си взел участие в бягството, но в бъдеще се пази добре. – Ашинов, ела, искам да ти говоря.

Кардов излезе от стаята, а Ашинов се престори, че разглежда нещо.

– Марголински – извика той и злобна усмивка се появи на устата му, – аз спечелих повече от залавянето на Бакунин.

– Какво искате да кажете с това, благородни господине? – попита евреинът, който не очакваше нищо добро.

– Там, в зимника, открих нещо твърде особено!

– Нещо особено? И какво е то?

– Не се преструвай, драги мой! В зимника има различни стоки от странство, а още по-важно е, че нито една не е преминала през митницата.

– Не можете да го докажете – мъкнаше Марголински. – Няма да издадете, че стоката е укрита, за да не погубите един беден човек.

– Не само твърдя, че е укрита, но и ще докажа това – заяви решително Ашинов. – знайте, че това е знак да бъде затворен. Не го пускайте повече на свобода – нека завърши живота си в някой петербургски затвор или в Сибир! Разчитайте на мене и ми имайте доверие.

IX. ФЕОДОРА

Тя прочете още веднъж тайнствените редове, които бе написала, като я обливаше ту горещина, ту хлад.

Хуго не бе първият, когото тя предаваше на царската полиция, а след това и на палача. Не бе пръв, а тя знаеше, че няма да бъде и последен. За да продължи разкошния си живот, Феодора се нуждаеше от големи суми пари, които получаваше като агентка на тайната полиция. За пари тя бе готова да даде и собствената си кръв. Въпреки това, дори в този миг изпитваше съжаление към младия барон, като че някакъв тайнствен глас ѝ шепнеше да не го предава на неприятелите му. Тя се колебаеше. Изведнъж стана и се приближи към камината; през решетките ѝ бумтяха пламъци. Феодора се канеше да хвърли писмото в огъня, писмото, от което зависеше Хуговият живот, но изведнъж се сети за сцената, която се бе разиграла пред двореца на великия княз, и след като взе предателското писмо, приближи се до писалищната маса.

– Въздух – извика тя, – въздух, ще се задуша!

Кръвта нахлу в сърцето ѝ и за да облекчи развълнуваните си гърди, жената започна да къса балната рокля. Под дантелената риза се показаха пълни, закръглени гърди. След това тя сгъна писмото, сложи го в плика, но не го адресира. Хвана с трепереща ръка малкото сребърно звънче и позвъни. Вратата на стаята се отвори и слугинята французойка влезе.

Феодора ѝ даде знак да се приближи и ѝ връчи писмото.

– Това писмо ще предадеш на адреса, който ти е добре известен. Отнеси го бързо. Върви, върви, не искам да те гледам. Боже мой, защо се колебаеш? Хайде върви, Леония, до четвърт час трябва да бъде предадено.

– Да се върна ли да съблека милостивата госпожа? – попита слугинята.

– Чакам те след няколко минути – отвърна Феодора със слаб глас и съкрушено затвори очи.

Слугинята излезе и щом захлопна вратата след себе си, притисна писмото до гърдите си, като че искаше да го постави колкото е възможно по-близо до сърцето си и там да го пази. Тя се изкачи на третия етаж. Тук беше стаята ѝ – твърде хубаво наредена. Леония затвори вратата и спусна тъмнозелените завеси на прозорците... Запали бързо лампата и на светлината ѝ започна да разглежда писмото, предадено ѝ

от Бояновска.

– Аз трябва да узная какво е написано вътре – шепнеше си францужойката. – Сякаш някакъв вътрешен глас ми подсказва, че това писмо е свързано с този, когото обичам неизказано, без той да знае това. Тази вдовица го е подлудила. Тя го е вплела в злите си мрежи и го мъчи безжалостно.

Като говореше това, слугинята отвори едно сандъче, което извади изпод кревата, и взе от него шишенце с някаква течност и едно остро ножче. С течността намокри пръстите си и ги прокара по лепилото, след което отвори плика с ножчето.

Прочете няколко реда и изпищя, колкото й глас държеше.

– Значи тя го предава на враговете му? Тази сурова рускиня няма капка съжаление към човека, който я люби и обожава. Тя го хвърля в пропастта, защото това писмо е смъртна присъда за Хуго. Ала аз ще го спася. Не бива да злоупотребявам с това писмо, ще трябва да го предам, но и своевременно ще предупредя Хуго да не би да попадне в ноктите на тази тигрица.

– Дашков – заговори тя на руски, на който език се изразяваше твърде добре, тъй като живееше в Русия от петгодишна възраст.

– Ей ме, ида, хубаво дете – извика един мъжки глас и след няколко минути се показа вратарят – старец с побеляла коса.

– Дашков, милостивата госпожа те праща с това писмо пак на същото място. Ти го знаеш – дето си ходил много пъти; трябва тозчас да отидеш пак.

– Посреднощ ли? – запита Дашков. – По дяволите, писмото сигурно е бързо. Целувам краката на госпожата и отивам. Истина е, че ако моят покровител беше тука, това нямаше да се случи.

– Ах, да, ти мислиш за държавния съветник, някогашния ни господар? Кой знае къде ли почива сега в Сибир.

Старият Дашков заклати глава и на очите му се показаха сълзи.

– Той не е мъртъв, той пак ще дойде, казвам ти, миличка ми Леония, и то именно тогава, когато най-малко му се надяваме... Но някои хора едва ли ще се зарадват, ако нашият господар се завърне. Но какво ли си приказвам аз? Целувам дрехата на госпожата и тръгвам.

– За живота малко мисля, но весела песен пея. Да, това е една стара песен, а пък светът нека си казва, че Дашков е празноглав старец.

Подир тези думи той взе писмото и някак особено се засмя.

– И това писмо няма адрес – бърбеше си старецът, – ще го занеса пак в тютюнджийския дюкян на Кременска улица. Оттам ще го приеме

друг и ще го предаде другиму. Ха, ха, ха, то ще иде по-нататък... по-нататък и кой знае в чии ръце ще попадне.

Леония пак слезе по стълбите. Тя непрекъснато мислеше как да спаси от предстоящата опасност барон Хуго.

Неочаквано се намери в будоара на господарката си и вик на изнепада се изтръгна от гърдите ѝ, когато видя мъжа, за когото най-малко можеше да предполага, че ще бъде тук. Това беше Хуго Пал.

– Господин бароне – извика прислужницата. – Вие тук, по това време?

– Тихо, момиче! – пошепна Хуго. – Влязох през тайния вход. Ти знаеш, че имам ключ от този вход, но остави всичко това и ме представи на госпожата си, будна или не.

– Милостивата госпожа още не е легнала, но не зная дали ще мога да ви представя по това време.

– Представи ме, на моя отговорност – рече младият барон, смеейки се. – Наистина ти си така хубава, както господарката си. Жалко, защо плачеш? Ти ме гледаш така особено, притискаш с ръце гърдите си, като че ли се боиш нещо да ми кажеш?

– Господин бароне! – извика тя, като въздъхна дълбоко. – Аз... аз...

Ясният звън на звънчето, което издрънка в будоара на госпожата, прекъсна разговора на Леония с Фон Пал.

– Няма нищо, няма какво да ви казвам – рече тя и изтича към стаята.

Когато Леония влезе при госпожата си, тя тъкмо се канеше да закопчее дантелената си нощница. В това облекло прелестите на хубавата снага на тази очарователна жена още повече се подчертаваха и изпъкваха.

– Занесохте ли писмото? – попита тя.

– Дашков отиде – отговори Леония. След това се приближи и ѝ каза тихо: – Господин баронът Хуго е тук и моли да го приемете.

Очите на хубавата жена засвяткаха с необикновен блясък. Тя почти се сепна.

– Барон Хуго! – извика тя. – Пусни го да влезе. Кажете му, че го чакам!

Слугинята излезе да предаде заповедта на господарката си. Сърцето ѝ се сви, когато Хуго влезе в будоара на госпожата. Стори и се, че той влиза в клетката на някое грабливо животно.

Напротив, баронът бе обзет от съвсем други чувства. С бързи крачки той се приближи до Феодора и я хвана за ръката.

– Ето ме. Ти видя, скъпа, че трябваше да се покоря на силата и да се отрека от щастието си, от моята любов...

Хубавата жена измъкна ръцете си от неговите, скръсти ги на гърдите си и каза:

– Изпуснеш ли веднъж щастието, втори път не се връща.

– Колко си несправедлива, Феодоро – отвърна Хуго. – Виждам, че ми се сърдиш, защото отстъпих на бащините си молби и не те придружих до вас, както ти бях обещал. Старецът имаше да ми говори неща от твърде важен характер, неща, които бяха неотложни. Не, аз не исках да те обидя, Феодоро. Щях да съм човек без честолюбие, без чувство, ако бих се поколебах да се отзова на твоята покана.

– Винаги съм си мислила, че сърцето ми принадлежи на тебе – каза госпожа Бояновска и на гладкото ѝ чело се появи една странна бръчка. – Ти знаеш, че аз съм с особени склонности и онова, което ми принадлежи, искам да е мое. Обичах те, Хуго, обичах те страстно и безмерно, но ти с държането си ми показа, че не ме обичаш и че съм ти отвратителна.

– Феодоро – извика младият курландски барон, – ти да си ми отвратителна? Нима не знаеш, че аз те любя с цялото си сърце и че за теб бих пожертвувал и най-милото на света?

– Ти веднъж вече ми каза това – отговори Феодора, като се усмихваше болно. – Аз ти повярвах. Хуго, това беше, когато се срещнахме в Берлин. Тогава ти тръгна след мене. Измина доста време и ти вече не си същият, какъвто беше. Макар че баща ти застана между мене и тебе, ти не трябваше да се колебаеш дълго кого да избереш.

Баронът искаше да отговори на това, но Феодора го прекъсна:

– Тогава ти не се поколеба да оставиш приятеля си – немския учител, когото обичаше като брат.

Хуго побледня. Пред очите му пак застана бледното лице на Конрад Фелзингер. Обзеха го пак онези мисли и чувства, които обикновено ни обземат, когато си спомним за някое престъпление или лошо дело.

– Накъде биеш с тези хладни укори, Феодоро? – попита той, като искаше да скрие черните спомени на миналото. – Не дойдох да слушам такива работи от твоите уста, а исках да чуя някоя дума за щастие и любов.

В страстно опиянение той прегърна хубавата жена и я притисна до гърдите си.

Феодора не му отказа. Както змия, която се обвива около жертвата си, прелестната ѝ и гъвкава снага се обви около младия барон. Ръцете му я бяха обгърнали и тя силно го притисна до развълнуваните си

гърди. Лицето си беше наклонила до неговото и сложи продължителна, страстна целувка върху устните на Хуго.

– Феодоро – извика той с разтреперан глас, – Феодоро, разбрах ли те добре? Най-после ти ме допускаш до рая на блаженството и щастието?

– Не ме питай, Хуго! – извика тя, цяла опиянена в горещата си любов. – Не ме питай, а ме целувай, целувай!

Отново го прегърна, отново търсеше устните му, за да ги нацелува и да се унесе в сладък сън.

– Мила – извика младият барон, – искам да бъдеш моя. Ние сме сами, никой не ни подслушва и аз ти се заклевам, Феодоро, че ще пазя тайната ти навеки.

– О, остави, миличък – не ме насилвай с молби, които не мога да изпълня.

– Които не можеш да изпълниш ли? – извика Хуго с глас, който изразяваше скръб и горест. Същия отговор ти ми даде в Берлин, когато те видях за пръв път и коленичих пред краката ти. Днес, след толкова време, ти ми отговаряш както тогава.

– Бедни ми приятелю – каза Бояновска, като гледаше русите къдрици на момъка. – Да знаеш как ми е болно, че не мога да ти дам друг отговор. Аз се зарекох да не се женя и да се предам на човека, който ще стои много по-високо от другите.

Хуго стана от леглото, на което беше коленичил, и като скръсти ръце на гърдите си, впери тъжен поглед пред себе си.

– Феодоро, аз не разбирам какво искаш да кажеш с това. Думите ти звучат така, като че ли ще се жениш за цар или император.

– Човекът, на когото цяла ще се предам, не трябва да е цар, ни император, но той трябва да заповядва на много хора. Той трябва да раздружи духовете за работа, за обща повсеместна работа!

– Дали те разбирам добре! – извика учуден Хуго. – Дали добре схващам смисъла на думите ти? Значи ти би обичала еднакво един революционер, както и един цар? Ти принадлежиш към свободните прогресисти, към които...

Красивата жена запуши устата му с ръце.

– Не изговаряй това – пошепна му тя, – защото и стените имат уши! Но ти имаш право – на човека, който командва безбройните маси на онеправданите, на него мога да бъда жена. Бих желала да бъда царица или императрица, но най-хубавият ден в моя живот ще дойде тогава, когато стана жена на човек, когото народът възпява като освободител на

отечеството си.

– Колко си хубава, Феодоро – каза въодушевено Хуго. – Да, ти си родена да владееш човешките сърца; бих желал да сложа на главата ти диадемата, която нито една от земните царици не би могла по-заслужено от тебе да носи.

– Диадема ли? – повтори Феодора, усмихвайки се. – Добре, искам да ти се покажа с царски украшения.

След като каза това, тя се приближи до скъпоценното огледало, което бе подпряно на две мраморни ангелчета.

Натисна едно копче, скрито под огледалото. От долната му част се показва едно обковано с желяза чекмедже. Тук госпожа Бояновска пазеше своите накити. Големи и малки тапицирани с коприна кутии бяха разхвърляни в безредице. Хубавата жена не обърна внимание нито на една от тях, а се ограничи да вземе едно кожено сандъче и след това отново скри своите накити.

– Значи ти наистина искаш, драги ми приятелю – каза тя, – да ме видиш в пълното ми величие с княжеска диадема. Добре, аз ще ти се покажа с нея и бъди уверен, че подобна диадема няма и руската царица.

След това тя натисна едно копче и капакът на сандъчето се вдигна. Хуго стоеше като вцепенен. От устата му се изтръгна вик на изненада. Закри очите си с ръце пред бляскавата светлина на скъпоценната диадема.

– Тази диадема – извика той – трябва непременно да е на някоя коронована глава!

– Аз ти казах, че по-хубава от нея няма нито царицата, нито някоя владетелка на Европа, защото тази диадема си има своята тайна. Хуго, аз ще ти се доверя, но предварително ти казвам, че ти като човек на честта ще съумееш да я запазиш.

Тя се приближи решително до младия барон и му пошепна на ухото:

– В Русия съществува един закон, според който никой няма право да прави имитации на царските украшения. Нито един златар в Русия не може да направи накити като тези, които носят царят или царицата, защото знае, че за това строго ще бъде наказан. И както виждаш, въпреки тези запрещения, аз имам същия накит, какъвто царицата е носила при коронясването си.

– Как си могла тогава да се сдобиеш с такъв скъпоценен, но и опасен накит? – попита младият барон.

– Ще ти поверя това някой ден, когато ние с теб станем близки и

когато между нас няма да съществуват никакви тайни – каза тя, като искаше да избегне отговора.

Младият барон гледаше с учудване жената, която носеше на главата си брилянтената диадема.

– Да, Феодоро, ти си родена да заповядваш – каза той страстно. – Приличаш ми на царица, която народът обожава. Аз ще направя така, че да ти се покланят стотици хиляди от народните поборници. Феодоро – прибави той, – ти знаеш, както и аз, че в тази земя, където играе камшикът, където селяните са роби на господарите си и самият министър трепери пред човека, комуто слугува, броят на недоволните е преголям и те се мъчат да избавят народа от тиранията. Те са хиляди, но не след много ще станат стотици хиляди, додето най-сетне не станат милион.

– Ти говориш за нихилистите? – прошепна Феодора.

– Да, за тях говоря – рече Хуго – и от тази минута предавам целия си живот и щастието си в твоите ръце, защото тържествено ти заявявам, че аз отдавна съм нихилист. Те разчитат на мене, особено в Курландия. Досега се колебаех дали да бъда с тях, защото знаех, че животът ми ще бъде изложен на опасност, но сега вече зная какво да правя.

Неволен писък се изтръгна из устата на хубавата вдовица. Тя бързо хвана младия барон за ръката, като му пошепна:

– Колко съм щастлива, драги, че можа да ме разбереш, а още по-щастлива съм, че успях да разпаля в гърдите ти пламъка на любовта към нещастното руско отечество.

– Да, заради тебе, Феодоро, само заради тебе, божествена моя, за да мога да те нарека наистина моя, ще направя това, от което така дълго се плаших. Подир няколко дни ще положа клетвата, която нихилистите искат от всеки нов член; клетва, която ако някой потъпче, очаква го смърт.

– Къде и пред кого ще положиш тази клетва? – изпитваше го лицемерната жена, която в тази минута жадуваше да узнае мястото, където се събираха нихилистите.

Хуго се поколеба малко, а след това отговори, като я погледна строго.

– И това ще ти открия, въпреки че дадох дума никому да не казвам.

– Това не се отнася за жената, която любиш – отговори хубавата предателка, като обви ръцете си около кръста на младия барон. – Кажи ми и аз ще бъда духом с тебе, когато издигнеш ръка да се закълнеш.

– Събранието на нихилистите не става нощно време, както мисли полицията, а посред пладне.

– Какво казваш? – извика Феодора. – Как могат хиляди хора да се

събират денем, когато навсякъде кръстосват царски шпиони?

– И това ще ти кажа. Полицията ги търси по най-скритите места. Тя едва ли не ги дири в петербургските канали. Не е останало нито едно място непретърсено, щом се отнася до нихилистите. Но революционерите са по-хитри и вместо да се крият по тайните къшета, те се събират...

Силно потропване на вратата прекъсна Хуго и той се втурна към Феодора.

– Боже, да не са ни подслушвали? Виж кой е!

Хубавата вдовица слушаше внимателно разказа на барона. С наведена глава стоеше тя пред него. Изражението на лицето ѝ беше като на тигрица.

С голяма мъка въздържахше нетърпението си. Искаше да узнае това, което полицейските шпиони от дълги години търсеха. Искаше да узнае мястото, където се събираха нихилистите. И сега, когато великата тайна щеше да излезе от Хуговите уста, когато тя в себе си вече ликуваше, че ще чуе тази тайна, тъкмо сега се случи нещо, което накара Хуго да млъкне. В яда си Феодора се завтече към вратата, завъртя златния ключ в бравата и я отвори.

– Леонидо – извика тя сърдито на слугинята, която се показа. По лицето на момичето беше изписан страх и личеше, че се е случило нещо много важно.

Феодора излезе от будоара си, хвана слугинята за ръка и я повлече настрани.

– Какво има? – каза Феодора грубо. – Защо ме обезпокои?

– Милостива госпожо, не бих ви смущавала, но се случи нещо, което трябва веднага да узнаете. Лудата, о, Боже, не зная дали луда да я нарека или...

Феодора изтръпна, като да бе от гръм ударена.

– Какво е станало с лудата? – викна тя, като стисна силно ръката на Леония.

– Тя избяга от зимника и едва можах да я улова и да я заведа в моята стая. Там я затворих.

Бояновска побледня като платно.

– Побягнала – бърбеше тя, – тя, тя да... Слугите навярно са я видели, пък може и да са говорили с нея.

– Не, милостива госпожо – утешаваше я слугинята, – защото аз успях навреме да я хвана. Навярно старият Дашков е забравил вратата отворена, когато ѝ прислужвал.

– Той е бил пиан, дъртака му неден, но аз ще го изпъдя, че тогава

нека ходи по улиците гладен. Но не бива да губим време в предположения, трябва отново да затворим лудата в тайната стая. Извини ме пред барона; кажи му каквото и да е, а след това веднага ела подире ми в твоята стая.

Тя взе ключовете и свещта от ръцете ѝ и като подгонена от вятър се спусна през коридора, а оттам по стълбите към стаята на слугинята. Твърде внимателно отключи вратата и влезе вътре. Една черна сянка, която стоеше до прозореца, веднага се изправи и се приближи към Феодора.

Това беше 50-годишна жена, представителна и елегантна, в очите ѝ гореше огънят на младостта, а по лицето ѝ, което изразяваше надменност и гордост, нямаше бръчки, макар че косите ѝ бяха побелели. Вдовицата държеше свещта и слабите ѝ лъчи осветяваха бледото лице на тази стара жена.

– Това ти ли си? – извика старата с глас, който сякаш излизаше от гроба. – Навярно идеш да видиш мъките ми или искаш да разбереш дали жертвата ти има още сила.

Феодора се показа кротка.

– Майко – каза тя тихо. – Ти знаеш, че никой не се мъчи така, както аз, и твоите мъки ми се отразяват така зле. Нима не ми бе достатъчно, че изгубих любимия си мъж, ами и още трябва да те гледам в такова положение. Това за мене е много, твърде много...

Устните ѝ затрепераха, а на очите ѝ се показаха сълзи. Старата майка на Бояновски ѝ хвърли презрителен поглед.

– Лицемернице – извика тя, – запази Каиновите си сълзи! Дали аз съм такава и за това, че изгубих сина си, знае само Бог. Благодаря Богу, че не съм луда, духът ми е така здрав, както и тялото, но ти, грешнице, ме държиш затворена, като че съм някоя опасна луда, не искаш да падне лъжливата маска, която ще покаже каква си всъщност.

– Ти твърдиш, че не си луда – извика Феодора. – Тъкмо това показва колко е болен мозъкът ти! Нима докторът не каза, че си луда? Не го ли чу от неговите уста? Нима той не ми даде удостоверение за това?

Майката на Бояновски се изправи гордо и величествено. Ако погледите ѝ бяха мълни, то хубавото тяло на Феодора щеше да се превърне на прах.

– Докторът бил казал – обади се тя, – във всеки случай той го е направил, защото ти си му платила хубаво за това. Повикай докторите, които аз ти бях посочила. Заведи ме в лудницата и тогава ще установят дали съм луда, или ти ме превъзгласяваш за такава.

– Нима трябва да те дам на чужди хора? – каза Феодора. – Не искам повече да те гледам. Това не е възможно. Какво ще каже мъжът ми, ако му помогне Бог да се завърне от Сибир?!

– Той не ще се върне вече – отговори убедено старата, – защото ти и твоите приятели ще се погрижите за това. Много бих искала да покажа на целия свят доколко една жена може да изневери на своя мъж, тъй като всички вярват, че ти оплакваш съдбата му, че за него чезнеш и леш сълзи. Мене само не можеш излъга. Аз знам, че ти го предаде на тайната полиция. Ти доброволно се нарече вдовица и за да прикриеш срамното си дело, ме държиш в зимника – мене, единствената свидетелка, и ме превъзгласяваш за луда.

– Ти си луда! – викаше Феодора и махаше с ръце, като че ли искаше да отхвърли обвинението. – Ха, ха, ха, това е воал, зад който се криеш, и ако можеш да разкажа измислиците ти, то всички щяха да се смеят, тъй както и аз се смея. Да, да, на такава голяма лудост би се смял всеки.

Тя започна да се смее. Така се смееше, че цялото ѝ тяло се тресеше. Но този смях беше пресилен. Явно беше, че нещо ѝ тежи.

– Смей се, смей се – извика майката на Бояновски, – смей се, но ще дойде време и да плачеш. Все един ден ще застанеш пред вечния съдия. Зная, че не мога да разчитам на твоето великодушие. Ти ще ме държиш и в бъдеще в зимника, докато тялото ми изгние. Тогава ще ми изкопаеш гроб, навярно в зимника, където толкова много страдах. Когато затрупаш тялото ми със земя и камъни, ще въздъхваш все по-леко, защото единствената уста, която може да изкрещи страшното обвинение против тебе, ще млъкне завинаги. Но това ще бъде второто ти убийство. Ще убиеш майката, както и сина, който може би отдавна вече е умрял в Сибир.

– Добре тогава – кресна Феодора. – Щом ми казваш това, и аз ще ти призная нещо: да, аз изпратих сина ти в Сибир, защото исках да прекратя неприятните брачни връзки, които ми дотегнаха. А теб ще те държа в зимника, докато наистина полудееш. Ти и синът ти искахте да ми заповядват. Вие искахте да направите от мене къщовница, която да тича из къщи с ключовете. Но горчиво се измавихте. Искахте да ми отнемете свободата. Аз копнеех за нея, исках да бъда свободна като птица във въздуха, свободна, за да се наслаждавам на всички природни прелести. Но за да се издигне човек, трябва да мине през трупове. Този е пътят към славата.

Старицата наблюдаваше тази жена-демон.

– Не зная дали да те съжалявам, или да те проклинам. Ти наистина

мислиш, че по този начин ще постигнеш щастие и благополучие: че пътят към спокойствието и тишината минава само през кървавите трупове. Клета безумнице! Ще дойде ден, когато ще разбереш заблудението си, ще паднеш на колене и ще се разкаеш за злочинствата си, но тогава ще бъде късно и ти ще бъдеш жертва на суетата си.

– Не! – извика повелително вдовицата. – Твоето пророчество не ми влияе, защото добре зная от чии уста излиза. Не ме жали, не ме проклинай.

Тихото почукване на вратата беше знак, че Леония иска да влезе.

– Нито дума повече; върни се в твоя зимник и да не си посмяла да излизаш друг път, защото ще намеря средства да ти попреча завинаги.

– Аз отивам в тъмницата си – каза майката на Бояновски. – Зная, че отивам в моя гроб, но няма да те дразня повече, защото виждам, че ти нямаш нито сърце, нито душа; ти си демон в женски образ.

След този отговор тя спусна черния воал върху лицето си и съпроводена от Феодора и Леония, излезе от стаята.

Трите жени сърдите се спуснаха по стълбите. Долу Леония отвори едната желязна врата и пред очите им се показа мрачният тесен зимник, в който печално влезе старата жена.

– Отсега аз сама ще нося ключа – каза Феодора. – Дашков нека го търси от мене, когато иска да ѝ занесе храна. – След това се обърна към Леония и попита: – Какво стана с барона? Отиде ли си или още чака?

– Той иска още нещо да говори на госпожата.

– Тогава да не го карам повече да ме чака – каза Феодора и се изкачи по стълбите, сигурна, че ще завари в будоара си Хуго, та да измъкне тайната, която създаваше толкова грижи на полицията.

Да се върнем на мястото, където Феодора остави Хуго фон Пал. Той за няколко минути остана сам, а скоро след това Леония влезе в стаята.

– Нито думица повече за това, което говорихте с госпожа Бояновска преди малко. Ако ви е скъп животът, не казвайте нито думица.

Баронът учудено гледаше момичето, което стоеше пред него със скръстени ръце.

– Да не би това да е някакво предупреждение, драга ми Леония? – попита я той с тих глас. – Ако желаш да ме предупредиш да не говоря с госпожата, значи ти си ни подслушвала и трябва да си чула всичко.

– Не мислете нищо лошо за мене – молеше го слагинята. – Бог ми е свидетел, че не съм подслушвала от любопитство, а защото вие, о, Боже мой, не мога да го кажа...

Хуго хвана ръката ѝ.

– Доверете ми се, Леония, кажете ми всичко, което сърцето ви чувства, което знаете.

Вместо отговор тя започна да плаче.

– Вие плачете, Леония – извика Хуго, обзет от съжаление към момичето. – Как да си обясня тези сълзи?

Леония не можеше да се сдържа повече, обля се в сълзи и падна в ръцете на младия барон.

– Ти ме обичаш – каза той. – Не, този поглед, пълен с нежност и преданост, не може да ме излъже; ти ме любиш, момиче, а аз минавах всеки ден покрай тебе, без да се досещам. Клетото ми дете, колко ли си плакала, защото няма нищо по-тежко от несподелената любов.

– Вие ще ми се подигравате – хълцаше Леония. – Вие няма да ме удостоите и с поглед, когато минавате покрай мене. Смее ли една слугиня като мене да ви погледне?

– Това е глупост – отговори младият барон, – защото любовта не прави разлика. Ако сърцето ми беше свободно, не бих се посвенил да поискам ръката ти.

– Вие любите госпожа Бояновска! – извика слугинята.

– Любя я, Леония, страстно я любя и не бих се помирил, докато не постигна своята цел...

– Никога няма да я постигнете, защото господарката ми се подиграва с любовта ви.

Хуго побледня и се отдръпна.

– Истина ли е това или у теб говори ревността? Заклевам те, Леония, бъди искрена към мене и ми кажи всичко.

– Това искам и аз. Искам да ви кажа всичко – раздразнено отговори слугинята, – но не сега, не тук, защото тя всяка минута може да влезе. Ето, чувате ли, че ме вика? Оставете ме, трябва да вървя.

– Не, остани, остани – молеше я Хуго. – Сторило ти се е, че те викат. Аз не съм чул нищо. Ако пък искаш, ела утре у дома, за да поговорим. Заповядай, ето визитната ми картичка. От нея ще разбереш къде живея.

Леония взе нерешително картичката и започна да я върти в ръцете си.

– Мога ли да ви доверя? – попита тя. – След всичко това трябва да ви посетя в дома ви. Но не се ли излагам по този начин?

– Макар и да си прелестна, Леония, все пак аз ще се постарая да се владея.

– Добре тогава, ще дойда – каза решително французойката. – Очаквайте ме утре, а дотогава бъдете внимателен и обмисляйте всяка дума, преди да я изговорите. Сбогом.

Леония излезе от стаята. Хуго крачеше възбудено по копринения килим. Това, което Леония му бе поверила, го накара да се замисли за бъдещето на Феодора.

– Истина е, в нея има нещо скрито и тайнствено. Особено животът и е твърде съмнителен – така разсъждаваше той.

Чудното беше, че тя имаше достъп в най-големите и благородни домове, дори в царското семейство, докато мъжът ѝ бе обвинен, че е революционер и беше заточен в Сибир.

Той знаеше, че Бояновски като държавен съветник бе притежавал доста завидно положение, но че той бе имал големи имоти – това не му беше известно. Заточиха го и държавата всичко му взе. Откъде тогава идваха тия пари, които Феодора пръскаше? Нямаше ли тя цял царски палат? Преди малко сама му бе заявила, че притежава накити, за които и самият цар би завидял? От кого бе получила тази диадема? Непременно ѝ я бе подарил някой княз. Но тя трябва да му беше заплатила.

Всичко това го наскърби. Обзе го горчиво чувство, прииска му се да вземе диадемата, да я хвърли в краката си и да я смачка.

Силното му желание да притежава Феодора сякаш изчезна. Като че ли нещо го подтикваше да напусне тази къща. Той изведнъж грабна шапката си и бързо излезе от стаята като някакъв престъпник, който бе извършил престъпление.

С наведена глава крачеше по петербургските улици, които бяха едва-едва осветени от утринната зора.

Будоарът на Бояновска, който бе в съседство със спалнята ѝ, остана празен, когато той затвори вратата след себе си.

На мраморната маса лъщяха диамантите на диадемата. Огънят в камината отдавна беше изгаснал.

Ненадейно от камината се показа човешка глава; очите на непознатия бяха отправени към бляскащите диаманти.

След това една ръка внимателно ги опипа и железните решетки на камината паднаха с трясък на земята.

Един черен призрак бавно се надигна, излезе от камината като хищен звяр.

Разпознахме отвратителното лице на Станислав Янкович.

Очите му особено блестяха, вървежът му беше колеблив, а ръцете, които посягаха към диадемата, трепереха. Още веднъж той се огледа

предпазливо на всички страни, след това сграбчи брилянтената диадема.

Дълго не можеше да откъсне погледа си от нея.

– Евреинът не лъже – мърмореше си той. – Този предмет е скъпоценен, но мъчно може да се продаде, защото такива диадеми рядко се срещат в Русия. Ще трябва да се изважда камък по камък, а това означава загуба.

Той се приближи полека до прозореца и тихо го отвори. След това се подаде навън.

– Хиацинта – извика Янкович, – разгърни си престилката, сега ще пусна нещо. Внимавай!

– Побързай, човече! – извика жената. – Евреинът два пъти даде знак да бързаш.

– Постла ли дюшека да скоча?

– Ето го тук, под балкона. Скачай, няма нищо страшно. Янкович хвърли диадемата и жена му я улови в престилката си, след което той затвори прозорците и скочи от балкона в градината.

Мекият дюшек беше твърде удобен за скачане и не му позволи да се осакати. Янкович стана и заедно с жена си излезе от градината.

В този миг насреща им се показва Абрахам Марголински.

– Значи предметът вече е в ръцете ви?

– Всичко е наред – отговори му жената. Бързо елате в колата, ще обиколим града, за да видим дали някой не ни е шпионирал.

Тримата се приближиха към каляската, която ги чакаше на края на улицата.

Тя тръгна, скъпоценният предмет беше в сигурни ръце.

Няколко минути след тази кражба Феодора влезе в будоара си. Лицето ѝ бе пламнало от препирните с майката на Бояновски, а освен това тя очакваше с трескаво любопитство да чуе от Хуго важната тайна – къде се събираха нихилистите.

Много се изненада, когато видя, че барона го няма в стаята.

– Той си е отишъл, без да ме дочака? Това не е току-тъй. Непременно си има причина. Във всеки случай някое непредвидено обстоятелство е разколебало любовта на Хуго, иначе той не би си тръгнал, без да ме прегърне.

Феодора нетърпеливо тропаше с крака.

– Тази вечер ми върви наопаки! Наистина всичко беше добре наредено, докарах работата дотам, че той да ми изповяда тайната и тая луда ми попречи.

„Успокой се, Феодоро – мислеше си тя. – Онова, която днес не

мога да постигнеш, ще постигнеш утре. Твоята хубост е подлудила Хуго.“

Тя се изправи гордо и бавно закричи из стаята, като оглеждаше хубавото си лице в огледалото.

– Как го очарова блясъкът от диадемата, когато я сложих на главата си! Той не можа да откъсне поглед от мене. Ако в тази минута бях поискала да убие баща си, надали щеше да се поколебае да го стори.

След това тя потърси диадемата, която наред с нейната хубост го беше очаровала.

Потърси я, но никъде не я намери. Побледня като мъртвец.

Тапицираното с кожа сандъче беше тук, но диадемата я нямаше.

– Аз съм ограбена! – извика тя и побледня. – Откраднах ми скъпоценното съкровище – моята диадема.

Започна да плаче и да се разхожда като луда из стаята. Изведнъж спря. Страшна мисъл я завладя. Колкото и да бе страшна тази мисъл, тя зарадва Бояновска, защото на устните ѝ се появи демонска усмивка.

– Значи той я е откраднал? Той и никой друг. Сега е в ръцете ми. Той е мой. На ръба на пропастта си ти днес, драги ми Хуго.

Радостно възклицание се изтръгна от гърдите ѝ.

– Ще покажа на света, че си прост крадец – извика тя. – Щом не можа да умреш като политически престъпник, умри тогава като разбойник.

Феодора се разхождаше из стаята със скръстени ръце.

– Това обвинение не е неоснователно, защото той беше сам в стаята ми, следователно той е откраднал диадемата. Аз видях как блясъкът ѝ му омая главата. Той навярно е останал без пари. Зная, че баща му не е особено щедър. Ще претърся цялата му къща и съм напълно уверена, че ще я намеря. Тогава ще му кажа: Сбогом, Хуго, ще отидеш в килиите на Петербургската крепост и вместо да прегръщаш нежно нечие женско тяло, ще прегръщаш студените влажни камъни в тъмницата. И когато излезеш съкрушен като престъпник, ще узнаеш как Феодора си отмъщава за нанесеното ѝ оскърбление.

Х. ДВЕ ПОСЕЩЕНИЯ

На другия ден, докато Абрахам закусваше заедно с жена си, тя не можеше да се начупи защо мъжът ѝ е така неразположен.

– Абрахаме – каза еврейката, като поглеждаше крадешком мъжа си и наливаше чай в чашата. – Абрахаме, да пукна, ако ти днес не си станал с левия крак. Какво мълчиш такъв, какво се блещиш, като пиеш чая си? Да не би да искаш да прочетеш мъдростта на Талмуда? Сега поне имаш причини да се радваш, защото миналата нощ успяхме да откраднем брилянтите на госпожа Бояновска. Просто не можеш да си представиш колко ще спечелим от тях.

Абрахам кимаше неодобрително с глава.

– Какво ли разбираш! Само аз зная колко мъчно ще продадем този предмет. Ако открият кражбата, нямаш представа колко тежко ще бъде наказанието. Ако пък извадим камъните един по един, ще изгубим по 10% от всеки камък.

Махлен се намръщи.

– Това е лошо – каза тя. – Нима не можем да намерим някакъв начин, та друг да свърши това?

– Ако ги поверим другиму, това ще бие на очи и може да ни струва главите.

В тази минута Исидор влезе в стаята.

– Вуйчо – каза той тъжно, защото все още мислеше за избавлението на Бакунин от преследвачите му. – Долу чака един господин, с когото често пъти сте пазарували. Той желае незабавно да говори с тебе.

– Не ти ли каза името си? – попита еврейният.

– Не ми го каза, но аз го познавам. Той е младият барон Хуго фон Пал.

– Хубавият рус барон? – извика еврейката, но веднага се разкая за думите си, защото мъжът ѝ я изгледа ядно.

– Младият барон – извика Марголински. – Всемиловичи Боже, той навярно иде да заложи нещо, защото е потънал в дългове.

– Ако не заплати той, заради него ще заплати старият барон – каза Махлен.

– Мислиш ли? – рече почти сърдито Абрахам. – Старият барон сигурно умее да пести и не изплаща грамадните дългове на сина си. Боже мой, когато имаш работа със странни хора, нищо не е сигурно. По

няколко месеца съм принуден да чакам, за да си събера парите.

– Да, но получаваш четири пъти повече от това, което си дал – забеляза Исидор.

Абрахам изтръпна.

– Ах, ти, подозрително същество! – извика той. – Какво ли ще стане с тебе, ако те изпъдя на улицата? Не, мили мой, не искам повече да се мъча и да тегля, за да храня един ленивец, който нищо не работи!

– Не бъди такъв – опитваше се да го укроти еврейката. – Нали ти е племенник, син на покойната ти сестра, твоя плът и твоя кръв?

– Ти го защитаваш – прибави жално Марголински. – А защо ли пък не? Нали е млад, пък има и хубаво лице? Заповядай, върни кърпичката, която си му дала и която той загуби, когато пусна нихилиста да избяга, а аз загубих 2000 рубли.

Махлен и Исидор стояха като вкаменени: не можеха и дума да продумат. Те бяха ужасени и поглеждаха крадешком кърпата, която Абрахам тържествено размахваше пред тях.

– Ти да не си полудял, Абрахам? – проговори най сетне Махлен. – Какво бърбориш? Нима не ти е мила дори честта на жена ти?

– Добре, добре – каза Абрахам, който омекна от този й отговор. – Исидоре, повикай барона.

– Махлен – каза Абрахам, когато остана насаме с жена си. – Може би аз не съм прав, като се съмнявам в тебе, но ако искаш да съм спокоен, то Исидор непременно трябва да напусне къщата ни. Съмнението ми в него е пунало дълбоки корени.

– Добре – каза Махлен, като се преструваше, че е равнодушна. – Нека си отиде, но ти трябва да му дадеш средства, за да продължи училието си...

Ако Абрахам беше наблюдателен, той щеше да забележи, че въпреки спокойния си тон, Махлен говореше с вълнение и притискаше с ръка туптящото си сърце.

Но преди да успее да и отговори, в стаята влезе Хуго.

– Мисля, че ви обезпокоих – каза той и учтиво се поклони. – Но ако е така, мога да дойда и друг път.

– Как може да ни безпокоите, господин бароне! – рече Махлен, като му поднесе един стол, който избърса с престилката си.

Хуго благодари и седна на стола, а Абрахам започна силно да кашля, което беше знак за жена му. Тя разбра и след като поздравя Хуго, излезе от стаята.

– Не е нужно да ми казвате причината на вашето посещение,

защото аз и без това я разбрах. Вие искате пари назаем?

Хуго се усмихна.

– Наистина много добре отгатнахте. Но без заобикалки; можете ли да ми дадете 5 хиляди срещу 8000 рубли?

– Пет/хиляди! – с плачлив тон извика Абрахам. – Как мислите, бароне, колко време трябва да работи човек, за да спечели такава сума?! Минават години, години на пот и труд. Аз да ви дам тази сума от 5000 рубли, да ви я сложа в ръцете?

– Тъй е, драги ми приятелю, но в замяна на това аз ще ви дам полица – отговори Хуго.

– Полица! – възкликна Марголински, като подскочи от мястото си. – Какво ще правя с вашата полица? Златото ми е по-ценно и мило.

Хуго прехапа устни и поглади русата си брадичка.

– Драги ми Марголински, не ме оставяйте този път без пари. Казвам ви искрено, че са ми нужни, за да изплатя друг дълг.

– Значи така стои работата, господин барон? Ще отворите нова дупка, за да запушите старата? Такъв е старият ви обичай, но не е добър. Мисля, че преди малко ме нарекохте „драг приятел“? Добре, аз като добър ваш приятел ще ви дам един съвет: Обърнете се към баща си.

Хуго подскочи като попарен.

– Наистина това ще е най-добре – каза той. – Тогава ще трябва да взема списъка с дълговете си и да му кажа: плати го или ще се убия. Но с баща си такива работи не бива да говоря. Той ги разбира по друг начин. Осъжда всекиго, който харчи повече, отколкото трябва.

– На колко години е господин баща ви?

– На 64 години, но изглежда на 70 – отговори младият барон.

– Това е добре – каза тихо лихварят. – Навярно старият е отпаднал и не след дълго ще свърши, а вие ще го жалееете. Тогава ще притежавате цялото му имущество в Курландия...

– Това сигурно няма да стане скоро. Наистина наследството ще бъде мое, но баща ми може би ще живее още 10–12 години. Пък и аз не мога да мисля за такива тъжни работи.

Евреинът сви рамене, като почукваше с пръсти по масата и се претруваше, че съжалява барона.

– Жалко, в този случай не ще мога да ви помогна, господин Хуго – каза той. – И аз нямам повече от 100 рубли.

– О, Боже, днес искате да ми откажете – рече Хуго, като бършеше потта от челото си. – Не бива да го правите, Марголински. Вие трябва да се смилите над мене. Нуждата ни учи да се молим.

Младият аристократ, който се гнусеше от този евреин, се забрави дотолкова, че го умоляваше със скръстени ръце.

– Помогнете ми, вземете каквато щете лихва, но този път не ме оставяйте да си тръгна без пари.

Марголински не отстъпи. По-скоро камък би се смилил, отколкото този човек.

Хуго изведнъж се огледа, за да се увери, че няма никой друг в стаята, защото искаше да каже нещо. Той привлече Абрахам към себе си и му пошепна:

– Бъдете милостив, Марголински, дайте ми пари и ме спасете.

– Навярно днес изтича срокът на някоя ваша полица, а? – попита евреинът, като хвърляше презрителен поглед на този лекомислен човек.

Хуго наведе глава в знак на потвърждение.

– Една полица, която носи името на баща ми – каза той и се отпусна на стола.

– Но не я е подписал баща ви – каза набързо Марголински, – подписал я е друг и този друг...

– Съм аз – пошепна Хуго.

За момент в стаята настъпи тишина. Лихварят наблюдаваше жертвата си.

– Значи вие сте я фалшифицирани? Значи аз намерих човека, когото търсех. Няма да изгубя нищо от цената на скъпоценните си диаманти.

Той се приближи до Хуго и сложи ръка на рамото му.

– Господин бароне – каза той, като му се поклони ниско. – Вие ще имате желаните 5000 рубли.

Хуго възкликна от радост:

– Вие спасявате живота ми, но аз няма никога да забравя това.

– Казах го и държа на думата си. Но има едно условие...

– Условие ли? – малко смутено попита Хуго. – Да чуя.

– Аз ще ви дам парите – каза лихварят, – но вие ще ми направите малка услуга; ще продадете един предмет, който аз не мога да продам.

Хуго клатеше глава.

– Трябва да продам един накит, който вие не можете да продадете? Тази работа ми се вижда съмнителна. Тук се прикрива кражба и както разбирам, вместо да си помогна, като взема 5000 рубли, аз ще си напакостя.

– Как можете да наречете това кражба? – кресна Марголински. – Нима аз не съм честен човек? Но чуйте. Ще ви обясня защо не искам сам аз да продам този предмет. Полицията ме преследва на всяка

стъпка. От християните взема данък 1 рубли, а от мене 10. И ако се научат, че съм продал на някой златар такъв скъпоценен накит, ще ме считат за богат и ще ми сложат такъв данък, че ще бъда разорен.

– Кому трябва да предложи този накит? – попита Хуго.

– Може и да не го продадете в Петербург. Идете в Москва или в Новгород, а аз ще ви заплатя пътните разноски предварително.

– Тогава този предмет трябва да е твърде скъп?

– Ако искате, мога да ви го покажа веднага – каза Марголински и отиде в съседната стая. Като се върна, той носеше в ръцете си един предмет, обвит в кърпа, и го сложи на масата.

– Господин бароне – каза евреинът гордо. – Доверие за доверие. Аз разбрах, господин бароне, че вие сте способен да фалшифицирате записи само заради благоразположението на някоя хубавица, но да излъжете Абрахам Марголински не вярвам.

Кръвта нахлу в главата на младия човек, като чу думите на евреина, но се въздържа, защото знаеше, че ще си напакости.

– Погледнете само, господин бароне – извика Марголински и му показа предмета. – Признайте, че не сте виждали досега такова нещо...

Евреинът очакваше, че Хуго ще се учуди, но стана тъкмо обратното – блясъкът на диадемата го ужаси. Той извика колкото му глас държи и хвана евреина за реверите.

– Тази диадема... – каза пресекиливо, а из очите му изскачаха искри... – Признай, евреино, че си я откраднал или от царския палат, или от будоара на най-красивата жена в Петербург Феодора Бояновска.

Евреинът го погледна. Думите заседнаха на гърлото му и напразно се мъчеше да си поеме въздух, за да дойде на себе си. Но изведнъж бледото му лице се оживи и той каза през смях:

– Да съм я откраднал ли? Може и да съм я откраднал! Един открадна накита на суетна жена, друг подписва полици от името на баща си. И единият, и другият са мошеници.

– Аз зная чия е тази диадема – каза Хуго след кратка пауза, а погледът му беше вперен в накита.

– Толкова по-добре – рече иронично скъперникът. – Този накит никога няма да украсяват главата на госпожа Бояновска. Но, господин бароне, сложете ръкава сърцето си и ми кажете: не е ли все едно дали ще целунете главата на госпожа Бояновска, когато тя е украсена с просто цвете, или със скъпоценна диадема, струваща 100000 рубли? Значи вие ще продадете диадемата, а аз ще ви дам не 5 хиляди, а още 5 хиляди рубли за тази продажба.

Хуго потрепера и притисна слепите си очи. Пред него зееше пропастта.

Той трябваше да стане съучастник в кражбата, а диадемата бе на жената, която доскоро любеше най-много на света.

Предложението на Марголински беше чудовищно, но той нямаше куража да го отхвърли. Страхът, че еврейният ще го издаде, не му позволяваше да откаже и когато последният го попита ще продаде ли диадемата, той отговори: Да.

Марголински бързо взе полицата на Хуго и му заплати 5000 рубли. Хуго пое машинално парите. Стори му се, че за тези пари продава душата си на дявола.

– Вземете със себе си диадемата – каза еврейният – и гледайте да ми съобщите по-скоро какво сте направили с нея.

– Ще направя всичко възможно – каза Хуго и с разтреперана ръка сложи скъпоценния накит в джоба на палтото си.

– Внимавайте да не я изгубите. Не забравяйте, че със себе си носите пари, с които можете да купите огромно имение в Сибир.

– Сибир!

Студена вълна обля тялото на Хуго, защото знаеше, че наказанието за кражба е заточение в Сибир.

Като пиян той излезе от къщата на еврейна. Страшни картини се рисуваха пред очите му. У всеки полицай той виждаше своя преследвач, уплашено и предпазливо се прокрадваше покрай стените и като пиян говореше сам на себе си:

– Това не може да бъде, това не трябва да стане; да падна толкова ниско и да ме затворят като крадец. Ще върна накита на Феодора – на нея ще кажа всичко, всичко. Още днес ще я подиря.

Така си говореше сам на себе си нещастният Хуго, защото знаеше, че връщане назад не може да има, че едно зло ражда Друго.

Да, докосне ли се дяволът до косите на някого, то и главата му отива.

Посещението, което Хуго бе направил на Марголински, не беше по-малко бурно от едно друго, което стана на друго място.

Пътят, по който читателите трябва да ни придружават, е дълъг, защото от къщата на лихваря ние ще отидем в двореца на Александър II.

„Златната къща“ – така се казваше дворецът на Александър II в Петербург и с право носеше това име, защото ако се намерите зад колосалните каменни сгради, които са противостояли на столетията със сияйната си красота и разкош, ще помислите, че сте във времето на арабските

приказки от хиляда и една нощ.

Достъп в този палат имаха само избрани личности, защото бе заобиколен със силна стража. За да се влезе вътре, не бе достатъчна паролата, която царят даваше всяка вечер, но човек трябваше да плати входен билет, който се менеше както по съдържание, тъй и по цвят.

Същия ден преди обяд един човек с тъмносин капишон и с бяла сламена шапка крачеше покрай часовите право към царския дворец.

Без всякакви спънки той стигна до мраморната градина в замъка, чиито колони бяха издялани от най-хубав мрамор, а бели мечки от чисто сребро ги държаха на плещите си.

Ако човек не бе идвал тук, той би замрял от удивление пред тези колони, без да може да разбере къде е входът, през които да влезе. Мраморните стени обграждаха това пространство, както прочутата Никейска стена, за която така много се е говорило.

Но Кардов, полицейският директор, който беше и човекът с наметалото, умееше да се владее добре. Той с уверени крачки се приближи към стената, натисна едно копче и това отвори тайна врата. Той се намери в някакъв коридор, който стигаше до преддверие, водещо към царската стая. В преддверието стояха двама офицери в пълна униформа с извадени шашки.

Те кръстосаха шашките си и го пропуснаха едва когато им показа червения билет.

Оттук Кардов се запъти към друг коридор. Вървеше през него по скъпия килим, без да обръща внимание на прекрасните картини със сюжети от митологията, поставени от двете му страни.

Най-после Кардов стигна до така наречения „пурпурен салон“, салон, който носеше това име, защото в него се простираше огромен балдахин от червено кадифе. Тук се събираха всички големци, които идваха при императора. Въпреки че до определеното време оставаше повече от един час, в салона имаше много посетители. По дрехите им личеше, че бяха от разни краища на Русия.

На едната страна се виждаше група руски интелегенти, а на другата страна имаше сибирски селяни. До прозореца стояха двама азиатци, а близо до тях разговаряха двама генерали с пъстри униформи, окичени с медали за заслуги. През широкия вход сновяха двама слуги, облечени по френската мода: с панталони до коленете и с палта, обшити с червена златна сърма.

Кардов премина през салона със съзнанието, че той е най-важният. След като се разбра с един лакей, влезе в тесен коридор и се спря в една

тъмна стая. Тъмнината в тази стая беше толкова плътна, че нищо не можеше да се види. Но оттук се минаваше за царската приемна. Тази стая си имаше своето предназначение. С помощта на едно огледало царят можеше да види всеки, който влизаше в преддверието.

Кардов знаеше това. Той тихо очакваше една невидима ръка да го въведе в царската стая.

Император Александър II седеше при малката маса, отрупана с книжа, и четеше внимателно едно писмо. От време на време вземаше грозде от малка позлатена кошничка и ядеше.

Кардов унизително чакаше да му обърне внимание.

– Ах, Кардов – каза царят, меко усмихнат, – много добре направихте, че дойдохте, защото имам да говоря с вас нещо твърде важно.

– Навярно за писмото, което Ваше величество получи преди обяд – каза Кардов, като се приближи една крачка по-близо до него.

Александър беше изненадан.

– Какво, нима вие знаете за това писмо? – попита царят.

– Съдържанието му зная – отговори Кардов кратко, но уверено.

– Съдържанието му? Повярвайте ми, току-що го отворих и едва успях да прочета няколко реда, а вие твърдите, че знаете съдържанието му.

– В писмото ви умоляват, Ваше величество – каза Кардов, – да присъствувате на полагането на основния камък на новостроящата се черква в Москва, защото някои смахнати хора са се заклели да ви убият там.

Царят побледня, после пламна.

– Вие сте цял вълшебник – каза той и подскочи от стола, на който седеше. – Как така знаете съдържанието на това писмо?

Кардов се поклонил ниско и рече:

– Нямахте да съм достоен за царските ви милости, ако не знаех най-малко 24 часа преди вас какво се тъкми.

– Да, като е тъй, аз не трябва да разпитвам откъде знаете, Кардов! Но въпреки това ще присъствувам на полагането на основния камък на новата черква в Москва и още тази вечер заминавам със специален влак за Москва.

– Можете да го сторите съвсем спокойно, защото четирима от съзаклятниците са в ръцете на полицията. За това аз получих известия още на бала при великия княз Константин.

Преди царят да похвали Кардова за ревностната му служба, вниманието му бе привлечено от ясния звън на телефона.

Царят се наведе към сребърната розетка. Тя скриваше тайния

телефон, който свързваше царската приемна с друга стая и служеше за предаване на извънредни съобщения.

– Да, там – извика царят по телефона. След това се обърна към директора с думите:

– Прелюбезната ми снаха желае да ми каже нещо. Вие няма да ни смущавате, Кардов. Останете тук, защото имам още да говоря с вас.

След няколко минути завесата се отвори и великата княгиня Хела влезе вътре. Съпругата на Константин днес изглеждаше по-хубава от всякога, но все пак лицето ѝ беше бледно, а очите ѝ бяха тъжни.

Императорът я посрещна, като и подаде ръка. Александър II добре познаваше хората и веднага забеляза, че Хела е неразположена.

– Какво ви е, Хела? – рече императорът съчувствено. – Да не са ви наскърбили или обидили? Не вярвам, защото моят гняв ще се излее върху този, който го е сторил.

Но тъй като Хела мълчеше, той прибави кротко, старайки се да скрие сърдития си вид:

– Аз не ви доведох от топлата Гърция в студената Русия, миличка ми Хела, да вехнете като цвете! Аз искам да разцъфтите още повече при нас суровите деца на Севера. Затова кажете ми кой се е осмелил да ви наскърби; заклевам се, че ще го накажа.

В отговор на това великата княгиня падна на колене пред императора и каза с треперещ глас:

– Не мислете, Ваше Величество, че съм немилостива, но аз не мога да търпя извънбрачния син на моя мъж.

Царят учудено наблюдаваше прекрасната жена, която със скръстени ръце, просълзена стоеше пред него на колене.

– Станете, велика княгиньо – каза Александър II, – и ми разтълкувайте смисъла на думите, които преди малко произнесохте.

Хела стана, но преди да започне да говори, подозрително погледна Кардов.

– Влезте в съседната стая Кардов – каза царят.

По израза на Кардов беше ясно, че никак не му се понрави тая заповед. Тези няколко думи бяха достатъчни, за да го уверят, че тук има някаква семейна тайна, която за него беше от значение.

Полека той влезе в другата стая, отделена със завеса от приемната.

Александър II хвана за ръка Хела и я отведе до един стол да седне.

– Драга ми, Хело – започна царят, – представете си, че говорите с баща си и ми кажете кое мъчи сърцето ви.

– Ваше Величество – каза младата княгиня, – добродушието и

благостта ви ми дават решителност да ви поверя и тайната си, която ще разруши брачното ни щастие. Вие знаете, Ваше Величество, че съдбата на този, когото хладната дипломация и държавният интерес направляват, е тежка.

Александър сложи ръка на рамото на княгинята и каза:

– Мое дете, не само съдбата на княжеските дъщери е такава, но и самите владетели са длъжни да се отказват от щастието си. Нашият живот, който на външния свят се представлява така бляскав, защото сме заобиколени от богатство и разкош, е поредица от жертви, които ние всеки ден и час принасяме на нашия народ. Всеки е творец на щастието си, казва една стара поговорка, но тя не се отнася и за князете, защото на тях не е позволено да създават своето щастие.

По време на този разговор погледът на царя потъмня и веждите му се навъсиха. Дълго време той мълча, като гледаше неподвижно в килима. В тази минута си мислеше за жертвите, които той бе принесъл на своя народ, и как горчиво бе излъган, как всичкото му стремление и честни намерения за работа, които бе посветил на Русия, бяха осуетени и изопачени от други.

Той се сепна като от сън и прокара ръка по челото си, като да искаше да се отърве от тъжните и тежки мисли. След това се обърна към княгинята:

– Мило дете, не вярвам да се считаш за жертва. Аз разбрах, че ти любиш Константин.

– Аз учих Константин да люби каза страстно княгинята. – Ваше Величество, позволете ми да бъда искрена. Отначало аз се плаших от студената Русия. Трябваше да се разделя с класическото си отечество, люлката на поезията, на изкуството и науката, с милата си Гърция, да дойда в студената Русия. Аз мислех, че тук е сърцето на науката. Тук учих Константин на наука, тук той ме срещна, макар и не по своя воля, но като човек, който с пристъп взе сърцето ми. Как бях щастлива, че Константин ме любеше! Да, аз любя Константин с всичката жар на младата си душа.

– Това е прекрасно, дете мое – отговори Александър II, смеейки се. – Ние сме длъжни да ви любим, като ви опознаем.

– Но аз ревнувам мъжа си от неговото минало – каза княгинята, която въздъхна тежко. – Не мога да понеса мисълта, че Константин е любил друга преди мене...

Императорът вдигна глава и погледна строго младата жена.

– Предполагам, че нямате повод да мислите подобно нещо – каза

сухо господарят на Русия. – Кажете ми само кой е бил този, който ви е втъпил в главата подобна мисъл, за да излея още начаса царския ми гняв върху него, дори той да е и самият Константин.

Великата княгиня се отдръпна, като го молеше с вдигнати ръце.

– В името Божие, Ваше Величество – извика тя, – аз не исках да ви тревожа толкова, защото всичкият яд ще се изсипе върху главата на моя мъж. Позволете ми, Ваше Величество, да бъда откровена.

Преди венчавката ни Константин трябва да е бил в близки сношения с някоя жена. И от тези сношения, Боже мой... срам ме е да кажа.

– По-нататък, по-нататък настояваше царят, като тропаше нетърпеливо с крака си. Цялото му лице се беше променило. Нямахме вече и следа от доброта, а гневният му поглед, гордото му държане, стиснатите юмурици, пресекливият му глас предсказваха бурята, която щеше да се разрази.

– Константин е баща – пошепна Хела и погледът ѝ блуждаеше из стаята. – Макар че е забравил и напуснал жената, която е любил, от детето си не е могъл да се откаже.

– Не се е отказал! – извика Александър, като сграбчи и стисна стоящия пред него стол така силно, че дървото изпращя. – Не е могъл да се отдели от това дете. А моята заповед? А неговото обещание? Но кажете, какво се е случило с детето?

Как се каеше сега княгинята, че бе открила тази тайна на царя! Как би се отрекла доброволно от всичко казано, но не можеше да го направи, защото гневните погледи на царя и неговото повелително „говорете“ не ѝ позволяваха да мълчи и тя с препълнени със сълзи очи прибави:

– Константин държи тайно в къщата си детето от първата си любов, без да зная аз за това. Щом се отдели от мене, той отива в къщата на градинаря, където се радва на детето си. О, Боже, колко съм лоша, като не му позволявам това щастие! Но аз нямаше да бъда жена, която люби, ако му позволях хладнокръвно да се наслаждава и да търси щастieto си при детето на някоя друга... друга.

Тя започна да хълца като покри лицето си с ръце, отпусна се на стола.

Александър II крачеше нагоре-надолу из стаята, размисляй-ки върху чутото.

– От кого знаете всичко това, Хела? – каза след няколко минути.

– Господжата на градинаря ми съобщи тази тайна. Тя, грешницата, види се, е разчитала на възнаграждение.

– Изпъдете тази жена прекъсна я Александър II. – Що се отнася до

детето, аз ще ви отърва от него. Ето ти честната ми царска дума, че до три дни детето няма да е под вашата стряха.

Хела с благодарност подаде ръка на царя. Въпреки отговора му обаче ѝ се стори някак особено обещанието. Долавяше се скрита закана към нещастното дете.

– Ваше Величество – каза Хела с едва чут глас, а лицето ѝ зарумения, – от известно време аз знам, че съм майка и ще съм щастлива да подаря на Романовия дом един нов потомък. Трябва да запазя всичките права на детето си, а най-вече любовта на баща му. Затова настоявам другото дете да бъде отстранено. Аз ви моля да не му правите нищо лошо. Бъдете милостив към него, защото то е тяло Константиново, душа и кръв негова, то е Романовец.

– Романовец! – желязо, кръв и огън се съединиха в гласа, с който Александър II изговори тази дума. – Княгиньо, вие казахте Романовец. За щастие вие сте още млада и неопитна и не знаете колко е опасна кръвта на този род.

– Но той не трябва да узнае, че има високо произхождение. Дайте го на възпитание в някое обикновено семейство, за да го научат на занаят или на търговия, а вие му помагайте тайно, без той да разбере това. Нека стане уважаван търговец и когато легне на смъртното легло, никой не ще се сети, че в лицето на умиращия губим един Романовец.

Император Александър каза:

– Ние, хората, сме слаби да променим тайните пътища на съдбата. Вие, Хело, като гъркиня знаете приказката за нещастния Едип. При раждането на сина на Едип му предрекли, че ще умре от ръката на детето си и после ще се ожени за майка си.

Царят се възмутил от това пророчество и решил да се противопостави на волята на боговете, като наредил да убият новороденото дете. Дал заповед на един овчар, на когото най-много разчитал да убие детето. Той го взел, занесъл го в една гора и щял да го убие, но не можал и решил да го остави в гората, за да го изядат дивите зверове. Но не било писано детето да загине. Щом овчарят си отишъл, дошъл друг един цар с жена си, взел детето, кръстили го Едип и го възпитали като свое дете.

Когато Едип пораснал, тръгнал да пътува и срещнал един богат човек. Пътят бил тесен, не могли да минат и двамата, а нито единият, нито другият отстъпвал, та стигнали до бой. В тази борба Едип убил стария, който бил неговият баща. Тъй като първата част от пророчеството се сбъднала, то сбъднала се и втората. Станало така, че той наистина се оженил за майка си. По-после, като разбрал това, той си извадил очите и

тръгнал като слепец по света. Разказах ти тази приказка, за да разбереш, че онова, което е отредено на човека, никой не може да измени, ето защо, ако ние не отстраним детето и ако не го премахнем съвсем, ще си навлечем беля на главите.

Великата княгиня понечи да отговори, но царят я прекъсна:

– Върни се у дома си, брачното ти спокойствие не ще бъде нарушено. Само бъди предпазлива, не казвай на мъжа си какво сме говорили, а останалото остави на мене, аз ще го свърша.

Тези думи бяха казани с такъв тон, от който ѝ стана ясно, че посещението е свършило.

Тя се поклони мълчешком пред царя, целуна ръката му, а той в отговор поглади русата ѝ коса. Княгинята тръгна към вратата.

– Не минавай оттука извика бързо Александър II. – Не бива никой да види, че си била при мене. Мини през този таен вход.

Като каза това, той отиде до един голям портрет на руския цар Петър Велики.

Художникът не беше нарисувал великия основател на цивилизована Русия в царска униформа или с дрехи на борец, а с народните дрехи на беден моряк.

Знае се, че така облечен, Петър Велики изучавал мореплаването, което впоследствие развил в най-голяма степен в държавата си.

На тази картина Петър Велики държеше в ръцете си голяма брадва.

Императорът бутна с пръст брадвата и изведнъж картината се повдигна и пред княгинята се показа един тесен таен изход.

Александър мълчаливо ѝ показа този изход. Той спусна картината, когато стъпките на Хела отекнаха в тайния изход; на стената не се забелязваше и следа.

– Кардов! – извика сърдито царят.

Завесата се вдигна и полицейският директор влезе при царя. Лицето му бе бледо и Кардов забеляза, че царят, който умееше да се владее, сега не можеше да скрие гнева си.

– Не ти ли заповядах да премахнеш детето на онази нещастница?

– Всичко извърших точно – каза полицейският директор, – но по някаква нещастна случайност детето е изчезнало от ръцете на онези хора, на които го предадох.

– Вие пак се лутате из мрака, Кардов, тъй като само Бог знае как това дете е намерило приют в собственото си семейство.

Кардов пребледня и отговори бързо:

– Ако не бях чул това от вашите уста, не бих повярвал. Не зная що

да мисля.

– Детето се намира у градинаря на великия княз Константин.

– Най-добре щеше да е – каза тихо Кардов, – ако детето не беше...

– Мълчи – прекъсна го цар Александър, – не изговаряй страшните ей мисли. Не искам и да зная какво ще стане с детето, доста кървави сцени са се разигравали в моята къща. Давам ви тридневен срок да премахнете детето. Ако трябва за това пари, искайте от моята каса. Засега толкова, имам нещо важно да говоря с вас.

Императорът се приближи към масата, на която беше поставено едно сребърно сандъче. Той разкопча мундира си, извади едно ключе и отключи сандъчето.

В това сандъче се намираха тайните писма на царя.

Александър II прерови живо книжата, докато намери онова, което търсеше. То бе някаква записка. Той даде знак на Кардов да се приближи и ката се обърна още веднъж да види дали някой не подслушва, отвори продълговатата записка, подаде му я и със заповеднически тон му каза:

– Четете, Кардов!

Щом прочете няколко реда, Кардов побледня и се разтрепера.

– Как е попаднало това в ръцете ви, Ваше Величество? На записката с червено мастило бяха написани следните думи:

Първо напомняне!

Цар Александре,

Мъки и нещастия съсипват синовете на нещастния ви народ. Робите въстават, за да се освободят от тежките окови. Премахни веднъж завинаги позора на 19-тия век. Дай на народа ни конституция, иначе потиснатите синове на Русия ще извоюват желаната свобода през твоя труп.

Това е второ напомняне ще следват още две.

А сетне...

Нишожни хора

Царят сгъна полека тайнственото писмо и го постави в сандъчето, което затвори внимателно.

– Аз не бих обърнал внимание и на това заплашване, както и на другите, които получих тази седмица, но ме учудва начинът, по който ги получавам. Как мислите, Кардов, по какъв начин съм получил това

напомняне?

– Сигурно са го хвърлили във файтона ви или са ви го изпратили заедно с някое прошение.

– Нито едното, нито другото – прекъсна го царят. – Това нямаше да ме смути, но когато си лягах снощи, намерих писъмцето, забодено с игла на копринената ми възглавничка. Забелязвате ли, Кардов, че нихилистите са се вмъкнали и в палата; някой от слугите непременно е с тях.

– Ваше Величество, аз се учудвам – каза полицейският директор. – Моля ви най-учтиво да ми кажете в кого се съмнявате.

– Не зная в кого да се съмнявам. Може би се съмнявам във всички, затова бъдете нащрек, Кардов, не щадете парите, удвоете броя на шпионите.

– Ваше Величество, ще бъдете доволен от мене отговори Кардов. – Тук главно чужденци всяват раздор против вас. Те са повечето немци и ще трябва да ги премахнем.

– Възможно е и да сте прав – рече Александър II, – макар че те имат и симпатии към мене. С какви доказателства разполагате?

– Във всеки случай, Ваше Величество, най-известните и заможни фамилии от Курландия са против вас. Особено бароните Фон Пал; тях трябва да унищожим.

Той изговори това със задавен глас и светнали очи. Императорът го наблюдаваше със съмнение.

– Вие погубихте дъщерята на барона, като ми съобщихте за отношенията ѝ с великия княз. Сега пък искате да погубите бащата и сина. Като че ли мразите тази фамилия. Да не са ви обидили с нещо?

Тежка въздишка се изтръгна от гърдите на Кардов. Той отговори:

– Ваше Величество, моята длъжност ми налага да изложа живота си на опасност. Може би след няколко дни ще ви представя доказателства, че младият барон е нихилист.

– Тогава нека свърши живота си в Сибир! – извика гневно императорът.

Кардов измъкна една бележка и я сложи на масата пред царя.

– Ваше Величество, давате ли ми веднъж завинаги правото да арестувам барон Хуго? Вие знаете, че той може да бъде затворен само по царска заповед, защото е курландски барон.

Царят взе перото и сложи подписа си на книжката.

– Нека и братът отиде при сестра си – извика той. – Струва ми се, че някоя невидима ръка сваля тази звезда Пал от хоризонта, и то така изкусно и тайнствено, че тя постепенно ще се сблъска с величествената

и бляскава комета на Романовците. Добре тогава, ще видим дали ще можете да унищожите, да превърнете в атоми тази звезда, щото тя да не заблести никога вече.

XI. САМОТНАТА КЪЩА НА СИБИРСКИЯ ПЪТ

Ето вече от няколко дни Бояновски живееше сред хора.

В малката къща, пред която той бе паднал в несвяст, живееха две жени, които не бяха тук по свое желание. Младото момиче се стори на Бояновски като ангел-хранител. То се казваше Наталия. Живееше с майка си в тази самотна къща.

Не всякога руското правителство изпращаше тези, които му изглеждаха съмнителни, в рудниците и сибирските тъмници. В повечето случаи то се задоволяваше да ги изпрати в тази тайнствена пустиня. Там полицията ги държеше винаги под око. Въпреки че можеха да си построят къщи, те не се чувствуваха сигурни, защото стражарите можеха по всяко време да влязат у тях. Нощем ги смъкваха от леглата им, претърсваха дрехите им, най-много опипваха жените и момичетата.

На тези изгнаници руското правителство не дава нито копейка, нито храна, с която да живеят. С работа те изкарваха само насъщния си хляб...

Повечето от заточениците умираха от лишения и глад. Изкарваха прехраната си, като обработваха земята, но често не успяваха да приберат плодовете на труда си; дохождат и ги отвеждат на 500 мили далече от къщичката им и така ги лишават от онова, за което се бяха трудили цяла година.

Няколко дни Бояновски бе между живота и смъртта, но здравият му организъм издържа и един ден, когато бабата, в чиято къща живееше, запали лампата, той отвори очи и погледна плахо наоколо.

На чистата постеля, върху която той лежеше, беше седнало младото момиче. Като видя, че Бояновски отвори очи, тя радостно извика:

– Той ще живее, мамо! Бог чу молитвата ми.

Бояновски се понадигна, подпря главата си с ръка, полека започна да идва на себе си и да си спомня за миналото. Спомни си, че вече е виждал ангелското личице на момичето – преди да падне в несвяст.

– Ангеле на моите сънища пошепна той, – тебе видях, когато силният огън ме зашемети. Оттогава ти не излизаш от ума ми. Страхувах се да не би да изчезнеш, но ти си жива, ти си пред мене. О, сега зная, че съм попаднал при добри хора.

– Да, вие сте при добри хора каза старата жена, на чието лице се отразяваха доброта и гордост. – Дъщеря ми Наталия ви намери един ден

пред къщи и ние ви прибрахме, макар че ни е забранено да прибираме когото и да било без позволения на полицията.

– Дали ви разбирам добре? – каза Бояновски. – Значи и вие не сте свободни, и вие сте заточеници в тази земя на бедите и отчаянието.

– Ние сме изгнаници – каза старата. – Поне аз, а Наталия не искаше да ме остави сама и дойде с мене. От осем години живеем в беда и отчаяние. Каква е вината ми и досега не зная. Но по-сетне ще говорим за това. Сега да поговорим за вас, страннико.

– Мамо, недей му казва още нищо – молеше дъщеря ѝ. – Той не е здрав, не може да си отиде.

Колко хубаво беше това момиче! В сивите му очи блеснаха сълзи.

– Моля ви, кажете ми. Какво искате да ми кажете? – попита Бояновски. – Аз разбирам, че не мога да остана за по-дълго време при вас.

– Бог ми е свидетел, че бих желала да останете по-дълго, но вие знаете какво тежко наказание ни чака, ако узнаят, че сме прибрали в къщата си беглец.

– Да, аз съм беглец. Избягах от сибирските рудници, но не съм осъден за някое престъпно деяние. Какво да ви кажа и аз сам не зная защо съм осъден. Не зная как да ви благодаря за това, че вие, две слаби жени, сте ме прибрали под вашия покрив, при това добре знаете на каква опасност се излагате. Вие сте така добри и благородни! Но аз не искам да ви излагам повече на опасност. Чувствавам се съвършено здрав и ще продължа пътуването си. Няма да остана и минутка повече, за да не излагам нито вас, нито любимото ви дете.

– Вървете и нека Бог ви пази и закриля! – каза старата жена. – Нека той ви защити от хилядите опасности и с негова помощ да достигнете желаната цел.

– Не, не, днес не, трябва, да тръгвате извика Наталия. – Не виждате ли, че навън е истинска сибирска нощ. Ще замръзнете и вълците ще ви разкъсат, ако тръгнете сега.

– Но какво от това дали ще умра един ден по-рано или по-късно?

– Направете това заради мене каза Наталия, като го молеше със скръстени ръце.

– Добре, тогава утре рано тръгвам.

– Благодаря, хиляди пъти благодаря – радостно извика Наталия, като стискаше ръцете му.

След това отидоха с майка си да приготвят вечеря за гостенина.

В това време Бояновски използва случая да се повдигне от постелята и забеляза една блуза, сложена на най-близкия стол. Блузата беше

от платнище и изработена твърде добре.

Наталия бе ушила тази блуза през нощта, когато стоеше до леглото му, беше забелязала, че дрехите му са съвсем изпокъсани. Той взе една ножичка, която намери пред огледалото, и подряза дългата си брада.

Макар че беше блед, правото му и гордо телосложение и сериозното му лице бяха запазили приятния си вид.

Когато Наталия влезе с вечерята, извика от изненада и цялата пламна.

Четвърт час по-късно Бояновски и двете жени седяха около масата, на която вреше самоварът.

Пръв Бояновски почна да разправя и винаги с нежност изговаряше имената на жена си и на майка си.

– Вярвате ли, че сред оня светски шум и разкош в Петербург тя ви е останала вярна и мисли за вас?

– Майко, как можа да помислиш подобно нещо и да задаваш такива въпроси! – добави Наталия. – Възможно ли е жената да не мисли за знаменития си мъж, толкова повече, че той нито е бил виновен, нито пък длъжен.

Майката сложи ръката си върху главата на дъщеря си.

– Нека Бог увеличи светлата ти вяра. Но когато се разочароваш в мъжа си, нека това стане късно, много късно. Но все пак прибави тя с разтреперан глас тъкмо ти знаеш как се лъжат любещите сърца. Помисли за брат си, за това как ме направи нещастна. – Очите ѝ заблестяха.

– Нейната история е твърде скръбна пошепна Наталия на Бояновски. – Вижте как погрешно разсъждава майка ми. Тя мисли, че причината за нейното заточение е брат ми. Но това е нейно предположение, невъзможно е синовете да бъдат толкова лоши, че да пращат майките си на заточение.

– Все пак това е вярно – каза старата, като скочи от мястото си. – Тя е още дете и не умее да се преструва, господине! Но вие като възрастен, вие трябва да ми кажете дали това е въображение или е истина, че моят син, когото съм носила в утробата си, продаде майка си, както Юда Христа. Чуйте моята история.

За няколко минути старата жена впери поглед в пода, след което започна отначало полека, а после по-бързо да разправя историята си:

– Мъжът ми беше лекар в Петербург, когато се ожени за мене, бедната. Макар че бяхме сиромаси, роди ни се дете и го кръстихме Иван. То беше всичката ни надежда и мъжът ми много се трудеше. По това време в Петербург имаше много лекари и ние често живеехме в

оскъдица и може би отдавна щяхме да пропаднем, ако мъжът ми нямаше един приятел, който ни спаси и ни помогна. Този човек се казваше Фридрих фон Пал. Той принадлежеше към най-добрите семейства в Курландия. Имаше голям имот в околностите на Рига. Никога не ни оставяше в нужда.

Един ден пристигна у нас и убеди мъжа ми да напусне Петербург и да се засели в едно негово село, където щял да има добра работа. До неговия замък имало една вила, той щял да ни я даде без наем. Радваше се, че ще бъдем близо до него.

След един месец се преселихме в селото и наистина ни тръгна много добре. Мъжът ми имаше добра работа и скоро стана известен. За нещастие един ден се разболя жената на графа и моят мъж трябваше да я лекува. Въпреки големите му старания, тя почина.

Оттогава баронът се грижеше повече за нас и за децата си един син и една дъщеря, те идваха всеки ден у дома и ние ходехме у тях и така изминаха доста години на веселие и щастие, докато ни сполетя нещастieto.

Мъжът ми падна от коня си и умря. Тогава Фридрих фон Пал се показа истински приятел. За мене беше добър съветник, а за децата истински баща. Но за съжаление трябваше да доживея да видя как получи лоша награда за добрите си дела.

Иван, моят син, който бързо израсна, се спречка с барон Фон Пал. Говореха си по политически въпроси, но не се разбираха.

Аз бях много щастлива, когато Иван напусна селото и постъпи в университета.

Тъй като имотът, който ми остави покойният ми мъж, не даваше достатъчно доходи, за да задоволя нуждите на Иван като студент, то баронът ни помагаше, без да казва на Иван.

Три години Иван не се върна от Петербург, чухме, че бил прилежен в учението и в някои петербургски вестници писали, че Иван получил някаква награда за научна работа. Никой се не радваше толкова на това, колкото Фридрих фон Пал, който като чуеше за неговата прилежност, пожелаваше в големия град да се измени и характерът му. Най-после дойде писмо, в което синът ми пишеше, че във ваканцията ще дойде да види майка си и сестра си.

Ние с Наталия много се зарадвахме и един ден преди пристигането му украсихме цялата градина с цветя в чест на посрещането му. Тогава именно ни завари барон Фридрих фон Пал, който дойде разтревожен и тъжен и ме помоли да поговорим насаме.

Когато останахме сами, той отвори една книжка и каза с развълнуван глас:

– Госпожо, по-добре позволете да ви нарека приятелко, ще ви помоля за една услуга. Недоволни от работите на правителството, курландските богаташи имахме събрание и протестирахме против начина му на действие. Тези книжа са много важни. Това са плановете на тайното ни събрание. Досега ги пазих у мене. Научих се, че полицията знае за тайното ни събрание и тия дни щяла да ни претърсва. Заповядано било на тези нещастници да ни уловят. Не можем да изгорим книжата, защото са много важни, затова трябва да ги скрием на такова място, че никой шпионин да не може да ги намери. Не бихте ли ги скрили у вас, скъпа приятелко, докато мине опасността?

Вместо да му отговоря, аз стиснах ръцете на приятеля си и заключих писмата в писалището.

Баронът ми благодари и като си тръгваше, ме попита:

– Венците, които сте окачили, са навярно за вашия Иван? И аз искрено се радвам. Вярвам, че петербургският живот го е изменил и поукротил.

На следния ден Иван си дойде. Притиснах го до гърдите си, изпълнена с майчинска обич, и го гледах с гордост.

Той бе станал голям и сериозен. Смелостта и бързината не приличаха на годините му. Приказваше малко, но това, което казваше, бе разумно и енергично, като че говореше възрастен човек. Държеше се като интелигентен човек, бе общителен и Фридрих разбра, че онази прежна упоритост бе изчезнала.

Иван прекара доста седмици в нашето село и за голямо мое учудване, не странеше вече от хората. Обиколи всички села наоколо; интересувахе се от курландските богаташи. Когато оставаше у дома, пишеше дълги писма до разни лица в Петербург.

Един ден се случи нещо ужасно; няколко полицейски офицери влязоха в къщата ми. Единият от тях, без да каже думица, заповяда да разбият писалището.

Обзе ме страшно предчувствие. Офицерът искаше да вземе на всяка цена писмата, оставени от Фридрих фон Пал. Разбиха писалището и взеха онова, което търсеха.

Иван беше блед и стоеше до мене, навел поглед към земята. Когато искаха да ме арестуват, аз извиках: „Синко, не ме давай, не давай да затворят насила майка ти. Ти не смееш да ми помогнеш?“ Той се обърна гърбом, отблъсна ръката ми и каза:

– Ти си извършила предателство към царя, сега търпи наказанието си.

– Клетнико – казах. – Това ли имаш да отговориш на майка си?

Фридрих фон Пал се изправи между мен и сина ми, спря се пред Иван и каза:

– Навън, клетнико, иначе ще те убия! Никой освен тебе не е могъл да извърши това предателство. Сега виждам кой е бил шпионинът, когото руското правителство изпрати в Курландия.

Със свити юмури Иван се нахвърли върху барона, но в същия миг Фридрих фон Пал вдигна камшика и удари Ивана през лицето.

На удареното място се яви синкав белег.

– Ето ти, клетнико. Нека клеймото на Юда завинаги остане върху лицето ти, като знак, че си продал майка си.

Какво се случи после не зная, защото припаднах. След като се свесих, разбрах, че пътувам за Петербург, заобиколена от казаци. Казаха ми, че без съд съм осъдена на вечно заточение в Сибир.

– Какво стана после с Фридрих фон Пал? – запита Бояновски.

– Аз не го издадох, затова не му сториха нищо. В книгата нямаше нищо, което да го издаде, че той е бил между съзаклятниците. Най-лошото е, че обесиха тринадесет души в Петропавловската крепост. Те бяха от най-добрите фамилии.

Докато тя разказваше тази история, Наталия хълцаше.

– Какво стана с Иван? – попита след малко Бояновски.

– Не е възможно да узнаем нещо за него, но ако Бог ви помогне да се върнете в Петербург, разпитайте и ще се уверите, че руската държава добре възнаграждава ония, които продават майките си.

Щом старата жена изрече последната дума, Наталия скочи и отиде да отвори прозореца. Отдалеч се чуваха звънчетата на някаква шейна.

– Мълчете, за Бога! – каза момичето и затрепера. – Бояновски, скрийте се, това може да са руски шпиони.

Старата жена скочи и отвори един шкаф, пълен с дрехи. Бояновски се скри вътре. Щом тя затвори вратата, в стаята влезе една дама, загърнатата с топла шуба.

– Вие сте заточеници, нали? – попита тя със суров, заповеднически тон, като огледа Наталия и майка й отгоре надолу. – Виждам, че имате въщи топла вода, пригответе ни чай. Господинът в шейната е капитан Николин, комендантът на рудниците в Тоболск.

Двете жени настръхнаха, като чуха това име. Капитан Николин бе познат в целия Сибир като човек без чувства и без сърце.

– Бързо, избършете масата и сложете каквото имате за ядене нареди повелително дамата, която се казваше Марушка.

Тя се обърна и тръгна към вратата; в същата минута прозвуча суровият глас на капитан Николин.

Бояновски слушаше внимателно всяка думица, която каза Марушка. Като си помисли, че смъртният му, непримирим враг се намира наблизо, силно се развълнува. С големи усилия се сдържа да не излезе и да не удуши тази ужасна жена.

Двама души вдигнаха Николин от шейната и го донесоха в стаята на ръце. Раната му беше зарасла, но върхът на единия му дроб беше закачен с ножа и затова Николин беше толкова изнемощял, че не можеше да се държи на краката си. Седна на един стол и се подпря на шашката си, като огледа с остър поглед цялата стая. В това време Марушка наливаше чай и мажеше масло на хляба.

Госпожа Кардова и дъщеря ѝ следяха всяко движение на този човек.

– Вие сте се настанили добре – каза Николин. – Както изглежда, полицията не си върши работата, щом е позволила да си строите къщички като палати.

Той посочи няколко картини на стената, изработени от Наталия.

– Ей, Михаиле, Петре, Осипе, къде сте, по дяволите? – извика той. И когато един мъж застана до вратата, каза: – Свалете тези дрипи от стената. Не ми трябват картини на заточениците, вместо тях нека рисуват с въглен бесилки по стените.

Слугинята се канеше да изпълни заповедта, но госпожа Кардова се изпречи пред Николина и му каза:

– Съжалете се над нас, капитане. Не вземайте единствената ни радост. На всяка картина е едно възпоминание, дъщеря ми е забравяла за минутка бедата, която ни заобикаля, когато ги е рисувала.

Николин полека се обърна да види Наталия. Той нахално я изгледа. В това време Марушка беше излязла да донесе приборите за вечеря.

– Това дъщеря ви ли е? – попита той. – Ела насам, момиче!

Наталия се приближи плахо и свенливо. Тя се разтрепера като сърна, която съглежда хиена в гората.

– Ела по-близо и седни при мене, детето ми! – каза Николин с усмивка, закашля се и не можа да продължи.

– Стой настрана, Наталия каза госпожа Кардова, – дори най-голямото зло да ни сполети, не ще позволя детето ми да бъде осквернено от дъха на капитан Николин.

Нечовешки вик се изтръгна от устата на капитана. Той скочи като рис, извади шашката си и я заби право в гърдите на старата. Гневът навърно му даде сили, тъй като ударът беше страшен.

Госпожа Кардова падна на земята и струя кръв потече из устата ѝ. Наталия с вик се хвърли върху тялото на умиращата си майка.

Когато Николин разбра, че е извършил убийство, отиде до вратата и извика Марушка и слугите. Той се страхуваше да остане сам с жертвата си.

За голямо щастие веднага се качи на шейната, тъй като Бояновски, забравил, че е в опасност, изскочи от клетката си с намерение да го убие с юмруци.

– Ще го убия – извика Бояновски, – това е краят на безчовечните им дела. – Остави ме, Наталия, аз трябва да го настигна и да го...

– Стойте! – хълцаше Наталия, като стискаше ръката му. – Вижте, освен вас, нямам никого, погледнете в какво състояние е майка ми. Майко, майко, не ме оставяй!...

Бояновски взе умиращата на ръце и я положи на леглото. Тя въздъхна дълбоко и затвори очи завинаги.

– Тя е мъртва! – отчаяно извика момичето. – Аз нямам вече майка. Сам-самичка съм в страшния Сибир!...

Покъртен дълбоко, Бояновски стоеше край трупа на умрялата. В стаята царуваше мъртва тишина, която се нарушаваше само от плача на бедната Наталия.

– Стани, майко, стани! – викаше скръбно момичето, като се мъчеше да повдигне мъртвото тяло на майка си. – Нима не чуваш, че твоята Наталия те зове. Майко, майко, стани!

Изведнъж момичето се отдръпна и извика отчаяно:

– Студена е – каза тя, – лед студена е. Тя е мъртва, майка ми е умряла!

– Нека Бог я приюти във вечния мир! – каза Бояновски, трогнат дълбоко, наведе се над старата жена и затвори очите ѝ.

Наталия гледаше пред себе си като обезумяла.

– Нека са проклетите! – извика тя. – Убиха я. Сега съм сираче.

– Не сте самичка, Наталия – каза Бояновски, като ѝ подаде ръката си. – Въпреки че съм непознат за вас, вие сте ми близка. Тези няколко часа ни сближиха.

Наталия не отговори, но закри лицето си с ръце и заплака горчиво.

– Вие плачете, Наталия – каза Бояновски. Не – ще ви прекъсна в тази скръбна минута. Вашата майка не е мъртва, тя само се освободи от

земните тегла и мъки.

Момичето вдигна глава към небето и каза тържествено:

– Спи спокойно, майко! – Приблужи до трупа и целуна майка си по студеното чело. – Не, аз не ще оплаквам твоята смърт, тъй като ти се отърва от теглата си. Погледни, изтривам сълзите си и няма да плача повече... На вас благодаря за утехата и ви се доверявам, въпреки че се познаваме едва от вчера. Ще се опитам да дойда с вас в Петербург, стига да не ви преча.

– Вие не ще се измамите в мен, Наталия – каза Бояновски искрено, – за мен ще бъдете свята като честта на жена ми, но едно искам да знаете, преди да тръгнем. Аз съм беглец и ме заплашват опасности. Не се плашете от смъртта!

– Аз не се страхувам; ако умра, поне ще отида при мама. Бояновски стисна сърдечно ръката ѝ.

– Добре дошла, съдружнице в бедите и нещастията! Имате ли поне приятели в Петербург?

– Никого нямам в Петербург, а при брат си няма да отида, защото съм сигурна, че той предаде майка ми.

– Това е честно и благородно от ваша страна, Наталия! Не очаквах друго от вас.

– Не ме е страх, че ще трябва да търпя лишения в Петербург – отговори момичето. – Не рисувам само на книга, но и на порцелан и дърво. И затова все ще се намери някой, който да плати. Ден и нощ ще работя, но ще запазя девическата си чест.

– Не, вие няма да живеете в нужда – отговори Бояновски, – защото ако Бог ни помотае заедно да пристигнем в Петербург, аз ще имам достатъчно средства, за да ви осигуря бъдеще. Въпреки че когато ме заточиха, няхах милиони, пак разполагах с достатъчно имот, който жена ми навярно добре е опазила.

Те си стиснаха ръцете и си обещаха, че ще се борят заедно с трудния път.

Когато се съмна и слънцето разпръсна гъстата утринна мъгла, Наталия и Бояновски стояха в градинката пред малката къщица. След като изкопа гроб за мъртвата, Бояновски каза на Наталия:

– Гробът за майка ти е готов, Наталия.

После изнесе на ръце покойната със сандъка, който бе направен предния ден.

В този сандък почиваше убитата заточеница. Спуснаха го в гроба, след което Бояновски скръсти ръце и каза:

– Почивай тихо и спокойно! Прости на неприятелите си и благослови тия, които са ти били предани. Почивай в студения Сибир, чиито буци хвърляме върху гроба ти.

Наталия взе три буци и ги хвърли върху сандъка, в който почиваше майка ѝ.

– За това място, където си погребана, майко, ще си спомням през целия си живот. За мен в тоя свят нищо не е по-свещено от него.

Бояновски нежно отдръпна от гроба плачещото момиче. Когато първите слънчеви лъчи осветиха студения Сибир и проникнаха в самотната къщичка, Бояновски и Наталия потеглиха на път, а на дървения кръст, поставен на гроба, кацна гарван, който махаше с крила и тъй грозно грачеше, сякаш пееше песен на смъртта.

XII. ПОСРАМЕНИЯТ

Хуго се върна в кафенето на скъперника Марголински, влезе в стаята си и се хвърли на канапето. В едната си ръка държеше диадемата, но светлите ѝ диаманти не го радваха. Като че ли всеки лъч, с който светеше диадемата, пареше душата му. Съвестта го измъчваше.

Той предчувствуваше, че тази диадема ще го погуби.

Евреинът му нареди да я продаде и възнаграждението за това беше 10000 рубли.

Хуго се стресна, защото самата мисъл, че бе влязъл в заговор с крадци и разбойници, го отвращаваше.

Но пък какво ли можеше да направи? Та нали ако се колебаеше, щеше да бъде изгубен?

Марголински знаеше неговата тайна и ако не продадеше диадемата, евреинът щеше да го погуби.

Пък и споразумението между него и лихваря беше свършена работа. Не носеше ли той в джоба си 5000 рубли, за които всъщност се беше продал на евреина?

Хуго тежко дишаше. Той чувствуваше, че честта му е изгубена.

– Не бива да се колебаея, трябва да продам диадемата и да се избавя от това мъчително положение. А после евреинът не ще може да ми откаже, когато му поискам пари. Нима и за Бояновска не е добре да я отървам от тази диадема? Смъртната присъда няма да ѝ се размине, ако при нея намерят накита на царската фамилия.

Хуго сам се залъгваше, приспиваше съвестта си.

– Какво ще стане с диадемата? – извика той. – Подир някой ден ще опътувам за Москва да я продам и тогава цялата история ще бъде свършена и погребана.

Като каза това, той отвори едно куфарче, в което държеше дрехите си.

Тук, между хубавите бели ризи, скри накита.

– Никой няма да може да го намери – каза си той.

Тъкмо затвори куфарчето и ето че се почука на вратата.

Той я отвори – Феодора Бояновска стоеше пред него.

Хуго изтръпна, като че видя призрак. Пред него стоеше прекрасната жена, която до вчера бе любил с толкова плам и която отведнъж му бе станала чужда след няколкото думи, чути от Леония.

– Аз съм, Хуго – рече Феодора, след като прекрачи прага и затвори след себе си вратата. – Какво стоиш като вкаменен и защо ме гледаш така странно? Така ли ме очакваш?

– Пардон – каза младият барон, след като ѝ се поклони ниско и ѝ целуна ръката. – Така се изненадах от това неочаквано посещение. Не можех да очаквам, че прочутата хубавица така рано ще ме посети, и то в тази моя бедна колиба.

– Охо-хо, това жилище би могло да се сравни с царски палати – каза вдовицата с усмивка и грациозно му подхвърли шубата си. – При тебе всичко е наредено с вкус. А какъв прекрасен ъгъл има тук до камината. – Тя седна на едно кресло близо до камината и започна да кокетничи. Главата си бе отметнала назад, краката отпуснати, а с черните си очи гледаше нагоре. Така тя бе прекрасна.

Хуго не можеше да откъсне очи от нея. Тя отново го завладя и той забрави всички предупреждения на Леония.

– Дай ми една цигара, драги ми приятелю.

Хуго извади една сребърна кутия и ѝ я подаде, а тя си взе цигара и я сложи между хубавите си устни.

– Защо избяга от будоара ми като крадец? Хей, барон Пал, защо направи това?

Нарочно натърти на думата крадец, а Хуго се обля в червенина.

– Какво, няма ли да получи отговор? Ти си лош – пошепна Феодора. – Знаеш ли, че много, много се разсърдих? Аз така се радвах, че ще прекарам малко в забавление с тебе, а ти изведнъж се измъкна.

Тя го привлече към себе си.

Хуго обхвана главата ѝ с двете си ръце и я целуна по устните.

Някой почука на вратата и един познат глас извика отвън:

– Хей, момче, отвори. Да не си заспал?

– Това е гласът на баща ми – извика младият барон.

– На баща ти ли? – повтори Феодора. – Ах, дявол, какъв сюрприз! – На устните ѝ се появи подигравателна усмивка. – Защо се боиш от него?

– Защото ще те завари при мене и тогава ще стане лошо и за двамата ни.

– Ни най-малко. Ти ще ме представиш, ще кажеш, че ме любиш и той ще може да ни даде веднага своята благословия. Мълчиш? Да не би пък той да ти е избрал някоя друга жена?

– Не, не – извика Хуго, – надали е дошъл затова, защото баща ми... Боже мой, ето го пак ме вика. Той идва да ме подсети за ужасното обещание.

– Не ме оставяй да чакам повече – извика Фридрих фон Пал нетърпеливо. – Не бива да се срамуваш пред баща си, макар и да не си облечен...

Като въздъхна дълбоко, Хуго отвори вратата и старият барон влезе вътре. Бе облечен с шуба, а в ръцете си държеше бастун.

Като забеляза Феодора, отдръпна се и започна да я наблюдава враждебно.

– Ти имаш посещение, Хуго? – каза той късо, но строго. – Отпрати тази жена, не е хубаво, че се е задържала повече при тебе.

Феодора подскочи, като чу думите на стария барон, но се овладя и след като се изправи, гордо каза:

– Хуго, представи ме на баща си и му кажи, че моето присъствие не трябва ни най-малко да го смущава.

Старецът учтиво свали шапка.

– Извинете ме, госпожо Бояновска, за заблуждението ми – каза той хладно. – Но аз можех и да предположа, че госпожа Бояновска ще бъде по това време при моя син.

Феодора прехапа устните си така, че потече кръв.

– Навярно моето необикновено посещение си има своята причина – каза тя късо, като подчертаваше всяка дума.

– Да, навярно – беше краткият отговор на Фридрих фон Пал; след това се обърна към сина си: – Разбира се, Хуго, това посещение противоречи на нашето условие. Доколкото си спомням, ти искаше да бъдеш свободен само една нощ, а утре сутринта щеше да заминеш по работа, която те очаква.

– Тате, не ме осъждайте така строго – помоли Хуго. – Освобождението на Елисавета не е въпрос на един ден, затова моля да ми подарите още една седмица.

– Нито един час. Ти веднага трябва да тръгнеш с мене, защото се налага да се приготвиш за път.

– Ти ще заминеш? – извика Феодора. – Искаш да ме оставиш? Добре, но аз мисля, че скоро ще се върнеш, че не ще отидеш много далеч.

– Само до Сибир – рече старецът, – и то с ваше позволение, хубава госпожо.

Феодора стана. Тя се приближи до Хуго и като го прониза с поглед, сложи ръка на рамото му, с което искаше да каже: Ти си мой и на палача.

– Макар вие да не го пускате – каза Фридрих фон Пал, – той няма да ви послуша, защото е дал клетва да изпълни обещанието си.

Когато бащата припомни клетвата, синът потрепери, защото знаеше, че сега е невъзможно да отпътува; трябваша му най-малко 8 дни, за да отиде в Москва и да продаде диадемата.

– Не може да престъпиш думата си, дадена на жената, която обичаш – рече предизвикателно Феодора.

Старият барон подскочи от мястото си и извика сърдито:

– Госпожо, нито един Фон Пал до днес не е погазвал дадената си дума; дори Венера да слезеше на земята и да му се покажеше в чаровната си прелест, той щеше да я отблъсне с погнуса.

– Хуго, кажи на баща си, че ще останеш при твоята Венера дори да си дал хиляди обещания.

Хуго мълчеше. Погледите на баща му и на любовницата му бяха отправени към него. Той се колебаеше какво да реши.

– Тате, колко си жесток! Ти не искаш да ми подариш нито един ден от уреченото време. Аз ти обещах, че ще освободя сестра си или ще отмъстя за нея, но това не зависи от един час или от една минута.

– За тебе не зависи – извика старецът, – защото ти забравяш своя дълг. На сестра ти, която гние в грозните сибирски рудници, не ѝ е за чакане. Не чуваш ли дрънченето на синджирите, с които е окована сестра ти? Нима не чуваш отчаяните ѝ писъци под ударите на казашките камшици? Но защо да ти обяснявам всичко това, когато знаеш, че си дал честна дума! Внимавай, моето момче! Ти трябва веднага да тръгнеш с мене!

Това „да тръгнеш с мене“ прозвуча така повелително, че Хуго неволно се приближи до баща си.

Феодора побледня.

Фридрих фон Пал се обърна към нея с презрение и ликуване и ѝ каза:

– Вие, госпожо, без съмнение виждате, че не ви остава нищо друго, освен да си отидете, защото онова, което имам да говоря на сина си, не търпи свидетели. По-добре е да се приберете вкъщи и да се молите за вашия мъж, който, както ми е известно, прекарва нещастни дни в Сибир.

Нежните черти на лицето ѝ се промениха. Гърдите ѝ се повдигаха буйно от обидите на Фридрих фон Пал.

– За тези думи ще отговаряте, бароне – каза тя сърдито, – знайте, че няма защо да ликовате като победител.

Бързо се приближи към Хуго, конвулсивно го хвана за ръката и го повлече настрана.

– Остани при мене, Хуго – пошепна му тя. – Райските врата се отварят, за да се наслаждаваш, пък и младостта не е нищо друго освен поредица от щастие, сладост и удоволствие. Още веднъж – остани при мен, Хуго, аз съм твоя.

Хуго не можа да устои, пламенно стисна ръката на Феодора и извика:

– Твой съм, ще остана при тебе, прави с мене каквото искаш.

Старецът се изправи гордо и като че ли изглеждаше по-висок, хвана дръжката на камшика и с необикновена усмивка и странен пламък в очите каза:

– С този камшик аз белязах един нещастник, едно нищожество, което предаде своето семейство. А сега, сега ръката ми трепери, защото трябва пак да я вдигна, но този път против родния си син, който иска да посрами името Пал.

– Татко, вземи си думите назад! – извика Хуго, като се мъчеше да предаде на гласа си някаква решителност – нещо, което не му се удаде.

Фридрих погледна презрително сина си и рече:

– Нещастнико, аз те проклинам, проклинам и твоята блудница, която те е погубила.

От устата на Феодора се изтръгна вик на отчаяние.

– Блудница? – повтори тя. – Вие, бароне, ме нарекохте блудница? Добре, щом аз съм блудница, тогава вашият син е разбойник.

– Татко, не я слушай, тя си е загубила ума – извика Хуго в отчаянието си – и ти си причината за това.

– Вие, господа курландци, не трябва да се страхувате за моя разсъдък – каза хубавата вдовица с тих глас. – Аз съм с ума си и зная, че съм наистина блудница на един разбойник.

Хуго побледня. Грозното изражение на Феодориното лице, дивият ѝ поглед, отправен към него – всичко това го ужасяваше.

– На един разбойник? – възкликна той. – Какво искаш да кажеш с това, Феодоро? Аз искам сметка за тези думи. Не се смей, а кажи какво значи това, което каза?

– Какво исках да кажа ли, драги мой? – извика тя. – Исках да кажа, че скоро ще съберем сватба и ще тръгнем на венчавка. Ха, ха, ха, каква прекрасна сватба ще бъде: мъж и жена – блудница и разбойник. Остава ни само да повикаме свидетели за венчавката.

И докато двамата се опомнят, тя се приближи към прозореца и дръпна завесата.

След това направи знак с кърпичката си, като цяла се тресеше от

смах.

– Хуго – извика баронът и сложи ръка на рамото на своя син. – Тази жена има нечестни намерения.

Хуго нищо не можеше да отговори. Блед, като вкаменен той гледаше пред себе си, без да продума, за да се оправдае.

– Отговори ми, Хуго, сине мой! – каза старецът. – Отговори ми и ме увери, че тази жена те клевети.

– Отговорете на баща си, господин бароне – каза Феодора. – Уверете го, че не сте разбойник и че не сте откраднали моята скъпоценна диадема преди няколко часа в стаята ми.

Хуго извика отчаяно и като падна на колене пред Феодора, започна да я моли:

– Милост, милост, Феодоро. Смили се над мене.

– Милост! – пошепна тя. – Феодора не знае милост. Да, ето свидетелите за нашата венчавка вече идват. Остани така, на колене пред една блудница! О, това би било прекрасен момент, стига баща ти да ни благослови така.

В коридора се чува тежки стъпки и неясни викове, скоро се почука на вратата.

– В името на закона – отворете!

– Влезте, влезте! – извика Феодора и изтича да отвори вратата.

Нахлуха шестима полицаи начело със секретаря на царската полиция Ашинов.

– Никой да не посмее да излезе от стаята! – извика Ашинов, който беше с униформа на царски полицейски офицер.

Точно в минутата, когато Феодора намяташе шала си, той учтиво се обърна към нея и снизходително каза:

– Госпожо, вие мислите, че вашата скъпоценна диадема се намира тук, в къщата на барон Хуго, така ли?

– Не само че мисля, но съм и уверена в това.

– Чухте ли обвинението против вас, бароне? Какво ще кажете?

– Полицейско куче! – изписка старият барон и лицето му се покри със слаба розовина. – Синът ми не е виновен и аз гарантирам за него.

– Тъкмо това ще видим, господин бароне. А сега позволете ни да претърсим това жилище.

– Какъв срам! – извика старият барон.

Бледен като смъртник, Хуго безпамятно наблюдаваше какво става около него.

По знак на Ашинов започнаха полицейски обиск на къщата.

Разхвърляха книжа из стаята, разпаряха тапицерията на канапетата, късаха калъфите на възглавниците, за да търсят там откраднатата диадема.

– И ти допускаш да правят това в твоята къща! – кресна старият барон. – Защо държиш револверите си в шкафа? Пръсни главите на тези нещастници! Да не би, сине, вината да е у тебе, че така мълчиш?

– Не, татко – каза Хуго, – аз не съм виновен.

– Защо го казваш с колеблив глас, Хуго? Струва ми се, че от твоите уста излезе лъжа, но не мога да повярвам, че ти, един потомък на прочутата фамилия Пал, ще паднеш толкова ниско, че да станеш крадец. Не, това никога няма да повярвам.

– Не можем да намерим диадемата – викна един полицаи. – Напразно, нашият труд е безцелен.

– Търсете я! – извика Феодора. – И онзи, който я намери, от мене ще получи 1000 рубли награда.

Започнаха още веднъж претърсването, но този път не продължи много, защото един от полицаите извика весело:

– Ето я! Намерихме я между дрехите на барон Пал! – И той триумфално издигна диадемата над главата си.

Хуго нададе отчаян вик. Той се беше превил одве, отиде до един стол и седна.

Фридрих фон Пал покри лицето си с ръце. Сълзи течаха между пръстите му.

– Оставете го още малко, няма да ви избегне. След това Феодора се приближи към Фридрих Пал.

– Искам да се простя с вас, господин бароне – подигравателно каза тя. – Но преди да си отида, позволете ми да ви кажа, че до венчавката ни има още доста време и макар че блудницата е лоша, тя няма желание да се венчае с един крадец и да прекара първите дни след сватбата по пътя за Сибир.

Нещастният баща не можеше да отговори нищо на това. Болката го беше съкрушила така, че нищо не помнеше.

Феодора взе бързо диадемата, сложи я в джоба си и излезе от стаята, без да погледне Хуго. Тя остави жертвата си в здрави ръце, защото знаеше, че от Ашинов не ще може да се измъкне.

Ашинов имаше кораво сърце. Не го трогнаха нито сълзите на стария барон, нито отчаянието на младия Хуго. Той съвсем хладно доближи Хуго, сложи ръка на рамото му и каза:

– В тъмницата, приятелю, и недейте се противи, защото иначе ще ви окова със синджири.

– Водете ме по-бързо. По-скоро бих желал да съм в най-дълбоката тъмница, отколкото да остана при този човек.

Ашинов искаше веднага да го повлече насила, но в тази минута пред него застана Фридрих Пал и го помоли да го остави за няколко минути насаме със сина му.

Ашинов надуши, че тука ще има добра печалба, и след като даде знак на останалите стражари да се отдалечат, отиде заедно с барона в един ъгъл.

– Син ми е разбойник – каза старият барон, – всяка мисъл да го отърва от справедливото наказание ми е чужда, съвсем безразлично ми е дали той ще свърши живота си в някой сибирски рудник, или на бесилката.

– Жал ми е за вас, господине, но вие виждате, че аз точно трябва да изпълня задължението си.

– Да, напълно – отговори старият барон, – но вие ще разберете, че е нужно поне 5 минути да ме оставите насаме с моя син, за да му кажа последно сбогом.

– Невъзможно е, господине – трябва да ви отстраня, защото това ще ми струва службата.

– Успокойте се, господине, мисля, че с тези 2000 рубли ще ви заплатя за риска.

Ашинов погледна към стражарите и след като мушна вързопа под мундира си, каза твърде меко:

– Бих бил човек без сърце и чувство, господине, ако не ви позволях да се простите с вашия син. Но ви давам само 5 минути, бароне, недейте злоупотребява с моята добрина. Аз и моите хора през това време ще ви чакаме в коридора.

– Благодаря ви, господин секретар – каза старият барон и в очите му блесна искра надежда. – Давам ви моята честна дума, че след нашия разговор вие ще намерите сина ми тук.

Ашинов даде знак на стражарите да излязат, а след това и той излезе навън. Фридрих приближи до вратата и я затвори. Баща и син останаха сами.

Когато Хуго видя, че не остана никой друг освен баща му, по тялото му преминаха тръпки. Той предпочиташе Ашинов да го отведе в тъмницата, отколкото да гледа укорителния поглед на баща си.

Нито един съдия не би могъл така да го уплаши, както този старец, когото така лекомислено бе засегнал дълбоко в бащиното му сърце.

– Сега сме сами, синко – каза той тъжно и се приближи до Хуго. –

Нека да говорим така, както прилича на баща и син.

Хуго очакваше укори, кавги и проклетия, но как се изненада, когато чу тихия глас, който идеше направо от нараненото бащино сърце:

– Синко, стореното е сторено, то не може да се върне назад. Ти потъпка дадената дума. Така ниско си паднал! Разбойник! Сега не ти остава нищо друго, освен да те изгонят в Сибир, но не като борец за погазените народни права, не, а като прост разбойник, злосторник.

– Татко – извика Хуго, задушавайки се от сълзи, – аз сгреших, много сгреших! Но ако ме закарат в Сибир, аз съм още тъй млад, имам време да се покая и поправа.

– Нещастнико – извика старецът, – нима с този срам на челото мислиш още да живееш? Ти говориш за бъдеше? За хубави дни? Нима ти не можеш да разбереш, че завинаги си свършил както с миналото, така и с бъдещето и че стоиш на края на безличието и гроба? Гроба, казвам, защото само той може да измие петното от моето име.

– Как да разбере тези твои думи, тате? – извика Хуго уплашено.

– Не се страхувай, няма да останеш за дълго в неизвестност – каза Фридрих тихо и много строго. – Сам произнеси присъдата си в зависимост от вината.

– Най-тежкото наказание, на което ще ме осъди съдията, няма да ми се види тежко.

Старецът клатеше глава.

– Не трябва да чакаш присъдата от съдията, а сам трябва да се осъдиш.

– Сам себе си да осъдя? Татко, тогава не ми остава никакво друго средство, освен да понижа с куршум гърдите си. Но все пак аз мисля, че ти не ме съветваш да го сторя.

– Защо да не ти покажа пътя, по който ще изличиш петното? Нима мислиш, че като са ми побелели косите, аз съм забравил честта на своя дом? Само един е пътят, по който човек от нашите кръгове може да измие своята чест; този единствен път се казва смърт.

Хуго се изплаши от тия думи.

– Татко! – извика той. – Ти си ужасно безмилостен. Ти искаш да убиеш единствения си син. Добре тогава, сам ти ще ми дадеш револвера в ръцете, но знай, че губиш единствената си подкрепа за стари години – единствения, който може да се грижи за тебе.

– Разбойник не може да ми бъде подкрепа – отговори грубо Фридрих. – По-скоро мисли за себе си и за мира на душата си. Мислиш ли ти, дете мое – каза старецът гордо, – че бих избрал този път, ако

имаше други? Аз бих желал хиляди пъти да те видя мъртъв, отколкото жив в мрака на сибирските рудници. Над твоя труп аз бих проливал горко създи, но за живия син само клетви щяха да излизат от моите уста.

Старецът приближи до гардероба, извади бързо един револвер и както го гледаше, попита:

– Пълен ли е?

– Пълен е – рече Хуго.

– Добре, тогава вземи го и стреляй. Само така благородникът измива своята опетнена чест.

Той насила искаше да сложи револвера в ръцете на сина, но Хуго се отдръпна назад.

– Татко, не мога! – извика Хуго, плачейки. – Аз съм млад, искам да живея. Обвиняват ме в кражба, макар и да не съм крадец. Мога да ти се закълна в това.

– Значи ти не си извършил кражбата? – извика старецът и радостна искра блесна в очите му. – Заклевам те, Хуго, в паметта на твоята майка, пред чието лице стоиш сега, кажи ми истината. Ти ли извърши кражбата?

Хуго мъкнаше; той въздъхна дълбоко.

– И да, и не, татко, аз не извърших кражбата, но взех диадемата от ръцете на онзи, който я е откраднал, с цел да я продам някъде.

– Това не променя нищо – каза старецът, – тъй като съучастникът е толкова виновен, колкото и крадецът.

– Нуждата ме накара да сторя това, татко.

– Нищо на този свят не може да накара един Пал да стане нищожество.

– Виновен съм тогава – каза Хуго, – нищо повече няма да кажа.

– Не искам нищо повече да чувам; вземи този револвер от ръцете ми и стреляй – каза строго старецът.

Хуго коленичи пред баща си и прегърна коленете му.

– Съжали ме, татко, не искам да умра толкова млад. Искам да живея още.

Старецът стоеше, твърд като стена. Нито един мускул на старческото му лице не мръдна, само устните му затрепериха.

– Всичко ще сторя, каквото пожелаеш – каза синът, като плачеше горко. – Ще си излежа наказанието и ако ти пожелаеш, ще отида в Америка, никой там не ще знае, че аз нося името Пал – само ме остави да живея.

– Пълзи като куче и се моли за живота си! Той няма смелостта с

кръв да измие окалялата си чест. На такъв син дадох живот! Бягай далече от мене, клетнико, и ако до няколко минути не загинеш от собствените си ръце, знай, че аз сам ще те убия. Не ще те дам жив на полицията.

Като каза това, старецът вдигна револвера и го насочи към сина си.

– Предай Богу душата си, клетнико! Бог ще ми прости това убийство, той знае всичко, що става в душата ми.

– Чакай, татко! – извика Хуго и отблъсна револвера. – Не ставай мой убиец. Аз реших, заклевам ти се, че сам ще сторя това.

Старецът издигна ръце и каза радостно:

– Благодаря ти, Боже, че в последния час вля дух и смелост в сърцето на един Пал. Револверът е тук и щом се застреляш, ти измиваш своята чест като всеки честен и благороден човек.

Хуго взе револвера, очите му блуждаеха из стаята, като че искаше да се прости с нея.

– Сбогом, татко! – пошепна той. – Сбогом, остави ме сам да умра.

Старецът разтвори ръце и едри сълзи закапаха от очите му. Той извика:

– Прегърни ме, Хуго, целуни ме и ме прегърни, мое нещастно дете, за последен път на този свят!

Хуго плачеше, той прегърна стария си баща.

Старецът го целуваше по лицето, по устата и челото. Баща и син останаха за дълго прегърнати.

Изведнъж на вратата се чу силно тропане и Ашинов извика отвън: „Изминаха пет минути.“

Старецът освободи сина си от прегръдките си и пошепна:

– Аз ще ги забавя още няколко минути, а ти побързай, нека Бог се смили над тебе.

Старецът се прегърби и едва се дотътри до вратата. Щом я отвори, Ашинов се изправи пред него.

– Почакайте още малко – помоли Фон Пал, – нека клетникът прочете късата молитва пред лицето на майка си.

– Добре, господине, няколко минути не струват много, но изглежда, че тази молитва на сина ви ви е трогнала, тъй като вие едва се държите на краката си.

Старецът така силно трепереше, че за да не падне, трябваше да се хване за рамото на Ашинов.

– Не чувате ли как чете молитвата? – попита той с отпаднал глас. – Сине мой, сине мой, ела бързо тук! Той ще се убие, той не чете молитва! Не се убивай, синко, по-добре живеј без чест, но само живеј. Ах, вече е

късно!

В стаята се чу гръм и като че ли нещо се търколи на земята.

– По дяволите, що е това! – каза Ашинов. – Аз съм измамен. Той избегна заслуженото наказание.

Фридрих фон Пал издигна ръце нагоре и каза със строг глас:

– Той сега е там горе пред вечния съдия. Прости му, Боже, както и аз му простих.

– Разбийте вратата! – заповяда Ашинов. Стражарите натиснаха вратата и я счупиха.

– Къде е самоубиецът? – извика Ашинов. – Повикайте лекар, може да е жив още.

– Вие ще намерите само трупа му – каза Фридрих фон Пал, а очите му светнаха с необикновен огън. – Бог не би пожелал да ме накаже така строго. Ръката му не е трепнала, когато е стрелял в сърцето си.

– Труп? – каза Ашинов. – Не виждам никакъв труп, нито пък затворника.

Погледите на всички се лутаха из стаята. От Хуго нямаше ни следа, нито глас.

В средата на стаята лежеше револверът, който още пушеше. Ашинов разбра веднага каква е работата.

– Прозорецът, който гледа към градината, е счупен – каза той, – избягал е през прозореца!

Като вкаменен стоеше Фридрих фон Пал и гледаше ту револвера, ту прозореца.

– Страхливец! – бърбеше. – Той е страхливец. Живей, клетнико, живей, но бащиното проклятие нека те преследва през целия ти живот!

XIII. ЖИВОТ БЕЗ ЛЮБОВ

Този ден гърбавата Петровна не работеше, бе неделя.

Макар че беше много прилежна, Петровна празнуваше всяка неделя. Това бе повече от необходимо за нейния слаб организъм.

Днес тя не беше така тъжна, както обикновено: леко и весело подкачаше от една стая в друга на своето зимниче и чистеше маси, столове и писалищни принадлежности.

„Когато се върне той, всичко трябва да е чисто и с вкус наредено, за да ме похвали като вчера и ми рече със своя акцент, който звучи тъй хубаво, както вчера, когато каза: «Вие, Петровна, обичате чистотата.»“

Петровна се смееше сама. Дълго време не беше се смяла така весело.

Този „той“, за когото гърбавата шивачка говореше, бе господинът, настанил се преди известно време в нейната стаичка.

Тя отдавна си мислеше, че такава голяма къща не ѝ е нужна. Един ден купи от отсрещната книжарница по-големичко парче картон и написа с хубави букви: „Дава се под наем една стая.“ Не след дълго започнаха да дохождат хора да видят стаята. Но Петровна бе придирчива и им отказваше, като искаше голям наем.

Много обиди трябваше да понесе тя от тия груби хора, на които отказваше.

Вече бе решила да свали обявата, когато един момък дойде да пита за стаята.

От пръв поглед момъкът се хареса на Петровна. Лицето му изразяваше честност и твърд характер. Такъв изглеждаше той. Сам каза, че малката стаичка му е съвсем достатъчна и се е решил да я наеме.

Петровна поиска много нисък наем и момъкът веднага извади няколко рубли и ѝ ги даде срещу месечния наем, а след това назова името си.

– Казвам се Конрад Фелзингер, учител съм по професия, но сега съм без работа.

Следобед Фелзингер се премести в новата си квартира, като донесе сам багажа си.

Денят беше много студен и когато Петровна видя, че пръстите на Конрад са посинели от студ, сметна за свой дълг да предложи на наемателя голяма чаша чай.

Врящият в самовара чай издаваше приятно ухание, което се различаваше из цялата малка стая.

Петровна бързо покри масата с бяла покривка, сложи две пъстри чаши, постави самовара в средата и след това се втурна към хлебаря, за да купи хляб за няколко копейки.

Наряза повече парчета хляб и като сложи захар, ром и лимон на масата, весело продължи работата си. Всичко изглеждаше така апетитно, та Петровна мислеше, че и царската трапеза не може да бъде по-приятна и по-богата от нейната.

Весело почука на вратата на своя наемател. Той отвори и Петровна смутено помоли момъка да ѝ направи чест и да пие чаша чай.

– На драго сърце – отговори Фелзингер. – Благодаря ви за любезността. Сегичка ще дойда. Трябва да ви помоля обаче да ми позволите да взема чибуча си.

Петровна започна да го уверява, че няма нищо против това, толкова повече, че за нея щяло да бъде занимателно да го гледа как пие чай и пуши.

След малко двамата седяха, пиеха чай и разказваха случки от живота си.

Конрад започна да разказва за своята Елена – годеницата, която бе принуден да остави в Германия. Описваше я като най-хубава и най-добра девойка, в чиято вярност той бе сигурен. Постоянно ѝ пишеше и знаеше как живее. А тя пишеше, че с нетърпение очаква деня, в който ще се съберат, и това ще стане, когато си осигурят поне толкова, че да могат да живеят скромно.

– И скоро щях да изпълня отдавна бленуваното си намерение – довърши той своя разказ. – Имах си вече добро място и хубава заплата, ала едно нищожество ме изгони и аз трябваше да напусна тази служба, защото в Русия немските учители не се приемат на драго сърце. Беше ми много мъчно, когато трябваше да съобща на моята Елена за това, тъй като знаех, че тя много ще се разтревожи.

Като слушаше младия учител, Петровна завиждаше на девойката, без да я познава.

Той забеляза какво става в нейната душа и започна да говори за други неща. От този ден между двамата се завърза близко приятелство. Петровна четеше в очите на Фелзингер всички негови мисли и във всички му угаждаше.

Тя нареждаше днес стаята си, защото бе забелязала, че той обича да е чисто и добре наредено. В това време Фелзингер влезе в стаята и

тутакси седна на писалищната маса.

– Госпожице – каза той, след като си поотпочина, – днес ще имам едно посещение. Един обикновен работник ще попита за мене. Оставете го да влезе и се погрижете никой да не ни безпокои. Имаме да си говорим нещо.

Вече беше доста късно, но човекът още не бе дошъл. Най-после, около десет часа вечерта, един човек спря пред входа на зимничето и след като се увери, че е открил търсеното място, слезе надолу по стълбите.

Когато работникът се изправи пред Петровна, тя не можа да познае дали това е младеж или старец, защото той нарочно бе нахлупил калпака си чак до ушите и не го свали, когато запита:

– Тук ли живее господин Конрад Фелзингер? Може ли да говоря с него?

– Влезте вътре, той ви чака – каза Петровна и показа с ръка вратата. Непознатият похлопа.

– Влезте! – чу се от стаята и той влезе.

Петровна затвори вратата и излезе навън, за да не подслушва. Но все пак подир малко се приближи до вратата и чу съвсем ясно как Фелзингер каза:

– Да, драги приятелю, не се лъжете. Вие наистина се намирате в същата къща, в която малкият Владимир едва не стана жертва на ужасния пожар.

– Малкият Владимир жертва на пожар?

Само тези думи бяха достатъчни, за да изпъкне пред очите на Петровна образът на нейния любимец. Образът на нещастното малко дете, което тя на ръце бе измъкнала от пожара и за което повече не можа да научи нищо.

А сега зад стените на стаята ѝ се говореше за нейния любимец. Не можа повече да търпи, искаше да чуе нещо повече за него. Тя трябваше да научи какво е станало с Владимир. Успя да чуе всяка дума, казана от Фелзингер на непознатия.

– Разкажете ми всичко, що знаете за него. Как Владимир изчезна от сиропиталището?

– Много просто – каза учителят. – Един ден великият княз хареса красивото дете и още същия ден дойде заповед до директора да предаде детето на един човек, който, както по-късно се оказа, бил довереник на великия княз.

– Във всеки случай този човек не е бил лъжец – каза непознатият.

– Няма съмнение – отвърна Фелзингер. – За това говори и обстоятелството, че детето се намира в дома на великия княз.

– В бащиния си дом – изрече непознатият. Последните думи бяха казани така ясно, че Фелзингер ги чу.

Петровна също чу, когато Фелзингер извика изненадан:

– Що говорите? Владимир – син на великия княз? Съвсем изоставеното сираче, което аз грижливо отгледах? Храненичето на сиропиталището значи е син на княз Константин? Той е Романовец?

– Да – отвърна непознатият. – Той с Романовец, въпреки че неговият баща и чичо му, царят, не искат да го признаят за свой потомък. Защото Владимир е плод на незаконна любов. Вам, Конраде, поверявам тази тайна и вярвам, че вие ще съумеете да я опазите.

– Тържествено ви се заклевам в това. Никой няма да я чуе от моите уста.

– Навярно вие сте предчувствували, че има такова нещо – подхвана непознатият, – понеже аз ви дадох брилянтеното кръстче да го сложите на врата на детето и да внимавате да не му го вземе някой.

– Това и сторих – каза Конрад; – когато взеха Владимир от сиропиталището, кръстчето остана под ризката му. Но право Да ви кажа, аз мислех, че това са прости камъни, които според родителите трябва да пазят детето от зло.

– Кръстчето е златно и е украсено с истински брилянти – каза непознатият. – Аз го донесох от бедната му майка и го предадох на детето. Тя ме назова покровител и втори баща на Владимир.

– Да ви кажа истината, смятах ви за баща на детето, тъй като вие показахте голяма грижа и заинтересованост към него.

– Така е наистина – каза непознатият. – Из целия Петербург търсих детето. Отначало мислех, че ще го намеря из тъмниците на Петропавловската крепост, затова го търсих там, но скоро разбрах, че детето е отстранено по друг начин. От един мой стар приятел, когото настаних в тайната полиция, научих, че директорът на полицията дал Владимир на някакъв пияница. Разбрах веднага защо е сторил това. Искали са да направят с детето също както със сина на нещастния френски крал, дадено на обущаря Симон, за да го мъчи и тормози, докато умре.

– Това е ужасно – прекъсна го Фелзингер. – Навярно целият образован свят ги е проклинал.

– Да, драги приятелю – каза непознатият, – великите хора не подбират нито средство, нито начин, за да постигнат целта си. Аз търсих детето там, където вирее злото, и го намерих. Попитах някой си Янкович,

при когото беше детето: „Къде е Владимир?“ Но този твърд човек ми отговори накъсо: „Откъде да знам. В големия Петербург иди, та го намери.“ Не ми остана друго, освен да го търся по-нататък и най-после го намерих в сиропиталището. Благодарение на добрия случай, ето че се запознах и с вас. Но изглежда, че вие не сте в завидно положение?

– Не се мамите, така е. Аз наистина съм без служба – каза Фелзингер. – Ще ви бъда много признателен, ако ми намерите някое място. Макар че носите дрехи на прост работник, вашата външност ви издава за човек от висок ранг.

– Конраде – каза непознатият. – Въпреки че не съм ви казал името си, сигурен съм, че вие го знаете. Виждам, че сте честен човек, комуто може да се повери тайна; добре тогава, ще ви кажа истинското си име: аз се казвам Михаил Бакунин.

Петровна не можа да чуе повече, тъй като двамата така тихо си приказваха, че въпреки усилието ѝ, това бе невъзможно. Тя се отдалечи, тъй като бе развълнувана от чутото. Разбра, че детето, което тя бе спасила от пожара, на което бе правила толкова добрини, е било от царски род – син на княз Константин. Това никак не ѝ се вярваше и тя никому не би повярвала, ако не бе го чула със собствените си уши по един такъв тайнствен начин.

Двамата мъже си шепнеха още няколко минути, след това вратата се отвори и човекът с работническото облекло излезе от стаята. Конрад го изпрати до вратата.

– Ние ще се видим пак – каза работникът и подаде ръка на Конрад.

– Пишете и ми съобщете къде мога да ви намеря, бъдете сигурен, че аз ще дойда.

Непознатият се изгуби в тъмнината, а Конрад затвори вратата след себе си.

Хуго фон Пал можа да се отърве с един скок, който решително направи през прозореца. Твърдо бе решил със смъртта да накаже своята лекомисленост.

Но в последния миг, когато насочи револвера към челото си, ръката му потрепера и той не извърши това, що честта и достолепието му диктуваха.

Хвърляше почти безумни погледи наоколо си. Искеше да се спаси. Изведнъж погледът му се спря на прозореца.

– Прозорец! Спасение! Живот! – извика Хуго и скочи през него в градината.

Падна благополучно на земята, без да се нарани.

Като се увери, че нищо му няма, започна да тича, сякаш го гонеха зли духове. Той не тичаше, защото се страхуваше полицията да не го хване, а бягаше от строгия и осъдителен поглед на баща си.

Хуго тичаше като луд и спря чак на брега на Нева. Тук седна на една пейка и заплака горчиво. След като се успокои малко, започна да размишлява за себе си и за своята съдба. Кесията с парите бе забравил на масата по време на посещението на Феодора.

Ха, Феодора? Какъв ужас го обхвана, като си помисли за тази жена, която го бе погубила.

– Аз ще отмъстя на тази жена. Затова не се самоубих и не ще направя крачка от Петербург, додето не ѝ отмъстя.

Така, замаян от тези мисли, Хуго започна да затваря очи и заспа на пейката. Наоколо нямаше никого. Нощта се спускаше бавно и със своите ледени криле докосваше бледото Хугово тяло. Цареше тишина, само Нева тайнствено шумеше. Изведнъж в тъмнината се появи един човек с кръстосани ръце и с учуден поглед взе да наблюдава заспалия младеж.

Външният вид на този човек бе отвратителен. Той бе облечен като просяк.

Хуго спеше спокойно. Непознатият се наведе над него и започна да претърсва джобовете му.

– По дяволите, няма нищо. Да видим ще има ли по-нататък щастие?

И внимателно претърси и другите джобове на Хуго.

– Ха, ето часовника. По дяволите, трудът ми не отиде напразно.

Той взе часовника и започна да го обръща в дланта си, но внезапно бутна едно винтче и часовникът затрака ясно. Разбойникът се отдръпна от Хуго и му каза учтиво:

– Защо ме гледате уплашено? Мисля, че трябва да ми благодарите, наблизко обикаля полицията и ако ви види...

Хуго се сепна.

– Кой сте вие?

– Аз съм Ягодкин, брат на известния богаташ Никола Ягодкин, който ме докара, кажи-речи, до просешка тояга. Не ми плати 100 000 рубли от наследството ми и така станах просяк. Но какво ви е? Вие много се озъртате? Познавам, че се боите от полицията. Кой сте, ако смея да попитам?

– Аз съм мъртъв.

– Мъртъв? Разбирам, тогава елате с мен.

– Къде?...

– Ще видите.

И като насън Хуго тръгна с този човек.

Вървяха дълго, докато стигнаха до един пуст край на града; имаше кръчма, в която се събираха хора от този род.

В кръчмата разбойникът се приближи до един човек и му каза:

– На вас ви е нужен един верен човек, който да отнесе тази пратка от митницата на евреина Марголински: ето ви човека.

Онзи се обърна към Хуго.

– Ще ви платя 30 рубли, ако за три дни занесете тази пратка в ръцете на Марголински. Не обичам да правя дългове. Вземете тези 30 рубли, в аванс ви ги давам.

Хуго се съгласи и взе предложените му пари.

В същото време в кръчмата се вдигна голяма глъчка:

– Предателство, да осъдим предателите!

Изведнъж стотина ръце нападнаха един човек, който, пребледнял и окаян, викаше:

– аз не съм виновен, не ме осъждайте.

– Твоята жена ни съобщи, че ти си ни предал, когато носехме хайвера – чува се много гласове.

– Да го осъдим!...

– Да го осъдим!...

– Смърт!

– Смърт!

Изгърмя пушка. Когато димът се разнесе, човекът, окървавен, издъхваше на пода.

Той бе пияницата Станислав Янкович.

Хуго потрепера. Едва сега видя в какво общество се намираще.

И тъкмо се канеше да избяга от кръчмата, той чу един познат глас, който се провикна:

– Ще пътувате по морето и ще отидете на един остров при един гостилничар, ще му кажете следните думи: „Русия плаче, дайте ни кърпа да изтрием сълзите й.“ А в отговор той ще ви даде пакет с печатани в Берлин книги, които ще занесете от острова в Калеч. Обещайте ми, приятели, че по-скоро бихте изгорили тези книги, отколкото да ги оставите да попаднат в ръцете на държавните пазачи.

Щом свърши, Хуго извика:

– Михаил Бакунин, вие тук?

– Мълчете, не споменавайте името ми.

Хуго се приближи до Бакунин, стисна ръката му и каза тихо:

– Вие ще ме спасите.

– Как?

– Ще ви кажа насаме.

И двамата излязоха незабелязано от кръчмата.

Хуго разказа на Бакунин всичко, що му се бе случило, и когато спомена името на Феодора Бояновска, Бакунин се подсмихна:

– Оставете сега, това е интересна работа, но утре ще поговорим. Сега сте уморен, елате с мене. Ще ви заведа на безопасно място, където полицията не може да ви намери.

Той заведе Хуго при гърбавата шивачка Петровна, която го посрещна любезно и му отстъпи своето легло. На тръгване Хуго каза на Бакунин: „Довиждане до утре, починете си спокойно.“ След като Бакунин си отиде, Хуго си легна; а подир малко Петровна влезе с лампата, погледна спящия младеж и каза тихо:

– Колко е красив! Ако някой се влюби в мене, наказаната, то бих молила Бог да бъде този.

Хуго чу всичко, скочи от леглото и хвана ръката на гърбавата шивачка.

– Аз съм нещастен, но въпреки това се чувствавам щастлив, че съм у такива добри хора.

Шивачката му даде знак да говори по-тихо, като сочеше с ръка към вратата на съседната стая, където живееше Конрад.

– Вие имате квартирант?

– Да, един млад учител, който е без работа и е отскоро при мене.

– Как преживявате, ако позволите да ви попитам?

– Аз съм шивачка и изкарвам прехраната си с десетте си пръста.

– Как, вие сама се грижите за прехраната си? Значи много работите? Не ви ли тежи?

– Никак – каза Петровна, – само едно ме измъчва – че съм самичка, без семейство.

– Как, нима нямате близки?

– Не, съвсем сама съм. От първия си баща имам една сестра, родена в Париж. Не зная къде се намира сега. Леония, да бих те намерила, нямаше да бъде така самотна!

– Вашата сестра се нарича Леония и по рождение е францужойка? Тогава аз я познавам, ако не се мамя. Тя се намира наблизко, тя е в Петербург и няма да е трудно да я видите. Трябва само да изтичате и да я прегърнете.

– Значи вие знаете къде се намира тя, така ли?

– Да, тя е прислужница при госпожа Феодора Бояновска.

– Много съм щастлива! Ще отида да я видя още утре. Но не! Тя много ще се изненада от моето отиване; по-добре ще е да ѝ пиша.

– И аз мисля така – рече Хуго. – Това е най-добрият начин.

Хуго каза това, защото се страхуваше Леония да не го завари тук.

Петровна седна до масата и започна да пише:

„Мила ми сестричке,

Нека Бог и Богородица те покровителствуват. Така започвам писмото си, сестро. Узнах неочаквано, след дългата раздяла, че ти си в Петербург. Дори самият дух на майка ни ще се радва, ако се видим пак и се прегърнем сестрински. Възможно е да си подарила сърцето си на някой мъж, тъй като ти си красива. Твоята сестра Петровна е онеправдана и никой не иска да я знае. Ах, Леония, аз живея без любов и това именно искам от тебе.

Дай ми сестринска обич и така ще ме направиш щастлива. Така ще има една душа, която ще ми бъде предана завинаги. Ако си готова да сториш това, то ела утре вечер при мене между пет и седем часа.

Очаквам те с нетърпение.

Твоя сестра Петровна.“

Сълзи потекоха от очите ѝ и измокриха написаните редове. Тя препрочете писмото и допълни:

„Не трябва да се срамуваш от мене. Аз си имам своя къща и мебели. Изкарвам колкото ми е необходимо. Ела, моля те, ела при твоята Петровна.“

Тя написа адреса, който ѝ каза Хуго, и постави писмото в плика.

– Готово е, сега ще трябва да го занеса сама в пощенската кутия. Утре Леония навярно ще го получи.

Тя си върза кърпа на главата и излезе.

Върна се бързо, тъй като беше доста късно и бе време за лягане. Оправи набързо леглото в кухнята и си легна развълнувана. Никога Петровна не е била по-щастлива и никога не е била по-добре от тази вечер. При мисълта, че ще се види със сестра си, че ще я прегърне, не можеше да заспи. С буден поглед виждаше пред себе си цялото си щастие.

Не само образът на Леония не позволяваше на Петровна да заспи, но и красивото лице на младия Хуго, което се мяркаше непрестанно пред очите ѝ.

Хуго също не можеше да заспи. Той бе седнал в ъгъла на стаята. Главата си бе подпрял с ръце. Обзеха го тежки мисли. Спомни си отминалите събития, сети се изведнъж и за Конрад Фелзингер.

Стори му се, че нечий жален глас го вика: „Хуго, защо ме съсипа?“

– И то защото една жена-демон, на която се довериха повече, отколкото трябваше, безмилостно ме отблъсна от себе си и ме провали. Заради нея, заради тази хиена аз презрях своя приятел, своя брат, когото обичах с всичката жар на сърцето си.

– Ах, Конраде, ако можеше само да видиш колко съм отпаднал, как живея в този зимник, ако можеше да надзърнеш в моето сърце, ти би ми простил, да, би ми простил, защото щеше да съжалиш мене, нещастника.

Той покри лицето си с ръце и горко заплака. Изведнъж над него изникна една черна фигура, сложи ръка на рамото му и се чу един глас, който го накара да затрепери:

– Той ти прощава, прощава ти от все сърце.

Хуго скочи: стори му се, че небето се е отворило и ангел говори оттам.

Той пребледня и въздъхна тежко. Мъчеше се да проговори, но напразно: бе онемял от изненада и тревога. Само млъчеше и наблюдаваше фигурата, която смяташе за дух от другия свят.

Като трепереше, той улови фигурата за главата и я привлече към себе си.

– Ти не си дух – каза Хуго с мек и тих глас. – Това не е плод на раздразнената ми фантазия. Това си ти, ти! Ето, аз те държа, аз усещам дъха ти, гледам очите ти! Това си ти, Конраде?

– Това съм аз – каза младият учител с благ глас. – Аз съм клетникът и душата ми се къса, като те виждам в това състояние, защото смятах, че не си вече между живите и затова не си устоял на думата си. Но ето че ти си тук жив, но опетнен, и скърбя, защото сега виждам, че съм изгубил приятел.

Хуго стисна силно ръцете на приятеля си, който бе с влажни очи, и се обърна да си отиде.

– Не си отивай, почакай и ме изслушай – рече Хуго. – Ти имаш добро сърце, Конраде, и си много справедлив. Позволи ми да ти разкажа за що те измамах.

– Недей – каза Конрад, – не мога да слушам самообвиненията ти. Още не мога да повярвам, че нещо би могло да ти попречи да устоиш на дадената дума. На тебе, на когото тъй безгранично вярвах, за когото бих

дал и последната си капка кръв...

Хуго заплака.

– Не знаеш ли, Конраде, че Бог направи първия грях, като създаде жената? Жената бе причина Адам да съгреша. Жената често е била причина за много войни. Много велики мъже са пропаднали заради жена. Аз също съм жертва на една жена.

Хуго отчаяно падна на колене пред Конрад и скръсти ръце.

Конрад гледаше състрадателно своя беден приятел.

Лампата на масата бледо осветяваше тази сцена.

Среща на двама приятели след дълга раздяла. Но каква разлика? Единият – на колене пред другия, като престъпник, който очаква присъда.

Цареше гробна тишина.

Хуго пръв заговори:

– Аз не те моля да ми простиш, Конраде, тъй като не можеш да го сториш. Моето лекомислие напълно те погуби.

– Твърде скъпо ми струваше твоето лекомислие – отговори Конрад. – Зле се отнесе ти с мене; но аз не съм те търсил, въпреки че по едно време мислех да го сторя, а сега, като те виждам така унил и тъй нещастен на колене пред мене, виждам, че Бог те е наказал.

– Да, Конраде, той ме наказва строго. Аз загубих всичко – бащина любов, уважение, състояние, имот и всичко, каквото имах... Аз съм просяк.

Хуго стискаше главата си с ръце, а Конрад го гледаше състрадателно. Той се доближи до Хуго, сложи кротко ръка на рамото му и каза:

– Не се отчайвай, Хуго. Ти си още млад, не бива да се отчайваш. Готов съм да те слушам, ела и ми разкажи всичко, що ти тежи; каквото кажеш, и Бог ще го чуе.

Той заведе приятеля си в единия ъгъл на стаята и като седна на стола до него, рече:

– Разказвай!

Хуго поглади челото си с ръка и започна с тих глас:

– Ти си спомняш, Конраде, за живота ми в Германия. Тогавя бях буен младеж и много безсънни нощи прекарвах. Аз опитах всички удоволствия, които ни предлагаше пруската столица.

– Да, спомням си – отговори Фелзингер. – Много пъти ти казвах да се откажеш от този живот, ала ти всякога ми отговаряше, че ходиш в тези берлински заведения с цел да се запознаеш отблизо с тях, а не за удоволствие.

– И това беше истината – отговори Хуго. – Никъде не опознах човешките страсти така, както в берлинските заведения. Там е люлката на всички пороци. Там видях, Конраде, чудни хора с порочна душа, които за някоя пара продават своята чест и почит. Берлин е училище за опознаване на хората. Дъщери на пенсионери, които са имали отлична работа, се сдружават с непознати лица и скитат с тях по вечеринките. А знаеш ли защо правят това, Конраде? За да са сигурни, че в утрешния ден ще имат хляб. И затова стават роби на страстта. Но стига, Конраде. Сега ще ти разправа за личните си грехове, а не за хорските.

Няколко дена преди да дойда при тебе и да те помоля за парите, отидох на един голям маскиран бал. Беше в едно голямо здание, недалеч от зоологическата градина, Ако не се лъжа, казваше се „Крол“.

Аз бях облечен като персийски княз.

Всички ме гледаха и се питаха: „Кой е този персийски княз?“

Имаше богати кавалери от най-висшите кръгове, офицери и студенти, придружени от любовниците си, скрити под маските, прекарват весело вечерта.

Аз отидох самичък, без дама, или да кажа истината – онази, за която сърцето ми копнееше, не бе там.

– Така значи – каза Конрад, – ти си бил влюбен. Не си ми казал това. Може би тази любов е била безнадеждна?

Тежка въздишка се изтръгна от гърдите на Хуго.

– Да, аз я обичах безнадеждно. Та същата вечер бяха ме налегнали тъжни мисли – захвана Хуго – и реших да напусна бала. Но ето, изведнъж погледът ми се спря на една прекрасна фигура. Една жена мина край мене. Тя ме изгледа продължително.

Тръгнах след нея и въпреки усилията ѝ да се скрие в множеството, то не ѝ се удаде. Стигнах я и я хванах за ръката. Сега вече видях колко хубава беше. Жълтата копринена рокля покриваше облото ѝ тяло. Пълните ѝ рамена и валчестите и гърди не бяха покрити и вярвай ми, Конраде, художник не е рисувал още такава женска хубост.

Аз я държах за ръката ала какво съм ѝ казал – и досега не зная. По всяка вероятност думите ми трябва да са били пълни със страст, пълни с молби, от които всяка честна жена би се уплашила. Тя сладко се усмихна, изтръгна се от ръцете ми и избяга. Този път няхах щастието да я настигна, но щом излезе от салона, пак я видях. Забелязах как се приближи до една каляска, конете удариха в галоп и се изгубиха в съседната улица.

Веднага отидох да си взема горното палто от гардероба и се

завтекох след файтона. Бях решил да издира красивата жена.

Файтонът се спря пред един доста хубав хотел между липите. Моята красавица тъкмо излизаше от него и се канеше да влезе в хотела, когато пред нея се изправи портиерът и ѝ каза:

– Госпожо, днес няма да влезете в стаята си, докато не заплатите разходите, които сте направили от 4 седмици насам. Господарят ми не желае да чака повече и да го лъжете.

Аз се бях скрил в ъгъла близо до входа и се готвех да скоча и да накажа нещастника, който ѝ нанесе тази обида, но се въздържах, като чух думите на моята хубавица.

– Аз обясних на господаря ви, че съм учудена защо парите ми не пристигат от Петербург. Навярно утре или вдругиден ще ги получа.

– Макар че сте му обяснили, не ви вярваме повече, тъй че или заплатете, или...

Не му дадох повече да говори, излязох и сърдито му извиках:

– Забранявам ви да обиждате тази госпожа. Аз съм на ваше разположение и утре ще получите сумата, която ви дължи госпожата, колкото и голяма да е тя.

Вратарят ме погледна с присмех и каза:

– За тази госпожа се застъпвате, а кой ще се застъпи за вас, любезни господине?

– Студентската ми карта – отговорих аз и му подадох картата си.

Портиерът прочете името ми на картата и си спомни, че често ме е виждал с баща ми, който е отсядал в хотела, когато е пристигал от Берлин.

– Добре, господин бароне, работата е уредена. Ще внесете утре в касата ми 2000 талера – на толкова възлиза сметката.

Каква сума каза вратарят не чух, защото очите ми непрестанно бяха отпращени към красавицата, която с упителен глас ми каза:

– Как да ви се отблагодаря, господине, за благородното застъпничество? Повярвайте ми, аз не съм развалена жена. Един нещастен случай ме поставя в такова положение. Утре около обяд ви очаквам, за да ви докажа невинността си.

Май няма нужда да ти казвам, че не заспах през тази нощ. Бях прещастлив – безпокояха ме само парите.

Да се обърна към баща си не смеех, тъй като от дълго време бяхме в лоши отношения. Нямахме към кого да се обърна, а сумата трябваше да се изплати, защото бях дал дума.

За минутка си спомних за тебе – единствения верен приятел.

Спомних си, че в тебе е народната каса.

Дълго се колебах дали да те помоля за пари. Утешавах се с това, че сякаш да успея да поискам от баща си и в три дена да ти ги върна.

На другия ден наистина дойдох при тебе и молбите ми те гласнаха в пропастта. Ах, Конраде, Конраде, ако можеш да сторя това днес, на драго сърце бих жертвувал десет години от живота си. Бог е единствен свидетел, че не предполагам тогава какво може да се случи. Не знаех що върша; бях като луд.

Тази лудост не ме остави, а още повече ме завладя на другия ден, когато красавицата пак ми благодари. Казва се Феодора Бояновска – от видна петербургска фамилия.

Мъжът ѝ бил заточен в Сибир три месеца преди пристигането ѝ в Берлин. Властите конфискували имотите им и затова тя била в такова парично затруднение!

Не е нужно да ти казвам, че тя окончателно ме завладя. Аз я боготворях.

Паднах на колене пред нея и ѝ се заклех, че до гроб ще я любя.

Тя се смееше, белите ѝ меки ръце ме погалиха по главата, след което се наведе и ми прошепна на ухото:

– Който иска да съм негова, трябва да ме завоюва.

Каза ми след това, че на другия ден ще отпътува за Петербург, а после за Азия, Америка или Австралия – и самата тя не знае къде. Казах ѝ, че ще я придружавам и накрай света.

На другия ден напуснахме заедно Берлин.

– Нима не помисли за приятеля си, когото остави в затруднение? – прекъсна го Конрад. – Защо не съобщи поне на хазайката си какво е станало?

– Защото не исках да оставям следа – каза Хуго, свеждайки очи към земята.

За минута Фелзингер замълча, а след това попита:

– Възнагради ли обожателката ти твоята вярност?

Хуго стана, очите му светнаха с необичаен блясък, когато Конрад каза това.

– Изневери ми. Нещо повече, когато вече не ѝ бях нужен, искаше да ме унищожи. Трябва да знаеш, Конраде, че тя ме принуди да извърша кражба.

– Кражба? – извика поразен Фелзингер. – И ти не можа, нещастнико, да отстраниш от себе си този порок?

Хуго измъчено наведе глава.

– Та това е най-лошото! – каза той. – Едно престъпление ражда друго. Повярвах на тази жена. С една дума тя можеше да ме погуби напълно. На тебе мога да поверя, Конраде, че ѝ казах, че съм нихилист.

– Ти нихилист? – бавно попита Фелзингер.

Хуго не успя да отговори и се случи нещо особено, което изплаши двамата приятели.

Някой похлопа на вратата. Отначало по-тихо, а после все по-силно.

Хуго побледня и се скри зад вратата, водеща в стаята на Конрад.

– Както изглежда, мене търсят, това е полицията. Аз съм изгубен.

Изведнъж лицето на Конрад стана сериозно. Той взе лампата от масата, каза на Хуго да стои тихо и решително отиде до вратата.

– Кой е? – попита той. – Кой хлопа толкова късно на вратата?

– Аз съм, аз съм!

Това бе тих и приятен женски глас. Като го чу, Конрад цял изтръпна. Кръвта нахлу в главата му и той щеше да падне, ако не се подпираше на стената.

– Не, не, това е невъзможно – извика той, – кажи ми името си, името ти искам да чуя. Коя си ти?

– Твоята Елена – чу се отвън. Възклицание се изтръгна от Конрадовите гърди.

– Отваряй, бързо отваряй, драги мой. Вън е много студено.

– Само минутка, да вдигна резето на вратата. Чу ли? Зърр... Сега се вдигна и вратата е отворена. Елена, милинката ми Елена!

Те се прегърнаха и дълго не продумваха нито дума.

Конрад вдигна любимата си и я сложи да седне на стола. После се завтече да затвори вратата, за да не види някой щастието му и да му го отнеме.

– Колко си студена, Елена – каза той, като топлеше ръцете ѝ в своите. – Трябва много да си се измъчила от дългия път.

– Да, пътят беше много труден – отговори Елена, – но когато ми съобщи, че си без служба, повече не можех да трая. Моето място е при тебе, желая и аз да се измъчвам и да издържа докрай.

Фелзингер се наведе, хвана посинелите ѝ от студ ръце и страстно започна да ги целува. После се втурна към кухнята, гдето лежеше Петровна, и нетърпеливо започна да хлопа на вратата и да вика:

– Ей, драга Петровна, ставай скоро, ставай и направи чай. Тя дойде, тази, за която ти разказвах, Боже мой, моята Елена дойде!

След това той изтича назад при любимата си, която за него бе всичко: отечество, щастие и живот – и скри лицето си в роклята ѝ.

Но къде ли беше Хуго през това време?

Тихо, съвсем тихо той се дотътри до съседната стая. Падна на колене, заскуба коси, казвайки:

– Тя трябва да ме види още и посрамен! Нейният поглед трябва да ми причини нови мъки, нови изкушения. Струва ми се, че някаква невидима ръка ме тегли към бездната, дето змии изпиват жертвата си.

XIV. СЪЗАКЛЯТИЕ НА ЖИВОТ И СМЪРТ

Зимният ден беше рядко хубав. Да ти е драго да се погрееш на зимното слънце и да дишаш пресния чист въздух, който зимата носеше.

На обяд, когато слънцето бе най-силно, Ашинов, способният полицай, бе излязъл на слънце; разхождаше се нагоре-надолу пред полицейското здание. В устата си имаше цигара, която изпускате кълба дим. Той отговаряше на поздравите на минувачите с леко кимване. Явно не бе излязъл на разходка; щом стигнеше до ъгъла, поглеждаше съседната улица, като че очакваше някого.

Не след дълго по съседната улица се зададе един човек, който крачеше бързо и се приближи до Ашинов. Това беше Марголински.

Ашинов го поведе към един ъгъл.

– Как е работата? – попита той евреина. – Узна ли къде е барон Фон Пал.

Евреинът се усмихна лукаво.

– Благородни господине – каза той. – Денем и нощем го търсим навсякъде из цял Петербург, но ни следа от него.

– Избягал ли е? – извика Ашинов.

– Избягал е, но не е работа на полицията да търси едно нищожество. Той не ще се отърве от бесилката.

– Да го вземат дяволите, на мене ми е все едно, но господин директорът се интересува от него. Мисля, че имаше да урежда малки сметки.

– Какво ли прави Кардов? Пуснал е навсякъде шпиони, за да уловят барон Фон Пал, а не мисли как да намери мястото, където нихилистите правят събранията си.

Ашинов се огледа, наведе се и пошепна на Марголински:

– Той се погрижи и за това. Вече е съобщено на всички полицейски органи, че оня, който съобщи къде заседават нихилистите...

Тъкмо когато Ашинов искаше да отговори на Марголински, един изнемощял старец, облечен много бедно, попита, кашляйки:

– Моля, господине, можете ли ми каза къде е аптеката на аптекаря Яники, оня, дето има някакви хапове против гръдна болест?

– Намира се до самото полицейско управление.

– Прекрасен човек е и неговите хапчета два пъти ми помогнаха. Страдах от катар. Ето го тук. Той е наш съсед. Поздравете го от мене.

– Благодаря, господине, ще му предам поздрава ви. Старецът

тръгна по пътя, който Ашинов му бе показал, и спря на втория етаж в една къща пред стъклена врата, над която беше написано със златни букви:

„Аптекар Яники, откривател на прочутите хапове против гръдни болести“

Немощният старик дръпна звънеца и вратата веднага се отвори.

Девојка като капка, млада и с прекрасна външност, се показа насреща му и попита какво желае.

Старецът се изправи и отговори:

– Болен съм и искам да се лекувам. Дайте ми от ония хапчета, които всеки русин трябва да има.

Думите му направиха странно впечатление на девојката. Тя улови стареца за ръка и му прошепна:

– Добре дошли, брате по съзаклатие. Михаил Бакунин е очакван с нетърпение.

Немощният старец се изправи и каза:

– Говорете тихо, сестро, за да не ни чуе някой.

Той се запъти към съседната стая, на чиито стени бяха окачени разни оръжия.

Момичето го придружи до една малка врата, която беше прикрита с възглавници, и каза:

– Баща ми ви очаква в лабораторията.

За Бакунин тук всичко бе добре познато. Той прекоси няколко стаи, мина по един коридор и най-после стигна една стълба, водеща към тъмна стая; ако не бе осветена с кандило, нищо нямаше да се вижда. Тук се събираха nihilистите.

Докато полицията ги диреше из най-затъntenите краища, те се събираха сред Петербург, и то в сградата, която само една стена делеше от полицейското управление.

Около покрита с черно кадифе маса бяха насядали хора, по чиито лица се четеше интелигентност, образование и гений. Още от пръв поглед се виждаше, че те не бяха от долни кръгове, а хора, които нуждата заставяше да се крият зад тази тайнствена завеса. Два свещника бяха поставени на единия край на масата и в тях горяха две големи свещи. До свещниците имаше череп със затъкнат в него нож, а пред всекиго от съзаклатниците имаше по един револвер и една кама. Държаха ги готови за всеки случай: ако полицията ги откриеше, щяха да продадат скъпо

живота си.

При влизането на Бакунин всички станаха и сложиха ръце на гърдите си в знак на поздрав.

Бакунин сне фалшивата си брада и зае председателското място. След като прегледа предадените му книжа, стана, взе един нож и го заби в масата, което означаваше, че заседанието се открива.

– Поздравявам всички ви, братя, ако между вас няма предатели. Погрижихте ли се да сме готови в случай на неочаквано нападение?

Аптекарят Яники, към когото бяха отправени тези думи, бе човек висок, жив, с къса рижа коса, с прошарена брада и със златни очила, зад които светеха две живи очи.

– Брате, ние сме в безопасност тук – каза той на Бакунин. – Ако сред нас има някой, готов да стане предател, горко му. Той ще намери смъртта си в съседната стая, където е динамитът.

– Всичко наред ли е там? Прегледа ли добре жиците? Да не би да ни изневерят в най-решителния час?

Аптекарят посочи закачените на стената кръстосани ками.

– Щом дъщеря ми види опасност, ще ни съобщи по тайния телеграф. Тогава аз ще откача камите и жиците ще започнат да мърдат, а в стаята с динамита ще стане ужасна експлозия. Ние ще имаме време да избягаме през тайния изход, докато предната част на къщата ще хвъркне във въздуха.

На лицето на Бакунин се изписа смущение и неловкост.

– Колко е лошо – каза той, обръщайки се към другарите си, – че винаги трябва да сте готови да понасяте нещастия и злочинства. Нищо не бива да ни плаши, щом искаме да постигнем великата цел. Всички ние тук сме дали клетва, че ще жертвуваме бащи, майки, братя и приятели, жена и деца, ако за свящото дело трябва да го сторим. За това именно се обърнах към вас, стария, с този въпрос, с който и откривам събранието. Има ли някой между вас, който се е разкалял за дадената клетва? Нека се изповяда пред всички ни и ние ще го освободим, при условие че няма да ни предаде.

Настана тишина. Бакунин весело продължи:

– Щом е така, вие сте длъжни да пазите клетвата си още една година. Тогава ще ви представя какво е направила партията ни, въпреки големите пречки от страна на полицията, която ни преследва на всяка крачка. Макар че 2730 от нашите другари са изчезнали в Сибир, все пак ние имаме грамаден успех. Знаете добре, че мястото, където нихилистите се събират, се казва гробовеите на нихилистите, което значи, че всеки

от членовете ни е готов да умре за великата идея. Тези гробове са се увеличили: има ги в Петербург, в Киев, Рига, Долни Новгород, Харков, Варшава и Тоболск. Има ги не само в обширната Русия, но и в Париж, Виена и Берлин. Това не е достатъчно, те трябва да са повече. Дълг на всеки е да привлича нови членове за нашата цел. Нас не ни интересува дали новият ще е дворянин или мужик; това е съвсем без значение. Ние не правим разлика между князе и дворяни, ние работим за премахването на тази разлика. У нас князът стои до бедния майстор и генералът – до простия войник. Днес ще ви представя двама нови членове. Първият е Хуго фон Пал, за когото аз гарантирам.

Един от по-старите анархисти стана и поиска думата да говори.

– Аз съм съдебен следовател и в ръцете ми попадна един акт, според който някой си Пал откраднал брилянтена диадема. Искам да зная, Бакунин, дали си посветен в тази работа и ако е така, ще го покровителствуваш ли?

– Да, зная всичко – каза Бакунин, – зная и това, че Пал е невинен.

– Тогава нямам какво повече да кажа – добави и старецът и седна.

Бакунин кимна на Яники и той се отдалечи, върна се скоро, придружен от Хуго.

Хуго трябваше да се качи на най-горното стъпало, а Бакунин каза:

– Върни се назад, Хуго, защото после ще бъде късно и няма да можеш вече да се върнеш назад.

– Аз сам избрах този път и не ще се върна назад. Ще се боря за освобождението на Русия.

– Твоята смърт не е достатъчна, тъй като щом се закълнеш, ти вече не принадлежиш на себе си, а на дружината и нищо свое не ще имаш, всичко ще споделяш с братята си.

– Това ми е известно. Аз съм беден като просяк и нищо не ще изгубя.

– Както искаш, работа има в изобилие – каза Бакунин. – Ела насам, Хуго, сложи ръка на сабята и се закълни.

Хуго се приближи полека, но Бакунин насочи към него револвера и каза:

– Предай се, клетнико, ти си в ръцете на полицията. Хуго не се стресна, а се засмя и отговори:

– Напразно ме изпитваш, Бакунин. Както сега не се уплаших, така не ще се уплаша и тогава, когато неприятелят ме окове с вериги.

Той се доближи до масата, където бяха поставени череп и кама.

Хуго вдигна ръка за клетва и така той стана nihilist.

Бакунин се приближи. В едната си ръка държеше зареден револвер, а другата постави на рамото на младия аристократ.

– Говори след мене, но мисли всяка дума и по-добре не я казвай, ако не ти е по сърце.

– Аз ще мисля, а ти ще говориш – каза Хуго.

– Заклевам се пред всички съзаклятници, че от цялото си сърце приемам идеята, която ще бъде свята за мен, и че ще бъда завинаги верен на нихилистите. Всичко, което ми заповядат братята ми, ще изпълнявам и ако трябва, ще убия и майка си.

Не ще пощада и баща си, не ще мамя и изневерявам на приятелите си, жената, която обичам, ще напусна веднага, ако това се иска от мен.

Ще живея само за общото дело, от всяка друга любов ще се откажа.

Ако не спазя тази клетва, то нека ме погубят, нека с нож пронижат гърдите ми.

Заклевам се с чиста съвест и от тази минута принадлежа на нихилистите и на тяхната свята цел.

Като произнесе последната дума от клетвата, всички членове се изправиха, а Бакунин прегърна приятеля си. Той го целуна по устата, същото сториха и останалите.

Хуго беше вече нихилист. По даден от Бакунин знак всички заеха местата си.

– Приятели – каза Бакунин, – ще ви дам сведения за работата ни от последното събрание до днес.

Известно ви е, че нашата цел е да отвярме очите на мъжиците за тяхното положение. За постигането ѝ ние избрахме 10 души, които преоблечени ходеха из селата и руските провинции, за да разправят на хората как би трябвало да бъде.

Ще ви съобща с радост, че от тези 10 души осем се върнаха невредими, с добри резултати, защото са били добре посрещнати навсякъде.

Робите на богатшите, които са ограбвани не само от господарите си, но и руската полиция ги прогонва от жилищата им, коленичили и целували ръцете и краката на нашите хора, когато им разправили, че работим за тяхното освобождение.

– Знаете ли, братя, как ги привлякохме? Аз ще ви разправа: Бакунин се е преобличал и е ходил навсякъде да говори за тяхната свобода.

– На Бакунин винаги се е падало най-тежкото – каза аптекарят Яники. – Разкажи ни, Бакунин, как си ги спечелил на наша страна, защото наистина е трудно да накараш пропаднали пияници да мислят за съдбата си.

– Аз им давах за пример немския селянин. Вижте – казах им, – няма немско село, немски селянин, който не се весели и не мисли свободно. Вижте техните жилища, имоти и ги сравнете с вашите, ще забележите, че има голяма разлика.

Немският селянин работи с воля и знае, че онова, което изработи, е негово. Той не дава на господарите си нищо, както правите вие, нито пък иска позволение от полицията, за да продаде урожая си.

Така е у немците, а нали виждате как е у вас.

Вие, клети мъченици, знаете добре, че не можете да се наслаждавате на труда си, а това правят само благородниците и стражарите. Те вземат всичко, що имате, и вие съвсем оголявате. И ви карат да скитате по света. Вие не жените дъщерите си като момичета, тъй като господарите им отнемат девствеността. Децата ви не се учат на друго, освен да пиянствуват.

Ракията ви опива и ви прави глупави и така понасяте безропотно всички срамотии и безчестия.

Вие нямате право да се оплаквате, а те ви бият. Едничкото ваше право е в гроба, когато умрете.

Сега, руски селяни, помислете дали и вие сте хора като немските братя. Защо живеете като животни и като такива умирате, а те още приживе се радват на живота?

Вие трябва да скъсате тези окови, защото само свободният човек е щастлив и силен.

Бакунин млъкна за малко, като наблюдаваше впечатлението, което казаното от него бе направило. Той прибави:

– След такава реч мъжиците така се разбунтуваха, че едва можах да ги спра да не убият мъчителите си.

Като каза това, Бакунин доста се развълнува. Из очите му изскачаха искри, а гърдите му бурно се повдигаха. После... той се обърна към съдебния следовател, който бе направил забележката за Хуго, и каза:

– Събранието очаква да чуе отговор. Тайните предупреждения, изпратени от нас на царя, оказали ли са нужното въздействие? Той вече е получил тези предупреждения – продължи Бакунин. – Първия път листчето му е било подхвърлено в каляската, а втория път го намерил под възглавницата си. Призовахме го да премахне деспотизма, за да покаже на нещастния си народ, че наистина милее за него. Досега не е сторил нищо и ми се струва, че нашите предупреждения не са му направили достатъчно впечатление.

– Тогава трябва да му покажем, че наистина можем да сторим това

и че с един замах можем да го погубим.

– Аз съм за това да произнесем тутакси смъртната му присъда. Той отдавна щеше да се прости с този свят, ако Бакунин не протакаше.

– И днес не съм на мнение, че трябва да го убием веднага – рече Бакунин. – Император Александър не е жесток, пък и трябва да почакаме, за да се увери в лъжите и преструвките на своите приближени, докато сам се убеди, че на Русия е нужна свобода. Че Александър мисли добро за народа си, в това съм уверен, понеже зная всичко, що говори и върши. Тези неща са ми казани от един негов приближен.

– Това лице постоянно и вярно ли е? – попита Яники.

– Като злато е неизменно – каза Бакунин. – Ние обаче не можем да предприемем нищо против Александър II, преди да го предупредим за трети път.

– Но кога ще бъде това? – попита един от съзаклятниците. В този миг се случи нещо, което прекъсна Бакунин и той не можа да отговори.

В ъгъла на стаята имаше един скелет. Вътре в скелета изведнъж нещо започна да шуми; някакъв апарат навярно се беше раздвижил. После се чу свиркане, а след това скелетът започна да се движи из стаята.

Съзаклятниците наскачаха от местата си и гледаха това странно явление, всички взеха стоящото пред тях оръжие.

– Това означава, че дъщеря ми изпраща знак, че има някаква опасност – каза Яники.

– Предадени сме! – извика един от нихилистите.

– Полицията ни е надушила – каза друг.

– Да бягаме, а Яники да възпламени динамита горе в стаята – извикаха мнозина.

Бакунин стана от стола си. Никаква следа от страх не се виждаше по лицето му. С гръмовен глас той ги призова към опомняне и тишина.

– Такава ли е храбростта ви, нихилисти? – кресна той. – Не чухте ли, че свирна само един път, докато не свирне три пъти, няма сериозна опасност. Заповядвам всички да седнат по местата си и никой да не е посял да каже нещо.

За миг всички съзаклятници насядаха по местата си и нито един не продума; стояха като вкаменени.

– Аптекарю Яники – каза Бакунин. – Ти познаваш апарата на скелета – разбери какво иска да ни каже дъщеря ти.

Мълчаливо Яники кимна с глава, доближи се до скелета, натисна копчето, което беше на челюстта му, и черепът незабавно се затвори, а отвътре излезе една хартия, като да беше телеграф.

– Какво известява дъщеря ти? – попита Бакунин.

– В магазина влезе един младеж – четеше Яники – и не иска да излезе, казва, че трябва да говори с Бакунин. Да го изпъдя насила не искам, защото ще се вдигне шум, а това може да ни издаде. Мисля, че той е полицейски шпионин. Съобщете ми какво да правя.

– Какво да отговоря на дъщеря си? – попита Яники.

– Ще отида да говоря с него.

Бакунин стана и когато стигна до вратата, нихилистите му препречиха пътя. Опасявах се, че това е капан и затова не му позволявах да се излага на опасност.

– Остави аз да отида вместо тебе – каза Хуго. – И да ме убият, няма значение, но ти трябва да живееш, защото си необходим на нашето дело.

– Благодаря, братко, за готовността ти да се жертваш, но ако наистина ни застрашава някаква опасност, по-добре е аз да се жертвам, отколкото някой от вас.

Със зареден револвер в ръцете той излезе в коридора, готов, ако стане нужда, да продаде живота си.

В магазина той се изсмя, защото младият човек, който го очакваше, бе Исидор.

Като съгледа Бакунин, Исидор радостно подскочи и извика:

– Прави с мен каквото пожелаеш, аз обаче не можех повече: следих те и видях, че влезе тук.

– Като котка значи си ме дебнал. Знаеш ли, човече Божи, че ако те бе забелязал някой полицейски шпионин, можеше да ни издадеш?

– Полицейски шпиони! Те нищо не знаят и не могат да ви намерят. Аз непрекъснато ви следях и въпреки че се бяхте облекли като немощен старец, видях как влязохте в тази къща. А Ашинов, под чийто нос минахте преди малко, дори не е помислил, че човекът, за когото говореше с аптекаря, е самият Бакунин.

– Но какво искаш от мене?

Исидор падна на колене пред Бакунин и умолително рече:

– Искам да ти бъда в услуга, Бакунин, и ще ти служа като роб, само не ме отблъсквай от себе си. Искам да бъда с тебе, защото те обичам, народни освободителю!

– Много ме ласкаеш, Исидоре! Но хайде тръгвай, ти ме спаси и аз не мога да те отблъсна. Идвай с мен.

Като забелязаха чуждия човек, който влезе заедно с Бакунин, съзаклятниците отпавиха към него изпитателни погледи.

Свикнали да слушат Бакунин, ниҳилистите се успокоиха, когато Исидор положи клетва за вярност.

Всички заеха местата си и Бакунин започна:

– Братя, споменах ви, че от десетте наши пратеници двама не се върнаха; станаха жертва на смелото ни предприятие. Някакъв селянин на име Врашински е предал единия от тях, когато се е опитвал да спечели селяни на наша страна. Предал го на полицията, която го хвърлила в киевския затвор, а оттам го изпратили в Сибир и вероятно е свършил живота си в някой рудник.

– Смърт на предателя! – извикаха всички в един глас.

– И моето мнение е, че трябва добре да заплатим за това предателство. Ако и вие сте съгласни, тогава имотът му до осем дни ще бъде в пламъци.

– Всички сме за това – викнаха едновременно. – Той трябва да послужи за урок на другите.

– Но какво е станало с другия брат? – попита един, когато всички насядаха по местата си.

– И той не е видял нищо по-добро – отговори Бакунин. – Сам си е теглил куршума в главата, когато разбрал, че не ще може да избяга. Той почива в едно селце, недалеч от Москва, ала над него няма никакъв паметник. Ще дойде ден обаче, когато ще му издигнем славен паметник, защото той падна за своя народ.

След това един от съзаклятниците поиска да зададе въпрос на Бакунин.

– Кой е заставил вашия брат да си тегли куршума? Бакунин, кажи името му, за да накажем и него като Врашински.

– Богатият спекулант, милионерът Ягодкин. Настана страшна олелия.

– Да, Ягодкин – каза Бакунин. – Около Москва има грамадни имения и когато ходи там през лятото, той изтезава селяните и безчести жените и дъщерите им.

– Нека и той умре тогава! – викнаха всички в един глас.

– И той трябва да умре – извика Бакунин, – но по друг начин. Ако опожарим една къща или фабрика, нищо няма да постигнем, защото той има много. Не, това не. Трябва да му вземем най-скъпото и най-милото. А това е дъщеря му Клариса, която наскоро се е завърнала от парижки пансион. Ще погубим младата девойка и с това ще му причиним сто пъти по-голямо зло, отколкото ако му отнемем дори живота.

– Значи трябва да убием девойката? – попита Яники.

– Да я убием? Не. Той ще я оплаче и ще я забрави. Няма да убиваме Клариса, но ще я погубим, обезчестим и отвлечем. Това ще съсипе милионера повече, отколкото ако му забием нож в сърцето.

– Планът ти е добър, Бакунин – каза един нихилист, – но не зная как ще го изпълним, защото тази работа не е лека.

– Аз ще се заема с това, но ще ми е нужен един млад красив помощник, който с това ще докаже колко му е драго да бъде полезен за нашето свято дело. Хуго фон Пал, приближи се до мене!

Младецът се разтрепера и лицето му преbledня.

– Тук съм, Бакунин. Какво искаш от мене?

– Избирам тебе – каза той, след като сложи ръка на рамото му. – Ти ще отвлечеш и ще осрамиш Клариса Ягодкина.

– Мене ли избра, Бакунин? – каза поразен Хуго. – Мене? Защо именно мене? Каж ми да стрелям срещу неприятел или предател и аз не ще се поколебая нито минутка, но да осрамя една невинна девойка – това не отговаря на моята чест и положение.

– Да ти обяснявам защо искам това от тебе няма нужда – каза строго Бакунин. – Аз заповядвам, а ти, Хуго фон Пал, трябва да слушаш!

– Слушам – отговори едва чуто Хуго. – Зная, че трябва да слушам.

– Добре, щом разбираш длъжността си. Утре трябва да пристъпиш към делото.

Хуго се приближи до него и му пошепна:

– Известно ли ти е, Бакунин, че заради полицията аз не мога да се появя в Петербург. А ти, преди да положи клетва, ми обеща, че под някакъв предлог ще ме изпратиш във Франция или Германия.

– Както виждаш, намеренията ми се измениха. А колкото до полицията, няма защо да се страхуваш от нея. С маска и преоблечен можеш да живееш и тук, още повече че ще живееш разкошно, със слуги, коне, екипажи, ще имаш лятна резиденция, така че богатият Ягодкин не ще се поколебае да те вземе за зет. Утре ще узнаеш повече за това. И най-после, другарите ти очакват да направиш всичко, що можеш.

Хуго се върна на мястото, подпря главата си с ръка, като че нищо не чуваше и виждаше около себе си.

Неочаквано обаче се стресна.

Дочу едно име, което го порази.

Това беше името Феодора Бояновска.

То беше произнесено от Бакунин, който каза още няколко думи и се вдигна голям шум в стаята.

– Феодора Бояновска, да, аз я соча като най-срамна предателка.

Знаете всички, че нейният мъж, държавният съветник Бояновски, беше наш член. Една вечер неочаквано го заловили и отвели в Сибир. Той е заточен от собствената си жена – тази красива змия. Тя е агентка на тайната полиция и нейната цел е да привлича съмнителни лица и после да ги предава на полицията. Феодора е погубила някои от нашите другари. И затова, докато още не е предала някого на полицията, предяввам иск срещу нея.

Известно време съзаклятниците мълчаха и шепнеха помежду си.

Бакунин нетърпеливо тропаше с крак.

– Ако не се лъжа, Феодора е подлудила и някои от вас. Иначе нямаше тъй дълго да се колебае, когато става въпрос да прочетем смъртната й присъда.

– Остави ни да решим – каза един от събраните.

По знак на Бакунин Янаки донесе два съда. В единия имаше черни, а в другия бели топки. В средата на масата поставиха широк съд, покрит с черна кърпа. Всеки нихилист взе по една бяла и по една черна топка. Подир това настъпи гробна тишина. Пръв Бакунин се приближи до масата и хвърли една от топките, като метна черната кърпа така, че да не може да се види каква е топката. Другата остави в единия ъгъл на стаята.

Същото сториха и другите. Последният, който реши съдбата на красивата жена, бе Хуго фон Пал.

Омраза и възмущение се появиха в очите му. Бакунин остана доволен, като забеляза това.

След няколко минути Янаки съобщи резултата:

– Феодора е осъдена на смърт!

– Сега, драги приятели, да изберем човек за отмъщението. – И отправя поглед към Исидор. Нашата дружина прие двама нови члена: на единия дадохме задача да отмъсти на Ягодкин, а на другия – да убие Бояновска.

Исидор скочи, очите му блестяха и той страстно изрече:

– Какво искаш, заповядай, велики човече, аз те слушам, без да размишлявам.

– Тъй те искам – рече Бакунин, като се смееше. – На тебе възлагам задачата да убиеш Бояновска. За тази цел имаш 8 дни на разположение. След 8 тези дни Бояновска да е мъртва.

Исидор се поклони и целуна ръка на Бакунин.

– Ти ще бъдеш доволен от мене – каза той. – Дори да е самата Венера, няма да ме заслепи; аз ненавиждам женската любов.

– Днешното заседание е закрито – каза Бакунин. – Разпръснете се в различни посоки, братя, но гледайте при първия зов пак да се съберете.

– Сбогом, братя, помнете това, що ни въодушевява.

– Смърт на сегашната власт, да живее свободна Русия!

Нихилистите станаха, запрегръщаха се, разцелуваха се и подир това се разотидоха през задния изход, посочен им от Яники.

След Бакунин излезе с наведена глава и Хуго.

Бе блед и замислен. Може би за него бе голямо щастие, че Бакунин не чу думите, що треперещите му устни изрекоха: „Бедната Клариса Ягодкина!“

XV. ЦАРСКАТА МАГЪОСНИЦА

Същата вечер, когато се състоя събранието на нихилистите, Михаил Бакунин вървеше по площада „Св. Апостол“ е зави по Марина улица, която водеше към тъмния град.

На площада човек се възхищаваше на хубавите грамадни здания, дойдеше ли на Марина улица, виждаше тесни мръсни улечки, четири стари казарми, все едно че гледаш декорациите на някой театър!

Толкова очебийна беше разликата между аристократичната и плебейската част на града, от величието – до нищетата, от изобилието – до оскъдността.

Бакунин гледаше с измъчен поглед бедно облечените хора, които срещаше по пътя. Взираше се в полуголите деца, които си играеха пред къщи и закачаха минаващите пияници.

Великият повелител се бе прикрил с маска.

Гъстата хубава брада му придаваше горд вид. Той бе облечен като руски търговец. Сребърни шпори дрънчаха на ботушите му. Шапка покриваше косата му. В ръцете си имаше бастун със сребърна дръжка.

Бакунин влезе в седмата къща на Марина улица, която не бе тъй красива, както другите. Той се изкачи на първия етаж.

На картичката до звънеца пишеше: „Госпожа Балони“.

Щом Бакунин позвъни, вратата се отвори, появи се едно грозно момиче и го попита какво желае.

– Желая Да говоря с госпожа Балони – каза заповеднически Бакунин.

Грозното дете отговори на италиански:

– Господжата сега разговаря със звездите, та няма време за вас.

– По дяволите! – каза Бакунин също на Италиански. – Не си играй с мене, ако не искаш да усетиш камшика ми. Веднага иди и кажи на господжата си, че „приятелят от гората“ желае да говори с нея, а аз ще почакам в чакалнята.

Като каза това, той сам отвори вратата и влезе.

Стените на стаята, в която влезе Бакунин, бяха изписани със звезди и животни и това правеше впечатление на посетителя. Пъстър килим покриваше целия под.

В единия ъгъл се виждаше казан, от който излизаше по малко пара. Тежки завеси покриваха кръглите прозорци, което правеше стаята доста

тъмна, а слабата светлина на кандилото ѝ придаваше тайнствен вид.

Никакво впечатление не направи на Бакунин тази стая. Изглеждаше, че бе добре запознат с обстановката. Той знаеше, че всичката тази тайнственост бе преднамерена, та затова се усмихна и каза:

– Добре си разбира от работата тази вещица Балони. Тя знае човешките слабости и едва ли би избрала по-хубаво място от Петербург, тъй като всеки руснак се ражда за известна цел. Чувам слабата ѝ кашлица, която не я оставя от десет години. Разбира се, ако не се преструва. Но ето че идва...

Изведнъж вратата се отвори и един чуден призрак влезе в стаята – стара мършава жена, чиито очи блестяха като два въглена.

Тя бе южен тип, кривият ѝ нос, бляскавите ѝ очи и жълтеникавата ѝ кожа показваха, че старата госпожа Балони – така се казваше – е италианка, а и самото име я издаваше.

Тя се подпираше на тръстиково бастунче, роклята ѝ имаше такъв жалък вид, като че нарочно бе снаждала парцали, за да си придаде по-немощен вид.

Когато видя Михаил Бакунин, тя се доближи до него и му подаде ръка.

– Това си ти Бакунин – каза с тих глас. – Поздравявам те и много се радвам да те видя.

– Без малко нямаше да ме видиш, защото твоята жълта прислужница не искаше да ме пусне да вляза.

– Наистина строго бях заповядала на Бети да не пуска никого. Ти най-добре знаеш, Бакунин, какво голямо посещение очаквам днес – каза тя и очите ѝ светнаха.

– Затова и аз дойдох – рече водителят на нихилистите. – Ти може и да не си съгласна, но все пак трябва да ми позволиш да остана да гледам от някой ъгъл.

Старата обърна глава.

– Това няма да стане – каза тя. – Когато аз предсказвам бъдещето, не искам да присъствува трети човек. Опасно е това, Михаиле, както за тебе, така и за мене. Ако царят се научи, че не е бил насаме с мене, това би струвало главата ми!

– Не бъди глупава, Балони, аз зная по-добре какво ще му предскажеш. Нали двамата говорихме за това? Не е ли така, както ти бях казал?

– Нищо не е забравено, всичко е наред. Той ще види в огледалото картината, която ти му приготви – ха, ха, не мисля, че ще остане доволен. Страхувам се да не припадне от страх.

– Това именно искам да видя – каза сърдито Бакунин. – Желая да видя какво впечатление ще му направи картината, искам също да видя колко далеч ще го отведе суеверието. Не ми отказвай, изпълни желание-то ми. Нима в тази стая няма някое къошенце, където да се скрия? Покажи ми къде!

– Добре тогава – отговори магьосницата, като сви рамене. – Щом настояваш, не мога да ти откажа.

– Разбира се, че не можеш. Знаеш, че аз трябва да си мълча за някои работи и ако те издам, ще идеш на бесилото.

– Добре тогава, нека и занаяпред бъдем добри приятели. Нали, Михаил Бакунин? Ти се сърдиш, че аз се двоумях.

Тя плахо очакваше да чуе какво ще ѝ отговори. Като видя страха ѝ, Михаил каза:

– Ние с тебе ще бъдем приятели, докато ти слушаш заповедите ми.

– А парите, които ми обеща, Михаиле, за да предсказвам на царя?

– Ето ги. Винаги държа на думата си.

Той извади една кесия и я хвърли на масата. Кесията бе пълна със злато. Старата алчно докопа парите и ги сложи в джоба на фустата си. Тя даде знак на Бакунин да я придружи.

Тръгнаха към една врата, която сама се отвори пред Балони; показа се едно младо момиче.

– Ще ми позволиш ли, бабо, да отида там, където бях миналата седмица? Моля ти се, не отказвай, ти знаеш колко е весело там. Свири музика, играхме, пяхме. О, аз обичам такова общество!

Лицето на младото момиче светеше от радост, то бе много красиво.

Като видя това момиче, старицата се намръщи.

– Изглежда, че веселието те привлича, Франциска: твоята кръв е буйна, ти приличаш на майка си. Аз приказвам на вятъра, всичките ми съвети останаха нечути.

Момичето молеше старата жена и я прегръщаше.

– Не бъди така строга към мене, бабо. Ти знаеш къде отивам – у нашите съседи. Господин Михаил, помогнете ми да я убедим.

– Никакви молби няма да помогнат, върви си в стаята. Каквото кажа, това ще бъде.

– Ами ако не искам? – каза момичето и започна да плаче.

– Ако ти не искаш, аз ще те накарам – каза сърдито старицата. – Не ми дотягай повече, Франциска. Аз те отгледах като дете на благородна фамилия. Не вгорчавай живота ми на старини.

Момичето заплака и преди старата да успее да каже нещо, се

втурна в съседната стая. Старицата я изгледа строго.

– Жал ми е, че трябва да съм тъй строга с нея, но какво да сторя, като зная буйната ѝ кръв и не бих искала да сгреша.

– Ако работата е такава, ти ще я отучиш от всяко зло – каза Бакунин.

– Това знам – каза старата. – Аз я отгледах като мое дете, а не като истинската ѝ майка, която дава само пари и нищо повече.

– Майката на Франциска жива ли е още? – запита учудено, Бакунин. – Аз предполагам, че ти нищо не знаеш за нея.

– Веднъж я видях на една пейка в Екатерининския парк – каза врачката. – Детето беше загърнато в копринено юрганче. До него бе оставена една кесийка.

– Пари ли имаше в нея?

– Да, пара и една бележка: „Съжалете се над детето ми. Нека Бог прости клетата му майка, която е принудена да го изостави.“ Аз прибрах детето и се помъчих да намеря майка му.

– Намери ли я? – попита Бакунин.

– Това беше трудна работа, но щом Балони се залови за нещо, тя го изкарва до край. Балони е хитра жена. Не след дълго научих това, което исках да зная.

– По-късно Франциска позна ли майка си? – запита Бакунин.

– Тя я познава, но не знае, че ѝ е майка – отговори старата. – На всеки осем дни жената идва при мен да ѝ гледам на карти, но всъщност идва за детето.

– Как се казва тази жена? Надявам се, че ще ми кажеш?

– Защо не! – Тя се доближи до Бакунин и му рече на ухото: – Майка и е една от най-богатите жени на Петербург. Тя е жива.

Не успя да се доизкаже, тъй като Бети изплашено влезе в стаята:

– Те пристигат! Ето ги на стълбите!

Балони хвана Бакунин за ръката и го въведе в една стая, където го заключи. След малко вратата се отвори и двама души, добре облечени, влязоха в стаята. Това бяха царят и полицейският инспектор Кардов.

– Ето ни тук – каза Кардов, – в къщата на магьосницата Балони.

– Не смяташ ли, Кардов, че някой може да ни е видял, като влязохме тука?

– Не мисля, че ни е познал някой. Нито пък някой ще предположи, че единият от двамата мъже, които слязоха от обикновения файтон, е Негово величество царят.

– Уверен ли си, че никой не се е скрил тука?

– Това не мога да зная, Аз ви молих да не идвате.
– Да, вярно е – каза царят, – но аз много искам да видя бъдещето си.

– Нима вярвате, че тази жена ще ви го разкрие?
– Много чудни работи чух от нея и всичките се сбъднаха.
– Тя е много хитра – каза Кардов, – преди да предскаже нещо, добре разпитва и събира сведения за всичко.

– Нали вие не сте й казали, че аз ще дойда?
– Разбира се, не. Аз й казах, че ще дойде един богат търговец.
На вратата се похлопа. Царят и Кардов си сложиха добре маските.
Бети влезе и каза:
– Господжата моли господина, който иска да види бъдещето си, да дойде в тази стая.

– Сам ли? – попита Кардов.
– Съвсем сам – каза Бети и застана до отворената врата, като пропусна царя.

Магьосницата Балони го посрещна и му посочи един стол. До този стол имаше черна завеса, която отделяше една част от стаята.

– Ти желаяш да видиш бъдещето си? – каза врачката с пресипнал глас.

– Да – отговори царят.
– Помислил ли си, че не всякога картината на бъдещето е щастлива, когато се вдигне завесата?

– Каквато и да е – каза царят, – желая да я видя, аз не се страхувам. Затова започвай!

– Добре тогава. – Тя се доближи до двата казана, които се намираха до пердето. Изведнъж нещо взе да шуми, да пука и от казаните започна да излиза пара, която скоро напълни цялата стая. От нея царят все повече се унасяше.

Врачката бърбореше някакви думи и изведнъж започна да вика:
– Бъдеще, отвори се, отвори, ако и да си бяло или черно, добро или зло, щастливо или нещастно, покажи се!

Черната завеса се вдигна и пред царя се видя картина, която смръзна кръвта в жилите му:

Прекрасна каляска с впрегнати коне стоеше пред него. Той сам седеше наведен. Черни призраци го заобиколиха, държаха нещо в ръце. Изведнъж се чу гърмеж, от който се разтърси целият салон. Каляската и конете бяха вдигнати във въздуха.

– Нещастие, нещастие! – викаше старата. – Някой ще бъде убит.

Горко на Русия; горко на света!

Александър цял потрепера. Той стана блед като мъртвец. Едри капки пот обляха челото му. Това, което видя, страшно го изплаши.

Няколко минути той остана като вкаменен.

Черната завеса се спусна и той видя врачката – бе паднала на колене и плачеше.

– Прости ме, прости, аз не знаех, че ти си царят, иначе не бих смяла да ти предскажа такова нещо.

Тези думи накараха царя да дойде на себе си. Той потри очите си с ръце и с тих глас каза:

– Изведи ме навън, доста видях и чух.

– Ела с мене – каза Балони.

Преди да отвори вратата, Александър улови магьосницата за ръка и рече:

– В името Божие, заповядвам ти да ми кажеш дали това, що видях, е шмекерия, или наистина имаш сила да предсказваш бъдещето?

Балони падна на колене пред царя и каза:

– Заклевам се. На драго сърце бих променила това, ако бях в състояние да го сторя.

Царят мълчаливо влезе в салона, където Кардов го очакваше. Той изглеждаше така унил, че Кардов каза:

– За Бога, какво има? Какво ви се е случило?

– Няма нищо – каза Александър, – хайде да тръгваме.

– Ваше Величество, искам да зная истината. Моля ви най-покорно. На вашето лице е изписан ужас, като че ли сте чули смъртната си присъда.

Александър се усмихна и каза:

– Ето що, видях смъртното си шествие, видях своето падане, своята смърт. И аз сам не зная какво беше!

– Тук се крие някаква шмекерия. Навярно са ви показали някаква картина в огледалото и аз се заклевам, че това е работа на нихилистите!

– На нихилистите ли? Спомнете си, Кардов, врачката не знаеше, че аз съм царят.

– Тогава, изглежда, съм се измамил. Навярно някой ни е подслушвал. Позволете, Ваше Величество, да вляза в онази стая и да пробода със сабята си човека, който ви заслепи.

– Не мърдайте от мястото си, Кардов! Веднага ще напуснете с мене тази къща и никому, дори и в смъртния си час, няма да издадете, че съм бил при тази жена. Желая да забравите всичко. Чухте ли, Кардов?

– Нима ще оставите тази нахална жена ненаказана?

– Не съм сигурен дали тя заслужава наказание, пък и така да е, аз ще я оставя на мира; по-добре така, отколкото да се разчуе. Хайде тръгвайте, Кардов!

След няколко минути двамата мъже излязоха от къщата и завиха по Марина улица, където ги чакаше файтонът.

Бакунин ги последва и като разбра, че си отидоха, съобщи това на врачката. Двамата влязоха в чакалнята.

Врачката цялата трепереше. Лицето ѝ съвсем се бе променило.

– Не, не, те така лесно не можаха да разберат – каза тя на Бакунин. – Но животът ми висеше на косъм през цялото време, защото ако царят се беше усъмнил и бе повдигнал завесата, щеше да види, че там има само картина на художник. И тогава щях да бъда загубена.

– За щастие това не се случи – рече Бакунин. – И право да си кажа, аз никак не се уплаших. Ти изигра ролята си така, че дори аз се разтреперах, а какво ли му беше на оня, който видя бъдещето си.

– Отсега нататък вече няма да се чувствавам сигурна в Петербург. Царят не ще забрави това, което му предказах.

– Ти се мамиш, Балони, базирам се, че Александър II не ще каже думица за това, което е видял тук.

Звънецът извън я и Бети съобщи, че едно младо момиче иска да говори с госпожата.

– Нека влезе – отговори Балони. – Не се безпокойте – каза тя на Бакунин. – Няма нужда да се криете, това е една гъска, която иска да ѝ кажа кога ще се сгоди.

Вратата се отвори и влезе едно младо момиче.

– Франциска! – извикаха едновременно врачката и Бакунин. Това момиче много приличаше на Франциска, храненицата на врачката – както в тялото, в лицето, така и в гласа, човек можеше мъчно да ги различи.

– С госпожа Балони ли имам удоволствието да говоря? – попита момичето.

– Да, аз съм пророчицата Балони. – Такъв беше отговорът. Момичето плахо слушаше ту пророчицата, ту Бакунин.

– Чувала съм, госпожо, че вие можете да гледате на карти и да предсказвате човешката съдба, та затова ви моля...

Тя млъкна и поглеждаше ту врачката, ту Бакунин.

– Няма нужда да се срамувате от този господин – каза магьосницата, – и на него току-що хвърлих карти.

– Бих желала да опитате своята сила и с мене.

– Но дали ще можете да понесете истината, госпожице? – попита Бакунин. – Вие навярно очаквате да чуете нещо хубаво, но ако тя ви каже обратното, тогава какво ще правите?

– Право да си кажа, аз съм слабо същество, но вярвах, че съм безстрашна, и се уповавам на Бога, надявам се да имам сила да чуя всичко, без да се уплаша.

– Дайте ръката си, госпожице. Свалете дясната си ръкавица – рече Балони.

Момичето свали дясната си ръкавица и я подаде на врачката.

Балони внимателно гледаше линиите на дланта ѝ, като че искаше да прочете по тях бъдещето на момичето.

– Какво виждате? – попита то.

– Където и да погледна, виждам злато, пари, имот – каза старицата. Вие сте богато Момиче от една от най-богатите фамилии в Петербург. И ще ви кажа коя сте.

Вие се казвате Клариса Ягодкина!

Непознатата изпищя и каза с разтреперан глас:

– Аз никога не съм ви виждала. Откъде ме познавате?

– Това ми дава сила да надзърна във вашето бъдеще.

– Какво ще ми кажете за бъдещето? – попита Клариса.

– Нека помисля малко – каза старата, като наведе глава. Бакунин също се учуди, като видя, че старицата позна кое е това момиче. Това хубаво същество, което стоеше пред него, беше дъщеря на смъртния враг на нихилистите – на него преди време събранието на нихилистите бе издало страшната присъда.

Това бе момичето, което Хуго трябваше да съсипе и обезчести – Клариса. Тя именно стоеше пред него.

Защо ли тези чувства обзеха Бакунин? Сякаш се касаеше за издадената присъда над това момиче.

„Глупости! – каза си той. – Що за слабост проявявам? Тази присъда е решена от смъртния съд и нищо не може да я измени. Жалко е – каза си той, като въздишаше – такава красота, такава хубост да изчезне!...“

– Бъдещето на милионерската дъщеря – започна врачката – се осветлява от чиста слънчева светлина; пътят ѝ е покрит само с рози, няма нито един трън по него. Но що е това? – рече уплашено старата. – На пътя пълзи една черна сянка, ето че приближава. Това не изглежда да е на добро.

– Навярно ще ми се случи някакво зло? – запита тревожно Клариса.

– Нещо много лошо.

- Какво е? Какво е то?
- Спомни си, дете, дали нямаш някой враг или неприятелка, тъй като ми прилича на жена.
- Не мога да си спомня да съм сторила някому зло, дори съм помагала, когато съм могла. Не може да бъде, нямам неприятелка.
- Пак така е, както ти казах – рече Балони. – Пази се от съперница, не се доверявай дори на приятелката си.
- Клариса затули лицето с ръцете си и заплака.
- Никому да не се доверявам, никого да не обичам. Това е ужасно. Съдбата, която ми предказахте, е най-лошата.
- Балони равнодушно сви рамене.
- Ако искате да чуете от мене само хубаво, трябваше да ми кажете – рече тя. – Аз ви казах всичко, което чух от духа.
- Простете, ако ви обидих с нещо. Благодаря и вземете това.
- Тя отвори малка кесийка и даде на старата няколко златни монети. Поклони се вежливо и тръгна да си отива.
- Преди да стигне вратата, Бети се показа.
- Госпожата, която идва много често при Франциска, се качва по стълбите.
- Балони страшно се уплаши, но не изгуби присъствие на духа.
- Изпратете госпожицата през стаята, където врачувам, а госпожата ще намери сама пътя за Франциска. Тя си има ключ от вратата.
- Клариса последва слугинята и като си помисли, че някой може да я види тук, се разбърза.
- Въздишайки дълбоко, Балони се обърна към Бакунин.
- Без малко щеше да се случи нещастие; майка и дъщеря щяха да се срещнат.
- Сега разбирам, че тази, която идва при Франциска, е жената на милионера – каза Бакунин със затаен дъх.
- Тя е, никоя друга!
- Значи жената на богатия Ягодкин е имала дете в ранните си години? – Разпитваше Бакунин.
- Преди да се ожени още – засмя се Балони. – Това до известна степен извинява госпожата.
- Не е ли могла да остави детето на по-добро място, отколкото на пейката в Екатеринбургския парк?
- Това дете не е било от богат род – каза Балони. – Майката е дъщеря на шивач, ала била много красива.
- Нима клетникът не е сторил нищо за детето?

– Разбира се. Платил е всички разходи около раждането.

– А след това?

– Изпарила се онази прелест, която го е привличала, и той оставил жената безпомощна.

– А после какво е станало с клетницата – попита Бакунин.

– Тя оставила детето на пейката в Екатерининския парк и станала слугиня у майката на Ягодкина.

– Навярно там я е срещнал Ягодкин и се е влюбил – каза Бакунин.

– Той се оженил за слугинята на майка си – рече старата на ухото му.

– Навярно обича дъщеря си? – попита Бакунин.

– Той е луд за Клариса, но за него не говорят хубави работи. Бил спечелил милионите си по нечестен начин, но въпреки това той обича дъщеря си толкова, че би жертвувал милионите си, за да я избави от зло.

– А майката обича ли дъщеря си? – попита Бакунин.

– Това не мога да кажа. Тя я обича, но колко – ще разберете от разговора с дъщеря ѝ. Няма да ни видят, когато ги подслушваме.

Врачката и Бакунин прекосиха коридора и влязоха в една стая.

Балони каза на Бакунин да пази тишина, доближи се до стената и откачи една картина. Показа се бяло копче, което тя натисна и се отвори едно прозорче, през което се виждаше в другата стая.

Балони предложи на Бакунин да гледа през прозорчето. Това, което видя, го заинтересува.

Франциска бе седнала на един стол, а до нея се бе настанила една жена на средна възраст.

Тя бе госпожа Ягодкина. Богатата жена още бе красива и горда, но лицето ѝ показваше, че не е щастлива.

Франциска не можеше да разбере чувствата на тази жена.

– Старата ми майка ще ви чака – каза Франциска, като се канеше да стане от стола, ала госпожата я задържа.

– Нека си поприказваме още малко – помоли тя, – освен ако не бързате.

– Аз имам много време, но вие скучаете с мене, навярно аз не умея да ви забавлявам.

– Вие не можете си представи какво удоволствие е за мен да говоря с вас – каза госпожата. – Вие споменахте, че имате някакво желание? Кажете го, възможно е да мога да го изпълня.

Франциска почервеня от срам.

– Срамувам се да го кажа гласно, но вие сте така любезна с мене, че

ще ви го кажа. Аз съм на деветнадесет години и още нищо не съм видяла. По-далече от тази улица не съм ходила. Имам голямо желание да видя хубавия свят, бих желала да пътувам, да се радвам и веселя, както моите другарки.

– Защо се срамувате от желанието си, дете мое? Както виждам, вие живеете тук като в затвор и желаете да се веселите, нали?

– Да, така бих искала да живея – каза Франциска и очите ѝ светнаха от радост.

– Това е прекрасно – отговори милионерката – за един млад и неопитен човек. Някъде свири музика, вие се оглеждате в очите на всеки младеж, мечтаете за щастие, за любов и вярвате на всичко, което чуете.

– Вие така тъжно говорите, госпожо; карате ме да мисля, че много сте преживели, но вашата външност говори обратното – че сте щастлива. Скъпото ви кожено палто, което струва няколко хиляди рубли, този брилянтен медальон...

– Не говорете така, мое дете, не съдете по това за душевното ми спокойствие. Ако така разсъждавате, често ще ви мамят в живота. Харесвате ли този медальон?

– Не съм виждала по-красив – каза момичето. – Надали има по-красив.

– Вземете го за спомен от мене – каза госпожата и откачи медальона.

Франциска стана от стола.

– Как бих могла да взема такова скъпо украшение, любезна госпожо? След малко може да се разкайвате за това.

– Вземете го, моля ви, аз съм богата и у дома имам много такива. Не им обръщам внимание.

Тъкмо когато Франциска се готвеше да вземе подаръка, вратата на съседната стая се отвори.

Старицата отправи пронизателен, строг поглед към госпожа Ягодкина, тя схвана причината и отпусна ръката си с медальона.

– Нека останем сами, Франциска – каза врачката. Франциска напусна стаята. Тя се сърдеше на себе си, че не бе взел медальона, който така много ѝ харесваше.

– За последен път идвате в моята къща – каза старата.

– Какво казвате, за Бога? – извика уплашено госпожата.

– Вие добре знаете при какви условия се съгласих да идвате и да говорите с Франциска. Или е необходимо да ви ги напомня? Аз ви помолих да се радвате на детето си, обаче при едно условие: никога да не ѝ

казвате, че сте й майка.

– Такова нещо досега не съм й казала. Заклевам ви се.

– Вярвам ви, но аз ви казах и да не проявявате никаква слабост към нея, а вие искате със скъпи подаръци да й покажете колко сте й близка.

– Аз внимавам, Боже мой! – възкликна тя и сълзи бликнаха от очите й.

– А медальонът? Това как го наричате? Такова нещо само майка подарява.

– Моля ви се, разрешете ми да й направя това удоволствие. Най-хубавите й дни минават безцелно, тя живее като в затвор.

– Да я оставя свободна! – каза строго старата. – Нима трябва да я оставя да ходи с весели компании, докато някое зло я сполети? А после цял живот да съжалява?

Госпожа Ягодкина закри лице с копринената си кърпа и заплака горчиво. Балони не се трогна.

– Аз съм ви много благодарна – каза госпожата, ала вие никак не ме съжалявате.

– Не ви съжалявам ли? Какво повече мога да сторя, освен да ви позволявам да се виждате с дъщеря си винаги, когато пожелаете?

– Разбира се, че не се сещате колко ми е мъчно, когато се разделям с дъщеря си. А после, дори без да я прегърна, си отивам у дома, където имам само неприятности.

– Вие не сте щастлива у дома си, но затова сте обкръжена от изобилие и разкош.

– На драго сърце бих дала всичко, за да взема дъщеря си! Тя се приближи до врачката и й каза:

– Нещастна съм, защото не обичам мъжа си.

– Защо си се оженила тогава за него, дете мое?

– Нима не трябва да благодаря на съдбата, че един богаташ ме взе такава бедна? Аз още тогава разбрах, че няма да го обичам, но поне ще го уважавам. А трябваше да го презирам, защото Ягодкин е най-лошият човек на света.

– Да не би да ви измъчва?

– Не, той дори ме обожава. Но са ми известни някои негови лоши деяния. Зная по какъв недостоен начин той спечели парите си. Гледах сълзите, с цената на които са спечелени тези милиони, и ако аз заговоря...

Тя замлъкна – бе забелязала любопитството на врачката, изписано на лицето й.

– Нима нямате други деца? – запита Балони.

– Да, дъщеря ми Клариса, която е същинска близначка на моята Франциска.

– Тогава защо не отдадете на дъщеря си всичката си обич, ами лудеете за другата?

Госпожата наведе очи и разсеяно се загледа в земята.

– Сигурно не обичате Клариса.

– Не, не мога да я обичам, въпреки че тя заслужава това. Клариса е хубаво, мило дете. Тя има много добри страни, но все пак в моето сърце я няма онази истинска майчина любов. Тя е дъщеря на баща си.

Балони я гледаше удивено.

– Омразата към Ягодкин тъй дълбоко е проникнала във вашето сърце, че дори забравяте собственото си дете, детето, което сте родили – казатя. – Животът ви трябва да е тогава истински ад.

– Ад? Тъй е, чини ми се – рече госпожа Ягодкина. – Слушайте моя план. Ще гледам да оженя Клара. Баща ѝ ще я приготви като царица; тъй я обожава, че за нищо няма да се скъпи. После Франциска ще дойде въкъщи като гувернантка и тъй като много прилича на Клариса, тя постоянно ще му напомня за нея и той постепенно ще я почувствува като своя. Разбрахте ли?

– Добре нагласено. Жалко, че аз само с една дума мога всичко да разваля.

– Вие няма да сторите това! – извика умолително госпожа Ягодкина. – Да ми отнемете Франциска за цял живот вие не можете.

– Ами ако го сторя?

– Ще успея да попреча на това. Магьосницата се изкикоти.

– Вие искате да попречите на, това? Мога ли да попитам с какво?

– Ти питаш с какво ще ти попреча? Добре, ще ти кажа: с един милион рубли!

– Един милион рубли?

Тези думи прозвучаха като някакъв демонски крясък. Един милион. Точно това, което тя очакваше с нетърпение.

– Вие значи искате да ми дадете за Франциска един милион? Добре, ако устоите на думата си, тогава и аз ще удържа своята. А как ще се сдобие с един милион, когато Ягодкин пази като дявол милионите си?

– Ще поискам от мъжа ми и той ще ми даде.

– Ха, ха, ха, лукавият Ягодкин да ми даде един милион.

– Двойно ще му взема тогава. Сега разбирате ли?

– Започвам да разбирам; ще го заплашите с нещо, което знаете за

него, и той иска – не иска, ще ви даде. Разбирам сега...

– Тъй е.

Вратата се отвори и в стаята влезе Бети.

– Какво ново? – попита Балони.

– Една госпожа – каза прислужницата.

– Боже мой! Ами ако ме видят тук!

– Не се страхувайте, Бети ще ви изпрати през задната врата. Нещастната майка се запъти към изхода, но преди да отвори вратата, се обърна и запита:

– Ще мога ли идната седмица пак да видя Франциска?

– Заповядайте пак, заповядайте.

След като госпожа Ягодкина си отиде, врачката чукна с пръст по стената, попита, като се смееше:

– Михаиле, чу ли?

– Чух всичко – отговори Бакунин. – Много сръчно умееш да измъкваш парите на хората.

– Трябва да се живее. Цял разбойник е, това го зная, но и той скоро ще си изпати.

– Кого очакваш сега, вещице?

– Не зная. Бети не назова никого. Ето чувам стъпки и вратата се отваря. По дяволите, това е красивата вдовица Бояновска.

Тези последни думи бяха изречени със страх, след което вещицата погледна ядосано стената, зад която стоеше Михаил Бакунин. Вероятно тя искаше да говори за някои тайни работи с Бояновска.

Красивата вдовица се приближи плътно до вратичката, тъй че освен нея, никой друг не можеше да я чуе.

– Готово ли е онова, което бях поръчала? – попита Бояновска.

Вещицата кимна с глава в знак на потвърждение.

– Дайте ми го по-скоро тогава туй. Ще заплатя, каквото съм обещала.

– Веднага ще ви го дам – каза вещицата. – Но трябва да ви напомня още един път да не го давате никому, защото това е страшна отрова.

– Колко пъти ви казах вече: никой не ще узнае кой е приготвил тази течност!

– Тъй говорите сега, но ако ви изправят пред съдебния следовател, сигурно ще заприказвате по друг начин.

– Какво говорите! Глупости, бих желала да зная кой ще се осмели да се оплаче от Бояновска... Впрочем знаете ли защо ми е тази отрова?

– Не за вас сигурно. За такова нещо ми изглеждате доста млада и

красива. Такава отрова обикновено се купува за добри приятели, на които не желаем много да се мъчат на този свят.

– Ако можеш да ви се доверя, на драго сърце щях да ви кажа това и да поискам съвет!

– Балони знае да мълчи като гроб – каза вещицата. – Говорете, никой не ни чува.

Феодора се колебаеше дали да ѝ се довери. Най-после се реши.

– Желая да премахна болките на една налудничавя жена. Но това мога да сторя само ако отровата не оставя белег.

Вместо отговор, Балони извади едно шишенце, пълно с тъмносиния течност, и го разклати. В гърлото на шишенцето се показва зелена пяна.

– Вземете – каза тя и го подаде на Бояновска. – Тази отрова е точно такава, каквато вие търсите.

– Но няма ли да остави следа?

– И най-изкусният лекар не ще познае, че човекът е отровен.

– Добре! Ето възнаграждението за труда ви.

Тя извади от джоба си копринена кесийка и я подаде на вещицата.

– Не би ли желала уважаемата госпожа да ѝ гледам на карти? – ниско се поклони вещицата.

– Благодаря, уверена съм, че питиетата ти са по-сигурни от предсказанията ти!

– Моите предсказания са истински – отговори Балони.

– Не искам да зная за бъдещето, желая да се насладя на настоящето. Бог знае какво ме чака.

И тя излезе. Не след дълго в стаята влезе Бакунин, който със светещи очи улови мършавата вещица за ръка и извика:

– Ще ми кажеш какво искаше да врачуваш на тази жена. Вещицата се изсмя.

– Виж ти, той започна да се меси дори в моята работа. Нищо чудно след време да стане и пророк! Право ти казвам, любопитно ми е да разбера как ти би разгадал звездите на Бояновска.

– Смърт! – каза неясно Бакунин.

– Смърт! – извика с демонска радост вещицата. – Нима ще умре тази прелестна жена?

– Ще умре – каза Бакунин, – и то преди да свърши месецът. Нима не чуваш тихите стъпки след нея? Виждаш ли черната сянка, която прекосява пътя ѝ, и блясъка на мълнията, която се е устремила към развълнуваните ѝ гърди? Виждаш ли бледото лице, което вдъхновено се преобразява, подобно на лик на светия? Това е отмъстителят, това е

отмъстителят!

Пази се, красива госпожо Бояновска, той е по следите ти! Този отмъстител е твоят убиец!

XVI. ОТМЪСТИТЕЛЯТ

Като напусна къщата на магьосницата, Феодора измина няколко пресечки и спря на един ъгъл, където я чакаше файтон. Феодора не бе пожелала да го остави пред къщата на врачката, за да не бъде забелязана. Не искаше дори файтонджията да знае къде отива.

Като се качи на тройката, тя се облегна на възглавниците и каза на файтонджията да я закара у Абрахам Марголински.

Файтонът бързо потегли и скоро спря пред чайната на Абрахам.

Феодора нямаше защо да се крие, тъй като желаше да купи къща от Абрахам. Нейната къща ѝ напомняше за Бояновски и за майка му, та искаше да се махне оттам, за да не я гризе съвестта. Тя искаше да си купи своя къща и да си я нареди както ѝ харесва.

„Моят дом е моята крепост, казва англичанинът. Аз искам да се укрепя, та да не може врагът да ме нападне. – Така си мислеше Феодора, когато влезе в градината на Абрахам. – Самият Кардов ме убеждава да си купя една вила, за да не ме подозират, че съм във връзки с полицията, като живея винаги в града. Тайната полиция ще ми даде нужните пари. Аз имам отровата и ще премахна оная жена, която така мразя и която е тъй опасна за мене. Само майката на Бояновски знае, че аз съм предала мъжа си на полицията. Тази отрова ще ѝ затвори завинаги устата. След като сторя това, ще закопая тялото ѝ в зимника. Първо ще я закопая и тогава ще напусна тази къща.“

Като си мислеше така, тя се изкачи по стълбите и почука на една врата.

Някакъв младеж отвори вратата. Той погледна учудено Феодора с големите си черни очи.

– Какво желае, уважаемата госпожа? – попита той.

– Искам да говоря с господин Абрахам Марголински – отговори Феодора, която забеляза впечатлението, което направи на момчето. – Но преди всичко бъдете кавалер и не ме дръжте пред полуотворената врата.

Исидор, който не умееше да се държи в обществото, тъй като не ходеше никъде, се извини и помоли госпожата да влезе в стаята. Феодора седна на едно канапе, върху което имаше възглавничка.

– Веднага ще повикам вуйчо си – рече Исидор, но не се помръдна от мястото си: гледаше захласната хубавата жена.

Бояновска забеляза това и го попита:

– Вие ли сте племенникът на Абрахам Марголински?

– Да, госпожо. Син съм на починалата му сестра.

– Добре, аз бих желала да купя една къща от вуйчо ви. Може би вие познавате неговата търговия?

– Не, аз мразя търговията.

– Как така, възможно, ли е евреин да не се занимава с търговия? Тогава с какво се занимавате?

– Това няма да мога да ви обясня с две думи. Интересува ме всеки просяк, когото срещна на пътя, всеки осъден затворник, когото видя. Най-сетне ме интересува царският папагал и аз бих искал да зная дали като са го научили да яде захар, са го научили да казва: „Сибир е хубава земя, батюшка.“ Феодора учудено вдигна поглед и рече:

– Не разбирам това, което казахте, но ми е ясно, че вие не сте обикновен човек. Аз мисля, че ако имаше кой да ви протезира, щяхте да стигнете далече.

– Аз винаги съм мечтал за слава и блясък – отговори Исидор, – но вуйчо ми намира, че първата длъжност на всеки е да се грижи за стомаха си.

– Нима не искате да се махнете отгук?

– На драго сърце, почитаема госпожо, но е много мъчно да се измъкна от примката, в която съм хванат по рождение.

– Да, разбирам, но и вие трябва да разберете, че острият нож може да разреже всички пречки.

– Да, но кой ще го стори с такава готовност?

– Аз! – извика Феодора и стана от стола.

– Какво говорите, многоуважаема госпожо? Вие искате да ми помогнете?

– О, аз на драго сърце се занимавам с откриване на таланти. Имам хора с положение, които ми помагат в това. О, повярвайте, силата ми е голяма.

– А как е името на моята благодетелка и къде ще я търся?

– Потърсете ме в моя дворец. Лесно ще ме намерите, като ви кажа името си. Аз съм Феодора Бояновска!

– Феодора Бояновска? – извика учудено Исидор.

Той стоеше пред жената, която трябваше да убие по решение на нихилистите.

Тази хубава жена нямаше да живее и един месец; ножът, който щеше да прободне гърдите ѝ, вече висеше над нея.

Исидор едва стоеше на крака. Той знаеше, че трябва да изпълни

присъдата.

– Защо се ужасихте така? Нима толкова лоши неща сте слушали за мен, та така се стреснахте от името ми?

Исидор обмисляше някакъв отговор, за да се оправдае.

– Извинете ме, но аз толкова много съм слушал за вашата хубост, че копнеех да ви видя. И ето, желанието ми се изпълни, вие сте пред мене и аз мога да ви гледам.

Феодора подаде грациозно ръка.

– Доколкото вашето бъдеще зависи от мене, то отсега мога да ви кажа, че няма да е лошо.

В коридора се чува стъпки.

– Вуйчо ми иде – каза Исидор.

– Утре ви чакам – отвърна тихо Феодора.

Вратата се отвори и Марголински се показва заедно с жена си.

Марголински даде знак на жена си и на Исидор да се отдалечат.

Скъперникът веднага разбра, че тук ще има голяма печалба.

Когато останаха сами, Феодора седна на един стол, Абрахам седна срещу нея и кръстоса крака. Той я изгледа доста дръзко и попита какво желае.

– Вероятно на госпожата са нужни пари?

– Не, не ми трябва нито злато, нито сребро, нито пък книжни пари, а камъни...

– Камъни ли ви трябва? Как да ви разбирам? – отговори той. – Аз не продавам камъни.

– Камъни, които с помощта на човешки ръце са съградени така, че образуват цяла пирамида. С две думи аз искам да купя една къща от вас.

– Значи къща ви трябва? Че така ми кажете. Как искате да изглежда тази къща? – каза той и лукаво погледна Феодора.

– Нужен ми е един палат извън града, на брега на Нева или да не е далеч от парка и да е съвсем усамотен.

– Така? Аз зная такъв палат. Като по поръчка е. Няма по-хубав от него в света. Лошото е, че името му е грозно.

– Грозно име? Как се казва? – попита любопитно Феодора.

– Къща на духовете.

– Къща на духовете – засмя се тя. – Това е име от приказките.

– Да, за учените хора, разбира се, няма дукове. Затова можете да го купите – каза радостно Марголински, като видя, че Феодора не вярва в духовете. – Като знаете какво се разправя за къщата, сигурно ще се сетите, че можете да я купите на ниска цена. Помислете си: за двадесет хиляди,

и то на брега на Нева.

– Двадесет хиляди рубли! – каза Феодора и просто не повярва. – В Петербург за тези пари не може да се купи и една колиба, камо ли палат. Кой е притежателят на този палат? – попита тя.

– Доста заможен човек е. Казва се Ягодкин.

– Ах, Ягодкин, железният цар. Аз го познавам. С него повече от сто пъти съм се срещала. Ако той наистина продава този палат за такава нищожна цена, сигурно си има причина, защото този човек не си хвърля току-така парите.

– Най-добре ще е вие да поговорите с него. А сега мога ли да ви съпроводя?

Тя обаче съумя да отхвърли набързо това предложение, като обясни, че не желае да се движи по улиците с Марголински.

– Имам да правя и някои покупки в града.

Извади от джоба си малкия, украсен с брилянти часовник и каза:

– Точно в 12 часа ще бъда в къщата на милионера. Надявам се да ви сваря там.

– Абрахам е точен – рече твърдо Марголински. – Ще ви чакам в коридора заедно с Ягодкин.

Феодора се сбогува с Абрахам, слезе долу и се качи в чакащата я тройка. Тройката потегли, а от втория етаж на къщата през вдигнатите завеси на прозорците я следяха две огнени очи. Това бяха очите на отмъстителя.

Милионерът Ягодкин привършваше закуската си. Изпи една чаша шампанско и избърса устните си с бяла чиста кърпичка.

Стана полека от богатата трапеза и като сложи ръце на кръста, започна да се разхожда нагоре-надолу из стаята.

Ягодкин не беше на повече от 50 години, а изглеждаше като старец! Тези разходки из стаята бяха най-сигурният знак, че милионерът е неразположен. Навярно имаше някаква причина за това.

– Той сигурно се е излъгал – шепнеше Ягодкин. – Навярно се е припознал, но все пак аз трябва да се уверя, да се уверя, макар че това ще ми струва скъпо. Иска ми се да попитам стареца още веднъж.

Той натисна звънеца с всичка сила. Влезе портиерът.

– Идете долу и помолете да дойде Пристов.

След малко в стаята влезе един много висок човек, който се поклонни дълбоко на шефа си.

– Преди малко вие казахте нещо, което не ми излиза из главата – каза Ягодкин. – Разкажете ми кой беше този човек, когото сте видели

пред къщата ни?

Преди Пристов да отговори, Ягодкин продължи:

– Не е нужно да ви напомням, че вие сте у дома вече четирийсет години. Моля да ми кажете истината, без да я преувеличавате. Та кажете, кого видяхте вчера?

– Аз видях вашия брат, господин Ягодкин. Заклевам се, това беше той.

– Не ми се иска да вярвам, че е бил той, тъй като чух, че се е поминал.

– Възможно е да е била сянката му, тъй като аз добре го познавам и не може да съм се измамил.

– С какви дрехи беше? Пристов вдигна рамене.

– Като че ли със сюртук – каза той. – Дрехите му бяха доста извехтели.

– Не мислите ли, че брат ми е просил?

– Човек, когато проси, господин Ягодкин, не казва нищо.

– Нима той не каза нищо? – запита Ягодкин. – Разправете какво точно каза, но тихо, да не чуе някой.

Старецът се двоумеше, но после твърдо заяви:

– Щом искате да знаете, ще ви го кажа така, че никой да не чуе, защото не е много хубаво. Като ме видя, той ме позна и рече: „Какво ти плащат, Пристов, за лъжливата клетва? Много здраве на брат ми и му кажи, че тази къща, която е съградил с лъжливи клетви, един ден ще се събори.“

Милионерът се намръщи, сбърчи вежди, стисна ръце, очите му светнаха.

– Ако това куче продължава да говори така, ще му дам да разбере. Нека докаже това. Искаш ли да напиша заявление, Пристов? Той ще бъде строго наказан, ако не докаже думите си пред съда.

Ако Ягодкин бе видял подигравателната усмивка на Пристов, щеше да се уплаши.

– Стойте! – каза Ягодкин. – Какво ли ще му стане, ако излежи няколко месеца в затвора за обида? С това ще опетня само името си, и то сега, когато искам да оженя дъщеря си.

– Такъв процес няма да е много приятен – каза Пристов. – Госпожицата не може да се гордее със своя чичо. Ще позволите ли, господарю, да ви попитам избрали ли сте годеник за дъщеря ви?

– Не съм го намерил още и да си кажа право, тежко ми е да я оженя за когото и да е. Той трябва да е известен човек и достоен за нея – такъв

искам да бъде. – Вас ви е известно, Пристов – рече Ягодкин и постави доверчиво ръка на рамото му, – че с голям труд съм спечелил милионите си. За какво съм го направил? Защо денем и нощем съм работил и защо сега хиляди хора ме проклинат? За кого направих всичко, ако не за Клариса? Колко много я обичам, това знаете, Пристов. Треперех при мисълта, че моята Клариса може да заболее и да умре; когато я прегръщам, разбирам, че ненапрасно съм се трудил толкова, че с моите милиони трябва да постигна една висока цел: да създам щастие на Клариса.

– Свята идея, господин Ягодкин – каза Пристов, – бих искал целият Петербург да чуе това, тогава нямаше да приказват за вас, че сте...

– Какво искате да кажете? Смятат ме за пестелив, за скъперник! Знам, че всички ме имат за такъв. Разбира се, аз не съм чак толкова глупав, че да пръскам парите си и да ги хвърлям през прозорците. Имам си цел. За в бъдеще ще продължавам същото, нека си приказват хората каквото си искат. Часовникът удари дванадесет.

– Време е вече за посетители, часът е дванадесет – каза Ягодкин. – Вървете си по работа и никому нищо не казвайте за брата ми. Предполагам, че никой нищо не ще узнае.

– На мене можете да разчитате напълно – отговори Пристов официално. – Приемете моите благодарности.

– Благодарности! Защо? Пристов се засмя иронично.

– Не казахте ли преди малко, че ще увеличите заплатата ми с 300 рубли? Това е чудесно и прекрасно, господин Ягодкин, и аз не зная как да ви изразя моята признателност.

Ягодкин разбра нахалството на този човек, но не можеше да му откаже заради направената услуга и му обеща да повиши заплатата му.

Той кимна с глава и даде знак на Пристов да излезе. Сетне се погледна бързо в огледалото и като се увери, че сърдитият вид е изчезнал от лицето му, влезе в другата стая. Седна пред една маса и започна да преглежда визитните картички, които слугата беше донесъл преди малко.

Погледът му се спря на една картичка, на която бе написано: „Феодора Бояновска“.

– В салона ме очаква най-красивата жена на Петербург – каза Ягодкин, като оправи добре очилата на кривия си нос. – Ще видим какво означава всичко това.

Той натисна електрическия звънец и каза да влезе госпожа Бояновска.

След малко вратата се отвори и се появи госпожа Бояновска.

Марголински я следваше.

Ягодкин се приближи галантно до нея, взе учтиво ръката ѝ и я целуна.

– Много се радвам да ви видя, почитаема госпожо; по-голяма чест от тази не съм имал: вие лично да посетите моите салони.

– Много сте любезен, господин Ягодкин – рече красивата вдовица. – Вашата къща е наредена, като че ще посрещате царицата.

– Това е вярно – каза Ягодкин, – тъй като между стените ѝ се намира царицата на красотата.

Той погледна красивата жена.

От пръв поглед всеки психолог би разбрал как страстно се вълнуваха гърдите на милионера, когато гледаше Феодора.

Феодора седна на канапето. След това се появи и прегърбеният Марголински.

Лицето на милионера се намръщи, като видя тази „стипца“.

Марголински се поклони дълбоко, а Ягодкин го посрещна студено с думите:

– Вие тук? Как сте се решили да дойдете, щом никой не ви е поканил? Вървете си или ще накарам слугата да ви изпъди!

Това никак не уплаши евреина, той потри ръце и каза:

– Заповядайте да ме изпъдят, но в същото време разпоредете да ме спрат на стълбите, защото след четвърт час ще трябва да ме върнете обратно, тъй като ще ви бъда много нужен.

Ягодкин го гледаше и мълчеше. Той не можеше да разбере значението на думите му.

– Оставете го – каза Феодора. – Той е посредникът в една сделка, която ще направим сега. Имам желание да купя една къща от вас.

Тогава Абрахам стана и започна да разправя на Ягодкин цялата работа. Докато той разправяше, Ягодкин бе много замислен.

– Значи вие искате да купите „Къщата на духовете“? Наистина това е добър избор, ако не сте суеверна и не се страхувате от духове.

– Аз съм любопитна и искам да зная защо наричате тази вила така. Не вярвам в духове – рече Феодора.

– Затова ще ви разкажа – отговори Ягодкин и седна срещу Феодора. – Дълга е тази история... Слепият случай, признавам, така е наредил тези странни неща, че и аз като умен човек не зная какво да кажа.

Тази вила е била построена от някакъв английски лорд, който се запознал тук с една актриса и се влюбил до уши. Била италианка, артистка, известна под името синьора Аделина. Тя не само била хубава, но и

маниерите ѝ на сцената били прекрасни, както и изящната ѝ снага – изобщо нейната красота обайвала всеки, който я видел.

Обожаваше я цял свят, но никой не можеше да се похвали, че е бил удостоен от нея поне с един мил поглед. Посещения Аделина не приемала, но казваха, че някаква загърната с черна наметка фигура обикаляла около къщата ѝ. Този нощен обожател, облечен с женски дрехи, както твърдяха, успял да завладее сърцето на Аделина. Ала и това не можеше да се докаже. Неколцина веселяци се хванали на бас, че ще отгатнат тази гатанка.

Нападнали непознатия, когато излизал от къщата на Аделина, и останали удивени, когато забелязали, че това всъщност е една стара жена.

Половин година след тази случка се появил някакъв си лорд Дъглас – един от най-богатите аристократи на Англия, който пилеел парите с шепи.

Видял той Аделина и още от пръв поглед я харесал.

Тя отначало го отблъснала, но той бил упорит: умеел винаги да обърне внимание върху себе си, докато най-после тя поомекнала, приела да му бъде любовница, но при известни условия, които останали тайна за другите.

Лордът построил на брега на Нева най-хубавия дворец, та хората се чудели и възхищавали – дворецът бил великолепен.

По негово желание италианката напуснала театъра и заживяла самотно, та хората започнали постепенно да я забравят. Но станало едно грозно приключение и ето че започнали пак да говорят за нея.

Един ден се разнесъл слух, че Аделина е убита.

Съдията наистина я намерил на пода в стаята ѝ със забит в гърдите нож.

Отначало помислили, че сам лордът от ревност е убил любовницата си.

През това време обаче лордът не е бил в Петербург, от няколко дни се намирал в Париж.

По думите на слугите никакви външни хора не били влизали в къщата.

Полицията поставила под строг арест слугинята, която казала, че госпожата и лордът живеели добре, че се обичали и никога не била забелязала да е имало между тях никакви недоразумения. Казала и това, че един ден преди случката госпожата била излязла в парка и после се върнала много възбудена вкъщи.

Няколко пъти била питала госпожата да не ѝ се е случило нещо

лошо, но онази отговаряла само с клатене на глава.

Полицията много внимателно издирвала убиец, но на никаква следа не попаднала.

Погребали Аделина, а лордът ѝ издигна много красив паметник и постепенно всичко се забравило.

Поради тъжните спомени лордът не искал да живее повече във вилата и я продал на княз Понятовски, последен потомък на този род.

Князът беше млад, обичаше веселия живот и в тихите стаи на вилата започна да свири музика. Прислугата казвала, че той нощем не спял, а още преди съвване се обличал и се разхождал или пък яздел на кон.

Запитван от приятелите си защо не спи, в началото той се колебаел да им отговори; по-късно обаче им признал, че някакво видение всяка вечер го безпокояло.

В леглото му идвала една много хубава, но бледа жена. Тя сядала в леглото му и го гледала дълго с големите си очи. Отначало помислил, че сънува, но по-късно призракът започнал да говори, казвал му, че всеки, който живее в тази къща, ще го сполети нещастие, тъй като къщата е прокълната заради грозното убийство, извършено в нея и останало неразкрито.

Естествено приятелите на Понятовски весело се смели на това, но скоро престанали, защото след няколко седмици младият княз бил затворен в Петропавловската крепост.

Отначало младият княз бил затворен в една килия, а след това го изпратили в Сибир.

Имотите му били конфискувани от държавата, а също и вилата, която след време подарили на един заслужил генерал.

Генералът имал три деца на възраст от 6 до 11 години.

Още първата нощ децата се оплакали на баща си, че някаква бледна жена ги милвала през нощта, като им казвала: „Клети дечица! Клети дечица!“

Като човек с твърд характер, генералът се смеел, когато децата му разправяли това, и им заповядвал да си легнат и мирно да спят.

Шест дни децата всяка утрината отивали при баща си с плач и треперейки от страх, му се оплаквали от бледната жена. На седмата вечер генералът бил събуден от хлопане, което идвало откъм детската стая. Станал и изтичал при децата. Свещта, която държал, осветила страшна картина.

Покривката на леглата била вдигната, а децата – мъртви...

Хората започнали да приказват, че във вилата живеят лоши духове.

Генералът напуснал вилата и тя била наета от австрийския консул.

Не минало много и консулт започнал да става меланхоличен. Често се спирал в парка и сам разговарял със себе си.

От ден на ден той ставал все по-бледен и по-слаб. Лекарите му казали, че това се дължи на душевна болест и за да се спаси, трябва да повери някому тайната, която го измъчва.

Жена му се мъчила да узнае тайната от него, но той само мълчал или понякога казвал: „Не мога нищо да ви кажа, защото е страшно, то е ужасно.“

Един ден намерили консула обесен на тавана във вилата. В стаята му открили една бележка, написана от него в предсмъртния час. Тя гласяла: „Не мога повече да живея, защото едно видение всяка нощ ми предсказва смъртта.“

Учудена, Феодора наблюдавала Ягодкин.

– Това е невъзможно – казала тя. – Признавам, човешкото въображение може да бъде тъй възбудено, че да му се привиди някакъв дух, но и Понятовски, и децата, и консулт да са видели дух – това е необяснимо. Трябва да са имали болно въображение. Това е чиста фантазия и нищо друго.

– Тогава слушайте по-нататък – отговори Ягодкин. – Сега иде моят ред, защото след тях аз купих вилата, като няхах намерение да довеждам семейството си в нея.

Една вечер се бяхме събрали с приятели във вилата и там ни свари нощта. Не зная как, файтонът ми си отиде празен в Петербург. Не искахме да вървим пеша, понеже времето беше лошо, и затова останахме да нощуваме във вилата.

Право да си кажа, не беше съвсем по мое желание, бяхме принудени да останем там, но тъй като не се бях настанил във вилата за постоянно, мислех, че духът ще бъде така учтив да ни остави да пренощуваме спокойно. Въпреки това обаче аз наредих на Клариса да спи съвсем близо до моята стая.

Посреднощ ме пробуди викът на дъщеря ми.

Скочих от леглото и преди да пристигнем с жена ми до стаята на Клариса, момичето изтича насреща ни. Лицето ѝ беше като на мъртвец.

– Клариса, какво ти е? – извиках аз. Тя коленичи пред мене, положи глава на коленете си и горко заплака. След това се поуспокои и започна да ми разправя, че легнала и заспала, но веднага се събудила, понеже усетила една студена ръка върху лицето си. Като отворила очи, видяла пред себе си хубава бледна жена. От една рана течала кръв. Тя искала да

повдигне ръка, но нощното видение я притискало до гърдите си и дълго, дълго я целувало.

После станала и казала: „И ти, нещастно дете, ще бъдеш жертва на проклятието. И ти... пази се... пази се!“

Клариса изпищяла и духът изчезнал. След това, привърши Ягодкин разказа си, аз се отказах да живея в тази вила. Треперех за Клариса, за моята любимка, едничкото съкровище в живота ми.

Казах ви всичко, що знаех. Имате ли пак намерение да купите „Къщата на духовете“?

– Имам такова намерение – каза Феодора и стана от мястото си. – Въпреки че може да преживея същото, което са преживели княз Понятовски, децата на генерала и консула, понеже здравият ми разсъдък обяснява всичко това по два начина: или в тази къща има някой, който си прави шега, или пък, тъй като случаят е един и същ – всички, които са живели в тази къща, страдат от едно и също болно въображение.

– Да, да, уважаема госпожо, това е само случайност и нищо повече – каза Марголински, за когото бе много изгодно някой най-сетне да купи вилата му.

Ягодкин с усилие скриваше радостта си, че е намерил купувач и подаде ръка на Феодора.

– Вашата ръка, госпожо. Давам ви вилата за двадесет хиляди рубли и съм напълно уверен, че духът едва ли ще безпокои такава хубавица като вас.

Красивата вдовица не обърна внимание нито на ласкателствата, нито на страстните му погледи. Без да му подаде ръка, тя рече, като се смееше:

– Котка не се купува, докато е в торбата. Така казва една стара поговорка. Първо трябва да видя вилата.

– Ще позволите ли да предложа моя файтон, госпожо? В такъв случай може веднага да тръгнем.

– Благодаря за предложението, моята тройка ме очаква. Свикнала съм моите коне да ме возят. Днес-утре аз ще разгледам вилата и след това ще ви уведомя за намерението си.

– Ще ми позволите ли поне да ви придружа, когато разглеждате вилата? Бих желал да видя впечатлението, което ще произведе тази величествена вила върху вас.

– Не бих желала да отнемам скъпоценното ви време, тъй като хората говорят, че господин Ягодкин постоянно е зает с работа.

– За нищо по-добро не бих могъл да употребя времето си, освен за

развлечение с вас. Затова ви моля да не отблъсквате молбата ми.

Тя помисли малко и след това отвърна, като се смееше:

– Добре, ще ви се обадя, когато реша да отида там. – И като се поклони, тръгна към колата си.

Когато Марголински и Ягодкин останаха насаме, първият попита втория:

– Смя ли, любезни господине, да ви попитам какво ще получа за посредничеството?

– Ще бъдеш доволен от възнаграждението си, евреино. И аз бих ти дал сто пъти повече – каза Ягодкин, – ако не водеше тази жена като купувачка, а като дреха за продан.

Известно време Марголински мълча, след което кимна в знак, че е разбрал добре, и като извади тефтерчето си, подигравателно каза:

– Това, което сега не стана, по-нататък може да стане. Абрахам може всичко да направи. Позволете ми да запиша в бележника си онова, което сега ми казахте: красивата вдовица Бояновска да се продаде на милионера Ягодкин като дреха. Боже мой, каква стока и какъв търговец! Такова нещо всеки ден не може да се случи, а редките неща са най-хубави. Ще се постарая, господин Ягодкин!

XVII. СИБИРСКИТЕ МЪЧЕНИЦИ

Вече няколко дни Бояновски и Наталия бяха на път. Само такива здрави и яки натури, каквито бяха двамата, можеха да превъзможат всички пречки, без да се отчаяват, и да продължават пътя си.

Вървяха пеша. А да се върви пеш в Сибир в онзи студ и беди значеше да изпаднеш в пълно отчаяние. Единствената им грижа беше да намират хубаво място за ношуване. Защото иначе щяха да измръзнат – нещо много трудно, тъй като не можеха да се доверяват на всеки селянин.

Страхуваха се да не ги предадат на полицията.

Във всяко сибирско село руското правителство имаше по няколко селяни, на които бе възложено да улавят сибирските бежанци, за да бъдат върнати в заточение. Тези селяни наричаха преследвачи.

Руският селянин естествено не правеше това за бог да прости, а искаше беглецът да му заплати. Ако беглецът нямаше пари, то на преследвачите бяха добре известни така наречените „сиромашки квитанции“.

Когато в къщата на някой селянин дойдеше беглец и си заминеше, без да плати, оставяше разписка, чрез която гарантираше с честта си, че когато се освободи и се залови за работа, ще даде парите.

В действителност, след като беглецът се освободеше благополучно, веднага изплащаше парите, обещани в разписката. Поради това за руския селянин тези разписки имаха стойност на готови пари и той без колебание ги вземаше.

На всяка разписка Бояновски подписваше името на жена си, та в случай че той умре, сумата да се изплати на приносителя от жена му.

С такива разписки Бояновски и Наталия бяха стигнали до село Ферхольенск и тъкмо сега се сбогуваха с един такъв селянин.

Бояновски му подаде сиромашката квитанция, която селянинът взе с поклон.

– Хайде сега сбогом – каза селянинът. – Всички светии да ви бъдат на помощ по пътя.

– Тръгвай, Наталия, ако бързае, ще стигнем в съседното село още преди мръкване.

– Да побързае тогава, Бояновски – помоли Наталия, – няма нищо по-лошо от това да прекараш нощта по сибирския път.

Един до друг двамата крачеха мълчаливо, всеки потънал в своите мисли. Бояновски сегиз-тогиз казваше по някоя дума за утеха и

надежда.

Неочаквано Бояновски спря и хвана Наталия за ръката – пред тях се виждаше бяла ледена повърхност, като че там имаше море.

– Ако не се решим да минем по леда, не можем да продължим нататък.

Наталия уплашено го погледна.

– Да минем тогава по леда, колкото и да е тъмно. Ако е писано, ще се спасим.

– Храбра девойка сте вие, Наталия – каза Бояновски. – Не ни остава нищо друго, освен да минем по леда. Бог да ни е на помощ! Да вървим, Наталия!

Наталия здраво държеше ръката на Бояновски и когато ледът изпащеше под краката им, тя цялата се разтреперваше.

– Не трябва да се боим, Наталия – каза Бояновски. – По-нататък ледът става все по-тънък.

– Тихо – каза Наталия, – струва ми се, че ледът пука под краката ни. Ето, нима не чуваш, Бояновски, как пращи? Всемогъщи Боже, ледът се чупи!

Този смел човек, който се противопоставяше на всякакви опасности, побледня като мъртвец. Той прегърна младата си спътница и каза:

– Нека умрем наедно, Наталия! Вятърът тласка към брега ледения блок, на който сме стъпили.

– Изгубени сме тогава – каза Наталия тихо. – Майчице, помогни ни!

Ледът още не беше се откъснал и Бояновски извика:

– Само един решителен скок може да ни спаси! Положението на Бояновски и Наталия бе много опасно. Двамата стояха на тънко парче лед, което се мяташе ту насам, ту нататък.

Всеки миг можеха да се сгромолясят във водата и така да свършат по най-ужасен начин.

Застанала на колене до Бояновски, Наталия гледеше небето.

Бояновски я прегърна през кръста; не помнеше как стана това, но сега, когато се намираше между живота и смъртта, когато само една крачка го делеше от гроба, той не се страхуваше за себе си, страхуваше се за младото храбро същество, което се опираше на него. Искаше да го спаси, да го спаси.

– Искам да живея – викаше тя. – Не искам да умра! Спаси ме от тази ужасна смърт, приятелю, аз съм още млада...

За малко щяха да се сгромолясят в бездната, тъй като една вълна

издигна високо леда, на който се намираха.

За щастие ледът не се преобърна и двамата успяха да се задържат да не паднат.

– На драго сърце бих дал живота си за вас, Наталия, за да ви избавя. Но се страхувам да не загинем и двамата; ледът все повече изтънява и ние ще загинем, ако не стигнем скоро на брега.

Щом каза последната дума, ледът се пропука и се раздели на парчета.

Наталия изпищя.

– Толкова съм млада! Да загина тъй млада! Дръжте ме, Бояновски... хванете ме... ще загина...

И двамата клетници попаднаха в бездната под леда.

Додето се помнеше, до последния миг Наталия силно прегръщаше Бояновски.

Много чудно бе наистина, че бесните морски вълни не ги разделиха.

Той се остави на съдбата си; бе сигурен, че е загубен, и в последната минута си припомни за милата си родина, за красивата си жена и за сарата си майка.

Но като се замая заедно с Наталия сред морските вълни, у него се появи желание да живее.

Той се бореше отчаяно с вълните.

Непрекъснатото движение в хладната вода го постопли и той най-после с големи усилия успя да стигне до брега.

Дънерът на едно дърво, израсло на брега, се виждаше.

Бояновски се мъчеше да се хване за корените му. Когато простираше ръка да се хване за него, вълните го отблъскваха назад. Той се почувствува изнемощял, силите го напускаха, виждаше как Наталия го дърпа към студения гроб и реши за сетен път да опита да се спаси.

Избра момента, когато коренът беше над водата и се хвана за него. Простря ръка и радостен вик се изтръгна от гърдите му. Бе сполучил да се хване за един клон.

Здраво стискаше клона, въпреки че вълните напиреха да го завлекат със себе си. Все повече се приближаваше до брега. Най-после двамата с Наталия бяха на брега.

Щом усети твърдата почва под себе си, Бояновски се почувствува отпаднал и започна да губи съзнание. Паднаха и двамата в безсъзнание.

Така лежах няколко минути.

Силната натура на Бояновски победи първата слабост. Той се

събуди; тресеше го и за да не отпадне съвсем, се сети за шишето с ракия, което селянинът му бе дал.

Извади го и изпи голямо количество.

Почувствува как ракията премина през цялото му тяло и му стана по-добре. Хвърли поглед към Наталия, която лежеше до него.

Лежеше на една страна с разтворени уста и затворени очи. Имаше вид на мъртва.

Бояновски коленичи до нея и като я видя така бледа, уплаши се за живота ѝ.

– Наталия – шепнеше той, – събуди се, отвори очи! Клетата жена не мърдаше, Бояновски хвана ръцете ѝ, за да ги стопли в своите. Той я прегърна и я сложи при себе си. – Колко е красива, чудно красива – каза тихо той.

Не можеше да снее погледа си от нея, гледаше я нежно.

Той бе сам, сам с това мило и красиво момиче, което държеше в обятията си. Не можа да устои на изкушението, наведе се над нея и я целуна горещо по бледото лице.

Това бе дълга и сладка целувка. Той за пръв път почувствува радост, лъч на щастие го озари, за пръв път, откакто нещастieto го бе сполетяло, откакто бе прокуден в тази пуста земя...

Като че от тази целувка тя започна да се съживява, започна да мърда, въздъхна леко и отвори очи.

Бояновски разтревожено стана.

– Дали бе почувствувала тя целувката му, дали знаеше, че той я е целунал?

Той помисли, че с това е загубил доверието на Наталия и започна да се укорява за слабостта си.

Знаеше, че Наталия му харесва, но каква любов можеше да има между едно седемнадесетгодишно момиче и един толкова възрастен мъж?

Като между дъщеря и баща поне или между сестра и брат.

Наталия произнесе името му и той се стресна.

– Спасена съм! Спасена съм наистина!

Като видя, че тя трепери, Бояновски ѝ помогна да стане и ѝ подаде шишето с ракията.

Наталия се подвоуми, но взе шишето и изпи няколко глътки.

Това помогна и на нея. Измина половин час и тя каза, че вече е добре и може да продължи пътя.

Тръгнаха пак на път през сибирската равнина.

Сняг започна да вали, все по-силно валеше, докато Наталия и Бояновски бяха почти затрупани от него.

– Не бива да спираме – каза той на Наталия, която бе съвсем капнала. – Ако спрем, снегът ще ни затрупа. Трябва да вървим все напред и Бог ще ни помогне да стигнем до някое село.

Те забързаха, а след четвърт час снегът спря да вали и слънцето огря.

– Да влезем ли направо в селото? – запита Бояновски. – Опасно е да се влезе денем. По-добре е да спрем тук, докато се стъмни, и тогава да отидем да потърсим подслон.

Наталия наведе глава.

– Досега успях да се държа на краката си – каза тя – и ви слушах, но ето че ме втриса, струва ми се, че някоя тежка болест ще ме хване.

– Тогава ще идем в селото още сега, но трябва да бъдем много предпазливи, за да не ни хванат.

Той я хвана за ръка и искаше да я води, но тя го спря:

– Не бива да се жертвате за мене, Бояновски. Не искам аз да усложнявам положението ви. Най-добре е вие да продължите пътя си, а мен оставете тук да умра.

Тя не можеше повече да говори, тъй като се задуши от хълцане.

– Нима заслужавам да ми говорите така? Искате да ви оставя тук сама и болна, а аз да продължа? Не, дете, аз дадох клетва на гроба на майка ви, че ще ви изведа от Сибир или пък ще загина и така ще изпълня клетвата си.

– Вие сте благороден човек. Това разбрах – каза Наталия тихо. – Но грешите, като искате да се жертвувате за мене. Трябва да живеете, за да извършите големи дела. Вие не принадлежите само на себе си; трябва да направите щастливи и други. Спомнете си за майка си, а също и за жена си.

Като че нещо прободеше като с нож Бояновски в сърцето; той цял потрепера.

Никога досега Наталия не бе му напомняла за Феодора. Той се чудеше защо това му бе така неприятно.

– Напрасно се стараете, Наталия, да се отървете от мене – каза той твърдо. – Ако се спася, то ще бъде с вас, иначе ще загинем заедно. Облегнете се на мен и аз ще ви заведа в селото.

Наталия едва вървеше. Треската ѝ се усили, не усещаше какво става около нея. Не се противопостави, когато Бояновски я прегърна през кръста и повече я носеше, отколкото да ѝ помага да върви.

Бяха много близко до първата къща на селото, когато Бояновски спря и се помъчи да разбере какво се чернееше в снега пред него.

Отначало искаше да се върне, мислейки, че това е някой селянин, който търси нещо в снега, но после по дрехите и по жълтия белег разбра, че вижда сибирски затворник.

– Значи той е мой другар – каза Бояновски. – Навярно ще може да ми каже къде да преспим тази нощ.

Той се приближи тихо до този човек и можа да види ясно чертите му.

Лицето му имаше интелигентен вид, но на него бе изписано отчаяние.

Той бе скръстил ръце и гледаше втренчено едно покрито със сняг хълмче, върху което се издигаше черен кръст. Непознатият простираше ръце, като че искаше да прегърне кръста. Той шепнеше:

– Жено, бедна жено, никога не ще те видя вече! Бояновски се приближи и му каза:

– Не се отчайвайте, ние пак ще срещнем близките си, но там, горе, на по-добро място, където няма мъки и изтезания.

Заточеникът стана и учудено започна да наблюдава Бояновски и Наталия.

– За Бога, откъде идете и как попаднахте в това село? Аз виждам, че сте бегълци, но по-добре ще е да се върнете веднага назад. Щом стъпите в първата къща, ще бъдете погубени.

– Не можем да избираме – каза Бояновски, – спътницата ми е болна и ако някой лекар не ѝ помогне, страхувам се, че ще стане по-зле.

– Провидението ви е изпратило при мене – каза заточеникът. – Казвам се Белон и съм лекар, или бях такъв, когато бях свободен.

Като каза това, той се приближи до Наталия, опипа пулса ѝ и като избърса с ръка челото си, каза на Бояновски:

– Вече не може да ѝ се помогне. Предполагам, че е тифус.

– Тифус! – извика Бояновски. – Този сибирски ангел, който души хората! Тогава тя е загубена!?

– Нека имаме надежда – каза докторът. – Важното е да намерим топло място за почивка; аз ще ви заведа в моята къща.

– Вие искате да ни заведете у вас? – възкликна Бояновски. – Няма да приемем това, тъй като и вие сте заточеник и ако се научат, че сте ни прибрали в къщата си, ще ви убият.

Докторът се усмихна болезнено.

– Нищо не може да ми попречи да ви прибера, тъй като аз не се боя

от смъртта. Елате с мене, моята къща е първата в края на селото. Може да имаме щастието никой да не ни види, а като се настаните, лесно не ще ви намерят.

Наталия се опираше на Бояновски и така тръгнаха, а Белон почна да им разправя своята история. Толкова бе тъжна, че от очите на Бояновски започнаха да капят сълзи.

– В 1859 година – започна историята си той – аз живях в Ивановоград – едно хубаво градче в провинцията Чернигов.

Завърших образованието си без никаква помощ. В скоро време успях да спечеля доверието на гражданите и така практикувах четири години като добър лекар.

Аз се числях към либералите, но да ви кажа право, никога не съм бил бунтовник и не се обърках в политиката.

Свободното си време прекарвах при жена си, която обичах и за която се ожених през 1858 година.

Един ден при мене дойдоха две медички, предадоха ми препоръките си и поискаха да работят при мене.

Поради политическите си убеждения били изключени от университета.

Стана ми много неловко, тъй като трябваше да ги предам на полицията. Не го сторих, защото не исках да стана предател. Заведох ги у дома, представих ги на жена си и им обещах, че ще им дам работа.

Заедно идваха двете и заедно си отиваха от моята къща.

Животът бе много лош тогава, бунтовници имаше из цяла Русия и затова полицията бе станала още по-бдителна. Тя бе много подозрителна.

Честите посещения на двете момичета привлякоха вниманието на полицията. Претърсили ги и разбрали, че едната имала фалшив паспорт, а другата изобщо нямала.

Мен затвориха и после изпратиха в Сибир – тъй като за полицията това беше достатъчно обвинение.

Нещастие ме сполетя. С един удар съсипаха щастието ми и ме докараха тука между тези диваци. Измъчваше ме мисълта, че жената е бременна на пет месеца. Бях заставен да се разделя с нея в най-лош час. И досега не зная син ли имам или дъщеря.

Молах на колене чиновниците да ме оставят, докато роди жена ми, след това да ме закарат където искат, но те дори не ме погледнаха.

Взех перо и написах писмо до царя.

Причината, която ме накара да напиша това писмо, бе отчаянието,

любовта и светите чувства, които ме изпълваха, но по-скоро камък би се покъртил, отколкото императорът. Той дори не ми отговори.

– Възможно е Александър да не е получил писмото ви – каза Бояновски.

– Представете си какво е било моето състояние, когато насила ме отделиха от жена ми и вързан ме откараха от Ивановгород.

Тя не заплака, не прокле никого, само ме прегърна и каза решително:

– Ние ще се видим пак, аз ще дойда след теб, ако и да е накрай света. Повярвай ми, ние пак ще се видим.

Решителността на тази жена ме окуражи. Аз я целунах и се оставих да ме закарат където искат.

Разбира се, накрай света не ме закараха, но ме заведоха в Сибир.

Аз бях отдалечен на десет хиляди километра от жена си, от близки-те си, от всички, които имах на този свят.

Денем и нощем мислех за жена си, Бог ми е свидетел, молах се за нея, за да ѝ помогне в нуждата. Той чу молбата ми.

Тя родила благополучно и щом се пооправила, тръгнала за Петербург. Там дала детето на свои роднини, тръгнала за Сибир при мене.

Жена ми бе от бедно семейство и нямаше пари за такъв дълъг път. Поискала разрешение от министъра на вътрешните работи да пътува с кервана и той ѝ позволил.

Знаете, че до Тоболск заточениците пътуват с железница, а оттам нататък – пеш.

За да дойде при мене, жена ми трябваше да пътува шестнайсет месеца. Но не ѝ било писано да измине този път.

Доктор Белон закри лицето си с ръце и заплака горко. След малко продължи да разправя тъжната си история.

– Тя изтъпяла много мъки по пътя, повече, отколкото силите ѝ позволявали, много повече.

Но и човешките сили имат край.

Дълги месеци тъпяла всякакви лишения, ала най-последно силите ѝ свършили.

Добила кураж, когато приближила Иркутск, тъй като била вече близо до целта.

Из целия път тя приказвала за мене.

Когато ѝ съобщили, че са ме преместили във Ферхолоенск, тъй като се научили, че жена ми пристига, тогава съвсем се отчаяла.

За да я измъчат още повече, казали ѝ, че съм на 5000 километра

далеч и че ще ѝ трябва повече от година, за да стигне до мъжа си, че трябва да премине през гори и планини.

Тя нищо не отговорила повече.

Погледнала чиновника с особен поглед и започнала да се смее. Тя обезумяла.

– Колко много си преживял и претърпял, клетки човече – каза Бояновски.

– И то без да съм виновен – рече той, като стисна юмруци. – Всичкото това зло ми сториха без вина. Аз скърбя, че убиха жената и детето ми, никому нищо не съм направил, нито пък враг съм бил.

– И на това се чудят в Европа – добави Бояновски – Ако образованият свят чуе какво става, какво слушам всеки ден, всеки ден, ще се възмути и ще си отмъсти. А какво стана с жена ви?

– След няколко месеца узнах, че тя е в болницата на затвора в Якутск. Не можа да ме види – каза докторът с тих глас. – Беше вече мъртва.

С първия транспорт, който идва тука от Афкузк, донесли жена ми в чувал. Като ринех снега една сутрин, намерих този чувал в снега. Отворих го и какво е станало по-нататък с мен не зная, зная само, че след това са ме намерили в несвят до трупата на жена ми.

На другия ден погребях жена си, най-скъпото ми същество на този свят, и всеки ден по няколко часа прекарвах в разговор със студената земя, сякаш тя ме разбираше!

Устоя жена ми на думата си, дойде при мене, ако не жива, то поне мъртва – за да почива до мене в Сибир.

Белон замълча и докато вървяха към селото, думица не продума.

Там посочи една малка къща и каза:

– Пред къщи сме. Влезте.

Колибата, в която живееше доктор Белон, не беше обикновена колиба на заточеник: имаше две стаички, в едната от които бяха поставени походно легло и един стол, който служеше и за маса. Това бе цялата му покъщнина.

Когато Бояновски сложи Наталия на походното легло, тя още не беше се свестила. С мокри кърпи докторът се опитваше да свали огъня ѝ, появил се поради силната треска, но изглежда, че мокрите кърпи не помагала, защото все повече се покачваше.

Той печално поглеждаше полумъртвото момиче.

През това време Бояновски се подкрепи с храна и питие, които докторът бе сложил на масата, макар да се грижеше за Наталия. Гладът искаше своето.

– Знаете ли – обърна се Белон към Бояновски, след като наля няколко капки червена течност в устата на Наталия, – че ако полицията узнае за това тъй просто лечение, ще бъде наказан най-строго?

– Възможно ли е да се наказва лекар, който прави благодеяние на болник в тази пустиня? Напротив, трябва да му благодарят.

Лицето на доктора се намръщи ядно. Той съблече палтото си, разкопча дебелия си риза и Бояновски видя няколко сини петна на плещите му – следи от скорошно изтезание.

– Гледайте, това обезобразяване получих само защото спасих живота на един човек чрез операция. Може би знаете – рече докторът, след като оправи дрехите си, – че на руския колонист не е разрешено да се занимава с каквато и да е било частна работа, а трябва цял ден да работи с надничарите. Лекарската практика е най-строго забранена; навярно мислят, че ще даваме отрова вместо лекарства.

– Тъй, тъй – каза Бояновски, – в очите на руското правителство заточеникът е най-долното нищожество.

– Един богат селянин ме повика един ден да лекувам жена му, която имаше голяма рана на крака. Отидох и след като я прегледах, намерих, че ако раната не се изчисти, ще започне да гние. Настана голяма връва в къщата на селянина; обвиняваха ме, че искам да си отмъстя на тях.

Аз обаче не обърнах внимание на това; взех инструментите и направих операцията. Жената изгуби много кръв и падна в безсъзнание. Като я видя, мъжът веднага отиде в полицията и ме наклевети. Но той много се изненада, защото когато се върна оттам, видя жена си здрава в леглото.

В очите му се четеше благодарност, разбрах, че се разкайва, но вече беше късно. Капитанът заповяда да ме откарат, а след няколко часа ме вързаха за една дъска и ме биха като някое животно. След това ми забраниха да лекувам хората и страшно ме заплашиха.

Бояновски протегна ръце към доктора.

– Вие сте още по-благороден сега, щом при тия обстоятелства оказвате помощ на това момиче. С това излагате на опасност живота си.

– Казвам ви, че не бих могъл да изтърпя петдесет удара, но не се боя от смъртта. Какви са отношенията ви с девойката, да не ви е годеница?

Бояновски поклати отрицателно глава и руменина заля лицето му.

– Не, случаят ни събра с Наталия – каза той. – Майката на Наталия беше заточеница в Сибир и като вас ми оказа голямо гостоприемство.

Един грубиянин влезе в къщата ѝ, хвърляше безсрамни погледи на дъщеря ѝ, а когато тя стана да защити дъщеря си, бе осъдена да умре от неговите ръце.

– Това е ужасно – извика доктор Белон. – Кой е бил този нещастник?

– Това е най-лошият човек в целия Сибир – отвърна Бояновски. – Ако сте чували за ужасите в Сибир, чули сте вероятно и името на този човек. Той е капитан Николин.

– Капитан Николин! – извика докторът и очите му странно заблестяха. – Значи Николин, който от няколко седмици е при нас, на село?

Бояновски посърна.

– Какво? – извика той. – Възможно ли е това? Николин, смъртният ми враг, е тук? Два пъти се срещаме на сибирския път и самото провидение ми дава възможност да си отмъстя на този човек за всички мъки, които ми е причинил. С него имам да уреждам една сметка. Ей Богу, още тази вечер бих желал да разчистя тази сметка.

– Толкова ли злини ви е сторил, че смятате да разчистите сметките си с него?

– Той ме е измъчвал, унижавал, тъпкал ме е с краката си и дори е плюл в лицето ми, когато бях в окови – каза Бояновски.

– Още тогава се заклех, че ще му отмъстя.

– Човек трябва да удържи на думата си дори като стане убиец – каза Белон.

В тази минута Наталия се обърна в леглото и започна да блънува.

– Болестта ѝ се влошава – рече Белон. – Това е тифус; най-много се боях, че е болна от тифус.

Бояновски коленичи до болната.

– Ако и тя умре, не ще мога да я прежаля, ще трябва и аз след нея...

Наталия повдигна глава и започна да се оглежда около себе си, без да може да различи нещо, и започна да говори на глас:

– Обичай ме, ах, обичай ме, без теб не мога да живея, мила майко, благослови ни!

– Въображение на болен мозък – каза докторът.

– Естествено това е въображение на болен мозък, иначе не може и да бъде – обади се Бояновски.

Докторът наля в устата на болната още една глътка от онази течност. Тя се укроти и след няколко минути пак заспа.

Гробна тишина владееше в малката стая. Двамата се заслушваха за всяко дихание, за всеки удар на сърцето на младото момиче.

Така ги свари ношта.

– Трябва да си легнете – каза Белон на Бояновски. – Достатъчно е само един да наглежда болната и във всеки случай аз съм по-нужен от вас. Приготвих ви легло в съседната стая; малко слама и една завивка. Това е всичко, с което мога да ви услужа.

Двамата още веднъж си стиснаха ръцете и Бояновски отиде в съседната стая. Легна на сламата край пещта, склопи очи и се помъчи да заспи, но не можа. Образът на Наталия не го напускаше. Струваше му се, че и сега още слуша сладките думи, които тя в бълуването си каза:

– Ах, обичай ме, обичай ме, не мога да живея без тебе, мили мой.

Бояновски дълго лежа, без да може да заспи.

Изведнъж подскочи в леглото. Чу ясно, че някой хлопа на вратата. Първата мисъл, която му мина през главата, бе, че полицията иде да го арестува. „Загубени сме.“

Наистина той бе чул добре, защото и доктор Белон стана и няколко минути стоя неподвижно. След това с решителни крачки се отправи към вратата и ритна камъка, с който беше подпряна.

Той помисли, че е полицията, но колко се изненада, когато видя пред себе си женска фигура с капишон, загърната като някакъв призрак.

– Виели сте доктор Белон? – попита жената. – Чувала съм, че сте много опитен лекар.

– Да, госпожо, бях някога – каза той, без да я покани да седне.

– И сега сте такъв – отвърна жената с наметката. – Няма време да говорим за това; по-скоро се облечете и веднага елате с мене.

– Но къде ще ме водите? – запита Белон.

– При един болен, който има нужда от вашата помощ. Казва се капитан Николин.

Докторът се усмихна печално.

– Господин капитанът отдавна живее в Сибир и много добре знае, че заточеник не може да влиза в ролята на лекар. Най-после той трябва да попита своя приятел капитана колко камшика съм изял, защото се осмелих да окажа помощ на един болен.

Тогава Марушка, любовницата на капитана – друга не можеше и да бъде, – сърдито се обърна и ядосано тропна с крак:

– Значи не се отзовавате на моята покана! Не знаете ли, че това ще ви струва главата? Но ако тръгнете с мене сега и спасите капитана, той ще ви бъде благодарен за това и ще се старае да облекчи вашите мъки.

Докторът помълча.

– Не – каза той, – не, няма да дойда. Трябваше да откажа на толкова

нешастници, които на колене ме молиха да им се притека на помощ. Не мога да помогна на човека, когото наричат „сибирски тигър“. Години наред капитанът не знаеше що е съжаление. Нека сега сам види колко е тежко, когато не може да се спаси.

– Клетнико, ще заплатиш за това! – извика Марушка. – За последен път те питам, ще дойдеш ли с мен или не?

„Не!“ – искаше да каже Белон, но преди това някой го улови за ръката и му пошепна:

– Моля ви, съгласете се. Това бе Бояновски.

Доктор Белон разбра, че Бояновски иска да го помоли за нещо, затова се обърна към Марушка и каза:

– Аз ще дойда. Но почакайте, докато си облека шинела. Сетне затвори вратата и изтича уплашено в стаята, където лежеше Наталия.

Тук го очакваше Бояновски.

– Благодаря ви, приятелю – каза той на доктора. – Вие бързо се досетихте. Знаете ли, че часът на отмъщението дойде?

– Не ви разбирам – отговори Белон.

– Добре тогава, ще разберете веднага. Николин очаква лекар, но вместо него ще отиде отмъстител. Дайте ми бързо шинела си, Белон, аз ще отида вместо вас!

Белон не отговори, той донесе бързо шинела и му помогна да го облече.

– Оръжие искате ли? – попита лекарят.

– Не ми трябва никакво оръжие; аз съм се заклел, че с ръце ще го удуша и искам точно да изпълня клетвата си.

– Мислите ли, че ще успеете да се доберете до леглото му и че няма да ви познаят?

– Ще ми помогне тъмнината. И вие имате брада, както и аз.

Той стисна ръката на лекаря и се приближи до леглото на Наталия. Две сълзи капнаха от очите му върху скръстените ръце на младата жена.

– Прощавай, Наталия! – прошепна той. – Аз реших да извърша делото и сигурно няма да се върна вече. Нека бог от небето те закриля.

Марушка стана нетърпелива.

– Този нещастник толкова дълго ме накара да чакам на снега. Не мога да го накажа. Тогава какво ще стане с мен, ако моят Николин умре на сибирския път? Но аз ще се отплатя добре на този човек, само нека помогне. Ще го възнаградя с приклада.

Вратата се отвори и Бояновски, добре загърнат с шинела, излезе.

– Взехте ли всичко необходимо? – попита Марушка.

– Да – отговори Бояновски.

Минаха през селото и спряха пред една хубава сграда. Отвътре се чуваха пъшкания и охкания.

Марушка ритна вратата и извика:

– Бързайте! Крайно време е.

Отмъстителят прекрачи прага и влезе в стаята...

XVIII. КРАСОТАТА ПОБЕЖДАВА

Феодора Бояновска се готвеше да си легне.

Тя седеше на края на леглото и размишляваше.

Чудно нещо, откакто бе съсипала Хуго, някакъв вътрешен глас я безпокоеше.

Феодора не се разкайваше за стореното. Човек като Феодора не е способен да изпитва разкаяние, но като че ли с това бе изгубила едно от най-приятните си забавления. Тя се чувстваше като дете, което е захвърлило играчката си във водата, а после скърби за нея.

Феодора знаеше, че такъв внимателен и мил кавалер като Хуго няма да намери никога. Времето, прекарано с него, бе най-хубавото и най-милото през целия ѝ живот.

– Бедният – каза си тя с въздишка. – Той ме обичаше и само бог знае дали някога някой друг ще ме обича така искрено. Той толкова ме обиди, че не можах да забравя това. Но аз често ще си спомням за него. Бедният Хуго! Как ли си сега и къде ли скиташ в това лошо време, без подслон, като човек, който завинаги е отхвърлен от човешкото общество!

Казвайки това, тя се отпусна на възглавницата; вдигна завивката, която бе отгоре ѝ, и се настани на мекия дюшек.

Дълго лежа с отворени очи, сложи ръка на гърдите си, за да успокои сърцето си, което биеше силно, а буйните ѝ гърди, красиви като на Венера, бурно се повдигаха.

– Днес пак съм много възбудена – каза си тя. – Образът на Бояновски не ме напуска. Веднъж да напусна тази къща! Всеки час ми се явяват духове и от всеки ъгъл ме преследват спомени. Ах, във Вилата на духовете няма да бъде както тука, където всичко ми напомня за Бояновски. Това е поради буйната ми кръв. Само някое хладно питие ще ме успокои.

Изправи се полека на леглото и дръпна звънеца. Надяваше се, че Леония ще дойде, но никой не се появи.

– Къде може да е Леония? – каза си сърдито тя. – За Бога, аз вече не ѝ вярвам. От известно време в погледа ѝ има нещо, което не ми харесва. Страхувам се, че крие нещо. Може би иска да спаси майката на Бояновски. Къде ли е ключът на зимника? Ключът! Аз го сложих под възглавницата, както обикновено.

Тя се надигна и започна да търси малкия ключ. Най-после го намери.

Сега дишаше по-леко; легна си и пак дръпна звънеца.

След малко влезе Леония и попита какво иска госпожата.

Леония наистина се бе променила. Известно е на читателите, че гърбавата шивачка Петровна бе писала писмо на Леония. Като получи писмото, тя отиде в зимника, където живееше Петровна, и оттогава често я посещаваше.

Там Леония намери още един познат човек – Хуго фон Пал.

Хуго искаше да използва случая и чрез нея да си отмъсти на Бояновска, както знаят читателите, Леония обичаше Хуго и му издаде тайната за лудата.

Пред Хуго се откри обширно поле за действие. Той трябваше да освободи майката на Бояновски, а тя щеше да даде под съд снаха си.

Хуго поиска от Леония да го остави да отиде при лудата и да поговори с нея. Тя му обеща да се сдобие с ключа.

По какъвто и да е начин тази нощ Леония трябваше да вземе ключа.

Тя знаеше, че Феодора го крие под възглавницата си, но пак се наядваше да го вземе.

– Донеси ми една лимонада – каза тя на Леония. Французойката веднага стори това и ѝ подаде пълната чаша. Феодора поднесе чашата към устните си, но преди да отпие, погледна недоверчиво Леония.

– Навярно не си ми направила отрова?

– Почитаема госпожо, как можяхте да си помислите такова нещо! – каза Леония.

– Знам, аз само се шегувам, ти си ми вярна и искаш да живея дълго. Нали така, Леония? Нали аз не се мамя?

– Не, милостива госпожо, аз съм, аз съм...

– Добре – прекъсна я Феодора, – ти си върви, аз съм уморена.

– Да изгася ли лампата, госпожо, или да я оставя да гори? Феодора ѝ даде знак да я изгаси.

След малко в стаята настана гробна тишина.

Феодора чу как слугинята затвори вратата. Тя бе сама, съвсем сама и искаше да спи спокойно. Но Феодора се мамеше – тя не бе самичка, както си мислеше.

Леония не бе излязла, тя само отвори и затвори вратата, но не излезе, а се скри зад пердето, което разделяше двете стаи.

Тя искаше да почака, докато заспи Феодора, и после да вземе ключа за зимника, където се намираще майката на Бояновски.

Остана така четвърт час. Освен дишането на красивата вдовица, в стаята нищо не се чуваше.

Леония полека напусна скривалището си, но веднага се върна, цяла разтреперана от страх.

Бе видяла нещо ужасно:

Под леглото на вдовицата имаше една черна фигура, която явно бе стояла дълго там. Фигурата стана.

Това бе един младеж. В ръцете му светеше нож.

Той се наведе над леглото, а с дясната ръка вдигна святкащия нож.

Леония не знаеше какво да прави – дали да вика за помощ или да мълчи.

От гърдите на младежа се изтръгна дълбока въздишка: той се разтрепера и посърна. Красотата го омая – победи го...

Ръката, с която държеше ножа, се отпусна. Той бе зашеметен от хубостта на Феодора. С прикован поглед съзерцаваше тази чудесна жена. Из гърдите му се изтръгна възклицание и камата падна на меката покривка. Той наблюдаваше красивата жена, която тихо спеше на копринените възглавници пред него. Кръглите ѝ гърди се издигаха и спадаха. Той не можеше да снесе поглед от нея.

– Колко е прелестна – казваше си, – колко е красива! Наведе се над Феодора.

Дали се бе разкайл за намерението си да убие жертвата?

Не, той не се наведе с цел да я убие. В погледа му не се четеше желание за убийство. Той бе заслепен от любов.

Искаше да целуне румените уста в знак на горещата си любов.

И когато устните му бяха само на един пръст от Феодорините, тя се отдръпна и изпищя.

Ужас се изписа на лицето ѝ. Тя сложи ръка на сърцето си, сякаш искаше да го запази от ножа. Най-последно устните ѝ потрепераха и тя продума:

– Бояновски! Значи наистина си дошъл. Милост, милост! За минута лицето ѝ се промени, тъй като човекът застина пред нея и каза:

– Не мога да сторя това, макар че ще платя с главата си. Щом Бояновска се увери, че това не е мъжът ѝ, изведнъж доби кураж.

Тя протегна ръка, взе свещта и освети цялата стая.

Убиецът неподвижно лежеше на мечешката кожа. Бе закрил лицето си с ръце, сякаш искаше да се скрие от Феодора – да не го познае. Тя обаче го позна още от пръв поглед.

Това бе Исидор – племенникът на Марголински.

Феодора се изсмя, а после се обърна към Исидор:

– Че станете де, млади човече! Аз не очаквах да се видим тъй скоро.

Полекичка Исидор се повдигна и с отпуснати ръце застана пред Феодора.

– Наистина досега не съм имала по-необикновено посещение. Вие не ме познавате още добре и влизате в стаята ми без предварително предупреждение. Ей Богу, вашите деди май са живели под ясното египетско слънце, защото такава буйна и гореща кръв като вашата в студената Русия няма.

Исидор не промълви нито думичка; погледът му ставаше все по-мрачен.

– Не се подигравайте с мен, Феодора. Вие дори не предчувствахте, че можехте много лесно да умрете. Не можете и да предположите в каква опасност се намирахте.

– Опасност? В каква опасност съм могла да се намирам, когато вие сте с мене?

Исидор я изгледа и вдигна ножа от килима.

– Виждате ли острието на този нож? За вас беше предназначено.

– Кой, кой трябваше да направи това?

– Аз – отвърна Исидор, – мен избраха.

– Избрали са вас, за да станете мой убиец? Какви глупости говорите! Кой е могъл да ви застави да станете убиец и защо?

Исидор обори глава.

– Не мога да ви отговоря на този въпрос. Не ви ли е достатъчно, че ви пощадах, и то в моя вреда?

Тя непременно искаше да узнае истинската причина.

– Имам чувството, Исидоре, че сме запознати не от няколко дена, а сякаш са се изминали цели месеци и години, откакто се видяхме за пръв път. На еднаквите ни натури се дължи това. Сърцето ви бие много по-силно и буйно, отколкото на другите младежи, тъй както и моето. Ние ще бъдем добри, много добри приятели, Исидоре.

Младежът почувствува как две ръце го хванаха за рамената и как топлият дъх на Феодорините устни погали устните му.

– Добрите приятели обаче трябва да бъдат искрени един към друг, а с това, Исидоре, вие не можете да се похвалите – прибави Феодора. – Иначе отдавна щяхте да ми кажете кой ви даде ножа, за да ме убие.

– Не мога да ви кажа – рече Исидор, – дори ако в тази минута ми обещаете и най-голямото щастие. Устата ми ще останат затворени, защото ме обвързва клетва.

Вдовицата сърдито се надигна и силно стисна ръката на Исидор.

– Човече! – раздруса го тя, сякаш искаше да го пробуди от тежък сън. – Не ме заставяй да прибягвам до крайност. Размисли: в моите ръце си, само да дръпна тази верижка и моите хора веднага ще бъдат тук. Мога да те арестувам и онова, което не желаяш да кажеш на мен, ще трябва да го кажеш на съдията.

– Нито вие, нито полицията ще успеете в това – отвърна Исидор.

– Глупак! – извика Феодора. – Ти нищо не знаеш за големите мъки и изтезания, с които ще си послужи полицията, за да те накара да проговориш.

– От никакви мъки не се страхувам – каза Исидор. – И на бесилка да ме окачат, думица не ще продумам.

Феодора го хвана за ръка и го притегли към себе си.

– Значи ме заставяш да ти открия тайната на сърцето си? – каза тя. – Трябва ли да ти кажа и това, че не мога да издържа да те гледам в нещастие? Не, ти не бива да попаднеш в ръцете на палачите, ти не трябва да имаш работа с руската полиция. Не ми казваш кой те е заставил да ме убиеш. Добре, тогава кажи ми защо не ме уби? Защо не ме уби, докато спях. Тогава щеше да изпълниш желанието на онзи, който те е пратил, а аз нямаше да зная кой е пролял кръвта ми.

Исидор не продума нито думица, а Феодора го притегли още по-близо към себе си и обори глава.

– Но отговори, защо не ме уби, когато спях?

Исидор трепна. Големите му черни очи заблестяха с необикновен пламък и той улови лицето на Феодора.

– Защото твоята красота ме увлече, защото прелестите ти ме обезоръжиха, защото те любя до полуда.

Иронична усмивка се изписа на Феодорините устни. После тя се изтръгна от прегръдките на Исидор и се облегна на възглавницата.

– И това наричаш любов, а не искаш да изпълниш първото ми желание. – Тя хвана Исидор, притисна го до себе си и като облегна на гърдите му хубавата си глава, каза:

– Ако наистина ме обичаш, кажи ми, Исидоре, кой ти нареди да ме убиеш?

– Ако ти кажа, загубен съм!

– Но ако ми кажеш, от мен ще получиш най-голямата награда, каквато мога да ти дам.

Исидор се бореше със себе си. Искаше да отблъсне тази жена, но тя само го притискаше още по-силно и той се отпусна и дълбоко въздъхна

на гърдите ѝ.

Вдовицата го помилва по неговите коси, а устните ѝ диреха неговите.

Исидор разбра, че тази жена съвсем го е завладяла. Той знаеше, че е достатъчно да го целуне и ще бъде неин. Стараеше се да се изтръгне от прегръдките ѝ, ала тя не го оставяше.

– Ще трябва да избираш между мене и онзи, който те е изпратил да ме убиеш. Мъчно ли ти е да решиш на коя страна да застанеш?

Феодора го целуна по лицето, после по устните.

Много продължи тази прегръдка.

Зад завесата стоеше Леония, която стана свидетел на целия им разговор. Тя се възползува от случая да излезе от стаята.

Исидор продължаваше да лежи в прегръдките на тази жена.

Феодора тържествуващо погледна Исидор, който я пронизваше със страстния си поглед. Той не можеше повече да мълчи – трябваше да ѝ се изповяда.

– Каж ми, любими, името на този, който те изпрати да ме убиеш.

– Ако ти го кажа, ще бъдеш ли моя? – извика Исидор.

– Твоя, съвсем твоя, само твоя.

– Тогава добре – извика той, – ще ти кажа. Нихилистите искат да те погубят.

– Нихилистите! Така и предполагам. Исидор извика и се наведе до леглото.

– Изгубен съм! Това предателство ще ми струва живота. Издадох другарите си и защо? За да задоволя страстта си! Никой досега не се е измъквал жив от тези силни хора. Отмъщението им ще ме връхлети и един ден, когато намерят трупа ми да се облива в собствената си кръв, никой не ще отговаря за моето убийство.

– Щом си толкова луд да чакаш да те убият! Не можеш ли да избягаш и да се скриеш някъде?

– Да се скрия от тях! – извика Исидор, кършейки ръце. – Досега никой не е избегнал тяхното зорко око. Не, аз съм изгубен; дори да се скрия и в най-затътеното място на света, пак ще ме намерят.

– То се знае, че ще те намерят, но ако се скриеш сред многобройната тълпа на някой милионен град, не вярвам да те намерят.

– И ти желаеш това? – извика Исидор и в очите му светна искра от надежда.

– Да, искам го, желая го – каза Феодора и простря ръце, за да го привлече по-близо. – Трябва да ми отговориш на въпросите, които ще ти задам сега.

– Още неща да ти казвам, значи да предам другарите си. Не, Феодоро, избий това от главата си.

– Слушал ли си, Исидоре, за Париж – пошепна тя, – слушал ли си за Париж, за оня очарователен град, където животът е весел? Ще отидем там, любими, там ще отнесем нашата любов и весело ще прекарваме дните си. Представи си една малка вилчка между Париж и Версай – там можем да бъдем радостни и да се обичаме. Представи си, че можем да бъдем радостни и да се обичаме. Представи си, че вървиш по булевардите, а аз съм до тебе. А вечер, когато се върнем във вилата, когато ни обгърне тъмнина, ще бъда при тебе.

– Питай, питай каквото искаш и аз на всичко ще ти отговоря! – страстно извика Исидор.

– Каж ми тогава кой е водач на събранията на нихилистите?

Исидор постави длани на лицето си, сякаш искаше да скрие онова, което щеше да каже.

– Михаил Бакунин – тихо каза той.

– Бакунин! – извика учудено Феодора. – Възможно ли е той да се намира в Петербург, когато главата му е оценена?

– В Петербург е и всеки ден ходи по улиците. Правителството може да оцени главата му за колкото иска и пак няма да се намери човек, който да издаде Бакунин.

– И той произнесе моята смъртна присъда?

– Той е първият, който иска твоята смърт.

– А в какво ме обвиняват?

– В това, че си предала мъжа си, който също бил нихилист. Феодора пребледня и макар да се стараше да се покаже спокойна, гласът ѝ пак трепереше.

– Как, нима вярват, че аз съм предала мъжа си? Какво подло обвинение! Имат ли доказателства за това?

– Когато Михаил Бакунин каже нещо, доказателства не са нужни.

– Значи Бакунин повдигна обвинението срещу мене?

– Да, така е. Нещо повече: той твърди, че ти си подкупена агентка на полицията, която има за цел да подмамва съмнителни лица, а сетне да ги продава скъпо на Кардов.

Красивата вдовица се сепна и падна на възглавниците на леглото си.

Тя мислеше, че никой не знае тайните ѝ, а трябваше да се увери, че неприятелите ѝ добре ги знаят.

И то тъкмо Михаил Бакунин бе узнал за отношенията ѝ с

полицията!

Тя не познаваше лично този човек, за когото говореше цяла Русия, но тя знаеше, че той е неустрашим, непоколебим и може да унищожи хиляди, за да спаси само един. Сигурно не е човек, а дух – каза си тя. Въпреки това у нея се появи желание да се запознае с този странен човек.

„Трябва да се запозная с него и да го погубя.“

– Никой ли не се намери да ме защити? – запита Феодора племенника на Марголински.

– Никой – отвърна Исидор.

– Благодаря ти, всичко ми каза. Почакай, още едно искам да ми кажеш, Исидоре. Чудно ми е как нихилистите правят събранията си в Петербург при такава усилена полицейска охрана? Каж ми къде правят събранията си.

Исидор се двоумеше да й отговори, защото бе сигурен, че ако й кажеше това, неговите другари заедно с Бакунин щяха да бъдат погубени.

Той си спомни за дадената клетва и разбра колко много ще сглупи, ако стори това.

– Каж ми – настоя Феодора, като се досети, че той се двоуми.

Исидор дълбоко въздъхна и каза една лъжа:

– Нихилистите се събират в къщата на вуйчо ми.

– Нима е възможно този хитър и предпазлив Абрахам да допусне нихилистите в къщата си?

– Абрахам Марголински има нужда от пари, а той получава добри пари от нихилистите.

Феодора едва можа да скрие радостта си.

Тя знаеше вече това, което полицията отдавна търсеше, и сега можеше с един удар да съсипе опасните нихилисти.

Още същия ден щеше да съобщи тайната на Кардов, ала скъпо щеше да му я продаде.

Исидор я събуди от мечтанията й.

– Аз изпълних своето, сега е вашият ред – каза той, като се доближи до нея, – изпълнете обещанието си.

Подла усмивка плъзна по устата й, тя погали косите на Исидор.

– Голямото щастие не пада в ръцете ни така скоро, млади човече, както узрелият плод от дървото. Нужно му е време.

Евреинът се намуси.

– Какво значи това? Ти си ме измамила?

– Клетнико, нима смееш да ми говориш такива работи? Исидор се

хвана за главата, наведе се и взе ножа, който бе на пода.

– Клетник! – скръцна със зъбите си той. – Не си въобразявай, че можеш да си играеш с мене. Този нож ще прободне фалшивото ти сърце, ти си още в моите ръце, пригответи се да умреш или изпълни обещанието си.

Феодора отпусна ръце и каза:

– Аз съм твоя, само твоя. Ако ме вземеш насила, ще загубиш щастieto си – това, което ти обещах. Не знаеш ли, че доброволната любов е по-сладка от насилствената?

– Добре, нека бъде както желаеш – рече той. – Но не си въобразявай, че ще ме измамиш: напомням ти го, Феодоро. Отмъщението ми ще бъде страшно.

Вместо отговор тя пхна ръка под дрехата и извади едно ключе, което бе вързано с копринен конец на врата ѝ.

– Вземи това ключе; с него сама се предавам в ръцете ти. То отваря малката врата на южната страна на къщата. Когато пожелаеш, можеш да идваш при мене без всякакви церемонии. Ако те измамя, можеш да ме убиеш.

Исидор взе ключа и го постави в джоба на жилетката си. Сега бе сигурен, че Феодора не го лъже. Той се хвърли още веднъж в обятията ѝ и я целуна по устата. След това си отиде.

Когато той затвори вратата, Феодора вдигна заканително юмруци, лицето ѝ се промени и тя каза:

– Глупак, мислиш ли, че природата ме е дарила с толкова прелести, за да им се радваш ти? Ще платиш скъпо за мръсните целувки, които гортят още на устата ми. Ще те унищожа, както другите. Е, Михаил Бакунин, не знаех, че ти си ми бил смъртен враг. Ние с тебе ще се борим на живот и смърт и ще видим кой ще победи – ти или аз!

ХІХ. УБИЙСТВОТО НА ДЕТЕТО

Ашинов, заслужилият секретар на царската тайна полиция, се преоблече с дрехите, с които обикаляше и шпионираше петербургските улици.

Този довереник на Кардов знаеше много добре, че е роден джентълмен и затова именно винаги се обличаше с един стар кожух и слагаше половин цилиндър. В ръцете си държеше бамбуков бастун с метална топка. Когато се готвеше да си сложи ръкавиците, часовникът на стената започна да звъни особено.

Ашинов знаеше добре какво означава това звънене – шефът му искаше да говори с него.

Той бързо премина през няколко стаи и се спря пред една врата, на която похлопа.

Отвътре не особено приятен глас каза: „Влез!“

Ашинов влезе в стаята на шефа си.

Иван Кардов бе застанал зад една голяма зелена маса.

Ашинов схвана от пръв поглед, че днес шефът му не е в добро настроение.

– Както виждам, вие сте се приготвили за излизане – рече Кардов. – Какво ли още ще откривате? В последно време вие сте станали нехаен към службата си и аз ви казвам, че трябва да сложа друг, по-сериозен човек на вашето място.

Ашинов пребледня.

– С какво ли съм заслужил лошото разположение на шефа си? – запита Ашинов. – Доколкото си спомням, аз съм...

– Стига! – строго каза Кардов. – Запомнете добре, че аз държа само на хора, които изпълняват точно моите заповеди.

– Не съм ли изпълнявал винаги дълга си?

– Не се мъчете да ме убеждавате – прекъсна го Кардов.

– Достатъчно е да ви припомня само едно име. Иван се приближи до своя подчинен и му каза:

– Спомнете си за Владимир.

Ашинов трепна, ала след малко се изправи гордо и заяви:

– Това дете утре няма да е живо, Ваше благородие. Кардов се усмихна подигравателно.

– Благодаря ви за утешението – сърдито каза той. – Вие навярно си

въобразявате, че някоя богиня ще посети детето тази вечер или пък то ще си счупи крака и ще умре.

– Няма нужда от такива случайности, Ваше благородие. Аз съм напълно убеден, че утре ще мога да ви съобщя за смъртта на детето.

– Това ми се харесва. По дяволите, Ашинов, нима не знаеш, че съществуването на това дете може да бъде фатално за нас? Една високопоставена личност желае гибелта на Владимира. Аз ви заповядах да се заемете с това, а вие и до днес не сте изпълнили заповедта ми.

Ашинов отпусна рамене.

– Добре знаете, Ваше благородие, че имам големи затруднения с това дете. То не се намира в някоя обикновена къща, а в павилиона на великия княз. Единствен великият княз отива да види детето в къщата на градинаря. То е под негова закрила.

– Обикновено е загърнат с пелерина – каза Кардов. – Той не чука на вратата, а свирва някак особено и вратата се отваря. Така ли е, Ашинов?

С един дълбок поклон секретарят скри учудването си.

– Аз смятах да ви откроя това, Ваше благородие, но виждам, че ви е известно по-добре, отколкото на мене.

– Ако разчитах на вас, отдавна щях да бъда загубен!

– Къщата на градинаря тази вечер ще стане жертва на пламъците – каза Ашинов, като наблюдаваше внимателно какво впечатление ще произведе това на Кардов.

– И детето ще изгори в пламъците? – рече Кардов.

– Не, Ваше благородие, един човек ще го спаси от пожара.

– Кой е този човек? – запита Кардов.

– Хиацинта Янкович, жената на онзи пияница, който изчезна преди известно време. Тя ще умъртви детето и ще скрие трупа му, за да не го намерят.

– Кой ще подпали къщата?

– Имам свои хора за това – каза Ашинов. – Важното е утре детето да не е вече между живите.

– Това ми стига – рече Кардов. – Сега си идете, но не забравяйте утре да ми съобщите какво е станало с детето.

Ашинов се поклони и си отиде по същия път, по който бе дошъл.

Кардов го проследи с поглед, докато излезе от стаята.

– Такъв човек ми трябва. Той се плаши от дребни работи, а иначе изглежда, че е от ластик и мога да го дърпам, както си искам. Вярвам, че царят ще ми е много благодарен. Тъкмо това ми е необходимо – царят да ми е благодарен, тъй като министърът е, кажи-речи, мъртъв.

Сетне извади от джоба на горното си палто едно писмо и започна да чете:

„След дълга консултация лекарите намериха, че министърът на полицията е болен от катар на стомаха. Казаха, че ще живее още един месец. Ако се интересувате за хода на болестта, на всеки три дни искайте сведения от служителите на съответното място. Слугата ми ще чака за вашия отговор.“

Писмото не бе подписано.

– Добре е да си имаш шпионин във всяка къща. Значи катар на стомаха. Не може да се отърве от тази болест. Като го сложат в студения гроб, мястото на министъра ще е свободно. Веднъж да стана министър, цялото земно щастие ще е в ръцете ми.

Тогава и жената, която любя като луд, ще стане моя. Тогава Феодора не ще се поколебае да ми стане жена.

Той млъкна – на вратата се потропа.

Един чиновник влезе и каза, че някаква жена желае да говори с него.

– Не си ли каза името? – попита Кардов.

– В случай че не я приемете, тя ми даде това писмо. Кардов отвори писмото и намери визитната й картичка. На нея бе написано Феодора Бояновска.

– Доведи госпожата веднага! – каза Кардов и когато чиновникът се отдалечи, той почна да се разхожда нагоре-надолу из стаята.

„Феодора трябва да идва по много важна работа. Ето я.“ Кардов я посрещна, хвана я за ръката и я целуна.

– Наистина ли идвате при мене? Не се надях на такова щастие днес.

– Вие не знаете колко се измъчих, докато се реша да дойда тук! Трябваше да дойда самичка, тъй като не бе възможно да кажа всичко с писмото.

– Значи толкова е важно това, което ще ми кажете?

– Такова важно нещо не сте чували от устата ми досега. Зная една тайна, ако ви я кажа, императорът ще може да спи спокойно и денем, и нощем. Аз съм в състояние да възвърна спокойствието и сигурността му. Знам мястото, където нихилистите правят събранията си.

Кардов се изненада.

– Феодора – каза той и взе разтреперан ръката й, – ако не ме лъжете

и ако можете да докажете това с факти, тогава нашето щастие е сигурно. Не, не, не мога да повярвам.

Феодора сви рамене.

– Вие се учудвате, любезни ми Кардов, но това е истина. Една красива жена може да узнае повече от хиляди полицаи.

– Не ме измъчвайте повече. Разкажете ми всичко, което знаете.

– Чакайте, господине, работата не е дошла дотам – каза Феодора. – Преди да се продаде стоката, се определя цената. Какво мислите, колко коства това, което ще ви кажа?

Кардов не отговори веднага. Той поглади брадата си с ръка, което показваше, че желае да помисли.

– Навярно полицията ще ви плати дълговете.

– Дълговете ми? Какво знаете за тях?

– Че дължите повече от 100 000 рубли. Това го знаех добре. Той отиде до една маса и извади нашарен с цифри лист.

– Ако погледнете само този лист, ще разберете, че никой баща не е записвал така щателно дълговете на сина си, както полицията – вашите. Кажете ми тайната и аз още по обяд ще изпратя разписките ви.

– Добре; съгласна съм, но искам още нещо от полицията. Императорът да ми подари Вилата на духовете, която е собственост на милионера Ягодкин. Смятах да я купя сега. Тя струва много евтино, само 20000 рубли. Удобна е и за работата ми. Ако полицията заплати и това, ще кажа всичко. Е, слушайте тогава: нихилистите се събират в къщата на Абрахам Марголински в определено време. Той се преструва, че помага на полицията, а всъщност помага на нихилистите.

– Клетникът – каза Кардов, – това ще му изяде главата.

– Водач на нихилистите е Михаил Бакунин, който е в Петербург.

– Не може да бъде! – възкликна Кардов. – Полицията следи щателно стъпките му и е сигурна, че той не е в Русия.

– Аз ще ви кажа, че чиновниците ви нищо не знаят. Бакунин се намира в Петербург, а също и Хуго фон Пал.

– Във ваше лице, Феодора, винаги съм виждал една много умна жена, но този път не сте добре осведомена. Откъде научихте това? Кой ви го каза?

– Човекът, който ми го каза, е нихилист. Името му не е важно, той бе влязъл в стаята ми, за да ме убие.

– Да ви убие? Как успяхте да се отървете?

– Красотата ми го е заслепила и когато вдигна ръка, трепна и ножът падна на пода.

– Бих искал да видя този човек и да поприказвам с него.

– Това може да се уреди. Той е твърде честен човек и би бил полезен на полицията, ако му дадете служба, разбира се. Не тука, а в някое далечно място.

– Изглежда, се интересувате от този човек, Феодоро?

– Пак започвате да ревнувате.

– Нямам ли право на това? Известно ви е, че за вас се трудя и ще работя, докато стана министър.

– Кой знае колко много време ще мине – каза Феодора.

– Няма да е дълго, Феодоро. И когато се сбъдне, ще бъдеш само моя.

– Възможно е да очаквам някой княз – рече тя кокетно. Кардов се стресна, взе я за ръка и каза:

– Аз мисля, че съм достоен и за княз, дай ми само време. И княз ще бъда! – заяви Кардов. Веждите му се свиха, тъй че на челото му се показа една бръчка, и очите му светнаха.

Ето това е най-новият знак; само онези имат такъв знак, които не се страхуват нито от кръв, нито от убийство, за да постигнат своята цел.

След два дни великият княз Константин трябваше да замине по служба и щеше да се бави няколко седмици.

Като гръм от ясно небе дойде тази царска заповед. Въпреки че като адмирал бе свикнал да се отдалечава по служба от Петербург, този път заповедта му бе неприятна.

Беше му много криво да се отдели от младата си жена, тъй като от ден на ден все повече я обичаше. Той се опита да помоли царя да отмени заповедта, но Александър II не искаше и да знае, тъй че на Константин не му оставаше нищо друго, освен да се прости с Хела и да замине.

Тази първа раздяла бе тежка за младата княгиня.

Цялото изражение на лицето ѝ показваше мъката ѝ.

Константин отдаваше това отчаяние на раздялата. Той не искаше да ѝ каже тайната, прегърна я и замина.

Няколко минути младата жена стоя в това положение, след това отиде в стаята си, хвърли се на кревата и заплака горчиво.

– Всичко е свършено! Аз нямам сила да призная вината си, сега ще се случи най-ужасното.

Тя се каеше, че бе съобщила на царя за детето.

– Сега вече е късно, царят е заповядал да премахнат детето. Това бе същият ден, когато Ашинов уверяваше Кардов, че ще открадне Владимир. Тази вечер Хела си легна рано, но не можа да заспи. Тя скочи

изведнъж от леглото си и започна да се облича.

– Сега зная какво трябва да правя – каза тя. – Ще пиша писмо на Константин и ще му обясня всичко. Като научи за това, той може би ще спаси детето.

Тя седна веднага да пише.

От очите ѝ теч аха сълзи, които показваха колко мъчно ѝ бе да признае вината си.

Изведнъж се дръпна и изпусна перото. Какво стана? Някакъв вик се чу в градината, червено-жълта светлина озари стаята ѝ.

Викове за помощ и страшни възклицания отекнаха. Тя изтича до прозореца.

Извика и падна.

Това, което видя, бе страшно. От къщата на градинаря изригнаха пламъци.

– Павилионът в градината гори! – извика Хела и изтича по стълбите.

Всички слуги бяха станали и тихо гледаха как госпожата тича към пожара.

Единствената ѝ мисъл бе, че Владимир е в павилиона. Взе от масата една кесия, пълна със злато, стори го по-скоро машинално, отколкото с някаква цел.

Смяташе, че парите може да ѝ потрябват, затова държеше кесията над главата си.

– Има едно дете в тази къща и който го спаси, ще получи тази кесия.

Викове бяха толкова силни, че никой не можа да я чуе. Тя извика още веднъж колкото ѝ глас държи:

– Хора, елате! Кой иска да получи тази кесия? Много хора погледнаха кесията.

– В тази къща има едно дете – каза Хела. – Навярно са забравили да го изнесат. Кой от вас иска да влезе и да спаси детето?

Никой не се осмеляваше да направи това. Пожарът бе страшен. Къщата гореше отвсякъде.

Хела извика още веднъж и един глас се обади:

– Който се осмели да влезе в къщата, ще загине.

– Тогава детето трябва да загине – извика Хела.

– Бог да помисли за него – рече някой.

Княгинята се обърна, за да види кой говори. Видя жената на градинаря, която със склучени ръце гледаше към небето.

– Госпожо, на вас е било поверено детето – извика княгинята. – И от вас ще искат да знаят къде сте го оставили. Не беше ли първата ви мисъл да го спасите?

Жената на градинаря коленичи пред княгинята и каза с жален глас:

– Повярвайте ми, в името на Бога ви се кълна, че за мен и за мъжа ми животът на детето беше по-скъп от нашия.

– Уверения не са ми нужни. Къде е детето? Кажете!

– В леглото си беше и спеше, когато пожарът обхвана къщата от всички страни. Завтекох се веднага в стаята, където беше детето, но не го намерих там.

Учудена, княгинята впери поглед в жената и се увери, че тя говори истината.

Чу се прашене и в същия миг, когато тя се обърна, покривът падна.

– Свършено е всичко – каза тя и се завърна в двореца. Като присигна в стаята си, прегледа писмото, което беше започнала да пише.

– Константине, сега не трябва да знаеш какво е станало с детето. Ах, аз сгреших много, че съобщих на царя. Константине, Константине, не мога вече да те гледам свободно в очите, не мога да се наслаждавам на радостите на живота. Мисълта за детето непрестанно ще ме измъчва: пред очите ми ще бъде пожарът, ръчичките, които се подават от него, и виковете – ах, спаси ме, Всевишни! Боже! Помощ, помощ, спасете ме, помощ!

Със страшен писък тя изтича към звънеца и започна да дърпа шнура. Закри лицето си с ръце, сякаш не искаше да гледа нищо.

– Какво се е случило, Ваше Величество? Чухме, че викате – каза влязлата придворна дама. – Боже, що е това? Великата княгиня лежи на пода.

Като видя придворната дама, великата княгиня се надигна полека. Беше бледа като мрамор: очите ѝ блуждаеха безизразно, устните се движеха, като че говореше на себе си.

Като я видяха в това положение, придворната дама и прислугата останяха много зачудени. Дамата каза тихо:

– Изглежда, че Ваше величество е болна.

А после се обърна към една от прислужниците и ѝ каза да повика лекаря. В този миг княгинята хвана ръката на придворната дама и я заведе в един ъгъл на стаята.

– Мила моя, как се казвахте... Не мога да си спомня името ви – каза тя тихо. – Пригответе пътническия куфар, защото ще трябва да заминем.

– Да заминем! – каза придворната дама. – Но закъде? Че какво ще каже Негово величество великият княз?

Като чу името на великия княз, клетницата цяла потрепера.

– Той нищо не трябва да знае. Аз трябва да бягам, и то бързо, много бързо, защото иначе ще ме изправят пред съда.

– Пред съд? – повтори придворната дама. – Ваше височество пред съд? Вие, най-милото същество, което на всички прави добрини?

Великата княгиня кръшеше ръце.

– Да, аз убих детето, аз съм загубена, ако той узнае това. Придворната дама не знаеше какво да й отговори.

– Дайте стълбата, аз ще го спася. Пуснете ме! То е негово дете, то е Романовец. – И в миг, без някой да може да я задържи, тя се втурна към прозореца и се опита да го отвори.

За щастие в стаята влезе дворцовият лекар и разбра веднага какво се е случило. Той хвана великата княгиня за ръката и я отведе в стаята. Искаше да я сложи на леглото, но тя се противеше и се мъчеше да се изтръгне от ръцете му.

– Пламъците ще задушат детето... аз трябва да го спася... после, после, стой мирно, не плачи, аз ще те заведа в милото си отечество – в Гърция. Там ще си играеш по полето. Ах, палачът му слага въжето около врата. Ще ме удавиш, Константине, татко... майко... царят заповяда.

Бълнуването ѝ премина и тя се успокои. Придворният лекар тъжно се обърна към влезлия в стаята дворецов управител и му каза:

– Станалото – станало. Телеграфирайте на великия княз, че съпругата му е полудяла!

А сега нека се върнем малко назад – преди пожарът да разруши целия дворец на великия княз.

В къщата на градинаря Стефанович лампите бяха изгасени.

Малкият Владимир лежеше в леглото си, но не беше заспал. Играеше си с малкото кръстче, което висеше на лъскавата верижка.

Детето нямаше представа каква е стойността на тази скъпоценност, повече го занимаваше блясъкът на диамантите. То ги беше сграбчило с две ръце, като че се страхуваше да не би някой да му ги отнеме. То веднага си спомни, че оня горд и хубав човек, който всяка вечер по това време идваше да си играе с него, вече две вечери го нямаше.

„Татко – шепнеше то, – мили татко, къде си?“

Детето несъзнателно обикна този човек като свой баща и така го назоваваше.

Изведнъж то се стресна.

Пушек изпълни цялата стая и детето започна да се задушава. Сред пушека малкият Владимир видя един черен призрак с отвратително лице, който се приближаваше към него.

– Ела, миличко, ела с мен, аз ще те взема със себе си и ще ти дам сладкиши и бонбони.

Уплашен, малкият Владимир се скри под завивката. Жената се приближи до леглото, вдигна завивката и взе детето, което се пазеше и тихичко плачеше.

– Не плачи, детенце, аз съм добра жена и много те обичам. Не си ли спомняш, че сме стари приятели?

Това бе Хиацинта Янкович.

Като го притискаше в прегръдките си, тя тичаше. За да не крещи детето, бе запушила устата му с престилката си.

Тя избираше тихи улици и гледаше час по скоро да пристигне в дома си, за да скрие добре жертвата си.

Беше вече късно вечерта, но гърбавата Петровна, която стоеше на прага, я причакваше.

– По дяволите, страхувам се да не ме види! – рече тя. Петровна й каза добър вечер и тя й отговори.

– Да ви благослови Бог, драга Петровна, сторете ми път да мина. Нося една голяма риба в престилката си.

Петровна не бе склонна да разговаря с тази отвратителна жена, затова свърна, за да си влезе в стаята, но в същия миг повдигна глава.

Сподавен тих гласец достигна до ушите ѝ. Той идеше от престилката на Янкович.

Преди Петровна да успее да я попита нещо, онази изтича, като че някой я гони. Влезе в стаята и започна безмилостно да бие малкия Владимир.

Едва когато детето престана да дава всякакви признаци на живот, тя спря да го бие и го изрита в един ъгъл на стаята.

– Като риба, ха, ха – кикотеше се тя. След това намери ракиеното шише и започна да пие до забрава. Не след дълго я налегна сън.

Измина доста време, докато изтрезнее.

Вече се разсъмваше, когато тя стана от стола си.

– Вече мина доста време – каза тя. – Трябва да гледам своята работа. Хей, момче, къде си се скрило?

Малкият Владимир лежеше до огнището. Тя взе една тухла от огнището, приближи до Владимира и му каза:

– Ти не трябва да се показваш, защото тази тухла ще я обеса на

врата ти.

След това излезе от стаята. На стълбите беше тъмно, но за да не я забележат, не взе свещ. Пътната врата беше само притворена. Тя сграбчи детето и изтича на улицата.

Сняг се трупаше по улиците, а вятърът непрекъснато свиреше. И в такова лошо време тази ужасна жена не се подвоуми да тръгне.

– Тази нощ сякаш е отредена за убийство – каза тя. – Дали е лошо или добро времето, за теб, дете, е все едно. Ти ще отидеш в Нева и там ще си останеш, а пък аз се оплаквам от времето, защото ще трябва да се връщам. Не всекиму върви като на тебе, детето ми.

– Хей, старо, ти накъде с това дете? – попита един минувач. Пред нея застана призрак с висок цилиндър на главата.

Тази среща никак не се понрави на старата и затова тя остро му отвърна:

– Твоя работа ли е какво върша и къде отивам, палячо такъв! И ти си един от онези, които убиха мъжа ми.

– Убил съм мъжа ти! – викна той учуден. – Нима още не са го намерили? Тогава трябва да е бил пиан и някой го е бутнал в Нева.

– Аз по-добре зная какво е станало с него. Какво ли ми дрънкаш, върви си по пътя. Хайде сбогом!

Тя понечи да тръгне, но той я спря.

– Какво ще правиш с това дете? Тя не можеше да не отговори.

– Болно е, нося го на лекар – продума най-сетне.

– Тогава ти желая успех.

След няколко минути тя се намери до един малък мост на Нева.

Никой нямаше наоколо.

– Тъкмо такова място търся – каза си тя. – Тук ще го хвърля.

Наведе се от моста и започна да гледа водното огледало. Повърхността на водата бе покрита с ледена кора.

– Като хвърля детето, ледът ще се счупи. Пък и да не се счупи, детето пак ще се убие. Затова напред, дете, ти трябва да паднеш долу, а аз след това ще имам 100 рубли в джоба си.

Тя постави на парапета детето, което – било от страх, било от студ – цяло трепереше.

Огледа се още един път наоколо да не би някой да я види и само след миг детето щеше да бъде в реката.

Само всемогщият Бог можеше да ѝ попречи да извърши това ужасно дело.

Тя отдръпна ръце от детето.

Децата имат ангели-хранители.

Къде е твоят ангел-хранител, клети Владимире, защо не разпери крилата си да те спаси?

XX. БАЛ У МИЛИОНЕРА

Никъде в Петербург гостите не прекарваха така хубаво, както в къщата на милионера Ягодкин. Не бяха само баловете, за чието великолепие се говореше, не бе само прислугата, която в нищо не отстъпваше на царската, нито богатата трапеза, на която канеше той своите гости – най-интересно беше обществото, което всеки месец се събираше у Ягодкин.

Една покана от такова семейство бе голяма чест и привилегия, защото поканените биваха само най-отбрани хора.

Бе девет вечерта.

Салоните бяха още празни. Около водостока се разхождаха само домакините – Ягодкин, жена му и дъщеря му.

Дамите носеха вечерни тоалети. Госпожа Ягодкина бе с черна копирена рокля, украсена със скъпа дантела, а дъщерята – с бял тоалет и изглеждаше необикновено прелестна.

Макар че бащата желаше дъщеря му да носи скъпоценности, тя си бе сложила само една тънка златна верижка и медальон с портрета на майка си.

Това бе портрет на госпожа Ягодкина от младите ѝ години.

Опрян на облегалото на един стол, Ягодкин си играеше с верижката на часовника си.

– Право да ти кажа, тази вечер с голям интерес очаквам гостите – подхвана той, – защото сред нас ще бъде млад кавалер, заслужаващ внимание.

– Навярно говориш за немския барон, който вчера ти направи посещение? – каза госпожа Ягодкина, като си вееше с ветрилото. – Трябва да призная, че не мога да разбера защо обсипваш с хвалебствия тоя млад буржоа. Ами че ти само един път си го видял и говорил с него.

– Мила, мисля, че много пъти съм ти доказвал, че съм добър психолог. Достатъчен ми е само един поглед, за да позная човека.

– Само да не се мамиш, миличък.

– Досега никога не съм се измамил и вярвам, че и в бъдеще не ще се измамя.

Наистина барон Бронт вчера ме посети за първи път, но той е тук само от четири дни. Пръв той ми направи посещение. Донесе ми писмо от руския консул в Неапол, в чиято къща той бил винаги добре приетан

по време на пребиваването си по здравословни причини.

– Млад ли е баронът? – попита госпожа Ягодкина, като погледна изкосо Клариса.

– Красив, млад, богат, самостоятелен – побърза да отговори Ягодкин и също погледна Клариса, която не обръщаше никакво внимание на разговора.

– Нека оставим този разговор, той е получил поканата ми и ще дойде довечера. Тогава ще имаме случай по-добре да се опознаем.

Младото момиче се бе унесло в мисли, та не бе чуло думите на баща си.

– На тебе говоря, Клариса.

Клариса се стресна като събудена от сън.

– Какво желаеш, тате? – попита тя.

– Довечера ще ти представя барон Бронт, бъди към него внимателна, дете мое, за да остане с добро впечатление от тебе.

– Ще се постарая да му се харесам, папа – каза тя наивно.

– Ще му се харесаш, за тебе няма да е трудно. Ти много се интересуваш от всичко немско.

– Аз обичам Германия – отговори Клариса и очите ѝ светнаха, – бих искала Германия да е мое отечество. Знаеш ли, татко, откога обичам Германия? Откакто бяхме в Берлин и на Рейн.

Немските момичета са по-мили, отколкото руските. Те са приятни, кротки и общителни.

– Не са по-добри от тебе, Клариса – каза Ягодкин, като я милваше по русата коса.

– Барон Бронт смята навярно да се върне в Германия – каза госпожа Ягодкина.

– Съвсем не, смята да остане в Русия и затова ще постои няколко месеца в Петербург. Той е много богат, но поради някои семейни неприятности се преселва тук. Така разбрах от разговора ни.

Влезе един слуга и съобщи, че са дошли много гости.

Скоро салоните се напълниха. Тук бяха хора от най-висшето петербургско общество.

Покрай фраковете не липсваха и украсените мундири, което показваше, че Ягодкин има връзки с най-добрите фамилии.

Богаташът поздрави гостите с галантността на общителен човек. Той умееше да каже нещо приятно на всекиго.

Вратата се отвори и влезе един елегантен възрастен господин. Ягодкин се поклонил дълбоко и го съпроводи до едно канапе.

Една звезда светеше на гърдите на този човек, а маниерите му под-казваха, че е от висшето общество...

– Господин министър-председателю – каза Ягодкин, – позволете ми да ви благодаря за честта, която ми оказахте с посещението си. Никога салонът на Ягодкин не е бил удостоен с такава чест.

Министърът подаде колебливо ръка на Ягодкин.

– Искам да поговорим насаме, драги господин Ягодкин, на четири очи. Много е важно – каза тихо министър-председателят.

– Надявам се, че не е нещо неприятно – рече Ягодкин.

– Както искате, така го вземете, но оставете това, после ще погово-рим нашироко.

Ягодкин желаше да продължи разговора, но многото гости не му позволяваха да стори това.

Слугите донесоха разнообразни питиета.

Ягодкин вече жадно пиеше, когато една ръка го тупна по рамото. Като се обърна, видя, че това е госпожа Бояновска.

– Не забелязахте ли, че съм тук, любезни приятелю? Или не очак-вахте да дойда?

– Вие придавате голям блясък на тържеството – каза милионерът, като целуна ръката ѝ. – Позволете ми да ви представя жена си и дъщеря си.

– Моля.

В тази минута пристигна Клариса и се изправи до баща си. Ягодкин я хвана за ръка и я представи на Бояновска.

– Вие имате прекрасна дъщеря, господин Ягодкин – каза тя. – Ся-каш не ми се вярва, че вие сте бащата на това момиче.

С този комплимент тя ядоса Ягодкин. Той не разбираше, че Феодо-ра го подиграва.

– Нека станем добри приятели, мила госпожице – рече Феодора, ка-то ѝ подаде ръка. – Във вас виждам образа на моята младост, бих искала винаги да го имам пред очите си.

Клариса наведе глава и не каза нищо.

– Вие не се решавате да приемете поканата ми – изрече покачено Феодора. – Няма ли една приятелска дума за мене? Поне отговорете на ръкостискането ми. Любезни господин Ягодкин, дъщеря ви ме гледа доста недоверчиво.

Мълчанието на Клариса много я оскърби и горделивата жена се обърна.

Щом останаха сами, Ягодкин поклати заканително глава и каза

строго на дъщеря си:

– Сърдя ти се, ти днес ме засегна много. Не те разбирам. Защо не й проговори като на приятелка?

– Не искам да приема поканата й.

– Защо, ако смея да попитам?

– Защото се отвращавам от това приятелство.

– Мило дете, много прибързано решаваш. Страхувам се, че съм ти дал повечко свобода. Какво имаш против тази жена?

– От погледа й чета, че е без сърце, че зад бялото й чело се таи суровост. Не виждаш ли колко театрално говори? Тя е фалшива и неискрена. Извини ме, тате, но аз те предупреждавам: пази се от тази жена.

Въпреки че тези думи не се харесаха на Ягодкин, той се зарадва в себе си, защото Клариса имаше право.

– Мила Клариса, аз съм ти дал пълна свобода, но не бих искал да се отнасяш така строго с тази жена.

– Господин барон Бронт – съобщи слугата. Двукрилата врата се отвори и баронът влезе. Всички зашушукаха.

Пристигането на барона заинтересува събраното общество.

Той бе висок широкоплещест господин – немски тип. Чертите на лицето му, устата, брадата и русата коса му придаваха интелигентен вид, вид на човек с добро сърце.

Бе облечен елегантно; на фрака си носеше железен кръст и ордена на червения орел.

Ягодкин го посрещна, хвана го за ръка и го заведе при гостите.

На никому не се удаде да се запознае по-отблизо с барона, тъй като той се държеше много хладно и говореше малко.

– Любезни Ягодкин – каза Феодора. – Откога познавате този господин барон Бронт?

– От няколко дни.

– Уверен ли сте, че е немец?

– Да, представи ми го един мой добър приятел.

– Не е ли бил по-рано в Петербург?

– Той ми каза, че за пръв път идва тук.

– Навярно и тук има приятели?

– Няма нито един – каза Ягодкин. – Неговото семейство живее в Германия.

– Чудно е как човек може да се измами понякога. Преди малко стоях зад барона и слушах как говореше, кълна ви се, че съм чувала някъде този глас. И в очите му има нещо познато.

– Изглежда, че сте го гледали по-продължително. Познавате ли се?

– Не, но ви моля да ме представите. Бих желала да се запозная с него по-отблизо.

– Смя ли да ви предложи ръката си? Заедно ще го потърсим. Ето, баронът е там, забавлява се с Клариса – каза Ягодкин.

– Да не го смущаваме? – каза шеговито Феодора. – С това навярно още по-малко ще се понавя на дъщеря ви.

– Изглежда, че криво сте схванали двоумението на Клариса. Тя е още малка, на 17 години, ще си поправи поведението. Ще ви помоли за прошка.

– Не искам да ме моли за прошка. Ще се помъча с кротост и доброта да я спечеля.

– Уважаема госпожо, да купите Вилата на духовете? – каза Ягодкин високо, за да се чуе, че са разговаряли за купуването на вилата.

– Да, реших и ако искате, можем утре да отидем да я видим. Тя се поклони и изчезна сред палмите.

Щом останаха сами, министърът пръв продума:

– Аз имам да ви съобщя една твърде лоша новина. Ягодкин побледня.

– Спомнете си, че миналата година бяхме се заели да правите в Сибир разни неща: захар, кафе, масло, обувци и др.

– Спомням си – рече Ягодкин. – Трябва да благодарите на мене.

– Зная и това – отговори Ягодкин, – но предполагам, че показвах благодарността си на дело, господин министре.

– Не говорим за това – възрази министърът. – Няколко пъти сте ми помагали да се спася от неприятности и още съм ви признателен.

– Работата не е чак толкова сериозна, господин министре. Аз не съм сбъркал, никой освен нас двамата не знае, че имам двете полици от по 50 000 рубли.

– Не споменавайте за тези дребни работи. 50 000 ми подарихте, а останалото е нищо в сравнение с това, което спечелихме от доставката. Нека говорим за друго. Знаете ли, че вашата фалшификация е разкрита?

Ягодкин стана и каза:

– Не е само моя, господине, но и наша, тъй като знаете добре, че аз не бих могъл да изплатя 50 000 рубли, ако не изпращах стоката според условието. Нека не говорим за това, а да унищожим договорите.

– Не е много лесна работа, защото това са документи.

– По дяволите, документите могат да изчезнат, да се изгорят.

– Обаче са минали през много ръце.

– Дайте тогава на всекиго по 1000 рубли. С две думи, господин министре, аз ще жертвувам още 50 000 рубли. Какво смятате да правите с тези пари не искам да знам, само искам от вас доказателство, че пратките ми за Сибир са били точно според условието.

– С такова потвърждение бих подписал сам смъртната си присъда – каза министърът.

– Ще унищожа тогава и последните ваши полици – рече Ягодкин.

Министърът се замисли.

– Вие имате дъщеря за женене – прошепна министърът на ухото му.
– Не желаете ли да осигурите наследството на детето си? Утре ще ви чакам в кантората си.

– А 50 000 рубли?

– И те ще бъдат готови. Вие знаете, че съм платежоспособен.

Министърът си отиде.

Щом остана сам, милионерът избърса потта от челото си, оправи косата и дрехите си.

– С пари всичко ще придобия, важното е да имаме винаги необходимата сума. Надявам се, че касата ми няма да се изпразни така скоро.

След това той се скри зад палмите. Щом направи няколко крачки, дочу нечий шепот и като се поогледа, забеляза, че на същото място, където бяха стояли двамата с Феодора, сега стояха барон Бронт и дъщеря му и си говореха скришно.

Той се приближи и започна да ги наблюдава.

Клариса слушаше, а баронът говореше.

Ягодкин много искаше да чуе какво си приказват, затова се приближи до тях между палмите.

– Значи вие копнеете много за Германия – каза баронът. – И аз обичам родината си повече, отколкото мога с думи да кажа, и ми е много мъчно, че трябва да остана в студената Русия, и при това съвсем сам!

– От думите ви разбирам, че сте сам, без майка и сестра?

– Аз съм осъден да живея сам.

– Оженете се тогава и при жена си ще намерите щастие и покой – отвърна наивно Клариса.

Очите на младежа светнаха.

– Да търся щастие при някоя добра жена? Добрата жена без съмнение е голяма благодат, но да намериш такава не е лесно, мила госпожице! Една на хилядата е добра!

Клариса се засмя.

– Това не е много хубаво от ваша страна; навярно сте патили от

жена, та затова говорите така.

– Навярно – каза Бронт, – имах причина да оставя родината си. Самата дума родина не показва ли, че това е обектът на нашата любов и на нашите скърби? Аз обърнах гръб на всички, които ме обичаха. Не зная дали в студена Русия ще намеря обич. Аз я търся, както престъпникът желае да заличи лошото си минало.

Клариса го гледаше развълнувано, очите ѝ се наляха със сълзи.

Тя го гледаше със съжаление, а Ягодкин потриваше ръце от радост.

„Тя го съжالياва, а казват, че първата стъпка към любовта е съжалението. По дяволите, бих желал да видя Клариса жена на този немски барон.“

– Успокойте се, господин бароне – каза тя мило. – Както на всеки цвят блести по една капка роса, тъй и за всеки човек има надежда за любов. Та защо трябва да се лишите вие от нея?

Някак несъзнателно баронът улови ръката на Клариса.

– Как да ви благодаря? – каза той. – Вие не знаете каква добрина ми сторихте с тези думи. Бих ви изказал всичката си болка, ако ми позволите. Струва ми се обаче, че вие желаете да отидете в салона.

– О, не, напротив, тук ми е по-приятно.

– Искан ми се никога да не се отделям от вас; позволете ми да ви кажа какво чувства в този миг моето сърце. Едва преди няколко часа се запознах с вас, но струва ми се, че намерих във ваше лице отдавна търсения ангел на спокойствието. Досега аз водех разсипнически, неестествен живот. Изпих до дъно чашата на радостта и животът ми вече стана отегчителен. Навсякъде съм пътувал и скитал. Пътувах по море и исках отново да освежа нервите си; исках да забравя миналото и да започна нов живот. Да забравя исках и една кървава сцена, която ме преследва повече от година.

– Кървава сцена! – повтори Клариса, която започна да трепери. – Във всеки случай тази кръв сигурно не тежи на душата ви; не е оцалапа ръцете ви, не сте я пролели вие, барон Бронт!

– Тъкмо на моята душа тежи тази кръв. Бог ми е свидетел обаче, че честно я пролях. Вие навярно бихте желали да се върнете в салона?

– Не, не, нека останем тук. Няма да си отидете оттук, докато не ми се доверите и не ви олекне на душата.

– Добре тогава – рече баронът и започна да разказва: – Принадлежа към едно от най-благородните семейства в Прусия. Младостта ми бе чиста и непорочна. Бях офицер в царската гвардия и мога да кажа – способен войник. Родителите ми умряха и оставиха голям имот, който аз и

сестра ми трябваше да си поделим. Сестра ми беше млада и хубава, дори най-хубава в цялата околност. Обичах я извънредно много, а останалата част от любовта ми принадлежеше на един мой приятел – един испанец на име Христомо. Той завърши учението си в Берлин и понеже беше от благороден произход, имаше достъп и в най-благородните семейства.

Скоро станахме неразделни приятели. Той беше много красив и спечели любовта на сестра ми.

Един ден ми съобщиха и двамата, че са се сгодили – което много ме зарадва.

Пред мен сестра ми постави на пръста му един брилянтен пръстен, семейно наследство, с цел да му напомня постоянно за нея.

Изтече половин година. Ние се радвахме на много голяма обич.

Сватбата приближаваше.

Аз забелязах, че Христомо от ден на ден ставаше все по-студен и по-мълчалив, но като го попитах, той ми отговори, че нищо му няма.

Бях тогава млад и живеех весело, прекарвах времето си с една красива и лекомислена оперна актриса.

Като отидох един ден при нея, тя ми подаде бялата си ръка, за да я поздравя. Аз се сепнах и за малко щях да падна, когато забелязах на ръката ѝ същия брилянтен пръстен, който сестра ми бе подарила на годеника си.

Пред очите ми притъмня; спомням си само как раздрусих ръката ѝ и я попитах:

– Откъде имате този пръстен?

– Подари ми го хубавият испанец; това не е тайна.

– Ти не говориш истината, не е възможно да е сторил това!

– Той ми го даде и ми каза: Вземи този пръстен, за теб е. Нека всеки го види и когато искат да знаят откъде го имаш, кажи им, че един испанец на име Христомо, който е най-нешастният човек на света, ти го е подарил.

Достатъчно бях чул.

Предложих ѝ кесия с пари и я помолих да ми даде пръстена.

След като се подвоуми, тя ми подаде пръстена и аз като луд избягах от това място.

Беше ясно какво трябва да правя.

Извиках го на дуел.

Моят секундант го разпита за причината за постъпката му, а той му отговорил подигравателно, тъй че бе излишно да се говори повече.

Определеното място за дуела се намираше в една скрита алея на зоологическата градина.

Без да се видим предварително, ние излязохме един срещу ДРУГ.

По даден знак стреляхме и двамата и когато димът се разпръсна, Христомо лежеше, облян в кръв.

Докторът се наведе над него, прегледа раната и каза, че е смъртоносна.

Аз отидох у дома, събрах нещата си и се запътих към сестра си, за да се простя с нея.

Щом влязох в стаята, тя ме накара да й разправа всичко, що се бе случило.

– Аз сторих това.

– Никога не ще го забравя – каза тя, като падна на колене и заплака.

След това ми разказа за безчестието си.

Дълго време преди да се сгоди тя имала близки отношения с някакъв мъж, който не бил от нашия ранг. Тя се срещала тайно с този човек, макар че беше сгодена за друг.

Испанецът я сварил един ден в прегръдките на другия.

Тогава отишъл и дал пръстена на онази лека жена. Сега ми стана ясно всичко. Видях каква голяма неправда бях извършил към Христомо – бях убил приятеля си, който е бил толкова благороден, че е премълчал безчестието на сестра ми.

Изтичах при умиращия и коленопреклонно го помолих да ми прости.

Той си вдигна главата и ме погледна унесено, каза ми „убиец, убиец“ и издъхна.

Барон Бронт замълча. Клариса каза тихо:

– Ужасно. Нека Бог ви възвърне спокойствието.

– Пролятата кръв на приятеля ми ме преследва винаги и ме измъчва. Не мога да се успокоя. Образът на Христомо ме преследва на всяка стъпка.

– Не се ли обърнахте към някой лекар за съвет? – попита Клариса.

– Лекарските съвети се оказваха безполезни. Един лекар в Холандия ме посъветва да се освободя от този душевен тормоз, като се влюбя в някое невинно момиче, и преди да стане моя, й разкажа всичко. Старият лекар не знаеше, че ми разкъсва с това сърцето. Коя ли би се решила да ме вземе?

Баронът чакаше отговор от Клариса, която мълчеше с наведена глава.

– Клариса, нали и вие не вярвате, че ще мога да намеря такава?

Клариса не отговори и избягваше погледа му. На лицето на барона се изписа незадоволство, той потрепера.

– Прощавайте – каза той, – задето ви отнех няколко часа с моята история, която може би съвсем не ви интересува. Прощавайте, госпожице, ще ви занимавам вече само с весели работи.

Той се поклони студено и се отдалечи.

Спря се по стъпалата, които водеха в салона, като очакваше, че тя ще го повика да се върне, но Клариса не проговори нищо и той влезе в салона.

Клариса постоя още малко в градината, след това стана и слезе по стълбите.

Като приближи до тях, тя чу, че някой я вика.

– Само една дума, мое дете. Клариса изтича при баща си.

– Ти си тук, тате. Изглежда, си бил зад някоя палма и си ни подслушвал.

– Да, вярно, дете мое – каза Ягодкин, – аз чух трогателната история, която баронът ти разказа. Какво нещастие, но и какъв характер има той! Не вярвам да има някой, който не би му съчувствувал, ако чуеше този разказ.

– И аз мисля същото – рече Клариса. – Много го съжалявам.

– Малко е да го съжаляваш само. Право Да ти кажа, когато ти стоеше пред него и слушаше със съчувствие за мъката му, останах учуден, защо най-накрая му отговори с мълчание.

– Какво можех да сторя, когато той каза, че само онова момиче, което щяло да му стане жена, би могло да излекува болката му?

– Нима не можа да разбереш, мое дете – рече Ягодкин, – какво целеше той с това? Не мислиш ли, че той ти разказа цялата история с определена цел?

– С цел ли, с каква цел?

– Да завладее сърцето ти. Ти трябваше да станеш онзи ангел, който да го избави от страшния образ на Христомо. Той се е надявал с твоя помощ да се избави и да стане щастлив. Цялата история за болката му представляваше всъщност любовна изповед, а моето наивно дете не разбра това.

Клариса побледня, отстъпи няколко крачки и каза с треперещ глас:

– Любовна изповед? Не мисля, че баронът е имал такова намерение, тате. Иначе щеше да ме постави в затруднено положение.

– Какво затруднено положение, моя малка глупачке? Напротив, на

това аз много бих се радвал. Не знаеш ли, че съм добър психолог? Когато се скрих зад палмите, наблюдавах начина, по който ти говореше баронът, и разбрах, че те обича. Да, той те обича и ти трябва да се съгласиш да му станеш жена.

– Мислиш ли, че с тази женитба ще направиш щастлива дъщеря си? – попита тихо Клариса.

– Това ще е голямо щастие за всички ни. Баронът е богат и от най-благородна фамилия. Най-много ми харесват възвишеният му характер и външността му, която би се харесала на всяко момиче.

– Да, татко, баронът притежава всички тези качества. Но ти какво искаш?

– Да станеш негова жена – отговори Ягодкин, – защото съм сигурен, че ще бъдеш щастлива с него.

– Тате, отговори ми на още един въпрос. Да не би да искаш той да ти помогне с неговите милиони да увеличиш кредита си! Затова ли ме принуждаваш да се омъжа?

Ягодкин се засмя.

– Наивно дете, ти мислиш, че когато бащата кара детето си да се жени, той го прави заради някакъв свой интерес? Право да ти кажа, имам желание с милионите на бъдещия си зет да започна едно голямо предприятие, на което цял свят ще се чуди.

– Не разчитай тогава на милионите на барона – каза Клариса сърдито, – тъй като никога няма да бъде негова.

Ягодкин остана като вкаменен.

– И ми го казваш с такъв тон, като че отдавна си била готова с отговора? Какво значи това, Клариса?

– Аз обичам друг – каза тя и падна на колене пред баща си. Ягодкин се поогледа, като че се страхуваше да не би някой да ги подслушва.

– Успокой се, детето ми. Това, което говорим, никой не трябва да го знае. Значи ти обичаш някой друг? Тогава добре. Аз не съм от ония бащи, които насилват дъщерите си и ги принуждават да се женят за човека, когото не обичат, само защото той е от техния кръг.

– Той стои над всички тези хора около нас; превъзхожда ги и с тяло, и с дух, но е беден.

– Беден е значи. Така си и помислих. В Петербург ли живее?

– Той е немец, живееше тук доскоро – каза момичето. – Името му е Конрад Фелзингер, бил е учител в сиропиталището.

– Значи беден немски учител – каза той. – Затова ли се трудих толкова и разчитах толкова на тебе? За да ми стане зет един немски

учител?! Благодаря ти за сюрприза, който си ми приготвила, но с време-то ще видиш, че нищо не ще излезе от тази женитба.

– Да, татко, тя е невъзможна. Ала не защото аз ще престана да го любя, а защото той не ме люби.

Ягодкин посърна.

– Шегуваш ли се с мене, Клариса, или аз започвам да полудявам? Ти обичаш един беден учител, който не ти подхожда. Значи се унижаваш, защото натрапваш любовта си на човек, който не е достоен и обувката ти да целуне!

– Ако искаш да остана с теб – каза тя и очите ѝ необикновено заблестяха, – не говори така за Конрад Фелзингер. Аз го обичам, признавам, защото с добротата, вдъхновението и гениалния си дух той ме е завладял напълно. С мама често посещавахме сиропиталището, където се запознах с Конрад, и в него видях човека, когото цял живот ще обичам. След това аз сама ходех в сиропиталището и колкото по-често ходех там, толкова повече ми ставаше ясно, че той не ме обича. Един ден ми показа на писалищната си маса портрета на една девойка и рече:

– Често пъти, любезна госпожице, хората се оплакват, че на малко хора в този свят могат да се доверят. Тази, която е на портрета, ме върна отново към хората, защото е добра и ми е вярна.

Тогава разбрах, че никой друг не може да ме люби, нито аз ще любя друг.

– Глупости! Ще се жертуваш за човек, който не те обича! Клариса, досега бях с тебе добър, не ме заставяй да бъда по-строг от обикновено. От моята строгост всички треперят – аз зная да заповядвам.

– Не се страхувам от строгостта ти – каза Клариса, – защото реших, че ако провидението не ме събере с този човек, ще отида в манастир и никой няма да знае, че някога е съществувала Клариса Ягодкина.

Като вцепенен стоеше милионерът и замаяно гледаше дъщеря си.

– Значи това ще бъде края – тихо каза той. – Всички мои планове и надежди ще се свършат с манастир. Това няма да го бъде, чуваш ли, Клариса! Знай, че баща ти минава през трупове и стъпква всичко под краката си, когато иска да постигне нещо. Помисли върху това.

И той си отиде разгневен.

Клариса гледаше след него и по лицето ѝ нямаше и следа от някакъв страх.

– Ще видим, татко – каза тя тихо, – дали и ти, който имаш навик да направляваш с немилостивата си и желязна ръка хората, ще успееш да изкорениш от сърцето любовта на дъщеря си, любов, която за нея е

всичко в света, най-скъпото богатство в живота.

Сред гостите в залата настъпи разочарование. Ягодкин се беше замислил, министърът стана нетърпелив. Баронът отдавна мълчеше, а Клариса след разговора с баща си се оттегли в своята стая. Балът свърши много по-скоро, отколкото се надяваха, и гостите започнаха един по един да се разотиват.

Когато барон Бронт се канеше да прекрачи последното стъпало, един глас неочаквано му извика:

– Барон Хуго!

Чул истинското си име, той остана като гръмнат. Полека се обърна и се заклати като пиян напред.

Зад него стоеше Феодора Бояновска и му се усмихваше. Тя тържествуваше.

– Само за минутка, господин бароне – каза тя, забелязвайки, че той ускори крачка.

– Какво желаете, госпожо?

Феодора сложи бялата си ръка на рамото му.

– Хуго фон Пал, познах ви.

Лицето на барона никак не се промени.

– Не ви разбирам, уважаема госпожо. Чини ми се, че сте се припознали.

– Не се мъчете да се скриете, Хуго – каза вдовицата. – И под прекрасната маска ви познах. И последното ми съмнение изчезна, когато ви назовах с истинското ви име и вие се обърнахте.

– Уважаема госпожо – съвсем тихо рече Хуго, – вие искате да си правите шеги с мен като на маскиран бал, но аз най-настойтелно ви заявявам, че се мамите и името, което преди малко произнесохте, ми е съвсем непознато. Мога ли да ви придружа до файтона ви?

Феодора изгледа барона твърде смутено. Спокойствието и обноските му почнаха да разколебават убеждението ѝ, че барон Бронт и Хуго са едно и също лице.

– Много ви благодаря, нямам нужда от вашите услуги – каза тя и бързо изчезна в градината.

С поглед, пълен с гняв и омраза, я проследи баронът.

– Няма да ме хванеш тъй лесно, змия такава – измърмори той. – Знам, че мога да ти се противопоставя.

Като каза това, той излезе от къщата на милионера и забърза по улицата.

Щом свърна зад ъгъла, насреща му се появи една висока, добре

загърната с шал фигура, която му каза:

– Моля само за минутка, барон Бронт! Подаде ръка, без да продума.

– Ах, това сте вие, Бакунин! – възкликна баронът. – Имате да ми съобщите някаква новина, иначе не бихте ме причакали нощем на улицата.

– Не, няма какво да ви съобщя – каза Бакунин. – Само бих желал да зная как свърши посещението у Ягодкин. Успя ли някой да узнае, че под маската ви се крие отдавна търсеният от полицията Хуго.

– Никои освен Тази, от която най-много се страхувам – Феодора Бояновска.

– Клетницата, значи ви позна! – извика той. – По дяволите, време е отмъстителят да забие ножа си, преди тя още един път да ви предаде. Не зная защо Исидор се забави. Тази жена отдавна вече трябваше да бъде между мъртвите.

– Позна ме, но аз решително ѝ казах, че се лъже и тя започна да се колебае и сега сигурно смята, че се е припознала.

– А какво впечатление направихте на Клариса? Вярвате ли, че сте я завладели?

– Отначало помислих, че съм успял, но после разбрах, че се мамя. Внимателно слушаше историята, която вие измислихте, и ми съчувствувахте на тъжните места, но това бе всичко – нищо повече.

– Вие обаче не трябва да се отчайвате, защото с един замах дърво не се отсича, както и женско сърце не се спечелва изведнъж.

Барон Бронт поклати глава.

– Ако искате да знаете моето мнение, ще ви кажа, че напразно се мъчим. Стори ми се, че девойката обича друг.

– Как? Вие мислите, че обича друг без знанието на баща си?

– Така ми се струва и изглежда, че много трудно ще успее да го измества от сърцето ѝ.

– Преди всичко трябва да узнаете кого обича и след това да я уверите, че е дала сърцето си на недостоеен човек. Но как се държа към вас Ягодкин?

– Отлично, ако утре поискам ръката на дъщеря му, веднага ще се съгласи и ще каже амин.

– Глупак – рече Бакунин. – Отмъщението ни скоро ще го сполети и милионите не ще му помогнат. А имате ли достатъчно пари? Невъзможно е четиристотинте рубли, които ви дадох вчера, да ви стигнат.

– Благодаря, половината са още в джоба ми – каза барон Бронт.

– За Бога, не правете толкова икономии. Знаете, че когато става

въпрос за отмъщение, не се мисли за това. Искате ли да дойдете с мене? След половин час имам среща с няколко наши другари. Искате ли да присъствувате?

– Моля ви днес да ме освободите. Вие знаете, че винаги съм готов да вървя подир вас, но тъкмо днес ви моля да ме оставите сам.

Бакунин изпитателно погледна Хуго.

– Щом е така, останете си със здраве. Довиждане, бароне! Бакунин тръгна, а барон Бронт отвори с малкия ключ вратата на къщата и се изгуби в нея.

След няколко минути излезе.

Предпазливо се огледа наоколо и изведнъж тръгна, като че се сепна от нещо.

Далече на улицата се мяркаше призрак на жена, който вървеше към него и колкото повече се приближаваше, толкова повече ускоряваше крачките си.

Когато се приближи съвсем, Хуго разтвори ръце и с възклицание се хвърли в обятията на тази жена.

– Хуго – шепнеше тя, – Хуго, аз цяла треперя, защото се боя да не би случайно някой да ме е следил. В такъв случай загубена съм.

Барон Бронт я хвана за ръката и я въведе в къщата.

– Сега си на сигурно място, миличка – пошепна той. После обхвана с ръце стройната ѝ снага, притисна я до гърдите си и я понесе по стълбите.

Докато я носеше по стълбите, тя непрекъснато го целуваше.

XXI. ИЗМЯНАТА

С парите от касата на нихилистите Бакунин купи една къща, която имаше величествен вид и бе наредена като някой княжески дворец.

Тя имаше пет добре и с вкус наредени стаи.

Стаята, където барон Бронт въведе жената, бе наредена в персийски стил. Пердетата и килимите бяха също такива.

– Тука не бива да се страхуваш – рече барон Бронт, като я прегърна горещо, – тук никой не може да те намери.

– Сгреших много, че дойдох тук, всичко между нас трябва да свърши.

Като съблече горната си дреха, тя погледна любезно Хуго.

Това бе Елена, годеницата на Конрад Фелзингер.

Хуго махна маската си и пред нея застана един млад хубав мъж.

Елена закри лицето си с ръце и горко заплака.

– Защо плачеш, мила моя, нима не ти е добре при мене? Елена се опря на рамото му и го погледна измъчено.

– Не ми е лошо при тебе, не, никак. Тук ми е много хубаво и аз бих искала да остана при тебе през целия си живот, но някакво предчувствие ме плаши.

Хуго я помилва.

– Защо се плашиш, та ти не за първи път идваш при мене; толкова дълго време в Берлин се радвахме на нашето щастие.

– Нима не е грях това?

– Любовта никога не е грях.

– Ти разсъждаваш глупаво. С това искаш да ме окуражиш, но аз съм годеница на твоя приятел Конрад Фелзингер. Той много ме обича и не би понесъл безчестието, ако разбере за тези наши нощни срещи. Ние двама го лъжем и затова грешим; той е добър като най-хубавия пролетен ден, той е благороден и ни се доверява.

– Не, ние не го мамим. Нима е измама това, че се обичаме, че сърцата ни копнеят едно за друго и че страстта ни е по-силна от волята ни?

– Така е – каза замислено Елена. – Отначало смятах, че него обичам; докато не те срещнах, него обичах, но после разбрах, че обичам само тебе. Когато ти изчезна внезапно от Берлин, уверих се, че не мога да живея без тебе, а като получих писмото ти и разбрах, че си в Петербург, прибрах нещата си и дойдох.

– Значи не си дошла в Петербург заради Фелзингер?

– Заради тебе, само за тебе, мили мой.

– Как успя да се отгървеш от Фелзингер? – запита Хуго.

– И тази вечер, както друг път, Конрад остана дълго при мене – почти до единадесет часа, но като разбрах, че не смята да си отива скоро, казах му: „Вече е единадесет часът, Конраде, хората ще помислят нещо лошо, ако видят, че годеникът ми стои до късно при мене.“ Тогава той си отиде, а след малко и аз излязох. Ти виждаш колко съм лоша и това именно ме измъчва.

– Какво ли ще бъде по-нататък, щом още отсега си се запричеснявала?

Елена стана, погледна Хуго в очите и рече:

– Затова и дойдох тази вечер, за да ти съобщя, че реших да се омъжа за Конрад. Той всеки ден настоява да не продължаваме повече така.

Хуго се изсмя.

– Ако за теб няма друга възможност, омъжи се, но аз мисля, че и тогава не бива да скриваме нашите отношения. Ти ще останеш в Петербург и аз ще бъда тук и ще можем да се виждаме понякога.

Елена вдигна ръце и каза:

– За бога, Хуго, не казвай това. Нито дума повече. Щом стана негова жена и се обрека да му бъде вярна, с теб няма да се срещаме, Хуго.

Той я улови за ръката.

– И ти смяташ, че ще можеш да изтърпиш? Не се мами, Елена. Ти сама ще се покориш на желанието дори когато си негова жена.

– Това няма да бъде, хиляди пъти не! – каза немкинята. – Днес за сетен път съм при тебе, Хуго. Трябва да се разделим и никога да не се срещаме повече. Прегърни ме, Хуго, още веднъж и ме целуни.

– Щом като желаеш, така ще бъде – каза Хуго. – Ела при мене, мила, сложи глава на гърдите ми за сетен път, ах, за сетен път... за сетен път.

Тя сложи глава на гърдите му и го целуваше много... много.

– Защо не можеш да бъдеш мой, защо трябва да съм годеница на друг?

Вместо отговор той я прегърна силно и силно я целуваше.

Изминаха няколко часа. Тази нощ бе една от най-ужасните в Русия. Вятърът духаше силно и натрупваше големи преспи сняг по улиците. Край къщата на барон Бронт две сенки се движеха и разговаряха.

Това бяха Конрад Фелзингер и Петровна. Конрад бе блед, а очите му светеха като нажежени въглени.

– Вие сте видели някоя жена, която прилича на вашата годеница – каза Петровна. – Какво ще търси вашата Елена в тази къща нощем?

– Какво ще търси ли? – каза Конрад и се засмя. – Какво търси жена, която нощем отива при някой мъж?

– Да изневери – каза Петровна, – да задоволи своето желание и да изневери.

– Смятате ли да я чакате цяла нощ тука? – попита Петровна. – Ще се простудите и ще заболеете и ще видите, че сте се измамили.

– Не, аз не се мамя. Още днес разбрах, че тя искаше да се освободи от мен, когато бях у тях. Като че някой дявол ме накара да изляза от къщи. Забелязах колко предпазливо тя заключи вратата и тръгна. След това покри главата си с качулката, но аз пак я познах. Проследих я и видях как един мъж я пресрещна, прегърна я и я въведе въкъщи. Ще чакам, ако ще до утре, докато излезе! Горко й, ако не успее да се оправдае!

– Как ли ще свърши и това? Боже, Боже мой! – въздишаше Петровна.

– Тихо! – каза Фелзингер.

– Чува се, като че се отключва отвътре. Сега ще отвори. Ах, ето я!

Елена излезе навън, покри се добре с шала и затрепера от студ.

„Бях щастлива досега – каза си. – Прощавай, прощавай завинаги!“

Тя тръгна, но не беше направила няколко крачки и една фигура се изправи пред нея, като че изникна от земята.

– Спри, не мърдай! Елена цяла изтръпна.

– Познаваш ли ме? – попита Фелзингер.

– Познавам те и това значи, че съм загубена.

– Значи признаваш, че си виновна? – възкликна Фелзингер. Елена падна на колене пред него.

– Милост, смили се над мене, защото пред тебе е една умираща девойка – молеше тя.

Фелзингер вдигна юмруци, очите му блестяха, той я ритна с крак и я събори в снега. Елена скочи изведнъж.

– Значи толкова ме жалиш – каза тя, като вдигна ръце към небето, сякаш да търсеше закрила от него. – Тогава добре, на твоята съвест ще тежи един човешки живот.

Като каза това, тя изчезна.

– Вървете подире й! – рече Петровна. – Не виждате ли, че отива към смърт!

Фелзингер се сепна като от сън. Трудно можеше да се различи в тъмнината отдалечаващата се Елена. Той изтича след нея; забеляза как

светеше мостът на Нева.

– Ако не мога да я настигна, тя е изгубена.

Той усили ход и скоро достигна моста. Но какво видя? Пред него се изпречи страшна картина: една лошо облечена жена с малко дете на ръце, което искаше да хвърли във водата.

Фелзингер застана зад нея; той улови ръката, която държеше детето, а с другата си ръка хвана самото дете.

– Бедна жено – рече Фелзингер, – какво щеше да направиш? Убийство, страшно убийство на едно малко невинно детенце!

От страх и изненада Хиацинта – защото това бе тя – не можа да отговори нищо.

Фелзингер прегърна детето.

– Благодарете на Бога, че минавайки оттук, ви попречих да извършите убийство, което по-късно щеше да ви струва живота. Аз мога да ви издам на полицията, но не ще го направя. А сега вървете си и да не ви виждам вече.

Хиацинта се окуражи и отговори нахално:

– Вие искате да ми отнемете детето? Пазете се да не съобщя на полицията!

– Няма да ти дам вече детето, клетнице. Видях, че искаше да го убиеш.

Жената се засмя иронично.

– За Бога, вие, изглежда, нямате очи, защото иначе щяхте да видите, че аз само исках да заплаша детето, а не да го хвърля във водата. Детето плачеше и аз му казах да спре, иначе ще го хвърля във водата.

– Не ви вярвам – рече Фелзингер – и ако бях закъснял, детето щеше да е във водата отдавна. Бедното дете, и при това е толкова красиво! Всемогъщи Боже! Какво е това? Аз познавам това лице, това е Владимир, детето, което аз покровителствах.

Хиацинта прехапа устни. Този непознат човек познаваше детето, а това беше много опасно за нея.

– Вие още твърдите, клетнице, че това дете е ваше – каза сърдито Фелзингер. – Ще идем двама в полицията и ще разберем защо това дете се намира във вашите ръце.

– Полицията няма да ме пипне – каза ужасната жена, като се смееше. – Но този изрод няма да живее повече.

Фелзингер видя как двата й юмука се вдигнаха. Те щяха да смажат главата на Владимира, ако учителят не бе дръпнал ръцете й.

Той се огледа наоколо и видя, че Хиацинта бе изчезнала, след като

не бе успяла да убие детето...

Той остана сам на моста, като не знаеше какво да прави с детето. Снегът валеше все по-силно. Учителят искаше да следи Елена; той спаси това дете, сега трябваше да спаси и любимата си.

Не смееше да остави Владимир на такава постеля, налагаше се да го заведе в някоя топла стая.

– Благодаря ти, Богородице, че го намерих – чу се добре погнатиет глас на Петровна.

– Добрият ангел на Владимир трябва да те е изпратил тук.

– Аз тичах след вас, но вие сте по-силен от мене. Благодаря Богу, че ви намерих. Но какво е това? – възкликна тя, като видя детето в ръцете му. – Вие държите някакво дете, господин Конрад!

– Току-що го взех от ръцете на убицеца. Вижте го само, Петровна, това е нашият любимец, малкият Владимир.

– Мили Владимире, моето дете – целуваше го тя. – Колко е студен, а челото му гори. Боже мой, боже мой, той е болен.

– Изглежда, сте права, той е болен. Страхувам се да не стане по-зле. Побързайте да го заведете къщи, сложете го на леглото и му дайте нещо да пие. Имате ли пари?

– Винаги имам у себе си по няколко рубли.

– Щом видите някой файтон, качете се и го закарайте къщи. Пазете добре детето, не го оставяйте, пазете го от една жена със стари дрехи, която може да ви срещне. Аз трябва да бързам, страхувам се да не е късно.

Той се втурна да тича, та не можа да чуе благопожеланието на Петровна.

– Нека Бог ви помогне да се помирите.

След малко Фелзингер видя Елена. Тя бе коленичила на брега със скръстени ръце. На това място брегът бе стръмен; само едно леко движение бе достатъчно и тя щеше да се сгромоляса във водата.

Конрад я чу да говори на висок глас.

Вятърът грабна думите ѝ и той чуваше как тя предава духа си на бога.

– Господи боже, спасителю мой, съдия мой – плачеше Елена, – след малко ще дойда при тебе и ти ще трябва да приемеш моята грешна душа. Имай милост към мене, Боже, бъди милостив. Стрехих, ала ти знаеш, че друг път не съм сгрешавала. Като отговорих тогава на Конрад, аз не го мамех, защото наистина го обожавах и го смятах за най-добър и благороден човек, но завладяна от грешен копнеж и страст, загубих най-

святото – невинността си. Зная, че не ще ми простиш и затова не се моля повече за себе си. Не, аз не те моля за себе си, а за другите девизи, за да ги запазиш от изкушение.

От плач тя не можеше повече да говори и падна в снега.

„Тъй много и истински се разкайва, а аз стоя и гледам как ще стане жертва на студения вятър – каза си Фелзингер. – Не, макар и да е сторила такъв голям грях към мене, аз не трябва да я оставя да умре тъй млада!“

Съвсем полека и тихо той се приближи към Елена, ала скриптенето на снега го издаде.

Тя се обърна и като го съгледа на десетина крачки от себе си, разтвори ръце и каза:

– Назад! Не приближавай и не се опитвай да ме спасяваш. Не ме наказвай така тежко, не ме оставяй да живея повече. Ти разби моето сърце.

– Елена – рече плачешком Конрад, – ти съсипа живота ми, но аз ти прощавам, защото виждам, че си стократно по-нешастна от мен.

– О, ти си златен човек! – каза тя. – На тебе ли трябваше да изневеря! Да бъде трижди проклета страстта, която ме заслепи!

Като изрече това, тя вдигна ръка, сякаш искаше да го благослови.

– Бъди благословен Конрад Фелзингер, да даде Бог цял живот да бъдеш щастлив. Забрави ме и нека Бог ти подари друга, която ще знае по-добре да те уважава. Нека тя бъде най-хубава и най-невинна, ти си възвишен човек и заслужаваш такава. Сбогом, Конраде, сбогом, забрави ме, ала не ме презирай!

Като изрече това, тя стъпи на стръмнината. Конрад видя, че се олюлява и тръгна към нея.

– Аз ти прощавам, Елена, само остани, остани при мене!

– Късно, късно е вече!

Нешастницата изпищя и след това... тя се търкулна и падна върху тънката ледена кора, която се счупи от тежестта ѝ.

– Какво стори, нещастнице! – извика Фелзингер. В отговор на това се чу глухо стенание.

След това всичко затихна; само вятърът свиреше и снегът валеше и се чуваше плачът на Конрад.

XXIII. ЖЕНАТА С ЖЕЛЯЗНАТА МАСКА

Град Иркутск, един от най-красивите градове в Сибир, лежи на северния бряг на река Ангара.

Белите камбанарии със своите позлатени кубета се извисяват над къщите и предават на Иркутск изглед на източен град. Но когато гледа улиците му, човек забелязва, че това е град на голямата работническа провинция.

Само на 40 мили блести брегът на планинско езеро.

Шест години преди нашия разговор в Иркутск избухнал пожар, който опустошил всички къщи и от тях останала само една ковачница в долния край на града. По покрива на тази къща израснали трева и дръвчета – нещо, което му придаваше запуснат и необитаем вид. Все пак някой живееше в нея, защото една вечер, когато валеше сняг, подпрян на вратата, стоеше човек с малка брадичка. Това лице бе познато и на децата в Иркутск.

Той бе Волков – ковачът.

Старият Волков, тъй го наричаха всички, живееше от 18 години в Иркутск, ала не бе дошъл тук доброволно.

Когато разправял историята си, старите хора му се чудели.

На младини старият Волков бил много знатен московски гражданин, притежавал собствен дом и градина, файтони и голямо богатство в пари, но не се гордеел с това.

Голямото му богатство бил неговият син.

Този син не беше негова плът и кръв, а Волков бе прибрал от съжаление както него, така и майка му, понеже бяха станали жертва на кредитори, които ги изпъдили от дома им.

Тогава Волков не бе женен, тъй че се смили и прибра жената и детето при себе си. След две години се ожени за нея и по този начин стана баща на детето.

Волков обичаше много малкия Михаил – такова бе името на детето – и употреби богатството си за образованието на детето. Когато порасна, Волков го прати в университета и Михаил се разви добре телесно и умствено, защото запомняше всичко много лесно и беше много чувствителен.

От ранните си години Михаил разбра що е беднотия и лишение, почувствува тормоза на богатшите, които бяха съсипали първия му баща.

Не след дълго той стана член на бунтовнически дружества, борещи се за правдивите народни. Скоро той стана опасен за правителството.

За да се осведоми за народните теглила, той пропътува цялата държава. Чу риданията на окаяниците против господаря им, чу за тяхната тирания и видя окаяния живот на селяните. Като се върна у дома, по цели дни не ставаше от писалищната маса: пишеше труд, който щеше да ужаси правителството.

Заглавието на този труд бе: „Люлка на бедните“. В него се разказваше как чрез потисничество и отнемането на народните права, на лишение от наука и свободно развитие на човешкия дух Русия се бе превърнала в окаяна страна.

Волков не се радваше на това, но клатеше загрижено глава, като гледаше сина си, тъй като той бе привърженик на царя и никак не можеше да си представи как така изведнъж в Русия могат да се появят злини.

– Щом Михаил казва това, значи има право – казваше си той понякога с въздишка. – Той е умен и никога не лъже.

Един ден преди обяд някакъв офицер и няколко казаци влязоха в къщата на Волков и поискаха да им предаде сина си, за да го затворят, както било заповядано.

Волков успя навреме да съобщи на сина си да избяга.

Офицерът – млад и буен човек – се нахвърли върху Волков, наричайки го изменник на царя, и искаше да влезе насила.

Волков грабна чука, замахна и удари офицера, който падна на земята с пукната глава.

Волков стана убиец, ала даде време на любимия си Михаил да избяга. Цяла Москва съжаляваше Волков, ала никой не бе в състояние да му помогне.

Изпратиха го в Сибир – именно в Иркутск, ала по особено царско благоразположение му разрешиха да упражнява занаята си. Оттогава Волков живееше в Иркутск.

А полицията не му напомняше, че е заточеник.

Старецът бягаше от хората, защото ги мразеше. Скоро след като го пратиха на заточение умря жена му, а за любимеца си нищо не знаеше, защото на заточениците бе строго забранено да четат вестници. Писмата първо им се преглеждаха от полицията и тогава им се предаваха. Мисълта за Михаил измъчваше Волков и затова странеше от хората. Ех, ако знаеше, че Михаил е жив! Но той не знаеше между кои да го смята – между живите или умрелите, и може ли да се надява, че ще го види още един път, за да го притисне до старческите си гърди.

– Предчувствие някакво ми подсказва, че пак ще го видя – бърбреше си той, – че няма да пропадне, защото е по-умен от всички тях.

След това влезе в една стая и като се разхождаше, започна сам да си говори.

– Докога ще лежа като заточеник на това креватче тук? Няма да е за дълго. Току виж, един ден ме намерили вкочанясал на него. Да, смъртта разкъсва всички вериги, ако ще да ги е направил и самият Волков, който е добър майстор.

Старикът замълча. След няколко минути в стаята се чуваше тихото му равномерно дишане.

Беше около полунощ, когато на вратата се чу глухо почукване, след което един глас извика отвън:

– Отвори, стари Волков! Отвори, в името на закона, отвори!

Старият Волков спеше много дълбоко, ала колкото и дълбоко да спи, щом чуе думите „в името на закона“, сибирският заточеник трябва да се събуди. Волков се стресна и започна да трие очите си.

Отново се чуха гласът и чуването.

– Много бързате! Ами не знаете ли, че ще трябва да запаля първо свещта и да се облека.

– Та побързайте, старче – извика някой отвън. – Капитан Масковски ме изпрати, има да ви съобщи нещо много важно.

Изминаха няколко минути, след това се чу как ключът щракна в бравата.

Вратата се отвори и един полицейски офицер влезе. Като видя офицера, Волков се разсмя.

– Такова нощно посещение никак не съм очаквал. В последните години полицията ме щадеше, защото бе уверена, че старият Волков никога няма да избяга. Не зная на кого трябва да благодаря за тази услуга? Полицията започна пак да се съмнява в мене.

Офицерът доверчиво сложи ръка на рамото на Волков.

– Ами че чуйте ме, преди да сте започнали да осъждате. Нека всяка мисъл за съмнение стои далеко от нас. Щяхме ли да ви търсим нощно време, ако не бяхме заставени от важни причини. Има обаче нещо много важно, тъй като капитан Масковски ми заповяда още тази вечер да ви заведа при него.

– Добре. Все едно ми е – отвърна старият Волков, като навъси вежди. – Та какво ще иска от мене капитанът? Ще ме пуснат може би на свобода. Види се, моето присъствие в Петербург е необходимо.

– Може би – каза офицерът, като сви рамена.

В това време Волков наметна кожуха и сложи шапка на главата си. Подир малко излязоха на улицата.

– В полицейското управление ли ме очаква капитанът? – попита Волков.

– Не, в градския затвор!

Няколко минути след това двамата стояха пред едно двуетажно здание.

Офицерът прошепна нещо на стражаря, който ги пропусна през двора, откъдето се изкачиха по едни стълби и се намериха в един коридор.

Полицейският тихичко похлопа на една врата и отвътре се чу глас: „Влез!“

Волков влезе и застана мирно пред един млад човек с приятна външност.

Последният даде знак на полицаия да излезе, след което сложи резето на вратата и сърдечно подаде ръка на Волков.

– Значи вие сте старият Волков – каза той. – Много съм слушал за вас. От Петербург ни заповядват да се носим добре единствено с вас. Мисля, няма да се оплачете от стоенето си тук, в Иркутск.

– Не, аз трябва да благодаря на полицията, защото в Иркутск намерих второто си отечество. Ако имате намерение да ме върнете в Москва, аз ви моля да не правите това, а да остана в Иркутск.

– Не, Волков, такова намерение нямам. Повиках ви, за да ви кажа, че властта иска от вас една услуга.

Волков се дръпна.

– Властта... иска... от мене услуга? От мене, един изгнаник, когото е изтръгнала от отечеството, на когото е отнела всичко, каквото е имал: жена, син, състояние, имот.

– Тъкмо сега можете да видите какво доверие има във вас държавата – каза шефът на полицията, – поне държавата знае, че сте от ония хора, които ако се закълнат, ще изпълнят клетвата си.

– До днес старият Волков не е престъпил клетва, нито пък е пропуснал да удържи на дадената си дума – рече Волков.

– Само честен човек може да говори така – каза шефът на полицията. – Ела до масата. Виждаш кръста и Евангелието. Ето Евангелието, сложи ръка и се закълни, че това, което видиш зад оградата на затвора, никому и никога няма да кажеш.

Волков колебливо се приближи до масата и хубаво изгледа полицейския. Чудна усмивка заигра на лицето му.

– Да се закълна, без да знам за какво? Това ми изглежда съмнително, господин капитан, тъй като не зная какво ще върша и каква награда ще получа.

– Всякакво възнаграждение можеш да искаш!

– Пари не искам – каза Волков, – но имам едно условие и, ако го изпълните, ще се съглася.

Капитанът поглади брада.

– Кажете условието си.

Очите на стария Волков светнаха. Той бе дочакал тъй дълго желанието си.

– Желая да узная съдбата на един човек, за когото отдавна копнее сърцето ми. Цели 18 години нищо не съм чул за него. Ще трябва да ми обещаете, че като научите името му, ще се погрижите да разузнаете и после да ми кажете жив ли е и ако е жив, какво става с него.

– Но защо искате да узнаете за него? – попита капитанът.

– Кълна ви се, че разпитвам за него, защото искам да спася царя от някаква опасност.

– Давам тогава честна дума, че ще се осведомя за него – и той сърдечно стисна ръката на Волков.

– Сега ще се закълна – каза Волков. Той се доближи до масата и се закле.

– Благодаря, Волков, надявам се, че ще опазиш клетвата си. Седни сега при мене и аз ще ти доверя една тайна, която е само за теб, царя, неговия помощник Кардов, за мене и за никой Друг.

Капитанът се облегна на стола и почна да разправя:

– От една седмица зад стените на затвора в Иркутск има една млада хубава жена, която бе доведена една нощ, добре загърната с наметало. Тя имаше блед вид, изглеждаше болна и отпаднала. По лицето ѝ личеше, че дълго е работила в някой живачен рудник. Въпреки че не ви е нужно нейното име, ще ви го кажа – Елисавета. С нея заедно получих и един акт, който капитан Николин е пратил в Петербург до Иван Кардов. От него разбрах в какво е обвинена тази жена. Тя направила опит да убие капитан Николин и след това да избяга заедно с другарите си. Не се знае защо е била пратена в Сибир, тъй като не се споменава нищо за това в акта. Причина все ще има, но това ще разберем по-после. Заповядаха ми да приема Елисавета и да я пазя добре. Почувствувах състрадание към нея и още в началото ѝ дадох най-добрата стая в тази къща. Тя ми благодари с поглед. Това, което ще ти съобща сега, Волков, никой не трябва да знае. Право да ти кажа, омръзнала ми е службата, защото

много пъти онова, което ни заповядват, е ужасно и трябва да имаме в гърдите си не сърце, а камък. Желаех да смекча колкото мога съдбата на Елисавета, но не успях, тъй като на другия ден дойде телеграма, от която останах учуден.

Елисавета бе осъдена на смърт!

В телеграмата се казваше, че на утрешния ден трябва да умре. Това много ме трогна, но аз не можах да отложа присъдата.

Отидох в стаята на осъдената. Когато влязох, тя стана и ме посрещна.

– Знам какво ще ми кажете – рече тя. – В ръцете си държите смъртна присъда.

Подадох ѝ мълком телеграмата.

Тя я прочете, без да каже ни думица, падна на колене и изрече с треперещ глас:

– Благодаря ти, Боже, че ме избави от мъките. Как ще ме убиете? – попита, като стана.

– Чрез разстрел – отговорих аз.

– Това е хубаво, защото мисълта, че ще ме обесите, ме измъчваше.

Попитах я дали иска да ѝ пратя свещеник, но тя отклони думите ми.

– Ще свърша и без поп. След това си отидох.

Цялата нощ не можах да заспя, пред мен постоянно се явяваше образът на Елисавета, която – така хубава и млада – трябваше да умре.

Сутринта в четири часа изпратих да изведат Елисавета, а на няколко казаци наредих да направят дървен кръст.

Вързаха Елисавета за този кръст, така че куршумът да я улучи право в сърцето.

– Не мога ли да умра свободна в Русия? – извика тя. Заповядах да я отвържат.

След това изкомандувах: „Стреляй!“ Пушките на казациите изтракаха.

– Сбогом, Владимире! – каза Елисавета. – Сбогом, дете мое, нека Бог чуе молитвите ми. Сбогом!

Слънцето разпръсна мъглата и първите утринни лъчи озариха лицето на тази мъченица.

Не можех повече да чакам, вдигнах сабята; барабаните започнаха да бият.

Започнах да броя с разтреперан глас: „Едно, две...“

В тази минута гласът на куриера извика: „Стой!“

Конникът слезе от коня и ми даде едно писмо.

Писмото беше от дирекцията на полицията в Петербург.

Като прочетох първите редове, онемях; след като дойдох на себе си, изкомандувах: „При нозе!“ Осъдената бе помилвана.

Елисавета извика:

– Значи искат още да ме мъчат? Какви ли мъки ми са приготвени?

– Тя бе права, бе помилвана, но на каква цена?! Ето, четете, Волков, кръвта ще замръзне в жилите ви – на каква цена я помилват. В този акт е означено какво ще правите. Клетата Елисавета е осъдена никога да не види човешко лице. Не бе достатъчно, че я затвориха между тези стени, но са измислили нещо по-страшно и по-странно, за да не би някой да я познае. Лицето ще бъде закрито с желязна маска. Никой не ще дръзне да махне тази маска от лицето ѝ. Две дупки ще има – едната за очите, а другата за устата. Заповедта гласи по-нататък, че маската не може да бъде махната и когато Елисавета умре: ще я погребат с нея. Вие трябва да направите тази маска, Волков, и при това още тази вечер, за да може утре преди разсъмване да ѝ я поставят. Ще направите ли това?

Волков стана, лицето му гореше като от треска, гърдите му се повдигаха бурно – душата му се мъчеше.

– Заклех се – каза той.

– Вие сте почтен човек, Волков, подайте ръката си и бъдете уверен, че и на мен е толкова тежко, колкото и на вас.

– Знам, знам – каза Волков, – ако искате да свърша работата до утре, не ме задържайте.

– Кога ще дойдете пак? – попита капитанът.

– След два часа най-късно; ще трябва да взема мярка.

– Аз съм направил това. – И като му подаде едно парче картон, каза: – Ето я.

Волков се отдалечи; това, което научи, бе страшно, невероятно. И тъкмо той трябваше да помогне за изпълнението на тази ужасна присъда.

Но не можеше да не го направи.

Беше се заклел, че ще изработи маската, сега трябваше да изпълни клетвата си.

Влезе в ковачницата, запали огъня в огнището и сложи една желязна пръчка.

Не след дълго маската бе готова. Като изтри потта от лицето си, той зави маската в една кърпа.

Затвори след това ковачницата и след няколко минути се яви в полицията.

Масковски прегледа добре маската. Очите му се напълниха със сълзи.

– Волков, елате – каза той толкова тихо, че гласът му едва се чу.

Взе една малка лампа и тръгна напред, а Волков след него.

Започнаха да се изкачват по някаква стълба и стигнаха до най-високата част на една камбанария. Човек не можеше и да помисли, че някой е живял на тази камбанария.

Капитанът и Волков се спряха пред една вратичка, на която беше окачена голяма картина, и никой не можеше да се досети, че тук може да има някаква врата.

С леко натискане картината се отмести встрани и зад нея се откри една врата, която беше замрежена с желязна тел.

Капитан Масковски извади ключове и отвори вратата. Влязоха в един долап – това наистина беше долап, защото на дължина дори не беше и шест крачки.

През едно малко прозорче с решетка проникваше светлина.

В тази стаичка беше окована с железен синджир Елисавета. Нямаше нито легло, нито слама, за да може нещастницата да си отпочине, когато сънят я налегне.

Пред нея имаше една пръстена паница, в която Волков забеляза остатъци от храна.

Като видя капитана, Елисавета каза:

– Капитане, защо не заповядахте на войниците малко по-рано да стрелят? Тогава нямаше да се мъча повече.

– Много съжалявам, Елисавета, че съм заставен да увелича мъките ви. Вие сте помилвана, ала едновременно с това сте осъдена отсега нататък да носите маска, за да не може никой да ви познае.

Елисавета изпищя и падна на пода.

– Такива мъки само дяволите могат да измислят – извика тя. – Това е много повече, отколкото съм в състояние да изтърпя.

– Но нареждането трябва да бъде изпълнено. Този човек дойде с мене, за да извърши грозното дело.

Елисавета плачеше.

– Ще бъда скрита зад маска значи! – каза си тя. Волков се приближи до нея.

– Извинявайте, трябва да изпълня длъжността си. Клетва ме обвързва.

Той я повдигна, за да постави маската на лицето ѝ, но тя го отблъсна с думите:

– Искам още един път да погледам наоколо и да видя човешки лица. Ах, аз не можех и да помисля, че ще е толкова ужасно да ме покрийт с вечен мрак. Изпълнете длъжността си, майсторе! – рече след това.

Наведе глава и я опря на гърдите на Волков. Тихо, съвсем тихичко се спусна през лицето ѝ тъмната маска. След това се чуха тъпи звуци и маската се затвори. Елисавета се строполи на пода.

– А сега, Волков, никой не бива да узнае тази тайна – каза капитанът. – Като излезем от този затвор, трябва да забравим случилото се.

Капитанът даде знак на Волков да тръгват.

– Една минутка – каза Волков. – Аз искам тук, на това място, наградата, задето изпълних длъжността си. Отговорете на въпроса, който ще ви задам.

– Ах, да, вие се интересувате за съдбата на оня човек. Добре, питайте тогава.

– Какво стана с моя син Михаил? – попита той.

– Син ви Михаил ли? Това име ми е съвсем непознато.

– То не е Михаил Волков – прекъсна го ковачът. – Той не е мой роден син. Неговият баща, първият мъж на жена ми, се казваше...

– Кажете тогава истинското име на вашия син. Как му е името?

– Михаил Бакунин – отговори Волков. – Тъй се казва. Масковски посърна и отскочи назад. За да не падне, се улови за стената. Лицето му пребледня и като трепереше, каза:

– Михаил Бакунин е ваш син? Значи за този човек копнее вашето сърце?

– Да, това е той – каза ковачът почти тържествуващо. – Моят Михаил, Михаил, когото обичам безгранично, заради когото ме заточиха в Сибир, за когото бих умрял, ако с това мога да го спася. Той живее, той е жив – това ми говори вашето лице, вашата уплаха, когато споменах името му. Да, той е жив и от неговото име мнозина треперят.

Масковски улови двете ръце на стареца и го дръпна към себе си.

– Ако искате да се ползвате с добро име пред полицията, не говорете повече за вашия син – прошепна му той.

– Да не говоря за сина си Михаил? – попита простодушно ковачът. – Че защо?

– Защото Михаил е най-опасният враг на царя, от него царят най-много се е страхувал. Видни хора също се страхуват от него, защото е водач на едно дружество, което има за цел да премахне сегашното положение в Русия, като унищожи и изгори всичко.

– И върху праха да съградят по-добър свят! – извика в този миг

един женски глас.

Елисавета чу всичко и добави:

– Само гнилото и деморализираното иска да унищожи Михаил. Онова, що е добро, той пази. Той не е разбойник, а спасител и отмъстител на поробените!

Волков плачеше от радост.

– Михаиле! – извика той. – Значи ти удържа обещанието си. Ти се издигна над праха на днешните хора и си човек, който живее за народа. На драго сърце ще прекарам останалата малка част от живота си тук, в Сибир. За теб ще сложа побелялата си глава и на смъртната си постеля ще извикам: Слава на тебе, Михаиле, слава на тебе, Бакунин.

– Слава на тебе, Бакунин! – чу се изпод маската на Елисавета. – Да, старче, ти с право можеш да се гордееш със сина си. Милиони го благославят и милиони се надяват на него да ги избави от тиранията.

Сълзи течаха от очите на стареца. Той неспирно повтаряше:

– Слава на тебе, Бакунин. Слава на теб, велики сине.

XXIII. ШПИОНИНЪТ

Клариса Ягодкина лежеше в своя будоар и в ръцете си държеше една хубаво подвързана книга.

Не четеше. Погледът ѝ блуждаеше, а мислите ѝ бяха съвсем на друго място. Милионерката мислеше за човека, когото тъй много, тъй много обичаше.

Мислеше за Конрад Фелзингер.

Тя го видя на мястото, където обитават най-големите бедняци; видя го между първите, които се стараят да помагат на тези бедняци.

Отначало тя се влюби в неговото благородно и великодушно сърце. Неговото лице от ден на ден ѝ ставаше все по-симпатично и тя се убеждаваше, че ако стане негова жена, ще бъде напълно щастлива.

Един чуден призрак, влязъл в стаята ѝ, без да почука, я изтръгна от тези мисли.

Това беше човек, облечен във вехти дрехи.

Уплашена, Клариса се отдръпна.

– Защо се страхувате, девойко? – каза той. – Така ли трябва да поздравяваме роднините си?

Тези думи на непознатия Клариса можеше да приеме само като шега и затова му посочи с ръка вратата.

– Какво искате? Как можахте да влезете тук, без да съобщите предварително? Идете си и не ме карайте да повикам слугите.

Той се засмя подигравателно.

– Мила моя племеннице, ако повикате слугите, ще сбъркате, тъй като ще научите от мене за безчестието на баща си. Вие не трябва да се плашите, нищо зло не ще ви направя.

Клариса се засмя, тъй като го взе за побъркан, и му каза:

– На роднините си, разбира се, не бива да посочваме вратата; влезте и седнете.

Човекът се приближи, ала не искаше да седне; той наблюдаваше внимателно Клариса.

– Ти много приличаш на баща си, същи Ягодкин.

– Познавате ли баща ми? – прекъсна го Клариса.

– Как не ще познавам брата си? Наистина изтекоха много години на нищета, а той живееше в изобилие; но макар че е богат, съвестта му не е

спокойна, тъй като заради него аз станах просяк.

Клариса се отдръпна; ако и да смяташе, че има работа с побъркан човек, започна по-внимателно да слуша разказа му.

– Седнете. Преди малко вие казахте, че моят баща е ваш брат. Аз никога не съм чувала от него, че има брат. И как е било възможно баща ми да живее в изобилие и охолство, а вие да нямате хляб?

Комедиантът се засмя иронично.

– Това е чудна история – каза той, – която за нищо на света не трябва да ти разкажа. Ако ти я разправя, ти не би могла да спиш спокойно. Съвестта ще те изобличава. Ти би скъсала тези хубави дрехи, би захвърлила накита, който носиш, защото те ще изгорят мястото, до което се допират. Не ме гледай, като че съм някакъв луд. Аз говоря истината и всяка дума, която казах, мога да докажа.

– Като не искате да ми обясните нищо, защо дойдохте при мене?

– Защо съм дошъл ли? Ти ще ми се надсмееш, защото е глупаво. Аз се бях зарекъл никога да не престъпя прага на къщата на брата си, но както виждаш, дойдох в къщата му и за какво – за една изпокъсана, вехта картина – за портрета на майка ми.

Той покри лицето си с ръце и така стоя известно време.

Клариса не познаваше изкуството да се преструва, затова, дълбоко покъртена, се доближи до комедианта – защото такъв беше той – и му каза:

– Вие сте дошли тук, в тази къща, за да видите портрета на майка си?

– Това е най-голямото ми желание – каза комедиантът, като плачеше. – Толкова години отлетяха, откакто не съм виждал милите й черти. Надявам се, че само близката смърт ще ме избави от беднотията и патилата ми.

Клариса се замисли.

– Елате, аз ще ви заведа при портрета на майка ви – каза тя смело.

Комедиантът стана и я улови за ръката.

– Мило дете, как да ти благодаря за това? Аз не смея да дойда въпреки твоята готовност, защото ще имаш неприятности, ако ни видят двамата.

– Няма от какво да се страхуваме, майка ми и баща ми не са у дома, а слугите не ще кажат нищо. Вземете шапката си и елате с мен.

Комедиантът взе шапката си и тръгна подире й.

– В коя стая е портретът на майка ми? – запита той.

– В моята спалня. Поставих го над леглото си.

– Вашата стая не е ли на този етаж? – попита зачудено чичо й.

– Тя е на първия етаж, но прозорците й са към двора, а не към улицата. Елате и ще видите.

Момичето вървеше напред, а след нея – комедиантът, който се смееше лукаво. Преминаха дългия украсен коридор и се спряха пред една врата, украсена с дървени шарки.

– Ето ни – каза Клариса, като отваряше тихо вратата. Влязоха в стаята на Клариса, която бе богато украсена.

– Това е портретът – рече Клариса, като посочи с ръка един доста стар портрет на стената над леглото и.

Комедиантът погледна портрета и като коленичи, започна да се кръсти.

Клариса не желаше да го смуцава, затова излезе.

Щом се затвори вратата, той стана и демонично изражение се изписа на лицето му.

– Сам, сам! – каза той. – Сам в нейната стая. Сега бързо на работа, за да задоволя онзи, който ме изпрати тук.

Приблужи до вратата и като разбра, че няма никой наблизко, извади бяло меко вещество от джоба си и го мушна в дупката на бравата. Веществото прие формата на ключа, който постави в джоба си. Човекът се доближи след това до прозореца и започна да гледа навън.

– Обикновена стълба ще е достатъчна – каза си той. Покачи се на леглото, след това прегледа добре прозореца. Над леглото се намираше шнурът на звънеца. Комедиантът извади клещи от джоба си, преряза шнур и го залепи с восък.

– Такъв звънец е безполезен, щом някой дръпне единия край, ще се раздели на две, точно на мястото, където е залепен.

Той слезе полека от леглото. Времето беше изтекло, чуха се стъпките на Клариса. Клариса бързо влезе в стаята.

– Прощавайте, че ви прекъсвам молитвата, но баща ми и майка ми току-шо дойдоха.

Комедиантът потрепера.

Той в никакъв случай не искаше да се види с брата си; не желаше никой да разбере, че е бил в къщата му.

– Дошъл е брат ми – каза тихо той, – време е да си вървя. Канеше се да се приближи до вратата, но Клариса го задържа.

– По този път ще се срещнете с баща ми.

– Посочете ми тогава някой друг изход, защото, ако се срещнем, ще стане много лошо.

– Не, вие мислите зле за баща ми – каза тя, – ако той ви види в такова окаяно положение, ще ви помогне.

– Що казваш, момиче? – рече грубо той. – Между нас никога не може да има мир.

– Аз не ви пускам – каза смело Клариса, – и аз съм Ягодкина, чичо, и правя всичко, каквото искам.

– Глупости! Остави ме, иначе ще скоча през балкона. Той опита вратата на балкона, но тя бе заключена.

– Нали виждате, чичо, че не можете да излезете? Писано ви е да се срещнете и помирите с брата си.

Отвън се чу гласът на милионера и комедиантът като луд скочи към прозореца.

– Клариса, къде си? – извика баща ѝ. Вратата се отвори и бащата на Клариса влезе. Двамата братя останаха като вкаменени един срещу друг. Злоба и омраза се четеше по лицето на богаташа; той стисна юмруци и погледна странно комедианта.

Клариса се приближи до баща си и сложи ръка на рамото му. – Овладей се, тате. Помисли само, че той ти е брат.

– Престани, Клариса. Излез веднага оттук и ни остави сами.

– Не, аз няма да си отида. Дай ръка и ти, чичо, и се простете. – Тя дръпна баща си по-близо до брат му. – Погледнете този портрет, това е майка ви...

– Аз ти заповядвам да мълчиш, Клариса!

– Няма да мълча, ще говоря. Ако брат ти живееше при други условия, ако не беше беден, а богат като тебе, и ти беше сторил зло, тогава щях да ви оставя да се разправяте. Но сега виж колко е жалък, подай ръка и се помирете.

Комедиантът се засмя подигравателно.

– Не се старай, момичето ми. Твоят баща е глух за такива думи, ако ставаше дума за парички, той щеше да те послуша.

– Млъкни, клетнико. Не говори повече, заклевам се, че ще запла тиш скъпо за това.

Комедиантът се приближи до него.

– Не се заричай, защото твоите клетви не струват нищо. Ягодкин стана блед като платно.

Без да каже нищо, той улови момичето за ръка, отвори вратата и го накара насила да излезе, след което затвори вратата.

– Сега, братко Андрей, ще ми разправиш защо си дръзнал да дойдеш в къщата ми като крадец.

– Благодаря ти, братко Николай – каза комедиантът, – няма защо да се страхуваш. Няма да сторя зло на детето ти, не й казах дори, че си престъпил клетвата си.

– Ще те убия, нищожество! – кресна, побледнял от злоба, милионерът.

Комедиантът стоеше със скръстени ръце.

– Трябва да станеш и братоубиец – каза той. – Никой не ме видя, че съм в дома ти. Няма причина да се страхуваш, нали, брате Николай? Мамиш се много, дъщеря ти няма да мълчи, ако ме убиеш.

Ягодкин се разтрепера от злоба, но скоро се опомни и попита студено:

– Пари ти са нужни, нали? Добре, братко Андрей, намерил си ме в добро разположение, вземи тез 100 рубли и си купи по-хубави дрехи.

– Не говори така, ти знаеш, че не искам милостиня. Искам законно-то си наследство, което ми се пада и което ти ми отне.

– Какво има още да искаш от мене? Ако 100 рубли ти са малко, ще ти дам 300.

– Нещастнико, дай ми онова, което ми открадна, не искам милостиня! – извика комедиантът. – Искам да ми върнеш онова, което ми отне пред съда, и то като прибавиш голяма лихва. Ако не ми го върнеш, ще те удуша с ей тези ръце.

– Какво ще направиш, ако и тогава не ти дам нищо?

– Тогава от дома ти ще изчезне онова, което най-много обичаш – каза комедиантът.

– Моята дъщеря Клариса! – извика милионерът.

– Ти не си честен човек, щом издаваш кое е най-скъпото ти нещо на света – каза комедиантът. – Дъщеря ти е рядко добра и благородна.

– Не те разбирам – каза милионерът. – Само се досещам, че трябва по-добре да пазя дъщеря си. Послушай ме, братко, аз няма да те оставя да си тръгнеш с празни ръце. Не си въобразявай, че съм се уплашил от заканите ти, но като погледнах образа на майка ни, стори ми се, че тя ми каза: „Бъди милостив, Николай, и се помири с брата си.“

Комедиантът се изсмя подигравателно.

– Бъди искрен, братко, не се преструвай. Наистина ли желаеш да се помирим?

– Ще ти кажа истината. Ти мислиш, че аз имам милиони и че за мен милионите са нищо, така мисли и светът. Не бива да мислиш така.

Истина е, че съм богат, но целият ми капитал е вложен в големи предприятия, които не струват много сега, но които ще донесат

милиони след десетина години. Истина е също, че сега съм в затруднено положение, но при все това ще ти дам една добра сума. Предлагам ти пет хиляди рубли. И казвам пет хиляди с едничкото условие да заминеш за Америка и там да си получиш парите. Ти не си прост човек; с тези пари ще почнеш търговия и ще станеш богат.

– Искаш да ме заслепиш с тази незначителна сума? Не, братко Николай, когато бях артист, ти по-добре пресмяташе от мен. А сега искам да ти покажа, че аз съм по-добър от тебе, велики милионере!

Милионерът искаше да се отдръпне, но брат му го настигна и каза:

– Нали е истина, че ти дадох 100 000 рубли и ти ми ги открадна? Ние сме сами, не се плаши, кажи истината. За 40 години тези пари се увеличиха четири пъти само от лихвите. Значи ще ми изплатиш 300 000 рубли, щом искаш да замина и да се отървеш от мене.

– Махни се оттук, ти си луд! – викна милионерът и се улови за гърдите.

И двамата се хванаха за гушите.

Викаха колкото можаха и всеки се стремеше да удуши противника си.

Изведнъж милионерът се спъна и падна на леглото на дъщеря си.

– Куче, клетвопрестъпник! – викаше комедиантът. – Ще видим сега кой ще падне, ти или аз.

Стисна го за врата и започна здравата да го души. Милионерът мислеше, че е изгубен, затова се развика с цяло гърло.

– Колкото щеш викай, братко. Помощта ще дойде късно.

– Всемогъщи Боже! Брат брата да души! Помощ, господин бароне! Елате, помогнете! Спасете баща ми! Бог ви изпраща тука в това време!

Чуха се стъпки и след малко влезе барон Бронт.

– Там – каза Клариса, – там, господин бароне, отървете жертвата.

Баронът почти тичаше: той стигна до леглото, хвана убиеца и изтръгна жертвата от ръцете му.

– Да повикам ли слугите? – попита Клариса, разтреперана от това, което видя.

– Не ги викайте, госпожице, те не трябва да научат за този срам.

Той се обърна към комедианта:

– Идете си и друг път не престъпвайте прага на тази къща. Комедиантът си тръгна, без да каже дума.

Баронът му направи знак да побърза и докато Клариса се мъчеше да помогне на баща си, той излезе вън и каза тихо на комедианта:

– Човекът, който ви е изпратил тук, ви чака на уреченото място.

Комедиантът го погледна с изпитателен поглед и каза:

– Ако това е истина, то кажете и името му.

– Михаил Бакунин – отговори баронът. Комедиантът побърза да излезе на улицата.

– Благодаря Богу, че на баща ми му няма нищо – каза Клариса, като видя, че започва да идва на себе си.

Милионерът стана.

– Отиде ли си? – попита, като трепереше цял.

– Отиде си и никога няма да се върне – каза Клариса. – Трябва да благодарите на барон Бронт, че те спаси.

– Той тук ли е?

Баронът се приближи и започна да го успокоява.

– Аз не чух нищо. Радвам се, че можах да ви избавя от този нищожен човек.

Лицето на Ягодкин светна, като разбра, че баронът и дъщеря му не бяха чули нищо. Той се успокои. Засмя се и подаде ръка на барона.

– Искам да изкажа благодарността си, задето ми спасихте живота. Не обичам да бъда длъжник. Кажете какво желаете и аз ви се заклевам, че ще го изпълня.

– Не се заклевайте, защото няма да можете да го изпълните.

– Казвам ви още веднъж, че ще удържа на думата си.

– Дори да става въпрос за най-скъпото нещо на света – каза барон Бронт, – ако поискам ръката на госпожица дъщеря ви, пак ли няма да ми откажете.

Клариса затрепера.

– Надявам се, че дъщеря ми ще ми помогне да изпълня обещанието.

– Не, татко, аз не мога да изпълня молбата на барона. Ти добре знаеш, че обичам друго.

Ягодкин се разсърди.

– Не слушайте това, което казва дъщеря ми; не е сериозно. Вие знаете, че в такъв важен момент думата има бащата.

– Аз ви казах, господин бароне, цялата истина, тъй като сама мога да разполагам със съдбата си. Зная, че всяка жена би била щастлива да получи такова предложение, но се надявам, че вие не бихте я взели, ако обича друго. Клариса закри лицето си и заплака.

– И дума не може да става да ви карам насила. Аз много ви обичам и вярвам, че ще станете моя. Вашето признание ме прави нещастен. Всяка мисъл да ви насилвам ще стои далеч от мене.

– Много те обичам, но да ти е ясно, че трябва да ме слушаш. Аз

искам това – каза Ягодкин. – Дадох честната си дума на барона и ти трябва да ми помогнеш да я изпълня.

– Много ми е мъчно, татко, но ще ти кажа, че не трябваше да даваш дума, щом не си сигурен, че ще можеш да я удържиш. Предпочитам да умра, но няма да изневеря на любовта си.

– Това ли е последната ти дума? – попита Ягодкин.

– Да, татко – каза тя и заплака. – Съжали ме и не ме измъчвай, друго не мога да ти кажа.

Тя коленичи разплакана.

На Ягодкин стана мъчно, че тя целуваше краката му.

– Успокой се, детето ми, аз те обичам толкова много, че не мога да те принудя. Успокой се, аз няма да пожертвувам любовта ти заради този човек, който е пред нас. Вие виждате сам, господин бароне, че не мога да откажа на дъщеря си.

– Разбирам всичко, господин Ягодкин – каза баронът. – Истината ви казвам, много ми харесва откровеността на дъщеря ви, въпреки че ми е тежко.

Той улови ръката на Клариса, целуна я и излезе.

– Ти отказваш на този благороден човек? Нека бъде както искаш. Тогава ще ти докажа моята любов към теб. Кажи ми къде мога да видя човека, който е успял да завладее сърцето ти? Искам да го опозная добре и ако наистина е достоен да ми стане зет, тогава всички ще се веселим.

– Как да ти благодаря, татко! Потърси Конрад Фелзингер и се помъчи да го опознаеш. Тогава ще разбереш, че той е най-добрият и най-благородният човек на света. Моля ти се, татко, бъди предпазлив и повече не предлагай дъщеря си като някоя дреха!

Ягодкин се стараше да се усмихне.

– Съвсем друго очаквах; мислех си, че моят зет ще бъде някой княз, а ето че сега трябва сам да го диря между бедняците. Трябва като някой дипломат да го доведе при дъщеря си, която е наследница на няколко милиона. Ти ми каза, че е учител, добре, тогава можем да го въведем в дома ни като учител по немски език.

– Прекрасно, татко – каза девойката, – искам да те целуна за това.

Тя го прегърна и целуна по лицето. Ягодкин я помилва по косата и страните.

– Чудно нещо, противопоставял съм се на държавници и на самия владетел, а в ръцете на това момиче омекнах като восък.

Тъй е: всеки има в света нещо, което му е най-скъпо. И най-

могъщите често се покоряват пред децата си. Барон Бронт побърза да си отиде вкъщи. Като влезе в салона, един глас му каза:

– Е, най-после дойдохте, господин барон. От половин час ви очаквам.

Баронът подаде ръка.

– Нося ви важни новини, но за това по-късно. Разрешете ми – най-напред да съблека палтото си.

Той позвъни и подаде палтото и шапката си на влезлия слуга.

– Днес доведох работата до край и зная, че съм на чисто.

– Поискахте ли Клариса?

Баронът му разказа всичко, дори и онова, което се бе случило с брата на милионера.

– Значи тя ви отказа? – попита Бакунин.

– Тъй е, отказа ми, и то така решително, сякаш е на тридесет години, а не на седемнадесет.

– Във всеки случай тя е изгубена – каза Бакунин. – Ще трябва да я пожертвуваме само за да отмъстим на баща й.

– Какво? Вие искате да убием Клариса заради баща й!

– Не, това не. Ала Клариса трябва да бъде заменена с някоя друга, да бъде отстранена от баща си. Тя е неговият ангел-пазител.

– Не ви разбирам, Бакунин!

– Добре, ще ви обясня.

Той се приближи до една кошничка с цветя и взе две еднакви рози.

– Погледнете тези рози, бароне. Нали не можете да ги различите? Имат еднакъв цвят и еднаква миризма.

– Наистина чудна игра на природата.

– Същото е, видите ли, и с хората – добави Бакунин. – Както тези две рози са еднакви, така природата е създала и две еднакви девойки – и двете хубави, красиви, човек не може да ги различи. Клариса е едната от тях.

– А другата? – запита учудено баронът. – Къде е?

– Това е моя тайна – мило отвърна Бакунин – и аз реших да използвам тази игра на природата.

Приблужи се до барона и му пошепна:

– Клариса ще изчезне, а на нейно място ще се появи друга, която и самият баща на Клариса ще вземе за своя дъщеря. След това Николай Ягодкин ще бъде и осрамен.

– Мислите ли, че ще успеете, Бакунин? Мислите ли, че и майката няма да познае дъщеря си?

– Има основания да се страхуваме от майка й. Но за щастие тя след няколко дни ще отпътува за Париж и ще остане там половин година.

Барон Бронт искаше да зададе още един въпрос, нов този миг слугата потропа и влезе.

– Една гърбава жена отдавна стои вън и очаква барона. Днес вече три пъти идва и иска непременно да говори с господин барона. Ето я!

– Извинете, господа, може би видът ми е твърде безобразен, ала става въпрос за живота на един човек.

Баронът и Бакунин веднага познаха Петровна, но тя не ги позна, защото бяха маскирани.

– Спасете го, господа, спасете го, ако е възможно.

– Успокойте се, госпожице, и по-разбрано ни обяснете кого трябва да спасим и защо именно нас викате – каза Бакунин.

– Слушайте, господа, в тази къща вчера влезе една госпожица и остана дълго време тук. Когато излезе навън, срещна я един младеж, който имал право да я пита какво дири по това време тук.

Барон Бронт започна да трепери.

– А какво отговори госпожицата!

– Нищо не можа да му отговори. Вместо това тя се разплака и се затича към Нева, а той тръгна след нея. О, Боже, те не се върнаха вече у дома си. Само света Богородица знае какво е станало с тях.

– Този момък се нарича Конрад Фелзингер – рече Бакунин. Той се досети за какво става дума.

– Вие трябва да се притечете на помощ, господа. Злото иде от тази къща.

Бакунин строго наблюдаваше барон Бронт.

– Казвате, че отишли към брега на Нева? Аз съм с вас; тръгвайте да спасим, каквото може да се спаси.

Двамата излязоха.

Барон Бронт клюмна съвсем.

– Ужасно! – каза той. – Само аз вкарах Елена в гроба!

Зората се сипваше.

На брега на Нева – там, където Елена подири смъртта си, неколци души чупеха леда, за да я подирят с мрежа.

Чу се изненадан писък, защото разбраха, че се е хванало нещо в мрежата. Не след дълго извадиха замръзналото и сковано тяло на Елена.

Конрад погледна мъртвото вкочанявало тяло на своята любима – най-скъпото същество на света.

Дълго той стоя неподвижен, вперил поглед във вдървения труп.

– Сбогом, Елено, сбогом! – шепнеше си той тихичко. – Бог е милостив към тебе. Аз от цялото си сърце ти прощавам.

Рибарите стояха настрана и молеха Бога да се смили над грешницата.

Изведнъж някой сложи ръка на рамото на Конрад и му рече:

– Не падай духом, Конраде. Човек трябва да понася и най-тежките удари на съдбата, а не да пада духом.

Като се обърна, Конрад видя Бакунин и с плач се хвърли към него.

– Обичах я, обожавах я! – каза той. – Най-голямото ми желание е, ако мога да легна и аз мъртъв до нея и да сложа край на всички тегла.

– Не говорете така, Конрад. Да се убиете заради една жена, която изневери! Това би било лудост и малодушие!

– Как ще живея без нея, не мога да я...

– Тъй, тъй, за една невярна жена да се убиете. Оставете. Вие сте цяло дете, Конраде.

По даден от Бакунин знак рибарите вдигнаха трупа ѝ го отнесоха в стаята на Петровна.

На другия ден оттам изнесоха ковчега и тръгнаха към гробищата. Петровна старателно бе украсила ковчега.

Фелзингер не продума нито думица, отдели се в един ъгъл на стаята и плачеше като дете.

След ковчега вървяха само Петровна, Фелзингер и Бакунин.

На края на гробищата бяха изкопали една дупка, в която спуснаха Елена. Фелзингер прочете „отче наш“ и след това гробът завинаги се затвори.

Петровна бързаше да се върне вкъщи, защото не искаше задълго да остави Владимир самичък, а другите двама бавно вървяха по отрупания със сняг път.

Фелзингер не продума нито думица. Изглеждаше, че се движи машинално, а мислите му сякаш бяха останали на гробищата.

Бакунин сложи неочаквано ръката си на рамото на младежа и каза:

– Не така, приятелю! Аз също бях лудо влюбен, ала какво излезе накрая от тази любов? Любимата ми един ден ми изневери. Заради нея изгубих имота си и най-последно ме тикнаха в затвора. Такива са жените. Човек никога не може да ги разбере. Затова кураж, приятелю!

В знак на благодарност Конрад стисна сърдечно ръката на приятеля си и след малко двамата изчезнаха зад ъгъла на една къща.

XXIV. СМЪКНАТИЯТ ОТ БЕСИЛКАТА

Държанката на Николин – Марушка – искаше да влезе при Николин заедно с Бояновски, който, както читателите знаят, се представи за доктор. Но Бояновски решително я отклони, като каза, че основно трябва да прегледа болния, поради което не е удобно да присъства жена.

Въпреки желанието си, Марушка трябваше да остане отвън; това ѝ подсказа и малкото останал у нея срам.

Бояновски влезе в стаята и видя смъртния си враг да лежи на едно ниско легло.

Можеше да тържествува, като видя здравословното състояние на най-непримиримия си враг.

Болестта тъй го бе съсипала, че той приличаше на същински скелет.

Бояновски вдигна голямата яка на шинела си, за да не може Николин да го познае.

– Ти ли си изкусният лекар, за когото са ми говорили? – попита толкова тихо болният, че едва можеше да се чуе.

– Да, аз съм – каза с престорен глас Бояновски.

– И живееш като заточеник в това скромно село?

– Тук съм по дипломатически причини – каза подигравателно Бояновски.

– Но сигурно копнееш за свобода?

– Денят, в който ще бъда освободен, ще бъде за мен празник за цял живот.

– Този ден приближава – прибързано рече Николин. – Кълна ти се, че ако ми възвърнеш здравето, аз ще те снабдя с позволение за връщане в Европа.

– Дайте да видя пулса ви – рече Бояновски и хвана ръката на болния. – Значи ми се заклевате, че ако ви излекувам, ще ми възвърнете свободата.

Очите на Николин необикновено заблестяха.

– Заклевам ви се в името на Бога – рече той. Бояновски се изсмя.

– Тогава предпочитам да остана вечно в Сибир като заточеник – заяви той на Николин, след като приближи до него, – защото ти, драги, ще умреш още преди стрелката на часовника да измине веднъж пътя си.

Николин започна да трепери от студ.

– Върви по дяволите, ти, пророк на нещастieto! – възкликна той. –

Не искам да умра, не искам да умра! Охо, ще видим кой е по-силен – аз или смъртта.

– Смъртта е по-силна – каза Бояновски, – защото тя има и помагач.

Желаеш ли да го видиш?

– Кого? – попита Николин със страх. – Смъртта или помагача?

– Помагача. Погледни ме, клетнико, ако искаш да го видиш. Яката на шинела се смъкна и пред него се появи лицето на Бояновски.

Николин падна в леглото и с мършавите си ръце заскуба косата си.

– Ти си дошъл да ме убиеш? – каза той. – Ти искаш да ме убиеш, нещастнико?

Бояновски хладно се изсмя.

– Да те убия или да те удуша, както щеш. Ужасът, който се изписа на лицето ти, страхът, от който трепериш, ми показват, че съвестта сама ти говори какво трябва да очакваш от мене. Дошъл е часът на разплата-та, Николин. Аз не стоя вече пред тебе като твой подчинен, нито съм окован във вериги. Погледни, ръцете ми са свободни поне толкова, че да мога да те удуша с тях. По-скоро се моли на Бога, защото ти остават броени минути живот.

Бояновски каза всичко това тихо и разбрано, след което се надвеси над леглото и додаде:

– Слушай, ако викаш за помощ, виждаш ли тези ръце? С тях ще уд-рям по главата и тогава ти сам ще станеш причина за смъртта си.

Николин умолително склочи ръце.

Лицето му бе бледо като стена, а от челото му капеше студена пот, което предричаше, че смъртта приближава.

– Остави ме да живея, Бояновски. Недей става убиец, защото душа-та ти никога няма да има спокойствие.

Не бери грижа за моето душевно спокойствие – каза Бояновски, – но помисли за твоя живот. Ти си убивал стотици пъти, клетнико, и най-безбожно си мъчил жертвите си само за да удовлетвориш животинския си инстинкт. Недей ме гледа така уплашено, а си спомни за миналото си. Дълбините на рудниците се отварят и се показват стотиците хора, които ти навеки си затворил там. Кръв тече по лицата им, тежки вериги се влачат след тях, а жалбите им изпълват пространството. Към теб, Николин, са отправени тези клетви. Тези хора ти бяха предадени от правителство-то, за да ги пазиш в рудниците, но ти превърна техните тъмници в клетки, а хората, които са имали същите права, каквито имаш и ти, превърна в животни, чиито страдания ти доставяха наслада. Само Нерон си е уст-ройвал такива наслади. Но дойде часът да разчистим сметките си,

Николин!

Николин се опитваше да се надигне в леглото, но не можеше, защото цялото му тяло трепереше. Погледът му беше насочен към отмъстителя.

– Дяволи! – извика той и пяна започна да излиза от устата му. – Ха, ха, ха, те се смеят! Дяволи, огън, пламъци, огън, ад... Те ме заобикалят... Стойте... назад... аз съм капитан Николин. Не се смейте... Аз... аз... ах... огън, пламъци, на помощ, горя!...

Бояновски го сложи отново на леглото и за да не вика, запуши устата му с покривката.

– Повече не трябва да протакам – каза той, – защото ще ме издаде. Умри, нещастнико, умри, страхливецо, убиецо, сибирски звяр!

Бояновски искаше да го удуши с покривката, но не сполучи.

Страхът от смъртта даде сили на болния.

Той се изтръгна от ръцете на Бояновски.

Бояновски цял пламна. Той разбра, че е крайно време да привърши своето дело, защото Николин ще го издаде.

Той вдигна ръка да го удари по главата.

Още една секунда само и Николин щеше да свърши.

Тъкмо в този миг обаче някой го хвана за ръката и го повлече назад.

– Убиец! – извика женски глас. – Убиец! Ще се каеш за това!

Бояновски се изтръгна; един глас му казваше, че е загубен. Когато се обърна, видя, че стаята е пълна с хора. Марушка, която стоеше до леглото, изкрещя:

– Капитанът умира! Хора, помогнете!

След това се нахвърли върху Бояновски. Счочи като тигрица и го стисна за шията.

– Убиец – извика тя. – Ако той умре, и ти няма да живееш. Аз ще те удуша.

Бояновски се мъчеше да се отърве от тази жена, но не успя, тя го държеше здраво като с клещи.

Той усети, че кръвта нахлу в главата му, че дишането му спира.

Селяните се забавляваха, като гледаха тази сцена – една жена се бореше с един силен мъж.

Бояновски събра сили още веднъж и се помъчи да се освободи, обаче по-скоро можеше желязо да счупи, отколкото да се освободиш от ноктите на тази разярена жена.

Пред очите му притъмня, краката му отмаляха и той падна заедно с

Марушка на земята.

Последната му мисъл бе за Наталия.

Това бе страшна картина: Бояновски лежеше на пода, а Марушка се забавляваше да удря, да души, да дращи този обезоръжен човек, като викаше непрекъснато:

– Ето ти бягство от рудниците!

Тя го удряше, без да спре, по устата, докато потече кръв.

– Ето ти, убице, това е за предателството ти! – Тя забиваше нокти в тялото му.

Селяните видяха, че тя може да го убие и я дръпнаха назад.

– Какво искате? Искате убиецът да остане ненаказан? Вие, сибирски голтаци, се страхувате от нашето отмъщение! Ха, ха, ха, не ме гледайте така безсрамно! Аз знам какво си мислите и ако ви пуснат, ще освободите всички затворници! Само да заведе Николин жив в Петербург, той ще ви научи. Той ще разкаже всичко на министъра на полицията и тогава ще си получите наказанието.

Селяните знаеха добре, че ако не послушат любовницата на капитана, злото няма да им се размине.

Един доста възрастен човек се приближи до Марушка и като ѝ целуна полата, каза:

– Защо се сърдите, Марушке? Не бива да се ядосвате, от това ще се сбръчка лицето ви. Вие само кажете какво да правим и ние ще го изпълним.

– Всичко ще забравим, ако ме послушате. Какво ще кажете, ако за идущата година ви намалим данъка?

Чуха се радостни викове. Всички се приближиха до Марушка и един по един целунаха полата ѝ.

– Спрете! – каза тя. – Сега имаме друга работа. – И като посочи лежащия безчувствен Бояновски, каза: – Вържете го здраво за ръцете и краката, така че да не може да се развърже.

След малко Бояновски бе вързан здраво. От силните болки той дойде на себе си.

Като отвори очи, този смел човек не се оплака. Марушка го ритна с крак в слабините, но той не трепна.

– Имали в това село затвор, не, нещо по-лошо от затвор под земята?

Селяните се спогледаха въпросително:

– Ние нямаме затвор, но все ще намерим подслон за това куче.

Спомням си за една клетка, в която пазехме мечка.

– Каква е тя? – попита Марушка.

– Селският капитан бе уловил миналата година една мечка, не я уби, защото животното го развличаше, а я затвори в тази клетка. Един ден я намериха умряла. Според доктор Белон тя е умряла от липса на достатъчно въздух.

Марушка се усмихна доволно.

– Затворете го тогава в тази клетка! – каза тя. – Занесете го при вашия капитан и му кажете, че го моля да затвори това куче в мечешката клетка до ново разпореждане.

Вдигнаха Бояновски и го отнесоха.

Той се опита да се спаси и тъй като Марушка вече я нямаше, реши да помоли тези хора.

– Една дума само – каза бързо той, – чуйте последното желание на един нещастник.

Те продължиха пътя си, като се изсмяха грубо.

– Ако ме послушате, всеки от вас може да получи по 100 рубли.

– Говорете тогава – каза един от тях, – но накратко.

– Селяни! Аз зная, че вие не искате да ме вържете, но сте принудени да сторите това. Вие всички ненавиждате вашите мъчители, но не можете да се отървете от тях; имате нужда от водач. Такъв човек аз бях в Петербург, затова ме хванаха и ме закараха в Сибир. За нещастие попаднах в ноктите на Николин. Той така нечовешки се отнасяше с мене, а също и с другарите ми, че аз исках да му отмъстя. Не съм обикновен убиец, а държавният съветник Бояновски и ще възнаградя добре ония, които ми помогнат.

– Що искате от нас? – попита един.

– Ако ме пуснете, ще дам на всекиго по една полица за 100 рубли.

Преди още да завърши Бояновски, друг го прекъсна.

– После ще ни изгорят къщите, няма да ни подмамиш със сто рубли, защото отмъщението на Николина ще ни струва десет пъти по-скъпо.

Той даде знак на другарите си да тръгнат.

Оставиха Бояновски пред стълбите на доста хубава къща, а един от тях влезе вътре, след малко се върна, като водеше някакъв добре облечен човек.

Този бе околийският началник.

– Моето село ли избра, клетнико, за мръсните си дела? Знаеш ли, че ако капитан Николин се оплаче в Петербург, ще ми хвъркне службата?

Той ритна с крак Бояновски.

– Куче такова, преди да те затвора в клетката, ще ти ударя един

хубав бой.

И го стори. Удържа дадената дума. Даде заповед на няколко стражари да го съборят на земята и да го бият с камшиците. Биха го, докато бликна кръв.

– Или днес ще умре под ударите на камшиците, или утре – на бесилката.

– Не е все същото, това куче трябва да умре на бесилката. Това каза Марушка, която бе дошла да узнае дали е докаран нещастникът.

Капитанът даде знак да прекратят побоя, приближи се до Марушка и попита за здравето на Николин.

– Той дойде на себе си – радостно извика тя. – Няма да умре.

– Той няма да умре! – каза капитанът. – Каква голяма радост за Русия! Един такъв велик човек ще остане жив!

– Няма да забравим думите ви – каза Марушка. – Сега нека видим какво да направим с онзи нещастник.

– Ако искате, още утре ще го окачим на бесилката. Както знаете, в Петербург такива работи се отлагат, но тук, в Сибир, стават бързо.

– Сторете това, което е най-добро – каза Марушка.

– Ще присъства ли капитан Николин на обесването? – попита капитанът.

– Едва ли. Николин е много слаб, затова ще побързам да го закарам в Петербург, там ще го лекувам по-добре.

– Нека Богородица да му помага! – рече капитанът. Той се обърна към подчинените си и нареди:

– Хвърлете това куче в клетката.

Те вдигнаха Бояновски, който, макар че чувствуваше страшни болки, не бе изгубил съзнание, и го хвърлиха в клетката.

Клетката бе голяма, колкото да се изправи един човек в нея. Тя бе оградена с големи железни прътове.

След като селяните си тръгнаха, Бояновски лежеше и гледаше пред себе си.

Едва сега можеше да размисли върху случилото се.

Преди един час надежда изпълваше душата му, вярваше, че ще може да се спаси. Мислеше, като отиде в Петербург, да продаде имотите си, да се оттегли в някой затънтен край и... да вземе със себе си и Наталия. Той искаше да ѝ бъде като истински брат.

Бояновски не се съмняваше, че се намира на крачка от смъртта.

Сибирският звяр не знае що е съжаление.

Бояновски бе сигурен, че на следващия ден трябва да умре.

Смущаваше го мисълта за Наталия. Какво ли щеше да стане с нея? Той предварително знаеше какво ще сполети нея и нейната красота.

Този железен човек се наведе да хване железните пръчки, за да ги счупи и да излезе.

– Наталия! – викаше през плач. – Не оставай без мене на тази земя, не оставай без мене. По-добре умри, докато не са те унищожили – тебе, свежото цвете.

Той прекара цялата нощ, без да мигне. Денят вече приближаваше. Снегът престана да вали и слънцето се показа на изток.

– Моят последен ден! – каза си Бояновски. – Още тази вечер гарваните ще грачат около трупа ми.

Щом съмна, всички жители побързаха да отидат да видят човека в клетката. Вратата на полицейската градина беше отворена и всеки можеше да влезе.

Мъжете го мушкаха с тоягите си, а децата му хвърляха горящи сламки.

Още малко и Бояновски щеше да полудее.

Хора, и то разумни, постъпваха с него като с някакво животно. Бояновски сподавяше гнева си, иначе сам щеше да си причини още по-голямо зло.

На обяд толкова много хора се бяха насъбрани около клетката, че капитанът беше принуден да ги разгони, за да може да мине.

– Внимавайте да не нараните тежко това нищожество, защото, ако умре, тази вечер няма да имате удоволствието да го видите обесен – каза им той.

Бояновски разбра вече какво го очаква.

Значи щеше да свърши на бесилката.

Каква позорна смърт за един дворянин! Той легна безчувствен в клетката. Когато се събуди, чу, че някой говори наблизко.

Не говореше, както другите; в думите проникваше съжаление.

– Жалко, че трябва да умре.

Значи имаше някой, който скърбеше за него. Бояновски се огледа и забеляза една интересна фигура. Това бе красива горда жена, облечена по-добре от другите.

Изглежда, че принадлежеше към някое от видните семейства в селото, тъй като никой не я осъди за казаното. Капитанът се приближи до нея и подаде ръка.

– Значи тука е красивата и богата вдовица Симонова? Изглежда; че тя е решила да дойде да види убицеца. Харесва ли ви този клетник?

– Очите му го издават, че е убиец – каза вдовицата.

– Нали е голям вагабонтин?

– По-голям не съм виждала – заяви вдовицата.

– Не изпускайте случая да дойдете довечера на обесването му. Това ще бъде чудесна картина, госпожо Симонова.

– Ако не умре преди това.

– Да пази Господ – каза капитанът, който бе се изправил до Марушка. – Простите селяни няма да посмеят да го убият, аз ще ги пропъдя.

Симонова се засмя.

Ако капитанът бе забелязал тази усмивка, той нямаше да прогони селяните.

Като чу тези думи, Бояновски въздъхна дълбоко.

– Значи онова, което чух, беше чисто въображение!

Той се молеше по-скоро да се мръкне, за да се избави от мъките си.

Нощта най-после настъпи.

Никой не е очаквал толкова силно своята смърт, както Бояновски.

Внезапно се чуха стъпки.

– Те идват, ето ги – каза си Бояновски.

Той млъкна. Учуди се, като видя доктор Белон, но това го и зарадва много.

– Доктор Белон, това сте вие? – обади се той.

– За Бога, моля ви, не произнасяйте името ми. Той подаде ръка на приятеля си през решетката.

– Дойдох да се простя с вас, бедни човече – каза тихо Белон, – да се простя завинаги, тъй като не знаете що ви очаква!

– Всичко знам – отвърна Бояновски. – Щом се пукне зората, ще бъда обесен. Ах, приятелю, вие наистина сте верен приятел – аз не роптая против съдбата си, но ме мъчи мисълта за Наталия. Не зная какво ще стане с нея.

– Заклевам се, че аз няма да я оставя.

– Но как е тя? По-добре ли е?

– Още има треска и не е на себе си, но това е голямо щастие за нея, защото ако ви види така, ще умре. Тя бълнува и постоянно произнася вашето име.

– Пригответе се, докато не са дошли палачите ви. Бояновски се изправи и избърса сълзите си.

– Нека да дойдат, аз съм готов да умра.

– Ако действително сте готов, имам нещо, което може да ви спаси от бесилката.

Като каза това, той извади едно шишенце, пълно с тъмнозелена течност, и го подаде на Бояновски.

– Ако имате смелост, приятелю, да умрете един час по-скоро, изпейте тази течност. Това е отрова, която действува бързо и тогава тези безчовечни същества не ще могат да се наслаждават на вашата смърт.

– Отрова! – възкликна Бояновски, обзет от ужас. – Признавам, че нямам смелост, приятелю, като някое псе. Но вие имате право, защото в такъв случай няма да ме видят как се мъча и боря на бесилката със смъртта.

Докторът отвори шишенцето и го поднесе на Бояновски. Бояновски го взе, поднесе го към устата си, но веднага отдръпна ръка и падна на земята.

– Какво правите, приятелю? Нямам друго шишенце.

– Нека да ме обесят. Не желая да ставам самоубиец. Искам с чиста душа да застана пред Всевишния.

– Тогава Бог да ви е на помощ, аз не мога да ви помогна – каза докторът.

Той поиска да се отдалечи, но Бояновски го спря.

– Искам да ви помоля за нещо, но не отблъсквайте молбата ми. Моля ви да присъствувате, когато ме окачат на бесилката, защото ще зная, че в минутата на последното ми издихание ще отправите към небето една молитва и за мене.

– Давам ви обещание.

– Благодаря ви за това, а сега и една друга молба: щом си помисля за смъртта и един вътрешен глас ми казва, че ще ме закопаят полумъртъв в гроба. Затова ви моля, след като ме обесят и всички се разотидат, да дойдете и да разрежете вените ми; когато видите, че от тях излиза вода вместо кръв, вървете си.

– Това е ужасно, но и за него ви давам обещание.

– Сбогом тогава. Хиляди пъти ви благодаря, добри човече. Нека Бог ви награди за това, което ще направите за Наталия.

За да крие сълзите си, докторът се обърна и след това се отдалечи.

Когато се пукна зората, в къщата на капитана всички вече се бяха събудили.

Бояновски знаеше, че смъртта му приближава И наистина палачите му идваха.

Една кола с няколко души влезе в двора и приближи до клетката, от която извадиха Бояновски.

Развързаха въжетата и му поднесоха шише ракия, но той го

отблъсна и се качи на колата. До него седна селският свещеник и зачете молитви. Бояновски не обръщаше никакво внимание нито на брътвежа на свещеника, нито на цялото село, което бе тръгнало след колата; погледът му бе насочен към къщата на доктор Белон.

Това тъжно шествие продължаваше да се движи и спря на един хълм, където се виждаше бесилката, покрита със сняг. До бесилката стояха двама души, в чиито очи се четеше жажда за кръв.

Щом свалиха Бояновски от колата, една жена дойде при него.

– Капитан Николин ти праща това – каза тя и му удари една плесница. Това бе Марушка.

От всички мъки, които бе изтърпял, най-много го заболя от тази плесница.

Той сви пестници, из гърдите му се изтръгна рев, какъвто издават кръвожадните животни, когато нападат жертвата си, и се спусна върху тази жена, но тя, защитена от стоящите до бесилката, успя да избяга.

– Заведете го на бесилката, но преди това го набийте с камшиците.

Камшиците започнаха да играят по гърба на Бояновски, който, за да ги избегне, изтича до бесилката.

Свещеникът се приближи до него, но Бояновски го отблъсна. Той коленичи и с вдигнати нагоре ръце сам се помоли Богу.

По време на молитвата погледът му диреше доктор Белон, за да се увери, че е тук. Той стоеше на една малка височинка зад тълпата и се молеше. Но не бе сам – до него се виждаше една жена. В нейно лице Бояновски позна Симонова.

Но ето че тя приближи до него. Той продължаваше молитвата си, но въпреки това я чу да пита капитана:

– Сложихте ли кръста на шията му? Капитанът кимна отрицателно и се усмихна.

– Не е необходимо един престъпник да го отнесе в гроба, той не ще бъде опростен и горе, тъй като много грехове е сторил на земята.

Симонова рече сериозно:

– Не бива да разсъждавате така, господин капитан. Никой мъртвец не може да се погребее без кръст. Ако не направим това, ние самите съгрешаваме. Нали ще ми разрешите, господин капитан, да сторя онова, което вие пропуснахте?

Тя разкопча дрехата си и свали кръста, който носеше на шията си.

– Това е една семейна реликва – каза тя на полицейския, като му показа кръста. – Моята свекърва го е носила само в празник; на драго сърце ще го дам на този клетник, само Бог да ми прости греховете.

Разрешете ми да сложа кръста на врата му.

– Не бих могъл да откажа на такава красива жена като вас – галантно рече капитанът и даде знак.

Палачът се приближи до Бояновски, скъса дрехата му около врата.

Заповяда му да се изкачи по стълбата. Преди да стори това, вдолицата Симонова се приближи до него, постави кръста на шията му и му пошепна:

– Когато сложат въжето около врата ти, стисни кръста и не се отчайвай. Нека Бог ти помогне.

Каза това и се отдалечи, като го гледаше със съжаление.

Бояновски почувствува в сърцето си някаква топлина. Присъствие то на тази жена го разстрои, тъй като за него нямаше надежда за живот.

– Вдигнете по-скоро това животно – каза Марушка, която вече нямаше търпение.

Един от палачите го повлече по стълбата и сложи халката на врата му.

Някой дръпна малкото сандъче под краката му. Тялото на Бояновски увисна и остана във въздуха между земята и небето.

Всички паднаха на колене и започнаха да се молят.

Трупът на обесения се мятеше ту наляво, ту надясно; очите му бяха изскочили от орбитите, потрепера още веднъж и след това се усмири. Бояновски беше мъртъв.

Селяните изпяха една погребална песен и започнаха да си отиват. Зловещо звучеше тази песен в снежната пустиня.

Изгрялото утринно слънце се скри зад тъмните облаци. Започна да вали сняг на големи парцали.

Капитанът и Белон си отидоха – с тази разлика обаче, че Белон скърбеше за загубата на приятеля си. В лицето на Бояновски той бе изгубил истински брат.

Скоро мястото, където висеше тялото на Бояновски, опустя. Само врани летяха във въздуха и се събираха около мъртвия Бояновски.

Защо ли и птиците не са без сърца като хората?!

Те го наобиколиха и се канеха да започнат да го кълват.

Изведнъж като подплашени гарваните хвъркнаха в небесните висини. Разпериха широко криле и отлетяха.

Гарваните не са глупави, те разбраха, че тази вечер няма да има храна за тях.

Те отлетяха далеч, далеч, в Сибир, за да намерят някоя друга жертва.

И без съмнение щяха да я открият, тъй като в Сибир лесно се намират трупове, незаровени край пътищата.

Съвсем отпаднал, докторът влезе в колибата си. Това, което видя и преживя, бе ужасно.

– Проклетата земя – каза той, като седна на леглото на Наталия. – Ти умъртвяваш най-добрите си синове, така и себе си погубваш. По твоите долини има само мъки и страдания. Кога ли ще изгрее слънце в Русия?!

Наталия се събуди от треската и поиска да пие вода. Докторът веднага ѝ направи едно много хранително питие и ѝ подаде чашата.

Като го изпи, тя легна пак на възглавницата. Доктор Белон поклати несигурно глава.

– Кризата не е минала още и няма подобрение – каза той. – Тя още бълнува; трябва да приложи всичките си познания, за да прекратя треската.

Той се приближи до Наталия и впери внимателен поглед в нея.

Тя непрестанно повтаряше името на Бояновски и от несвързаните думи докторът можа да схване, че тя го предупреждава да се пази от някаква лоша жена.

– Ти си ми верен и предан – бълнуваше Наталия, – но тя не ти е върна. Пази се; ако си отидеш, тя ще те убие.

Започна да се върти в леглото и да вика:

– Той е загубен, той е загубен!

– Да, той е загубен – каза докторът и сълзи напълниха очите му. – Аз не успях да го спася. Те го убиха.

Като каза това, той издърпа едно чекмедже на масата, отвори докторската си чанта, извади най-острия скалпел и го постави в джоба си. Излезе внимателно от колибата и тръгна към мястото, където бе обесен Бояновски.

Времето му помагаше, тъй като снегът валеше на големи парцали. Земята вече бе покрита със сняг.

Лекарят се приближи до бесилката и улови ръката на обесения; бе студена, но не вдървена.

– Трупът още не е вкочанен – каза докторът. – Но при все това ще е много глупаво да не прережа жилите ти, тъй като ти си мъртъв и няма да се пробудиш никога. Ти пожела това и съм длъжен да го сторя.

Той взе ножа и се готвеше да прободне крака на Бояновски, когато някой улови ръката му и я отстрани.

– Стой настрана от обесения. Кой ти позволи да оскверняваш тялото? – каза вдовицата Симонова, която бе дошла тук.

Докторът учудено се обърна и погледна жената в лицето.

– И ти си също заточеник! За тебе съм слушала, че си благороден и великодушен, а си дошъл тук и искаш да прободеш крака му с нож?!

Докторът ѝ разправи накратко всичко.

– Бог те е пратил – каза тя, след като той млькна. – Ти не си дошъл тук да убиеш приятеля си, а за да го спасиш. Разбра ли, за да го спасиш?

– И най-прочутият лекар в света не е в състояние да го стори – каза той. – Бояновски е мъртъв, въжето е разкъсало врата му.

– Ако не бе моят кръст, това щеше да стане – каза вдовицата. – Аз повтарям, че приятелят ти не е мъртъв. Помогни по-скоро да го махнем от бесилката и ще видиш, че ще го съживим.

Докторът остана учуден.

Като помогна на селянката да повдигнат стълбата, каза:

– Как можа нещастният ми приятел да привлече вниманието ти?

Симонова се изчерви.

– Сега не е време да отговоря на въпроса ви – каза тя. – Друг път ще ти разправа. Трябва да го съживим и да го пренесем на някое безопасно място.

– На безопасно място – повтори лекарят. – Ако приятелят ми оживее, къде ще може да се скрие в Сибир?

– Това остави на мене, аз ще се погрижа. Ето я моята кола, ще го закарам там, където никой няма да го намери.

Тя се покачи на стълбата, в ръката ѝ блесна нож; отрязва въжето, на което висеше Бояновски. Докторът пое тялото в ръцете си.

Завиха го с един вълнен плат и започнаха да го разтриват.

Бояновски бе затворил очи, но на лицето му се четеше радост.

Белон скъса дрехата му, допря глава до гърдите му и го прислуша щателно.

С разгуптяно сърце вдовицата очакваше да чуе какво ще каже докторът.

– Нищо не мога да чуя – каза той, – всичко е спокойно, като че няма живот.

– Не е възможно – рече Симонова. – Не може да бъде, верижката трябва да го е запазила. Прешлените ѝ не са дървени, а от камък и халката не е могла да се счупи. Тя не е стегнала толкова силно врата, че той да не може да диша. Значи не е възможно да е мъртъв.

– Ще се помъча още веднъж да го преслушам, само стой тихо – каза лекарят.

– Добре – каза тя, като притисна ръце на гърдите си. Докторът се

наведе и се опита да разтрие Бояновски, за да раздвижи кръвта му. И двамата полагаха големи усилия за съживяването на Бояновски.

Пет минути се изминаха в мълчание и ето че Белон извика радостно:

– Чува се слабо туптене на сърцето, продължавайте да разтривате, госпожо Симонова. Ние ще му върнем живота.

– Ела на помощ, пресвета Богородице!

Тя започна с радост да разтрива вдървеното тяло на Бояновски и не след дълго той започна да диша. Тялото оживя, на лицето му се появи червенина.

Симонова извади от джоба си едно шишенце и го сложи под носа на Бояновски.

– Това е едно лекарство, което има силата да съживява духа – каза Белон. – Моята майка много пъти изпаднаше в безсъзнание и щом вдъхнеше от това лекарство, идваше на себе си. Вижте, той отваря очи.

Очите на Бояновски поляка се отвориха и той се огледа наоколо си.

Помъчи се да проговори, но от устата му излязоха неясни слова, след което се отпусна на земята.

– Кръвта му още не се е раздвижила хубаво, затова не може да говори. Но и това ще стане – каза лекарят.

– Той е спасен – възкликна красивата вдовица и очите ѝ светнаха от радост.

– Спасен е от смъртта, но дали ще се оправи напълно ще видим по-после.

– Нека се съживи само, аз ще го избявам от неприятелите му.

– Как? Ние живеем в една земя, която е препълнена с шпиони. Ако го открият при тебе, ще загинете и двама.

– На драго сърце бих се пожертвувала, за него – рече Симонова. – Няма защо да се страхуваме, тъй като има начин да се спасим с Бояновски.

Тя се доближи до лекаря и го улови за ръката.

– Ти си странник в тази земя, докторе, и не познаваш законите на Сибир. Слушай от моите уста един стар чуден закон, който е в сила тук.

Тя се изправи и тържествено каза:

– Законът гласи: Ако на някой сибирски заточеник се удаде да влезе в къщата на някоя вдовица и ако тя в срок от четири недели реши да му стане жена, заточеникът се освобождава както от наказанието, така и от заточението.

– Ти искаш да се ожениш за приятеля ми навярно за да го избавиш?

– Аз го обичам и затова искам да му стана жена.

– Помогнете ми сега да го пренесем на колата. Трябва да го заведа на сигурно място в моята вила, която е на една миля разстояние оттук.

Занесоха Бояновски в колата. Симонова хвана юздите и конете тръгнаха.

– Бедният ти приятел има нужда от теб, затова утре те очаквам.

– Разчитайте на мене, утре ще дойда.

Тя шибна конете и колата се изгуби от погледа на Белон.

Той стоеше неподвижно и се чудеше на преживяното. Неговият приятел бе жив, Бояновски не бе умрял. Вече нямаше защо да се страхува, когато Наталия го питаше къде е Бояновски. Щеше да ѝ разкаже истината.

– Аз ще излекувам Наталия и тя ще живее.

Като размишляваше така, той бързаше за дома си. Когато влезе въщи, пот течеше от челото му. Отиде в стаята на Наталия. Погледът му се спря на леглото на Наталия и той се сепна – там нямаше никой! Всичко бе разхвърляно.

– Къде ли са дрехите ѝ? – рече си Белон. И те липсваха.

Докторът претърси цялата къща, но не намери никаква следа от Наталия.

– Трябва да е минала оттам.

Прозорецът бе отворен. Всичко му стана ясно – в бълнуването си тя е скочила през прозореца.

Той го отвори бързо и изскочи навън, за да я настигне. Обходи цялото село, но никъде не я намери.

– Тя е изгубена – каза Белон. – Ще попадне в ръцете на тези ужасни хора. Бедната Наталия!

На другия ден се носеше мълва в селото, че Бояновски бил изчезнал от бесилката. Мълвата тръгна от уста на уста и стигна до капитана. Той счете за нужно да иде на мястото да провери.

И наистина така беше. Бояновски го нямаше на бесилката. Стана ясно, че и въжето е прерязано. Ако Николин се научеше за това, лошо се пишеше на капитана. Николин можеше да съобщи в Петербург, че той немарливо изпълнява службата си.

Капитанът не желаше повече да се занимава с това, познаваше добре своите хора и бе сигурен, че никому нищо не ще издадат. Той се върна назад и каза на първия, когото срещна, че Бояновски е невинно обесен. Тялото било изчезнало, до бесилката той видял пет пламъка във вид на кръст.

Селянинът, на когото каза това, го съобщи на други и на трети и така в разстояние на един час из цялото село се разпръсна новината за изчезналия труп и петте пламъка.

Когато селяните минаваха покрай мястото, кръстеха се и четяха молитви. Само една жена не можеше да повярва: това бе Марушка. Тя изтича като луда в канцеларията на полицията.

– Къде е това нищожество полицейският? – извика Марушка.

Чинovníкът се приближи до нея и целуна дрехата ѝ.

– Истина ли е, че тялото е изчезнало? – сърдито попита тя.

– Да, истина е. Бог е направил чудо, защото и аз видях пламъци до бесилката.

– Глупак! – извика Марушка. – Не ми разправяй такива басни. Каж ми, че ти си го направил и че обесването е било привидно.

Бедният полицейски убеждаваше Марушка, че той не е виновен, ала нищо не помота.

– Готвех се днес да замина с капитана – каза Марушка, – но сега ще отложим пътуването, докато намерим Бояновски, жив или мъртъв. Ти ще ми помогнеш, капитане, иначе да му мислиш.

Тя си отиде, като се заканваше на полицейския.

– Би било жалко развратницата на някой си Николин да ме лиши от служба. Ние, бедните руски чиновници – въздъхна той, – ние сме за съжаление.

XXV. ЗЛАТО ИЛИ ДЕМОН

Гърбавата Петровна бе седнала в стаята си и усърдно работеше, както бе правила от години и както щеше да прави и напред: шиеше.

Малкият Владимир си играеше до краката ѝ. Понякога тя нежно поглеждаше малкия или пък го милваше по косата.

– Така весело ме гледай винаги – каза Петровна, усмихвайки се, – аз съм ти сега майка и няма да те оставя никога. Когато пораснеш и аз имам голямо ателие, ще ти давам много пари, че да учиш в университет и да станеш велик човек, пред когото всеки ще се прекланя, дори самият цар.

А когато бъдеш на почит и уважение, ще ме вземеш при себе си и ще кажеш на всички: Това е майка ми, на която трябва да благодаря за всичко.

Тези нейни размисли на глас неочаквано бяха прекъснати. Вратата на зимника се отвори и един висок човек влезе вътре. Той беше облечен много добре. Изправи се на прага и огледа стаята. После се приближи до Петровна и я попита:

– Тук ли живее някой си Конрад Фелзингер? Петровна стана и посочи с ръка:

– Ако искате да говорите с господин Фелзингер, почукайте, моля, на тази врата.

– Значи той си е въщи – рече непознатият, без да се приближава до вратата. – Работи ли господин Фелзингер?

– Вие нямате представа колко много работи той – отвърна Петровна. – Ден и нощ е все над книгите, особено откакто скръб го сполетя.

– Скръб ли? Но кой е умрял?

– Това е една тъжна история, любезни господине, за която не искам да говоря.

– Добре, да не говорим тогава за това. Кажете ми само как така господин Фелзингер при богатите познания, които притежава, е дошъл до това жалко положение. Но не смятайте, че тая нещо лошо, госпожо.

– Аз не съм, госпожа – прекъсна го Петровна.

– Ах, извинете, помислих, че това дете...

– Не е мое.

– Не е ваше? Още веднъж извинете. Искам да кажа, че с такива познания той не би трябвало да живее в Тъмния град, и то в такъв зимник.

С преподавателска работа той не може да спечели много пари. Да не би да е заради това дете?

– Детето не е негово – прекъсна го Петровна. – Той само се грижи за него.

– Грижи се за него? Тогава трябва да има причина за това.

– Само една – човеколюбието.

– Човеколюбие? Това звучи някак странно.

Като каза това, той се приближи до Петровна и небрежно извади от джоба си една банкнота. Петровна поглеждаше ту Ягодкин, ту банкнотата.

– Та вземете – каза Ягодкин. – Защо се колебаете? Когато се вземат пари, не трябва да се разсъждава.

– Не, не – рече Петровна и отстъпи няколко крачки назад, – не, няма да взема. Струва ми се, че ще извърша някакво престъпление спрямо господин Фелзингер. Моля ви, не ме разпитвайте повече, не ми говорете нищо. Ако искате да говорите с господин Фелзингер, идете при него.

Петровна каза това с такъв тон, та Ягодкин се убеди, че с гърбавата нищо не може да се направи.

Той сърдито се обърна и каза полушепнешком:

– Живеят като в ада, а не искат да вземат една петдесетарка.

След това се изправи.

Преди да тръгне обаче още един път се обърна и погледна малкия Владимир, който се занимаваше с едно калемче.

– Чудно – каза си той, – това дете да не е негово! На лицето му се изписа демонично изражение.

– Ако това беше истина, то щеше да е най-доброто за Клариса. Нейният идеал е бащата на едно незаконно дете, майката на което живее безчестно. Иначе нейната любов ще изстине.

Той енергично похлопа на вратата.

Отвътре се чу ясно: „Влез.“

След малко Ягодкин и Конрад бяха заедно.

– Господине – каза Ягодкин, след като се запознаха, – много съм слушал за вас и вашите дела и дойдох да ви съобщя само, че аз имам нужда от учител като вас.

– Господине – рече Фелзингер, – вие преувеличавате, като казвате, че съм много учен човек. Наистина старал съм се да напредвам в науката, ала аз не съм толкова учен, както вие казвате. Бях започнал работа на едно място и бях много благодарен, но скоро поради една нещастна случка се лиших от него.

– Каквото сте изгубили, аз ще ви го върна. Аз съм Ягодкин, за мен хората казват, че съм милионер. Вижда се, че отскоро сте в Петербург, защото иначе вероятно щяхте да ме познавате. Вие обаче не сте за мене така непознат, както мислите. Доколкото си спомням, виждал съм ви в сиропиталището да говорите с едно момиче.

Милионерът се разсмя и започна весело да потрива ръце.

– Видите ли, господин Фелзингер, вие отивате в дома на една девойка и трябва да сте благодарен, че съм сега пред вас.

– Ах, да, за мен това е голяма чест, аз ще съумея да я оценя.

– Това мило създание, за което говорите, господин Фелзингер, е моята дъщеря – едничкото ми чедо. Дявол го взел, не виждате ли, че си приличаме.

– Ваша дъщеря, значи! – каза Фелзингер почти със съжаление.

– Единствената ми дъщеря, при това наследница на много милиони. Но както и да е, вие виждате, че тя иска да придобие образование и иска вие да ѝ преподавате.

– Аз? Но в каква област желае да придобие знания: сиреч какво иска да учи?

– Немски език преди всичко. Моята Клариса обича всичко, що е немско. Не му мислете дълго, любезни господине, а кажете кога бихте желали да се настаните в моята къща. Другите условия ще определите пак вие. Учуден, Фелзингер се отдръпна.

– Какво има да мислите цял ден? Истинско щастие е за вас, уверявам ви, щастие, на което хиляди ще завидят. Ще живеете при мене, ще бъдете въведен в обществото, което идва у нас. Мисля, че не е трудно да направите избор между този зимник и дома на Ягодкин. Конрад мълчеше.

– Моля ви да ми дадете срок от 24 часа, Утре, ако позволите, ще ви направя посещение и ще ви съобща какво съм решил.

– Добре, нека бъде тъй, господине – рече сърдито Ягодкин. – А догава довиждане.

И като подаде ръка на Фелзингер, излезе от стаята.

Когато Ягодкин беше вече на улицата, Фелзингер отиде при Петровна.

– Драга Петровна, току-що ми направиха едно предложение, за което искам да ви кажа.

– Аз вече предчувствувам, вие ще ме напуснете.

– Да, Петровна, току-що господин Ягодкин ме покани в своята къща да стана учител на дъщеря му.

Петровна плесна с ръце.

– В дома на Ягодкин? – каза тя. – Та това е цяло щастие за вас, господин Фелзингер! – Ала на очите ѝ се показаха сълзи.

Трогнат дълбоко, той я хвана за ръка.

– Зная защо плачете – каза той. – Жално ви е и ви боли, задето ще се разделим. И аз също съжалявам, защото вие, Петровна, сте ми много добра приятелка. Ако вие ме посъветвате да отхвърля предложението на Ягодкин, бих го сторил.

Петровна се позамисли. Бореше се със себе си.

– Не, не, вие не трябва да отблъсквате това предложение; то може да ви направи щастлив.

– Мислите ли, че е наистина?

– Да, не ще и съмнение. За Ягодкин всичко е възможно, а вие сте успели да го заинтересувате. Иначе той не би се обърнал към вас, нито би дошъл самолично да ви покани в къщата си.

– Съветвате ли ме да приема предложението му?

– Да, съветвам ви, тъй като в това виждам вашето щастие.

– Щастие? – каза Фелзингер. – Какво е щастие, Петровна? В какво се състои човешкото щастие?

– Парите и властта – ето щастие. Друго няма. За него постоянно бленуват хората. За този идеал те жертвуват най-милото и най-святото.

– Добре тогава, ще се запозная с този демон, носещ името злато. Ще отида при Ягодкин!

Като каза това, той излезе, защото се нуждаеше от чист въздух.

Петровна се отпусна на стола и докато сълзите капеха по страните ѝ, постоянно повтаряше:

– Дяволско злато, дяволско злато!

XXVI. В ТИФУСНАТА БОЛНИЦА

За човек, който живее в Сибир, няма нищо по-ужасно от думата „Сибир“, ала и тя не е нищо пред думите „болен в Сибир“. Беди, нещастия и болест в Сибир, където никой не може да те наглежда, никой не мисли за теб, нито пък го е грижа дали ще умреш, или ще продължаваш мъченическия си живот – това е наистина живот, пълен със скърби и нещастия.

Когато в Сибир някой се разболееше, не му оставаше нищо друго, освен да отиде в една от тези болници, което бе наистина цял ужас. Те бяха нечисти. Поради оскъдицата там чиновниците неохотно влизаха в такава болница. Намирахме се в болницата в Красноярск. Тя се състоеше от три ниски палатки. От три години правеха опити да се построи нормална болница.

Имаше няколко готови плана, но те с години бяха затрупани между канцеларските книжа и в края на краищата се оказа, че и пари няма за строежа, поради което трябваше да се изчака още няколко години. Дотогава болните трябваше и в най-лошо време да лежат в палатки, а болниците бяха винаги претъпкани. Влагата и нечистотиите правеха въздуха непоносимо задушлив. Самият лекар – човек доста стар – се отвращаваше от това. Болните постоянно му се оплакваха.

– Тука, господине, от детски писъци и от студ човек не може да дремне – каза един от болните.

– Е, братче – каза с приятния си глас лекарят, – аз с нищо не мога да ти помогна. Но ще те изпратим по-нататък, където ще ти бъде по-добре.

Където и да минеше, лекарят виждаше все бледи лица и чуваше потъжни въздишки.

Едно младо момиче лежеше на дървено легло. От треската то бе поруменяло и като въртеше глава ту наляво, ту надясно, постоянно повтаряше името на Бояновски. Това беше Наталия.

Срещу нея имаше един друг болен, който непрекъснато се надигаше на леглото си. Лицето му бе бледно, чертите изопнати. Той беше свил юмруци и постоянно викаше: „Кръв! Кръв!“

Подир това се приближи към мястото, където лежеше Наталия, и малко оставаше да я хване за шията.

Но тъкмо в този миг един млад човек се притече на помощ на

Наталия и отблъсна лудия. Той беше младият княз Понятовски, който лежеше близо до Наталия. Младият поляк се надвеси над главата ѝ.

– Колко е красива – каза той. – Никога не съм виждал такова мило-видно, такова красиво женско лице. Като си помисля само, че преди малко можеше да бъде удушена, просто цял изтръпвам! Ала ненапрасно случаят ме доведе при тази прелестна девойка. Досега е била сама, но отсега нататък няма да бъде. Заклевам се в този час, че отсега нататък ще я пазя, дори да трябва да жертвувам живота си.

Болната започна да се мята в леглото и в бълнуването си повтаряше името на Бояновски. С жален глас повтори повече от десет пъти името на Бояновски. Княз Феликс чуваше всичко и помисли, че Бояновски трябва да ѝ е брат или роднина.

На другия ден в Красноярск се разнесе слух, че от Петербург е пристигнал един знаменит лекар. В Петербург често пристигаха оплаквания. По тази причина там бяха решили да изпратят човек на самото място, който да узнае същността на работата.

Часът за спасението на тези окаяници значи бе ударил. Щяха да ги преместят от палатките в някоя къща от здрав материал. Нетърпеливо очакваха те този час.

Тъй дълго очакваният господин най-после пристигна. Един ден преди обяд в болницата заедно с познатия лекар влезе един изящно облечен господин с очила. Зад тези очила се криеха две студени очи.

– На самото място сме, господин професоре – каза лекарят, щом прекрачиха прага. – Сам ще се уверите в печалното ни положение. Не могат ли от Петербург да помогнат с нещо да се поправи това?

През цялото време, докато беше в болницата, професорът държеше кърпичка на носа си.

– Наистина тук мирише нетърпимо – каза той. – Няма да остана много, тъй като не бих желал и аз да се заразя от сибирски тиф.

Обикновеният лекар с презрение изгледа професора.

– Аз съм принуден по цели часове да прекарвам тук като лекар.

– Цял ад е – каза професорът. – Но какво да се прави? Държавата няма пари. Няма значение, казват в Петербург, дали заточениците ще умрат един месец по-рано от тиф или един месец по-късно в рудниците. Но какво искат тия хора от мен, че така страшно ме гледат?

– Те навярно искат да ви покажат мъките и теглилата си – вие виждате, че има такива.

Неколцина от болните паднаха на колене и заприказваха:

– Милост, имайте милост над нас, господине!

– Но какво искате от мене? Аз с нищо не мога да ви помогна.

– Че как да не можете? Нали са ви изпратили от Петербург, за да чуете за нашите мъки и да видите ужасите и грозотиите, сред които живеем?

Професорът вдигна рамена.

– Те съвсем не са луди, защото говорят умно – каза той. – Те се мамят, тъй като аз съм дошъл тук по собствено желание, а не по заповед на някаква висша власт.

– Как, вие не сте ли изпратен за ревизия?

– Не, ето защо съм дошъл. Известно ви е, че в Русия всяка година се появява азиатска холера.

– Няма нищо по-ужасно от това.

– Несъмнено – каза професорът. – Тъкмо затова властта определя награда за онзи, които изнамери лек срещу това зло и както виждате, аз съм определен, за да открия този лек. Съгласях се и оттогава непрестанно работя над това, нощем лампата ми не угасваше и най-последно открих този лек. Да, приятелю, аз мисля, че съм изнамерил вече средство против тази болест, остава ми още да направя някои опити. За нещастие обаче тази година холера не се яви... Напразно я очаквах цяло лято. Реших най-последно да дам голяма награда на този, който се съгласи да ми поставя серум срещу тази болест, но никой не се съгласи.

– Какво, и вие наистина бихте сложили този серум на някой здрав човек? – попита обикновеният лекар.

Това никак не се хареса на професора.

– Сам аз зная какво дължа на науката. Какво е един живот в сравнение със славата, която ще спечеля от тези опити? Повече не искам да говоря с вас. Затова по-добре е да ви кажа защо съм дошъл.

Аз помолих министъра на полицията да разреши да ми дадат един осъден на смърт престъпник, когото да използвам за опитите си. Той ми отговори, че ако замина за Сибир, ще ми даде двама. Без много колебание аз, разбира се, се съгласих да предприема това пътуване.

Обикновеният лекар побледня като платно.

– Тук, тъкмо тук значи сте решили да правите опитите си? Право да ви кажа, аз не бих се съгласил доброволно да ви дам мои болни за такива опити.

– По ваше желание или не, това ми е все едно. Ето разрешението, четете! От него ще узнаете дали имате право или не – каза той и подаде документа на колегата си.

Той го прочете и рече на професора:

– Когато заповядват по-силните, по-слабите трябва да слушат. Ала аз ви уверявам, господин професоре, че няма да присъствувам на тези ваши опити. А сега заповядайте и си изберете когото обичате.

След като премина покрай всички болни, професорът най-после се спря пред леглата на Наталия и Понятовски. Няколко минути преди това Наталия бе отворила очи за първи път, откакто е пренесена тук.

Най-напред видя Понятовски.

– Къде се намирам? – попита тя.

– На добро място сте – отговори младият княз, който не искаше да ѝ каже самата истина.

– Къде е Бояновски?

В това време професорът се приближи до нея.

– Тази е най-тежко болната тук – каза докторът.

– Как е могла да дойде?

– По един много странен начин. Нощният стражар я намерил и я доведе.

– Това момиче ще ми послужи за опитите – заяви той.

– Бедното дете, толкова красиво и толкова младо да умре – каза докторът на себе си, а след това изрече високо: – Моля ви, господин професоре, съжалете тази жертва.

– Милост, жертва, не ви разбирам, господин колега. За жертви говорите, като че човек ги води на смърт. Аз съм в състояние да я разболея, а също и да я излекувам.

От тези несвързани думи младият княз разбра, че опасност грози Наталия. Той схвана, че професорът ще извърши страшния опит с Наталия и затова побърза да улови ръката на доктора.

– Какво казвате? Искате да погубите това младо същество, за да удовлетворите суетата си? Вие се мамите, господине. Макар да сме сибирски заточеници, ние няма да позволим да погубите един човешки живот без всякаква вина, само и само защото ви се иска да си играете с живота на човека.

– Можете ли да четете? – запита студено професорът, като му даде своя документ.

– Тази клетница е загубена и вие ще бъдете нейният убиец, ако извършите това, което пише в документа.

Професорът се разгневи.

– Още днес ми изпратете това момиче, господин колега, а заедно с него и този човек. И двамата ще използвам за своите опити – каза подгравателно той. – Съмнявам се дали опитът ще бъде напълно

сполучлив.

Погледна го още веднъж с омраза и излезе. Докторът разбра какво искаше професорът – отмъщение святкаше в очите му.

– Клетнико, какво стори? – възкликна тихо докторът. – Вие разсърдихте този човек и знайте, че животът ви е в ръцете му. Помолете го за милост!

Младият княз се изправи гордо и каза:

– Един Понятовски никога не моли; по-скоро ще умра.

XXVII. ГОСПОЖА КРЪЧМАРКАТА

Макар че отдавна бе нощ, светлината в будоара на красивата вдовица Бояновска все още гореше.

Тази хубава и много опасна жена бе седнала на края на едно кресло и замислено поглеждаше Исидор, който се бе настанил до камината близо до нея.

Исидор бе бледен и замислен.

– Изглежда, че предложението ми не ти харесва, Исидоре, но ти ще се увериш, че това, което казах, е разумно.

Исидор горчиво се усмихна.

– Сега вече е късно, трябваше да ми го предложите, преди да ви бях казал тайната.

– Аз те обичам и затова те съветвам да напуснеш Петербург.

– Разбрах колко ме обичаш – каза Исидор. – Позволи ми да ти говоря открито – ти не изплати моята полица. Нека да се обясним: това ще бъде последният ни разговор.

Очите на Исидор светнаха особено. Феодора много се изплаши; тя се страхуваше от буйната кръв на Исидор, но не желаше да се издаде.

– Какво искаш от мен? – попита тя.

– Да се сбогуваме – рече смутено Исидор.

– Да се сбогуваме? – каза тя. – Значи ти си съгласен с мене? Ще заминеш ли от Петербург?

– Още не зная – отговори грубо Исидор. – Едно зная, че кракът ми повече не ще прекрачи прага ти.

Вдовицата се престори, че съжалява.

– И това чувам от твоята уста, Исидоре? Не знаеш ли, че разкъсваш сърцето ми?

– Не се мъчи да ме мамиш. Не ти ли стига, че ме води за носа толкова време?

– Искам да ти кажа всичко, Исидоре. Застрашава те опасност; аз искам да ти помогна да се отървеш от полицията и затова те карам да заминеш от Петербург.

Исидор извика като луд:

– Драга яредателко, полицията е тръгнала по стъпките на нихилистите, а никой друг освен тебе не ги е предал. Ти си им съобщила мястото, където се събират.

– Заклевам се, че не е вярно, Исидоре.

– Млъкни – каза Исидор, – аз всичко зная. Зная, че съм в ръцете на една хиена, на една безсърдечна жена, без душа. Ти ме примами на гърдите си, за да изкопчиш тайната, но знай, че ще си отмъстя!

Феодора изпищя от страх и изтича към звънеца. Исидор не помръдна.

– Нещастнице, защо се боиш от смъртта? – каза презрително той. – Не се страхувай, сега няма да ти отмъстя, а тогава, когато съвсем не очакваш.

Казвайки това, той си тръгна.

– Ние не трябва да се разделяме, Исидоре. Съветвах те преди малко да заминеш за Париж. Разбира се, без пари не можеш да отидеш. Ела с мене.

Тя го дръпна към себе си, отвори едно чекмедже на масата и му посочи парите в него.

– Вземи си колкото искаш; ще имаш нужда от тях. „Щеше ли така да се грижи за мен, ако не ме обичаше?“ – размишляваше Исидор.

– Замини още днес – молеше го тя. – Един човек ще те чака на гарата след два дена и ще те заведе на сигурно място. Заклевам ти се, че няма да измине един месец и аз ще дойда и ние ще бъдем щастливи. Заклевам ти се, че ще дойда при тебе, Исидоре, и ще бъдем щастливи – каза тя, като го привлече към себе си.

– Вярвам ти, Феодоро – каза той, – при все че се мъча да открия причината, задето не ми даде обещаното възнаграждение.

– В Петербург не смея да бъда твоя – тихо каза тя. – Навсякъде има шпиони, които ще ни издадат и тогава ще опетня името си.

– В Париж, на брега на Сена, ще бъдеш свободна.

– Свободна, което значи – само твоя. Затова не отлагай, имай ми доверие и всичко ще е наред.

– Добре, Феодоро, утре привечер ще замина. Заклевах ли ми се, че и ти ще дойдеш подир мене?

– Заклевам се – каза Феодора. – Заклевам се, че пак ще се срещнем в Париж.

Тя се обърна и му подаде една кесия с пари. Той я взе и се сбогува с Феодора.

– Довиждане в Париж, Феодоро!

Щом Исидор излезе, Феодора отвори вратата на съседната стая и Кардов влезе вътре, като се смееше.

– Право да ти кажа, аз чух всичко, никога не съм прекарвал по-

добре. Този евреин е добър любовник. Смятам, че не е нужно да замине с него в Париж, когато можем и в Петербург да го затворим.

– За да понесе отмъщението на нихилистите? – възкликна вдовицата. – Не, Кардов, планът ни ще бъде изпълнен, както решихме. Дайте си ръката, любезни директоре, и ме придружете в салона, защото не можете да си представите колко съм гладна!

Кардов подаде галантно ръка.

– Елате да пием за здравето на вашия Исидор – каза той. Като се шегуваха и се смееха, те отидоха в стаята на втория етаж.

Исидор напусна дома на красивата вдовица Бояновска и едва бе направил няколко крачки навън, когато една черна фигура се изправи пред него и му извика „Стой!“.

Той се отдръпна и извади револвера от бастуна си, за да се защити.

– Напред, убицецо! – извика той. – Няма да избягаш така лесно, както си въобразяваш. Един от двамата ни трябва да падне мъртъв – аз или ти.

– Спри, Исидоре, дотам ли я докара, че искаш да ме убиеш! – извика един познат глас.

Той отпусна ръката, в която държеше револвера.

– Ти ли си, Махлен? – попита той.

Това бе жената на Абрахам Марголински, която желаше да разбере къде ходи Исидор нощем.

Тя изглеждаше ядосана, приближи се до племенника и каза:

– Имам да ти говоря нещо много важно. Ела с мене. Без да мисли, Исидор тръгна подир нея.

– Ти излезе оттук, не се опитвай да ме лъжеш – караше му се тя. – С очите си видях, че си навярно роб на тази горделива жена. Какво имаш с нея, ако е истина това?

– Нямах право да ме разпитваш. Еврейката го погледна хубаво в очите.

– Само Бог знае, че ми принадлежиш; всичко, каквото имах, пожертвувах го за тебе. Заради тебе изневерих на мъжа си, тъй като чувствавам, че те обичам много. И погледни...

– Спри – каза Исидор. – Улицата не е място за такива приказки. Аз мисля, че трябва още веднъж да се видим и затова трябва да идем в зимника на мъжа ти.

Изминаха няколко пресечки, без да продумат.

Спряха се пред една врата, която беше ниско до земята. Марголинска извади ключе и отвори вратата.

И двамата влязоха вътре, като прескочиха няколко стъпала. Зимникът бе пълен с разнообразна стока: бали, книги, лампи, часовници, картини. И всичко бе разхвърляно в голям безпорядък.

Една дребна черна фигура се скри зад балите, когато Махлен и Исидор влязоха в зимника. Човекът внимателно наблюдаваше какво ще стане.

Това бе Абрахам Марголински. Той бе дошъл в зимника да вземе нещо, когато изведнъж чу гласа на жена си.

Исидор и Махлен не предполагаха на каква опасност са изложени.

– Не искам от тебе ни дума повече – каза Махлен и започна да плаче. – Не мислиш ли, че мога да чета мислите ти?

– Какво четеш сега по лицето ми? – попита бързо Исидор.

– Смяташ да ме оставиш – каза Махлен. – При все че ти се отдадох, аз няма да бъда толкова нахална, че да ти натрапвам любовта си. Все пак трябва да знаеш какво съм направила за тебе. Слушай тогава: помолих мъжа си да те вземем къщи и да те праша на училище, за да станеш някога прочут човек.

След това тя се разплака и падна в обятията му. Започна да го разтърсва, сякаш се мъчеше да го пробуди от дълбок сън.

– Върви – каза тя, – върви, ала знай, че никога няма да намериш жена, която да те обича колкото мен. Заради тебе жертвувах всичко, изневерих, лъгах. А мъжът ми не знае за това, защото...

– Защото се отвращаваш от неговото лице – прекъсна я Исидор. – Това не един път си ми признавала.

– Той ми е отвратителен, не отричам.

В тази минута стоящият зад балите евреин се закле, че страшно ще отмъсти на жена си. Неговата жена, която той обичаше повече от живота си, била невярна.

„Ще я убия, ще я убия. Не, не, трябва да измисля нещо по-страшно. Нещо, което човешкият ум едва ли може да измисли. А този Исидор, това нищожество! Какво щеше да бъде той, ако аз не го бях измъкнал от тинята? Един скитник, който не би носил никога нови дрехи, нищо друго.“

Тези мисли минаха през главата на еврейна. Защо работеше той? Защо трупаше богатство, защо крадеше? За кого, ако не за своята жена, за своята Махлен? Тя беше единственото същество на света, което той обичаше. Цял потънал в мисли, той не слушаше вече какво говорят и дори не забеляза, когато Махлен и Исидор си тръгнаха.

Когато остана сам, той не можа да се съдържи.

Като луд изгича към вратата, откъдето бяха излезли Махлен и Исидор.

– Ех, ти, кучко – викаше той, – обичах те като очите си и пак ми изневери!

Той приближи до една бала, върху която бе оставен нож, взе го и започна да го разглежда.

– Кръвта ти, кръвта ти ще пролея, ще те убия, защото ми изневери, защото си нечестна!

В същия миг се сепна, защото чу, че някой хлопа на вратата. „Седem пъти похлопа, значи това е някой от моите хора.“ След като скри ножа, той бързо закричи към вратата. Като отвори, влезе комедиантът.

– Ех, господин комедианте, голяма чест правите на моя дом сега. По-рано идвахте по-често, донасяхте понякога ту часовник, ту пръстен, ту някоя верижка или палто. А сега, господин комедиант – добави Марголински, – сега трябва да сте се сдобрили с брат си. Той навярно ви е дал една хубавичка сума, която ще ви стигне за цял живот.

– Млъкни веднага – извика комедиантът – и никога повече да не ми напомняш за брата ми, когото мразя повече от всичко и комуто кога и да е ще отмъстя. Аз съм на мнение, че е глупав онзи, който веднага мисли за отмъщение. Трябва според мене да се дочака удобният момент. Хубаво, когато заедно с отмъщението се получи и лихва за минало време.

– Много добре! – каза Марголински. – А сега на работа, защото не ми се вярва да си дошъл без работа.

– Това е вярно – отговори комедиантът.

– В какво се състои работата? – попита Марголински. – Да купя, да продам или да скрия нещо? Какво да направя?

– Нищо подобно. Една хубава работа. Трябва да пансионирате една млада и хубава девойка.

Евреинът учудено го изгледа.

– Как се казва тази девойка? Ако е украшение за някоя мома – добре, но на момичета пенсия не давам.

Комедиантът се приближи до него и като го потупа по рамото, пошепна:

– Като ти разправя по-подробно, тогава ще ме разбереш. Нужно е едно лице да изчезне, сиреч то трябва да бъде задълго скрито, да не го вижда никой. Понеже зная, че вашата къща е удобна за такава цел, зато ва доход при вас.

– Какво ще получа, ако се съглася? – попита Марголински.

- По петстотин рубли месечно – каза комедиантът.
- Но кой ще ми гарантира тази сума?
- Ще отивате при един banker, който в началото на всеки месец ще ви я брои.

Евреинът поглади брада.

– Петстотин рубли е порядъчна сума – каза той, – но ако пресметна колко ще изхарча за ядене и пиене и най-важното – опасността, на която ще се излагам, трябва да кажа, че мога да приема само ако ми заплащат осемстотин рубли.

– Не се колебайте, господин Марголински – рече комедиантът.

– Иначе ще отида при друг. Това, което се иска от вас, не е убийство.

– То е равностойно на убийство – каза евреинът. – Е, най-сетне дайте седемстотин рубли. Имате ли нещо против?

– Добре, но ако се съгласи този, който ме прати тук.

– Някой ви е пратил значи? А не можеше ли той сам да дойде при мене?

– Известно време ще се крие, ала после може да дойде при вас – каза комедиантът.

– А кога ще доведете момичето? – запита евреинът.

– Утре вечер. Но дотогава всичко трябва да е приготвено. И още нещо – никому не трябва да казвате за това.

– Разбирам – отвърна евреинът. – Утре ще ви чакам.

– Ще дойдем към полунощ, погрижете се едната врата да остане отворена.

Комедиантът сърдечно стисна ръката му и двамата излязоха от зимника.

Марголински тръгна към стаята на жена си, която си беше легнала отдавна. Тя не предчувствуваше, че в лицето на мъжа си има най-големия си враг.

Тя въздъхна в съня си.

Марголински я стрелна със сатанински поглед. – Тя го сънува – промълви той и в същия миг се сети, че е забравил ножа в зимника.

XXVIII. ОТКРАДВАНЕТО НА МОМИЧЕТО

Вечер – на другия ден след срещата на Марголински с комедианта. Никога в Петербург не бе валило толкова много сняг, както тази вечер. От силния вятър фенерите се клатеха непрестанно.

Улиците бяха затрупани с купчини сняг, които изглеждаха като бели рътлини.

Теглените от конете шейни едва-едва напредваха, а хората не можеха да се задържат на краката си.

Най-неприятно беше за ония, които бяха принудени да излязат по това време на улицата – толкова по приятно беше задругите, които се топлеха около горящите в салоните камини. В най-приятно настроение бяха Клариса Ягодкина и седящият до нея господин Конрад Фелзингер.

От три дни Конрад Фелзингер живееше у милионера.

Той не можа да откаже, тъй като мястото, което му предложи богатият Ягодкин, бе много хубаво.

Срещата с Клариса бе топла и естествена. Те си подадоха ръка като добри приятели, които се срещат след дълга раздяла.

А сега бяха седнали до камината и си говореха.

Конрад разказваше за своята родина, а Клариса го слушаше с пламнал поглед.

Конрад разказваше с болка, но Клариса го разбра. Тя го улови за ръката, когато той свърши, и с развълнуван глас му каза:

– Кажете, че вие страдате и аз ще споделя мъката ви на драго сърце.

Конрад поклати отрицателно глава. Той мислеше за Елена.

Клариса го молеше непрестанно да си каже болката.

Това трогна Фелзингер, той взе ръката ѝ, притисна я и рече:

– Аз ще ви доверя сърдечната си тайна, госпожице.

– Не ми казвайте госпожице, а само Клариса.

– Какво ще каже баща ви? Не смея!

– Ще му бъде приятно, както и на мене. Назовавайте ме Клариса. Искам много да чуя името си от вашите уста.

– Добре, Клариса – продължи младият учител, – аз обичах едно момиче, което за мен бе всичко на света. Аз толкова ѝ вярвах, че всичко бих жертвувал за нея. Тя ми изневери, измами ме!

– Как е могла да измами, да изневери! – възкликна Клариса. – Нима не е било щастие за нея да има любовта на един такъв човек като вас?

Не мога да разбера как е възможно това?

– Вие сте наивно дете, Клариса – каза Фелзингер. – Вие не можете да разберете колко лоши хора има и колко малко са ония, на които можем да вярваме; и най-добрите сърца се покваряват.

– Нима не може да се помогне на един такъв човек? – попита Клариса.

– Да, има едно средство: болното сърце трябва да намери искрена и гореща любов.

Клариса го погледна с големите си черни очи, като че искаше да протегне ръце и да го прегърне, но когато челото ѝ се допря до рамото му, тя се отдръпна и като подплашена сърна избяга в ъгъла, гдето се намираше пианото.

С треперещи ръце го отвори и зазвучаха мелодични звуци, пълни с чувство, и се смесиха с благозвучния глас на Клариса.

Тя пееше една немска песен, която Конрад най-много обичаше да пее и да слуша. Руският акцент не нарушаваше чистотата ѝ, напротив, придаваше ѝ голяма приятност.

Песента беше мелодична, акомпаниментът на Клариса я разкрасяваше.

Километри разделят цветята и звездите, но те пак се сливат с погледи скрити.

Ала някога все пак ще спре светлината, звездите ще гаснат, ще вехнат цветята.

Когато Клариса стигна до този стих, Фелзингер с тихия си бас се присъедини към нея и заедно изпяха останалите куплети. И както звездата в копнеж за света затрептява, така и сърце за сърце и любов за любов копнеят.

Последният звук затихна на устните на младото момиче, то склони глава на пианото и заплака. Учуден, Фелзингер гледаше ученичката си.

– Защо плачете, Клариса? – попита той. – Какво ви е?

– Нищо, нищо – отвърна тя. – Оставете ме, моля, оставете ме самичка.

Тя стана от пианото и бързо се запъти към вратата, но преди да хване дръжката, Фелзингер я спря.

– Не така, Клариса – каза той и полекичка я дръпна, – не бива така да се разделяте с мене. Вие ме накарахте да изкажа болката си, за да ми олекне, мой ред е сега да споделя вашата. Кажете ми какво ви измъчва?

– Аз съм нещастна – каза тя, – защото няма да доживея да видя осъществено най-съкровено си желание.

– Как, възможно ли е? – извика Фелзингер. – Вие да сте нещастна, да не можете да изпълните желанието си? Това е необяснимо. Клариса, какво невъзможно може да има на този свят за едничката дъщеря на милионер?

Разплаканото младо момиче клатеше отрицателно глава.

– Има неща, Конрад, които не могат да се купят с пари – каза тя. – И провидението може би е отредило тъкмо богатите да не могат да купят с пари онова, което им е най-скъпо.

– На вас, Клариса – каза учителят, – на вас дори небето не може нищо да откаже. Каква ще бъде наградата за ангелите, които проявяват на земята само доброта и благородство?

Клариса поиска да отговори на това, но в тази минута вратата неочаквано се отвори и Ягодкин, жена му и прислугата влязоха. Последните държаха в ръце куфари и пътнически принадлежности.

Госпожа Ягодкина се приготвяше за път. Тя отиваше в Париж, където щеше да лекува нервната си болест.

Тя се сбогува съвсем тихо с Клариса, целуна я по челото и рече:

– Сбогом, мило дете. Бог нека те пази и закриля, не забравяй да пишеш на майка си.

И това беше всичко, което тя каза на дъщеря си преди тръгване. Ягодкин стисна ръката ѝ и рече:

– Ние ще се забавляваме, макар майка ти да не е тук, нали, Клариса?

– Ще ме изпратиш ли до гарата? – попита жена му.

– Разбира се, дете мое – побърза да каже Ягодкин; – аз ще дойда с тебе.

Като каза това, Ягодкин се ръкува с дъщеря си и всички излязоха.

Клариса и Фелзингер отново останаха насаме.

Конрад поиска да поднови разговора, но Клариса се оплака, че я боли глава и поиска да отиде да си легне.

– Лека нощ тогава! – каза Фелзингер. – Нека Бог премахне всички тъмни мисли от сърцето ви! Спете тихо и спокойно, Клариса!

Клариса отиде в спалнята си.

Тя накара дошлата да я съблече слугиня да си отиде, защото желаше да остане сама.

– Той люби друга – шепнесе си тя, – а когато истински и вярно любиш, тогава в сърцето ти няма място за друга. Хора като Фелзингер обичат само един път в живота. Аз зная, че не мога да бъда щастлива без него.

Сълзите потекоха от очите ѝ.

– Зная какво още ми остава да правя – каза си тя. – Щастието и надеждата се губят от очите ми, но доколкото мога да видя моето бъдеще, разбирам, че ми предстои да ида в един-единствен дом. Този дом е манастирът. Вратите му се отварят и една милосърдна сестра влиза в него. Тя е бледна, а дрехите ѝ са черни. Това е цветът на смъртта. Ти си умряла за света, за радостта, надеждата и любовта! Камбаните глухо звънят. Калугерките ме обграждат, кръгът става все по-тесен и по-тесен. Те простират ръце и от устата им излиза глас:

– Прости се с живота, прости се с любовта! Тя падна без съвест на пода.

Ала изведнъж стана и започна да маха с ръце.

– Оставете ме – викаше, – оставете ме, защо ми махате дрехите – аз нищо не съм ви направила! Махнете тези ножици, аз не позволявам да ми режете косата! Оставете ме, вие искате да ме завлечете в зимника! Нямате ли жалост към мене? Аз съм изгубена, значи жива съм заровена!

Тя изпищя и падна на пода.

Трябва да бяха изминали няколко часа, докато се събуди, защото свещта беше почти изгоряла. Тя погледна часовника и видя, че бе минало полунощ. Вятърът навън духаше силно и навяваше сняг в прозорците. Хлад прониза тялото на Клариса. Тя легна и затвори очи. Мъчеше се да заспи, но не можа – измина дълго време, докато най-после сънят я надви.

Изведнъж тя се стресна. Стори ѝ се, че някой шепне на прозореца.

Мислеше, че сънува.

Това обаче не беше сън, не беше фантазия, а наистина имаше някой, който през прозореца искаше да се доближи до леглото ѝ.

Тя се почувствува като пияна.

Стаята се изпълни с непоносимо сладка миризма.

Дишайки тихо, Клариса клюмна на леглото си. Часовникът на църквата удари три.

Утро! С това име назоваваме първата светлина, която всеки ден ни напомня за дневната работа. Това зимно утро беше много мрачно и само снегът, който застилаше улиците, осветяваше мрака. Петербургските улици бяха опустели: никъде не се виждаше нито човек, нито кола. Но кой ли ще има смелостта да излезе в тази тъмнина и студ?

На улицата, на която се намираше къщата на Ягодкин, въпреки това се виждаха няколко души. Това бяха четириима мъже и една жена. Жената беше загърната с дълга мантия, а качулката бе сложена на главата ѝ.

Като стигнаха до къщата на Ягодкин, тези хора свърнаха в съседна уличка, която водеше към една градинка. Те се изправиха пред железната врата. Тогава един от тях, а това беше самият Бакунин, заговори:

– Намираме се пред къщата и трябва да влезем през прозореца, който е до балкона. Аз трябва да си отида, тъй като не бива да присъствам на това, което вие ще правите. Утре, след като проверя дали работата е добре свършена, ще получите възнаграждението си. Само една дума още комедианте. На четири очи.

Комедиантът се приближи до Бакунин.

– Обещай, че няма да изнасилиш момичето. То трябва да остане непокътнато, защото иначе цялата работа пропада.

– Косъм от главата ѝ няма да падне, не се страхувайте.

– Вярвам ви – каза Бакунин, – макар да зная, че ненавиждате брат си повече от всичко на света.

– Така е, но ми е достатъчно да му отнема дъщерята.

– Ако свършиш тази работа, ще те възнаградя добре.

– Вие ще ми благодарите – каза комедиантът, – това момиче ще замести другото и никой нищо няма да разбере.

– Това е и моето желание – каза Бакунин. – Аз не идвам в дома на Ягодкин като крадец, а като отмъстител.

– Сега на работа, палячо! – рече Бакунин. – Ще те чакам във фойто-на – третата пресечка оттук.

Той тръгна, но се сети за нещо, обърна се и извика Франциска с истинското ѝ име. Младото момиче вдигна качулката и Бакунин видя лицето ѝ.

– Бъди честна, Франциска, и използвай случая да осъществиш мечтите си. Бъди предпазлива в желанията си, за да не се издадеш пред Ягодкин. Ако не се издадеш, скоро ще станеш милионерка.

Нещо необикновено блесна в очите на Франциска.

– Бъдете спокоен, Михаил Бакунин – каза тя. – Никой не ще познае, че не съм истинска дъщеря на Ягодкин. Аз ще изиграя добре ролята си.

– Ще те моля да оставиш старите си навици. Не е толкова мъчно.

– Време е – рече комедиантът. – Трябва да използваме тази тъмна нощ, сега е най-удобното време.

– Прощавайте, тогава – каза Бакунин, – нека Бог във всичко ви помогне.

След малко той се изгуби.

Палячото повика другите двама мъже и им заповяда да си поставят маските.

– Докато ви дам знак, Франциска ще чака тук. Комедиантът се приближи до оградата и като я прескочи, каза, че са стигнали на мястото.

– Светнете да видим дали не ни застрашава опасност. Този, който носеше затъмнения фенер, вдигна капака му; другият донесе една стълба.

Комедиантът нагласи стълбата така, че единият ѝ край достигаше до прозореца на Кларисината спалня.

След това се обърна към този, който го придружаваше, и каза:

– Пригответе револверите си и ако се наложи да се спасяваме, стреляйте.

Хората наведоха глави в знак на съгласие. Палячото като котарак се покатери по стълбата и стигна до прозореца.

Той извади от джоба си диамант и почна да реже стъклото. Парчетата нападаха с шум в стаята.

Комедиантът се ослуша да не би някой да се е събудил от този шум. Всичко бе тихо и спокойно.

– Това е младежки сън – каза си той през зъби.

Той мушна ръката си през направения отвор и завъртя отвътре резетата тъй, че при едно натискане крилата лесно да се отворят.

Пътят за стаята на Клариса бе осигурен. Комедиантът се мушна през отворения прозорец и влезе вътре.

Клариса се поразмърда в леглото.

Трябваше да бързат, докато не се е разсънила.

Андрей Ягодкин извади от джоба си една кърпа, напоена с хлороформ.

Той се приближи до леглото с извърната глава.

До ушите му достигнаха думите:

– За Бога, чичо, какво е това? Поне ти не ми причинявай зло.

Той доближи кърпата си до устата ѝ. Като въздъхна, Клариса падна на възглавницата си. Той се усмихна на делото си. Все по-спокойно дишаше Клариса, протегна се още един път и се успокои.

– По дяволите, не вярвам аптекарят да е сложил повече опиум, отколкото е нужно.

Той взе момичето на ръце, запъти се към прозореца и се обърна още веднъж, преди да излезе.

– Ти спиш още, братко Николай, но аз взех най-скъпото нещо и когато се пробудиш утре, ти ще си загубен човек. Аз взех от дома ти един ангел, а вместо него ти донесох дявол, който ще те съсипе. Защо ме

гледаш така ти, мъртва картина на майка ми? Да не ме укоряваш за това, което правя? Макар че е престъпление, но аз го правя за отмъщение.

Казвайки това, той понесе Клариса и излезе с нея през прозореца. Двамата мъже протегнаха ръце, за да я поемат. Единият от тях я наметна със своето наметало.

Комедиантът слезе по стълбата.

– Едната излиза, а другата трябва да влезе – каза той и подсвирна с уста.

След малко Франциска застана пред него.

– Ела тук – каза ѝ той. – Тук ще намериш едно топло гнездо, в което можеш да се търкаляш до насита.

Франциска се изкачи бързо по стълбата, но преди да влезе в стаята, видя, че прозорецът е счупен.

– Какво е това? Прозорецът е счупен и утре ще забележат, че тук е станало нещо.

– По дяволите! Ти все ще измислиш какво да кажеш.

– Аз все ще намеря какво да кажа. А сега бързо си вървете.

– На добър час! – рече Андрей Ягодкин. – Като се събудиш утре, поздрави баща си от мен.

Като затвори добре прозорците, той слезе. Накара другите да заличат всяка следа, след това излязоха с Клариса на улицата, където беше Михаил Бакунин.

– Благополучно ли свършихте всичко? Жива ли е тя? – попита Бакунин комедианта.

– Тя е жива, но трябва да бързаме, за да не дойде на себе си на улицата.

Сложиха Клариса във файтона. Бакунин и комедиантът също се настаниха.

Единият взе юздите, а другият седна отзад на мястото на слугата.

Файтонът потегли и спря пред дома на Марголински.

Двамата внесоха упоената Клариса вътре. От зимника се зачу вик:

– Бързо, бързо, защото иначе ще е късно. Що ли се бе случило в дома на Абрахам?

XXIX. СТАРИЯТ СИБИРСКИ ЗАКОН

Къщата, където живееше вдовицата Симонова, бе по-добре уредена и това я различаваше от останалите.

Симоновци бяха добри търговци и от търговията се бяха обогатили, та в някои случаи дори даваха коне и коли на общината, която добре им плащаше за това.

Целият този имот бе останал на вдовицата Симонова. По тази причина около вдовицата се въртяха мнозина и ѝ правеха предложения за женитба.

Искаха я и чиновници, ала Симонова не бе само красива, но и много хитра и скоро разбираше мотива за предложенията, тъй че на всекиго отговаряше:

– Не бих се колебала да приема предложението ви, ако покойният ми съпруг не бе оставил завещание, според което, ако аз се ожена втори път, всичкия имот трябва да оставя на роднините си.

При този отговор всеки замълчаваше, не споменаваше повече за женитба и си отиваше, без да каже нищо повече.

Щом си отиваха, вдовицата прихваше да се смее, тъй като такова нещо нямаше в завещанието, но тя желаше по този начин да разбере дали са я искали заради самата нея или заради парите.

Жените от цивилизована Европа би трябвало да бъдат така разумни, както Симонова в Сибир.

Тогава ще има най-малко женитби.

Никой не е по-беззащитен от нашите жени.

Обикаляха я мъже, които непрестанно говореха за горещата си любов към нея, уверяваха я, че я обичат, а всъщност я мамеха, тъй като никаква любов нямаше, а всичко бе само за парите.

Съдбата на една вдовица не е завидна. Като загуби мъжа си, тя загубва всичко. Бе останала самичка на света, без да има кой да я съветва. Именно сега се нуждаеше от такъв съветник. Като премина мъката по загубата на мъжа ѝ, тя започна да чувствава празнота в сърцето си, самотност – която ние наричаме нужда от мъж.

Без съмнение жени, останали самотни, очакват да се омъжат, те търсят човека, комуто ще се отдадат с душа и със сърце.

Бог е сътворил жената по-слаба, за да търси подкрепа от мъжа. Не са прави хората, когато осъждат вдовиците, които се омъжват повторно.

Те не знаят колко е тежка самотата. А, от своя страна, вдовиците добре обмислят втората женитба. Тъй като не са вече млади и хубави, а жени, които трябва добре да изучат мъжа и причината, която го кара да се ожени; има и лоши мъже.

Това ще каже: да си отварят очите.

Много разумно постъпваше Симонова, като разправяше на кандидатите си, че е бедна.

Тя обичаше Бояновски.

Дали това бе нещастие за него? Тя не можеше да разбере с какво я привлече той, дали с мъжественото си лице – как можа от един път да се влюби в него.

За пръв път го видя в клетката, когато лежеше като животно пред жестоките хора. Погледна го, а в очите му нямаше ненавист и злоба, както у мъчителите му; погледът му бе благ. Стори й се, че един глас й казваше: „Ти трябва да спасиш този човек, не бива да го оставиш да умре като животно.“ За себе си? Дали тези думи бяха казани от нейните уста, или го бе казала веднъж, за да не го отрече вече. Думите я издадоха. Тя не спаси Бояновски само от хуманност, а защото хубавото гордо лице на този човек я плени. Мислеше си, че той не може да не отговори на любовта й, още повече че трябваше на нея да благодари за живота си, когато дойде на себе си.

Не го ли свали от бесилката с риск за живота си? Не бе ли тя, която по цели нощи не спеше, за да го наглежда? Не го ли спаси тя от смъртта? Колко много се зарадва Симонова, когато Бояновски отвори очи за пръв път и каза няколко думи със слаб глас.

– Спасен е! – възкликна тя и падна на колене до леглото му.

Прочете молитвата, която бе казвала в детството си.

Бояновски печално гледаше тази жена, паднала на колене пред него. Дали това бе сън или пък видение от оня свят? Той се напрягаше да събере мислите си, но едва сега си спомни, че бе осъден на смърт, на бесилка.

Той си спомни, че го бяха обесили и че последната му мисъл бе за Наталия.

А ето че бе жив, буден, не беше в гроба, не беше на бесилката! Той се намираше в добре наредена стая, която вероятно принадлежеше на някой сибирски богаташ. А Бояновски седеше на някакво канапе и в неговите жили течеше кръв – той бе жив!

Щеше да е напълно щастлив, ако и Наталия бе тук.

Огледа добре стаята, но тази, която търсеше, я нямаше. Не Наталия,

а друга жена бе коленичила и се молеше пред иконата. Обясняваше си, че по някакво чудо е спасен от бесилката.

Искаше да разбере какво се е случило, но един вътрешен глас не му позволяваше да смути молитвата на жената. Тя стана след малко и се приближи до него.

– Страннико, добре дошъл в дома ми. Не се плаши от нищо. Човешката злоба и ненавист не могат да те намерят тук.

– Как се казва мястото, където сте ме донесли, когато не бях между живите?

– Това е мой дом – рече гордо Симонова. – Аз съм вдовицата Симонова и ти си в моя дом. Ако искаш да знаеш кой те спаси, ще отговоря, че аз имах това щастие.

– Как е възможно? Та ти си слаба жена? – възкликна Бояновски.

– Не са слаби жените, както ти мислиш – отговори вдовицата, а очите ѝ светнаха. – Ролята понякога ни дава мъжка сила.

– Нима не ви убиха при опита да ме спасите? Учудва ме това, защото всички се бяха насъбрани около мен като зверове около жертвата си.

Вдовицата мило се засмя.

– Истина е, че са зверове, но не са толкова лоши, щом аз успях да ги излъжа.

Бояновски помисли за минутка.

– Сега си спомням. Ако не се лъжа, това бе една черна верижка.

– Не се мамиш – каза вдовицата, – верижката бе направена от големи черни прешлени. Когато поставиха халката около врата ти, прешлените са запазили врата ти цял. Позволи ми да видя дали прешлените не са ти разранили врата?

Тя се приближи до Бояновски.

– Има само малко кръв, но и това ще оздравее.

Преди Бояновски да вдигне глава, тя целуна мястото, където беше ранен. Дръпна се, като че се засрами от себе си.

Бояновски разбра защо имаше да благодари за своето избавление. Тръпки преминаха по тялото му и пред очите му се яви Наталия с естествената си чистота.

– Но при все това аз трябва да благодаря за живота си. Право да ти кажа, не зная да ти благодаря или не, защото въпреки че се отървах от смъртта, аз не съм нищо друго освен уловен дивеч и в тази клета страна всеки може да си играе с моя живот. Още се усещам отмалял; още треперя, когато помисля за случилото се, и цял настръхвам, краката няма да ме удържат, ако стана от канапето. Още звучи в ушите ми оная дума,

която насън или найае дава могъща сила на беглеца, ако е отслабнал и отпаднал, думата, която ехти из Сибир като проклятие: „Не си почивай, продължавай, продължавай!“ Същото проклятие Исус Христос казал на клетника, когото помолил за малко почивка. Без да си починеш, ще обходиш цялата земя във всички времена до безкрай. Постоянно ме преследва това проклятие. А докога ще ме преследват тия безсърдечни хора?

– Няма да го направят – каза вдовицата Симонова, – защото има начин да им забраня да пристъпят прага на дома ми.

– Мамиш се – рече Бояновски. – Как е възможно да попречиш на тези изроди да преследват жертвата си?

Симонова се засмя някак особено.

– Друг път ще поговорим за това. Сега не бива да говориш дълго, ще ти навреди.

После тя изтича навън и Бояновски чу, че съдовете почнаха да дрънкат и усети приятната миризма на подкрепителната супа. Тази миризма имаше необикновено силно въздействие върху Бояновски. Апетитът му се увеличаваше все повече и повече и той чувствуваше нужда да се подкрепи с храна, за да може да продължи пътя си.

Симонова не се забави и отново дойде, като носеше пълна паница със супа.

– Супата е направена от сибирски зеленчук – каза тя, след като постави пред Бояновски едно малко столче, на което сложи паницата. – Този зеленчук се бере само през определено време на годината и се суши по особен начин.

Бояновски не дочака да го поканят втори път, взе лъжицата и като изяде всичката супа, почувствува се подкрепен и в приятно настроение, в каквото отдавна не се беше намирал.

В това време вдовицата седеше в един ъгъл и радостно наблюдаваше как гостенинът ѝ лакомо сърба супата.

– От колко дни съм при теб? – попита Бояновски.

– Три – отвърна тя. – Аз се бях отчаяла; мислех, че няма да се събудиш, а бях самичка. Страхувах се дори да повикам приятеля ти доктора, понеже някои можеше да разбере, че го викам за болен човек.

Учуден, Бояновски попита:

– Какво? Ти познаваш доктор Белон? – възкликна той разтревожен, защото очакваше да научи нещо и за Наталия.

– Запознах се с вашия приятел, когато отидох да ви снема от бесилката. Той беше дошъл да пререже вените ви, за да не би да ви закопят жив.

Бояновски си спомни за обещанието, което му бе дал докторът. Сега му стана ясно какво щеше да го сполети, ако докторът бе прерязал вените му. Ако беше дошъл само няколко минути по-рано, преди Симонова, той щеше да пререже вените не на мъртвец, а на жив човек. Тогава щеше да умре не от ръцете на палача, а от ръцете на свой приятел.

– Да не би изчезването на моя труп да е предизвикало някакво съмнение? – попита Бояновски.

На лицето на вдовицата се появи весела усмивка.

– Тъй е. Наивните селяни по различни начини си обясняваха това. Предполагаха, че Бог е сторил някакво чудо и никой нямаше да те търси, ако не беше онази никаквица Марушка, която е разпратила навсякъде потери да те дирят.

– Марушка значи е мой смъртен враг! Тогава аз съм изгубен, защото тя ще ме търси, докато ме намери.

– Възможно е да дойде – съвсем тихо рече вдовицата. – Ала няма да те вземе. Мисля, че след като се е уверила, че те няма никъде, най-после е престанала да те дири.

Още не беше произнесла последната дума и на вратата тихичко се почука.

Вдовицата се стресна и лицето ѝ преbledня.

– Богородичке, кой ли идва сега?

Като събра сили, Бояновски стана прав и попита:

– Трябва ли да се скрия? Тя се замисли за минутка.

– Не – каза решително. – В случай, че са шпиони, те не могат да обискират къщата ми.

Отново се похлопа. Вдовицата изтича навън. След като въздъхна още един път, тя извика:

– Кой желае да влезе при вдовицата Симонова?

– В името на Бога, това съм аз, госпожо. Имам да ви съобщя една важна новина.

На вдовицата се стори, че този глас ѝ е познат, ала за да се увери, още веднъж попита:

– Кажете си името, искам да зная името ви.

– Аз съм доктор Белон – чу се отвън.

Сибирската селянка веднага отвори вратата и пусна доктора да влезе.

Лицето му показваше, че носи някаква важна новина.

– Къде е Бояновски? – попита той.

Вдовицата мълчаливо посочи стаята, в която се намираще

Бояновски.

Докторът затвори вратата и заедно с вдовицата се отправи към Бояновски.

– Това сте вие, приятелю – рече Бояновски. – А аз помислих, че са дошли моите убийци.

– Какво чудо наистина! Простих се с умиращ, а сега е жив и се здрависвам с него.

Бояновски протегна ръце към доктора. Последният сърдечно ги стисна и с колеблив глас каза:

– Трябва да ви съобщя нещо неприятно. Марушка и убийците ви на всяка стъпка ви преследват.

Бояновски се разтрепера.

– Тогава те знаят, че съм тук.

– Всичко знаят и тази нещастница е дала клетва да ви отмъсти. Въоръжила е и всички селяни и им е обещала богата награда, ако ви намерят и ви заведат при нея. Вие не знаете какво въздействие упражняват парите над тези жалки хорица.

Преди Бояновски да отговори, Симонова решително пристъпи. Никакъв признак на страх не се появи на лицето ѝ. Тя тихо приближи и рече:

– Как е узнала тази блудница, че Бояновски е тук?

– Едно парче от въжето е останало в колата, с която бе доведен Бояновски – каза докторът. – Това намерили шпионите на Марушка и са ѝ го занесли. Веднага на мястото, където отишли, било намерено парчето и понеже наблизко няма друга къща освен вашата, решили, че Бояновски е при вас. Тя въоръжила веднага своите хора. Имат намерение да претърсят всички кътчета на къщата и в случай, че го намерят, той е загубен. Но ето ги, идат.

Една група хора шумно приближаваше. За да ги направи по-решителни, Марушка им беше дала да пият доста ракия и почти всички селяни от групата бяха пияни.

– Ще ги дочакам – каза Симонова, – но първият, който прекрачи прага ми, ще бъде мъртъв.

Тя отиде в кухнята и след малко се върна с една цепеница в ръка.

– За Бога, какво мислите да правите? – извика докторът. – Вие, една слаба жена, искате да се борите с тази тълпа? От това не само че няма да има никаква полза, а наопаки, ще има вреда.

– Ако се страхувате, докторе, скрийте се – рече вдовицата. – И на двама ви ще покажа къде да се скриете, за да бъдете сигурни.

Бояновски поклати глава в знак на отказ. Силите и буйността му се възвърнаха.

– Да се скрия? Не, никога. Да оставя да убият тебе, моята спасителка! Не! Аз ще бъда с тебе, докато дойдат ония нещастници и ако не може друго – нека с тебе да умра.

Благодарният поглед на Симонова бе отговорът. Тя беше от ония жени, които се възхищават от геройските постъпки.

Времето минаваше. Шумът и крясъците се чуваха отблизо; лесно можеха да се различат отделните гласове.

– Да излезе обесеният! – крещяха селяните. – Искаме да ни го дадат в ръцете, да убием това животно.

– Вървете след мен – каза Симонова, – ако не се предадем, ще запалят къщата.

Тя даде знак на доктора да се приближи. Когато той беше вече наблизо, пошепна му на ухото:

– Качете се на покрива, вземете една главня и като видите, че падна мъртва, подпалете къщата.

– Ще го направя, защото искам по-скоро да умра в пламъците, отколкото да падна жив в ръцете им.

Докторът тръгна. Бояновски и вдовицата се запътиха към вратата. Крайно време беше, защото чуха хлопане.

– Разбийте вратата – извика в този миг Марушка. – Щом не ни пускат с добро, трябва насила да влезем. Вие с брадвите – напред!

Но преди да изпълнят заповедта, Симонова отвори вратата и се изправи на прага.

– Селяни, какво искате от мене? – извика тя. – Защо сте дошли в къщата ми и защо искате да ви пусна да влезете?

Любовницата на капитана я прекъсна:

– Аз ще отговоря на този въпрос, госпожо.

– От тебе нищо не искам да зная, аз питам моите съселани. Това се понарави малко на селяните и те започнаха да си шушукат.

– Оставете Симонова да говори!

– Приятели – подхвана тази хубава жена. – Всеки един от вас ми е драг и е добре дошъл в моя дом. Не сме ли селяни от едно и също село? Между вас има и мои роднини и никой не може да се оплаче, че съм му причинила зло или пък, че съм отказала да изпълня някоя негова молба.

– Истина е – в един глас извикаха всички. – Вдовицата Симонова е била винаги добра към нас.

– Нищо лошо няма да й направим – рече Марушка в този миг. –

Искаме от нея само да ни предаде обесения, когото е скрила в къщата си.

– Ами ако не е при нея? – викна един от тях. – Това още не е доказано.

– Трябва да се докаже – извикаха всички. – Симонова е честна жена.

– Глупаци! – рече Симонова. – Насмукали сте се с ракия и не знаете какво вършите.

– Добре, госпожо, но се закълнете, че Бояновски не е у вас.

– Защо мълчите? – попита Марушка, след като вдовицата не отговори нищо.

Един старец отиде до нея и ѝ каза:

– Симонова, аз съм те носил на ръце, когато беше дете. Закълни се в името на всичко, че обесеният не е при теб.

– Да направя това, значи да се закълна в неистина – каза вдовицата.

Марушка нададе радостен вик.

– Видяхте ли? Не може да се закълне, защото не е права. Ужасна глъчка се вдигна след това, но старецът ги сгълча и после пак попита вдовицата:

– Значи ти си скрила човека, когото ние дирим? Тогава ти си го свалила от бесилката и си го довела тук. Ти си го избавила от справедливото наказание.

– Против правдата не извърших нищо – отвърна тази храбра жена. – Само отнех от гнусните убийци тяхната жертва. Да, клетникът, когото дирите, е в къщата ми. Какво искате, хора, от този човек? Какво ви е сторил? Да не е сгрешил към някого от вас? Който докаже такова нещо, ще му го предам.

Всички мълчаха.

Не след дълго пак се чу гласът на Марушка.

– Пред мен е сгрешил и аз имам право над него, защото искаше да убие моя мъж.

Вдовицата се изсмя.

– Слушайте, приятели мои, това е лъжа – извика тя. – Казва, че Бояновски искал да убие мъжа ѝ, а тя няма никакъв мъж. Тя е само държанка на човека, когото наричат Сибирски тигър.

Марушка побесня от гняв.

– За тези думи скъпо ще заплатиш – крещеше тя. – Капитан Николин къщата ще ти запали.

– Нека се опита – скромно отвърна Симонова. – Но трябва да знае,

че за пас, бедните сибирски селяни, има правда. Очите на царя виждат всичко, дори и в най-затънтените сибирски краища.

– Царят не ще търпи да обиждат един негов верен служител. Аз съм ти сега цар, защото избавлението ти е в моите ръце. Не препречвай пътя ни, защото ще запалим къщата пред очите ти.

– Няма да ви пусна и няма да ви го предам, докато съм жива – каза Симонова.

– Влизайте тогава в къщата! – извика Марушка. – Защо сте взели тези брадви и тези сопи? Защо се двоумите? Запалете къщата и нека цялата лумне в пламъци!

Като видя, че селяните още се двоумят, тя добави:

– Славен ще бъде този пожар, защото ще утоля жаждата ви с ракия.

Казаното от нея стигаше, за да накара селяните да се нахвърлят върху къщата. Започнаха като бесни да се катерят по стълбите.

– Назад! – извика Симонова. – Не знаете ли старите сибирски закони?

– Кои закони? – викнаха селяните.

– Оня закон – подхвана вдовицата, – който казва: ако заточеник успее да намери убежище в къщата на някоя вдовица и ако тя иска да му стане жена, наказанието му се отменя. Забравихте ли този толкова познат закон?

Старецът вдигна ръка в знак, че иска да говори.

– Известен ни е този закон, дъще, и не ще се намери никой в Сибир, за когото да не е свят.

– Добре тогава, няма да прекрачите прага на къщата ми, щом законът е свят за вас. Слушайте, приятели, аз реших да стана жена на Бояновски.

След като изрече това, Бояновски излезе от къщата и се приближи до нея.

Щом го видяха, селяните отново се раздвижиха.

Симонова склочи ръце около врата на Бояновски и сложи глава на гърдите му.

– Вървете хора, убийте го, след като убие и мене, защото още преди залез слънце ще бъде негова жена.

Тя отправи към Бояновски поглед, пълен с неизказана нежност, и в този поглед Бояновски можеше да прочете само желанието ѝ да има неговата любов.

Старецът, когото всички слушаха, обясни на селяните, че Бояновски вече е свободен и никой да не смее косъм да откъсне от главата му,

докато се намира в къщата на вдовица.

Марушка все още се опитваше да ги разколебае.

Тя обещавахе голяма сума на онзи, който предаде Бояновски жив в ръцете ѝ. Много работи обещавахе, ала нищо не помогна, защото всички тачеха сибирските закони като светиня.

– Нищо не можем да ви помогнем, госпожо – казваха селяните, като свиваха рамене. – Сега той е наш, свободен е вече.

– Всички ви ще съсия! Ще видите какво мислят в Петербург за вашите стари сибирски закони. На тях там се надсмиват и се подиграват.

Селяните се начумериха.

– Тъй, а! Подиграват се с нашите закони! Нека, нека се надсмиват, но ние няма да им позволим да оскърбяват нашите закони. И ако някой от Петербург посмее да ни нападне, ей Богу, ще има да помни. Ние си живеехме мирно и тихо. Ти и твоят капитан Николин докарахте нещастие в нашето село.

– Та и сам бог е против вас, защото, ако не беше тъй – каза един белобрад старец, – Бояновски нямаше да се спаси от бесилката.

Това тъй силно подействува на селяните, че почти всички вече бяха на страната на Бояновски.

Като разбра, че нищо не ще ѝ помогне, Марушка се обърна и негодувайки, си тръгна по пътя, по който бе дошла.

– Каня всички ви на сватба – каза вдовицата. – Сватбата ще бъде тъй весела, както никоя досега в нашето село.

Всички селяни радостно се развикаха и се разтичаха да ѝ целуват полите.

Не след дълго всички се пръснаха и около къщата на вдовицата утихна.

– Спасен си! – извика тя, след като затвори вратата. – Спасен си. Ти си свободен!

Видяла го най-после спасен и свободен, тя не можа да се сдържи и започна да плаче.

Бояновски сложи ръка на пълните ѝ рамене.

– Аз съм спасен и кому след Бога трябва да благодаря, ако не на тебе? Наистина ти стоеше сред онази навалица почти като някаква богиня. Но как да ти благодаря и за това, че си направи шега с тях, като им каза, че си ме избрала за свой мъж? И го стори само за да ме избавиш от смърт. Заради мене ти излъга, но Бог прощава такава лъжа.

Вдовицата стана от стола си.

– Как? Шега? Ти мислиш, че говоря лъжи? Не, Бояновски, между

нас не трябва да съществува никаква тайна. Като казах, че те любя и че ще ти стана жена, не излъгах. То идеше от моето сърце. Признавам: аз те любя. Казвам ти, че моето сърце заби за тебе още от първата ни среща, когато те видях в нещастие. Отначало това беше състрадание, но скоро се превърна в любов.

Отмаляла, тя падна пред него на колене.

– Значи не си говорила на шега, а всичко е излизало от дълбочината на душата ти? Къде бяха очите ми, за да видят твоя поглед? Поглед, пълен с копнеж, който тъй много говори.

Той поиска да я вдигне от пода, но тя държеше да остане на колене.

– Не стой пред мене на колене. Стани!

– Както сега стоя на колене, така ще стоя през целия си живот пред тебе, пред твоята воля и твоя ум, любими мой! Каквото ми заповядаш, ще бъде за мен свят завет. Твоята воля ще господства в нашата къща. Ще се старая да подсладя колкото мога повече твоя живот. Зная, че сърцето ти не копнее за богатство. Изведнъж да ме обикнеш не можеш, защото едва от вчера се познаваме. Преди да се решиш да ме вземеш за жена, ти трябва добре да ме опознаеш.

Тя се доближи до един голям сандък и като го посочи с пръст, гордо каза:

– Всичко, което Симоновци са спечелили с труд и постоянство за шейсет години, се намира в този сандък. Тук има такова богатство, че с него може да се живее охолно в Петербург. Не го направих, защото не исках да живея самичка в Петербург. Може би някой щеше да се заслепи от това богатство и заради него щеше да ме вземе. Дойде часът, когато мога да го сложа в нозете на един способен човек.

Казвайки това, тя извади от пазвата си ключ и отключи сандъка.

Бояновски остана учуден: не му се вярваше, че сандъкът е препълнен със злато.

Вдовицата разтвори страстно ръце.

– Любими, вземи това богатство! – каза тя. – Вземи го заедно с мене и където пожелаеш, ще те последвам, дори и на края на света. Не ни отказвай, мили, смили се над нас и ни вземи.

Една красива, изпълнена с любов жена стоеше пред него, а освен това в сандъка имаше толкова много злато. Бояновски ненавиждаше парите, но откакто бе в Сибир, той разбра значението и необходимостта от парата.

Ако тези пари бяха негови, той би могъл да се върне в родината си. Желаше да стане почтен човек; искаше да отстрани както красивата

жена, така и златото.

Той беше женен.

Чуден беше този руски закон, който разрешаваше на жените, чиито мъже са в Сибир, да минават за вдовици и да се женят повторно, а на мъжете не бе разрешено.

Това не бе справедливо.

Покрай всичките мъки в Сибир заточеникът оставаше верен на жена си и ако някой неочакван случай му помогнеше да се върне в родината си и да прегърне жена си, можеше да я намери в чужди ръце и децата си с нов баща.

Образът на жена му този път не му се яви, а друг един – този на Наталия, която бе застанала между него и жена му.

Той си спомни за Наталия. Като че виждаше образа ѝ, нейното мило лица и като че тя му казваше тихо:

– По-добре пожертвувай живота си, Бояновски, за да спасиш сърцето си.

Той въздъхна тежко.

Наведе глава, приближи се до Симонова:

– Много щастлив би се чувствувал оня – промълви с разтреперан глас, – който с гореща страст и пропито с любов сърце може да се хвърли в прегръдките ти и да се свърже за цял живот с една такава благородна и възвишена жена. Аз не съм от щастливците, моята съдба е такава, че трябва да носи със себе си нещастieto където и да съм. Длъжен съм, мила, да се смиля над тебе, в чиито очи блести гореща и искрена любов. Не мога да приема това сладко блаженство!

– Ти не искаш? Ти ме отблъскваш? – извика Симонова.

– Не казвам това, драга Симонова. Човек трябва да е най-голямото нищожество, за да го стори, да не е достоен да го грее слънцето. Можех да уважавам тази любов и струва ми се, бих могъл да ѝ отговоря. Аз трябва да ненавиждам себе си. Изслушай ме, бедната ми. Ти ме свали от бесилката и ме направи свободен човек. Но ти не можеш да ме имаш за мъж, защото съм женен – имам си жена.

Симонова изпищя с пълен глас:

– Женен, женен!?

Тя объркано гледаше пред себе си. Бояновски се извърна, защото сърцето му се късаше. Подир малко той почувствува, че на рамото му се опряха две нежни ръце, а един нежен глас му шепнесе:

– Дори да принадлежиш на друга, аз пак те любя и не мога да се разделя с тебе. Ще дойда при тебе като прислужница, вземи ме със себе

си и ме обичай.

Като се разплака, тя падна на гърдите му.

– Бях горда жена, един поглед само ме обиждаше; откакто умря мъжът ми, никого не съм обичала. Но тебе обикнах и за твоята любов съм готова и държанка да ти стана.

Бояновски я погледна със съжаление.

– Аз бих могъл да използвавам слабостта ти – рече той. – Но зная, че с това ще те направя нещастна за цял живот. Аз съм ти толкова признателен, че не бих могъл да ти сторя зло, нито да те изложа на безчестие. Още утре може би ще се разкайваш за онова, що днес направи.

Вдовицата склочи вежди.

– Значи ме презираш! Не ме искаш, в твоето сърце няма място за мене. Добре тогава, зная какво ме очаква.

В тази минута влезе доктор Белон. Той беше ням свидетел на тази изповед. Пошепна на Бояновски:

– Какво направи, клетнико?

– Това, което сърцето и честта ми налагат – отговори той също така тихо.

– Не знаеш ли, нещастнико, че отхвърлената жена не забравя никога да си отмъсти на онзи, който я е отблъснал? Тя ще ти отмъсти, още повече че ти си в нейни ръце.

Бояновски понечи да му отговори, но някой похлопа на прозореца.

– Ей, хубавичка вдовичке, отвори. Ще ти съобща нещо важно – обади се отвън един глас, който бе познат на всички.

Беше на околийския началник.

– Какво ли иска този човек? – каза вдовицата, като се опомни. – Скрийте се, докторе; не трябва да ви види тука.

Докторът влезе в съседната стая, а тя отвори вратата на капитана, който влезе, като се смееше.

– Не се плашете – рече капитанът, като забеляза Бояновски в ъгъла. – Дойдох да се посъветвам с госпожа Симонова. Прерових стария сибирски закон и открих, че беглецът не може да живее в къщата ви, докато не се венчае, а това трябва да стане преди залез слънце. За това и дойдох. Държанката на Николин прерови всичките закони и може да намери тази точка. Трябва да побързате да се венчае, за да не стане късно.

Той улови вдовицата за ръката и я заведе настрана, за да не чуе Бояновски онова, което щеше да й каже.

– Аз ви дължа много, но дълг за дълг, гласи поговорката. Ще ви

помоля да ми услужите с още 400 рубли.

– Ще ви дам – рече вдовицата. – Само бързайте да ми изпратите свещеника.

Капитанът се почеса по ухото.

– Ще ми дадете тогава вашата кола, тъй като на идване видях свещеника в една кръчма. Беше се понапил.

– Излей тогава една кофа вода на главата му. Венчавката трябва да стане след един час.

– Ако трябва, и на гръб ще го донеса. Той излезе, като се смееше.

Вдовицата остана с Бояновски, приближи се до него и с наведени очи каза:

– Съдбата ни свързва насила. Аз не бих могла да те покровителствувам, ако не станеш мой мъж. Насила няма да те принуждавам, трябва да се съгласиш, ако ти е скъп животът.

– Не се двоуми, Бояновски – обади се докторът. – Днес имаш един случай да станеш свободен гражданин в Сибир, а утре ще бъде късно.

Бояновски започна да скубе косите си.

– Аз съм женен човек и не мога да се съглася, защото ще бъде голям грях. Вие, Белон, знаете какво очаква она, който има две жени.

– В това положение друго не ти остава. Можеш да се ожениш само формално и след като се венчаеш, ще бъдеш свободен човек.

– Ще се съгласи ли на това вдовицата Симонова? – попита Бояновски.

– Съгласна съм – реч е вдовицата с кротък глас. – Щом свещеникът ни венчае, на другия ден това ще се забрави и аз ще те придружа през Сибир като свободен човек. Когато стигнем до границата между Европа и Азия, ще се разделим завинаги. В широкия свят ти ще забравяш жената, която чезне за тебе в Сибир!

Гласът ѝ се задави в сълзи.

Преди да вдигне глава, Бояновски взе ръката ѝ и горещо я целуна.

– Хиляди пъти ти благодаря за великодушието. Никога не ще те забравя и винаги когато си спомня за тебе, ще те благославям.

Изминаха няколко минути в мълчание. Зачу се трополене на кола, след малко двама души слязоха от нея. Това бяха капитанът и свещеникът, но влезе само първият.

– Свещеникът остана навън, защото се страхува да не го видите пиян. Той има едно условие.

– Условие? Какво? – запита вдовицата.

– Иска да ви венчае в тъмна стая. Вдовицата се изсмя на това.

– Ще изпълня това негово желание – каза тя. – Като затворя капачиците на прозорците, стаята ще стане тъмна.

Каза това и начаса го изпълни.

Веднага в стаята стана много тъмно.

Капитанът доведе свещеника, който с колебливи крачки се доближи до младоженците.

Свидетели на венчаването бяха капитанът и доктор Белон.

С глас, който звучеше по-скоро като бучене, отколкото като пеене, той изчете обичайните молитви на церемонията, след което хвана ръцете на двамата и ги благослови.

То беше някаква особена венчавка, каквато никъде по света не бе ставала. Тия, които се венчаваха, не можеха да се видят.

Бояновски усещаше, че ръката на Симонова трепери.

След като чуха и последното амин, капитанът хвана свещеника за ръката и го изведе от стаята. Мимоходом прошепна на Симонова:

– Утре ще дойда за парите, а сега ви пожелавам щастие и дълъг живот. Ти наистина попадна на много добър човек.

След няколко минути колата потегли.

Свещеникът сне расото си и ако го беше видяла Симонова, щеше просто да се уплаши, това не беше свещеник, а писарят на капитана. Последният се смееше весело.

– Ха, ха, ха, хубавата вдовица сега ми падна вече в ръцете. Твоето венчаване не чини счупена пара. Сега ще имаш да ми даваш парици – толкоз, колкото искам, а моето искане е голямо. Че вдовицата има много пари, в това съм напълно уверен. Те се намират в сандъка в нейната стая. А зная и това, че когато я поисках за жена, тя ме отхвърли и ми се подигра. За всичко ще съумея да ѝ отмъстя. Заклех се още тогава, че ще ѝ върна мило за драго и ето че днес му дойде времето. Може би тя сега е в обятията на този човек и го целува и му се любува, като мисли, че е неин мъж. Държанка си ти, вдовице Симонова, и нищо друго. На челото ти утре, когато станеш, ще има петно – петното на греха.

Като говореше така на себе си, той мушна ръка в джоба си, извади една банкнота от пет рубли и я подаде на писаря. – Това е за тебе, братле. Ти изигра така добре ролята си, че заслужаваш да пиеш едно шише хубаво винце за здравето на младоженците.

– Да са живи младоженците за дълги години! – извика писарят.

Надалеч, много надалеч се разнасяше гласът му, изпълнен с подигравка и злоба...

– Накъде? – запита Бояновски Симонова. Симонова се изчерви от

срам.

– Отивам да приготвя леглото.

Тя изтича от стаята и от горния етаж се чува стъпките ѝ.

– Благородна жена, но не смятам да отговоря на любовта ѝ, макар че сърцето ме боли за това. Заради един час удоволствие не бива да я погубя завинаги. Не, не, това няма да го бъде – аз съм длъжен да ѝ бъда благодарен за живота си. Аз съм цял глупак, като се представям за светец пред жената, която ме люби – каза Бояновски. – Но не съм ли венчан за нея?

Подир малко пак добави:

– Не, не, аз няма да живея под тази стряха. Може един ден да надвият чувствата и да се отдам на страстта си. За да не се кая после, аз трябва да напусна тази къща.

– Леглото ти е вече готово – чу се глас зад него.

Със запалена свещ в ръце Симонова стоеше на вратата. Бояновски се приближи смело до нея.

– Вие искате тъй скоро да си вървите?

Тя потрепера, сякаш бе ударена с нож в сърцето.

– Искам да си ходя, защото присъствието ми те обижда. А като не ме виждаш, скоро ще ме забравиш.

Тя поклати глава в знак на отрицание. Сълзи потекоха от очите ѝ.

– Вярваш ли, че ще те пусна да пътуваш сам през Сибир – добави тя. – Това няма да стане. Не, аз ще изпълня обещанието си. Ще те изпра-тя до границата на Европа.

Каквото и да кажеше Бояновски, тя държеше на своето.

– Лека нощ – рече Бояновски, – утре ще се разделим. Той притисна ръцете ѝ и я целуна горещо по лицето. Бояновски не мигна цяла нощ, защото слушаше непрестанния ѝ плач, който идеше отдолу.

Току-що бе задрямал на съване и вдовицата го събуди, защото колата бе готова за път. Той стана и бързо се облече. Долу намери доктор Белон. Той беше дошъл да се сбогува с него. Сърдечно се прегърнаха и се сбогуваха.

Докато вдовицата оправяше юздите на конете, Бояновски дръпна доктора настрана и му пошепна:

– Как е Наталия? Ти не знаеш, приятелю, какво бих дал на онзи, който ми я доведе тук да се сбогуваме.

Докторът се колебаеше дали да му съобщи истината, но след малко реши да не му казва за случилото се.

– Защо ли пък да стоварвам още една болка на сърцето ти? – каза

докторът. – Тя е още на легло тежко болна – добави той, като видя, че Бояновски настоява да узнае нещо за Наталия. – Но надявам се, че с божията помощ ще я спася.

– Ако не знаех, че Наталия се намира под вашата закрила, не бих се реши да тръгна.

– Конете повече не могат да стоят спокойно – рече Симонова. – Време е да се тръгва.

Белон сърдечно стисна ръката на приятеля си.

– Завиждам ти, Бояновски, че се връщаш в милото си отечество. Аз оставам в пустия Сибир, но мъчно бих се решил да замина, защото онова, което ми е най-скъпо, се намира в тази земя. Самотният гроб на сибирския път ме спира. За него ден и нощ ще мисля.

Те си стиснаха още един път ръцете, целуваха се, след което Бояновски се качи на колата. Симонова плесна с камшика и конете тръгнаха.

Дълго, много дълго докторът стоя на пътя, гледаше след колата, която все повече и повече се губеше от очите му. После се извърна и тръгна към гроба, в който беше погребано всичкото му богатство. Там отиваше да изкаже болките си.

XXX. ОТРАВЯНЕТО

В къщата на вдовицата Бояновска настана голяма бъркотия. Възгласници, сандъци и всякаква покъщнина бяха разхвърляни; пердетата бяха смъкнати. Бледни, бедно облечени хора влизаха и излизаха ту с едно, ту с друго в ръце и по стълбите отнасяха всичко навън, за да го натоварят на една кола.

Вдовицата Бояновска се местеше. Тя наистина бе купила вилата, известна като Вила на духовете или Къща на духовете.

Пренасяне! – една ужасна дума за порядъчната домакиня, дума, при която всяка се мръщи.

Има право онзи американски философ, който е казал, че да се пренесеш три пъти значи да преживееш един пожар.

Пренасянето е лекомислена работа, защото всеки, който се мести, непременно понася някаква материална загуба.

Като чуят думата „местене“, порядъчните домакини се разтреперват, тъй като знаят, че това, което им е най-скъпо и най-мило, трябва да попадне в груби ръце. Това, което с най-голямо внимание и предпазливост са пазили, по невнимание се чупи, измърсява, хвърля. Ако преместването мине с малка загуба, човек трябва да е доволен. Докато сложат всичко в ред, минават седмици и месеци. Нашите съвременни дами гледат само пренасянето да не им развали спокойствието и са доволни, когато свърши. Те не познават душевното състояние на добрата домакиня, която с голям труд и със собствените си ръце нарежда дома си до най-малките дреболии и вечер, уморена от тежката работа през деня, си ляга с думите:

– Всичко е наред вече у дома, мъжо.

Това преместване никак не безпокоеше Бояновска. Тя прекарваше времето си в будоара, откъдето даваше своите заповеди на слугите, също както главнокомандуваният по време на война заповядва на войниците си от някое укрепление. Но при все това тя бе душевно неразположена. Разхождаше се нагоре-надолу по мекия килим, а цветът на лицето ѝ току се менеше. Устните ѝ се движеха, като че говореше на себе си. Не можеше да се реши.

– Това трябва да стане – каза на глас. – Времето лети и преди да напусна тази къща, трябва да видя трупа ѝ. Не мога да взема със себе си тази луда. Искам да онемее, да онемее завинаги. Тя трябва да умре в

зимника, където е живяла досега.

Ставаше въпрос за майката на Бояновски, за онази бедна жена, която Феодора бе затворила в зимника. Не ѝ стигаше, че затвори тая клетница в тъмния зимник, а искаше сега и да я убие.

Феодора се страхуваше да стори това сама. Притежаваше много пари и можеше да заплати на убиеца. На кого можеше да повери това дело? Тези мисли я измъчваха. Отвън се чуваше трополенето на ония, които пренасяха вещите ѝ. Може би между тях щеше да се намери някой, който да се съгласи да стори това. Какво щеше да му струва на един такъв човек да убие старата глупава жена, като с това щеше да спечели 1000 рубли? – така си мислеше Феодора. Тя не смееше да се довери никому, тъй като всички ѝ бяха непознати и можеше да си напакости. За тази цел Феодора имаше човек, на когото можеше да се довери. Тя реши да възложи това на слугинята си.

Леония знаеше цялата история с лудата, но от известно време Феодора взе да се съмнява в нея.

– Не трябва да се страхувам от нея – каза си тя. Феодора се реши, хвана звънеца на писалището и започна да звъни.

– Ела при мене, драга Леония – рече любезно Феодора – Искам да ти кажа нещо много важно.

Леония погледна въпросително господарката си.

– Ти знаеш, драга – каза с тих глас Феодора, – колко ми е тъжно за съдбата на свекърва ми. Тя е побъркана и лекарите твърдят, че никога не ще оздравее. Напоследък дори казаха, че имала признаци на бяс.

Феодора говореше с такъв тон, че всеки, който я чуеше, щеше да си каже, че скърби много за свекърва си. Леония знаеше добре, че това е преструвка. Феодора закри лицето си с ръка и рече жално:

– Горката, не заслужаваше такава участ. Решила съм най-после да я освободя от мъките ѝ. Ела по-близо до мене, Леония. Желая да ти кажа нещо. Не мислиш ли, че е по-добре да ускорим смъртта ѝ? Спокойна смърт, а? Не е ли по-добре да ѝ приготвим кротка, тиха смърт?

Леония я погледна учудено: не можеше или не искаше да разбере.

– Какво мислиш за това? Ами ако един ден старата не се събуди? Тогава няма да оплаква участта на сина си и умът ѝ ще се върне на оня свят.

Лицемерката вдигна очи нагоре, уж че се молеше Богу да прости греховете на старата жена. Дори след малко сълзи закапаха от очите ѝ.

Леония се усъмни за миг в искреността ѝ, но то бе само за миг. Разбра, че господарката ѝ готвеше смърт за старата жена.

Студени тръпки ползиха по тялото ѝ. Нима господарката ѝ я смяташе за толкова долна, че можеше да ѝ предложи да стане убийца? Без малко да стане и да отговори на господарката си заслуженото, но се въздържа, тъй като си помисли, че може providението да е избрало тъкмо нея да спаси старата жена. Значи бедната добра старица трябваше да умре! На мъчителката не бе достатъчно, че я затвори в този студен зимник. Старата жена щеше да е свободна само когато я закопаеха в студения гроб. В тази минута Леония се закле да спаси старицата.

Тя трябваше да я убие. Добре, за да научи тайната, щеше да се престори, че приема.

– Защо си така загрижена, драга ми Леония? – попита Бояновска. – За какво мислиш? Добре ако размислиш, ще видиш, че по-добра приятелка от мене старата няма. Ти какво би предпочела – да страдаш или да се отървеш чрез смърт от тези теглила?

– Аз бих избрала смъртта – каза Леония.

– Това, що пожела на себе си, пожелай го и на измъчената старица. Не ни остава друго, освен смъртта да изберем.

– Какво смятате да правите, госпожо? – запита Леония.

– Но то е лесна работа.

Тя се наведе към Леония и каза тихо:

– Ти ще дадеш на старата едно лекарство за сън, от което тя няма да се събуди никога.

Леония отрицателно поклати глава.

– Какво мислите да направите, госпожо? – попита слугинята.

– Макар че го правите за нейно добро, ще се намерят хора, които ще го изтълкуват другояче.

– Какво мислиш ти за това, Леония? – попита Бояновска.

– Ще кажат, че сте убийца.

Феодора пребледня. Тази дума падна като гръм.

– Убийство? Мислиш ли, че има толкова лоши хора, та да сметнат това за убийство?

Слугинята поклати глава в знак на съгласие.

– Щуротия! – каза Феодора. – Не ме е страх, ще извърша не убийство, а едно добро дело. Пък и най-после – додаде, приближавайки се до слугинята – кой ли ще знае за това? Никой не се грижи за нея, защото Бояновска няма роднини. Те отдавна са измрели. Само ние двете знаем, че старата е още жива и само ние пак ще знаем, че някоя сутрин тя няма да осъмне.

Леония поклати глава, за да потвърди, че е съгласна и разбира

уверенията на господарката си. Феодора помисли, че е спечелила Леония и реши да пристъпи към самата работа.

– Казвала си ми, че моят брилянтен кръст ти харесва.

– Ах, да, много ми харесва – каза Леония. – Той е необикновено хубав, но трябва да е много скъп. Заради него и престъпница съм готова да стана.

Феодора приближи до една малка масичка, отвори я и извади украсен с диаманти кръст.

– Ето, погледни, може би вече не ти се вижда така привлекателен, както по-рано.

Леония го сграбчи с две ръце и го притисна до гърдите си.

– Напротив, сега ми се вижда по-красив от по-рано. Какъв блясък имат тези камъни!

– Добре, вземи тогава този кръст, можеш да го задържиш за себе си.

– За мен ли е? – извика Леония във възторг. – Не, не мога до го взема.

– Няма да го вземеш сега, а когато го заслужиш – рече Феодора и взе кръста.

– Когато го заслужи ли? Говорете по-ясно, госпожо. Феодора я привлече тихо към себе си.

– Мога ли да говоря по-ясно? Наистина значи мога. А ти, момиче, ще мълчиш. Заклевах ли ми се в това?

– Заклевам се.

– Добре, утре, когато ме събудиш и ми съобщиш, че в зимника има един труп, кръстът ще бъде твой.

Леония си даде вид, че размишлява.

– Аз ще ви събудя, госпожо, и вие ще дойдете заедно с мене, за да видите трупа в зимника.

– Не само ще ти дам кръста, но и ще живееш в къщата ми като моя приятелка, а не като слугиня. Така ли е, Леония? Ние се разбираме добре и можем да се доверяваме една на друга.

– Не сте се измамили в мене, госпожо? – каза Леония. – Въпреки че се реших да извърша тази работа, не зная как да започна и как да продължа. Много съм слаба, за да се боря с лудата, иначе щях да я удуша. Със сабя не зная да си служа, с револвер също.

– Нищо, аз разполагам с по-добро средство. Ще ѝ дадеш да пие отрова.

Леония се уплаши, като чу думата отрова. Старицата трябваше да

бъде отровена!

Феодора се приближи до масата и извади от едно чекмедже малко шишенце.

– Това шишенце ще ни свърши работа. Сложи от него в супата на старата. Няма никаква миризма и тя нищо няма да усети. Щом го изпие, и ще свърши. Защо ти трепери ръката, Леония? Ако нямаш смелост да го извършиш, тогава ми кажи; аз ще намеря друга да го...

– Не, не, никоя друга – каза Леония. – Аз се заклевам, че ще го извърша, уважаема госпожо, но искам да ви помоля за едно нещо.

– Да ме помолиш? – попита Феодора, като сви вежди.

– Да, една молба, за да не ме гризе съвестта после. Преди да извърша това дело, ще ми разрешите да отида на черква и се помоля за опрощение на греховете си.

Феодора се изсмя. Преди да извърши убийството, искала да се помоли. Тя не отказа на тази молба на Леония.

– Иди, но побързай. Нямаме много време. Леония напусна стаята.

Феодора едва можа да я изтърпи, тъй като нямаше сили повече да се преструва.

– Клетнице – каза Леония, като слизаше по стълбите, – не ще избягаш от Божието наказание. Ти се мамиш, като мислиш, че в мое лице виждаш убийца. Трябва да ме смяташ, Феодоро, не за твоя приятелка, а за твой вечен враг. Аз винаги съм те презирала, но сега се отвращавам от тебе.

Тя бързо взе шапката и мантото си от стаята.

– Въобразява си, че отивам на черква да се помоля на Бог, за да имам кураж да извърша убийството. Няма да се моля, а ще се приготвя да спася старата.

Смяташе да отиде да се посъветва с Петровна.

Между Петровна и Леония вече съществуваха сестрински отношения. Леония знаеше, че Петровна е умна и затова искаше да се посъветва с нея.

Не я завари, както винаги, над работата; бе седнала и размишлявала. Малкият Владимир си играеше пред краката ѝ.

– Какво ти е, сестро? – попита Леония, като влезе в стаята. Петровна бе винаги бледна, но такава, както днес, сестра ѝ никога не бе я виждала.

– Тежко ми е на гърдите, болна съм – каза Петровна.

Тя се закашля. Леония се уплаши. Кашлицата и бледността на Петровна я безпокояха. Това приличаше на туберкулоза.

– Ще ми мине – каза Петровна. – Кашлям, защото живея в тази лоша квартира. Трябва да намеря някоя по-добра и по-хигиенична.

Леония хвана сестра си за ръката и рече:

– Ти, лошо момиче, защо не взе парите, които ти давах? Надявам се, че сега няма да ми откажеш? Аз ще ти намеря по-добра квартира; трябва да напуснеш тази. А сега слушай, искам да ти кажа нещо много важно.

Тя ѝ разказа какво искаше господарката ѝ от нея. Петровна закърши ръце.

– По-добре е да помолиш някой мъж за помощ. Може да е по-полезен от мене. Направо не ми стига умът. Аз познавам един подходящ човек и ще те заведа при него. Можеш спокойно да сториш всичко, каквото той ти каже.

Тя се приготви да излезе, като си покри главата с една вълнена кърпа.

– Той е най-добрият и най-великодушният, човек, той има възвишено сърце, той покровителства сиромасите и потиснатите, той е най-благородният човек на света.

Леония се засмя.

– Ти го обичаш? – Петровна се изчерви цяла.

– Такъв човек можеш само да почиташ, а не да любиш. Това е най-съвършеният човек.

– Както го описваш, аз бих се страхувала от него. Петровна я дръпна по-близо и ѝ каза на ухото:

– Ти сигурно си чувала за Михаил Бакунин? Леония изпищя.

– За този бунтовник, който се е закълел да убие всички богаташи?

– Ти малко познаваш този човек, затова говориш така. Но щом го опознаеш, ще говориш съвсем иначе за него.

Леония боязливо се приближи до Петровна.

– Къщата, в която се намираме, на Михаил Бакунин ли е? – попита Леония.

Петровна я изгледа с презрение.

– Виждам, че се страхуваш от него, но този, чиято съвест е спокойна, няма защо да се страхува от Михаил Бакунин. Тихо, ето че и той пристига.

Михаил Бакунин влезе.

– Какво става? – запита той, когато тя се намери пред него.

– Искам да спася един човешки живот – каза тихо Петровна. – Спасете тази нещастница, господине!

– Но кой смята да извърши убийство и кого ще убие? Петровна побутна сестра си.

– Леония, говори сега. Не премълчавай нищо, защото само той с в състояние да ти помогне.

Леония веднага разказа всичко, което знаеше. Разказа, че госпожата ѝ иска да отрови майката на Бояновски.

Като произнесе името на Бояновски, Бакунин още по-внимателно се заслуша в това, що разправяше Леония. Тя извади и шишенцето с отровата, което Бакунин бързо взе.

– Значи онази клетница ти го даде? – сърдито рече той.

– Взех го от нейните ръце и досега не вярвам, че течността в него е отровна.

– Веднага ще проверим.

След като каза това, Бакунин отиде зад една завеса и не след дълго се върна, като държеше в ръце едно малко кученце.

Той капна няколко капки от течността върху бучка захар и я даде на кученцето. То лакомо изхрупа захарта. И не след дълго падна като мъртво на земята. Очите му изскочиха из орбитите, то изплези език, изпадна в предсмъртна агония.

– Виждате ли колко е силна отровата? – рече Бакунин. – Каквото стана с кученцето, същото щеше да се случи и със старата жена, ако беше изпила отровата.

Той запуши шишенцето и го сложи в джоба на горното си палто.

– Но какво ме съветвате да направя? – запита Леония. – По какъв начин да излъжа онази грешница?

– Има само един начин и той е да извършите убийството. Двете жени се спогледаха.

– Да извърша убийство! – възкликна Леония. – Не вярвам и вие да сте способен да го сторите, защото преди малко видях как се отвращавате от това.

– Дали сте обещание на госпожицата утре да намери труп в зимника, но може да не е този, за който се надява. Отговорете ми, Леония, бихте ли могли да занесете в къщата на госпожата си един голям пакет, без тя да забележи?

– Това е много лесно сега, защото госпожата се мести.

– Е, много добре – каза Бакунин. – Тази вечер един преносвач ще донесе такъв пакет. Ще причакате този човек на стълбата и ще го заведете в зимника, където се намира старата. Ще направим една размяна. Изпратеният от мене труп ще остане в мазето, а носачът ще изнесе

майката на Бояновски. Ние с Петровна ще чакаме старата и ще я качим на един файтон. Петровна, ти ще я вземеш временно при себе си.

Петровна каза, че е съгласна. Бакунин продължи:

– Веднага ще пратя да купят един труп от някой затвор. Там продават трупове на лекарите. И понеже в затворите всеки ден умират по десетина арестанти, не се съмнявам, че ще се намери един труп. А сега си вървете, за да не направи впечатление дългото ви отсъствие.

– Не се страхувам за това, защото онази клетница мисли, че съм отишла на църква.

Бакунин я хвана за ръката и внимателно я погледна в очите.

– Значи вие все пак сте били в църква, мое мило дете? Това е много похвално – чистото сърце на всяка девойка е олтар. А сега вървете си, ние ще се погрижим онази нещастница да не успее в онова, което е замислила.

Щом остана сам, Бакунин извади шишенцето от джоба си и го огледа с удоволствие.

– Сега ти си ми в ръцете, приятелко, не можеш се откопчи – каза си той. – Ще се добера до още доказателства и не след дълго ти ще се сгромолясаш от висините, в които сега се намираш, и ще отидеш в затвора, а после може би и там, където изпрати нещастния си мъж – в Сибир.

Утрото настъпи, съмна се.

Феодора за последен път ношува в старата си квартира. Днес щеше да отиде в новата – във Вилата на духовете.

Нощта прекара неспокойно, защото мислеше, че докато тя спи, долу в избата се извърши страшно убийство. Струваше й се, че непрекъснато слуша предсмъртните стонове на старата. Внезапно скочи от леглото, стори й се, че някой зове името й. С нетърпение очакваше да се съмне.

Като се съмна, беше на крака. Веднага отиде до звънеца и започна да звъни. Колко дълго й се видя времето, докато дойде Леония! Най-сетне се чуха стъпките й. Феодора имаше чувството, че треска разкършва тялото й.

– Сега ще узная дали убийството е извършено. Леония влезе. Тя беше бледна.

Без да каже нещо, Феодора тихо приближи и я хвана за ръката. Колко бе студена!

– Елате с мене – каза тя. И се запътиха към избата.

– Колко мрачно и влажно е тук – рече Феодора, като влязоха в избата. – Как може човек да живее тук.

Стигнаха до железната врата. Леония полека я отвори. Феодора пребледня.

– Каква отвратителна миризма на леш!

Тя надмогна страха си, защото на всяка цена искаше да види дали вече е затворена единствената уста, от която тъй много се страхуваше. Хвърли един бегъл поглед на избата, в която дълго бе лежала нейната жертва. Краката и ръцете ѝ обаче започнаха да треперят и тя се улови за раменете на Леония. Феодора изпищя и се сви съвсем в един ъгъл.

В отсрещния ъгъл лежеше нейната жертва, бледна и вкочанясала. Устата ѝ бяха отворени, очите – също, косите ѝ – разрешени.

– Закопай я – изпищя Феодора. – По-скоро я зарови! Повече не мога да гледам.

Тя избяга, сякаш бе подгонена от някакъв зъл дух. Изтича по стълбите, без да се обърне.

– Светлина, въздух, дайте ми въздух, ще се задуша! – викаше Феодора. Като стигна в стаята си, тя се просна на канапето.

През всичкото време Леония бе спокойна, такава остана и когато се изправи до трупа в избата. Не се страхуваше, защото съвестта ѝ беше чиста. Тя с презрение погледна след господарката си, която тичаше като бясна. Тичаше, сякаш дяволите я гонеха в ада.

– Тя не е и сънувала, че един ден ще умре от ужас, когато види, че мъртвата е възкръснала. Да я закопая ми каза. Добре, ще го направя, защото за тази мъртва клетница е все едно къде ще бъде закопана – тук или на друго място.

Леония взе една копачка и започна да копае. Едно момиче само в една изба е един труп – това наистина е нещо необикновено!

Съвестта на Леония обаче беше чиста и нямаше защо да се страхува. Тя само съжаляваше мъртвата, която Бакунин бе изпатил да донесат.

Гробът беше изкопан и Леония спусна в него мъртвата жена. След това тихичко се помоли и излезе от зимника.

Бояновска, която лежеше в будоара, дойде на себе си. Първото нещо, което изрече след това, беше:

– Хиляди пъти предпочитам да живея във Вилата на духовете, отколкото в тази къща, пълна с ужас и страхотии.

XXXI. ХУСАРКА

(Параходът за заточеници)

На Волга нощта бе бурна.

Вълните се плискаха, светкавиците проблясваха и гръмотевиците ехтяха. Вълните на Волга се издигаха от разбеснялата се буря. Картина-та бе така страшна, че дори и най-смелото човешко сърце би се разтреперило. Като че се бяха събрали всички беди. И тези, които сега се намираха на Волга, бяха осъдени на смърт.

Вълните се издигаха все по-високо и параходът приличаше на оредова черупка, която се мяташе нагоре-надолу.

В парахода се чуваха викове и охкания. По палубата стотици хора се търкаляха като пияни. Мъжете кълняха, жените се молеха, а децата плачеха и всичко това се смесваше с дрънкането на синджиците. Капитанът викаше, но никой не го чуваше. Сибирските заточеници бяха свободни, но не за да живеят, а да умрат.

Този параход бе пълен със заточеници. Пренасяше стотици сибирски заточеници, които щеше да остави на някое пристанище. Някои от тях вече бяха вързани с тежки окови. Това бе ужасен транспорт.

Всичко щеше да се свърши, ако параходът потънеше. Изглеждаше, че очакванията на заточениците ще се сбъднат. Като видяха, че на парахода всичко се клати, уплашиха се.

Бурята беснееше все по-силно. Изведнъж започна да гърми и да се святка. Волга приличаше на море. Тази голяма река се вълнуваше повече от океана.

Моряците изтичаха във вътрешността на парахода да извикат всички заточеници, тъй като бе настъпил последният час.

Заточениците започнаха да викат с диви гласове: те тичаха, като влачеха тежките си вериги. Щом видяха реката, направо се ужасиха. Всичко наоколо бе тъмно и параходът едва не бе потънал. Заточениците започнаха да викат. Наталия бе сред тях. Как бе попаднала тя на парахода ще обясним на читателите по-късно.

С всичка сила Наталия се държеше за една греда. Мощна вълна внезапно завлече мнозина от хората на дъното на реката. Тази вълна без малко щеше да завлече и Наталия, ако не се държеше здраво.

Тя погледна реката. Изтръпна пред тази страшна картина: параходът потъваше. Представи си всичко, което бе преживяла преди един ден

– лекарят, който насила искаше да ѝ постави от серума против холера.

Бяха избрани двамата с Понятовски и после ги заведоха в жилището на доктора.

Професорът беше наел стаи при градоначалника на Красноярск, на когото бе донесъл препоръчителни писма от Петербург. Градоначалникът бе строг и ограничен човек. За него се говореха чудни неща.

Казваше се Гордански и бе започнал кариерата си с голям успех. Произхождаше от добро семейство, беше на служба в министерството в Петербург, а и като младеж имаше добри препоръки. От делата му личеше, че е човек с талант. Той можеше да стане голям дипломат. Приятелите му гледаха на него като на министър.

Говореше се така много за бъдещия министър, че след седемгодишна служба той стана секретар на господаря на цяла Русия – царя. Това бе най-завидната служба. Следваше министерското кресло.

Един ден се случи нещо особено. Разчу се в Петербург, че Гордански е уволнен и вместо да бъде пратен, както се предполагаше, посланик в Берлин, трябваше да тръгне за Сибир. Никой не повярва на това, дока той сам не каза, че е в лоши отношения с царя.

Наистина той отиваше в Сибир не като заточеник, а по царска заповед. Беше станал управител на Красноярск по царско благоволение. Оттогава бяха изтекли вече 20 години. Той се надяваше, че ще го повикат назад, но дните минаваха и като видя, че няма да го извикат обратно, изгуби надежда.

В дома на този човек, който бе повече нещастен, отколкото лош, лекарят доведе двамата заточеници, които бе взел за своите експерименти. Затвориха ги в една стая и докторът каза, че след два часа ще започне сеансът.

Наталия и Понятовски не искаха да се молят да ги сменят с други хора, тъй като знаеха, че ще е напразно.

Макар че Наталия бе още слаба, не ѝ разрешиха да си легне, а я оставиха да седи на един твърд стол. Младият княз се мъчеше да разсее Наталия, ала не успя.

– Защо ни докараха тук? Какво искат от нас? Какво, какво искаше да каже она професор, когато говореше за някакъв опит?

Лицето на младия княз се помрачи. Той се двоумеше дали да каже истината.

– По-добре ще е да ти кажа истината – рече той след дълъг размисъл. – Очаква ни нещо ужасно, но не трябва да се учудваш и плашиш, а да се държиш храбро пред очите на мъчителя.

Наталия скочи.

– Какво говорите? Какъв мъчител? Има ли още някой да ни измъчва?

– Ще ни измъчат здравата – каза князът. – Няма по-страшни мъки от тези, които ни чакат.

Той се приближи до Наталия, хвана я за ръцете и рече:

– Бедно дете, сърцето ме принуждава да говоря: двамата сме загубени, ще ни убият, и то ни чака ужасна смърт. Този професор е дошъл от Петербург да прави опити, за да изнамери лечение на холерата. Той иска да вкара тази ужасна болест в кръвта ни. Не се съмнявам, че ще умрем от ужасна смърт.

Наталия падна на един стол.

– Ще станем жертва на холерата значи – каза тя. – Това е най-страшната смърт, която можеше да ни сполети. Като знаем това, по-добре е да предадем на Бога душите си още сега.

Наталия коленичи със скръстени ръце.

– Нека си спомним за всички, които сме обичали през живота си.

Младият княз не можа да се сдържи. Той падна на колене пред нея и каза страстно:

– На драго сърце бих дал живота си само да мога да те спася. Нека присъединя моите молитви към твоите!

Наталия се отдръпна като сърна.

– Какво значи това? – попита тя. – Тези думи, тези погледи?

– Това значи, че те обичам – рече тихо младият княз – и съм щастлив, че мога да умра с тебе, щом не мога да живея. Името ти още не зная, но аз те любя още от деня, когато в треска и бълнуване лежеше пред мене. Не те питам дали ще отговориш на моята любов, защото само при мисълта, че можеш да ме отблъснеш, аз цял треперя. Едно само ми кажи, преди да умра – как ти е името?

Това дребно същество подаде ръка на Понятовски и каза:

– Аз се казвам Наталия Кардова.

– А аз – княз Понятовски – каза той. – На мен все ми се присънваше корона. Не можах да се пробудя от този сън и непрестанно се мъчех да взема царската корона на Полша – нещо, което ме съсипа и най-последно ме докара тук, в Сибир.

Отвън се зачуха стъпки. Младият княз потрепера.

– Идат вече, Наталия. Те идат да ни закарат на смърт и аз не мога да изкажа всичко, което чувства сърцето ми в тази минута. Ти бледнееш, ти трепериш – това е страхът от смъртта, но бъди храбра и не давай

да видят по лицето ти и следа от страх.

Вратата се отвори, професорът и управителят Гордански влязоха.

Двадесетте години, прекарани от Гордански в Сибир, бяха оставили доста белези по неговото лице. Косата му се беше прошарила, а лицето му се беше доста сбръчкало.

– Сам се уверете, господин управителю, че тези две същества са съвършено здрави и нямат никакви признаци на холера. Сега ще им присада мая от азиатска холера, след което ще направя опит да ги излекувам.

Той плесна с ръце и двама слуги влязоха. Те държаха в ръце лекарски инструменти. Професорът им даде знак и те си излязоха. Той се приближи до Понятовски и с груб глас му заповяда да се съблече.

Младият княз не помръдна от мястото си. Той не се издаде колко е обиден от думите на лекаря и в отговор дори не трепна.

– Не чу ли, събличай дрехите – повтори докторът.

Като беше напълно уверен, че заточеникът ще се съблече, той взе едно шишенце, пълно с течност, и го отвори. Полекичка натопи върха на ножа в течността.

– Това е мая от холера – каза той, обръщайки се към Гордански. Но като видя, че Феликс не е започнал да се съблича, лекарят се вбеси.

– Моля ви, господин Гордански, дайте ми няколко здравеняци, които насила да съблекат този човек.

Гордански отиде до вратата и се канеше да излезе навън.

– Почакайте – каза княз Феликс Понятовски, – недейте вика вашите хора. Последният член на нашето семейство ще умре като княз и като болярин.

Чу се страшен вик на изненада и ужас.

– Кой извика? От чия уста излезе този вик?

Със свити юмуци професорът стоеше при инструментите. Наталия наблюдаваше от един ъгъл на стаята какво става.

Управителят бе застанал до вратата и гладеше брадата си. Той неперестанно гледаше Понятовски.

Князът гордо взе да се съблича. През скъсаната му риза се виждаха бели обли плещи.

– Довършете тогава престъплението, което сте замислили – каза ядосано той. – Аз съм готов да умра. Прощавай, Полша, сбогом, родино! С мене, без да се хваля, изчезва и последната надежда и никой не ще може да те спаси от кръвопиеца вълк, чиято уста е отворена, за да те погълне, тебе, бедна моя земя!

Професорът му се надсмиваше.

– Ако този човек не беше в Сибир, пак щяха да го заточат в Сибир за вечни времена. – След като изрече това, той се доближи до него с остро ножче в ръка.

Наталия заплака с глас.

– Милост! – извика тя и падна на колене пред професора. – Мене вземете, нека аз да бъда ваша жертва.

Вик на радост се изтръгна от устата на Понятовски.

– Благодаря ти за това, Наталия. Сега вече зная, че няма да умра, без да има кой да ме оплаче.

Професорът хвана ръката на Понятовски и скъса ризата му на мястото, където смяташе да присъди маята от холера. Повдигна след това инструмента и приближи иглата до ръката на нещастника.

Но неочаквано се чу:

– За минутка, господин професоре. Тези думи бяха изречени от Гордански.

– Сега не, господин управителю. Ако имате нещо да ми казвате, това ще стане след операцията. Не забелязвате ли колко съм развълнуван? Мисля, че най-сетне постигнах целта си? Ще видим след няколко часа дали в моето лице Европа ще добие един важен фактор.

Той отново се доближи до Понятовски, но Гордански застана между него и жертвата.

– Не бързайте, господин професоре. Току-що се сетих, че не са изпълнени още всички формалности.

– Формалности? – извика професорът. – Та и в Сибир ли има някакви формалности?

– За всеки случай – отговори студено Гордански. – Докато съм жив, щом се касае за човешкия живот, винаги ще съблюдавам законите.

– Какво желаете тогава, господин управителю?

– Удостоверение от управителя на болницата, че е останал на ваше разположение тези заточеници.

– Че нали ви съобщих устно за това?

– Съжалявам, че съм принуден да ви го кажа, но това за мен не е достатъчно – отвърна управителят. – Вие ще трябва да ми донесете писмено уверение от управителя на затвора, и то с истински доказателства.

Професорът сърдито удари толкова силно по масата, че инструментите издрънчаха.

– Погрижете се тогава сам да вземете това писмено уверение.

– Изглежда забравяте, че в този момент говорите с градоначалника на Красноярск.

От гняв професорът пребледня като платно.

– Изпратете някой от вашите слуги – каза той.

– Слугите са заети с работа.

– Добре тогава, аз сам ще отида, но знайте, господин управителю, че ще съобща на съответното място как вие изпълнявате заповедите на по-високостоящите от вас.

Професорът излезе и скоро стъпките му заглъхнаха по стълбите.

Гордански се приближи до вратата, за да се увери, че професорът наистина си е заминал.

Веднага се обърна и отиде при Понятовски.

– Вие ли сте Понятовски? – попита той, като го хвана за ръката.

– Името ми е Феликс Понятовски.

– Майка ви се казва София Понятовска, нали? Князът започна да плаче.

– Моята майка умря много млада. Нещастieto на семейството ни я завлече преждевременно в гроба.

Гордански тутакси прегърна младия княз.

– Синът на моята мила София? Да – каза той, – същото лице. Благодаря на Бога, че на мен отреди да те избавя.

Когато младият княз и Наталия го погледнаха, той вече плачеше.

– Да, това бе отдавна. Тогава майка ти още не беше се омъжила за баща ти. Аз я любех, а нейните очи ми казваха, че и тя ме обича. Имах отлично положение – бях секретар на царя. Щастieto ми се усмихваше, можех да стана голям дипломат – никои не се съмняваше, че един ден ще бъда руски министър. Ала царят не желаше да държи около себе си човек, който има слабост към жените; всемогщият цар се страхуваше, че такъв човек не умее да пази тайни. Моите приятели му съобщили, че обичам София и след това изгубих благоволенieto му. Вместо да стана министър, изпратиха ме в Сибир. Аз се борех със себе си. Една дума трябваше да кажа, за да тръгне София заедно с мене за Сибир. Обаче не исках да приема такава жертва от нейна страна. Разбрах, че с кариерата ми е свършено. Но ние не трябва да губим ни минута повече, ако не искате да попаднете в ръцете на тоя жестокосърдечен човек. Остава ни още само четвърт час. Аз мога да ви спася, и то само по един-едничък начин. На пристанището има параход, претъпкан със заточеници. Тази вечер той тръгва за друго пристанище. Капитанът е мой приятел. Той не би ми отказал, ако го помоля да ви вземе. Ще ви вземе като обикновени пътници и когато стигнете до някое европейско пристанище, ще ви пусне на свобода. А сега трябва да побързаме.

Князът прегърна своя благодетел и му благодари, но той отблъскваше всякакви благодарности и го подканяше да бърза.

След малко тримата, загърнати с дълги наметала, за да не ги познаят, се отдалечиха. Стигнаха до пристанището, като минаха по закътани улички. След като преминаха по една тясна дъсчена пътека, Гордански, князът и Наталия се качиха на парахода.

Гордански попита един от моряците къде е капитанът. Той изпрати да го повикат и след малко капитанът дойде.

Като влязоха в кабината, капитанът прегърна Гордански. Последният му даде знак да затвори вратата, защото трябваше да му говори нещо важно.

– Двамата ти спътници могат ли да чуят онова, което ще ми кажеш?

– То се отнася тъкмо за тях. Трябва да ги закараш в Петербург.

Челото на капитана се набърчи.

– Драги Гордански, ти знаеш, че заради тебе съм готов всичко да направя, ала ако те са сибирски бегълци, това ще ми струва службата.

– Ти много често си рискувал службата си заради разни непотчени сделки, можеш и сега да рискуваш, тъй като се касае за живота на двама.

– Е, добре, ти знаеш, благодетелю мой, че заради теб всичко ще направя. Ще взема със себе си тази млада жена и този господин. Наистина аз не мога да ги храня, както е обичаят, а ще ги окова с вериги и ще ги сложа при другите заточеници – каза капитанът.

Тези думи никак не се харесаха на Гордански.

– Не може ли да стане по друг начин?

– Не може, братче, не може. Моряците следят ден и нощ всичко, защото съм строг с тях; ако има нещо нередно, ще ме издадат и тогава съм свършен.

– И аз тъй предполагам – каза Гордански. – Съжалявам много, че и занаят ще трябва да се измъчват двамата ми приятели.

– Като знаем, че това е пътят към свободата ни – рече Понятовски, – готов съм всичко да понеса.

– Добре тогава, моля ви, капитане, изпълнете длъжността си – каза Гордански.

Капитанът позвъни. Влязоха двама моряци.

– Вземете двамата заточеници, оковете ги и ги заведете при другите.

Подир няколко минути князът и Наталия се приближиха до избавителя си, за да му благодарят, но той ги отстрани и сурово им каза:

– Никаква милост за вас.

Макар да знаеше, че Гордански каза това, за да оправдае капитана пред ония двамата, на Феликс му стана много мъчно – защото не можа да благодари още един път на своя спасител.

Понятовски изпратиха при здравите заточеници, а Наталия – при болните.

Наталия носеше същите дрехи, с каквито бяха облечени стотици мъже, жени и деца. Сред тях върлуваше скорбут.

Тази болест се явява поради слаба храна и особено от сладката вода. Признаците ѝ са: бледност на лицето и водни мехури. Наталия се чувствуваше щастлива, че успя да се настани в един кът на парахода, за да може малко да поспи. Тя се събуди, когато ѝ донесоха хляб, сухо месо и вода в един нечист съд. Едва сега забеляза, че параходът е тръгнал.

Долната му част сигурно се намираше на твърде голяма дълбочина; чуваше се как вълните и рибите се удряха в корпуса му. Колко ли бе щастлив онзи, който знаеше да плува като тях, защото щеше да се отърве от тези лоши хора.

Заточениците имаха позволение да излизат на палубата само по половин час на ден, за да подишат чист въздух. През този половин час Наталия и Понятовски можаха да си разменят някоя и друга дума.

Беше по вечеря; Наталия бе излязла на палубата да подиша чист въздух. Водата бе тиха. Нито една вълна не се забелязваше по повърхността на Волга.

Капитанът стоеше на своето място и наблюдаваше с бинокъла си.

Наталия чу добре, когато той каза на своя помощник:

– Изглежда, че скоро ще има силна буря. А буря на Волга е нещо сто пъти по-страшно от буря по море, защото тук трябва най-внимателно да следим дълбочината.

Подир малко въздухът се разхлади и започна да духа вятър. Небето се покри с облаци, светкавици заблестяха.

В миг всичко се преобрази. Страшният ураган превърна Волга в развълнувано море.

Капитанът даваше своите заповеди. Той разпореди преди всичко да се приберат вътре заточениците, които се намираха на палубата. След това започна борбата с главните препятствия.

Но скоро стана ясно, че всичките му усилия остават напразни, понеже параходът започна силно да се клатушка. Мачтите и някои други части се счупиха и обитателите на парахода се втурнаха по палубата. Никой не слушаше заповедите на капитана.

Вълни, големи колкото цели планини, се надигаха и заливаха парахода. От долната му част започнаха да се чуват викове и писъци.

Водата вече беше нахлула вътре и окованите заточеници се мъчеха да излязат.

Моряците се насъбраха около капитана.

– Параходът потъва. Ние искаме да се спасим. Спасителните лодки ще стигнат само за нас, а за заточениците няма.

– Почакайте да се изкачат отдолу всички заточеници, тогава ще решим какво да правим със спасителните лодки. Но понеже заточениците са много повече от нас, работата е опасна.

Капитанът потъна в размисъл.

– Добре, пригответе ги!

Те се разтичаха, но в това време заточениците, които се бяха изкачили на кувертата, се нахвърлиха на спасителните лодки с радостни възклицания.

Читателите знаят, че Наталия бе излязла на кувертата и се бе подпряла на един стълб; така успя да се спаси от яростната вълна. Като хвърли поглед на парахода, през главата ѝ премина всичко, което бе преживяла през изминалия ден. Тя мислеше за Понятовски. Що ли се бе случило с него? Дали бе на парахода, или вълните вече си играеха с него в реката?

На парахода ставаха сцени, които перото мъчно може да опише.

Наталия видя как мнозина, уверили се, че няма спасение, се хвърляха в реката, а тежките окови можеха да завлекат и най-опитния плувец на дъното на Волга.

Голямо щастие бе за Наталия, че бе излязла на кувертата, когато започваше бурята.

Но сега дойде най-ужасното. Нещо запуши, започнаха да излизат пламъци. Параходът гореше. Заточениците се мъчеха да се освободят от оковите, ала напразно. Наталия видя всичко това. Но тя трябваше да помисли и за себе си, защото гредата, за която се бе хванала, не беше сигурна. Вълните се издигаха чак над главата ѝ и тя очакваше, че всеки момент ще я отвлечат. Вдигна глава към небето и започна да се моли. Ала, изглежда, никой не чуваше нейната молитва.

Бурята ставаше все по-силна и по-силна, вълните все по-големи и по-големи и Наталия виждаше как труповете на удавените плуваха редом с парахода. Предчувствуваше, че не ѝ остава много да живее. Пред очите ѝ започна да притъмнява, краката трепереха и тя едва се държеше за гредата. Съвсем изгуби сили. Но веднага забрави опасността. Стори ѝ

се, че се намира в някаква топла стая – нейната собствена. И бялата покривка я мамеше да си легне. Там беше прекрасно. Усмивка се появи на бледото ѝ лице.

– Най-после съм спасена – шепнеша си тя и тръгна към леглото да си легне.

В този миг ръцете ѝ изпуснаха гредата. Наталия се намери сред разярените вълни.

Мракът над Волга се разпръсна. Една ракета освети реката. Лодка плуваше по Волга, като че някаква вълшебна сила я движеше. В нея имаше петима души, облечени с гумени дрехи.

– Хвърлете мрежата – чу се гласът на коменданта. – Един труп се удари в лодката.

Хвърлиха веднага мрежата и трябваше с всички сили да я дърпат, докато я извлякоха в лодката. Едно женско тяло се намираще в нея.

– Това е жена! – извика един.

– За бога, ловът ни е чудесен!

Хората се наведоха над Наталия, защото това бе тя, завиха я с вълнено одеяло и започнаха да я разтриват.

Когато Наталия показа признаци на живот, най-стариат от тях, който беше капитанът, каза:

– Жива е, обърнете лодката към брега – към дома!

XXXII. ПОЛУДЯЛАТА КНЯГИНЯ

Когато се разчу, че княгиня Хела е полудяла, целият Петербург се раздвижи. На никого не му се вярваше. Някои си казваха, че не е вярно, а други, които вярваха, съжالياха младата княгиня.

Бяха се минали само няколко месеца, откакто княгиня Хела бе пристигнала от родината си. Тогава народът я посрещна весело в Петербург. Тя спечели много приятели със своята доброта и благодарност, качества, които руският народ притежава и ценя.

Тогава цветя покриваха улиците и нейният портрет беше окачен навсякъде, бедни и богати го купуваха. След време се чу, че тя посещавала бедните и болните, голямо и мало я хвалеше за това. Младата княгиня спечели целия народ, затова толкова се интересуваха от семейното ѝ щастие, а също и от здравето ѝ.

След това се разнесе слух, че княз Константин не се бил оженил по любов за княгинята, а по заповед на брат си – царя. Всички съжالياха малката княгиня, задето се бе омъжила за човек, който не я обичаше. И когато чуваха, че е щастлива всички се радваха. Цяла Русия отправяше погледите си към младата княгиня и се надяваше на нея. Не можеше да се отрече, че тя бе добра към царя и имаше и голямо влияние над него.

След пожара в градината я виждаха по-рядко. Тя бе болна; Едва ли пожарът ѝ бе под действувал толкова много, че да се разболеет.

Но тази бе причината и никоя друга. Тя си въобразяваше, че е виновна за всичко. Малкият Владимир ѝ се явяваше и с разтворени ръце я молеше да го спаси.

Щом се разболя жена му, великият княз пристигна още същата вечер. Той коленичи до леглото ѝ, като плачеше и не се отделяше от нея. Като малко дете я гледаше. Най-мъчно му бе, че тя не можеше да го познае. Назоваваше я по име и хиляди пъти я молеше да види добре, че той е мъжът ѝ, Константин, но тя не го позна.

Константин се отказа да вземе участие в конференцията, дори не се отзова на поканата на брата си – царя. Един ден бе изненадан от посещението на брат си! Той влезе в стаята на великия княз, без да съобщи никому, и Константин едва имаше време да си облече мундира, за да посрещне царя.

– Бедни ми братко – каза царят, като влезе в стаята, – аз те съжالياвам много и тъй като не можеш да понасям тази неизвестност, защото ти

нищо не ми доверяваш, дойдох да се информирам за здравето на жена ти.

Великият княз клатеше тъжно глава.

– Ах, брате, тя вече не познава. Аз съм виждал полета, покрити с трупове, но това ми се струва по-ужасно от всичко.

Царят дръпна брата си и му каза тихо:

– Бедната, както чувам, говори се за някое дете, което я вика на помощ. Можеш ли да ми обясниш това, Константине?

Великият княз стана прав и като го погледна в очите, каза:

– Аз подозирам нещо.

– Какво?

В тези негови думи личеше лицемерие. Очите на великия княз светнаха. Той каза решително:

– Ти знаеш, брате, нейната лудост е от деня, когато изгоря къщата на градинаря.

– Знам – рече царят, – но не мога да проумея каква връзка има нейната лудост с тази къща?!

– Ти сам ще разбереш – каза великият княз, – че в тази къща имаше едно дете, мое дете – плод на любовта ми, Александре, която ти разруши с железната си воля.

Нито един мускул не мръдна по лицето на царя, само малко пребледня.

– Какво стана с това дете? Великият княз отпусна рамене.

– Бог само знае какво е станало с него. След пожара никаква следа не се намери от детето. Рових из пепелта да намеря нещо негово, но напразно.

– Къде е детето? Нали не е изгоряло? Той се дръпна внезапно и каза:

– Нека отидем при болната. Премина през няколко стаи.

Тя не бе сама: пред леглото ѝ стояха две придворни дами, а в един тъгъл на стаята се бе изправил лекарят.

Хела бе коленичила до камината и държеше в ръцете си една кукла, която непрестанно целуваше и прегръщаше. Толкова трогателна бе тази картина, че всяко човешко сърце би се трогнало.

Царят застана на прага, после реши да влезе и се приближи с решителни стъпки. Когато дойде до нея, той я попита със сълзи на очите:

– Не ме ли познаваш, Хело?

Бедната хвърли един поглед на царя, започна да вика с всичка сила и да прегръща куклата. Ако Константин не бе я хванал, тя щеше да

избяга.

– Този, който ти говори, е царят ни, мила и нещастна моя жено – каза той.

Тя се мъчеше да се освободи от прегръдките му.

– Оставете ме, трябва да скрия детето на някое сигурно място. Пожар, огън! Убийците са будни. Камбаните бият, викат ме на гробищата. И ти ли идеш, убицецо, да ме погубиш?

Тя падна на пода и започна да прегръща краката на мъжа си.

– Аз не съм убила детето, милост, милост.

Докторът се възползува от случая и успя да сложи княгинята на стола.

Трогнат дълбоко, Александър II се приближи до нея. Порой сълзи течеше от очите му. Човекът, който подписваше смъртната присъда на стотици хора, плачеше сега като малко дете.

Хела взе едно цвете и започна да го разглежда.

– Червено цвете – червена кръв – шепнеше тя. – Велика Русия е покрита с дебел сняг и лед, това е големият покрив.

– Какво говори? – запита царят брат си.

– Оплаква съдбините на Русия – каза великият княз. – Говори за някакъв голям покрив, с който е покрита цялата земя.

Александър II наведе глава.

– Може да има истина в думите на лудата – каза той. – Бедна Русия, колко големи грижи ми създаваш и колко малко мога да направя, за да премахна болките ти.

Хела повдигна глава. Необикновен блясък светеше в очите ѝ. Тя ги отпрати нагоре – към небето.

– Какво прави сега? – запита царят, като я видя в това положение.

Лекарят се приближи до царя и му каза:

– Ваше Величество, забелязах преди малко, че Нейно височество княгинята страда от сомнамбулизъм. Тогава тя може да ви каже неща, които не са ви ясни и които ще ви се случат.

– Много чудно наистина! – каза царят. – Вие мислите, че снаха ми ще каже самата истина?

– Да, вярвам, Ваше Величество. Наблюдавал съм я в това положение и разбрах, че в думите ѝ има истина. Ще ви помоля, Ваше Величество, да изпратите всички навън и тогава княгинята ще ви предскаже бъдещето.

Константин се приближи до придворните и им каза да се отстранят. Когато завесата падна, лекарят се обърна към царя и рече:

– Ако желаете сега, Ваше Величество, можете да се обърнете към княгинята.

Царят се доближи до Хела и я запита.

– Кой съм аз?

Без да промени ни най-малко лицето си, княгинята отвърна:

– Най-нешащният между милиони нещащници, най-беден между бедните.

Царят потрепера.

– Има право – каза той. – Аз съм най-нешащният между всички нещащници в Русия. На моята любов ненавист е наградата, искам ли доверие – недоверие получавам. Аз съм готов да дам и най-голямата жертва; ако моята родина поиска от мен, дал бих и своя живот. Кой ще ми помогне – запита болно той – да излекувам раната на моята родина, из която безспирно тече кръв? Кой ще ми даде остър нож да изрежа тръните между добрите треви, за да очистя земята?

Хела отвори уста и всички се приготвиха да чуят какво ще каже.

– Преклони се пред работниците – рече Хела, – пред работниците, които чистят земята, пълна с камъни, за да поникнат добри плодове, пред работниците, които облагородяват земята. Целуни почернелите и попукани ръце, хванали ралото. Иди с уважение при земята, където живеят работниците. Този, който работи, не трябва да е роб. Робът само се страхува, той не може да обича. Не ги тъпчи, а ги повдигни. Не ги мачкай с крак, а разтвори ръце и ги притисни към гърдите си. Времената се променят. Кърваво поле се простира надалеч. Ще дойде денят, когато тази кръв ще пресъхне. Робът ще стане свободен човек. Вековете летят. Само един век още ще продължава борбата между царя и народа. После ще царува мир. Русия е щастлива.

– Русия е щастлива – каза Александър, когато княгинята свърши предсказанията. – Това е най-хубавата картина на бъдещето, която желая да видя: Въпреки че слабея и не ще мога да доживея да видя този мир в царството си, то поне ще отнесе със себе си слаба надежда.

– Всичко разбрах добре – каза царят, като се обърна към великия княз. – Разбрах какво искаше да ми каже твоята нещащна жена. Робството трябва да изчезне, то притиска земята. Аз искам да бъда владетел на свободни братя, а не на роби. Аз не мога да направя Русия щастлива само с едно мръдване на перото. Трябва ли още да се двоумя?

– Смяя ли да кажа, брате мой – рече Константин. – Има хора, които са противници на премахването на робството. Всички дворяни ще се възбунтуват против това, тъй като всички имат големи имоти. Ако

техните работници направиш свободни, то за дворяните ще бъде зле. Припомням ти, Александре, че боярите са крепители на владичеството.

Царят мълчеше. Лицето му бе бледо като платно.

– Що каза, брате? – запита царят. – Значи дворяните ще се противопоставят на желанието ми. Знай, че ще погубя всеки, който посмей да се противи на волята ми. Руските царе се раждат, за да въздигнат, а същевременно и за да погубват.

– Боярите ще погледнат с добро око – рече Константин – и ще са съгласни, докато ги въздигаш, но те ще покажат негодуванието си, щом започнеш да ги унищожаваш.

– Няма да ги щадя – рече царят. – Мина времето, когато боярите се сравняваха с царете. На сцената на деветнадесети век най-главната роля играе народът. Моят девиз е – за доброто на народа. Перото, с което ще подпиша унищожението на робството, ще ме направи безсмъртен. Нима ще потрепери ръката ми? Не, братко. Оттук ще отида право в кабинета си, ще повикам министрите, за да се съветвам с тях.

Царят се готвеше да излезе, но князът го помоли за още една дума.

– Брате, делото, което ще предприемеш, е велико. То ще бъде най-благородното дело на деветнайсети век и аз ще бъда последният, който ще ти се противопостави. Не е ли това голям срам за нашето отечество?

– Аз се сещам какво искаш да кажеш – рече царят.

– Сещаш се! Не е ли робството най-големият срам на деветнайсети век? Тези изтезания, които подобават само на средновековните варвари? Премахни Сибир и освободи безбройните нещастници, дай тази земя на Бога и на небето и направи така, че да не я наричат земен ад. Царю, не чуваш ли виковете на клетниците, които гинат в твоите рудници? Като че тези викове ще изпълнят въздуха, който ще ни задуши. Много често насън чувам дрънкането на оковите и клетвите, които идват от дълбочината на земята, идват като отмъстителни около къщата на Романовци.

Царят стисна силно ръката на брат си.

– В този миг ти говориш за себе си, Константине.

– Как? Нима така мислиш, братко?

– Аз мисля, че твоето сърце още тупти за онази клета жена, която трябваше да изпратя в Сибир.

Константин улови ръката на брат си и с разтреперан глас каза:

– Не, Александре, аз не заговорих първи за тази жена, ти го стори. Каж ми тогава какво стана с нея?

Царят тежко въздъхна и каза:

– Най-добре я смятай за мъртва.

– Ако я смятам за такава, ще рече, че тя живее; кажи ми тогава, моля ти се, дали е лишена от нещо или се намира във влажна тъмница, или пък е в хубава стая?

– Не мога да ти отговоря – каза царят. – Аз направих това според законите на нашия дом. Забрави Елисавета, погледни към небето и се помоли Богу да върне разума на този ангел.

Царят стисна ръката на брат си, след това се доближи до кревата, на който лежеше Хела, и я целуна по бледото чело.

– Ако историята говори някога за великите дела на Александър II, за освобождението на руския народ и премахването на робството, никой не ще помисли, че за това велико дело е помогнала една млада невинна жена, една нещастна полудяла княгиня.

Царят отиде в палата. Щом влезе в кабинета си, той изпрати да повикат директора на полицията Кардов.

Когато Кардов дойде, Александър се изправи насреща му.

– Какво стана с детето, Кардов? Детето, което беше при градинаря на великия княз? – запита царят.

– Къщата изгоря, Ваше Величество. Царят тропна с крак.

– Аз не питам за къщата, а за детето – рече царят сърдито.

– Щом къщата е изгоряла, тогава и детето трябва да е изгоряло – отговори Кардов, като се изправи гордо.

Царят скочи като бесен. Той взе един порцеланов светилник и го хвърли в краката на Кардов, където се счупи на парчета.

– Нима смееш да мамиш царя си, животното такава – кресна царят в яда си. – Ти каза, че детето е изгоряло. Това не е вярно, тъй като никаква следа нямаше от него в пепелта. Казвай що стана с детето? На кого го даде?

Кардов изгуби присъствие на духа. За да не падне, той трябваше да се подпре здраво на сабята си.

– Аз изпълних заповедта ви, Ваше Величество – изрече колебливо.

Александър се изсмя горко.

– Моята заповед? Не вярвах, че ще си толкова нахален да настояваш, че аз съм заповядал да убият детето.

Кардов се разтрепера.

– Заповедта ви, Ваше Величество, не беше ясна – каза той, – аз мислех... аз разбрах...

– Така си разбрал – каза царят, – в това е нещастieto на всички царе, че нищожествата, които ги заобикалят, изменят думите им. Моята заповед бе да се потрудиш да отстраниш детето от дома на брат ми, а ти

си разбрал да го убиеш.

Кардов падна на колене пред царя.

– Това е било недоразумение, Ваше Величество, и нищо друго – каза той. – Милост!

– Твоето недоразумение струва живота на един човек! Ти просиш милост? Нищо друго.

Царят почна да се разхожда нагоре-надолу из стаята. Внезапно той застана пред Кардов.

– Мъртво ли е детето? – запита гърлено.

– Една безсърдечна старица трябваше да го убие – каза Кардов. – Но аз мисля, че детето е още живо.

– Слушай сега какво ще ти кажа, Кардов – рече царят. – Давам ти срок от четири седмици да намериш детето. Ако дотогава не го намериш, ще загубиш свободата и живота си.

Заповедническият тон на царя прекъсна всеки отговор на Кардов. Той излезе от стаята като пиян.

– Малко ще ми бъдат четири седмици – говореше си тихо той, – за да спася главата си.

XXXIII. ПИРШЕСТВО С ШАМПАНСКО

Който познаваше милионера Ягодкин от по-рано, сега щеше да намери промяна у него.

Това можеха да забележат най-добре неговите слуги, които бяха около осемдесет души.

Напоследък Ягодкин бе станал търговец в пълния смисъл на думата, от глава до пети. Въпреки че не бе необходимо да наглежда работниците, както това правеше някога, той обикаляше големите колела, които движеха работната машина. Удължи работното време от 12 на 18 часа и затова стана милионер.

Ягодкин работеше без почивка и искаше същото от своите работници. Много често нощем в кабинета му светеше и заобиколен с книги, Ягодкин работеше сам.

По-рано се обличаше просто. Не обръщаше никога внимание на външността си и не търсеше развлечения. Той обичаше да си стои у дома.

През последната седмица се бе променил. Като че някаква вълшебна ръка се бе докоснала до него и той от тих и кротък човек бе станал човек, пълен с живот.

Най-прочутият шивач шиеше дрехите му, и то по последната парижка мода. По-рано отбягваше да носи украшения, а сега разни диаманти и брилянти блестяха на ръцете му. Ягодкин обръщаше голямо внимание на модата. Не му оставаше време да ходи в кантората си и затова по-рядко го виждаха там.

Касиерът на „Ягодкин и сие“ клатеше главата си, когато трябваше да изплаща по-големи суми.

Ягодкин теглеше значителни суми от касата и веднъж, когато касиерът трябваше да изплати 40000 рубли, ръката му затрепера и той си каза:

– Това не отива на добре.

Подчинените на Ягодкин се мъчеха да узнаят причината за тази промяна и не след дълго я откриха.

С проникателния си поглед гениалният пълководец Наполеон I в някои неприятни случаи казваше, като отпускате рамене:

– Къде е жената?

Това правеше и Фридрих Велики.

Тези двама велики мъже при лоши случаи винаги търсеха причината у някоя жена.

Понеже Фридрих Велики и Наполеон правеха така, защо да не стоят това и чиновниците на Николай Ягодкин? Те подозираха, че е замесена някоя красива жена. Това бе Феодора Бояновска. Феодора и Ягодкин бяха станали приятели.

Преди известно време Феодора се премести в Къщата на духовете и всеки ден Николай Ягодкин я посещаваше.

Актът на къщата бе в ръцете на Феодора, въпреки че не бе броила никакви пари. Тя бе подарък за Феодора. Последваха още много подаръци. Феодора казваше открито на Ягодкин, че не уважава неговата личност, а парите му. Тя му каза също, че посещенията му ще имат успех само когато той изпълнява всяко нейно желание.

Отговорът на това бе един – екипаж с четири коня, и то такива, каквито няма в цял Петербург. Следваха други подаръци; скъпоценности, мебели, дрехи, цветя.

Феодора постигна целта си. Тя разбра, че коленичилият пред нея човек е милионер.

Въпреки всичко, милионерът не можеше да каже, че е получил от нея дори един благ поглед.

Феодора търпеше вечерните му посещения; той идваше, добре загърнат с пелерината си. Не му отказваше да ѝ целуне ръка, но ако искаше нещо повече, му се надсмиваше.

– Дългоочакваното щастие – казваше тя – е най-сладко, затова чакай.

Това чакане, разбира се, не се харесваше на Ягодкин. Когато напускате къщата ѝ, той свиваше юмруци от яд. Бе се заклел да спечели любовта на Феодора и не се отчайваше.

За пръв път той се отдаде така пламенно на една жена. Когато страстта се вмъкне под бяла коса, тогава е най-опасна.

Красивата вдовица Бояновска го бе завладяла напълно, особено от както жена му бе отпътувала. Сега животът му бе взел съвсем друга посока.

Но защо ли и Клариса се бе изменила от известно време? По-рано тя не ходеше на балове, нито на театър, живееше настрана от хората. Тази самотност дразнеше самия Ягодкин – тя обичаше домашния живот. Ала неочаквано всичко се промени.

Ягодкин се зарадва, че дъщеря му изказва желание да ходи заедно с него в обществото. Той не се колебаеше да я води и по концерти, и в

театри.

От своя страна, Клариса умееше да живее като истинска милионерска дъщеря.

Не е нужно да припомним на читателите, че това не бе истинската дъщеря на Ягодкин, а друга зае мястото на Клариса.

Един ден истинската Клариса изчезна от дома на милионера.

Онази, която зае мястото ѝ, бе пълна нейна противоположност. Клариса бе склонна към тих живот, а Франциска искаше да изпита всички сладости на живота. Със страх очакваше тя деня, когато за пръв път ще се покаже като милионерска дъщеря.

В онази вечер, веднага щом комедиантът се отдалечи с Клариса, Франциска се изтегна на Кларисиното легло и се помъчи да заспи. Но сънят не идеше. Сърцето ѝ бурно туптеше, а главата ѝ бе в огън. Мислеше си дали ще издържи първия изпит. Въпреки уверенията на Бакунин, че толкова много прилича на Клариса, та никой няма да може да узнае лъжата, тя все пак се страхуваше да не би да я познаят. Може ли собственият баща да не познае дъщеря си? Обезпокоена, тя стана, притискайки с пръсти слепите си очи. Сега разбра каква дръзка роля се е заела да играе. Бе заслепена от жаждата да играе в света голяма роля като милионерска дъщеря.

Ако Ягодкин забележеше, че истинската му дъщеря е отвличена и на нейно място е поставена друга, тя е загубена. При тази мисъл Франциска се разтрепера. Но вече бе късно, жребият бе хвърлен.

– Не ми остава нищо друго, освен да играя смело ролята, с която се заех доброволно. – Като каза това, тя се отпусна на копринените възглавници и сънят я обори.

Колко бе спала, не знаеше, но когато се събуди, слънцето беше вече доста високо. До леглото ѝ тихо стоеше слугинята.

От разказа на Бакунин тя знаеше, че слугинята се казва Саша и че била духом и телом предана на господарката си.

Тази слугиня беше като трън в очите ѝ и затова тя си постави за цел да я отстрани от длъжността ѝ. Някакъв вътрешен глас ѝ говореше постоянно, че именно тя е най-опасна.

На Кларисината прислужница са били познати най-подробно всички привички на господарката ѝ и затова Франциска се страхуваше да не би един ден да я познае.

– Добро утро, мила Саша – каза лъжливата Клариса, след като се надигна от леглото. – Ела и по-скоро ме облечи, защото искам да пия чай с баща си.

Скоро бе облечена и можеше да отиде пред огледалото, за да оправи прислужницата косата ѝ.

– Но бъди внимателна, Саша, гледай да не ме скубеш, бавно минавай с гребена, докато се оправи косата ми.

Неочаквано Франциска прекъсна разговора. Тя забеляза, че прислужницата се смее.

– Но защо се смееш? – попита я тихо. – Изглежда, че тази сутрин си в добро разположение.

– Драга и милостива госпожице, учудва ме, че днес се обърнахте към мен на „ти“.

Клариса цяла пребледня. Тя разбра грешката си, но бързо се съвзе и отвърна:

– Но не мога ли, мила Саша, да си направя удоволствието да се обърна към теб на „ти“?

Прислужницата се поклони на Франциска и целуна ръката ѝ.

– Много съм щастлива, госпожице, тъй като това „ти“ от вашите уста звучи много хубаво, но вие си спомняте, драга госпожице, че когато постъпих на служба у вас и ви помолих да се обръщате към мен на „ти“, вие ми казахте, че с нищо и никаква слугиня няма да бъдете на „ти“. И сега аз се чувствавам много щастлива, госпожице Клариса, че устояхте на думата си.

– Добре, момиче, добре, повече не говорете, заловете се за работа.

Саша започна да плете дългите къдрави коси на господарката си.

– Знаете ли, госпожице, нещо ми дойде на ума.

– Какво? – попита Франциска.

– Изглежда, че вашата коса за една нощ е станала по-тъмна.

– Възможно е поради слабата светлина през зимата. Но готова ли си вече?

Саша се отдръпна.

– Коя утринна рокля ще пожелаете да облечете? – попита тя.

– За Бога, не ме разпитвай толкова. Знаеш, че не обръщам чак толкова внимание на това.

– Истина е – отвърна с въздишка слугинята и извади от гардероба една синя като небето рокля.

– Ех, ако бях на ваше място, госпожице, щях да нося много по-хубави тоалети.

– Донякъде имаш право, Саша – отвърна Франциска. – Защо да не се радвам на по-хубави тоалети? Като дъщеря на милионер аз мисля, че тоалетът ми е твърде скромен. Но отсега нататък няма да бъде така.

Веднага пиши на моята модистка да дойде и да ми вземе мярка за няколко бални рокли.

– Рақун да дойде при вас? Парижката модистка? Но нали знаете, госпожице, че тази горда жена не ходи при никого, а ако някой желае нещо, сам трябва да отиде при нея.

Франциска прехапа устни. Пак сгреша. По дяволите, не беше много лесно да играе ролята, с която се беше нагърбила.

– Мисля, че тази горда госпожица ще се откаже от глупостта си и ще дойде при мене, щом се касае за хубава печалба. Пиши ѝ, че ще направя поръчка за няколко хиляди рубли. А сега няма да оставя баща си повече да ме очаква. Навярно той ме чака в трапезарията.

– Във всеки случай, почитаема госпожице, отпреди един час, както обикновено, четеше вестници.

Франциска излезе от спалнята и се отправи за трапезарията. Тя знаеше точно къде е. Бакунин ѝ бе описал цялото разположение на къщата. Ягодкин закусваше.

Самоварът вреше, а на масата бяха сложени чинии, в които имаше кифли с масло, яйца, студено печено, шунка и хайвер.

– Добро утро, мило мое дете – каза Ягодкин при влизането на Кларица. – Как прекара нощта?

– Благодаря, татко, много добре – отвърна Франциска и се втурна към Ягодкин да го прегърне.

Бащата тихо я привлече до гърдите си. От безпокойство сърцето на Франциска силно биеше. Тя очакваше, че той може да я познае.

Настъпи най-решителната минута. Ако и сега Ягодкин не подозираше, че тя не му е дъщеря, играта бе спечелена. Ягодкин я милваше по русата коса.

– Колко си хубава, миличка – каза Ягодкин. – Но защо ми създаваш грижи, като изпускаш един такъв случай.

Франциска с признателност разбра какво означават тези думи.

– Ах, да не говорим за това, татко. Аз обичам Фелзингер и откровено ти го казах. Ти го доведе въщи. Вече се познаваш с него. Какво е мнението ти?

– Той е много даровит и честен човек – отвърна Ягодкин. – Ала ако кажа, че в негово лице виждам един идеален зет, няма да е истина. Аз искам моят зет да принадлежи към по-други кръгове. Например като барон Бронт – прибави той колебливо.

– Баронът не – рече Франциска, – ти вече знаеш, че аз обичам Конрад Фелзингер. – След като каза това, тя стана от мястото си и седна до

масата срещу Ягодкин.

– Значи си непреклонна, Клариса. Аз ти казвам, че ти още не умееш сама да вземаш решения за каквото и да било. Но това твое романтично бленуване не е нищо друго освен последица от лошото възпитание – виновница за което е майка ти. Вместо да блестиш във висшето общество, тя никъде не те водеше; ти все къщи си стоеше.

– Ако това зависеше от мене, аз съвсем по друг начин щях да постъпвам.

– Но знаеш ли какво, Клариса? Чини ми се, че и сега не е късно. Искаш ли да те въведа в петербургското общество? Аз щях да те въведа в общество и салони, където се събира пялата аристокрация. И сега, когато майка ти я няма, струва ми се, че имаме благоприятен случай. Само трябва да ми кажеш, че желаеш.

Франциска подаде ръка на Ягодкин.

– Ти знаеш, че твоето желание, татко, е заповед за мен дори когато се отнася до моето сърце. Че защо да не те придружавам в обществото? Мястото ми не е ли до теб?

– Превъзходно, дете мое – каза радостно Ягодкин. – Ако искаш, можеш още днес да ме придружиш.

– Но къде, тате?

– В салона на красивата вдовица Бояновска. Да, дете мое, аз ти казвам, че тази жена знае да живее и има вкус и грация като никоя друга. Какво решаваш? Мога ли днес да разчитам на тебе?

– Добре, татко, но при едно условие.

– Някакво условие? В какво се състои това условие?

– Да дойде с нас и господин Фелзингер.

– Фелзингер! – извика Ягодкин. – Но какво ще търси Фелзингер в едно общество, където никога не е бил?

– Не те разбирам, татко. Ти ще ме заведеш за пръв път там. А нали и той трябва да бъде въведен в обществото, за да се сдобие с познати и приятели? Няма да откажеш на молбата ми, нали, татко? И те моля веднага да съобщиш на господин Фелзингер за това.

Милионерът гневно отпусна рамене.

– Чудна работа. Но както искаш.

Той натисна сребърния звънец на масата и в стаята влезе един слуга.

– Кажете на господин Фелзингер, че го моля да благоволи да дойде тук за няколко минути.

Слугата се поклони и излезе.

Останала отново насаме с Ягодкин, Франциска се обърна към него с думите:

– Татко, аз се съгласих да дойда с тебе на бал, но трябва и ти да проявиш своята любезност. Помисли си, аз нямам никакъв скъпоценен накит.

– Та това зависеше само от тебе, Клариса. Ти винаги си се отказвала от брилянтите и диамантите, които съм ти поднасял. Не си ли спомняш какво ми каза, когато ти дадох за Новата година златна огърлица?

– Как да не си спомням? – отговори Франциска, въпреки че тя не знаеше за какво ѝ говори Ягодкин.

– Ти ми каза тогава едни хубави, но непрактични думи – подзе Ягодкин. – Не искам да нося диаманти, защото блясъкът им ще ми напомня „за сълзите, бедите и нещастията“.

– И сега съм на същото мнение – отвърна Франциска. – Аз мисля, че ако всички жени се съгласят да жертвуват накитите си, нещастия и бедност няма да има.

Ягодкин се засмя доволно.

– Това звучи много добре, но на практика не може да стане, защото, ако всички жени жертвуват накитите си, те няма да имат онази стойност, която имат днес, и няма да струват нищо.

– Да си призная, татко, този накит аз го искам не за себе си, а защото подхожда на нашия дом. Трябва ли да оставим онези горди жени да казват, че единствената дъщеря на милионера няма накити, че Ягодкин не е в състояние да и купи. Не, татко, не трябва да им позволяваме това. Името на нашия дом трябва да пазим, а чрез блясъка и да го издигнем.

Докато Франциска говореше, Ягодкин бе благоразположен. От радост той започна да пляска като малко дете.

– Браво – извика, – bravo! Това ще рече да говориш умно. И ти се увери най-после, драга моя Клариса, че трябва да държим сметка за обществото и да правим дори жертви. А у нас, мило мое дете, в къщата на Ягодкин, трябва да има още по-голям блясък. Ще дойдеш ли заедно с мен при златаря или да му кажа той да дойде тук?

– Той сам нека дойде, за да мога да си избира нещо по мой вкус и по моя воля.

– Искаш да избираш! Ето думите, които отдавна трябваше да чуя от устата на моята дъщеря. Самостоятелна, самостоятелна трябва да бъде една Ягодкина, защото богатството я издига до висотата на княгиня. Не знаейки защо, но струва ми се, че ти за една нощ си се изменила и ако не целувах лицето ти, което безброй пъти съм целувал, бих помислил, че

това не е вчерашната Клариса.

Вратата се отвори. Влезе Конрад Фелзингер. Ягодкин го поздрави и той учтиво се поклони.

– Вие сте заповядали да дойда – каза Фелзингер.

– Знаете, че аз не мога нищо да ви заповядам, господин Фелзингер. Аз ви считам за гост в моята къща и ви моля и вие да се чувствувате така.

– Вие сте повикан по мое желание – присъедини се към разговора Франциска – и се надявам, че не сме ви събудили.

– От три часа съм на писалищната маса – отвърна Фелзингер.

– Тъй прилежен – каза Франциска. – Ас какво се занимавате?

Фелзингер я погледна учудено.

– Това ме питате вие, госпожице Клариса? Вие знаете защо ставам толкова рано да работя.

Франциска се сепна. Усети, че бе невнимателна. Но имаше време да поправи грешката.

Тя отиде близо до Фелзингер и като го погледна любезно, сложи ръка на рамото му.

– Знам какво ви приковава към писалищната ви маса, но исках да го чую още веднъж, и то пред баща ми.

– Вие имате тайни с дъщеря ми, господин Фелзингер? – запита Ягодкин. – Ако не ми кажете тайната, ще ви се разсърдя.

– Сега ще ви я кажа. Това е една невинна тайна. Прочетох стиховете на прочутия немски поет Хайнрих Хайне. Тези стихове харесаха много и на госпожица Клариса. Тя ме помоли да ѝ преведа няколко песни на руски. Например тя знае достатъчно немски, за да може да разбира всичко. Аз побързах да изпълня молбата ѝ.

Сега Франциска дишаше по-спокойно, защото знаеше това, което искаше.

– Колко сте добър, господин Фелзингер! – каза тя, като му стисна ръката. – Коя песен преведохте днес?

– Една много тъжна – каза Фелзингер. – Песен, която описва човешката съдба с няколко думи. Завършва с трагична любов.

– Дайте ми тази песен – замоли го Франциска.

– С най-голямо удоволствие, госпожице.

Фелзингер запя със своя печален тенор една песен, която разплака Франциска. Това не бяха престорени, а истински сълзи. Тези сълзи бяха предизвикани от проникновените стихове. Франциска нямаше лошо сърце, но бе суетна и лекомислена.

Като видя тези сълзи, Фелзингер каза:

– Ако Хайнрих Хайне не е получил друга награда за стиховете си, то вашите сълзи са достатъчни.

Конрад пееше, а Ягодкин често поглеждаше часовника. Бе време да тръгва, тъй като за вечерята у Бояновска имаше да се уреждат още някои работи.

– Бих ви помолил, драги господин Фелзингер, да ни придружите на гости у една наша домашна приятелка.

– Мислите ли, че ще бъде приятен гост на тази дама?

– Не ще и съмнение – каза Ягодкин. – Достатъчно е, че аз ви каня.

Ще дойдете с нас, нали?

Фелзингер се поклонил в знак на съгласие.

– Ще ми бъде приятно да ви придружа.

– Благодаря ви за това. А сега трябва да отида в кантората си и точно навреме ще се върна, за да те заведа, Клариса. Днес имам много работа, затова прощавай.

Той прегърна дъщеря си, целуна я по устата и челото и се сбогува с Фелзингер. След малко бе в кантората си. Седна до писалището и поиска да му донесат днешната поща. Влезе Пристов.

– Има ли нещо ново, Пристов? – запита Ягодкин.

– Да, нещо важно и печално – каза той, – Жак Листер и сие са спрели плащанията в Лондон.

– Жак Листер и сие са фалирали! – извика Ягодкин, като побледня.

– По дяволите, Пристов, ако не се лъжа, тази фирма ни дължи повече от милион.

– Повече ще е, а не по-малко – рече Пристов. – Често съм ви казвал да не се доверявате на тези англичани, но...

– Стига, не ми трябва съветите ти. Ще отида сам в Лондон. Не, няма да замина. Работата може и с писмо да се уреди. Поне каквото можем, трябва да спасим.

– Говори се, че в касата им няма пукната пара – каза Пристов.

– Нека пропадне милионът тогава – рече Ягодкин изплашено. – Тази загуба няма да съсипе Никола Ягодкин и сие. Кредитът ми е толкова голям, че и да бяха пет милиона, пак бих могъл да го удвоя. Искам да остана самичък.

Пристов се отдалечи, като клатеше недоверчиво глава. Не му се вярваше, че може да се удвои тази сума.

Като остана сам, Ягодкин отвори чекмеджето на масата, взе една розова картичка и започна да пише:

„Скъпа ми приятелко,
Довечера ще доведе и дъщеря си Клариса.

Вярвам, че присъствието на дъщеря ми няма да ви е неприятно. Особени причини ме карат да доведе дъщеря си у вас. Ако ви е възможно да поканите барон Бронт, който е в Петербург, то ще ви бъда много благодарен. Вие сте виждали барона, той ви е познат.

Ветрилото от слонова кост, което харесахте наскоро, ще го имате. Казвам ви предварително, че ще блестите с цялото величие на красотата си тази вечер.

Оставам ваш приятел, като целувам ръцете ви.
Ягодкин“

Свърши писмото, постави го в плик и го надписа за вдовицата Бояновска.

Разнообразно общество се бе събрало във Вилата на духовете.

Феодора канеше хора, които знаеха как да живеят. Имаше и богата вечеря. Феодора бе заповядала на готвача си, французин, да пригответи разкошна вечеря, колкото и да струваше тя.

На никой княз не е била поднесена по-хубава вечеря от тази, която голямата красавица на Петербург бе подготвила тази вечер в своята вила. Какво ли впечатление направи това на Франциска? Където и да погледнеше, виждаше само богатства, коприни, бисери, брилянти, злато, ордени и други знаци за заслуги. Ще споменем и онази атмосфера, която само Феодора можеше да създаде. Тя целуваше и прегръщаше Клариса, не липсваха и ласкави думи. Лицето на Ягодкин сияеше от радост. Той бе толкова подъл, че се радваше, когато тази жена, която искаше да направи своя държанка, любезничеше с дъщеря му.

Когато шампанското започна да шуми в чашите, а сладкото вино зачерви страните на Франциска и кръвта ѝ взе да се вълнува, тя се сети, че трябваше докрай да изиграе ролята си. Един млад артист стоеше до нея – храбър, любимец на един от фаворитите на царския театър в Петербург. Той изпразваше чаша след чаша, като канеше и нея да пие. Очите ѝ блестяха, главата ѝ започна да се върти. Тя не можа да се сдържи, стана и извика:

– Да живее веселието, да живее щастието!

Всички се зачудиха, като видяха това хубаво момиче, което държеше с пълните си ръце чаша шампанско.

– Колко е хубава! – шепнеха всички.

– Какъв огън, какво въодушевление! – казваха всички.

– Щастлив е наистина Ягодкин. Не само че стана милионер за кратко време, но Бог му е дал такава прелестна и мила дъщеря – казваха си трети на края на масата.

Само един-единствен човек от присъстващите гледаше с учудване. Всичко това му се видя странно. Този човек бе Конрад Фелзингер. Не му се вярваше, че това е същата Клариса, която държеше чашата с шампанско. Това ли бе онази тиха и блага Клариса, която избягваше обществата – като цвят, който не е осветен от слънцето? Не, това не бе дъщерята на Ягодкин, която той довчера знаеше. Човек би казал, че се е променила изцяло. Това не бяха кротките черти на Клариса.

Тя се бе изправила като някоя богиня, пълна с живот и дух, с чаша в ръка и канеше всички да се веселят. Очите ѝ светеха. Те бяха примамливи, една неискреност се забелязваше в гънчиците около устата ѝ, която Фелзингер не бе забелязал досега.

– Виното е причината – каза си Конрад. – То е причината, че възбуди наивното момиче и то изгуби всякакъв срам. Утре тя ще бъде пак същата Клариса и няма да ми повярва, когато ѝ разправа какво е правила тази вечер. Не искам да я видя такава. Никога не ще изчезне този образ от главата ми.

Той я съжаляваше и щеше на драго сърце да напусне къщата на вдовицата Бояновска, ако приличието не го задържаше. Право да си каже, това общество не му харесваше. Въпреки че тук присъствуваха дворяни, офицери и артисти, според мнението на Фелзингер това общество не бе подходящо за жени, тъй като тази вечер се разиграваха сцени, които го отегчаваха все повече. Не липсваха и оперни певици и танцьорки. До Конрад бяха седнали две госпожици от цирка, които разговаряха, без да се стесняват, за някакви подаръци, които получили от кавалерите си. Това го обиждаше, но той не издаде негодуванието си, нито пък напусна мястото си, но колкото и да е странно, започна по-внимателно да следи разговора на тези две госпожици.

Феодора, която не обичаше Клариса, ликуваше пред тази картина. Клариса така се бе отпуснала. Това ли беше същата оная Клариса, която познаваше? Феодора беше доста хитра, за да забележи, че момичето знае да се забавлява, да слуша пикантни истории и да поглежда мъжете с кокетни погледи. Тя не можа да се стърпи и каза на Ягодкин:

– Погледнете дъщеря си, любезни приятелю, струва ми се, че никога не е била така прелестна. От очите ѝ излиза огън. Струва ми се, че скоро ще има сватба.

– Това е най-голямото ми желание – рече Ягодкин. – Искам тя да вземе някой от нашето общество. Вие виждате, драга приятелко, че и Клариса иска това.

Феодора се засмя.

– Това е интересна новина – каза тя. – Аз мисля, че дъщеря ви не обича никого. Тази вечер наблюдавах дъщеря ви, мнението ми се измени, тъй като чета любовен огън в очите ѝ; вие като баща трябва да ѝ помогнете или пък да изкорените това от главата ѝ.

– Да ѝ помогна в любовта? – възкликна Ягодкин. – Да се омъжи за нищожен човек? Не, никога!

Феодора отпусна рамене.

– И това говорите вие? – рече, като го погледна кокетно. – Вие, който знаете силата на любовта?! Без съмнение вие ще ѝ говорите да не се жени за него, ще я отстраните от Петербург. Но какво ще помогне това? Един ден тя ще забегне с любовника си.

– По дяволите, какво приказвате?

– Казвам ви какво може да се случи и нищо повече, драги мой, и с това свършвам. Какво ще правите, когато тя падне на колене пред вас и ви помоли за нещо?

Ягодкин хвана ръката ѝ и я стисна с всичка сила.

– Спрете, спрете, Феодора, не говорете повече. Това, което казахте, разбунтува кръвта ми и ако чуя такова нещо от устата на дъщеря си, ще се откажа от нея. Бих могъл да стана и убиец – каза той.

– На кого е отдала Клариса своята любов?

– На един беден немски учител – отговори Ягодкин. – Доведох го тук по желанието на дъщеря си. Погледнете онзи, седнал е през осем стола от нас.

Вдовицата се обърна и видя хубавото лице на Конрад.

– Клариса има добър вкус – рече тя на любовника си. – Този Фелзингер е интересна личност.

– Само че е беден – каза Ягодкин. – Той има много непрактичен идеал. Такъв, като го оставиш пред пълни кесии със злато, няма да напълни джобовете си. Тези прехвъркнали тук немци остават бедняци през целия си живот, в случай че не са се родили богати. На такъв човек ли трябва да дам единствената си дъщеря! За него ли спечелих тези милиони, за него ли се трудих? Не, хиляди пъти не, аз ще премахна тези романтични мисли от главата на дъщеря си.

– Зная един лек, с който можете да махнете тази любов от главата ѝ и всичко да забрави.

– Колко благодарен ще ти бъда! – възкликна Ягодкин.

– Да ви кажа ли какъв е? Колко ще ми платите за това? – попита Бояновска.

На лицето му се показва недоволство. Тази хубава и лукава жена все иска да ѝ се плаща. Както и да е, трябва да се покаже весел.

– Вие ми казахте преди малко, че ви харесва конят на княгиня Мешчинска? Не ѝ се иска да го продаде, тъй като се страхува животното да не осакати някого, защото е много буйно.

– Аз ще го укротя – прекъсна го Феодора. – Вие знаете, че съм способна да укротявам.

– Щом желаете да имате този кон, аз ще ви го купя, въпреки че княгинята иска много за него. Щом подаръкът е за вас, не ми струва скъпо.

– А аз ви обещавам, че ще излекувам дъщеря ви от тази любов към Фелзингер.

– Какво смятате да правите?

– Това е тайна – рече хубавата вдовица. – Но нека изпием по една чаша шампанско за моя план.

Чашите се чукнаха и докато пиеше, Феодора отправи странен поглед към Фелзингер, който бе застанал мирно в един ъгъл на стаята. Този поглед изразяваше не само страст и копнеж, но и демонско коварство.

Вечерята най-после свърши, всички станаха и се отправиха към съседния салон. Кавалерите отидоха да изпуснат по една цигара, а дамите да оправят тоалета си. Франциска излезе сама на балкона. Тя бе разгорещена от изпитото вино и от голяма душевна възбуда. Поиска да се поразхлади и посъбере мислите си. Беше прекрасна зимна нощ и тя от балкона ѝ се наслаждаваше. Погледът ѝ блуждаеше и почти не виждаше очарователната гледка. Стори ѝ се, че целият Петербург се намира под краката ѝ и сякаш в един миг можеше да завладее тази горда столица. Пламъкът на ужасна суета бушуваше в душата на това момиче. От една проста самотна къща тя изведнъж се бе намерила в милионерски дом. Но вече желаше нещо повече.

Ето отсреща се извисяваше гордо царският дворец. Как блестяха позлатените кубета и шарените полилеи! Нима не беше възможно да се вмъкне през някоя врата, да влезе и там? Колко бедни момичета са ставали княгини! Такива случаи имаше в руската история. Който разчита на красотата си, можеше да се надява на големи неща.

– Аз не съм бедна, а дъщеря на милионер. Защо тогава да не бъда щастлива? Но първо да изпълня дадената дума на Бакунин. Трябва да съсия този човек.

Балконската врата се отвори и Конрад Фелзингер влезе.

– Вие сте тук, Клариса? – възкликна Фелзингер. – Търсих ви. Имам нещо важно да говоря с вас.

Това не се хареса много на Франциска.

– Сега искате да приказвате с мене, а на вечерята думица не ми казахте.

– Но моля ви се, Клариса.

– Не заемайте веднага тази учителска поза. Аз видях какви погледи отправяхте към онази дама от цирка, забелязах и как внимателно слушахте онези две госпожици, а на мене не обърнахте никакво внимание.

– Повече, отколкото вие предполагате – прекъсна той момичето. – Да, аз често поглеждах ония момичета, но го правех заради вас. Стана ми много мъчно, като ви видях в такова общество. Желая да си кажа мнението, затова ви търсих, Клариса. Считаю за свой дълг като ваш приятел да ви кажа това.

– Вие искате да ме съветвате – каза лъжливата дъщеря на Ягодкин и като се облегна на перилата на балкона, погледна Фелзингер: – Говорете тогава, аз слушам.

– Вие често сте ме назовавали ваш приятел, Клариса – започна Фелзингер, – и винаги съм бил горд от това. Тази дума чух от устата на едно момиче, което е идеал за жените. Срамежливостта, сдържаността, кроткостта, скромността и любезността ви, Клариса, ме възхитиха и щяха да бъдат опасни за мене, ако един лош спомен не затвори сърцето ми. Откакто сте в тази къща, вие не сте същата Клариса. Вие се отдръпвате, вашето стеснение ми говори, че одобрявате. Аз се срамувам, Клариса, че се намирате тук и че това общество ви се харесва. Въздухът в тази къща е така задушен, хората са без всякакъв характер и струва ми се, не е право да се допре човек до челото на едно момиче. Под лъжливата интелигентност се крие проташко безсрамие. Махнете им кожата и ще видите безсрамието им.

– Помислете какво говорите, господин Фелзингер.

– Да, аз дълго обмислях дали да говоря откровено с вас, но какво ще стане, ако злото не бъде унищожено из корен? Моля ви, не посещавайте тази къща. Отбягвайте тази красива жена, която има за цел да лови стари и доверчиви хора в мрежата си. Страхувам се, че тази жена ще ви донесе някое нещастие, затова ви моля, странете от Феодора Бояновска.

Клариса направи гримаса на досада.

– Стига, не искам повече да ви слушам, господин Фелзингер.

Изслушах всичко, което се отнасяше за мене, и то защото съм ви дала голяма свобода. Вие споменахте преди малко за някакъв старец, без да кажете името му, но аз се сещам кой е. Дължна съм да защитавам баща си от тези съмнения. Той не заслужава да го пренебрегвате пред детето му. – Гласът на лицемерката затрепера и тя се обърна, за да скрие сълзите си.

За минутка Фелзингер остана като вкаменен, а след малко прибави печално:

– Значи така изтъкувахте добрите ми намерения? Добре тогава, няма да ви отегчавам вече никога с учителските си наставления. Виждам, че и вас е завладял този демон – златото. Вие не сте същата Кларица, която познавах до вчера, която ненавиждаше богатството и веселието. Вие сте съвсем чужда за мен. Няма да ви смущавам повече с присъствието си. Аз дълго размислях, докато реша да приема молбата на баща ви да дойда да живея у вас. А сега се уверих, че съм бил прав в предчувствията си.

– Нима искате да ни оставите? – попита Франциска. Тя не можа да скрие радостта, която се появи на лицето ѝ. Искаше и се да отстрани всеки, който можеше да я познае.

– Ще напусна дома на баща ви – каза Фелзингер. – Още утре ще му кажа това. Но макар и далеч от вас, аз ще остана ваш приятел. Ако някога имате нужда от приятелска помощ, разчитайте на мене. Аз съм готов винаги да изпълня желанията ви. Сбогом засега, желая ви щастие.

Той я погледна още веднъж и излезе.

– Благодаря на Бога, че този човек няма да ме преследва като шпионин, най-много се страхувах от него, остава сега да отстраня слугинята и тогава пътят ми е свободен. Но време е вече. Тя трябва да си отиде още утре. Това момиче лесно може да ме познае.

От съседната стая долетя музика.

– Валсът е започнал, аз трябва да бъда царицата на бала. Тя отвори вратата на балкона и цяла група кавалери я заобиколи.

През това време Ягодкин и Феодора се бяха оттеглили в будоара на красивата Бояновска.

– Вие още не сте ми се похвалили, мила моя, с новото жилище. Харесва ли ви? – рече той, като се облегна на канапето.

– Вие сам виждате колко е хубаво – каза Феодора, като се приближи до огледалото и напръска с парфюм облите си гърди.

– Но аз исках да кажа друго. Известно ви е, че вашата вила се нарича Вила на духовете. Интересно дали сте забелязали нещо досега?

Феодора стана бледа като платно. Тя се овладя изведнъж и се засмя принудено.

– Суеверие, нищо друго. Досега не съм видяла никаква сянка и както виждате, жива и здрава съм.

– И при това чудно хубава – рече милионерът.

Той се приближи до нея и искаше да я прегърне, но тя се отдръпна и каза:

– Не така интимно, вие знаете, че съм ваша приятелка, но не и любовница.

– Напразно! – въздъхна Ягодкин. – Да знаете как копнея за вас, Феодора!

Феодора му се присмиваше открито.

– Вие, клети човече – каза тя с печален тон, – вие наистина ме обиждате, но ще се уверите, че не мога да излекувам болките ви.

– Колко сте лоша, Феодора!

– Лоша? Какво искате от мене? Нима искате толкова да се унижа, че да стана ваша държанка? Ако истински ме обичате, самата мисъл трябва да ви плаши.

– Феодора – каза Ягодкин, като я улови за ръката, – нима не пожертвувах за вас всичко, каквото пожелахте? Или имате още някое желание? Готов съм да изпълня и него.

Феодора въртеше цигара между пръстите си.

– Това е истина. Щедър сте като всеки милионер.

– Добре, какво още искате от мене?

Хубавата вдовица му разреши този път да се доближи и да я прегърне.

– Какво още искате, Феодора, кажете? Тя вдигна полека очи и го погледна.

– Желая да стана ваша жена, Ягодкин – рече тихо. Милионерът се изненада.

– Вие знаете, че съм женен.

– Ще изпълните желанието ми. Това няма значение.

– Това е невъзможно – рече Ягодкин. Феодора стана и го погледна право в очите.

– Когато човек иска, всичко може. Каза го кратко и ясно.

– Малко ли са случаите, когато мъжът напуска жена си?

– Какво ще кажат хората за мене! Това е невъзможно, Феодоро!

– Както всички, и вие се страхувате от хората. Вие сте страхливец.

– Аз имам право да се страхувам, защото работя с тях.

– А ако смъртта ви раздели с жена ви, тогава какво ще правите?

– Това е друго нещо; тогава щях да бъда вдовец и свободен.

Феодора се засмя лукаво.

– Помолете се тогава на дявола да ви раздели с жена ви. Ягодкин я погледна уплашено.

– За бога, какво говорите! – възкликна Ягодкин. – Ами ако ни чуе някой?

– Глупости, никой не ни слуша. Е, ако наистина ме обичате, ще отровите жена си.

– Да я убия? – каза Ягодкин.

– Да отстраниш от пътя си човек, който ти пречи, не е убийство, а егоизъм.

Ягодкин избърса потното си чело.

– Не ще успееш много, Феодора, с тази твоя философия – рече Ягодкин. – Законът ще нарече този егоизъм убийство. Тогава и двамата ни ще обесят. Кой ще извърши убийството?

– Аз.

– Вие, Феодора? Жена ми е в Париж.

– Това, че е в Париж, е щастие за нас. Аз ще отида там. Ако една чужденка изчезне в Париж, никой няма да обърне внимание.

Ягодкин се сви на стола. Планът на Феодора съвсем го изненада. В душата му се водеше борба.

Феодора го наблюдаваше, както доктор наблюдава кризата на болен.

– Струва ми се, че моят план не ви се нрави. Тогава да отидем в салона, музиката отдавна свири. – Тя се обърна, за да излезе.

– Почакайте, Феодоро – извика Ягодкин, след като стана от стола и се приближи до нея. Феодора остана за минутка.

– Какво желаете, приятелю?

– Слушайте.

– Казвайте.

– Мислите ли наистина, че това убийство може да остане скрито?

– А как ще го разкрият, когато госпожа Ягодкина няма да умре от насилствена смърт?

– Ненасилствена смърт? А каква тогава? Тя го хвана за ръка и му пошепна на ухото:

– От отрова.

– Но докторите ще познаят отровата.

– Нищо – каза Феодора, – има отрови, които не могат да се познаят.

Аз знам една жена, която изпи такава отрова и след това не откриха следа.

Феодора внезапно замълча. Погледът ѝ се спря на вратата, която тъкмо се беше отворила. Тя изпищя като луда и устните ѝ замърдаха. След това започна уплашено да говори:

– Там, там... трупът на старата... трупът... ето го пак... както всяка вечер... иде към мене... иска...

Ягодкин отправи поглед натам, където гледаше и Феодора. Той цял се разтрепера. Истина ли бе или сън това, което виждаше? На вратата имаше едно бяло видение. Лицето на една стара жена ги гледаше. Той взе Феодора на ръце и я занесе до прозореца. Когато се обърна отново, видението беше изчезнало. Вдовицата Бояновска лежеше в несвяст в неговите ръце. Изби го студена пот и той я отнесе до масата, на която бе звънецът.

Веднага след като той позвъни, Леония се яви в стаята. Ягодкин предаде Феодора на слугинята, след което отново се върна в салона при гостите.

Щом съобщиха, че домакинята се е разболяла, музиката спря да свири. Не мина много време и цялото общество се разотиде по домовете си, а Вилата на духовете пак остана пуста.

Колата на Ягодкин също така бързо се носеше по улиците. В колата се беше излегнала Франциска, която, въпреки късния час, не се чувствуваше уморена. Тя бе сложила глава на меките възглавници и сладко сънуваше онова, което бе видяла тази вечер, а и една хубава бъдеща картина. Срещу нея беше седнал Фелзингер, който не продума през целия път.

Ягодкин също беше завладян от мислите си.

– Какво ли се е случило на Феодора? – питаше се Ягодкин. – Онова видение, което може да беше някаква игра, толкова я потресе? Дали в предишния ѝ живот няма някое черно петно?

– Но какво съм се замислил, нека става каквото ще – каза си той. – Феодора е хубава, аз я любя и тя трябва да бъде моя.

Най-после файтонът спря пред къщата на Ягодкин. И тримата излязоха от колата и тъкмо се приближиха до входа, един просяк клекна пред краката на Франциска и извика с тъжен глас:

– Смилете се, хубава госпожице, студено е, а аз съм стар и освен това гладен. Подарете каквото и да е!

Колко дързък беше този просяк! Той стискаше ръката ѝ и искаше да я целуне. Но какво беше това? Не мушна ли той в ръцете ѝ една

смачкана хартийка? Франциска взе тази хартийка и изтича вкъщи. С нетърпение очакваше да се сбогува с баща си и да остане сама. Слугинята вече я очакваше в стаята ѝ. Саша запали лампата и попита дали госпожицата ще обича да ѝ свали дрехите.

– Сама ще се съблека – отговори Франциска.

По дяволите, защо ли слугинята така странно я погледна, като излизаше от стаята?

Тя сложи бележката, която ѝ беше дал просякът, на масата и след като свали шала и дрехите си, започна да чете:

Клариса,

Пази се най-вече от слугинята, която е започнала да се съмнява. Най-добре ще е, ако можеш още утре да я изпъдиш. Ние ще ти помогнем в това. Утре в дрехата и ще намерят твоята кесийка с два наполеона. Останалото оставяме на умениято ти. С будно око следят всяка твоя стъпка и те пазят твоите приятели.

– Това пише Бакунин – рече Франциска. – Неговият план с кесията е твърде добър и аз ще работя по него.

На другия ден, когато Ягодкин влезе в кантората си, вратата се отвори и се появи Франциска.

– Как, Клариса, така рано? – извика Ягодкин. – Стават вече десет години, откакто не си влизала в канцеларията ми.

– Извънредна случка ме накара да дойда при вас, тате. Ах, аз съм още така развълнувана!

Като каза това, тя седна на едно канапе срещу баща си и изглеждаше, като че действително е развълнувана.

Ягодкин се тъкмеше да я попита кой е този, който е дръзнал да я смущава, но вратата се отвори и слугата заяви, че господин Фелзингер желае да говори с него.

Ягодкин хвърли поглед на дъщеря си.

– Пуснете го да влезе – отговори Франциска. Малко след това Фелзингер беше при тях. Франциска стана, приближи се до баща си и му каза:

– Тате, в къщата си имаме крадец.

– Крадец? – извика Ягодкин.

– Откраднаха ми кесията, която неотдавна започнах да нося със себе си. В нея имаше няколко златни монети и макар че не ми е жал за парите, все пак мисълта, че в къщата ни има крадци, ме смущава.

– Права си, дете мое, няма нищо по-ужасно от това да имаш вкъщи нечестни хора. Но ти в кого се съмняваш?

– Слугинята ми Саша сигурно е крадла. Никой друг.

– Как? Нима Саша? Аз я смятах за честно момиче, не е възможно да е тя.

– Честно момиче – извика Франциска. – Някои изглеждат честни, но не са такива. Тя е крадла и се обзалагам, че в дрехите ѝ ще се намери моята кесия с парите, но този път няма да ѝ се размине така леко. Аз ви моля да повикате полиция.

Думата полиция не се хареса на Ягодкин, но тъй като беше свикнал да се покорява на дъщеря си, той приближи до вратата, за да каже на Пристов да повика стражар.

Но Фелзингер го задържа.

– Малко по-после, господин Ягодкин, вие виждате в какво положение се намирате. Именно за това, т.е. преди да погубите едно бедно момиче, искам да ви кажа нещо.

– Какво е то, господине?

– Аз мисля, че ще бъде по-добре първо да проверите точно как стои работата, преди да подозирате когото и да било.

– И вие още мислите, господин Фелзингер, че тя е честна, при все че чухте обвинението срещу нея?

– Това е само обвинение, драга госпожице, къде ви са доказателствата?

– Те ще се намерят, щом дойде полицията.

Как отвратителна се видя на Фелзингер дъщерята на Ягодкин! Но учителят се извърна, щом се загледа внимателно в лицето ѝ. Това не беше благото лице на Клариса, което той бе обикнал. Всичко бе странно. В него се зароди голямо съмнение, като че ли тя беше някоя чужденка, заела мястото на предишната Клариса. Особено очите ѝ и хладното изражение на лицето не бяха на Клариса.

– И аз, скъпо дете, мисля – каза Ягодкин, – че първо трябва да изслушаме обвиняемата, защото твърде е възможно и ти да си се излъгала.

– Както обичаш, тате, но с това ще изгубим само време и ще ѝ дадем възможност да скрие откраднатите неща.

Ягодкин приближи до вратата и каза на Пристов да доведе Саша.

– Желаете ли да се оттегля, докато разпитвате момичето? – попита Фелзингер.

– Не, останете, проницателният ви поглед може да ни помогне.

След няколко минути в стаята влезе Саша. Тя беше съвсем

спокойна и попита какво желае господарят.

– Досега бяхме доволни от тебе – каза Ягодкин, – особено дъщеря ми всякога се е хвалила с теб, но нейната благосклонност бе възнаградена зле. Сега ти остава едно – да оправдаеш постъпката си, като признаеш вината си.

Саша изгледа всички въпросително. Тя не разбра нищо.

– За Бога, аз не ви разбирам, господине. Нищо лошо не съм направила.

Франциска извика сърдито:

– Не се преструвай – ти, неблагоприятно създание. Маската ти падна. Дълго време ме лъга, но сега знам каква лицемерка прибрах въщи и я награждавах. Ти си крадла!

Саша изпищя колкото сила имаше.

– Аз да съм крадла? Нима аз? Фелзингер изгледа враждебно Клариса.

– Има случаи – каза той, – когато човек не намира думи и не иска да се защитава, а този е тъкмо случаят, когато обвиняват невинен.

След това се доближи до Саша, на която каза:

– Момиче, ако си невинна, оправдай се. Ако си сгрешила, признай и искай прошка от господарката си.

Тя се изправи.

– Бог ми е свидетел, че съм невинна – извика решително.

– Значи вие настоявате, че не сте откраднали кесията ми?

– Настоявам – рече Саша, – невинна съм. Ах, госпожице – каза през плач, – аз вече не мога да ви позная – вас, която винаги сте били така добра, блага и доверчива. Защо сега изведнъж ме обвинявате, че съм крадла? Невъзможно е да сте казали вие това, моята госпожица Клариса не може да стори такова зло. Това не сте вие. Боже мой, от вчера това съмнение не ми излиза от главата.

– Млъкни, клетнице! – В същата минута Франциска вдигна ръка, за да я удари по главата, но Ягодкин я задържа.

– Не се тревожи, може да ти се отрази зле – каза той, като се обърна към Саша, на която каза, че ще провери дали действително е крадла.

Той отвори вратата и повика Пристов.

– Пристов – рече Ягодкин, – идете с няколко души в стаята на Саша и добре я претърсете. Вижте дали ще намерите една зелена кесийка.

Пристов излезе, след като се поклони на господаря си. Саша бе засанала като убита в един ъгъл на стаята. Ягодкин говореше с дъщеря си, а Фелзингер непрестанно наблюдаваше Франциска.

– Помогни ми, Богородице, и измий този позор от лицето ми.

Като отговор на това от съседната стая се зачуха викове; влезе Пристов, който държеше една зелена кесийка в ръцете си.

– Намерихме я, ето я, парите са вътре.

Фелзингер побледня. Нима се бе измамил? Нима Саша бе крадла?

Франциска тържествуваше, а Саша бе побледняла като платно.

Ягодкин се приближи до Пристов, взе кесийката от него и я показа на Саша, като я държеше до очите ѝ.

– Ще отричате ли още, че не сте я откраднали, госпожице?

– Аз не съм откраднала, нито съм скрила тази кесийка. Не вярвам у мене да сте я намерили.

– Намерихме я във вашата стая, увита в един шал – каза Пристов.

– Някой друг трябва да я е сложил там, някой, който е искал да ми напакости – рече Саша. – Ей Богу, аз не съм я виждала.

– Че кой тогава ще отиде в стаята и ще я постави там? – дразнеше я Франциска.

– Някой е имал интерес от това – каза Саша.

– Никой няма да ви повярва – рече Франциска. – Истина е, че сте я откраднали.

Слугинята за миг забрави болката и отчаянието и гордо каза:

– Истината, цялата истина ще кажа. Ха, ха. Богатият Ягодкин е измамен, срамно изигран. Той смята, че прегръща собствената си дъщеря, а това не е тя!

– Клетницата полудя – обади се Ягодкин. – Защо пребледня, мило дете, защо се разтрепера? За Бога, опомнете се, Клариса!

Франциска се страхуваше да не би да я познаят. Саша я погледна радостно.

– Вижте как побледня – каза тя. – Тя е лъжкиня, само мене не може измами. Аз познавам много добре кроткото и благо лице на госпожица Клариса.

Фелзингер се приближи, улови я за ръката и рече:

– Какво приказваш, нещастнице? Ако не докажеш това, което твърдиш, ти си загубена.

– Да го докажа ли? Ще дам доказателства. Къде е малкият червен белег, който госпожица Клариса имаше на тила си? Като вчесвах заранта тази лъжла, забелязах, че го няма. Питам, къде е този белег?

– Това е прекалено – каза Ягодкин. – Пристов, повикай стражари, а вие изхвърлете тази жена отук!

Заповедта на Ягодкин бе изпълнена веднага. Извлякоха насила

Саша от стаята.

– Каквото и да става с мене – каза тя, – всичко съм готова да понеса, но поне си отмъстих на тази лъжкия.

Слугите уважаваха Саша, знаеха, че е честна, и никой не искаше да повярва, че тя е откраднала кесията.

Когато тримата останаха сами, Конрад Фелзингер каза на Ягодкин:

– Нима смятате да затворите това нещастно момиче, господин Ягодкин?

Клариса стана.

– Вие я наричате нещастна. Значи сте тогава човек с особени разбираня.

– Особени! – възкликна Фелзингер. – В света наистина има чудни неща, стават такива чудни неща, че човек просто не може да повярва!

– Това е ужасно! – извика Франциска. Фелзингер се престори, че не е чул тази обида.

– Аз дойдох да се сбогувам с вас, господин Ягодкин – рече той, като се обърна към банкера. – Но няма да си отида, докато не ви кажа едно нещо.

Той посочи към Франциска, която го гледеше злобно.

– Пазете се от тази жена – каза той. – С нея в дома ви е влязло нещастieto, което ще ви съсипе рано или късно.

– Не забравяйте, господине, че говорите за дъщеря ми.

– Господин Ягодкин, това не е вашата дъщеря. Тази е лъжкия!

Ягодкин гледеше захласнато младия учител, като да бе изгубил ума си.

– Сериозно ли говорите или се шегувате с мене, господин Фелзингер?

– Сериозно. Това момиче, което стои пред вас, господин Ягодкин, не е ваша дъщеря.

– Не е дъщеря ми? Луд ли съм или ще полудея? Клариса не била моя дъщеря – моя плът и кръв. Моля ви, господин Фелзингер, елате на себе си, страхувам се да нямате прилив на кръв в главата си.

– Това, което ще ви кажа, ще ви учуди и ще ви се види невероятно, но моля ви, изслушайте ме и ще разберете, че имам малко право.

– Не го слушай, татко – обади се Франциска, – ако ме обичаш; не виждаш ли, че всяка дума ме обижда.

Ягодкин гледеше ту Клариса, ту Фелзингер и не знаеше какво да прави. Фелзингер продължи:

– Спомнете си образа на вашата дъщеря, какъв беше преди,

направете сравнение между онова кротко и мило създание Клариса и това сега. Аз ви питам: В състояние ли беше Клариса да причини някому зло? Беше ли толкова немилостива, че да погуби едно момиче, което я обича? Задайте си сам този въпрос и тогава всяко съмнение ще изчезне. Ще ви попитам после можеше ли дъщеря ви Клариса да се възхищава от общество като онова, което гостуваше у Бояновска? Не ме прекъсвайте, оставете ме да кажа всичко. Ако не сте уверен в това, тогава повярвайте на знака, за който преди малко ви казаха. Не зная познавате ли този белег, но ако не го знаете, телеграфирайте на жена си да се върне незабавно от Париж. Майката тукаси ще познае дъщеря си. Майчино ухо ще познае гласа и сърцето ѝ ще усети кръвта на детето си. Майката знае всеки белег на детето си, тя ще познае и този.

Ягодкин бе обзет от нетърпение.

– Стига – каза той, – чух вече много, господине! Зная, че ми говорите така, защото искате да се усъмня в дъщеря си. Мислите ли, че нямам очи и не мога да позная собствената си дъщеря? Но аз се сещам какво може да се е случило между вас и Клариса, че тъй отведнъж станахте неин враг. Отдавна вече съм забелязал, че вие се стараете да се харесате на дъщеря ми и не мога да разбера защо тя още не ви е изгонила.

Франциска тържествуваше. И как да не тържествува, когато всичко се развиваше благоприятно за нея.

– Вие улучихте, татко, но аз имам още нещо да прибавя към това. Известно ви е, че винаги съм защитавала господин Фелзингер, когато някой го е нападал – смятала съм го за човек вдъхновен и надарен. Но преди малко разбрах, че с това приятелство той е имал друга цел. Държанието му ставаше все по-свободно, говореше ми за любов и това, не искам да скривам, ми се харесваше, но не можех да забравя, че съм дъщеря на Ягодкин. Вчера на бала у Бояновска той се възползува от случая, защото бях излязла на балкона, и ми се обясни в любов. От съжаление аз му отговорих, че го уважавам, но жена не мога да му стана. Но той не искаше да разбере и настояваше, като се мъчеше да ме прегърне. Като разбрах това, аз го отстраних. Оттогава ме намрази и търси случай да ми отмъсти.

Докато тя говореше, лицето на Конрад беше бледо и ако доскоро той се съмняваше, сега окончателно се увери, че има работа с лъжкия.

– Какво ще отговорите на това, господин Фелзингер? – попита предизвикателно Ягодкин.

– Нищо друго, освен че ви съжалявам.

– Благодаря ви, вашето съжаление не ми е potrebno.

– Повече, отколкото можете да предполагате, вие, беден богаташ, защото само за една нощ са откраднали вашето добро и мило дете. И по-неже виждам, че вие не се стараете да намерите дъщеря си, аз ще се помъча да сторя това и не ще се успокоя, докато не изоблича тази лъжкия.

Той се поклони и излезе от стаята.

Когато Ягодкин и Клариса останаха сами, той прегърна дъщеря си.

– Разбра ли сега, дете мое, аз имах право, когато ти напомнях да се пазиш от този човек! Ти лудееше по него и искаше да го издигнеш на висотата, на която ти се намираш, но плебеят си остава плебей. Глупаво дете, ти плачеш. Може би ти е жал, че той си отиде?

– Не, татко, тези сълзи не са за него. Плача, защото съм била толкова глупава. Не можах да разбера, че ти ми мислеше доброто, а аз се съмнявах в тебе.

Ягодкин я притисна до гърдите си.

– Мило мое дете, обично дете! И той още твърди, че не си мое дете! Ще видим, господин Фелзингер, няма ли да съжалявате, че излязохте от къщата ми.

От съседната стая се чуха странни гласове. Стражарите бяха дошли да отведат Саша. Вързаха ръцете ѝ на гърба и я повлякоха по стълбите.

Когато я бяха извели навън, Фелзингер се приближи и каза:

– Сега нищо не мога да направя, Саша, но повярвайте, че в Петербург имате един добър приятел, който ще направи всички усилия, за да ви освободи. Наистина, Саша, уверена ли сте, че онази клетница е лъжкия? – попита Фелзингер.

– Заклевам се в най-скъпото – отвърна тя, като сложи ръката на сърцето си. – Уверена съм, че тя не е Клариса.

– Добре, Саша, тогава и двамата знаем какво трябва да сторим.

Стражарят забеляза, че те разговаряха помежду си, и извика:

– Хайде, отстранете се от крадлата, преди съдията да я е разпитал.

Като каза това, той дръпна Саша.

– Тъй, момиче – обади се един стражар, – при това значи си и крадла!

XXXIV. МАНАСТИРЪТ

На три часа път от Москва на един хълм се намира манастирът „Света Дева Мария“.

Чудно е построен този манастир! Издигнат е на един съвсем гол хълм и е така самотен, така тайнствен, сякаш не е съграден от човешка ръка.

Наблизо течеше поток, който сякаш бе придобил същия цвят, какъвто имаше манастирът – тъй като водата му беше черна. Манастирът съществуваше от средните векове. По-рано там имало един красив замък, в който живеел някакъв татарски княз. Оттук той предприемал своите грабежи. Ограбвал и търговци, които пренасяли стоките си с кървани. Най-последно и за него ударил последният час.

Когато Петър Велики поел управлението, той изпратил едно отделение войска, което обградило замъка, и князът се предал.

Петър Велики, който не бил от милостивите, заповядал да отрежат дясната ръка на княза, а след това заповядал да го вържат за опашката на един кон. Така разказва легендата, която се намира в една московска хроника.

Конят с вързания княз Ярбо се завърнал в стария замък, а князът, като се развързал от него, паднал някъде в полето. После той още веднъж се качил на кулата на замъка, огледал всичко наоколо, яхнал коня и си отишъл, като прокълел руската земя. Това проклетие се отнасяло за дома на Романовците и гласяло: От този замък да произлязат всички нещастия, които ще провалят Романовци. След като изрекъл тази клетва, отново се качил на коня си и заедно с него се хвърлил в потока. Водата го изхвърлила още веднъж на повърхността си – така разказвали овчарите – и след това нито ездачът, нито конят му се видели повече. Потънали във водата.

Народът не спирал да говори за татарския княз. Казвали, че той излизал с коня си обикновено в полунощ и когато се явял, винаги някое нещастие се случвало на Русия.

За да сложи край на тези неприятни народни тълкувания, Петър Велики направил от замъка манастир и го нарекъл „Дева Мария“.

Сега ние ще отведем нашия читател в този манастир. Като преминем през дългия коридор на манастира в самия му край, стигаме до стаята на игуменката.

Тя беше доста интелигентна жена. На лицето ѝ бе изписана и женска доброта, и мъжка решителност. Тя се казваше майка Ана. Миналото на майка Ана бе неизвестно както за калугерките, така и за околните жители. Преди да постъпи в манастира „Дева Мария“, игуменката била графиня.

Родена всред изобилие и богатство, тя се омъжила за един човек, когото обичала от цялото си сърце и от цялата си душа. Той бил момък от много благородно семейство, което било близко с царското. Бил и храбър офицер, отличил се във войните, и гърдите му били окичени с ордени. Но имал един порок – бил комарджия. След женитбата тази страст още повече се разпалила.

Графът напуснал имението си и се преселил в Петербург, където станал член на едно дружество. Там за една нощ можел да загуби или спечели цяло имение. В любовта графът бил щастлив, но на карти не му вървяло. Той постоянно губел и за кратко време изгубил целия си имот. Извадил и диамантите от ордените си и ги проиграл, а също и една златна сабя, подарена му от самия цар. Като изгубил всичко, той се обърнал към маркиза, който седял до него, с думите:

– Маркизе, отдавна съм забелязал, че жена ми ви харесва. Така ли е? Кажете!

– Така е!

– Вие знаете, че графиня Ана ме люби и обожава. – И като казал това, графът се спрял. – Само ако я помоля да ви послуша...

– Искате ли, господин графе, да чуете колко имате за графиня Ана?

Маркизът хладнокръвно взел торбичката с номерата и казал най-високия номер.

Пръв теглил графът. Той извадил числото 17.

– Осемнадесет печели – рекъл маркизът и ударил номерата в масата. – Осемнадесет! – извикал маркизът.

И тъй, маркизът спечелил. Графът лениво станал и дал знак на маркиза да го последва. Той го завел в къщата си – в стаята на жена си.

Графиня Ана очаквала мъжа си. Колко много плакала, задето мъжът и толкова закъснявал! Графът обяснил защо е довел маркиза. Случило се нещо необикновено: преди той да се доизкаже, графинята изтичала към мъжа си, извадила нож и го забила в гърдите му. Като видяла, че от раната му тече кръв, тя не помръднала. После се обърнала към маркиза и му казала:

– Вие виждате, маркизе, колко е сладка моята любов. Искате ли да ѝ се наслаждавате?

Французинът се вкаменил от страх. Той се втурнал към вратата, като че вятър го гонел.

Графинята коленичила на пода и не се отделила от мъжа си, докато стражарите не дошли да я арестуват. Затворили я в Петропавловската крепост, където прекарала четири месеца, докато я осъдили. Присъдата гласяла смърт чрез обесване. Един ден я завели в двора при бесилките. Тя не се уплашила от тази картина. Застанала под бесилката и изслушала присъдата си. Когато палачът се доближил да постави халката около врата ѝ, вратата се отворила и царят влязъл.

Той се приближил до осъдената и казал:

– Чакайте, вие се държахте храбро. Като всяка честна жена, вие пахихте своята чест.

Освободили я и тя решила да отиде в манастир. Не ѝ оставало нищо друго, тъй като обичала мъжа си, въпреки че го убила. Обичала го с жара на млада жена. Отишла в манастира „Дева Мария“. С трудолюбието си и със сръчността си станала игуменка на манастира. Като че бе родена за игуменка; въпреки че бе взискателна към работата на всички, отнасяше се любезно с подчинените си.

Един ден тя бе в стаята си. Държеше някакво писмо, а срещу нея стоеше един калугер.

– Сестра Ана, ти прочете писмото. Искам да знам ще приемеш ли княгинята в твоя манастир.

– Искаш да знаеш, брат Еустахиус? Нали заповедта на царя така гласи, а той е господар над всички ни.

– Не е така, както ти мислиш, сестра Ана. Да, той е земен господар и стои над всички ни, даже е по-голям от митрополита, това формално е така, но всъщност ние трябва да бъдем над него. Затова именно казах на царския пратеник в този манастир да дойде болната царска снаха Хела. Тъй като болестта ѝ навярно има нещо общо с царската фамилия и тази тайна се отнася и до царя. Това научих от сигурно място. Царят не спял нощем, откакто се разболяла княгиня Хела, и много често охкал. Ще ти кажа, draga сестро, че съществува някаква тайна между двамата, която ще струва много пари.

– Не мога да разбера защо искат да изпратят полудялата княгиня тук, в този манастир – каза игуменката.

– Защото е известно – рече малкият човек, – че вие сте най-добрата игуменка и само вие бихте могли да разберете тайната, която е причина за полудяването на княгинята. Княгиня Хела ще пристигне след няколко часа.

– Сама ли ще дойде? – запита игуменката.

– Великият княз е с нея. Той сам ще предаде в ръцете ви младата жена.

– Нали знаеш, брат Еустахиус, че според закона великият княз не може да влезе в манастир?

– Знам – рече игуменът. – Великият княз зачита законите и ще ви предаде жена си на вратата. Аз ще замина още днес, сестро, затова дойдох да ви съобщя това.

– Вие ще пътувате навярно из Русия. Преди да заминете, ще ви моля за една услуга. Интересувам се дали е жив един човек – мой добър приятел. Разпитайте за него, като пътувате. Казва се Михаил Бакунин.

Игуменът се дръпна, преди тя да изговори това име.

– Искате да разпитам за Михаил Бакунин? Не произнасяйте това име, защото той е разбойник, който е сторил много зло на цял свят.

За да се овладее, тя се изправи и каза равнодушно:

– Нима Михаил Бакунин е станал такъв лош човек? Игуменката пребледня и въздъхна тежко.

– Не мога да опиша колко е лош, сестра Ана. Той е предводител на едно зловредно дружество, чиито членове обикалят цяла Русия и проповядват недоволство сред народа. Мисля, че се казват нихилисти. За тези хора няма нищо свято и най-лошият от тях е Михаил Бакунин; той е способен, свободен и безстрашен. С тези негови таланти той би могъл да бъде най-великият човек в Русия, ако се бе отстранил от този свят. Какво виждам, сестра Ана? Сълзи на очите ти? Ти много се разтревожи – каза царският изповедник. – Слушал съм да се говори, че сестра Ана завинаги се е отказала от света, но виждам, че тя не остана равнодушна, като чу името на един човек, и при това тя заплака. В името на светата ни църква, моля те, сестра Ана, да ми кажеш какво общо имаш с този Бакунин и защо плачеш за него?

Игуменката се изправи гордо.

– Аз проливам сълзи за всеки човек, надарен от Бога с талант и отрекъл се от света.

„Тя ме измами, но аз ще науча тази тайна“ – каза си игуменът и излезе.

– Ще се видим пак довечера. Нека Бог да бъде с тебе. Щом остана самичка, тя коленичи пред иконата на Богородица и като скръсти ръце, рече:

– Колко много ме заболя сърцето, брате мой, от това, що чух за тебе! Ти не си крив, аз не те проклинам. Причината е в кръвта на грешния

ти баща, защото в грях си роден.

Скръсти ръце след това и започна да се моли Богу, и във всяка молитва споменаваше името на Михаил Бакунин.

Отдавна бе нощ – тъмна и студена; пред манастира спря една елегантна тройка. От герба личеше, че е царска каляска.

Вратата се отвори и великият княз излезе заедно с княгиня Хела, която бе завита с шал.

Тези, които го придружаваха, останаха в Москва. Не трябваше никой да знае къде жена му ще намери тихо пристанище.

– Ела с мене, Хела – каза тихо той, – горе, там, където светят прозорците, ще намериш място за успокоение.

Тя го последва полека, но спря изведнъж, като се заслушваше:

– Духовете пеят в хор, чуваш ли? Не, не – каза Хела, – ти ме водиш на небето, където пеят духовете. Вижда ми се, че е ад... като че дяволите си подават ръце... аз не убих детето... невинна съм... невинна съм.

Косите на Константин настръхнаха. Той я улови за ръката, ала тя не искаше да помръдне от мястото си. Като разбра, че не ще може иначе, той я взе на ръце и бързо притича до вратата на манастира. Спря се и дръпна звънеца. Щом вратата се отвори, пред него в кръг застанаха всички калугерки от манастира. Начело Константин видя игуменката. Калугерките пееха. Константин занесе Хела и я положи на леглото, което бе в средата.

– Нека бъде благословено влизането ти в този манастир – каза игуменката – и нека Бог ти даде мир, от който се нуждаеш. – Наведе се над княгинята и я целуна по челото.

После стана и каза на княза:

– Вие не можете, княже, да влезете вътре, тъй като не е позволено мъжки крак да прекрачи прага на този дом. Дори и ти, чието чело е украсено с царска корона – стебло от Романовата лоза, и ти си длъжен да се подчиниш на законите на манастира. Върви си, върви!

Още веднъж той погледна младата си жена и каза:

– Сбогом, Хело, сбогом. Нека Бог те пази, нещастна моя! Сетне целуна ръката на калугерката и напусна манастира.

След като излезе, той се отпрати по една пътечка и вървеше бавно.

Великият княз беше доста храбър войник. Той бе показал това в няколко войни и като адмирал на руската флота бе пропътувал целия свят.

Никога не се бе страхувал от опасности, но тази нощ той, без да иска, дотолкова се разтрепера, че дори понечи да се върне в манастира, за да пренощува. Но не желаше да се покаже толкова страхлив. Хвана

здраво дръжката на сабята си и бързо закрочи.

Пътят ставаше все по-опасен. Непрекъснато валеше сняг и затрупваше всяка пътечка. Повече от десет пъти той пада и става, трябваше да бъде внимателен, още повече че пътят постоянно се стесняваше, а от двете му страни имаше бездни.

Изведнъж князът се сепна. Стори му се, че се намира пред една огромна стена, под която имаше просторна долина. Стори му се, че на самата стена видя главата на един призрак. Призракът се приближаваше към него и той можа да види, че това е човек с бяла брада и коса. Князът искаше да снесе шапката си, но нямаше време да направи това, защото човекът вече го бе хванал за гърдите и при всичките си усилия да се отскубне от ръцете му, не успя да стори това. Между двамата започна ожесточена борба. Старецът с все по-голяма и по-голяма сила теглеше Константин към пропастта. Ето че и двамата вече бяха до самата пропаст. Константин успя да се хване с една ръка за скалата и да се откопчи от ръцете, които го бяха сграбчили през врата.

– Що искаш от мене, белобради старче? – попита князът. – Ако искаш пари, ето кесията ми, тя е пълна със злато. Ти не си и сънувал, клетнико, кого щеше да тласнеш в пропастта.

– Мамиш се, велики княже Константине, аз те познавам и зная, че ако те бях бутнал в пропастта, домът на Романовци щеше да се лиши от един свой член.

Константин никога не беше чувал този глас, но въпреки това силно се уплаши. Стори му се, че този глас му е познат. Но откъде се бе взел този човек тук?

– Добре, като знаеш, че аз съм великият княз Константин, тогава кажи ми какво те принуди да ме нападнеш? Доколкото си спомням, аз не съм сторил никому зло.

Старецът го погледна строго в очите.

– Зле си спомняш, велики, княже, защото иначе щеше да ме познаеш. Истина е, че понякога срамът кара хората да не познават някого. Името ми не ще да ти е съвсем непознато и само ако ти го кажа, ти ще знаеш вече всичко. Спомни си за Елисавета фон Пал, велики княже.

Великият княз с всички сили изкрещя:

– Значи ти си бащата на Елисавета?

– Да, аз съм нейният баща и като знаеш всичко, ще ти съобщя, че един от нас трябва да падне в тази пропаст.

Великият княз се сепна.

„Има право този човек – каза си той. – Наистина има право и

трябва да ми е непримирим враг.“ Старецът силно, но престорено се засмя.

– Виждаш сега, велики княже, че аз не мога да ти бъда приятел. Един ден ти дойде в къщата ми, аз те посрещнах като гост и ти поверих всичко хубаво, що имах. Погледът ти се спря на най-скъпото ми – на моята дъщеря. Ти я взе със себе си не за да я издигнеш, а за да я захвърлиш в тинята. Но и това не ти беше достатъчно. Когато целувките на моето дете ти станаха отвратителни, ти я отблъсна и за да не гледаш този ужас, изпрати я в Сибир. Но защо е на Русия Сибир?

Той е нужен, за да се крият в него излъганите момичета и царските любовници, които са станали вече отвратителни на царя. Елисавета изчезна. Аз не зная в кой рудник сега пролива тя сълзите си; също така не зная жива ли е или е окована във вериги.

Великият княз се опита да хване стареца за ръката, но той се отдръпна.

– Не – каза той, – ние нямаме нищо общо. Трябва само да ми кажеш дали дъщеря ми е жива и къде мога да я намеря.

– А ако не ти кажа това? – попита великият княз.

– Тогава ще продължим боя – бой на живот и на смърт.

– Барон Пал – рече достойно великият княз, – тук, под ясното небе, и в тази ужасна нощ заклевам ти се, че не зная нищо определено за Елисавета. Ако знаех къде мога да я намеря, кълна ти се, че щях да направя всичко само да я спася, защото, повярвай ми, старче, аз не се разделих доброволно с Елисавета. Аз не я прогоних от себе си, защото я обичах, както може да се обича собствената жена. Но трябваше да се подчиня на голяма сила – сила, която и днес властвува над мене.

– Коя по-голяма сила? – попита старецът. – Това може да бъде само царят. Сега започвам да разбирам всичко, велики княже. Ти си бил принуден да подпишеш заповедта за нейното заточение.

– Аз бях насила принуден да жертвувам Елисавета, и то само за да я спася от бесилката, защото тя и детенцето ни бяха моето щастие.

– Детето? – възкликна старият барон. – Къде е детето, внукът ми?

– Изчезна по необясним начин – каза великият княз и му разправи за пожара и детето.

– Нима няма нито следа от детето? – попита старецът.

– Никаква следа, напразно търсих навсякъде, но нищо не намерих, нищо не чух за него. Въпреки това обаче детето трябва да е живо.

– Ако е живо, аз ще го намеря – рече баронът, – защото отсега натък моята цел ще бъде да намеря Владимир. А ти, велики княже, върви

си мирно по пътя, защото онова, което се случи между нас, не се нито забравя тъй лесно, нито пък се прощава.

Той се изгуби, а великият княз продължи пътя си.

Но щом двамата се отдалечиха от това място, веднага се появи едно привидение.

Това беше царският изповедник отец Еустахиус. На лицето му се четеше радост.

– Тази тайна, до която се добрах, струва милиони. Любовницата на великия княз, която е заточена в Сибир, детето, което е изчезнало така необикновено – това са тайни, които струват пари. Нашите хора ще подирят и жената, и детето и ще ги намерят.

XXXII. КЪЩАТА НА ЕВРЕИНА АБРАХАМ

От десет дни вече Клариса Ягодкина чезнеше в къщата на евреина Абрахам. Тя едва-що не полудя.

Пробуди се в един зимник; светлина проникваше през малък отвор в стената.

Не можеше да си обясни как е попаднала тук, а и нямаше кого да попита, понеже никой и не идваше. Два пъти дневно през едно малко прозорче на вратата ѝ подаваха храна, която тя не вкусваше. Молеше се на Бога и вярваше, че скоро ще се освободи, но досега изобщо не бе чула човешки стъпки.

Изглеждаше, че в тази къща няма жива душа или пък нарочно я бяха забравили.

Искаше ѝ се да се самоубие, но не се решаваше, щом се сетеше за баща си – какво щеше да си помисли и да каже той.

– Той ще ме търси, но едва ли ще ме намери, защото са ме сложили не в тъмница, а сигурно в някой зимник.

Цели десет дни тя прекара в тоя зимник, а на единадесетия по обед вратата се отвори и влезе един добре облечен човек с горда стойка.

По външен вид изглеждаше интелигентен и добър.

Той се приближи до Клариса и седна на един стол.

– Клариса Ягодкина, аз ида да ви известя за вашата съдба, която за жалост не е от най-добрите.

– Който и да сте, милостиви господине, съжалете се над мене, защото аз нищо лошо не съм направила и по-скоро ме заведете при родителите ми.

– Това е невъзможно – отговори Михаил Бакунин. Защото това беше той. – На света няма по-лош човек от баща ти и ти няма повече да го видиш.

– Няма да го видя вече? Това е невъзможно. Вие навярно смятате да ме държите цял живот затворена в този зимник?

Бакунин не отговори нищо.

– Тогава, моля ви, имайте милост към мене – каза Клариса. – Навярно аз съм сторила нещо много лошо, за да ме наказвате така строго.

– Вие не сте сторили нищо, клето дете, но не знаете ли, че според Библията децата изплащат греховете на бащите си? Баща ви е сторил много лоши дела. Вашият баща е вършил големи злини и ние сега, за да

го накажем ужасно – вземаме вас.

– Заради злините на баща си ли трябва да страдам? Но кажете ми какво мислите да правите с мене? Нима мислите да ме държите в тази дупка, докато ми побелеят косите?

– Да те пуснем, но се боим да не ни издадеш – отговори Бакунин.

Клариса коленичи пред Бакунин.

– Милост – молеше го тя, – не ме довеждайте До лудост. Аз ви се заклевам, че няма да ви издам, защото вече не ще видя никой човек, ще се обрека на небето.

Бакунин се смили. Той нямаше кораво сърце. Отказваше да слуша сърцето си само тогава, когато трябваше да постигне известна цел. В такива случаи той газеше и през трупове. Като видя коленичилата и молеща се Клариса, той се трогна много.

– Клето дете, от все сърце бих желал да изменя съдбата ти. Бих те извадил от тази тъмница и бих те пуснал между хората, но не смея.

– Аз ви моля – извика Клариса, като видя колебанието на Бакунин. – Съжалете се над мене. Позволете ми още веднъж да ви видя и да ви чуя. Това, което искам от вас, не е свобода. Но мога ли да говоря?

– Говори, мило дете – каза Бакунин, – но преди всичко стани, защото не е прилично жена да стои на колене пред мъж.

Клариса стана.

Бакунин беше дълбоко трогнат. Бе дошъл да съобщи на Клариса, че тя е осъдена да остане в този зимник няколко години, а може би и през целия си живот. Той хранеше голяма омраза към този човек, който бе погубил толкова хора. Мислеше да и каже всичко това и бе сигурен, че не ще измени на решението си. Той бе хладнокръвен човек. Хладнокръвно бе гледал как умират хора, които той с една само дума е можел да спаси. Делото, на което се бе посветил, му диктуваше това.

Но какво се бе случило днес, че той стана друг? Разбра, че е изгубил твърдостта си. Започна да се разкайва. Ако бащата е предател, то защо заради него трябва дъщеря му да страда? И то каква дъщеря! Толкова мила, кротка и прекрасна девойка той не бе виждал досега. Макар че бе решил още при първата дума да я прекъсне, не можа да го стори, а кротко ѝ рече:

– Кажете ми, Клариса, кажете ми всичко, което тежи на сърцето ви.

– Вие мислите, че аз ви моля да ме пуснете на свобода, за да мога да се наслаждавам на всички прелести на живота като дъщеря на богат баща? Ако е така, много се мамите. В тази минута, когато моят живот се намира във вашите ръце, аз ще бъда много искрена. Да, в къщата на

баща си аз не съм се чувствувала никога щастлива. И макар че той правеше всичко за мене, аз се ограничавах. Струва ми се, че усмивката му е лъжлива, че гласът му е престорен, че иска да ме излъже. Аз знаях, че той е бил груб с майка ми и че тя не беше нищо друго освен една топка за игра в неговите ръце. Говорили са ми, че богатството си е спечелил с лъжа и безчестие – неща, които ме отвращаваха от него. Майка ми е била винаги добра към мене, но все пак ми се струва, че не ме обича като дъщеря. Така аз преживях малкото години в къщата на родителите си. Често ми идваше наум да отида в някой манастир и малко остана да го сторя, но срещнах човек, който събуди моята любов. Но какво ви е? – попита уплашено Клариса, като забеляза промяна върху лицето на Бакунин.

Той бе станал и с една ръка се държеше за стола.

– Любов, казахте вие? Моля продължавайте тогава.

– Да, аз се запознах с един човек, когото трябваше да почитам. Той беше първият, когото съм срещала в живота си. Наистина прекрасен човек, такива сега се срещат рядко.

Аз обикнах този човек, навярно щях да спечеля неговата любов и по такъв начин щях да се помиря със света.

– Как – извика Бакунин, – вие сте го обичали? А той?

– Той не можеше да ме обича, защото оплакваше друга, ки ято до-тогава е любил.

– Този човек знаеше ли, че Клариса Ягодкина го обича?

– Той не чу това от моите уста, но можеше да го чете в очите ми.

Ах, думата стоеше хиляди пъти на устата ми и аз исках да извикам: Аз те любя, Конрад Фелзингер!

Бакунин бързо се приближи до нея и я хвана за ръката.

– Как казахте? Този човек как се казва? – прекъсна я той.

– Той се казва Конрад Фелзингер и това име ще бъде за мене свято – каза Клариса.

– Винаги свято – каза Бакунин с особен глас, – но моля да се свърши веднъж завинаги с него.

– Краят ми е манастирът – рече Клариса. – Вие сте ме избрали, за да изкупя бащините ми грехове. Добре. Тогава аз ви моля, заведете ме в някой манастир и аз ви се заклевам, че никому не ще кажа за това, което се случи между нас. Тук само за няколко седмици аз бих полудяла и бих се простила с този свят.

– Вие не бива да умрете – рече Бакунин, – но ще живеете далеч от света и вашите родители никога няма да ви видят.

Клариса учудено го погледна с големите си очи.

– Нима в манастира няма да съм достатъчно скрита? Не ви ли стига моята клетва, че аз никога не ще се върна между хората?

Бакунин помисли една минутка.

– Клариса – каза той след малко, – сигурен съм, че ще изпълните клетвата си.

Клариса разтвори ръце и каза:

– Ето гърдите ми, можете всякога да ги прободете, ако не удържа клетвата си.

– За първи път в живота си аз се колебая. Струва ми се, че от днес животът ми взема друго направление. Аз ще ви повярвам, Клариса, макар и да зная, че това ще ми струва главата. Но закълни се, че няма да ни предадеш.

– Заклевам се – рече Клариса.

– Закълни се, че докато си жива, ще криеш името си.

– Заклевам се – отговори Клариса.

– Добре – каза Бакунин. – Аз ще те изведа от този зимник и ще те заведа в манастира „Св. Дева Мария“. Игуменката на тоя манастир ми е добре позната, приятели сме. Аз вярвам, че тя няма да ми откаже да те приеме в манастира. Още тази вечер ще те заведа. Пътят е доста опасен, но няма да можем да отидем с железницата.

Клариса се поклони и от очите ѝ капнаха две сълзи, които намокриха ръката на Бакунин.

Това бяха сълзи на благодарност.

– О – извика тя, – как съм ви благодарна, че няма да бъда закопана в тоя зимник! Всичко, което вие ми причинихте, ви е простено в тази минута.

Бакунин изговори нещо, което и Сам не можа да разбере. Той не можеше повече да се съдържа, затова се обърна и тръгна към вратата.

Като я отвори, видя черен призрак, който се скри зад един сандък в градината.

– Не се крий, Абрахаме. Аз те познах. Разбрах, че пак шпионираш. В друг случай бих те наказал, но сега, понеже ще отведе момичето, ти прощавам.

– Да си кажа право, аз се радвам, че това момиче ще си отиде, защото е най-опасно да криеш тук жив човек, че при това и дъщеря на милионер.

– Значи ти чу името на момичето? – каза Бакунин. – Абрахаме, напомним ти, че сам се осъждаш, ако се излъжеш да кажеш някому името

й. Един път ти простих, но втори път няма да го сторя. А как аз наказвам ти може би си чул вече. Евреинът започна да трепери.

– Заклевам се в името на Исака и Якова, че от устата ми не ще излезе нито дума – отговори той.

– Добре – каза Бакунин. – А сега до мръкнало трябва да приготвим два коня, единия ще оседлаеш с женско седло! Разбра ли?

– Разбрах – отговори Марголински, – но за това трябва пари.

– Вземи, ето ти тази кесия – рече Бакунин и му подаде една кесия, пълна със злато.

– Приятелите ти, дето носят откраднатите вещи в Петербург, кога ще тръгнат? И не се стеснявай – каза той, като видя, че евреинът се забърка. – Аз зная това твърде добре.

– Е, като знаете, заповядайте в един часа след полунощ – каза евреинът.

– Добре, ще дойда. Нека конете да бъдат оседлани дотогава, защото ще пътувам с тях.

Като каза това, Бакунин излезе и се скри в съседната улица.

На другия ден, след разговора между Бакунин и евреин, беше приготвен един керван от Петербург за Москва.

Бе нощ, но месечината така осветяваше пътя, че пътниците можеха да вървят спокойно. Мъжете бяха облечени грубо главите си имаха шапки от овчи кожи, а на краката си чизми; всеки от тях носеше по едно малко фенерче. На гърбовете си мъкнеха денкове със стока и оръжие. Повечето носеха пушки, а някои и боздугани.

Между тях, възседнали коне, пътуваха Михаил Бакунин и Клариса.

Клариса беше загърнатата с камилска кожа, а лицето ѝ бе покрито с гъст воал.

Бакунин носеше скъпо палто. Той постоянно се обръщаше и пипаше една торба, пълна с револвери. Не се чувствуваше добре в това общество и постоянно поглеждаше към Клариса, като същевременно докосваше и оръжията си, като че искаше да се защити от някаква предстояща опасност.

До него вървеше един великан – Голиат, който не беше натоварен със стока, както другия. Това бе водачът на тези юнаци.

На лицето му се четеше решителност, брадата му бе увиснала до гърдите. От време на време той издаваше своите разпоредби.

– Колко дни остават още до Москва? – попита го Бакунин.

– Имаме още два дни и една нощ.

– Познавате ли манастира „Св. Дева Мария“? – попита Бакунин.

– Така, както и кесията си – отвърна той, – защото винаги, когато се връщаме, минаваме покрай него.

– А защо правите това? – попита Бакунин.

– Защото не сме толкова луди да се връщаме по същия път, по който сме дошли; полицията може веднага да узнае и за да я заблудим, за да изгубят следите ни; ние се преобличаме с други дрехи и отиваме в манастира – уж да ни благословят отците, и после минаваме по друг, по-дълъг път.

– Това е твърде умно – каза Бакунин, а в себе си помисли, че в такъв случай няма да има работа с полицията.

– Ще се спрем ли утре някъде?

– Щом се съмне, непременно ще се отбием в един хан, ще престоиам там целия ден, а вечерта пак ще продължим пътя.

– Нима не се боите, че ханджията може да ви предаде? – попита Бакунин.

Главатарят се засмя. – Не – каза той, – защото всички, при които се отбиваме, са били от нашия еснаф. – След като каза това, той изтича назад, защото изглеждаше, че ще се случи нещо твърде важно.

Бакунин дръпна машинално юздите на Кларисиния кон и го довлече близо до себе си. После извади един револвер и го зареди. Но скоро се увери, че няма опасност, защото наблизко не се виждаха стражари, а само едно малко момче. То се приближи до главатаря и му предаде писмо. Писмото беше от Марголински. Съобщаваше, че полицията е тръгнала по дирите им и им напомняше да се пазят от нея, защото тя ще миене по шосето.

– Загубени сме тогава – извикаха в един глас всички.

– Не – каза главатарят, – ние трябва да оставим този път и да вървим през гората. Лошото е, че не познавам пътя.

– Има ли някой от вас, който да го познава? – попита главатарят.

Всички мълчаха.

Бакунин се доближи до него и каза:

– Ей, хора, аз познавам този път. Ще ли ми се доверите? Всички изгледаха Бакунин, после се договориха помежду си и главатарят съобщи, че са съгласни Бакунин да бъде водач.

Бакунин удари коня си и застана начело.

Вече нямаше почивка, трябваше денонощно да пътуват, за да се отърват от преследвачите.

Клариса нямаше да издържи на този път, ако не беше на кон. Когато крадците си почиваха, Бакунин сваляше Клариса от коня и я слагаше

на мека постеля, за да се поотмори.

Като видяха, че Бакунин търпи същите лишения като тях, те започнаха повече да му се доверяват и да го уважават, особено главатарят.

Седнали край огъня, те често си приказваха за безстрашния Михаил Бакунин – човека, от когото се боеше мало и голямо, – без да знаят, че този, който ги водеше през долини и рътлини, е сам той.

Като ги слушаше, Бакунин се подсмиваше и често си мислеше да им се обади, но се въздържа да стори това и реши да се разкрие само на главатаря им, и то когато пристигнат в манастира. Но събитията го принудиха да стори това по-рано.

Това се случи вечерта – последната преди пристигането им в Москва.

В далечината се виждаха кубетата на манастира „Св. Дева Мария“ и разбойниците помислиха, че са спасени.

– Един час само, ако се движим бързо – каза Бакунин. – Тогава ще бъдем в Москва.

Всички радостно извикаха.

Скоро обаче денят се обърна на нощ. Пътниците гледаха да са близо един до друг, започнаха да теглят конете си, а Бакунин мъчно разпознаваше пътя.

Неочаквано конят вдигна предните си крака и се изправи като вкаменен.

– Някаква опасност е забелязало животното – рече водачът на „търговците“.

Неочаквано се чу гърмеж и светлина освети мрачния път.

– Това беше пушка – каза Бакунин. – Назад всички, опасност ни заплашва.

Ала вече бе късно.

Последните от дружината се скриха зад скалите. Веднага след това се зачуха няколко гърмежа, после писък. Един от тях падна, а други двама клюмнаха.

Обзе ги отчаяние.

– Ние трябва да се борим, ще продадем скъпо живота си – извика главатарят.

Бакунин пребледня, но скоро се опомни и извика заповеднически:

– Хвърляйте вещите настрана. Няма да ни трябват. Те го послушаха.

– Кой от вас има оръжие?

Десетина излязоха напред с оръжие, а другите – с тоягите си.

– Не ни остава друго, освен сами да си пробием път. Вие – каза той на водача – вземете петима от най-способните и тръгнете напред, гръмнете три пъти и след това атакувайте. Останалите ще бъдат зад нас.

Всичко това беше изпълнено начаса. Бакунин се обърна към Клариса:

– Клариса, трябва да ви съобщя, че се намираме в голяма опасност – всяка минута очакваме смъртта. Не е моя вината, че ни сполетя тази опасност, но давам честната си дума, че куршумът ще пробие първо моите гърди, а после вашите.

– Аз не се боя от смъртта – каза Клариса.

– Може би опасността не е толкова голяма, както ми се стори, но във всеки случай качете се на моя кон, защото той е много бърз.

Започна бой. Повече от двадесет стражари се хвърлиха върху разбойниците. Изведнъж се чу гласът на вожда, който извика: „Огън!“ Пет изстрела свалиха четирима стражари. Сред хората бе и Бакунин, който ги насърчаваше, но напусто бе всичко, тъй като противниците бяха повече. Вождът бе паднал, а от другите бяха останали шестима.

Внезапно конят на Бакунин падна, защото бе ударен в главата. Бакунин вдигна Клариса, която беше в безсъзнание, и започна да бяга с нея. Но усещаше, че силите го напускат.

Притисна момичето до гърдите си и затича към манастира. Изведнъж той чу звъна на манастирските камбани. Само още няколко минути му трябваша, за да стигне до целта си.

Още веднъж напрегна сили и след малко се показва и светлината на манастира. Ето че беше пред вратата на манастира и вдигна ръка, за да дръпне звънеца. След това падна заедно с Клариса пред манастирската врата.

XXXVIII. ЗАВРЪЩАНЕ В ОТЕЧЕСТВОТО

Къщата, в която по-рано живееше Феодора Бояновска, бе запустяла. Тя я беше продала на строително дружество, което имаше намерение да я събори и да построи замък на същото място.

За да направят това, бяха нужни много пари; ето защо още не бяха започнали строежа.

Там живееше самичък старият Дашков – портиерът на семейство Бояновски.

Като се премести в новото си жилище, красивата вдовица го остави.

Неприятно ѝ бе присъствието на стария слуга. Той бе станал като дете. И затова тя го повика един ден и му каза, че му отпуска пенсия от 10 рубли.

Дашков ѝ поблагодари и като затвори вратата след себе си, като малко дете се разплака.

– Като остарее човек, така е. Колко хора имат същата съдба като моята!

Работа, но като дойде старостта и не сте така пъргави, както в млади години, изпъждат ви.

Десетте рубли, които му бе определила Феодора, бяха достатъчни за стария Дашков, като при това можеше да живее в старата къща.

Един ден по обед Дашков се качи на втория етаж на старата къща и взе да обикаля стаята. Това правеше често, защото си спомняше за младините, които бе прекарал в тази къща. В стаята, където се намираше сега, бе живял старият Бояновски – баща на по-сетнешния съветник Бояновски. Там той бе умрял.

Дашков си спомни как старецът на смъртното си легло бе съветвал сина си.

Четири седмици по-късно в съседната стая отвориха завещанието на стареца, в което той обявяваше сина си за единствен наследник на целия имот. Изказваше желание синът да гледа майка си до последната ѝ минута.

Синът уважаваше последното желание на баща си. Но като си спомни всичко това, Дашков въздъхна. Ако знаеше синът, че добрата му стара майка бе умряла като луда! Умря луда – не е за чудене, че е полудяла при такава снаха. Не беше луда, въпреки че някои лекари твърдяха това.

Изведнъж старецът млъкна. Стори му се, че се звъни на вратата. Наистина, не се бе измамил; звънецът не спираше да звъни.

Старецът бързо слезе долу, отключи на един мъж.

Той бе висок, горд човек; дългата до гърдите брада обрамчваше хубавото му лице.

Старецът постави длан над очите си, за да види добре този човек.

– Това ли е къщата на семейство Бояновски? – запита господинът с плътен глас. Старецът се учуди, тъй като гласът на този човек трепереше.

– Едно време беше на Бояновски – каза Дашков.

– Беше? – повтори чужденецът. – Значи тази къща не е вече на семейство Бояновски?

Старецът поклати глава.

– След смъртта на свекърва си вдовицата Бояновска продаде къщата.

Чужденецът посърна.

– След смъртта на свекърва й – повтори той. – Значи старата е починала, преди да види сина си. А той, ако не се мамя, е заточен в Сибир? Умряла... мъртва... майко моя, майко, защо не можах да те видя жива?

Старият Дашков се изправи и подаде ръце на човека, който стоеше пред него.

„Стара главо, спомни си тоя глас, спомни си, някога трябва да си го слушал, не си го забравил! Спомни си детето, което ти, Дашков, държеше и люлееше на колене, това малко дете порасна и стана мъж, той е... той е...“

Дашков падна на колене и заплака, а след това взе да целува дрехите на Бояновски.

Очите на Бояновски бяха пълни със сълзи.

– Тихо, старче, не произнасяй името ми. Старецът целуваше дрехите му.

– Като казвам името ти, аз се утешавам – рече той, като плачеше. – Това си ти, Коля, моят любимец, моят господар, синът на стария ми господар. О, простете, това сте вие, господин съветник Бояновски. Благодаря Богу, че ви върна у нас.

– Успокой се, старче, стани – каза той, – не целувай дрехите ми, а подай върната си ръка.

Старият Дашков се изправи и се вгледа в господаря си, като че искаше да разбере дали очите не го мамят, дали това е действителност.

– Благодаря ти, Боже, че ми продължи дните, та да видя моя господар!

– Добри ми старче! – каза Бояновски и го улови за ръката.

– Всички мислеха, че ти, мили синко, не ще се върнеш никога, защото отиде ли човек веднъж в Сибир, там намира и гроба си. Но на мен, стария Дашков, един глас все ми шепнеше: „Не ронтай, стари Дашков, той ще се върне, той е жив!“ И ето, той е жив, той не почива в Сибир, в оная ледена земя, а е тук пред мене – жив, весел, здрав, красив, както никога досега.

Старецът потропваше и триеше доволно ръце като дете, което прилежава желаната си играчка.

– Сега ще започне нов живот – каза той. – Старият Дашков пак ще стане старото величие. Ще облека утре старата си униформа с лъскавите копчета и златната яка, ще си сложа и казашката шапка и ще се возим из целия Петербург. Ще плескам с камшика, за да видят минувачите, всички да видят, че не сте вече в Сибир, че сте си дошли, ще викам колкото глас имам: Хора, свалете шапки и се поклонете на съветника! Това ще направя и...

– Ще почакаш малко, старче – прекъсна го Бояновски. – Аз си дойдох от Сибир, но ония, които ме изпратиха, не искаха да ме върнат – аз сам избягах. Ако ме намерят или само ако научат, че съм тук, загубен съм.

– Това е лошо – каза старецът, – но нека те търсят. Аз се заклевам, че няма да те намерят.

– Можеш ли да ме скриеш? – попита Бояновски, като се смееше.

– Дали мога? – каза старият Дашков. – Тази къща е удобна. Много време ще мине, докато я съборят, тук ще можем да живеем добре, освен ако господин съветникът не иска от стария Дашков неща, които той не може да изпълни.

– Освен тебе, никой друг ли не живее в тази къща?

– Никой друг.

– Старче, къде да намеря жена си? Не можеш си представи колко копнея да я видя. След такава дълга раздяла не е за чудене.

Старият Дашков огледа добре своя господар.

– Уважаемата госпожа – мънкаше той, като прехвърляше бялата си коса зад ушите, – уважаемата госпожа, да, тя се премести в една чудесна вила близо до града, там ще я намерите.

– Защо е продала тази къща? Какво я е накарало да остави мястото, където живяхме така щастливо?

– Откакто майка ви умря, Коля, на уважаемата госпожа не ѝ се искаше да живее тука, като че някой я гонеше, та не можеше да остане.

Като чу отново името на майка си, Бояновски закри лицето си с ръце и дълго време мълча.

– От какво умря майка ми? – попита той Дашков.

Старецът се двоумеше.

– Кажи ми всичко, старче! – настояваше Бояновски.

– Полудя – колебливо каза Дашков.

– Луда – каза Бояновски, – луда! Възможно ли е това, всесилни Боже? Всичко си обяснявам: мисълта, че синът ѝ е в Сибир и е измъчван непрестанно, трябва да е причината да полудее тази клетница. Нима жена ми не можа да ѝ помогне в това нещастие?

– Не зная какво направи, та да облекчи болките на милостивата ви майка, това не зная, зная само, че много се стараеше хората да не научат, че свекърва ѝ е полудяла.

– Това си обяснявам добре; навярно тя не е искала да научат хората, за да не достигне до моите уши.

Старецът гледеше умислено господаря си.

– Тази тайна жена ви добре опази, тъй като премести майка ви от уютната ѝ стая в студения зимник. Такава бе нейната цел.

Бояновски се стресна.

– Казваш ми, старче, че моята майка е живяла в зимника. Повдигни старата си глава и ми кажи, че това не е вярно.

– Колко хубаво щеше да е, ако беше така, но, за Бога, това е истина. Старата бе захвърлена в зимника и ако не беше слугинята, едно добро момиче, Леония, дълго време щеше да чака за парченце хляб.

Бояновски се хвана за главата.

– Сънувам ли? – каза той. – Или пък ти внезапно изгуби ума си, Дашков? Така лошо ли се е отнасяла жена ми с майка ми? И то тогава, когато майка ми е полудяла?

– Дали е полудяла – каза старият Дашков, – това не зная, защото в града има хора, които твърдят, че тя не е била луда, а напротив – много умна, и затова жена ви трябваше да я отстрани, та да не говори пред хората за нещата, които се случиха, тъй като в последно време се говореше много, че синът ѝ е изпратен в Сибир и че жена ти те е предала на полицията като нихилист и...

Бояновски тихо извика:

– Спри, спри!

Той изтича към Дашков.

– Дай ми доказателства, че не говориш само от ненавист и злоба.

– Ненавист, злоба? – извика Дашков. – Наистина аз ненавиждам тази жена, която като куче ме изпъди, но всичко, което казах, е вярно и ще докарам свидетели да го потвърдят.

– Но кога почина майка ми? – попита Бояновски бързо, като че го гонеше някой.

– Преди два месеца.

– Къде е заровена?

– Там, гдето я измъчваха – в зимника. Закопах я като някоя грешница, която не заслужава да бъде погребана като хората.

Бояновски сви ръце, странен пламък блестеше в очите му.

– Старче, заведи ме в зимника. Тогава ще повярвам.

– Ей-сега, само почакай да запала фенера, щото долу е много тъмно.

Той отвори вратата на своята стая и влезе вътре. Бояновски се облегна на стената, докато старецът се бавеше.

Той бе съкрушен от това, което чу.

„За Бога! Не е възможно да има толкова лоши хора. Нима Феодора не беше любезна към майка ми, а колко плака, когато ме затвориха, прегръщаше ме, като че не искаше да ме пусне. Колко печално ме гледаше тя, безсилна да ми помогне. Не, не, творецът не може да направи жената тъй прикрита. Ако е истина това, което ми разправи Дашков, то трябва да пропадне светът и не ще има отмъщение, което да ме задоволи. Ще трябва тогава да отида в ада, да се съветвам с дявола как да й отмъстя.

Феодоро, моли се на Бога това, което каза този старец, да не е истина и да се не открият престъпленията ти, защото...

Смили се ти, Боже в небесата, не ме оставяй да полудея, тъй като само мисълта за станалото ме смразява и ако престъпленията й се докажат, то се страхувам да не се превърна в самия сатана или във вампир, който иска кръв!“

– Готов съм – извика в този миг старият Дашков. – Ще ме последват ли, господине?

– Добре, старче. Тръгнах към зимника.

Като слизаха по стълбите, усетиха колко ужасен, плесенясал е въздухът вътре.

– Как живееше жена ми? – запита Бояновски, докато Дашков отключваше вратата.

– В игри и веселие, господин съветник. Когато желаете разпитайте

в Петербург що се мълви за вдовицата Бояновска.

– Вдовица? Значи тя се е отказала от мене – възкликна печално Бояновски. – Да, да, нали съм сибирски заточеник!

– И обожателите ѝ не бяха малко – рече Дашков. – Тя има добри приятели, а най-добрият от тях е директорът на петербургската тайна полиция.

– Смили се над мене, Дашков, и не прибавяй нищо. Кажете ми само цялата истина, без да ме съжеляваш.

– Знам много неща за почитаемата госпожа, а мене тя изпъди. Аз носех писмата ѝ до директора, макар че никога не бяха адресирани, но знаех за кого са предназначени – за Иван Кардов.

– Иван Кардов? Чие е това име, старче?

– На директора на полицията.

– Кардов – Шепнеше през зъби Бояновски. – – Какво ли ми напомня това име? – запита се Бояновски. – Да, Наталия, Наталия, ако ти беше тука, по твоето лице щях да прочета истината.

– Вратата е отворена, господине.

– Нека влезем тогава.

Дашков носеше в ръце фенерчето, което осветяваше едва-едва зимника.

– Тук е живяла майка ми! Тук е по-лошо, отколкото в сибирските рудници!

Дашков ровеше нещо в зимника.

– Ето стомната за вода, ето и чинията, в която е яла. Колко лошо мирише трупът, просто не мога да търпя.

Бояновски беше блед като платно. Не каза нито думица, стоеше като вдървен.

– Какво ли е това на стената, като че са издълбани някакви букви и после са замазани с въглен, за да не могат да се четат.

– Приближете се, господин съветник, тук ще намерите доказателствата, които търсите.

Бояновски се доближи до стената и се наведе.

– Това е заветът на майка ми – каза той. След това се поотдалечи и започна да чете с разтреперан глас думите, които бяха издълбани на стената.

„Затворена съм от две години – жената на клетия ми син ме провъзгласи за луда. Феодора е шпионка на полицията. Пази се, Коля, аз те благославям.“

Повече от десет пъти с тих глас прочете той тези думи.

– Ясно ми е, те са те убили, майко, и срамно са те убили! Гласът му се задави в сълзи.

– Затова значи си дойдох аз. Затова ли счупих оковите, затова ли търпях толкова мъки, докато дойда? За да намеря този ад?! Защо не можах да хвъркна и по-рано да дойда, за да предотвратя престъплението? Сега щях да прегръщам милата си майка. Много късно дойдох, за да те спася, ала не е късно да отмъстя за тебе. – Той се изправи и свали палтото си.

– Светни, Дашков, искам да видя трупа на майка си. Ще трябва да я изровим.

– Аз забравих лопатата – каза Дашков. – Но ще ида да я донеса.

Бояновски го спря.

– Не трябва да губим нито минутка. Аз ще изровя майка си с нокти, не ми е нужна лопата.

Той се наведе и започна да рови пръстта с пръсти. Пот течеше от челото му, но той все копаеше.

Старият Дашков се бе изправил до него и се чудеше на господаря си.

– Тук съм, майко, аз се завърнах, още малко и ще си в ръцете ми.

Той изведнъж извика – държеше една студена ръка.

– Мъртва е – каза Бояновски. – Ах, ето че си вече в ръцете ми. Махни се, махни се, пръст, не скривай майка ми, искам да я видя, да я прегърна. Каква страшна картина!

Наистина това бе страшна картина. Пред него лежеше един гниещ труп. Лицето не можеше да се познае, тъй като бе изядено от червеите, а вместо очи Бояновски видя две дупки.

Като видя трупа в това състояние, и той сам се уплаши.

Спомни си, че от тези две дупки някога са го гледали две любими очи и започна да плаче. Изправи се и погледна Дашков, който се уплаши от изражението на лицето му: на него се четеше ненавист и отмъщение.

Бояновски вдигна ръка и размаха заканаелно пръст.

– Бъди проклета, убийце! Ще дойде ден, когато и теб ще убият. Умрелите възкръснаха от гроба, за да те обвинят. Сибирските рудници разпратиха своите отмъстителни. За още едно ново отмъщение ще чуят хората и ще видят как се наказва невярната жена, която е продала и предала мъжа си. Моето отмъщение ще е страшно! Тук, над трупа на майка си, се заклевам, че ще те преследвам дотогава, докато не ми върнеш жива майка ми. Сега, Дашков, нека се помолим на Бога над гроба на майка

ми и после ми разкажи подробно за всичко, което знаеш, ти, вярна душо, за да се увековечи отмъщението ми.

Господарят и слугата паднаха на колене и казаха по една молитва, станаха след това и напуснаха зимника. Влязоха в стаята и Бояновски каза:

– Ще чакам, докато се стъмни и тогава ще потърся неверницата, тъй като могат лесно да ме познаят.

– Господине, господине – рече Дашков, – пазете се добре, да не ви омотае в мрежите си тази лоша жена. Тя шпионира навсякъде и щом научи, че сте в Петербург, ще ви предаде. Всичко възможно ще направи, за да ви затворят, още повече че Иван Кардов е неин приятел.

– Тогава те ще ме убият, но аз заявявам, че това няма да стане, преди да ѝ отмъстя. Всичко зависи от тебе. Ти трябва да ми намериш скривалище.

– Няма ли да останете при мене?

– При тебе? Страхувам се, че ще ме потърсят първо в тази къща. Спомни си, Дашков, дали нямаш някой познат или роднина?

– Нека си помисля. – Той постави пръста начелото си и като помисли малко, каза: – Да, при него ще е най-безопасно. Евреин е, и то от най-лошите. Прави всичко за пари.

– Аз имам доста пари – каза Бояновски, – една жена, на която дължа живота си, ми даде толкова пари, че да мога да прекарам добре няколко месеца.

Бояновски си спомни за Симонова. Тя бе изпълнила обещанието си точно. Бе го изпратила до Европейска Русия и там се бе разделила с него. Раздялата беше много трогателна. Тя го прегръщаше и не искаше да го пусне.

– Прощавай – каза, – завинаги сбогом; аз си отивам пак в Сибир и ще мисля непрестанно за тебе, докато милостивият Бог ме повика в по-добрия свят.

Въпреки че Бояновски не обичаше тази жена, обзе го съжаление към нея. Струваше му се, че той я е използвал, докато се спаси, и като нямаше повече нужда от нея, остави я да си отиде, а знаеше колко мъчно се живее в Сибир без любов.

Те най-после се разделиха.

При раздялата тя му подаде едно пакетче и му каза:

– Не можеш да живееш без пари в Петербург, вземи това и ако някога имаш нужда от нещо или ти трябва вярна приятелка, да, вярна приятелка, спомни си за мене. Напиши ми само няколко реда и аз ще дойда.

Бояновски не искаше да приеме тези пари.

– Не ми са нужни – каза той. – В Петербург ще намеря големия си имот. Вярвам, че жена ми го е запазила.

– Жена ти! – каза тя грубо. – Страхувам се, че ти се лъжеш, защото ако мислеше за тебе, щеше да дойде с теб в Сибир, макар и с въоръжени хора.

– Жена ми е нежно петербургско цвете. Тя не е като теб, тя не е в състояние да понесе тия опасности.

– Жените понесат всичко, когато обичат – рече тя, като се изчерви. После шибна конете и те потеглиха напред. – Върви при жена си и дано бъдеш щастлив.

Така се разделиха със Симонова.

– Как се казва този евреин? – попита той Дашков.

– Казва се Абрахам Марголински – отговори Дашков. – Той има хотел и чайна, която полицията не държи под око. При него за пари ще намериш всичко.

– Да ида там денем, струва ми се, ще е глупаво.

– Ще ви познаят – каза Дашков, – аз ще се помъча това да не стане. Ще се преоблечете.

И извади униформата си.

– Облечете тази дреха, господин съветник, носил съм я, когато бях млад и когато идвах на гости при баща ви високопоставени особи.

Бояновски се преоблече бързо и когато бе готов, Дашков се учуди колко добре стои на господаря му тази дреха. И двамата излязоха. Разговаряха и крачеха по Невския проспект. Бояновски често се спираше, за да събере мислите си – така му хареса тази улица, като че се намираше в някакъв нов свят. Преди един месец в сибирските рудници той бе загубен човек, а сега свободно и безгрижно се разхождаше по петербургските улици.

„Безгрижен и свободен – каза си той, – но кой знае? Сега ще играем с маски, ще има борба на живот и смърт и ще видим кой ще победи.“

Той спря внезапно и задърпа Дашков.

– Погледай там – каза Бояновски.

Една тройка спря пред магазина на най-богатия златар в Петербург. На седалката се бе разположила хубава млада жена, загърната с кожи. Тя носеше червена шапка със златни украшения, всеки се вглеждаше в хубавата, прелестна жена и казваше:

– Днес вдовицата Бояновска е по-хубава от всякога.

Бояновски чу всичко и думите се забиха като остър нож в сърцето

му. Това бе жена му. Законната му жена бе седнала в тройката като владетелка.

– Оставете ме, аз трябва да отида при нея, трябва да я попитам... –

Той искаше да се освободи от ръцете на стареца и да изтича сам.

Старият Дашков здраво го държеше.

– За Бога, човече, какво смятате да правите? На явна гибел отивате.

– Какво от това? – рече Бояновски. – Искам да я попитам какво е направила с майка ми. Колко е красива – каза тихо той, – по-хубава от по-рано. Колко издокарана е тя в каретата. Прилича ли на жена, която оплаква мъжа си, дето гние в Сибир? Не, хиляди пъти не. Тя е жена, която се радва на земните сладости, е царица на веселието, а не жена на скръбта. Тя ме е изтрила от тефтера си, назовава се вдовица, погребала ме е в сибирските рудници! Аз ще празнувам възкресението си така, че тя ще се уплаши.

– Чия ли е тройката? – попита той стария слуга.

– Тя е на най-богатия човек в Русия – на милионера Ягодкин.

– Сещам се. Той е лъжец, спекулант и крадец.

– Хората днес му клатят шапка, защото е необикновено богат.

– В какви отношения е той с жена ми?

– Вие не сте в такова положение, господине, че да можете всичко да знаете – каза Дашков.

– Всичко искам да зная, Дашков, всичко.

– Добре – каза той. – Носят се слухове, че Ягодкин е неин любовник.

Бояновски изрева като ранен тигър.

– Любовник на жена ми! – възкликна след няколко минути той. – Хе, хе, значи докато съм бил в Сибир, те са проиграли и честта ми.

– При това Ягодкин е женен.

– Женен! Що думаш? И на това отгоре любовник на жена ми! Как мислиш, Дашков, не е ли по-добре да изтичам и пред очите на всички да я удуша с ръцете си?

– За Бога, недейте върши такава глупост, стойте си мирно и се успокойте. А ето че и Ягодкин иде.

Ягодкин излизаше от магазина. Лицето му бе бледно и по него се четеше гняв.

– Нещо неприятно трябва да е чул – каза Дашков.

– Гледай как интимно говори с жена ми – рече Бояновски. Банкерът не се качи при Бояновска, а само каза на кочияша накъде да кара.

Феодора му каза няколко думи и бързо замина, а той тръгна

пешком.

Дашков повлече Бояновски, който още продължаваше да стои като слисан.

– Да си вървим. Този, когото търсим, не е вече тук, отиде си.

Бояновски се стресна и тежко въздъхна.

– Изгуби се, но аз ще съумея да я намеря. Весело, весело лети, хубава вдовице Бояновска, скоро ние ще отпразнуваме нашата среща, но както никога досега – на ужас и гибел.

Свел глава, той крачеше до Дашков, с нерешителни стъпки вървеше към дома на Марголински.

– В отечеството – шепнеше си той, – в отечеството. Но що е отечеството, когато я няма старата любов? По-лошо от сибирските рудници.

Ягодкин бързаше по лъкатушната улица закъм къщи. Лицето му трепереше от гняв.

Не виждаше дори хората, които учтиво му сваляха шапка. Бе потънал в собствените си мисли и затова никого не забелязваше.

Старият Пристов се изсмя, като видя, че господарят му влезе. Той взе от масата една телеграма и му я подаде.

Банкерът обаче не я взе, а блъсна ръката му.

– Остави ме, искам да бъда сам – каза той и гневно затвори вратата на кабинета си.

Хвърли палтото и шапката си на една страна, седна на един стол и дълго мисли.

– Е, хе, глупости, ще съумея да накажа безобразника. Този нещастник не иска да ми даде на кредит. Та не трябва ли да се счита за щастлив, че откупих сепиите му за триста хиляди рубли? А сега, когато пожелах да взема един обещан на Феодора накит за триста хиляди рубли, да ми откаже. Най-добре щеше да бъде, ако му бях залепил една плесница. Не зная какво да сторя, а трябваше да сдържа гнева си, понеже навън ме очакваше Феодора, на която обещах да купя накита.

Той започна да звъни.

Малко след това в стаята влезе един човек на средна възраст с дълга брада.

Ягодкин му даде една картичка, на която бе написал адреса на златаря.

– Изплатете по тази записка на този адрес двеста хиляди рубли – каза той.

– Още днес ли, господин Ягодкин?

– Разбира се, още днес. Та вървете и изпълнете заповедта ми. Защо

стоите като вдървен?

– Защото нашата каса не може да изплати такава сума.

– Намерете пари, шкантирайте полици, а в най-лошия случай заемете от наши приятели банкери.

– Много съжалявам, че и това не мога да сторя, господин Ягодкин, тъй като вече си послужихме с това средство.

Ягодкин се отдръпна, сякаш че бе настъпил с крак някоя мишка.

– Клетнико, да не искаш да кажеш, че нашите източници са изчерпани и не можем да намерим такава нищожна сума?

– Боя се, господин Ягодкин, че може би сме близо до това. Ягодкин сне очилата си и започна да ги бърше с кърпичката си.

– Та помислете, човече. Сигурно още може да се намери някакъв изход – каза той.

Касиерът повдигна рамене.

– Вярвайте, господин Ягодкин. Ние вече сме загубили всякакъв кредит. Аз положих всички усилия – каза касиерът, – ходих и при банкерите, но всичко бе напразно, тъй като навсякъде сме лишени от кредит.

– Лошо – каза Ягодкин, – трябва обаче да опитаме всякакви средства, за да си помогнем.

– Фирмата „Ягодкин и съдружие“ не може тъй лесно да се спаси – отвърна касиерът. – А плащания от всички страни дохождат. Трябва да се намери един милион.

– Милион? Че това няма да е тъй трудно. Ако в Петербург нямаме кредит, на друго място ще намерим. Телеграфирайте незабавно в Брюксел да ми позволят да изтегля от тукашната им банка един милион.

В това време на вратата се показа високата фигура на книговодителя Пристов.

– Сега нямам време, Пристов. Това, що имаш да ми кажеш, не ще е толкова важно, че да не може да остане за друг път.

– Но все пак ще ви кажа, господине, понеже чух да говорите за Брюксел, нося ви телеграма оттам – рече Пристов и сви рамене.

– Телеграма от Брюксел? Дай я тук. Вероятно съдържа одобрение да изтеглим един милион от банката.

Той отвори телеграмата и проследи съдържанието ѝ. Изведнъж извика и ритна стоящия отпреди му стол.

– Да не би да ви е лошо? – попита Пристов.

– Значи и последната надежда е вече изгубена – каза той, като се разхождаше нагоре-надолу из стаята. След това прочете телеграмата

още веднъж. Тя гласеше:

Експресът Париж-Брюксел дерайлира. Седем убити. Причината, за нещастieto открита. Материалът на релсите лош. Прекратете всякакви изплащания. За всички последствия виновен предприемачът.

Управление на Белгийските железници.

– Прекратете всякакви плащания! – повтори Ягодкин. – Сега вече се провалих, защото разчитах само на Брюксел.

Книгководителят наблюдаваше внимателно господаря си.

– Ще преустановим ли плащанията? – попита Пристов. Ягодкин гневно го изгледа.

– Струва ми се, че вие се радвате на нещастieto ми – рече той. – Ала много се мамите. Достатъчни ми са само 24 часа, за да намеря изход.

В тази минута касиерът се приближи до Ягодкин и тихо му каза:

– Един човек желае да говори с вас.

– Сега не мога да го приема.

– Страхувам се, че не иска да си отиде.

– Ще видим това. Кой ли е този, който непременно иска да говори с мене?

– Полицай, господин Ягодкин.

– Какво? Какво искате да кажете с това?

– Господинът е държавен съветник, каза ми, че имал да говори с вас за нещо много важно.

– Нека влезе – рече Ягодкин, след като избърса потта от челото си.

След няколко минути в стаята влезе един нисък човек, облечен с чер салонен костюм.

– Аз се казвам съветник Порфирий и ида от страна на полицията.

– Какво искате от мен? – попита Ягодкин, ставайки от стола.

– Имайте любезността да отпратите тези господа, тъй като работата се отнася само до вас.

Ягодкин даде знак да излязат.

– Повтарям въпроса си: какво искате от мене? – попита Ягодкин.

– Да ви задам въпроси за една фалшификация, в която сте обвинен от самото правителство.

Ягодкин клюмна на стола си.

XXXIX. ПОСЛЕДНИЯТ ЧАС

Директорът на тайната полиция Иван Кардов ядосано крачеше из стаята си. Той изглеждаше изплашен. Шепнеше си нещо, което сам не разбираше. Очите му светеха, а тялото му трепереше от гняв.

„Три дни само още и ще се сгромолясам от висотата на положението си и ще се превърна в нищожество. Познавам царя, той държи на думата си. Той ми каза, че ще изпитам гнева му, ако в срок от три дни не намеря малкия Владимир, който изчезна по такъв необикновен начин. Да го намеря, макар че той не е вече между живите.“

След това Кардов изгърча до вратата и бързо я отвори.

– Ашинов – извика той, – само една дума.

Ашинов весело влезе в стаята. Той добре усещаше неловкото положение, в което бе поставен Кардов, и сега бе доволен, че вижда своя директор в това състояние.

Кардов затвори вратата след него, улови го за ръката и го довлече сред стаята.

– Кажй, човече, още ли не си открил следите му? Мислиш ли, че детето е още живо? Подложи ли на разпит жената, която взе детето?

– Подложих я, но ми е много чудно, тъй като тя твърди, че е изпълнила заповедта ми и е хвърлила детето в Нева. Ако това обаче беше истина, водата щеше да го изхвърли на повърхността или на брега. Обиколних целия бряг на Нева, никаква следа. Ако не се мамя, тази жена ме е излъгала.

Като чу тези думи, Кардов не можа да скрие радостта си.

– Нима мислиш, че старата не го е убила? – попита той.

– Не бих могъл да кажа, че го е убила.

– Но тогава къде е детето?

– Тя трябва да го е продала, а ние трябва насила да я накараме да каже какво е направила с детето.

– Повикай я тогава – каза Кардов.

– Не е нужно, тя е в полицейското управление – отговори Ашинов.

– Да отговоря по-бързо, защото ще падне голям бой, ако не каже какво е направила с детето.

След няколко минути Ашинов доведе Хиацинта Янкович в стаята на полицейския директор.

Когато се намери пред Кардов, Хиацинта започна да трепери.

– Трепериш, а? Не си казала истината, нали? Излъгала си ни? Говори, но самата истина. Какво направи с детето, с малкия Владимир? Ако не ни кажеш истината, ще те пребием до смърт.

– Ще кажа самата истина, само, моля ви се, не ме бийте, почитаеми господине. Питайте и аз ще ви отговарям.

– Какво направи с детето? Къде си го дянала и още ли е живо?

– Господине, както ми заповядахте, аз го занесох на брега на Нева, но тъкмо когато сякаш да го хвърля... – Тя млъкна. – Милост, милост, уважаеми господине, но тъкмо в тази минута грабнаха детето от ръцете ми.

– Лъжеш! – изкрещя Кардов, като я ритна с крак. – Продала си го, ти си го продала на някоя циганка. Отведи я в зимника, Ашинов.

– Аз не мога да говоря друго освен истината – отвърна тя. – Един човек го грабна от ръцете ми.

– Познаваш ли този човек?

– Не, не ми е познат. Но струва ми се, че съм го виждала или съм слушала гласа му, защото ми се стори познат. Ах, да, мисля, че съм го виждала при гърбавата Петровна и ако не се лъжа, живее при нея.

Ашинов бе доволен. „От добре на по-добре върви работата. Сега поне имаме едно име.“

– Ашинов, прегледай в книгата къде живее тази Петровна – заповяда Кардов.

Ашинов се приближи до масата и отвори една книга.

– Ето – каза той, – Петровна, шивачка, бедна, но трудолюбива и безопасна.

Кардов даде знак на Ашинов да дойде при него.

– Веднага върви при тази шивачка – заповяда той, – сложи си маска и гледай да узнаеш как се казва човекът, който е грабнал детето от ръцете на Хиацинта.

– А тази? – попита Ашинов, показвайки Хиацинта.

– Задръж я тук – нареди Кардов. – Тя знае повече, отколкото трябва, и може да бъде опасна за нас.

Като чу, че ще я затворят в зимника, Хиацинта започна да плаче.

– Ах, братко, съжали се над мен, старата жена. В името на Бога, да не видя покойния си мъж Янкович, ако кажа някому нещо от това, което чух тук.

– Не плачи, жено, това, което казва директорът, е тъй свещено, както царската дума. Най-после на тебе тук няма да ти е зле.

Директорът на полицията я улови за рамото и искаше да я повлече

подире си, но тя започна да се дърпа.

– Няма да дам да ме затворите, аз нямам никаква вина. Зная какви са намеренията ви: искате да ме затворите в зимника и там да ме убиете.

– По дяволите, ако не кротуваш, ще ядеш и бой.

– Отведи тази жена в Петропавловската крепост! – каза Кардов, тъй като тя започна да му става отвратителна.

Ашинов веднага изпълни заповедта. Повика двама стражари и им предаде Хиацинта, а след това се обърна и каза:

– Сега можем да бъдем спокойни, господин директоре, във всеки случай детето е още живо.

– Имам на разположение още само три дни и три нощи – каза Кардов. – Ако не намеря до това време детето, загубен съм. А ти знаеш, че ако падна от високото си положение, ти пропадаш. Това е въпрос на живот и смърт.

Ашинов се поклонил пред шефа си и каза:

– Ние ще издържим, господин директоре, разчитайте на мен.

Петровна прекарваше тежки дни. Владимир, нейният мил Владимир, когото обичаше като майка, беше болен. От няколко дни детето имаше главоболие, не беше весело и все искаше да си легне. Петровна плачеше, горко плачеше и много ѝ се искаше да поплаче заедно с малкия Владимир, но трябваше да бъде храбра.

Отскоро при нея живееше една старица, която винаги я утешаваше в скръбта ѝ. Ако Бояновски бе видял тази жена, би паднал на колене и би я прегърнал, защото това беше неговата майка.

Изтърпяла толкова мъки при снаха си, госпожа Бояновска намери при Петровна спокойствие още същата вечер, когато Бакунин и Леония я избавиха от явна смърт.

Тя беше много признателна на Петровна за това, което ѝ даваше, тъй като снаха ѝ бе отнела всичко.

Не бе ли за нея все едно дали ще живее, или ще умре?

Единственото ѝ богатство, нейният син, беше в Сибир и ни кой не знаеше дали е жив.

Всички, които тя обичаше, бяха мъртви, не можеше да се покаже на улицата, нито пък да осъди снаха си, тъй като тя самата бе обявена за луда.

Въпреки това нейната цел на живота бе да отмъсти на тази, която толкова я бе измъчила и унижила.

На лицето на старата се появяваше усмивка, когато си помислеше за това, и то отмъстителна усмивка.

Откакто бе дошла при Петровна, старицата бе по-весела. В нейно лице момичето виждаше втора майка. Бояновска бе интелигентна жена и можеше да научи нещо от Петровна, а се и радваше, че може да ѝ бъде полезна с нещо. Често ѝ разправяше за преселението на народите, за войните, за умните владетели и за земните красоти. Едновременно с работата си Петровна се учеше.

Но днес не работеше, а стоеше до леглото на Владимир. Детето спеше неспокойно, мяташе се в леглото си и кашляше по някога.

– Боже мой, дано не е някоя опасна болест – каза тя, като се обърна към Бояновска.

– Няма нищо опасно, детето е малко настинало – рече Бояновска, – утре ще е по-добре.

– Виж само колко са се зачервили страничките му. Това и е обикновена изстинка.

Старата се доближи до леглото и постави ръка на челото на Владимир.

– Има висока температура – каза тя. – Децата лесно простиват, постави мокра кърпа на челото му, това ще го облекчи.

– Нещо ми е много тежко, като че ме очаква някакво нещастие.

Тя млъкна изведнъж и погледна към вратата. Разтрепера се и побледня.

Един човек бе застанал на вратата и гледаше лукаво в зимника. Този човек бе на средна възраст и имаше прошарена коса.

– Аз съм от дружеството на милосърдието и дойдох да ви попитам дали искате да станете членове на това дружество.

– Как дръзнахте да влезете без позволение? – запита Бояновска.

Странникът се наведе над Владимир и го загледа.

– Мястото ми е там, където има болни – каза той, като се обърна към Бояновска. – Смърт следва след болестта, а моята работа е смъртта.

– Страшна работа – каза Петровна, – идете си, моля ви. Страхувам се, че ако детето се събуди, ще се уплаши от вас.

Странникът не искаше да си отиде.

– Докато не ви запиша в моя списък, няма да си ида. Не желаете ли, госпожице Петровна, да ви прочетем някоя молитва на гроба, когато умрете? – попита странникът.

– Това вече минава всяка граница – рече старата. – Аз настоявам да си вървите, а вашите глупости да си ги говорите другаде, не тук, при болния.

– Значи ме пъдите? – възкликна странникът.

– В името Божие, говорете тихо – каза Петровна, – детето се събужда.

– Жаден съм, дайте ми вода! – извика Владимир. Петровна изтича бързо до кухнята и донесе съд с мляко. Странникът още стоеше и не откъсваше очи от Владимир.

– Хубаво дете – каза той, като гледеше как детето лакомо сърба млякото.

В същата минута старата изтича до Владимир и като му разкопча яката на ризата, извика:

– Петровна, донеси бързо една лъжичка.

– За Бога, какво ти е, какво се е случило?

– Нищо – отговори старата. – Чувала ли си за онази болест, която най-много мори децата? Ето Владимир е болен от дифтерит. Дай скоро лъжичката.

Петровна подаде лъжичката на старата, като въздишаше.

– Какво ще стане с моя Владимир! О, Боже, той ще умре! Старата отвори устата на Владимира и с лъжичката му даваше по малко мляко.

– Болестта е опасна, но това не значи, че Владимир ще умре. Чрез операция или чрез добро лекуване ще можем да го спасим. А защо точно Владимир да не се спаси?

– Госпожо – каза странникът, – позволете ми като по-голям специалист да ви дам един съвет.

– Говорете – каза Петровна, – говорете.

– Всяка минута е скъпа – отговори странникът. – Трябва по-скоро да извикате лекар. Това ще е най-доброто. Идете двете при лекар.

Петровна се зави с шала и искаше да тръгне веднага, но Бояновска размисли и каза:

– Ако отидем двете, при детето няма да остане никой.

– Нима ме забравихте? – каза странникът. – Аз няма да се отделя от леглото.

– Ах, ако можех да ви се доверя! – възкликна Петровна.

– Кълна се в Бога – каза той. – Аз ще пазя малкия като свое дете.

Бояновска също се загърна с шала си.

– Ако ми обещаете, че ще пазите добре детето, съгласна съм. Ние ще се върнем скоро.

– Аз бих отишъл самичък, но понеже съм от дружеството на милосърдните, не ме гледат с добро око, та може и да не дойдат.

Двете жени не чуха последните му думи, защото вече бяха изчезнали. Щом разбра, че са излезли, той започна да тържествува.

– Сега съм сам с него – промърмори той, като поглеждаше малкия.
– Сега е при мене това златно дете, от което зависи съдбата на полицейския директор и моето щастие.

Като каза това, той се засмя.

– Ха, ха, Ашинов, това е щастлив случай. Ти даде детето в ръцете на Иван Кардов, ти си спасен. Но, господин директоре, аз мисля, че ще платиш добре за услугата, която ти прави твоят секретар, и ще му бъдеш благодарен. Благодарен? Големите господа рядко биват благодарни. – И като хвърли поглед на Владимир, добави: – Хубаво е детето, затова не е чудно, че самият цар се интересува от него. Царят се закарал на Кардов, че ако не намери детето, ще го уволни от работата му. Но ти, Ашинов, не ставай луд! Какво ти влиза тебе в работата Иван Кардов. Защо да не занесеш самичък детето на царя, пък да получиш възнаграждението ти, а не Кардов? Кардов да върви по дяволите. Поразмисли добре, Ашинов, и изпълни плана си. Ще отведе детето в някое сибирско село и там ще го скрия.

След това той се наведе над Владимир, който блънуваше, повдигна го и го притисна до гърдите си. Не обръщаше внимание на плача на детето. Като си мислеше, че скоро ще стане господар на положението, изскочи от къщата.

Но на вратата го пресрещна Петровна, която му препречи пътя. Ашинов размисляше дали да бяга, или да изчака по-удобен случай. Той не искаше да разберат, че иска да вземе детето, и затова остана. Петровна беше застанала на вратата и гледаше човека, който искаше да избяга с детето.

Тя се бе върнала вкъщи, за да вземе пари; докторът ѝ бе казал, че първо трябва да му плати.

Като видя детето в ръцете на странника, тя извика:

– Къде сте тръгнали с детето?

– И аз не зная. Но детето щеше да се задуши, реших да го занеса при лекаря.

Петровна взе детето и като го притисна до гърдите си, изскочи навън.

– Полека, не бива да бързате – каза Ашинов. – Тъкмо сега ми дойде наум адресът на един човек, който може да ви помогне.

– О, моля ви, заведете ме при този ваш лекар.

– На драго сърце ще го направя. Това е човешки дълг. Но той живее много далече.

– Тогава да вземем файтон.

– Вие сте благородна – каза Ашинов. – Аз ще отида да повикам файтон.

Като каза това, той излезе.

Смяташе да отиде в полицията и там да предаде детето на полицейския лекар, а Петровна да заведе при директора на полицията.

Петровна се облегна до една врата и зачака Ашинов. Тя бе притиснала глава до гърдите на Владимир и се вслушваше в дишането на детето. Очите ѝ се насълзиха, като гледаше страданието му.

– Какво ви е? – чу се един глас зад гърба ѝ. Петровна се отдръпна уплашено.

Зад нея стоеше един чужд човек.

– Вие като че ли сте болна – каза той. – Аз ви мисля доброто, може би ще ви помогна нещо.

– Нищо ми няма – каза Петровна. – Детето е болно, много болно, господине, и се боя да не умре.

– Не бива да предполагате най-лошото, но все пак дайте да го видя. Вие се боите от мен – каза странникът, – но аз искам само да видя какво му е на детето. Не съм лекар, но като аптекар все мога да бъда полезен.

Когато Петровна чу, че господинът е аптекар, тя му даде детето.

Аптекарят взе детето, отметна кърпата от главата му и каза:

– Хубаво дете, но се боя, че тази висока температура е опасна.

– Значи наистина е много зле. О, то ще умре!

– Докато човек е жив, все има надежда и затова не трябва да мислите най-лошото. Знаете ли какво? Я донесете детето в моята къща; искам да го прегледам добре, за да видим какво трябва да се предприеме.

Петровна си помисли и си каза: „Тоя човек е толкова милостив, не мисли лошо на детето.“

След като хвърли още един поглед на странника, тя му каза, че е съгласна да отиде с него.

Яники, така се наричаше аптекарят, тръгна напред, а Петровна и детето след него.

Като влязоха в къщата, Яники сложи малкия Владимир на меко легло и започна да го преглежда.

– Той боледува от дифтерит. Още малко и детето можеше да се задуши. Трябва да повикаме лекар и да го оперира.

Петровна кълмна върху един стол и започна да плаче.

– Той ще загине под вашия нож – каза тя. – Ах, Владимире, Владимире, не искам да умреш така.

Аптекарят беше покрусен от всичко това и се боеше да извика лекар.

– Чакайте, да направим още един опит – каза той. – В аптеката си имам едно лекарство, което често пъти е помагало при дифтерита. Истина е, че като го дадеш на болния, може да се очаква смърт, както и оздравяване. Но все по-добре е вместо да разсъждаваме много, да дадем лекарството, отколкото да позволим на лекаря да използва ножа.

Като каза това, аптекарят изтича навън и след малко се върна обратно, като носеше едно шишенце с някаква течност.

– Ако детето живее един час след вземане на лекарството, значи е спасено.

Аптекарят капна няколко капки от течността в една кафена лъжичка и я даде на Владимир.

Щом наквашиха устните на детето, то потрепера. След това изглеждаше като заспало. Хъркането постепенно започна да затихва, дишането съвсем се успокои.

– Той спи – каза Яники, – това е добър знак. Аз мисля, че детето е вън от всякаква опасност. Детето е спасено!

– Спасено! – извика Петровна.

След това се втурна към леглото на Владимир и като коленичи пред него, започна най-нежно да го гали.

– Спасено! О, благодаря ти, Боже, че ми го спаси. Благодаря на тебе и на този човек, спасителите на детето.

– Аз изпълних човешкия си дълг. Но има и друго: вие ми казахте, че не сте майка на детето.

– Да, това дете не е мое. Аз съм госпожица, а детето ми е поверено.

– Тогава – каза Яники, – както виждате, детето е спасено, но ще боледува още дълго. Затова бих ви посъветвал да го оставите в къщата ми, докато оздравее. А ако искате, можете да останете и вие тук; ще се намери място в тази къща и за вас, а като се върне дъщеря ми, която излезе, и тя ще пази добре детето.

Тук Петровна се чувствуваше добре, дори много добре.

„Да, все още се намират добри хора – помисли си тя, – и тези, които в неверието си се отчайват, грешат много пред Бога.“

Няколко минути след влизането на Петровна в дома на аптекаря Ашинов се върна и за най-голямо учудване не я намери на мястото, където я бе оставил.

– Отишла си е, избягала е заедно с детето – каза си той и като полу-дъл се озърна на всички страни. Скоро обаче се увери, че всичките му

дирения ще останат напусто и си тръгна към къщи. По пътя хвърли поглед настрани и прочете фирмата „Аптекаря Яники“.

Веднага му хрумна, че Петровна в момент на нужда може да е подирила помощта на аптекаря. Съмнението му се оправда, тъй като пред вратата на аптекаря зърна една паднала ръкавица, същата преди малко бе видял на ръката на Петровна.

За да не предизвика подозрение, след няколко минути се отдалечи и се намери пред полицейския участък.

Иван Кардов го чакаше с нетърпение и когато Ашинов влезе, посрещна го с думите:

– Какво направи, Ашинов? Намери ли някаква следа от детето?

– Не само че попаднах на следите му, но намерих и самото дете. И Бога ми, ако самият дявол не бе се намесил, малкият Владимир сега щеше да бъде в ръцете ви.

– Наистина ли, Ашинов? Секретарят сложи ръка на сърцето си.

– Детето беше в ръцете ми, но само случаят ми го отне. То е живо и се намира в дома на аптекаря Яники.

– Яники – каза Кардов и злобно се усмихна. – Ти каза Яники. Това е същият човек, в когото полицията се съмнява, че приема нихилистите.

– Толкова по-добре – каза Ашинов, – ще го арестуваме незабавно и тъкмо тогава ще имаме случай да вземем детето.

Кардов се приближи до масата и без да проговори думица, написа името му на една книжка. Написа присъдата му. Приближи до Ашинов и му каза:

– Още днес ще арестувам Яники, за да не би по някакъв начин да попречи на плана ни. Ако отрече, че е приемал нихилистите, ще го подложим на изтезания.

– Да го подложим на изтезания! – извика Ашинов. – Отдавна вече не сме мъчили никого – каза той и самодоволно потри ръце. – Ха, ха, ха, това ще бъде едно хубаво развлечение.

– Но детето ще ми донесеш, аз ще се грижа за него за в бъдеще.

Ашинов се поклони.

– Ще изпълня всичко точно така, както ми заповядате – каза Ашинов – и ще бъдете доволен от мене, господин директоре.

Казвайки това, той излезе навън, взе със себе си двама стражари и се запъти към аптекаря Яники.

Този предприемчив и енергичен човек не предчувствуваше какво нещастие ще го сполети и какви последствия ще има неговото голямо предприятие.

XL. КАЛУГЕРКАТА

В манастира „Св. Дева Мария“ камбаните тържествено звъняха. Отдавна не бяха ехтели тъй тържествено и сякаш искаха да съобщят, че в манастира се е случило нещо радостно – нещо, което се нрави и на Бога, и на хората.

На изток се показва слънцето в най-приятна светлина и сякаш предказваше, че денят ще бъде толкова хубав – както нито един ден през сегашната зима.

Манастирските врати се отвориха и цял ред калугерки излязоха навън. Гласовете им звучаха в унисон и тържествено. Една добре загърната с черен плащ жена вървеше сред тях. Тя вървеше, като залиташе ту на една, ту на друга страна.

Калугерките се бяха запътили към църквичката, която бе на няколко минути път от манастира. В това време игуменката крачеше неспокойно из стаята си.

Сестра Ана не бе сама.

Един красив мъж се бе навел от прозореца на стаята ѝ.

Това беше Михаил Бакунин.

– Не ми благодарете – каза игуменката, като се обърна към него. – Сторих го не заради вас, а заради момичето, което много ми хареса, тъй като чух от устата му, че е нещастно и че търси тихо прибежище в манастира.

– Благодаря ви много, че взехте в манастира Клариса. Това момиче много ме интересува и ще ви бъда винаги признателен, ако ми обещаете, че ще пазите Клариса при себе си.

– Обещавам – каза игуменката. – Но сега трябва да отида на служба в църквата.

– Мога ли и аз да дойда на церемонията? – попита Бакунин.

– Това е забранено, но аз ще ви скрия така в църквата, че никой няма да ви види, а вие ще можете всичко да виждате.

Те излязоха от стаята и тръгнаха към църквата. Величествено пееше хорът. Игуменката направи знак на Бакунин да влезе в съседната до църквата стая, откъдето можеше да вижда всичко, каквото ставаше.

Клариса бе коленичила пред олтара, току-що бяха отрязали хубавите ѝ къдрави коси. До нея бе коленичила една калугерка, която държеше над главата ѝ иконата на Исуса Христа.

Бакунин силно се трогна и го заболя от видяното. Той се разтрепера. Разбра, че завинаги изгубва Клариса, която бе обикнал с цялото си сърце. Обрекоха я на небето и на Бога. Той трябваше да погребее всичките си надежди. Закри с ръце лицето си и остана като вцепенен. Игуменката разбра всичко, което ставаше, по очите му. Тя го дръпна настрана и му каза, като постави ръце на рамото му:

– Погледни ме, Михаиле! След това тя каза:

– Кажи си, Михаиле, тебе ти е мъчно за това момиче, което се обрича на Бога, защото в сърцето ти има грешни мисли. Ти обичаш Клариса, признай, Михаиле!

– Защо да крия? Аз я обичам – рече той. – Никога не съм виждал по-красиво, по-кратко и по-добро същество от нея и щях да бъда спокоен, ако можех да я взема със себе си.

– А защо не сториш това?

– Аз не съм човек, когото щастието може да задържа вкъщи. Ти не знаеш, сестра Ана, каква буря е моят живот и какъв човек съм станал в последно време.

Игуменката поклати глава.

– Всичко зная – каза тя, – зная какъв си и каква цел преследваш и сърцето ми се къса, като помисля за... края.

– За края? – възкликна Бакунин.

– За края – каза игуменката. – Смяташ ли, че ще постигнеш целта си? Ти си станал голям враг както на царе, така и на князе. С нож в ръка ти ги преследваш и подкопаваш престола, но всеки, който се е опитвал да направи това, е загивал. Защо не избереш вместо този несигурен и неспокоен живот друг, спокоен и нормален? Бих искала да те видя, Бакунин, доволен и щастлив.

Бакунин поклати глава.

– Кръвта ми е такава, не мога другояче. Нека не говорим за мене, а за онази, която е така нежна и стана калугерка.

– Нека говорим за нея – рече игуменката. – Искам да те запitam откъде си намерил това момиче и дали тя сама е поискала да стане калугерка, или ти си я принудил да направи това?

– По нейно желание е – каза Бакунин. – Сигурно някой друг я е посъветвал да дойде в манастира, където ще намери мир и щастие.

– А ти къде я откри? – разпитваше игуменката.

– Не ме питай за това – молеше я Бакунин. – Това е тайна, която не мога да ти кажа сега, но по-късно ще се опитам.

Мелодията, която се чу от черквата, прекъсна разговора им.

– Моето присъствие е необходимо там, затова трябва да се разделим. Ти можеш да гледаш всичко оттук.

Като му подаде ръка, тя влезе в църквата.

Когато всички калугерки коленичиха и започнаха да пеят, шуменката влезе в църквата. Заведоха Клариса до олтара. Тя коленичи пред игуменката.

Игуменката се доближи и постави ръка на рамото ѝ.

– Решена ли си, Клариса, да се откажеш от моминския живот и да се обречеш на Бога? – попита тя с приятен глас.

– Да – каза Клариса, без да се колебае.

– Размисли добре, преди да отговориш, дъще моя. Не е лесно да убиеш душата си и да живееш за вярата. Може би ще дойде време, когато ще съжаляваш, по тогава ще е късно. Знай, че който се посвети на Бога веднъж, не може да се върне назад. Трябва да му посвети целия си живот и не може никога да се разкае.

Клариса наведе глава в знак, че добре е разбрала всичко, което ѝ каза игуменката.

– Аз не ще се разкая никога, защото няма нищо, което да ме свързва със света.

Тези думи трогнаха Бакунин.

– Нищо не ме свързва със света – повтори той и ако не бе скрит, щеше да изскочи, да прегърне скъпото същество и да каже: – Да, има нещо, което те свързва със света – това е любовта.

Но вече бе късно.

Игуменката даде едно наметало на Клариса и каза:

– Раздери това наметало, за да покажеш, че се отричаш от света. И както раздираш това наметало, така ще се простиш с всяко земно щастие, със себе си и със съществуването си. И ще принадлежиш не на себе си, а на Бога и църквата.

Клариса взе наметалото и с един замах го скъса, а след това игуменката постави един воал на лицето ѝ.

– Сега се закрий, за да не те виждат грешните хора. Стани и ела да ме прегърнеш, сестра Клариса, мила обреченица на небето.

Клариса се хвърли в обятията на игуменката. Очите на Бакунин се изпълниха със сълзи. Той плачеше, защото видя как му отнеха най-любимото същество на земята.

– Тя сама пожела това – шепнесе той на себе си. – Ако имаше поне малко влечение към мене, щеше да се откаже в последния миг и да се хвърли в обятията ми.

Калугерките пак запяха и една по една започнаха да се изреждат да я наричат „сестра“. Клариса бе вече калугерка. Игуменката и Бакунин се върнаха в стаята.

– Какво искаш от мен, сестра Ана? – попита той, когато вече бяха насаме в стаята.

– Искам да ми дадеш само едно обещание – каза игуменката.

– Обещание ли?

– Обещай ми, че никога няма да се опиташ да възвърнеш сестра Клариса към света, защото в очите ѝ се четеше страстна любов. Видях как потрепера, когато ѝ сложих воала на главата.

Бакунин ѝ подаде ръка.

– Обещавам – каза колебливо той. – Ще те моля само да ми позволиш да се срещна още един път с нея, а след това тя никога вече не ще види Михаил Бакунин.

– Позволявам ти – каза игуменката.

Бакунин изтича навън, за да намери Клариса. Тя беше в своята килия.

– Клариса, само една думица още.

Тя се навдигна и болезнено го погледна.

– Дошли сте да ми кажете сбогом. Идете си с пълната увереност, че не ви се сърдя и че ще опазя клетвата си. Каквото и да се случи, никой няма да чуе от моите уста коя съм била и никога няма да помисля да се върна между хората.

– Аз не съм дошъл при вас, Клариса, за да чуя това каза Бакунин. – Дойдох да се сбогувам с вас. Подайте си ръката.

Клариса нерешително сложи ръката си в неговата. Като почувства нейната ръка в своята, той я привлече към себе си и я притисна до гърдите си.

– Не се отдръпвайте, Клариса. Тази прегръдка – първа и последна – трябва да ви покаже какво изпитвам към вас. Чуйте ме, Клариса! Аз живях необуздан живот – живот без любов. Това, което проповядвах досега, не бе любов, а омраза. Омразата ме бе завладяла и така изтръгнах и вас от бащината ви къща. Но откакто ви видях, Клариса, разбрах, че е по-добре човек да люби, отколкото да мрази.

– Оставете – каза Клариса. – Грешни са тези думи и аз не мога да ги слушам, с манастирски стени сме заобиколени.

– Зная това – каза Бакунин, – но зная също, че тези стени ще ни разделят цял живот, а аз искам да ви кажа какво изпитва към вас моето сърце. И прощавайки се с вас, аз се прощavam с щастието на живота си. За

мене вече няма да грее слънце. Сбогом, Клариса, и ми простете, че ви причиних нещастие.

– От все сърце ви прощавам, защото от мрачна нощ ме доведохте на светлина.

– Няма ли да ми поръчат нещо? – попита Бакунин. Клариса помълча няколко минути, а след това каза:

– Баща ми е лош, нека ме смята за мъртва – това ще е най-хубаво.

В очите на Клариса светнаха сълзи. Тя много се смути.

Бакунин хвърли още един поглед, пълен с копнеж, на девойката, която стоеше пред него в калугерско одяние. После каза още един път сбогом и си отиде.

Щом излезе от вратата и се запъти към стълбите, насреща му изникна гърбава фигура.

Това бе един хамалин, който от големите тежести, що всеки ден мъкнеше, се беше прегърбил. Бакунин бръкна в джоба си, за да му даде някоя и друга копейка, но в този миг просякът се изправи и каза:

– Тебе диря, Михаил Бакунин.

– Кой си ти и какво ми носиш? – попита Бакунин.

– Братята на смъртта те поздравяват, Бакунин, и ти изпращат скръбни новини: аптекарят Яники е арестуван.

– Яники е арестуван? А как е станало това?

– Не зная. Страхуваме се да не би между нас да има предатели.

– Яники арестуван! – извика Бакунин. – Те ще го изтезават, докато изкопчат тайната.

– Другарите се уплашиха от това и твоето присъствие в Петербург е много необходимо сега. Имах големи затруднения, докато узная къде си. Самият случай ме доведе тук, за да те намеря.

– Маската ти е превъзходна, толкова превъзходна, че никой не би могъл да те познае.

– На сигурно място ли си? Да не би да ни познае някой? – попита странникът.

– Съвсем сигурно е – отвърна Бакунин.

С едната си ръка непознатият улови неговата и го отведе настрана, а с другата свали маската си.

– Значи това е Хуго, който ми носи известия от Петербург?

– Да, аз съм. За щастие направих една опасна услуга на братята на смъртта. Бакунин, ти повече не трябва да се бавиш тук, а веднага трябва да тръгнеш за Петербург. Яники е затворен в една изба в Петропавловската крепост, където слънце никога не може да проникне, а Кардов му

готви най-жестоки мъки, за да ни издаде. Как да го изтръгнем от ръцете им?

– Щом искаме да попречим на някого да стори нещо, което не е по волята ни, най-добре ще е да го отстраним оттам. Защото тогава няма да може нищо да направи.

Очите на Хуго светнаха с необикновен блясък.

– Добре ли те разбирам? – каза Хуго. – Значи ти искаш да убием Кардов, но аз се боя, че и неговата смърт не ще ни помогне; на мястото му ще дойде друг, който не ще бъде по-добър от него.

– Остава ни тогава само едно средство, а то е да спасим Яники от затвора.

– Как да влезем обаче в Петропавловската крепост, когато тя от всички страни е обградена с пазачи? – попита Хуго.

За минутка Бакунин се замисли.

– Да, добре, че се сетих – с хитрост. Но остави ме, Хуго, да отида до манастира и след това заедно ще тръгнем за Петербург.

– Добре, ще те чакам в падината, където започва пътят за Москва.

– Сбогом, брате съзаклятнико! – каза Бакунин. – Докато се срещнем, аз ще измисля как да избавим Яники.

Бакунин бързо закрочи към манастира. Читателите знаят, че ковачът Волков – вторият баща на Бакунин – се бе оженил за неговата майка. Майката на Бакунин беше слугиня в едно графско семейство. Тя бе млада и слаба, но хубава жена. Графът, който беше женен и вече баща на малка дъщеря, успя да спечели сърцето на слугинята си и да я прелъсти. Когато нещастницата видя, че не може да скрие греха си, падна на колене пред графинята и всичко й призна. Графинята бе от ония жени, които са готови да прощават всекиму, щом признае грешката си и се разкае.

В замъка живееше един стар вратар, който защитаваше хубавата слугиня. Той се наричаше Бакунин. Графинята повика този Бакунин при себе си и му разправи за случилото се с нейната слугиня. След известно време вратарят се съгласи да се ожени за нея. Сватбата стана и след това графът го освободи, като му даде един хубав хотел в съседния град.

Когато на младоженците се роди син, когото кръстиха Михаил, графинята изпрати на майката още много подаръци.

Не се мина много време и графът умря, без да спомене в завещанието си малкия Михаил. Графинята заповяда да доведат Михаил Бакунин в дома ѝ; детето беше добро и хубаво и скоро спечели любовта на графинята и дъщеря ѝ.

Младата жена трябваше много да тегли от мъжа си, тъй като в последно време той бе станал заклет пияница и комарджия, поради което не след дълго загуби всичкия си имот. Съвсем пиян, един ден той се спъна на стълбите и тъй лошо се подхлъзна и падна, че умря на място.

Младата слугиня прекара няколко години като вдовица в града, в който живееше, а после се пресели в Москва. Кредиторите на мъжа ѝ и тук започнаха да я преследват, като ѝ взеха и последния стол от къщата. Само едно писмо трябваше да напише на майка си, за да се избави от бедата, но гордостта не ѝ позволяваше да стори това.

В тези часове на оскъдица, които прекарваше младата жена със сина си Михаил, я срещна ковачът Волков, който от дълго време я следеше, и ѝ предложи да му стане жена.

По такъв начин Михаил – синът на графа – се сдоби с един способен човек за баща и, както знаем, той никога не се разкая за това.

Дъщерята на графа всъщност беше игуменката на манастира „Св. Дева Мария“.

И тъй, значи Бакунин отиде при сестра си, за да се сдобие със средства да спаси Яники.

Той намери игуменката да се разхожда в градината, макар че снегът беше до пояс.

– Навярно си дошъл да се сбогуваш с мен, Михаиле – каза тя, като го видя. – Няма да те моля да останеш повече, защото знаеш, че мъж не може да прекрачи прага на манастира. За тебе направих изключение, но го сторих, защото дойде гладен, уморен и жаден, а за такива хора ние не затваряме вратата.

– Дойдох да ти кажа сбогом – рече Бакунин. – Но преди да се разделим, искам да те помоля за една услуга. Имам един приятел, който няколко пъти е жертвувал живота си заради мене и който всякога и навсякъде ми е бил верен. Невинен го затвориха в най-дълбокия зимник на Петропавловската крепост, и то именно заради мене. Ти много добре знаеш, че никой – освен съдия, стражар или свещеник – не може да влезе там. Решил съм твърдо да спася този човек, преди да го умъртвят от мъки. Ти, мила сестро, само ти можеш да ми отвориш пътя, за да вляза там.

– Аз? Лъжеш се, драги приятелю. Ръката ми не може да достигне чак до Петропавловската крепост, за да ти помогне.

– Ръката ти може да стигне и до най-отдалечените кътчета на света, защото си сестра на милосърдието. Само една препоръка до свещеника и това е достатъчно да ме направиш щастлив. Друго не искам от тебе.

– Страхувам се, че е напразна надеждата ти, защото свещеникът, който има право да влиза в крепостта, мъчно ще се реши да ти послужи, като изведе затворника оттам.

– На мен остави това. Аз ще се погрижа. Тебе моля да ми дадеш едно писмо до свещеника, с което да ме препоръчаш като лорд под името Рочестър, богат човек, който желае да се запознае с тайните на Петропавловската крепост.

– Михаиле, ти ли ме караш да лъжа?

– Да, да излъжеш, за което ще ти бъде благодарно и небето! Защото ти не можеш си представи колко е отчаян и в какъв ужас се намира моят приятел, а и какви мъки още го очакват.

– Разбирам те, Михаиле. Ти искаш с една геройска постъпка да спасиш приятеля си и аз се колебая дали да излъжа, за да ти помогна.

– Сестро, това е първата ми молба, а може би и последната. Но ако много се колебаеш, аз няма и да настоявам; ще се простя с живота си, защото не мога да не умра заедно с моя приятел.

Бакунин се обърна и искаше да си тръгне, но викът на сестра му го задържа.

– Зли човече – каза тя, – нима наистина мислиш, че сърцето на сестра ти е от камък? Не, Михаиле, ти се лъжеш, ще получиш нужното ти писмо.

Тя хвана ръката му и дълго я държа в своята.

– Ах, как щях да бъда щастлива, ако можех да те виждам по-често. Че ние сме от един баща деца, макар че имаме различни майки, все пак една кръв тече в жилите ни. Сега се разделяме и ти пак отиваш там, където те застрашават хиляди опасности, а аз, аз оставам тука самичка да мисля за тебе с препълнено от болка сърце!

– Ние може би ще се видим при по-добри и по-щастливи обстоятелства.

– Дай Боже! – каза тя и даде знак на Бакунин да тръгне подир нея.

След един час Бакунин излезе от задната манастирска врата, носейки скъпоценното писмо.

– Яники е спасен – извика Михаил, когато дойде на уговореното място, където Хуго Пал го чакаше. – Ще отида сам в зимника, за да спася приятеля си.

Пал го изгледа.

– Как, вие искате да идете в Петропавловската крепост? Ами ако не се върнете?

– Тогава, тогава приятел за приятеля ще се жертвува – извика

Бакунин съвършено спокойно. – Това е най-главната цел в живота ми и аз ще я постигна.

– Вярвам, че не ще закъснеем да го спасим – каза Хуго. Бакунин се начумери.

– Късно ли? – извика той. – Аз мисля, че Иван Кардов няма да пожелае, щото със смъртта на Яники да дойде и неговата.

XLI

ТАЙНАТА НА ПЕТРОПАВЛОВСКАТА КРЕПОСТ

Петербург е град, в който няма никакви стари сгради – трудно е да се намери здание, което да е отпреди 100 години. Русите са народ, който без колебание събаря старите и разрушени къщи. Има и друга причина за това – тия къщи са били повечето изградени от дървен материал.

Така и Петропавловската крепост представляваше величествена гледка. Като разглеждаше тези стени и кули, чужденецът не можеше да разбере за какво служи крепостта, би допуснал, че назначението ѝ е по-добро, отколкото бе всъщност.

И най-малкото дете в Русия знаеше за тази сграда и се плашеше само като чуеше името ѝ. Това, което руският народ говори за нея, и онава, което се шепнеше поради страха от полицията, бе ужасно.

Петропавловската крепост бе в пълния смисъл на думата дом на сълзите. Грамадният държавен затвор бе обвеян с ужасни и неизказани мъки.

Тази крепост е втори Сибир. Сибир в средата, в сърцето на Петербург, защото мъките, които затворниците търпяха в крепостта, не бяха нищо в сравнение със сибирските. Голяма рядкост бе да излезе жив и здрав този, който е бил затворен в Петропавловската крепост.

Руските съдии насилваха подсъдимия, за да измъкнат признание от устата му.

Щом руската полиция се усъмнеше в някого, макар да имаше съвсем малко доказателства, веднага го затваряше.

Нападаха нещастника по време на вечеря и веднага го завличаха при директора. Той кротко му съобщаваше защо е затворен и го питаше готов ли е да направи признания. Ако признаеше, престъплението се смяташе за доказано и веднага го затваряха в Петропавловската крепост, не признаеше ли, пак го затваряха, така че все едно бе дали е признал или не.

Тук килиите за наблюдение бяха и по-добри, но имаше и такива, в които и кучета не биха могли да живеят, а камо ли хора. Тъмниците са под земята и там слънчев лъч почти не прониква. А влагата прави въздуха съвсем задушлив. С тези тъмници ще се занимаем по-подробно, когато следваме стария Падок, който ги преглеждаше вечер.

Старият Падок бе позната личност в цял Петербург. Всеки знаеше,

че старият Падок изпълнява тая служба повече от четиридесет години, докато всички преди него едва изтрайвали и осем години. Старият Падок бе прекарал със затворниците близо половин век и никои по-добре от него не знаеше тайните на крепостта.

Той беше здрав и с добре развита мускулатура.

Лицето му бе обрасло с дълга и гъста брада като четина.

Старият Падок рядко излизаше в другия свят. Той прекарваше седмици и месеци със затворниците, защото беше много недоверчив.

Поради постоянното стоене на тъмно той беше в състояние да разпознава всички предмети там, а светлината измъчваше очите му. Падок не беше женен. Наричаха го бялата врана, защото не можеха да го подкупят и с най-голямата сума пари.

Разправят, че някакъв руски княз, чиято жена била осъдена за обида на царя, му предложил две имена, а той се усмихнал и казал, че предпочита да гледа как княгинята се мъчи, вместо да притежава тези имена.

Всяка вечер старият Падок за два часа обикаляше затворниците. Той често ги събуждаше и по такъв начин ги лишаваше от спокойния им сън и почивка.

И тази вечер, за която става дума, той с фенер и камшик в ръка крачеше покрай килиите.

Камшикът бе единственото му оръжие, но удареше ли някого с него, той не можеше да стане от мястото си.

Покечичка слизаше той по стъпалата, които бяха повече от сто.

Задушен, плесенясал въздух лъхтеше от подземната дълбочина. Стълбите свършваха до един тесен коридор, в който имаше килии, наредени една до друга.

След като махна мрежата на една врата, Падок влезе в килията.

Тя приличаше повече на басейн, защото нивото на водата в нея бе три педи и тя всеки миг можеше да отнесе нещастника, който се беше свил в един ъгъл.

Това беше стар човек с буйна бяла брада, хлътнали очи и бледо лице.

– Спиш ли? – запита го Падок.

– Мога ли да спя? Ако позадремя, и ще се катурна във водата.

– И занаятът твой буден, дъртако, само внимавай да не си измокриш краката.

– Цели седем години, откакто съм в тази килия, но никога водата не е била толкова много, колкото днес. Няма ли някакво средство да ми се

помогне?

– Та ти искаш да забраниш на Нева да приижда, така ли?

– О, безсърдечна река, защо увеличаваш мъките на нещастниците, които живеят в този затвор?

– Остави Нева, не я познаваш като мен – каза Падок. – И нима наричате вода тези няколко капки? Това е нищо, казвам ви. Дори не е половината от онази Нева, която се беше разляла преди двайсет и четири години, когато само за една нощ водата се покачи осем педи. Ха, ха, каква изненада беше за нас, когато я видяхме на другия ден. Всички двайсет и четири души на брой, които бяха в килиите, се издавиха в онази нощ.

Старият Падок се смееше весело. Този спомен го развесели.

След малко затвори вратата и влезе в дълга тясна килия. В нея имаше една луда жена, която, като видя тъмничаря, започна да вика:

– Сгрешила съм, много съм сгрешила.

– Днес пак я е нападнал бесът – каза Падок. – Я виж как е изпокъсала дрехите си. Щом я види човек такава, ще си помисли, че тук е полу-дяла, но това не е истина. Тя само се преструва, за да намери случай да избяга.

– Ако царят не иска да ми прости, Бог ще ми прости – викаше тя.

– Далече е още прошката – извика старецът, след това затвори тази врата и отвори трета. В нея имаше повече вода – дълбочината беше по-голяма.

Отвътре се дочуваше сподавен плач. Тук се намираше един старец, който беше прикован към стената. Ръцете му бяха разперени като на Исуса Христа, когато е бил на кръста, а на главата му имаше верига, която не му позволяваше да помръдне врата си. Водата беше толкова придошла, че беше достигнала до гърдите му и още малко оставаше да удави този клетник.

– Ей, ти, разпънатия – изкрещя старецът, – скоро за тебе ще дойде пратеник.

– Къде това щастие? Ще се простя с мъките си.

– Да, тъй е, тъй мъчим тук тези, които псуват. Изтрай до утре и тогава ще те отвържем.

– Още една нощ, значи още една дълга нощ, аз не бих могъл да преживея.

– Гладен ли си? Искаш ли едно парче хляб? – попита Падок.

– Не съм гладен, жаден съм. Вода ми дай.

– Вода, жаден си, каза Падок. – Почакай, докато водата стигне до

устата ти, тогава ще можеш да пиеш колкото щеш. – Ще имаш тогава повече, отколкото ти е нужно.

Падок излезе и тъкмо се канеше да влезе в друга килия, по стълбите се чува стъпки.

– Кой ли ще е? – си каза той. – Нима някой се осмелява да дойде тук без мое разрешение?

Тръгна към стълбите, но още не бе стигнал до третото стъпало, един малък фенер му се мярна и един познат глас каза:

– По дяволите, човек може да си строши главата. Ашинов, светни ми да не падна.

„Това е Иван Кардов – директор на полицията – каза си Падок. – Но какво ли търси тука?“ Той се приближи и рече:

– Поздравявам ви, Иван Кардов. Целувам полите на дрехите ви. Поздравявам ви в царството на вечната нощ. Всичко е благополучно в мишите дупки. Водата е придошла малко, ала нищо от това. Старата Нева знае как да се отнася със затворниците.

Кардов влизаше за пръв път в Петропавловската крепост. Досега той избягваше да влиза в този подземен свят, защото нямаше и време. Идваше тук само по някоя важна работа. Отвратителният въздух на тази дупка започна да замайва и него, и придружителя му Ашинов.

– Не мога повече да стоя в тази воня – каза Кардов, обръщайки се към тъмничаря.

– То е до навик – отвърна Падок. – За мене тази миризма, мога да кажа, ми е приятна. А знаете ли на какво мирише? На смъртоносна пот.

– В коя килийка се намира аптекарят Яники? – попита Кардов.

– Яники ли? – рече Падок. – Трябва да е някой новак.

– Да, от осем дни е тук.

– Да, да, тъй е, къде ми е акълът. Това е шегобиецът, оня аптекар. Интересен човек – каза Падок. – Ха, ха, ха, да бяхте го видели как се опитваше със зъбите да скъса веригите.

– Значи е искал да се освободи?

– Всички се опитват в първите дни – каза Падок, – но после се примиряват, защото виждат, че нищо не могат да направят. Този аптекар три дена и три нощи се мъчи да гложди веригите, докато най-после бях принуден да му сложа руска кошничка на устата.

– Руска кошничка ли? – попита Кардов. – Какво е това?

– Мое изобретение – каза Падок. – Руската кошничка е нещо, направено от желязо и бодли, и се поставя на затворниците, които не мируват. Щом отвори уста, за да крещи, бодлите се набиват в устните му и от

болки престава да вика.

– В такъв случай той не би могъл и въздух да си поеме – каза Кардов.

– С помощта на носа си може да изтрае два-три дена – отвърна Падок.

– Колко време носи Яники тази кошничка?

– Едно денонощие само и след това стана кротичък като агне, покротък от оня италиански абат, дето е тук повече от десет години.

– Няма ли е той? – попита Кардов.

– Не, с мълчанието си той иска да покаже на света колко го ненавижда.

– Какъв е този абат?

– Той дошъл тук преди петнайсет години, за да дири съзаклятници. Присъединил се към враговете на държавата и те го приели с отворени обятия. Беше противник на науката и казваше, че е изнамерил някакво вещество, което е сто пъти по-страшно от барута. Това е някакво вещество, което той нарича динамит.

– Какво, този абат да не е откривателят на динамита?

– Самият той, но за това си изобретение получи и награда.

– Руските съзаклятници дяволски са го пазили; смятали да завладеят с неговия динамит целия свят и върху неговите развалини да създадат нов.

Наели му квартира на Алеята на Екатерина и след малко на този дом поставили табелка:

ABEE ERNESTO FALLIERI учител по езици
--

Учител по езици – това било маската, с която той влязъл в петербургското общество.

Няма съмнение, че никой друг учител не е имал толкова ученици, колкото тоя абат.

Като слепи тичали при него от цяла Русия. За забелязване е това, че учениците му дохождали обикновено вечерно време. Дохождал при него да учи италиански и един от най-способните полицаи и скоро видял какво може да научи човек при този италианец: в избата му цяла нощ се приготвял динамит.

Като узнал за това, главният директор на полицията заповядал стражари да обградят къщата на италианеца. Но, дявол да го вземе, тъкмо

когато щели да го заловят, цялата къща заедно с хората хвъркнала във въздуха.

– А какво е станало с абата? – попита Кардов.

– След два дена го заловили на границата, докараха го в Петербург и го затвориха в същата килия, в която е сега. При разпита той отричал, че е абат Фалиери. Доведоха хора, които го познават: едни казваха, че го познават, други казваха, че не е той. Но после всичко се забрави. Забравиха и него, както и много други, за което спомогна обстоятелството, че не се намериха никакви документи. В течение на цяла година той беше като луд и проклинаше и царя, и цяла Русия. Каза ми, че това ще бъдат последните му думи. И действително след това този човек думица не продума. Неговата килия е до тази на аптекаря и ако желаете, мога да ви я покажа.

– Благодаря, заведи ни при аптекаря и ни остави насаме. Падок отиде до осемнадесетата врата и я отвори.

– Водата тук още не е стигнала. Той е на сухо място. Кардов и Ашинов влязоха вътре.

Яники бе седнал на една дървена пейка. Ръцете му бяха в окови. Лицето му бе станало бледо, но на очите му личеше старото упорство. Той бе тука само осем дни, а който постоеше по-дълго, цял се изменяше. Лицето на Яники не трепна, когато Кардов и Ашинов влязоха вътре.

– Яники – обади се Кардов.

Аптекарят вдигна очи и безразлично погледна Кардов.

– Ида да те освободя – каза Кардов.

– Мина времето, когато можехте да сторите това. Вие се шегувате с мене.

– Ако ти искаш, Яники, аз съм готов да те освободя.

– Кого трябва да предам? – запитва Яники.

– От нихилистите никого. От тебе искам да ми кажеш къде е детето, което доскоро бе в къщата ти?

Яники се изсмя.

– Детето? Сетих се, че за него се касае. Изглежда, това дете ви интересува, но казвам ви, че от моята уста няма да чуете нищо за него. Убийте ме, но нищо няма да кажа.

– Ще те накараме тогава насила – каза Кардов.

– Насила ли? Опитайте само.

– Известни ли ти са мъченията в Петропавловската крепост? – попита Кардов.

– Не ми са известни, но зная, че в деветнадесети век в Русия са

възможни насилия като в средните векове. Аз протестирам против това, защото насилията са забранени.

Кардов вдигна рамене.

– Кого ще питам дали са забранени или не? Аз съм господарят тука, а стените на Петропавловската крепост знаят да мълчат. Моля те още веднъж, Яники, кажи ми, преди да пристъпя към изтезанията, защото после ще е късно. Кажи ми къде е детето и аз ти обещавам, че ще те освободя и ще ти помогна да избягаш оттука, за да не се забъркаш пак с нихилистите.

Яники мълчеше и обмисляше.

Кардов наблюдаваше радостно какво впечатление произведеха думите му.

– Вчера при мене дойде едно момиче, което на колене ме молеше да се смиля над нея. Знаеш ли, Яники, кое беше това момиче?

Затворникът отпусна рамене и оковите задрънчаха.

– Това бе дъщеря ти – каза Кардов на ухото му.

– Моята дъщеря! – извика Яники. – Единственото ми дете!

– Искаш ли да направиш детето си сираче преждевременно?

– Напразно се стараяш, Кардов, да ме убедиш. Нека ме убият; аз не искам да стана предател. Това дете ще живее, Кардов, за да ви погуби всички, в жилите на това дете тече кръвта на този, който всички ненавижда и всичко ще съсипе. Слушаш ли, Иване, той ще погуби всички.

– Млъкни! – каза Кардов. – Твоята храброст ще изчезне, както се руши къща от карти. Още днес ще науча къде си скрил Владимир. Повикай мъчителите, Ашинов.

Ашинов излезе.

Кардов и Яники се гледаха враждебно, но никой не продума. Така минаха около десет минути, после се чуха стъпките на хора, които идваха от горе.

– Не е късно още, Яники!

– Аз няма да бъда предател, мъчете ме.

Вратата се отвори и Ашинов, Падок и още двама души с диви погледи влязоха вътре. Те носеха сандък с инструменти.

Единият от тях запали в един тъгъл на стаята огън и сложи в него едни клещи да се нагорещат.

– Поставете му първо винт в палеца! – заповяда Кардов. Единият от тях взе един инструмент, улови с него палеца на дясната ръка на Яники. Захвана след това да навива инструмента, който притискаше все повече палеца на Яники. От болки Яники скърцаше със зъби. Той не издаваше

вик, но по разтрепераното му тяло личеше какви болки понася.

– Ще кажеш ли? – запита Кардов.

– Проклинам те! – каза Яники.

– Тогава дайте горещите клещи! – каза Кардов на мъчителите.

Съблякоха веднага дрехите на Яники и го вързаха с верига за един стълб, за да не може да се дърпа.

Един от слугите се доближи и поднесе горещите клещи до гърдите му.

– Къде е детето, Яники? – попита Кардов.

– Търсете и го намерете.

Кардов даде знак на мъчителя. Той улови нежното тяло на Яники. Яники извика и след това започна да пшшка, когато отново го стискаха с клещите.

– Аз трябва да го накарам да говори, затова късайте месо от тялото му.

– Много е силен този човек – каза Падок.

– Ще говориш ли сега, Яники. Къде е Владимир? – запита Кардов.

Яники не отговаряше.

– Казвай най-последно! – извика Кардов.

– Казах ти, че не съм предател; можеш да ме измъчваш още, но това няма да ти помогне.

– Още не си изтърпял всички изтезания – каза Кардов. – Ти изтърпя да късат месо от тебе, но знаеш ли ти, че съществуват душевни мъки, които са по-страшни от тези на тялото?

– Душевни мъки? Не те разбирам.

– Ти имаш дъщеря. И какво ще кажеш, ако заповядам да я доведат при тебе? Ти можа да изтърпиш всичките изтезания, но дали ще може да ги понесе тя?

– Моята дъщеря? – прекъсна го Яники.

– Тя ще бъде тука след един час и ще бъде изтезавана като тебе.

– Нима ти искаш да мъчиш и дъщеря ми, клетнико?

– Всяко средство е свято за мене, стига да постигна целта си. Ти приказваш така, но ако видиш дъщеря си тук?

– Мълчи – каза Яники, – би било страшно.

– Да пратя ли за дъщеря ти?

Яники се колебаеше дали да жертвува дъщеря си за своята цел; не му оставаше нищо друго, освен да изпълни това, което Кардов желаше.

– Ако ми се закълнеш, че няма да измъчваш дъщеря ми, ще ти кажа къде се намира детето.

– Заклевам се – каза Кардов.

– Добре тогава, Владимир е... – Клетникът млъкна. Като че някой потропа на стената, с което му напомни да не става предател.

– Къде е Владимир? – попита Кардов.

– Аз няма да стана предател. Сигурен съм, че дъщеря ми ще направи същото.

Кардов скръцна със зъби.

– Значи ти жертвуваш дъщеря си?

– Тя ще изтърпи всичко – каза Яники, – тя е моя кръв. Измъчвай и двама ни, ние ще умрем заедно.

– Както изглежда, и това няма да помогне – рече тихо Кардов на Ашинов.

– Ще изнамерим тогава някое ново мъчение – каза Ашинов, – само нека имаме малко време.

– Давам ти двацет и четири часа, Ашинов. За това време трябва да измислиш такова мъчение, каквото не е имало досега. Аз трябва да накарам този човек да говори, иначе ще загубя службата си. Сега ще отида при царя.

– Сега, по това време?

– При Александър II няма определено време за прием. Ако работата е много важна, той ще ме приеме, в това бъди сигурен. Аз ще му съобщя, че съм научил мястото, където се събират nihilистите, и че Яники е в моите ръце.

– Това ще го омилостиви. Александър II е твърд човек, но се страхува от nihilистите и като му съобщя, че те са в ръцете ми и че ще мога да ги унищожа, все едно че съм му спасил живота. Той трябва да възнагради спасителя си, най-малкото ще удължи времето за търсене на детето.

Ашинов потриваше ръце от доволство. Кардов и Ашинов излязоха, а след тях – Падок и мъчителите.

Бедният Яники остана сам; измъчен и изтощен, той легна на кревата.

Започна да го тресе и му се явяваха разни видения. Този благороден човек не мислеше за своите болки, а за своята дъщеря.

– Интересно – каза си той, – тук се чувствава празнота, когато няма никой. Няма такова голямо нещастие, което човек да не може да понесе.

Когато дойде на себе си, не видя, че нещо се бе случило в неговата килия.

От стената, на която се беше облегал Яники, се чуваше шумолене,

като че мишки се мъчеха да си пробият път в килията.

Един камък започна да се клати на стената, след малко падна и се отвори голяма дупка, колкото да може да мине човек.

Болките бяха толкова изтощили спящия Яники, че той не можа да чуе нищо, подкрепяше силите си със сън.

Една побеляла глава се показа през дупката. След главата се показа и тялото. Това бе абат Ернесто Фалиери. Той застана сред килията и започна да се оглежда наоколо.

– Също като моята дупка – каза си той. – Неудобна и лоша за живеене. Срам е за деветнайсети век жив човек да живее тук. Ето къде лежи клетникът – каза той, като погледна Яники, когото бяха измъчвали толкова много. – Ако имах динамит, щях да разруша това здание, макар да ми струва и главата. Аз съм затворник и това са само голи мечти. Има десет години, откакто не съм виждал човешко лице, и копнея да чуя поне човешки глас.

Той се приближи и започна да наблюдава спящия Яники.

– Възхитен съм от лицето му; мъките, които той изтърпя, показват, че е велик човек. Ще го събудя – каза той. – Искам да го зарадвам, че зад тези стени има още един човек, чието сърце тупти, както и неговото, и който ненавижда руската тирания като него.

Абатът коленичи до спящия и го побутна с ръка няколко пъти.

Яники се стресна, той помисли, че мъчителите му идват отново да го мъчат.

Тихият глас на абата го успокои.

– Не се плаши – каза Фалиери, – аз не дойдох да те мъча като другите, а да те утеша в усамотението.

– Кой си ти? – запита Яники, като триеше очите си с ръце. – Защо ме събуди?

– Кой съм аз? Клетник като тебе, който ненавижда мъчителите, както и самият ти.

– Значи и ти ненавиждаш Русия? Тогава добре си дошъл, подай си ръката и нека те прегърна. Чини ми се, че тази тъмница се преобрази в стая; вече не съм сам, имам приятели до мене. Как можа да дойдеш тук? Как можа да пробиеш тази стена? Какви средства употреби?

– Същите средства, с които си служи всеки човек: със сила и с постоянство.

Яники се обърна и погледна дупката на стената.

– Колко време си копал тази дупка?

– Девет години само – каза абат Фалиери, – и седем месеца още.

Яники извика от учудване.

– И не си се отчаял през това време?

– Щях да умра в това усамотение, ако не работех – каза абатът. – Щом ме затвориха, от първия час почнах да се занимавам и ако дойдеш при мене, ще ти покажа хиляди полезни дреболии, които съм направил. Работата ми помогна да издържа десет години, иначе щях отдавна да умра.

– А какви неща си успял да направиш?

– Такива ти нямаш – каза абатът. – Имаш ли перо и книга като мене? Имаш ги ножици и нож като мене? Имаш ли такова дълго въже, че да можеш с него да се спуснеш от най-високото място на Петропавловската крепост?

Яники остана извънредно много зачуден.

– Нима имаш всичко това?

– Ела в моята стая и ще се увериш, ако не вярваш.

– Не мога да стана прав – каза Яники, – раните ме болят. Тези нещастници късаха месо от тялото ми.

– Ще ти донеса моя цяр, с който ще облекчиш раните си. Той се пъхна в дупката на стената и след малко се върна, като носеше една кърпа, намазана с мехлем.

– Това лекарство направих от смолисто вещество, което намерих в един тъгъл на стаята си. Смесих го с лойта от ястието, което ми даваха, за да направя смолата по-мека. За всяка рана това лекарство ми е помагало.

– Изглежда, че и на мен ще помогне. Усещам, че болките отслабват и като че придобивам нови сили. Фалиери се смееше доволно.

– Нека се запознаем сега по-отблизо. Ела в моята килия. Яники стана, двамата минаха през дупката на стената и влязоха в килията на Фалиери, която бе почти като другите.

– Какво искаш да ти покажа най-напред от моите богатства? – попита Фалиери.

– Въжето, което си направил, тъй като ще ни помогне да избягаме.

– В това съм вярвал винаги и ако само една стотна част от надеждите ми се бяха сбъднали, то щях отдавна да съм в моята свободна Италия.

– Вие ли сте наистина абат Фалиери? Спомням си, като бях дете, целият Петербург се съмняваше дали сте абатът или някое друго лице.

Абатът се замисли.

– Дали съм абатът и аз сам не зная, знам само, че съм от Италия. Мисля, че не ви казах друго.

Яники се оттегли.

– Не, аз не съм недоверчив – каза абатът, – и най-малко от вас се страхувам, че може да ме предадете, но мисля, че за хората абатът е умрял и никога не ще оживее.

Тези думи увериха Яники, че пред него стои абат Фалиери и че той от страх скрива името си.

В това време абатът се пхна под кревата и извади въпросното въже.

– Кажи, моля те, как успя да направиш това въже от нищо?

– Няма нищо по-просто от това: изплетох го от ленените конци, които вадех от ризата си. Здравината на това въже зависи от умелото му изплитане. Работих цели четири години над него всеки ден и най-сетне го оплетох.

– А откъде знаеш, че въжето е толкова дълго, щото да стигне до земята, като се спусне от най-високото място на Петропавловската крепост?

– Пресметнах това точно, и то ето как: чух един ден от стария Падок, че крепостта е на седем етажа и че аз се намирам на най-ниския. И понеже разбирам от строежи, по височината на моята килия можах да пресметна и другите, а по този начин и дължината на въжето.

– Ако се не лъжа, ти спомена за някаква книга.

– Ето я – каза Фалиери и извади една хартия с вид на пергамент. – Гледай този документ, написан с малки букви. Той съдържа цялата история на Италия и мисля, че моето съчинение е най-вярно.

– Чудно нещо – каза Яники, – сега ми е ясно, че времето, прекарано в самота, за вас може и да не е дълго.

Абатът приятно се усмихна.

– Имам още много тайни, които ще бъда принуден да ти поверя един ден, защото вече съм стар и смъртта приближава. Ето, погледни сега ножа, който сам направих – каза абатът и му подаде един нож. – Той е направен само от желязо, което изкъртих от вратата. Половин година ми беше нужна, докато го наостря на този камък. Направих след това и дървената дръжка. Сега вече имам голям нож, с който мога свободно да убия стария Падок – ако един ден се реша да извърша убийство.

– Чудно ми е тогава защо не си избягал досега – каза Яники.

– Не избягах, защото не исках да извърша убийство.

– Но щом с твоя динамит убиват хиляди хора, тогава не си ли убиец?

– Не, не съм убиец, защото се боря с враговете си и за да постигна

преследваната цел, аз убивам духа им. Убийството е забранено, но това е друго нещо.

– Аз съм на същото мнение – каза Яники, – това има нихилистически смисъл. – Но кажи ми, абате, какво мога да очаквам от тези нещастници?

– Защо си арестуван? – запита Фалиери. – Може би си нихилист?

– Така и аз помислих най-напред – каза Яники, – наистина не се страхувам от вас. Аз съм нихилист и се числя към ония велики духове, които смятат да спасят Русия, като я освободят от тиранията. Макар че съм нихилист, не очаквах да ме арестуват още същата вечер, когато ме заловиха. Намирах се около леглото на едно дете, което намерих на улицата един ден преди това и което прибрах в дома си от съжаление. Детето беше болно и с Божия помощ успях да го спася. То е много красиво и бе дадено за отглеждане на една гърбава шивачка. Запитах я кой е бащата на детето и как се е добрала до него. Отначало се колебаеше дали да ми каже, но след като размисли, тя ми каза.

Знаеш ли, абате, чие е това дете? На великия княз Константин. То е плод на любовта му с едно младо момиче, което той измамил, с измама го отвлякъл от къщата му. По един чудноват начин майката изчезнала, детето било намерено в едно сиропиталище, а оттам попаднало в ръцете на гърбавата Петровна.

– А после, после? – попита Фалиери, когато Яники млъкна.

– Можеш ли да си представиш, че това дете много ме интересува – каза Яники, – тъй като в дома ми живееше потомък на Романовците. Тъкмо мислех върху това и влезе дъщеря ми, съобщи ми, че чула да идват хора на тайната полиция, та да се спасявам, за да не ме заловят. Тя много добре чула как някой си Ашинов казал на директора на тайната полиция, че непременно трябва да намерят детето. Като чух това, казах на дъщеря си да се преоблече и да отнесе детето в салона, дето се събираха нихилистите. Тя веднага направи това. Така взеха детето, което по заповед на царя трябваше да бъде убито. Аз не успях да избягам и попаднах в ръцете на полицията. Отнеха ми всичко, що бях събрал с дългогодишен труд, но малкия Владимир не можах да намерят. После Ашинов ме завлече в един ъгъл на стаята, извади револвер и го насочи към челото ми.

– Казвай къде скри детето? – изкрещя той. Аз му се изсмях в очите.

Клетият, той си въобразяваше, че с това ще ме сплаши, но се измами. После даде заповед да ме измъчват. Как измъчват тук ти сам знаеш, абате, ала и това не им помогна.

– Радвам се, че си издържал на всичко това – каза Фалиери. – Виждам, че си човек с характер, но кажи ми къде скрихте Владимир. Къде успяхте да го скриете, за да не могат хората на Ашинов да го намерят? Яники се изсмя.

– Както ти, абате, не поиска да ми кажеш дали си абат Фалиери, така и аз не мога да ти кажа туй, което е свято за мен. Дали ми харесва това, че си човек, който знае да пази тайни.

– Вече е късно, трябва да си починем. Доста говорихме днес.

– Яники се сбогува със стареца, после през отвора в стената се провря в своята килия и си легна на постелята.

Не след дълго заспа.

Абатът до късно остана да работи над италианската история, като пишеше неразбрани букви по пергамента.

Мъртва тишина владееше в затвора – бе тихо, както на гробища.

Само от време на време тишината се нарушаваше от плача на лудите и плискането на вълните на Нева.

Така измина още една нощ за нещастните жертви, които гинеха тук и които с една нощ се приближиха към смъртта.

Сегиз-тогиз абатът напускаше работата и се заслушваше във вълните на Нева.

– Приижда и намалява – каза той, – ала няма да мине много време и ще ни издави всички. Тогава ще се отървем от мъките си.

После подпря глава на ръката си и дълго мисли.

– Защо ли още живея – каза си той, – ако не заради тайната, която ще занеса със себе си в гроба!? Слаб и изнемощял стоя тук. Свободата ми е отнета. На оня, който ми я върне, бих дал голямо богатство.

След това се изправи, отиде до леглото си и се тръшна на него.

– Добре тогава. Нека тайната умре заедно с мене, а богатството остане в тайна навеки.

XLII. ИЗПОВЕДНИКЪТ НА ЦАРЯ

Брат Евстатий, изповедникът на царя, без съмнение беше едва ли не най-силната личност в цяла Русия.

Всички знаеха, че той има силно влияние над цар Александър II.

Този малък човек, за когото читателите се сещат, съзнаваше много добре своята важност. А понякога живееше със съзнанието за своето могъщество; мислеше, че той е владетел на Русия.

В своя извънредно красив дом, разположен до царския дворец, той приемаше посетителите си, които обикновено бяха високопоставени.

Най-много от всички покрай него се увърташе директорът на полицията Иван Кардов. Ето и сега бе в коридора, където разговаряше живо с калугера Бернад.

– Господин Бернад, съобщете, моля, на изповедника Евстатий, че бих желал да разменя с него няколко думи.

– Сега не мога да му обадя за вас, защото ми заповяда никого да не пускам при него. Днес, както всеки петък, желае да прочете молитвата си.

– Обаче аз трябва да говоря с него. Идете и му кажете, че го чакам тук – чака го директорът на полицията.

– Не вярвам да ви приеме, по най-сетне, за да ви задоволя, ще отида да му съобщя.

След няколко минути той се върна и съобщи на Кардов, че за него се прави изключение и ще го приемат.

Калугерът Бернад преведе Кардов през няколко стаи, отвори една врата в самото дъно и го пусна вътре.

На една софа седеше брат Евстатий; като видя Кардов, той стана и твърде любезно го поздрави.

– Бог да благослови влизането ви в моята къща – каза изповедникът. – Но какво е заставило всесилния петербургски владетел да дойде при мене?

– Не ме назовавайте така, брат Евстатий. Ако след царя има друг, когото всички да обичаме и който може да се нарече петербургски владетел и тялом, и духом, това сте вие, брат Евстатий, а не аз.

– От думите ви съдя, че нещо важно ви е довело при мене.

– Познахте, нещо много важно. Ех, брат Евстатий, вижте ме – така изглежда всеки, който е изпаднал в царска немилост.

– В царска немилост? И то Иван Кардов, царският любимец? Не, не вярвам.

– Все пак обаче трябва да повярвате, защото е така, както казах: Случи се, че изпаднах в немилост.

– Но как е могло да стане това?

Кардов му призна откровено как царят му заповядал по какъвто и да е начин да намери Владимир.

– Сроктът измина, а аз не успях да намеря детето. Всъщност намерих го, но не можах да го задържа в ръцете си. Но ако не мога да върна детето, то мога да направя на царя друга, по-голяма услуга. Аз открих мястото, където се събират нихилистите. Единият от тях, главатарят им, е в ръцете ми – арестувах го в Петропавловската крепост. Първата ми мисъл естествено беше да доложя за това на Негово величество, за което поисках още тази вечер аудиенция от царя. В такива важни случаи, какъвто е този, никога не е отказвал да ме приеме, но днес направи изключение. Съобщи ми чрез служачия да доведе детето и едва след това ще бъде приет. А когато съобщих, че детето не е с мене, отговори ми, че моето посещение не го интересува. Дойдох именно за това при вас, брат Евстатий, да ви помоля – по-право казано, да коленича пред вас и да ви помоля да ми помогнете да си възвърна царското благоволение. Кажете му всичко, както е в действителност, не скривайте нищо от него. Кажете му, че всяка минута съм готов да жертвувам живота си за него.

По време на разговора си с Иван Кардов изповедникът си играеше с един диамантен пръстен, като го прехвърляше от една ръка в друга.

Този пръстен беше подарък от царя.

– На драго сърце ще ви направя тази услуга – каза изповедникът, – но вие знаете, Кардов, че ние с вас имаме да разчистваме една сметка.

Кардов се дръпна.

– Надявам се, че с нищо не съм ви обидил.

– Вие си спомняте навярно, че изказахте съмнение за един манастир, твърдахте, че в него се правели фалшиви пари.

– Да, това е истина, защото там има машина за правене на пари.

– Така е, намери се такава машина, но кой от тези дребосъци ще направи нещо сериозно? С това калугерите са искали да съкратят времето си, но за тяхно нещастие попаднаха в ръцете на полицията. Замолих ви тогава чрез трето лице да не разнищвате по-нататък тази работа, но вие искахте да се покажете по-велик и още същата вечер изпоарестувахте всички.

Пот закапа от челото на полицейския директор. Той добре знаеше,

че изповедникът е непреклонен и че всичките негови усилия ще бъдат напразни. Калугерите бяха изправени пред съда, обвинени във фабрикуване на фалшиви пари, а след това изпратени в Сибир.

В продължение само на седем дни всички калугери ще бъдат освободени – каза Кардов. Изповедникът самодоволно клатеше глава. Може ли да се закълнете в това, Кардов? – попита той. Заклевам се – отвърна Кардов.

Тогава веднага отивам при царя и ще говоря с него за вас. След малко Кардов излезе. Той бе постигнал целта си. Брат Евстатий не остана за дълго сам. Щом излезе Кардов, прислужникът му събщи, че някой си лорд Рочестър желае да говори с него.

Аха, това ще е онзи, богатият лорд, на когото е влязла муха в главата. Иска да види затворниците в Петропавловската крепост и след това да напише за това някакво съчинение. Вчера ми донесе писмо от сестра Ана, с което игуменката ме молеше като благодетел на църквата да изпълня желанието му, а дали царят би му разрешил, защото няма да му е много приятно чужденци да се запознаят с тайните на Петропавловската крепост. Но лордът каза, че книгата ще се печата в Англия и че никой не ще узнае как е научил тези тайни, значи мога да му разреша. Толкова повече, че не е вредно царят да узнае за ужасите в своята страна.

– Спокойно можеш да го пуснеш, Евстатий – каза си той. Няколко минути след това пред царския изповедник стоеше горд и красив англичанин. Изповедникът го покани да седне.

– Зная защо сте дошли, лорд Рочестър! – каза той. – Искате да узнаете решението ми по вашата молба?

– Така е – каза англичанинът – и надявам се, че ще удовлетворите молбата ми, тъй като по време на обиколката си по света имах достъп навсякъде. Видях много нещастни жертви и не видях петербургските затвори, делото ми ще бъде праведно.

– В Петербург ще е навярно същото, което е в Бастилията в Париж и в Тауър в Лондон.

– Много се говори в Англия за ужасите и потайностите на Петропавловската тъмница, която се намира под река Нева. За да се запозная с тях, трябва да ги видя. Нали целта на християнството е да проповядва истината и в най-забутаните краища на света?

– Прав сте, лорд Рочестър – каза изповедникът. – Ще ви позволя да влезете вътре при едно условие. В Казан преди време изгоря една от църквите ни, а ни липсват пари, за да я възстановим.

– Обещавам – прекъсна го гордо Рочестър – да ви броя двадесет

хиляди фунта стерлинги, за да поправите тази черква.

– Нека Бог и Богородица ви възнаградят за това.

– Ще съобщя още днес телеграфически на банката в Англия да ви брой тази сума, но ще ви моля да не отлагате посещението ми в крепостта, тъй като по много важни работи трябва още днес да замина за Рим.

Изповедникът седна на масата и написа на парче хартия няколко реда, подписа се и постави своя печат. – Ще дадете това писмо – каза изповедникът – на ключаря на Петропавловската крепост – стария Падок. Но така не можете да отидете, трябва да се преоблечете и да си подстрижете брадата. Брат Бернард ще ви даде дрехите си и с тези дрехи ще се представите на стария Падок, като кажете, че сте дошли да благословите затворниците.

– По всяко време ли мога да отида там?

– Когато искате, дори и среднощ можете да отидете при всеки затворник и да приказвате с него насаме. Така ще имате случай да чуете болките на осъдените.

– Как да ви благодаря за това! – каза лордът, като целуна ръката на изповедника.

– Най-голямата благодарност ще бъде, ако не кажете никому нищо за това. Сега ви моля да ме извините, тъй като съм зает. Дългът ме зове.

Той падна на колене пред иконата и започна да се моли на Бога.

Лордът с тихи стъпки излезе от стаята. Той притисна до гърдите си писмото, което бе взел от изповедника, и забърза.

На лицето му се четеше огромно задоволство; изглеждаше като човек, комуто се е удал случай да осъществи най-голямото желание в живота си.

Старият Падок тъкмо се готвеше да направи обичайната обиколка на затворниците си, когато пред него се появи един ключар.

– Вие ли сте, брат Бернард? – каза старецът. – Желаете ли да говорите на моите мишки? Това е твърде необходимо, тъй като водата приижда.

– Този път идва заместникът на брат Бернард.

– Неговият заместник? – учудено каза Падок. – В моето подземно царство не се влиза така лесно. Трябва да покажете книжа и документи, които са заверени от царя или от неговия изповедник.

Калугерът извади от джоба на горната си дреха писмото и го подаде на Падок.

– Ето, четете – каза той.

Падок хвърли поглед на писмото и каза:

– Вървете подир мене. Предполагам, че имате здрави нерви, защото иначе не ви съветвам да влизате в тъмницата.

– Мога да гледам и най-ужасната сцена и същевременно да владея себе си – каза калугерът, – заведете ме вътре.

Докато слизаха по стълбите, старият Падок сметна за необходимо да даде някои наставления на новака.

– С тях трябва да говорите за смъртта, ужасите и неизбежната пропаст. Това ги укротява и ги кара да се позамислят. Желаете ли да се запознаете най-напред с абат Фалиери? – попита Падок. – Този човек ще ви каже отначало, че няма Бог, а после, че всички мъртви ще възкръснат от гробовете си и ще се явят пред вечния съдия.

– Нещастник – отвърна калугерът. – Душата му е загубена, щом мисли така. Преди да отида обаче при абата, бих искал да отида при Яники. Сам директорът на полицията – добави той – ми поръча да отида при него и да го умилостивя малко.

– Е, да, разбирам, тогава ще ви заведе при аптекаря. След малко калугерът беше насаме с Яники.

Като съзря калугера, нихилистът извика:

– Нямам нужда от тебе, не искам да слушам твоите съвети.

– Наистина ли този е Яники? – попита калугерът, като свали калимавката си.

Яники се отдръпна.

– Не ме ли познаваш, приятелю? – каза калугерът.

– Дали те познавам? Игра на въображението ли е това, породена от болките и страхотиите, които преживях в последно време, или е самата истина? Ти ли си човекът, у когото беше последната ми надежда, ти ли си наистина Бакунин?

– Мисля, че ме позна, Яники. Това съм аз, твоят приятел, дошъл тук, за да те избави, и бъди уверен, че ще го направя.

– Само за една вечер се превърнах в старец, защото страшните мъки, които изтърпях, са и душевни, и телесни.

После той хвана Бакунин за ръка и го погледна в очите.

– Приятелю – каза Яники, – и да не бях нихилист, тук щях да стана, защото тук видях ужасни хора.

– Няма нужда да ми разказваш, и без това зная всичко. Зная, че безчовечно са те мъчили и приятелското ми сърце трепери, ала повярвай ми, не можах да дойда по-рано.

– Чудя се как си успял да дойдеш тук. Не мога да си обясня наистина как си дошъл.

– Преоблякох се като свещеник и така дойдох при теб.

– На каква голяма опасност си се изложил! Не, не, ти не трябваше да правиш това, защото, ако те познаят, животът на двама ни ще бъде в опасност.

– Ако бъдем хитри, никой няма да може да ни познае.

– А сега слушай, Яники, тъй като минутите са скъпи. Ти ще трябва да облечеш моите дрехи и да избягаш оттук. Никой няма да те спре. Сам старият Падок ще те изведе, без да извикаш ни най-малко подозрение у него.

– Планът за моето бягство е добре скроен, но какво ще стане с тебе?

– Аз, аз ще остана вместо тебе – каза Бакунин, – а не след дълго ще намеря изход, за да избягам оттук.

Яники го отстрани с ръка.

– Мислиш ли, че ще приема от теб такава жертва? Аз да избягам, а ти да останеш на мястото, където те очаква сигурна смърт?

Бакунин сведе рамене.

– Казвам ти, недей бери грижа за мене. Мен няма да ме държат дълго време затворен, защото под тази мантия нося оръжия, които ще ми помогнат, за да избягам. Затова върви си и се радвай на свободата.

– Не мога, това е голяма жертва от твоя страна – каза трогнат Яники.

– Ще го направиш. Помисли само за детето си и тогава ще го направиш.

Той сложи ръката на рамото на приятеля си и му каза:

– Аз съм самичък на този свят и няма нито едно близко същество, което би останало след мен безпомощно. Аз живея и ще умра. А ти, Яники, трябва да се върнеш към света, защото те очаква дъщеря ти. Какво ще стане с нея, ако не си ти да я закриляш?

Яники не можа да отговори нищо на това. Той закри лицето си с ръце и започна горко да плаче.

– Дъщеря ми е дошла? Толкова по-добре, аз исках заради нея да живея. И да си кажа откровено, не можех да издържам повече в този затвор. Силите ме изоставят и кой знае дали ще мога да живея по-нататък.

Яники протегна ръце.

– Ела да те прегърна, скъпи приятелю! Ти не можеш да си представиш какво изтърпях, откак съм тук. Заради нашето свято дело ти трябва да приемеш предложението ми. Болният лесно се отпуска и лесно може

да се предаде, макар и да зная, че духом си твърд и че няма да станеш предател. А нас и насън могат да ни предадат, защото тогава не сме господари на себе си.

Яники започна да отстъпва. Предложението беше твърде примамливо. Затворник, който дълго време не е дишал чист въздух и не е виждал дневна светлина, за да се измъкне, се улавя за сламка, ако са му останали още сили да се улови за нея.

– Недей говори повече, Бакунин. Страхувам се да не би слабостта да ме застави да приема предложението ти. Някога да не се разкайваш за това, което сега на драго сърце вършиш.

– Брате на смъртта – каза Бакунин, след като го прегърна. – Кълна се, Яники, в името на нашето отмъщение и на нашето приятелство, че никога не ще се разкая за този час. Аз зная какво върша. Зная, че се излагам на опасност, ала по-добре е аз да погина, отколкото ти. И ще ти докажа, че смятам живота си за загубен и че решението не ми струва много. Чуй ме: Аз не съм вече оня Бакунин, който можеше всичко да жертвува за светото дело. Знаеш ли, че аз се смятам за предател?

– Ти, Бакунин, ти – предател! Ти, най-верният между най-верните, най-добрият между най-добрите?

– Но все пак е така, както ти казах, защото вече не мисля за делото, на което сме се посветили. И когато ни занимават съвсем други мисли, ние сме предатели.

– Но такъв ли е случаят с тебе?

– Завладя ме една жена, която аз трябваше да погубя. Но вместо да сторя това, аз я защитих и я вкарах в манастир. Яники, аз любя и знаеш ли коя е тя? Не се плаши, като чуеш. Това е дъщерята на Николай Ягодкин. Вече знаеш защо искам да вляза в твоята роля и защо желая смъртта.

– Щом я любиш, защо не се ожениш за нея? Аз не се съмнявам, че тя ще отговори на любовта ти.

– Сърцето й не е свободно, то бие за друго – въздъхна Бакунин. – Тогава приеми предложението ми – каза Бакунин, – защото минутите са скъпи и Падок може да влезе всеки миг.

– Добре – въздъхна Яники, – приемам поканата ти и ти се заклевам, че когато поискаш да се освободиш, дори това да ми струва живота, няма да се подвоумя и ще се явя вместо тебе в полицията.

Бакунин се престори, че не го чува. Той мушна ръка под мантията си, извади едни клещи и моментално счупи оковите на Яники.

– А сега върви, на добър ти час, Яники, и нека Богът на

отмъщението те закриля по пътя. А когато благополучно се освободиш и бъдеш във от всяка опасност, спомняй си понякога и за мен.

Яники тръгна към вратата и се канеше да излезе, но отново се приближи към Бакунин.

– Още малко и щях да забравя да ти съобща едно много важно нещо. Близо до тебе там гинее един чуден човек, абат Ернесто Фалиери, който е колкото благороден, толкова и даровит. С него най-лесно ще можеш да избягаш.

– Тази вечер още ще се запозная с него – каза Бакунин, – но може ли той да чупи окови?

– Може да ги чупи и съединява, когато поиска – каза Яники.

– Тогава ще станем добри приятели. Чувал съм много за този абат, но мислих, че това са измислици.

– Не, не са никакви измислици, а самата истина. Чуха се стъпките на Падок, който се приближаваше.

– Побързай да излезеш, той не бива да влезе вътре. Всичко ще се уреди.

Яники нахлузи качулката ниско над очите си и след като хвърли един мил поглед на приятеля си, прости се с него. Сърцето му биеше от радост.

Падок причакваше в коридора младия калугер.

– Приказвахте ли с Яники? Видяхте ли какъв голям грешник е този аптекар?

– Много голям – каза с престорен глас Яники. – Аз ви моля, господин управителю на затвора, изведете ме оттук. Тежко ми е и не мога повече да остана в тази подземна дупка. Трябва по-скоро да се кача горе на чист въздух, защото ще се задуша.

Старият любезно се засмя.

– Веднага си помислих, че ще стане тъй. Човек, който няма здрави нерви, не може дълго да остане в тази дупка.

Старият Падок се отправи към стълбите, а Яники вървеше подире му. Когато стигнаха в двора, старецът му даде една картичка, без която пазачът нямаше да го пусне да излезе.

Яники по-скоро тичаше, отколкото вървеше. Пазачите седем пъти спираха Яники и толкова пъти трябваше да им показва картичката. Когато стигна до последния и се озова на улицата, той пое с пълни гърди колкото можеше повече въздух.

Колко щеше да е щастлив сега, ако не го измъчваше мисълта за Бакунин, който вместо него гинеше в онзи задушлив затвор. Като се

отдалечи на няколко крачки от крепостта, той спря и започна да се ослушва. Стори му се, че Михаил Бакунин зове за помощ. Не, това беше само възбудената му фантазия.

Скоро той се изгуби в уличната гълчава. Яники остави назад всичко, забрави, както се забравя лош сън.

Като остана сам, Бакунин седна на същата скамейка, на която преди малко седеше Яники и мислеше за съдбата си; Никога в живота си не се бе чувствувал в по-критично положение – намираше се в затвора на Петропавловската крепост.

Бакунин тъжно се засмя. Наистина за първи път един смъртен сам се затваряше в тази тъмница и сам доброволно си слагаше окови.

„Но не, аз не се разкайвам за това, що сторих. Откакто Клариса се покалугери, моят живот вече няма цена.“ – Аз не те познавам вече, Бакунин – каза си той и бързо стана. – Ти, железният човек, както те наричат приятелите ти, водителят на светото дело, заклетият враг на Кардовци, чиито души са изпълнени с всевъзможни суети – ти страдаш за едно момиче.

Искаш ли да постигнеш целта и да бъдеш велик човек, не трябва и да помисляш за любов, защото тя те изпълва с приятни мисли и картини на спокойствие и желание за отмора в прегръдките на любимата жена.

Наистина има и жени нихилистки, трийсет-четирийсет на брой, тогава защо и Клариса да не сподели с мене идеята? Тогава ще мога да я любя, без да бъда предател.

Не, и това не. Не се мами сам, Бакунин! Клариса наистина е любезно и мило същество, но тя не се поддава лесно. Пред гърмежите на оръдията тя всякога ще предпочете манастирските камбани. На драго сърце ще отиде по-скоро при леглото на болния, отколкото на кървавото бойно поле, гдето се пролива човешка кръв. Не, не, голяма пропаст ме разделя от Клариса, но и да не беше тя, това щяха да направят манастирските стени.

После той скръсти ръце и дълго остана в това положение. Любовта беше завладяла този човек и го люшкаше, както бурята люшка крехките клончета.

Внезапно Бакунин се стресна. Той дочу, че някой отчаяно зове за помощ. Не знаеше, че обезумелият в лудостта си вика дяволите за помощ.

Вслушва се да чуе още веднъж този глас, но тъй като викът не се повтори, реши да си легне и да поспи малко.

Приблужи се до леглото, легна и се мъчеше да заспи, но пред очите

му постоянно заставаше образът на Клариса – държеше голям венец в ръце. Тя сложи сега този венец на главата му, наведе се и го целуна по челото. С копнеж той простря ръце, за да прегърне това мило същество, но една голяма вълна му попречи. След тази първа вълна идваха и други, а след тях – цяло море. Той напразно се мъчеше да плува. Водата ставаше все по-голяма и по-голяма, а той все повече и повече изнемощаваше, бореше се с вълните, мъчеше се да се задържи на водната повърхнина, но оковите все по-силно и по-силно го завличаха към дъното.

Пред себе си виждаше пропаст. После устните му още един път се отвориха, за да произнесат скъпото име Клариса, а после...

– Че събуди се, клетнико, събуди се! – извика един непознат глас и той усети как нечия силна ръка го повдигна от леглото.

– По-скоро елате на себе си, защото опасност застрашава живота ви.

Тези думи бяха достатъчни, за да го свестят. Той погледна човека, който каза това, и видя, че пред него стоеше мършав старец с дълга брада.

Бакунин веднага се сети, че това трябва да е абат Фалиери.

– Какво желаете, абат? – промълви Бакунин. – Защо нарушихте сън ми?

Фалиери се отдръпна, защото бе изненадан от бързината, с която този човек го позна. После добави:

– Назовават ме винаги абат, макар че за това трябва да благодаря на моята известност.

Ако искате да узнаете защо ви събудих, тогава моля погледнете пред себе си и ще разберете всичко.

Бакунин се огледа и видя, че до колене е във вода.

– Какво е това? – извика той. – Не се ли намирам в Петропавловската крепост?

– Това е водата на Нева, стигнала е вече до нашите тавани. Бакунин се сепна. Той често бе слушал, че когато се топи снегът, водата заливала затворите на Петропавловската крепост.

– Не мислите ли, абате, че водата след един час ще спадне? Фалиери сви рамене и след това започна да глади дългата си брада.

– Точно пресметнах, че не само няма да спадне, но още три часа ще приижда. Сега е полунощ, след три часа ще бъдем трупове.

– Мислите ли, че ще ни оставят да загинем?

– Кой може да ни спаси? Като викаме, не се чува горе.

– Уверен ли сте в това, абате? – попита Бакунин.

– Изчислил съм го.

– И вие не се страхувате, не жалите живота си?

– Аз не се страхувам от смъртта – каза Фалиери. – Но съм уверен, че и Михаил Бакунин не ще се уплаши от нея.

Бакунин още повече се учуди.

– Вие знаете името ми?

– Мисля, че вие сте човекът, който така геройски замести приятеля си.

– Значи това ви е известно!

– Аз подслушах малко и вярвам, че няма да ми се сърдите за това. Уверявам ви, вие говорихте така високо, че за мен е необяснимо как старият Падок не ви е чул. Зад тази стена аз чух всяка ваша дума.

Двамата сърдечно си подадоха ръце. Абатът увери Бакунин, че нивото на водата от минута на минута расте:

– Ала ние лесно няма да се предадем на смъртта и да се издавим като псета, без да се опитаме по някакъв начин да се спасим.

Абатът сви рамене.

– Виждам, драги приятелю, че младото ви тяло има нужда от спасение. Но вие отдавна щяхте да се лишите от подобно желание, ако бяхте страдали тъй дълго като мене. Не, Бакунин! Ние трябва да умрем.

– Да умрем! – извика Бакунин. – Да умра, без още веднъж да видя Клариса! Това наистина значи да умра.

Абатът се засмя.

– Нали е така? Страх ви обзема, като помислите, че трябва да умрете – каза той. – И с мене беше същото в началото, както сега е с вас, но Петропавловската крепост може да излекува човека от това. За мене смъртта е спасителка – дар от Бога. Едно само обстоятелство ме отблъсква от смъртта.

– Значи все пак има нещо, което ви смущава? – пресече го Бакунин. – Винаги има нещо, което ни свързва със земния живот. – Абатът сведе глава. – Какво ли ми става? – каза той. – За мен смъртта е неприятна, защото зная едно огромно богатство. Нали ще се учудите, че в последния си час говоря за някакво земно богатство, за злато и брилянти – онези въображаеми ценности, които въздигат хората и които не струват повече от хубави детски играчки. Но аз пък ще ви кажа, Бакунин, какво богатство притежавам. Пазих тази тайна цели двадесет години в гърдите си, тъй като се страхувах, че онзи, комуто я кажа, ще ме ограби. Богатството, което зная, струва повече от тридесет милиона – сума достатъчна, за да се сдобие човек с княжеска корона.

– Или да я свали – каза Бакунин. Абатът шеговито се изсмя:

– Онзи, който кове княжеска корона, по-добре ще стори, ако направи корона за своята глава. Ала слушай, Бакунин, на тебе ще разкажа как съм се добрал до това богатство и защо по-рано не съм го взел. Богатството, за което аз зная, е заровено – каза Ернесто Фалиери.

Силният трясък, който се чу в тъмницата, прекъсна Фалиери. Сякаш че някаква част от затвора се бе срутила.

– Трябва някоя килия да се е срутила – каза Фалиери. – Виждам, че водата приижда с необикновена бързина. На мен ми стигна до гърдите. Помотае те ми, страхувам се, че няма да мога да се държа на крака.

Бакунин обхвана Фалиери с две ръце.

Но какво се случи със стареца? Чертите на лицето му се отпуснаха, очите му се изцъклиха, а устните му затрепераха.

– За Бога, абате, какво ви е? Кажете ми, какво ви е? – извика Бакунин и го взе като малко дете на ръце.

– Това е парализа, отървах се от мъките.

– Не, не, не, вие не трябва да умрете. Вие, моят едничък приятел, когото Бог в самотата ми изпрати. Не, не, не, вие няма да умрете, абате, не бива да ме оставяте самичък.

Главата на Фалиери клюмна.

– Късно, късно – измърмори Фалиери, – късно – моето богатство, то е, аз, смъртта, смъртта, смъртта... На гърдите ми е документът, Бакунин. Вие сте моят наследник.

Нещастникът замълча, тялото му потрепера, а след това Бакунин забеляза, че крайниците му се изпънаха и настана смъртно вкочаняване.

– Мъртъв! – извика Бакунин. – Значи наистина умря. Сега останах съвсем самичък!...

XLIII. ЛОВЪТ НА ДИВЕЧ

В една красива горичка, която се намираще на кръстопътя за Петербург, отдалечена около три часа от града, се издигаше прелестна вила за лов. Дълго време тя бе принадлежала на царското семейство, но при царуването на Александър I бе станала притежание на генерал Кнудзон.

Генералът бе роден в Дания, по-късно постъпил в руската армия и помогнал много за военната организация.

Той бе вече старец на седемдесет години и се бе оттеглил за спокоен живот, а царят му бе поставил на гърдите ордена „Св. Владимир“ и му бе подарил замъка за лов, за да прекара в него тихо и спокойно старите си години.

Генерал Кнудзон бе напуснал бурния петербургски живот и се страхуваше да се върне. Хората го смятаха за оригинал, който прекарваше зиме и лете в ловния замък.

Обикновено веднъж в годината посред зима той поканваше старите си познати на лов за мечки. Това се смяташе за голяма чест. Ловът бил прочут още и с това, че тук имало съвсем диви мечки.

Старият ловджийски замък бе пълен с гости. Всички бяха дошли един ден преди лова и сега бяха насядали около масата, както биваше винаги преди лов.

Сред гостите най-много биеше на очи хубавата вдовица Бояновска. Тя носеше кожена яка, която стоеше чудесно на закръгленото ѝ тяло. Тъмнозелената ѝ рокля бе повдигната чак над коленете, тъй че можеха да се видят красивите ѝ ботушки с посребрени шпори.

Особено внимание ѝ оказваше генералът тази вечер. Той бе ѝ определил място до себе си и непрекъснато разговаряше с нея, докато другите гости се забавляваха.

– Пия за ваше здраве, красавице! – каза галантно Кнудзон, като вдигна чашата с шампанско, за да се чукне с нея. – Вижте как всички ми завиждат за честта, която ми оказвате, като седите при мене! Погледнете как злобно ме поглежда господин Ягодкин!

Николай Ягодкин също присъствуваше. Мълвеше се из Петербург, че Ягодкин скоро щял да фалира, но досега плащанията му бяха редовни. Той с големи усилия намираще пари, за да плати на кредиторите си и да се задържи още няколко месеца. Пред ловджийското дружество и пред генерала Ягодкин се мъчеше да се покаже по възможност по-весел,

това и правеше, докато ревността не му попречи. Той бе много обиден на Феодора, защото не беше го поздравила и цялата вечер разговаряше само с генерала.

– Не вярвах, че ще се отзовете на поканата ми – каза Кнудзон на съседката си. – Смятах, че ще откажете, защото тъгувате по мъжа си. Без съмнение вашето идване много ме зарадва.

– Сметнах за свой дълг да се отзова на поканата ви. Нали вие бяхте най-близкият му приятел, когото той обичаше като свой баща?

Кнудзон погледна Феодора в очите.

– Да, аз обичах мъжа ви като свой син – каза той – и ако знаех, че ще го сполети такава участ, щях да се помъча да го спася. Дори ако бе нужно, щях да пожертвувам и ордена „Св. Владимир“, който царят ми закачи на гърдите. Кажете ми, Феодора, какви новини имате от мъжа си? Надявам се, въпреки мъчнотиите, вие си пишете.

Феодора пламна. Да каже ли, че е престанала да се интересува от мъжа си, който работи в сибирските рудници, или да признае, че се е отказала вече от него и се е нарекла вдовица?

– Бедният, той работи в рудниците – рече тя тихо на генерала – и е много трудно да му се помогне. Вие сам знаете, генерале, колко строго бдят над заточениците.

– Това е вярно – каза Кнудзон. – Ако вие бяхте заминали и лично се бяхте явили пред чиновника в рудниците, може би щяха да облекчат мъките на мъжа ви.

Феодора много се зарадва, когато няколко души дойдоха да помогнат генерала да даде знак за започване на лова и по този начин разговорът се прекъсна.

Генералът се изправи и вдигна чашата си.

– Господа – каза той, – пия за успеха на лова. Нека се чукнем за здравето на онзи, който пръв убие мечка.

Всички весело извикаха и чукнаха чаши. През това време жените се оттеглиха в стаите си, за да се приготвят за лова, а мъжете слязоха долу, където ги чакаха оседлани коне. Генералът предпазливо влезе в стаята си. Затвори внимателно вратата и се приближи до един странник, който го чакаше.

– Какво научи? – попита чужденецът. Старият ветеран му подаде ръка.

– Известията, които ти нося, драги Коля, са печални. Всичко е тъй, както ми каза. Твоята жена те е предала и заслужава голямото наказание, което ще ѝ подготвим.

Бояновски (тъй като това бе той) отпусна рамене.

– Значи и според вас, драги приятелю, моето предчувствие се оказва вярно? Вярвам на проникателния ти поглед. И ако някога се съмнявах в предателството на Феодора, сега всяко съмнение изчезна.

– Какво ще правиш? – попита генералът.

– Ще дойда с вас на лов – каза Бояновски. – Ще ми заемеш дрехи и кон. С тази дълга брада никой няма да ме познае.

– Ей-сега ми дойде една мисъл – каза генералът. – Ела да ти я кажа.

Той хвана Бояновски за ръка, заведе го до един прозорец и му каза няколко думи.

Тези негови думи направиха силно впечатление на Бояновски.

– Планът ти е чудесен и аз ще изпълня всичко, което ми каза преди малко.

Генералът заведе Бояновски в съседната стая, за да се преоблече. А докато Бояновски се облече, ние ще запознаем читателите с отношенията между Бояновски и Кнудзон.

Генералът бе добър приятел на бащата на Бояновски. Той имаше слабост към малкото му дете. Навремето детето не обичаше никого така, както генерала, който му разказваше за войната и го държеше на коленете си.

Той го люлееше, милваше го и го наричаше свой любимец. По-късно, когато Бояновски порасна, генералът се стараеше да му помага, за да направи добра кариера. Бояновски бе назначен в министерството по препоръка на генерала и когато младият човек имаше нужда от съвет, винаги се обръщаше към Кнудзон, който умееше най-добре да го съветва.

На генерала не се хареса само женитбата на Бояновски. Веднага разбра от лицето на Феодора, че има лошо сърце. Но за да угоди на любимеца си, винаги се отнасяше добре с нея. Правеше това заради своя Коля, който с възторг говореше за любовта си.

Вечерта, когато неочаквано нещастieto сполетя Бояновски и го арестуваха, генералът не бе в Петербург – бе пратен да открие границата в Кавказ – и затова не успя да помогне на любимеца си. По тази причина Кнудзон не можа да спаси Бояновски от нещастieto, което го сполетя. Когато се върна, бе вече късно – за изпратения в Сибир спасение нямаше.

Когато Бояновски се върна, първата му работа бе да потърси генерал Кнудзон. Старият вратар му каза, че генералът живее в ловджийския си замък и той веднага отиде и падна в обятията на стария си приятел. И

дватамата решиха да поканят на лова и Феодора и така Бояновски да получи възможност да се яви пред жена си като съдия и като отмъстител.

Коля и генералът излязоха от спалнята в чудесно, фантастично облекло.

Да, той бе прав, с това облекло никой от старите му познати не можеше да се сети кой е. Дори и самата Феодора щеше да се усъмни, ако го бе видяла.

– Като излезеш на двора – каза му Кнудзон, – качи се на тъмнозеления кон, който ще бъде оседлан за тебе, и тръгни за гората по друг път. А аз ще се погрижа да се срещнете с Феодора при Мечешката стена. Щом чуя уговорения сигнал, ще напусна Феодора под някакъв предлог, а другото е вече твоя работа.

И генералът отиде на двора, където другите ловци го очакваха с нетърпение.

– Да тръгнем веднага – каза министърът на полицията. – Мечките може вече да са избягали, дълго няма да ни чакат.

– Ще ги потърсим, господин министре – каза генералът. Засвири рог и всички се качиха на конете си.

– Сега едно весело „хола“ – каза Кнудзон, чиито очи светеха от удоволствие. – Разрешете ми да яздя до вас, госпожо Бояновска, възможно е ние да бъдем щастливците и първи да убием мечката.

Копитата на конете зачаткаха и цялата дружина тръгна към гората.

Бе един от най-хубавите зимни дни. Дърветата бяха замръзнали и приличаха на корали, а студената зима отваряше охота за лов.

Когато ловците навлязоха в гората, разделиха се двама по двама и всеки тръгна да търси следи на животни.

Кнудзон яздеше до Феодора. До тях се бе прилепил Иван Кардов, който днес се бе запознал с генерала.

– Добър ловец ли е господин директорът? – запита генералът.

– Зависи от лова, който гони Иван Кардов – каза вместо него Феодора. – Ако се касае за откриването на някой престъпник, където и да е скрит – друг като него няма. Кардов се поклони ниско.

– Ще се опитам да си представя мечката като престъпник – каза той.

– Опасен ли е ловът? Може ли да се стигне до човешка жертва? – запита Феодора, като се обърна към генерала.

– Страхувате ли се много за живота си? – попита Кнудзон. – Без да се брани, мечката не се предава; когато разбере, че е в опасност, става зъл звяр, с който човек трябва да се бори. Важното е да я улучиш или

най-малкото да я нараниш тежко. Щом куршумът я улучи, тя напада и трябва да се браниш с нож.

– Трябва с ножа да я нараниш право в сърцето.

Те навлязоха навътре в гората. Големите дървета ставаха все по-гъсти, тъй че колкото по-навътре отиваха, ставаше все по-тъмно.

Настана чудна нощ, като че се намираха в някоя вълшебна гора.

– Тази гора има своите тайни – рече генералът. – Не сте ли чували, че тази местност се казва Дивият ловец?

Кардов и Феодора погледнаха генерала.

– Дивият ловец? – възкликнаха и двамата. – Какво съмнително същество!

– Значи вие не знаете за дивия ловец? – попита Кнудзон. – Интересно, всички тука наоколо знаят тази история. Едно време дивият ловец бил болярин, който имал голям имот. Но поради разгулен живот изгубил всичко и станал просяк. Когато проиграл и последната си рубла, казва преданието, той се хвърлил в пропастта, която се намира при така наречената Мечешка стена. Оттогава се говори сред народа, че душата му не може да намери покой. Когато се случи нещо на ловците, той се явявал като „летящия холандец“ и който го види, знае, че е изгубен и скоро ще го настигне смъртта в морето. Ако някой види в тази гора дивия ловец, трябва да бяга вкъщи, защото го очаква грозно несъществуване.

– Това е страшно – каза Феодора, – но аз бих искала да се видя с този див господин. Нима не може да се опитоми?

– Навярно е възможно да бъде опитомен – каза ласкателно Кнудзон.

В същата минута Кардов извика:

– Наблизо има мечка!

– Коя ли стара мечка е излязла от дупката си?

– Все едно коя е, нека идем към гъсталака да потърсим. – Генералът тръгна към гъсталака. Феодора и Кардов вървяха след него. Но щом конят на генерала направи няколко стъпки, спря се като вдървен и започна да трепери.

Генералът веднага разбра причината за това.

– Мечката трябва да е наблизо.

Така и беше: от гъсталака се показаха две големи лъскави очи и ако се вгледаше човек добре, щеше да забележи рошовото тяло на мечката.

– Ето къде лежи – каза Кнудзон на приятелите си. – А сега се надига и се кани да се нахвърли върху нас. Оставете ме да гръмна, аз имам точна ръка и вървам, че ще улуча.

Той вдигна пушката и я насочи към главата на мечката, която сякаш предчувствуваше, че я дебне опасност и се приближи до неприятелите си. Генералът я остави да се приближи и се канеше да я удари в челото. Кардов, жаден за лов, не дочака генерала, а гръмна преди него. Изстрелът не бе сполучлив и куршумът почеса ухото на мечката, което я раздражни. Тя с необикновена бързина се втурна към коня на Феодора и я свали на земята. Подобно нещо Феодора не очакваше; тя изпищя.

Малката пушка, която държеше в ръката си, не бе пълна, тъй че Феодора обезоръжена лежеше на земята. Помисли, че е загубена. Генералът се поколеба за минутка дали да спаси Феодора, или да я остави в лапите на мечката. Ако я оставеше в лапите на мечката, тя щеше да я разкъса и тогава приятелят му бе отмъстен. Човеколюбието надделя. С голяма бързина той се прицели. Разнесе се гърмеж; на шията на мечката се появи рана. Кнудзон не й позволи да се приближи до него, а извади ножа си и го забодя в гърдите й. Мечката се строполи. Конят на Феодора бе наранен, а тя не можеше да се помръдне от мястото си, тъй че Кардов слезе от своя и го отстъпи на Феодора.

– Идете бързо в замъка ми, господин директоре, и си вземете друг кон.

Кардов тръгна тичешком, а генералът и Феодора останаха сами.

– Нека да вървим сега по следите й, които видяхме – обърна се генералът към тази, която го съпровождаше. – Мечката не е самичка в дупката си, ще намерим навярно цялото й семейство.

И двамата се втурнаха напред. Той я водеше все по-навътре и по-навътре в гората, сигналната тръба не се чуваше вече, а Феодора не забеляза колко много се отдалечиха от другите. Старият генерал много я заинтересува с разговора си, така че тя на драго сърце го слушаше.

– Това е Мечешката стена – каза генералът. – Оттук дивият ловец е скочил в пропастта. Това между впрочем е една ужасна приказка и никои не се осмелява да пренощува на това място.

– Аз обаче не се страхувам – каза на генерала тази мила амазонка. – Ако този див ловец се появи случайно, аз ще отида при него и ще му кажа да бъде по-галантен към дамите.

Тези думи сякаш извикаха духа на скочилия в пропастта ловец, защото още в същия миг се чу цвилене на кон и от гъсталака с необикновена бързина излезе ездач.

– Всесилни Боже, помогни ми! – извика генералът, като видя появата на дивия ловец. Без да погледне повече Феодора, той удари коня, който полетя напред, сякаш бе гонен от духове.

– Генерале – извика след него Феодора. – Генерале, моля ви, не ме оставяйте самичка! Генерал Кнудзон!

Но генералът не искаше и да чуе. След една минута той вече се беше загубил между дърветата и Феодора остана сама с дивия ловец.

Дивият ловец поляка приближаваше към Феодора и чудното бе, че колкото повече това видение приближаваше, толкова повече на Феодора ѝ се струваше, че вижда своя мъж, заточен в Сибир.

Той беше облечен със средновековни дрехи, но пушката му беше от новите. Имаше дълга брада, достигаща до седлото, а очите му светеха като въглени. Лицето му беше необикновено бледно – нямаше никаква следа от кръв. Феодора не искаше да повярва, че дивият ловец се приближава към нея. Той спря коня си пред нейния. Толкова се приближи до нея, че тя усещаше дъха му. Той нищо не продума.

Феодора започна да става нетърпелива. Трябваше по всякакъв начин да сложи край на това мълчание.

– Господине – каза тя, – вие дойдохте тъкмо навреме. Можете да бъдете полезен на една дама и да ѝ направите една голяма услуга.

Очакваше отговор, но той мълчеше. Дивият ловец стоеше като статуя и наблюдаваше тази красива жена.

Феодора бе готова да даде всичко, за да узнае какво ѝ готви това бледно, неподвижно лице.

– аз се заблудих – каза тя, – изгубих пътя. Устните му се раздвижиха и със задавен глас той каза:

– Възможно е.

Като чу тези думи, Феодора цялата затрепера и ако не беше се уловила за гривата на коня, щеше да падне.

Къде ѝ бяха умът, очите и ушите? Това не беше дивият ловец, а друг някой, чието появяване я хвърли в по-голям ужас, от чийто поглед потрепери повече, отколкото от погледа на какъвто и да било див ловец. Този, който седеше пред нея на големия кон, бе нейният мъж – Коля Бояновски.

Първата ѝ мисъл беше, че е дошъл да я убие, а втората – да се спаси чрез бягство.

„Тук да ме убие, в тази гора, и да ме закопае под снега! Той няма да си позволи да извърши такова убийство. Не, това не може да бъде.“

По някакъв начин тя трябваше да избяга от това омагьосано място. Дръпна тъй силно юздата си, че още малко и щеше да пререже езика му. После го удари с шпорите и конят с всички сили полетя напред.

Стана така, както очакваше дивият ловец. Той вдигна камшика и

удари коня на Феодора, после удари и своя, който се понесе след Феодориния и го настигна.

Сега настъпи същински лов на дивеч.

Феодора биеше коня, за да препуска по-бързо, но и ловецът не оставаше назад. Дивият ловец удряше непрекъснато коня си и радостно подвикваше, като поглеждаше Феодора.

Обзета от смъртен страх, тя здраво се крепеше на коня, за да не падне. Това беше езда на живот и смърт, тъй като по пътя постоянно имаше препятствия.

Феодора непрекъснато удряше коня, който хвърчеше с неимоверна бързина. На пътя ѝ се изпреди един трап – ако не успееше да го прескочи, щеше да бъде загубена. Тя затвори очи, удари коня в слабините и в миг се намери на отсрещната страна. Дивият ловец също прескочи, като се смееше подигравателно.

– Но докога, Боже мой, ще се продължава този лов на дивеч? – каза си тя.

Там някъде напред се виждаше светлина. Там във всеки случай гората се свършваше, нямаше съмнение, че той щеше да се откаже да я гони по-нататък. След няколко минути Феодора щеше да излезе от гората.

Но какво се случи!

Като излезе от гората, тя изпищя колкото ѝ сили държаха. Конят ѝ се уплаши, Феодора погледна напред и видя голяма пропаст. Конят спря на самия край на пропастта.

Феодора страшно се колебаеше: дали да удари коня и заедно с него да се намери на дъното на пропастта, или да се предаде на дивия ловец. Главата ѝ натежа, кръвта нахлу в нея, започна свят да ѝ се вие. Усети, че силите я изоставят. Ръцете ѝ пуснаха гривата, за която се държеше, и тя падна на земята. Последният глас, който чу, докато беше в съзнание, бе зловещият смях на дивия ловец. С изменени черти на лицето се беше навел над нея и строго я наблюдаваше.

Вечерта ловците се бяха събрали пак в трапезарията и всеки разказваше за лова на мечки. Единствен генерал Кнудзон мълчеше. Загрижено гледаше събраната дружина, струваше му се, че сякаш някой липсва, ала за това не проговори нито думица.

Беше девет часът вечерта. От огнището се носеше приятна миризма. Виното в големите шишета аленееше, а добре сготвеният дивеч издаваше приятна миризма.

– А къде е нашата хубава амазонка? – попита един от гостите. –

Къде е Феодора Бояновска?

Всички се спогледаха особено, но никой не се осмели да отговори на този въпрос.

– Може да е отишла в стаята си – отвърна Кнудзон. Но гласът му звучеше някак несигурно.

– Ако това е истина – каза Иван Кардов, – предлагам тържествено да я дочакаме.

Всички се съгласиха с това.

Двама мъже и една жена се запътиха към стаята на вдовицата.

Не след дълго те се върнаха и съобщиха, че Феодора още не се е завърнала от лова и че слугинята се страхувала да не би да се е случило нещо лошо с госпожата ѝ.

– Трябва да ѝ се е случило някакво нещастие. Какво друго би могло да я задържи в гората? – каза Кнудзон.

Всички решиха, че се е случило нещастие.

Генералът стоеше до прозореца и гледаше в градината.

„Страхувам се да не би Бояновски да я е убил в гнева си, за да измие опетнената чест на къщата си. Кой знае къде ще намерим трупа в гората.

Ако Коля е извършил това, то няма да се нарече убийство, а отмъщение. А това значи, че тази, на която е дал името си, повече няма да петни честта му. Но въпреки това не ми се иска той да е убиец.“

Генералът се изплаши от тази мисъл.

– Любезни генерале – чу се един глас зад гърба му, – само за минута, моля.

Кнудзон се обърна и попита Кардов какво желае.

– Мисля, че е необходимо всички да отидем заедно и да подирим заблудената в гората жена. Ще вземем фенери и на групи от по трима или четирима ще тръгнем из гората по разни посоки. Мисля, че по този начин ще я намерим.

– Времето е много лошо – каза Кнудзон – и може би снегът да ни затрупа. Но ми е все едно, стига само да можем да намерим Феодора.

Цялата дружина стана и започна да се готви за тръгване.

Не ще и съмнение, този път оставиха конете в конюшните, а взеха кучетата със себе си. Всеки носеше и един фенер, бе нарамил пушка, а в другата ръка имаше шише с подкрепително маджарско вино.

Кардов и генералът вървяха един до друг, а пред тях подскачаше кучето на генерала.

– Внимавай, Нордстерн, в гората има заблуден човек, гледай да го намериш.

Кучето наостри уши и веднага изчезна в гората.

– Няма ли то да се изгуби? – попита Кардов.

– Не, щом подсвирна и на минутата ще се намери при мен. Но нека го оставим да търси само. Ако то нищо не намери – ние още по-малко.

Снегът непрестанно валеше на едри парцали, но въпреки това те вървяха напред, осветявайки пътя с малките фенерчета. Двамата вървяха така цял час, без да си проговорят. Най-после генералът прекъсна мълчанието и каза:

– Страхувам се, че няма да намерим Феодора жива.

– Но какво може да ѝ се е случило по пътя?

– Всичко – каза Кнудзон, като сви рамене. – Много е възможно да я е срещнала някоя мечка и да е загинала.

– Мисля, че в гората едва ли има разбойници и злосторници – каза директорът на полицията.

– Досега не съм видял в гората подобно нещо – каза генералът, – макар че лятно време цели нощи съм прекарвал на открито. Може на Феодора да се е случило нещо, което на нас няма да се случи.

– Какво искате да кажете?

– Знаете – каза генералът, – че Феодора не живя нито като вдовица, чийто мъж се намира в Сибир, нито като обикновена жена. В Петербург тя има много обожатели, които се въртят около нея. Може някой, когото е отхвърлила, да я е срещнал в гората и от ревност да я е убил.

– В такъв случай тук, в гората, на мястото, където е извършено престъплението, ще трябва да съставим акт, а това ще ни отвори работа. Но аз все още се надявам, че ще я намерим жива.

Кучето се върна с най-голяма бързина и се изправи пред генерала, като лаеше, сякаш искаше да каже, че е намерило изгубената жена.

– Чувате ли? – каза генералът. – Кучето ми съобщава, че е намерило тази, която дирим. – И той помилва кучето си. – Заведи ни, Нордстерн, заведи ни и ни покажи какво си намерил.

Кучето сякаш разбра господаря си, изтича в гъсталака, ала този път по-бавно, за да могат да го следват. То така криволичеше по пътя, че Кардов помисли, че ги е измамил.

– Струва ми се, че това куче не знае какво прави – каза Кардов. – Вижте, то ни води в още по-голям гъсталак.

– Стой, какво е това? – извика Кнудзон и се прицели. От гъсталака се чу някакво шумолене.

– Добър приятел – отвърна в същия миг един мъжки глас и се показва Ягодкин. – Ах, това сте вие, любезни господа – рече той. – Аз помислих, че са някакви разбойници и затова се скрих в гъсталака. Позволете да се присъединя към вас.

– Ще ни бъде много приятно, ако ни придружите – каза генералът. – Ние търсим Феодора и както виждате, на прав път сме, защото кучето е неспокойно и не иска да чака.

Нордстерн непрекъснато се умилкваше около господаря си, въртеше опашка и лаеше.

– Води ни, Нордстерн – заповяда му Кнудзон. Кучето вървеше напред, а те след него. Ала не бяха изминали и пет минути, и те стигнаха до пропастта, която Феодора не можа да прескочи.

– Ужасна местност, Кардов. Косите на човек просто настръхват само като се огледа наоколо си – какво ли ще е на този, който се е губил сам по тия места.

– Вижте, кучето души нещо в снега – каза Кнудзон. – Нещо трябва да е намерило. – Той тръгна след кучето, но неочаквано извика: – Тук е тази, която дирим.

Ягодкин и Кардов затичаха с всичка сила. Нордстерн ровеше в снега и го трупаше настрана, докато най-после се показа черен предмет, след което тримата вдигнаха от земята едно вкочанявало тяло.

Това бе Феодора Бояновска.

Ръцете и лицето ѝ бяха студени като лед.

– Да налеем по-скоро в устата ѝ малко вино – каза Кнудзон. Без да продума, Кардов отвори шишето с вино и наля няколко капки в устата на Феодора.

От гърдите ѝ се откъсна тиха въздишка.

– Жива е – извика Ягодкин, като едва скриваше радостта си.

– Има ли някаква рана? – попита директорът на полицията.

– Изглежда, че няма. Види се, уплашила се е и е паднала от коня. Ако бяхме дошли един час по-късно, Феодора нямаше да бъде вече между живите. Трябва първо да я затоплим. Кардов, идете и съберете съчки, за да запалим огън.

Кардов веднага се завтече, а след него и Ягодкин. За минута генералът остана насаме с падналата в несвяст Феодора.

„Той не я е убил значи – каза си генералът. – Слава Богу, че Коля не е станал убиец на жена си. Но какво е станало между тях, че Феодора е чак тук?“

Феодора се понадигна и започна да диша по-свободно.

– Къде е той, генерале? Пазете ме от него, пазете ме, пазете ме от този ужасен човек, пазете ме от дивия ловец.

Генералът бе доволен, че Феодора се беше изплашила толкова много от дивия ловец.

– Но за какъв див ловец говорите? – попита генералът.

– Та няма не го видяхте сам! – възкликна изплашено Феодора. – Нали избягахте, когато той се приближи до нас?

Генералът отрицателно клатеше глава.

– Избягах ли, мило дете? Много бих се обидил, ако тези думи не бяха казани от най-хубавата уста на света.

– Но, генерале, вие сам видяхте дивия ловец.

– Дивият ловец! – каза Кнудзон. – Едва ли ще твърдите, че дивият ловец се е появил пред вас. Дивият ловец съществува само в приказките и във въображението на народа, но образовани хора като вас не трябва да вярват в такива неща.

– Не, генерале, аз го видях и зная кой е този див ловец. Пред мен той свали маската си. Когато паднах от коня изнемощяла, той се наведе над мене и с демонски смях ме гледаше страшно. Последната му дума беше... беше...

Нещастницата не успя да изрече последната дума, защото се задави от плач. Генералът я хвана за ръката и я попита:

– Какво ли е било това страшно нещо, което ви е казал дивият ловец?

Феодора веднага се опомни и разбра, че е казала много на генерала.

– Нищо – каза тя, – и аз самата виждам, че това е само въображение. На, виждате ли, че сега сама се смея на всичко. Ха, ха, ха, гледайте, генерале, аз се смея, смейте се и вие заедно с мене, Кнудзон, смейте се, моля ви, смейте се.

Но този смях разкъсваше Феодориното сърце, което още трепереше от страшното приключение, както вейка от силна буря.

– Вие вдигнахте на крака цялата дружина. Всички са в гората и ви дирят, но нам се падна щастието да ви намерим.

– Вие казахте, че не сте сам?

– Не, с мене са директорът на полицията и вашият приятел Ягодкин. Вие не можете да си представите колко се зарадва Ягодкин, когато видя, че сте още жива.

– Глупак! – възкликна Феодора. – Той може да си е въобразил, че го любя.

– И на мен тъй се струва – каза генералът. – За това обаче пак вие

сте си виновна, защото не сте му дали явно да разбере, че не искате да знаете за него.

Феодора се канеше да отговори на това, но Ягодкин и Кардов пристигнаха. Всеки носеше наръч сухи съчки. Не след дълго огънят пламна.

Ягодкин и Кардов побързаха почти едновременно да я запитат как се е заблудила. Красивата вдовица им разказа цялата история на страданията си.

– Трябва да установим точно мястото на страданията и – каза Кардов, – за да издигнем там по-късно паметник с надпис:

„Тук бе спасена от явна смърт най-красивата петербургска вдовица.“

Кардов и Ягодкин се отправиха към пропастта. След няколко минути те се върнаха и Ягодкин сложи в скута на Феодора една кожена ръкавица, без да каже нито дума.

– Това ще е била някоя странна мечка – каза шеговито Кардов. – Тази майстор-мечка е загубила едната си ръкавица. Вижте, генерале, мечката е имала много малка ръка, тъй като ръкавицата е седми номер.

По лицето на Феодора полази руменина. Тя се надигна, сякаш обидена, и каза:

– Занесете ръкавицата там, където сте я намерили. Тя съвсем не ми трябва.

– Отказвам. По-добре е да я запазя за спомен.

– Нямате представа – обърна се Кардов към генерала – как такива дреболии могат да послужат за разкриване на важни работи. За нас, криминалистите, е достатъчно да намерим само една четчица, за да узнаем чии зъби е чистила тя.

– Вярвате ли – попита Феодора, – че и с помощта на тази ръкавица ще откриете нещо такова?

– Не зная това – отвърна той, – но тази ръкавица ми подсказва, че по време на нашия лов тук се е намирала някоя странна личност.

Ягодкин мълчеше. По лицето му се изписа ревност. Нему не се искаше да вярва, че край тази пропасть Феодора е имала среща с някого.

Феодора изказа желание да се върне при дружината. Тя благодари на всички за услугата, а на генерала подаде ръката си, за да я целуне. След това всички се отправиха към замъка. Скоро Феодора отиде в спалнята си, а Ягодкин успя да нагласи работата така, че да бъде до нейната стая. Когато се разделиха, той ѝ прошепна:

– Още днес трябва да говоря с теб.

– Много съм изморена, да отложим за утре – каза тя.

– Не може – отвърна той. – Ти трябва да ме изслушаш и ако не искаш да направиш това, ще разбия вратата и насила ще вляза при тебе.

Феодора цяла се разтрепера.

„Този влюбен глупак е готов да извърши насилие, затова трябва да се съглася“ – помисли си тя.

– След един час ще те очаквам в стаята си – каза Феодора, – но трябва да наредиш работата така, че никой да не види.

– Не се грижи – каза той. – Ще бъдеш доволна от мен. „Трябва да се приравня с него – помисли си тя, след като затвори вратата. – Той вече е пропаднал и още малко ще банкрутира. Ха, ха, ха, и аз ще бъда любовница на един банкрутирал милионер.“

Ягодкин съвсем не предполагаше това, което го очакваше. Когато угасиха лампите и в замъка всичко затихна, Ягодкин се прокрадна по стълбите. С развълнувано сърце той спря пред вратата, зад която се намираше жената, която любеше до полуда.

Имаше да ѝ казва много неща. Искаше да ѝ каже, че днешното ѝ държане е било непоносимо за него. Не биваше с никого да кокетничи, а да бъде само негова – съвсем негова. С трепереща ръка той похлопа три пъти на вратата и тя веднага се отвори. Феодора изглеждаше прекрасна, както бе облечена negliже. Стаята беше полуосветена, на масата гореше свещ, а през стъклото на прозореца светеше месечината.

Феодора заключи вратата и след това се приближи със скръстени ръце до Ягодкин.

– Имам нещо да ти казвам и те моля да ме изслушаш. Феодора, ти се подиграваш с мене. Случилото се днес ме засегна силно. Аз не мога да понасям кокетството ти, то ще ме накара да полудея.

Феодора се изсмя.

– Нима галантността ми към стария генерал те прави ревнив? Но имаш ли право да ми искаш сметка – каза Феодора, като го погледна строго с големите си очи, – не си ми мъж, нещо повече: не си ми и любовник, защото не можеш да се похвалиш, че съм те удостоила с вниманието си.

– Имаш право, Феодора. За съжаление това е вярно. Позволих да ме водиш за носа, но Бога ми, вече съм решил да сложа край на тази комедия, в която аз играя такава жалка роля. И то още днес. Феодора, ти трябва да бъдеш моя пред целия свят, защото реших по какъвто и да е начин да скъсам с жена си.

– Но какво ще ми обещаеш, ако ти се отдам?

– Всичко, каквото имам и ще имам, Феодоро. Феодора се засмя иронично.

– Страхувам се, че това, което имаш, е малко, а това, което ще имаш, е още по-малко, та може да направя лоша сделка.

Лицето на банкера побледня, той се отдръпна.

– Какво искаш да кажеш?

– Че си разорен, господин Ягодкин, че скоро ще фалираш.

– Който ти е казал това, те е измамил.

– Съвсем не, това е цялата истина, уверена съм. А това, че не си спрял плащанията си през последните 14 дни, се дължи на умението ти да лавираш.

– Значи, когато касата ми се изпразни, тогава и приятелството ни свършва, така ли, госпожо? Нали ви разбрах добре?

– Точно тъй – каза Феодора, без да се замисли. Ягодкин вдигна ръка заканително.

– Вие сте си играли подло с мене, но не можете да си представите как любовта се превръща в злоба. Вие искате да ме оставите сега, та да си намерите някоя друга плячка и с парите ѝ да удовлетворите суетата си, ала сте се измамили. В това отношение Николай Ягодкин е твърде постоянен и когато си намисли нещо, не го изпуска из ръцете си, докато не успее.

– Какво ли ще сторите? Надявам се, че няма да ме накарате насила да ви обичам?

– Бъдете сигурна, аз ще ви изнася. – Лицето му стана мораво. – Нима искате да ме влудите? Ще паднеш на колене пред мене и ще ми кажеш, че ме обичаш. Казвам ти, че трябва да направиш това.

Той се приближи до нея и я улови за пълната ръка. Събори я на земята с един замах. Феодора не продума нищо, скоро се опомни и стана от пода.

– Махни се оттука, ти си луд – каза тя. – Караш ме да се гнуся от тебе. Надяваш ли се, че ще останеш ненаказан, задето обиди една беззащитна жена, и то в чужда къща? Или си мислиш, че няма да смея да викам за помощ, за да не се компрометирам? Ти се мамиш, любезни Ягодкин! Иван Кардов утре ще ти отговори.

– Иван Кардов! – извика Ягодкин. – Аз не се плаша от него. Нека само дойде, не се плаша и от дуел.

Зад завесата се чу шум. Ягодкин се огледа уплашено.

– Не сме ли сами тук? – попита той.

– Не сме. Счетох за нужно да имам един свидетел. Свидетелят ми е

Иван Кардов, директорът на полицията.

Иван Кардов се показва и иронично се поклони на Ягодкин. Поглади черната си брада и му рече с приятен глас:

– Мога ли да разчитам, господин Ягодкин, утре да ви намеря в Екатерининския парк? Оставям на вас да изберете оръжието, аз бих предпочел черкезки ками.

– С такива смъртоносни оръжия не съм научен да си служа, много съжалявам.

Кардов сви рамене.

– Смъртоносни оръжия – каза той, – като че ли черкезките ками са по-опасни от револвер! Ако желаете, може да намажем с отрова върховете им, за да станат още по-опасни.

Ягодкин се изсмя с глас.

– Значи директорът на петербургската полиция иска да извърши убийство в Екатерининския парк!

– Да вземеш участие в дуел е почтена работа. Но аз считам за унижение да се бия с един фалшификатор.

Николай Ягодкин побледня и се отдръпна няколко крачки назад. Като че гръм го удари.

– Фалшификатор! – извика той, като понечи да нападне Кардов.

Кардов го отстрани и бързо мушна ръка в джоба на горното си палто.

– Познавате ли това? – попита той, като му показва документ, който приличаше на полица.

Ягодкин гледаше ту Феодора, ту Кардов, който каза:

– Драги господине, тази полица е на известната петербургска фирма „Росинов и син“. Вие трябва да сте били в близки отношения с тази фирма, тъй като полицата е издадена от вас.

– Мисля, че срокът на тази полица не е изтекъл – рече Ягодкин.

– Прав сте за това – каза Кардов, – но за жалост господин Росинов е бил уведомен за това по-отрано и останал учуден, когато се научил, че е за такава голяма сума. Казал, че никога не е подписвал полица за такива големи суми. Какво смятате да правите? – запита Кардов, като видя, че Ягодкин се готвеше да скочи от прозореца.

– По-далече от прозореца! – извика Феодора. – За да не узнаят и другите в тази къща. По-добре ще е никой да не разбере нищо.

Кардов каза на Ягодкин, че знае чия е тази полица.

– Знаете ли какво ми каза Росинов? Той каза, че тази полица е фалшифицирана и че фалшификаторът сте вие. Вие сте в моите ръце и ако

искам, мога веднага да ви арестувам, без дори да ви разпитвам.

– Какво смятате да правите тогава? – Това прозвуча така жално и умолително, като че Ягодкин в един миг се бе променил.

– Ще зависи от разговора ни, затова утре в дванайсет часа елате в моя кабинет. Сигурен съм, че ще дойдете.

– Помислете си сега, господин Ягодкин – каза Феодора, като отвори вратата, – дали можете да ме накарате насила да ви обичам.

Ягодкин се спря на прага като човек, който обмисляше дали да направи нещо важно.

Той излезе и като гонен престъпник изтича по стълбите.

„Изгубен съм! – каза си той. – Изгубен! Този Кардов носи в джоба си моята смъртна присъда.“

– Една чаша шампанско! – извика Ягодкин на слугата, като се върна у дома си. Той почна да се разхожда като луд из стаята.

Очите му блестяха като два въглена. Той ту подскачаше, ту викаше от яд.

– Уловен съм! – извика той. – Те ме държат в ръцете си. Феодора и любовникът ѝ Кардов ще ме принудят да правя това, което искат. Кардов желае да говори с мене, навярно има нужда от пари. Какво друго може да иска от мене? Трябва да се унижа пред него, трябва да го моля, трябва да падна на колене пред този просяк. Няма да мога дълго да търпя – каза Ягодкин. – Предпочитам да умра, отколкото да се моля на това нищожество.

– Ето шампанското – обади се слугата зад гърба му.

– Остави го на масата и си върви.

– Да напълня ли чашата?

– Напълни я и излез.

Слугата напълни чашата с шампанско, погледна господаря си въпросително и излезе от стаята.

Щом Ягодкин остана сам, той извади от джоба си една измачкана хартия и я разгърна.

Зелен прах имаше в нея. Цял потрепера, като видя този прах.

„Отрова – каза си той. – Значи предстои ми да се отровя.“

Изсмя се и постави праха в чашата.

„Често, когато бях на върха на успеха, си мислех за смъртта. Оттогава нося тази отрова със себе си. Добре тогава – каза си той, – не бива да се двоумя, след като изгубих всичко. Ще ти объркам сметките, Феодоро, аз ще избягам от тебе. Не тържествувай преждевременно, Ягодкин. Никой не е бил унижен от Ягодкиновците като тебе.“

Той вдигна чашата, но веднага я дръпна настрана, като че си спомни нещо.

– Клариса – бе последната му дума, – не искам да умра, без да те видя още веднъж. Като си помисля за тебе, не мога да умра в тази къща.

Той изтича напред.

– Трябва да се простя с нея, а после да отида в парка и там да свърша с живота си.

Той излезе от стаята си с тихи стъпки и се отправи по стълбите към стаята на дъщеря си.

Франциска още не беше се облякла, та бе по сутрешна роба.

– Не мога да ти отворя, тате – каза тя през открехнатата врата, като разбра, че той иска да влезе вътре.

– Трябва да поговоря с тебе по много важни работи. Няма защо да се срамуваш от баща си, Клариса, пусни ме.

– Тогава днес ще направя изключение. И тя отвори вратата.

Когато Ягодкин влезе вътре, улови за ръката Клариса, или по-право казано – тази, която мислеше за Клариса, и започна да я целува.

– Аз дойдох да се простя с тебе, дете мое – каза най-после той.

– Да се простиш с мене? Нима смяташ да заминеш някъде!

– Много важни работи ме принуждават да напусна Петербург за дълго време. Ще си спомняш ли за мене, Клариса, в случай че се забавя по-дълго време.

– Но къде ще отпътуваш? – запита тя. – Нима е толкова далеч, че не можеш да вземеш дъщеря си със себе си?

– Много далеч е – каза Ягодкин. – Ти си още много млада за такъв път.

– Искаш значи да ме оставиш съвсем сама – каза Клариса.

– Времето тогава ще минава много бавно за мен.

– Ти ще намериш с какво да се забавляваш. Прощавай, дете мое, спомняй си за мене и бъди добра и благородна, каквато беше досега.

Без да дочака отговора ѝ, той излезе от стаята и напусна къщата. Носеше в джоба си пълнен револвер и го стискаше здраво в ръката си.

Денят беше един от най-красивите през тази зима. Смразеният сняг блестеше като брилянт, а по замръзналите стъкла на прозорците играеха бели отражения.

– Сякаш и сам Бог иска смъртта ми да е тежка, светът никога не ми се е виждал така хубав, както днес.

На ъгъла на улицата той взе една тройка и заповяда на кочияша да кара в Екатеринбургския парк.

Когато остана сам, Ягодкин избра най-скритото място и извади револвера от джоба си. С трепереща ръка започна да го проверява.

„Пълен е – каза си той. – Сега само трябва да подложи челото си и да натисна спусъка и тогава всичко е свършено.“ Ала преди да направи това, извади часовника си и каза:

– Единайсет, в дванайсет трябваше да бъда при Кардов. Но тогава аз ще бъда при мъртвите.

Той повдигна револвера и го доближи до челото си.

– Трябва само да натисна и всичко ще бъде свършено.

Тъкмо в минутата обаче, когато мислеше да направи това, някой го хвана за ръката отзад и куршумът удари в отсрещното дърво.

– Това не е играчка, брате Николай – каза комедиантът. – Твоята ръка е свикнала да държи перото или да вдигне два пръста и да се закълне лъжливо, но не и да си служи с такова опасно оръжие.

– Откъде те доведе тук дяволът тъкмо когато исках тихо да се прос-та с този свят!

– Не, доведе ме не дяволът, а добрият ангел, който не позволи да умреш тъй унижително. Помисли колко мръсно щеше да е да умреш тук, на снега, ако не бях ти попречил аз. Не, брате Николай, така унижително ти не трябва да умреш. Но какво си вперил така поглед в мене? Ти трябва наистина да ми бъдеш благодарен, че удължих живота ти.

Николай Ягодкин въздъхна тежко.

– Братко – каза той. – Признавам, че съм бил несправедлив към тебе. Аз трябва да умра и тази мисъл ми даде кураж да посегна сам на собствения си живот. Сега обаче, когато ти ми попречи, не ще имам вече куража да го направя.

– Толкова зле ли вървят работите ти? – попита комедиантът. – Ако мен заплашваше опасност, отдавна щях да гния в земята, но ти винаги си бил щастлив, за теб е нещо необикновено да живееш в нещастие.

– Нещастие! Ти не можеш да си представиш каква опасност ме застрашава.

– Не само че предчувствувам, но зная, че касата ти е празна и за да поправиш злото, подписал си чуждо име на една чужда полица.

Ягодкин учудено го гледаше.

– Но откъде знаеш всичко това? Не вярвам да си се сдружил с дяволите.

– Не с дяволите, а с мъдрия господин Ашинов, заместник-директора на полицията – каза комедиантът. – Виждаш ли сега, брате? Ако порано беше в добри отношения с мене, щях да дойда и да ти кажа какво

те чака.

– Късно е вече да се говори за това. Загубен съм. За мене няма спасение – каза Ягодкин.

– Не – отвърна комедиантът. – Каж ми колко пари ти трябва на първо време, за да издържиш? Един милион рубли достатъчни ли са?

– Милион рубли! С такава сума мога на първо време да си помогна, а след това трябва да търся други източници.

– Ще ти дам тази сума, и то в банкноти от по 1000 рубли. Трябва обаче да внимаваш при пласирането им.

– Млъкни, не говори повече, сатана – извика Ягодкин, – остави ме на съдбата. Искаш да пласирам фалшиви пари, които може би сам си правил.

– Не, аз съм член на дружеството, което прави тези банкноти, но те са тъй изкусно изработени, че и най-силното човешко око няма да се усъмни, че не са истински.

– Мене ли избра да ги пласирам?

– Да, защото в теб никой няма да се усъмни. Когато милионер дава хилядарки, никой не би се усъмнил, че са истински, както ако ги дава сиромаш. Е, най-после, реши ли се, братко Николай?

– Не, това не, предпочитам да умра, отколкото всяка минута да треперя от страх, че могат да ме заловят в такова мръсно дело.

Комедиантът му подаде револвера, но Ягодкин решително го отблъсна.

– Знаеш, че вече нямам желание за това. Ще дойда с теб, братко Андрей. Къде мислиш да ме заведеш?

– В работилницата, гдето се правят фалшивите пари – каза Андрей и хвана брат си под ръка.

Те вървяха полека по алеите на парка и изглеждаше така, сякаш никога не са били скарани.

КРАЙ

© Ив. Димитров, превод от немски

Victor von Falk

Източник: <http://dubinabg.eu>

Сканиране, разпознаване и редакция: Сергей Дубина, 2 ноември 2008

Редакция: NomaD, 2008 г.

Издание:

Виктор фон Фалк. Мъртвите сибирски полета. Книга първа

Немска, второ издание

Редактор Иванка Петкова

Художник Димо Кенов

Художник-редактор Веселин Христов

Технически редактор Ирина Йовчева

Коректори Жанета Желязкова, Таня Нешева, Донка Симеонова

Издателски № 2985. Формат 84×108/32

Печатни коли 30,00. Издателски коли 25,20. Условно издателски коли 28,88

Дадена за набор на 18. XII. 1990 г. Излязла от печат на 30. III. 1991 г.

ДФ „Христо Г. Данов“, Пловдив

ДФ „Полиграфия“, Пловдив

Свалено от „Моята библиотека“ [<http://purl.org/NET/mylib/text/9996>]